Şuabu'l-İmân

(الجامع لشعب الإيمان)

Beyhakî

9

OCAK

بسم الله الرحمن الرحيم

Şuabu'l-Îmân

1. baskı – İstanbul

Cilt 9

Kasım 2015

Özgün adı: el-Câmi' li-Şuabi'l-îmân

Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066).

Arapça neşir: Mektebetu'r-Rüşd, Abdülaliy Abdülhamîd Hâmid tahkiki ile, Riyad 1423/2003).

İSBN: 978-605-4659-12-8

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız

Redaksiyon: Yusuf Özbek

Kapak: Edib Agagjyshi

Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11

Bağcılar/ İSTANBUL

Tel: 0212,4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi

www.ocakyayincilik.com

OCAK YAYINCILIK

Millet Cad. Gülsen Apt.

No. 19 Kat: 4 D. 7

Yusufpaşa

Aksaray, İstanbul

GSM: 05.353.107.416 (Yusuf Özbek)

Şuabu'l-Îmân

el-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(öl. 458/1066)

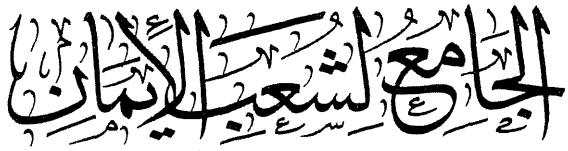

Cilt 9

İÇİNDEKİLER

64. Şube: Müslümanın Cenaze Namazını Kılma 7

Kabirleri Ziyaret Etmek 28

65. Şube; Aksırana "Yerhamukallah" Demek (Teşmît) 45

Aksırdıktan Sonra Allah'a Hamdedene "Yerhamukallah" Demek 46

Aksırdıktan Sonra Allah'a Hamdetmeyene "Yerhamukallah" Dememek 49

Aksırdığında Kendisine "Yerhamukallah" Denilen Kişinin Vereceği Cevap 52

Azınlık Tebadan Aksıranlara Yapılan Dua (Teşmît) 61

Kısık Sesle Aksırmak 62

Üst Üste Aksırmak 63

Esnemek 66

66. Şube: Kâfirler ve Fesatçılardan Uzak Durup Onlara Sert Karşı Davranmak 69

Zalimlerin Yanında Olmak 84

Fasıklarla, Bidatçilerle ve Allah'a İtaatte Sana Yardımcı Olmayan Kişilerle Beraber Olmak 104

67. Şube: Komşuya İkramda Bulunmak 140

Arkadaşın Hakkını Gözetmek 166

68. Şube: Misafire İkramda Bulunmak 172

Gücünün Yetmesi Halinde Misafir İçin Külfet Altına Girmek 188

69. Şube: Başkalarının Kusurlarını Örtmek 204

Kişinin Kendi Kötülüklerini Örtmesi 215

70. Şube: Musibetlere; Nefsin Kapıldığı Şehvet ve Zevklere Karşı Sabretmek 219

En Ağır Belaya Maruz Kalan Kişiler	273
Günahlara Kefâret Olan Ağrılar, Hastalıklar ve Musibetler	288
Çekirge İmtihanı ve Onlara Sabretmek	440
Bölüm	454
71. Şube: Zühd ve Kısa Emelli Olma	495

الرَّابِعُ وَالسِّتُّونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الصَّلَاةِ عَلَى مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ

64. Şube

Müslümanın Cenaze Namazını Kılma

٨٨٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ نا أَبُو دَاوُدَ نا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ نا ابْنُ وَهْبٍ حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْجِهَادُ وَاجِبٌ عَلَيْكُمْ مَعَ كُلِّ أَمِيرٍ بَرًّا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَبَائِرَ، وَالصَّلَاةُ وَاجِبَةٌ عَلَيْكُمْ خَلْفَ كُلِّ مُسْلِمٍ بَرًّا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَبَائِرَ، وَالصَّلَاةُ وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ بَرًّا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَبَائِرَ " وَقَدْ مَضَى حَدِيثُ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْأَمْرِ بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ

8805- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İyi olsun kötü olsun, büyük günahlara bulaşmış da olsa her komutanın yanında cihad etmeniz gerekir. İyi olsun kötü olsun, büyük günahlara bulaşmış da olsa her müslümanın (imamın) arkasında namaz kılmanız gerekir. İyi olsun kötü olsun, büyük günahlara bulaşmış da olsa ölen her müslümanın cenaze namazını kılmanız gerekir.*"[1]

Berâ b. Âzib tarafından nakledilen ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) cenazelere katılmayı emrettiği hadisi daha önce zikretmiştik.

Ebû Hureyre tarafından nakledilen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Müslümanın diğer bir müslüman üzerindeki haklarına yönelik hadisini de zikretmiştik.

---

[1] İsnâdında kopukluk olduğu için zayıftır. Ebû Dâvud, *salât* 1/358 (594) ile *cihâd* 3/40-41 (2533).

٨٨٠٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ الْحَافِظُ نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ نا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ الْخَوْلَانِيُّ نا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ نا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْأَوْزَاعِيِّ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ

8806- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Müslümanın Müslüman kardeşi üzerinde beş hakkı vardır. Bunlar da selâmına karşılık vermek, hastalandığı zaman ziyaretine gitmek, aksırdığı zaman «Yerhamukallah» demek, öldüğü zaman cenazesine katılmak ve davetine icabet etmektir.*"[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Evzaî'den[2] ve Müslim başka bir kanalla rivayet etti.[3]

٨٨٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ نا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ أنا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ نا أَبُو دَاوُدَ نا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ ثَوْبَانَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ صَلَّى عَلَى جِنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ تَبِعَهَا حَتَّى يُقْضَى قَضَاؤُهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ " وَفِي رِوَايَةِ شُعْبَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ صَلَّى عَلَى جِنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَ دَفْنَهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ مِثْلُ أُحُدٍ ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَهِشَامٍ وَغَيْرِهِمَا

8807- Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): "*Birinin cenaze namazını kılan kişiye bir kırat, defnedilinceye kadar cenazede hazır bulunan kişiye ise iki kırat sevap vardır.*"[4]

Başka bir rivayette Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): "*Birinin cenaze namazını kılan kişiye bir kırat, defin işi bitene kadar cenazede hazır bulunan kişiye*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *cenâiz* (2/70).

[3] Müslim, *selâm* (4).

[4] İsnâdı sahihtir.

ise (her biri) Uhud dağı kadar olmak üzere iki kırat sevap vardır" buyurduğu bildirilir.

Müslim, *Sahîh*'de Şu'be, Hemmâm ve başkasından rivayet etti.[1]

٨٨٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ أنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ نا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الدِّمَشْقِيُّ نا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ خَرَجَ فِي جِنَازَةٍ فِيهَا ابْنُ عَبَّاسٍ فَصَلَّى عَلَيْهَا فَانْصَرَفَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ لِحَاجَةٍ فَضَرَبَ ابْنُ عَبَّاسٍ مَنْكِبِي وَقَالَ أَتَدْرِي بِكَمِ انْصَرَفَ هَذَا؟ قُلْتُ لَا أَدْرِي قَالَ انْصَرَفَ بِقِيرَاطٍ فَقُلْتُ: ابْنَ عَبَّاسٍ، وَمَا الْقِيرَاطُ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ صَلَّى عَلَى جِنَازَةٍ فَانْصَرَفَ قَبْلَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْهَا كَانَ لَهُ قِيرَاطٌ، فَإِنِ انْتَظَرَ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا كَانَ لَهُ قِيرَاطَانِ، وَالْقِيرَاطُ مِثْلُ أُحُدٍ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "، ثُمَّ قَالَ: أَتَعْجَبُ مِنْ قَوْلِي مِثْلَ أُحُدٍ، حَقٌّ لِعَظَمَةِ رَبِّنَا أَنْ يَكُونَ قِيرَاطُهُ مِثْلَ أُحُدٍ وَيَوْمُهُ كَأَلْفِ سَنَةٍ

8808- Abdullah b. el-Hâris bildiriyor: Bir cenazeye katıldım. Cenazede İbn Abbâs da bulunuyordu. Adamın biri cenaze namazını kıldıktan sonra çekip gidince İbn Abbâs omzuma dokundu ve: "Bu adamın ne kadar sevapla çekip gittiğini biliyor musun?" diye sordu. "Bilmiyorum" karşılığını verdiğimde: "Bir kırat sevapla gitti" dedi. Ona: "Ey İbn Abbâs! Bir kırat ne kadardır?" diye sorduğumda ise şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Birinin cenaze namazını kılıp da defnedilmesini beklemeden giden kişiye bir kırat sevap vardır. Defin işlemi bitene kadar cenazede hazır bulunan kişiye ise iki kırat sevap vardır. Bir kırat da kıyamet gününde kişinin Mizan'ında Uhud dağı ağırlığında olur»* buyurduğunu işittim."

Sonra bana şöyle dedi: "Uhud dağı ağırlığında dememi garipsiyor musun? Rabbimizin yüceliği karşısında bir kıratın Uhud dağı ağırlığında, bir günün de bin yıl uzunluğunda olması pek makuldür."

---

[1] Müslim, *cenâiz* (75).

٨٨٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ بِمَرْوَ نا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ أنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أنا سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْتِي ضُعَفَاءَ الْمُسْلِمِينَ وَيَزُورُهُمْ وَيَعُودُ مَرْضَاهُمْ وَيَشْهَدُ جَنَائِزَهُمْ

8809- Sehl b. Huneyf bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zayıf Müslümanların yanına gelip gider, hastalarını ziyaret eder ve cenazelerine katılırdı."[1]

٨٨١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ نا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ نا وَكِيعٌ عَنِ الصَّلْتِ بْنِ بَهْرَامَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ وَهْبٍ عَنِ الصُّنَابِحِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَزَالُ أُمَّتِي أَوْ هَذِهِ الْأُمَّةُ فِي مِسْكَةٍ مِنْ دِينِهَا مَا لَمْ يَكِلُوا الْجَنَائِزَ إِلَى أَهْلِهَا "

8810- Sunâbihî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) şöyle buyurmuştur: "*Ümmetim (veya bu ümmet) cenaze işlerini cenaze sahiplerine bırakmadıkları sürece dinleri üzerinde sağlam bir şekilde kalır.*"[2]

٨٨١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الشِّيرَازِيُّ الْفَقِيهُ أنا الْحَاكِمُ أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ نا أَبُو عَمْرٍو الْمُسْتَمْلِيُّ قَالَ: نا الْحَسَنُ بْنُ عِيسَى بِبَغْدَادَ نا ابْنُ الْمُبَارَكِ أنا سَلَّامُ بْنُ أَبِي مُطِيعٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيعِ عَائِشَةَ عَنْ عَائِشَةَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ يُصَلِّي عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَبْلُغُونَ مِائَةً، كُلُّهُمْ يَشْفَعُونَ لَهُ، إِلَّا شُفِّعُوا فِيهِ " فَحَدَّثْتُ بِهِ شُعَيْبَ بْنَ الْحَبْحَابِ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي بِهِ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَعْنِي بِهَذَا الْقَائِلَ سَلَّامًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/466).

[2] İsnâdı mürseldir. Ahmed, *Müsned* (4/349), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/374), Hâkim, *Müstedrek* (1/370) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 3/515 (6530).

8811- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ölen bir kişinin cenaze namazını Müslümanlardan yüz kişi kılsa ve yüzü de onun (bağışlanması) için dua etse, onların bu duaları kabul edilir."*

Ravi der ki: Bunu Şuayb b. el-Habhâb'a zikrettiğimde: "Aynısını Enes b. Mâlik bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etti" dedi.

Müslim, *Sahîh*'de Hasan b. İsa'dan rivayet etti.[1]

٨٨١٢ - وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَقُومُ عَلَى جِنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلًا لَا يُشْرِكُونَ بِاللهِ شَيْئًا، إِلَّا شَفَّعَهُمُ اللهُ فِيهِ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ إِمْلَاءً، نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، نا أَبُو صَخْرٍ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فَذَكَرَهُ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، عَنْ هَارُونَ بْنِ مَعْرُوفٍ وَغَيْرِهِ

8812- İbn Abbâs'tan naklen bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallellahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ölen bir müslümanın cenaze namazını Allah'a şirk koşmamış kırk kişi kıldığı zaman, Yüce Allah onların (duaları) vesilesiyle onu bağışlar."*[2]

Müslim, Hârun b. Ma'ruf ve başkasından rivayet etti.[3]

٨٨١٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكَّارٍ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي الْمَلِيحِ عَلَى جِنَازَةٍ، فَقَالَ: أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ، وَلْيَحْسُنْ شَفَاعَتُكُمْ، فَلَوِ اخْتَرْتُ رَجُلًا اخْتَرْتُهُ، ثُمَّ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ السَّلِيطِ، عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ مَيْمُونَةَ، وَكَانَ أَخَاهَا مِنَ الرَّضَاعَةِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ

---

[1] Müslim, *cenâiz* (58).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *cenâiz* (59).

مُسْلِمٍ يُصَلِّي عَلَيْهِ أُمَّةٌ يَشْفَعُونَ فِيهِ إِلَّا شُفِّعُوا "، قَالَ: وَالْأُمَّةُ مِنَ الْأَرْبَعِينَ إِلَى الْمِائَةِ فَصَاعِدًا

8813- Ebû Bekkâr der ki: Ebu'l-Melîh'in arkasında bir cenaze namazı kıldım. Namazı kıldıracağı zaman cemaate şöyle dedi: "Saflarınızı düzgün tutun ki onun hakkındaki dualarınız da kabul görsün. Zira ben (şefaat için) birini seçecek olsaydım onu seçerdim. Abdullah b. Salît'in, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarından biri olan Meymûne'den —ki aynı zamanda babası Salît, Meymûne'nin sütkardeşidir— bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ölen bir müslümanın cenaze namazını bir ümmet kılıp onun (bağışlanması) için dua ettikleri zaman, onların bu duaları kabul edilir»* buyurmuştur. Ümmet de kırk ile yüz kişi arası ve daha yukarısıdır."[1]

٨٨١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الدَّارَابَجِرْدِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا مُبَارَكٌ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مَوْلَى هُرْمُزَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، نا الْقَاسِمُ بْنُ مُطَيَّبٍ، قَالَ: خَرَجَ أَبُو الْمَلِيحِ الْهُذَلِيُّ فِي جِنَازَةٍ، فَلَمَّا وَضَعَ السَّرِيرَ أَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ فَقَالَ: " سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، وَيُحْسِنُ شَفَاعَتُكُمْ، وَلَوْ كُنْتُ مُخْتَارًا أَحَدًا لَاخْتَرْتُ لِصَاحِبِ السَّرِيرِ قَالَ أَبُو الْمَلِيحِ: وَحَدَّثَنِي سَلِيطٌ وَكَانَ أَخَا مَيْمُونَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، عَنْ مَيْمُونَةَ، أَنَّهَا ذَكَرَتْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ شَفَّعُوا اللهَ فِي أَخِيهِمْ "، وَالْأُمَّةُ أَرْبَعُونَ إِلَى مِائَةٍ، وَالْعُصْبَةُ عَشَرَةٌ إِلَى أَرْبَعِينَ، وَالنَّفَرُ ثَلَاثَةٌ إِلَى عَشَرَةٍ، وَقِيلَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلِيطٍ، عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ، وَقِيلَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَقِيلَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ عَلِيٌّ: أُحِبُّ مَرْفُوعَ هَذَا الْحَدِيثِ كُلِّهِ إِلَى حَدِيثِ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَائِشَةَ

8814- Kâsım b. Mutayyib der ki: Ebû Melih el-Hüzelî bir cenazeye katıldı. Cenazeyi, namazını kılmak için öne koyduktan sonra arkadaki cemaate döndü. "Saflarınızı düzgün tutun ki onun hakkındaki dualarınız da kabul görsün. Zira ben (şefaat için) birini seçecek olsaydım şu önümde yatanı seçerdim" dedi ve şöyle devam etti: Müminlerin annesi Meymûne'nin

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (6/331) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/19 (39).

sütkardeşi olan Salît'in Meymûne'den naklen bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): «*Ölen bir müslümanın cenaze namazını bir ümmet kıldığı zaman, onların (bağışlanması yönündeki) duaları kabul edilir*» buyurmuştur. *Ümmet*, kırk ile yüz kişi arası kadardır. *Usbe*, on ile kırk kişi arası kadardır. *Nefer* ise üç ile on kişi arası kadardır."[1]

Ebu'l-Melîh — Abdullah b. Salît — Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarından biri kanalıyla da rivayet edilmiştir.[2]

Ebu'l-Melîh — İbn Ömer kanalıyla da rivayet edilmiştir.[3]

Ebu'l-Melîh — Ebu'l-Melîh'in babası kanalıyla da rivayet edilmiştir.

Buhârî'nin bildirdiğine göre Ali (b. el-Medînî) şöyle demiştir: "Sanırım bu yöndeki hadislerin tümü "Ebû Kılâbe — Abdullah b. Yezîd — Âişe" kanalıyla gelen hadise dayanmaktadır.

٨٨١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَطَّارُ بِبَغْدَادَ، نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، نا الْحَسَنُ بْنُ سَلَّامٍ السَّوَّاقُ، نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أنا شَيْبَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ مِائَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غُفِرَ لَهُ"

8815- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cenaze namazını yüz kişinin kıldığı kişi bağışlanır"* buyurmuştur.[4]

٨٨١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ اللَّيْثِ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

8816- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" lafzıyla rivayet edilmiştir.[5]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/19 (39) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (3/36).

[2] Nesâî, *cenâiz* (4/77).

[3] Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/190 (503).

[4] İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 1/477 (1488).

[5] Muhammed b. el-Leys'i tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/360) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/105).

٨٨١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحَضْرَمِيُّ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ، قَالَ: " بِخَيْرٍ مِنْ قَوْمٍ لَمْ يَشْهَدُوا جِنَازَةً، وَلَمْ يَعُودُوا مَرِيضًا "

8817- İbn Abbâs bildiriyor: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Nasılsın?" diye sorulunca: *"Cenazeye katılmayan ve bir hastayı ziyaret etmeyen kişilerden daha iyiyim"* karşılığını verdi.[1]

٨٨١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، وَأَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَا: أنا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدَ آبَادِي، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ قَيْسٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَوَّلَ كَرَامَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى اللهِ - عَزَّ وَجَلَّ - أَنْ يَغْفِرَ لِمُشَيِّعِيهِ "

8818- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ın mümine yapacağı ilk ihsan, cenazesine katılanları bağışlamasıdır"* buyurmuştur.[2]

٨٨١٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو زَيْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ طَرِيفٍ الْبَجَلِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ أَوَّلِ مَا يُتْحَفُ بِهِ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ، قَالَ: " يُغْفَرُ لِمَنْ تَبِعَ جِنَازَتَهُ "

8819- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), mümine kabrinde yapılacak ilk ihsanın ne olduğu sorulunca: *"Cenazesine katılanlar bağışlanır"* buyurdu.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/79 (2676) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (2/299-300).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/61) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1601) Bak: Zehebî, *Mîzân* (2/583) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (3/226).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (2/430).

٨٨٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ حَفَدَةُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَانِئٍ، نا جَدِّي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَانِئٍ، نا أَبِي مُحَمَّدُ بْنُ هَانِئٍ، أنا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَوَّلَ مَا يُجَازَى بِهِ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا مَاتَ أَنْ يُغْفَرَ لِجَمِيعِ مَنْ يَتْبَعُ جِنَازَتَهُ " فِي هَذِهِ الْأَسَانِيدِ ضَعْفٌ، وَاللهُ أَعْلَمُ، وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنِ الزُّهْرِيِّ مِنْ قَوْلِهِ

8820- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mümin kula öldükten sonra kıyamet gününde verilecek ilk mükâfat, cenazesine katılanların tümünün bağışlanmasıdır."*[1]

Bu isnâdların tümünde zayıflık vardır. Aynısı Zührî'nin bir sözü olarak da rivayet edilmiştir.↓

٨٨٢١ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا أَبُو عُتْبَةَ، نا بَقِيَّةُ، نا الْفَرَجُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ حُمْرَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: " يَبْلُغُ مِنْ كَرَامَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى اللهِ - عَزَّ وَجَلَّ - أَنْ يَغْفِرَ لِمَنْ حَضَرَ جِنَازَتَهُ "

8821- Zührî der ki: "Yüce Allah'ın mümin kula ihsanlarından biri de cenazesine katılanları bağışlamasıdır."[2]

٨٨٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا يَحْيَى الْبَزَّازَ يَقُولُ: " كُنْتُ فِيمَنْ حَجَّ مَعَ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى وَقْتَ وَفَاتِهِ بِالثَّعْلَبِيَّةِ سَنَةَ أَرْبَعِينَ وَمِائَتَيْنِ، فَحُرِمْتُ الصَّلَاةَ عَلَيْهِ فَأُرِيتُهُ فِي مَنَامِي بَعْدَ ذَلِكَ فَقُلْتُ: لَهُ يَا أَبَا عَلِيٍّ مَا فَعَلَ اللهُ بِكَ؟ قَالَ: غَفَرَ لِي رَبِّي وَلِكُلِّ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ، فَقَالَ لِي: لَا تَجْزَعْ، قَدْ غَفَرَ لِي رَبِّي وَلِمَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَلِكُلِّ مَنْ يَتَرَحَّمُ عَلَيَّ "

8822- Ebû Yahyâ el-Bezzâr der ki: Hasan b. İsa'nın, 240 yılında Sa'lebiyye'de vefat ettiği yıl haccettiği zaman ben de onunla birlikteydim. O

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (1/388), İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2380) ve Abd b. Humeyd, *Müsned* (623).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Bak: İbn İrâk el-Kinânî, *Tenzîhu'ş-Şerîa* (2/370) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (2/431).

zaman cenaze namazına katılamamıştım. Daha sonra onu rüyamda gördüm. Ona: "Ey Ebû Ali! Yüce Allah sana nasıl davrandı?" diye sorduğumda: "Yüce Allah beni ve cenazeme katılan herkesi bağışladı" karşılığını verdi. Bana da: "Korkma! Rabbim beni, cenaze namazıma katılanları ve bana rahmet okuyan her bir kişiyi bağışladı" dedi.[1]

٨٨٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُجِيبِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى بْنِ حَازِمٍ السُّلَمِيُّ، نا خُشْنَامُ الْقِيَابَادِيُّ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَبِي إِبْرَاهِيمَ وَكَانَ قَاضِي نَيْسَابُورَ، وَدَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ عِنْدَ هَذَا حَدِيثًا عَجَبًا فَقَالَ: يَا هَذَا، وَمَا هُوَ؟ قَالَ: اعْلَمْ أَنِّي كُنْتُ رَجُلًا نَبَّاشًا أَنْبُشُ الْقُبُورَ فَمَاتَتِ امْرَأَةٌ، فَذَهَبْتُ لِأَتَعَرَّفَ قَبْرَهَا، فَصَلَّيْتُ عَلَيْهَا، فَلَمَّا جَنَّ اللَّيْلُ ذَهَبْتُ لِأَنْبُشَ عَلَيْهَا وَضَرَبْتُ يَدِي إِلَى كَفَنِهَا لِأَسْلُبَهَا، فَقَالَتْ: سُبْحَانَ اللهِ، رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَسْلُبُ مِنِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، ثُمَّ قَالَتْ: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّكَ مِمَّنْ صَلَّيْتَ عَلَيَّ، وَأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرَ لِمَنْ صَلَّى عَلَيَّ "

8823- Huşnâm el-Kiyâbâdî, babasından naklen Nisabur kadısı olan dedesi Ebû İbrâhîm'den bildiriyor: Yanıma bir adam girince: "Bu adam çok acayip bir olay biliyor" dediler. Adama: "Bu olay nedir?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Bil ki ben mezar soygunculuğu yapardım. Bir defasında bir kadın öldü. Mezarının yerini öğrenmek için ben de cenazesine katılıp namazını kıldım. Gece vakti bu mezarı soymak için gittim. Mezarı açıp elimi kefenine uzattığımda bana: "Sübhânallah! Cennet ahalisinden olan bir adam yine cennet ahalisinden olan bir kadını mı soyuyor? Cenaze namazımı kılanlardan biri değil miydin? Yüce Allah'ın da cenaze namazımı kılanları bağışladığını bilmiyor musun?" dedi."[2]

٨٨٢٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا الْعَوْدِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، نا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى، نا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Hatîb, *Târîh* (7/354) Bak: Zehebî, *Siyer* (12/30).

[2] Ravilerinin genelinin biyografisini bulmuş değilim.

أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِذَا وُضِعَ الْمَيِّتُ فِي قَبْرِهِ: اللهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَنْ جَنْبَيْهِ وَصَعِّدْ رُوحَهُ وَتَكَفَّلْهُ وَتَلَقَّهُ مِنْكَ بِرَحْمَةٍ "

8824- Sumâme b. Enes bildiriyor: Enes b. Mâlik, ölü mezarına konulduğu zaman: "Allahım! Kabrini geniş kıl! Ruhunu katına çıkart ve onu rahmetinle karşılayıp muamele et" diye dua ederdi.[1]

٨٨٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ بِالْبَقِيعِ، فَأُطْلِعَ عَلَيْنَا بِجِنَازَةٍ، فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا ابْنُ جَعْفَرٍ فَتَعَجَّبَ مِنْ إِبْطَاءِ مَشْيِهِمْ بِهَا فَقَالَ: " عَجَبًا لِمَا يُغَيِّرُ مِنْ حَالِ النَّاسِ، وَاللهِ إِنْ كَانَ إِلَّا الجَمْزُ، وَإِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيُلَاحِي الرَّجُلَ فَيَقُولُ: يَا عَبْدَ اللهِ، اتَّقِ اللهَ، فَكَأَنَّهُ قَدْ جُمِزَ بِكَ مُتَعَجِّبًا لِإِبْطَاءِ مَشْيِهِمْ "

8825- İbn Ebi'z-Zinâd, babasından bildiriyor: Abdullah b. Câfer b. Ebî Tâlib ile birlikte Bakî'de oturuyordum. O sırada bir cenaze getirildi. Abdullah cenazenin yavaş yavaş getirilmesine şaşırarak bize döndü ve şöyle dedi: "Sübhânallah! İnsanlar neden yeni şeyler çıkarırlar ki? Vallahi cenazeler hep hızlı bir şekilde getirilirdi. Biri diğerini uyaracağı zaman da: «Ey Allah'ın kulu! Allah'tan kork. Yakında seni de hızlı bir şekilde götürecekler» derdi."[2]

٨٨٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ بِبَغْدَادَ، أنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْخُرْقِيُّ، نا أَبُو قِلَابَةَ، نا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو يَعْنِي ابْنَ حَلْحَلَةَ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ مُرَّ عَلَيْهِ بِجِنَازَةٍ فَقَالَ: " مُسْتَرِيحٌ أَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا مُسْتَرِيحٌ وَمُسْتَرَاحٌ مِنْهُ؟ قَالَ: " الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/355) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 3/443 (6253).

يَسْتَرِيحُ مِنْ نَصَبِ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا إِلَى رَحْمَةِ اللهِ، وَالْعَبْدُ الْكَافِرُ يَسْتَرِيحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي هِنْدٍ

8826- Ebû Katâde el-Ensârî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken bir cenaze geçti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ya rahat etmiş ya da rahat ettirmiştir"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Neden ya rahat etmiş ya da rahat ettirmiştir?" denilince de şöyle buyurdu: *"Mümin kul ölünce dünyanın sıkıntı ve eziyetlerinden yana rahat edip Allah'ın rahmetine kavuşur. Kafir kul ise ölünce insanlar, beldeler, ağaçlar ve hayvanlar (ondan kurtulup) rahat eder."*[1]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de İbn Ebî Hind'den rivayet ettiler.[2]

٨٨٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْخُزَاعِيُّ بِمَكَّةَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي مَسَرَّةَ قَالَا: نا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شَرِيكٍ الْمَعَافِرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ اللَّخْمِيِّ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ غَسَّلَ مَيِّتًا فَكَتَمَ عَلَيْهِ غُفِرَ لَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً، وَمَنْ كَفَّنَ مَيِّتًا كَسَاهُ اللهُ مِنْ سُنْدُسِ وَإِسْتَبْرَقِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ حَفَرَ لِمَيِّتٍ فَأَجَنَّهُ فِيهِ أُجْرِيَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَأَجْرِ مَسْكَنٍ أَسْكَنهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ "

8827- Ebû Râfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir ölüyü yıkayıp da gördüğü kusurları gizli tutan kişi kırk defa bağışlanır. Bir ölüyü kefenleyen kişiye Yüce Allah (kıyamet gününde) cennetin ince ve kalın ipek giysilerinden giydirir. Bir ölüye mezar açıp onu gömen kişiye birilerine kıyamete dek oturması için mesken veren kişinin sevabı kadarı verilir."*[3]

٨٨٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، نا أَبُو خَلِيفَةَ ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَا: نا أَبُو الْوَلِيدِ ح

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/192) ve Müslim, *cenâiz* (61).

[3] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/315 (929) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/354, 362) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (4/338).

وَأَخْبَرَنَا الْمَالِينِيُّ، أنا أَبُو أَحْمَدَ، نا أَبُو يَعْلَى، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ، نا سَلَّامُ بْنُ أَبِي مُطِيعٍ، نا جَابِرٌ، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَزَّازِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ غَسَّلَ مَيِّتًا فَأَدَّى فِيهِ الْأَمَانَةَ، يَعْنِي أَنْ لَا يُفْشِيَ مِنْهُ عِنْدَ ذَلِكَ، كَانَ مِنْ ذُنُوبِهِ وَخَطَايَاهُ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ " وَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَلْيَلِيهِ أَقْرَبُ النَّاسِ مِنْهُ إِنْ كَانَ يَصْلُحُ وَإِلَّا فَمَنْ يَرَوْنَ أَنَّ عِنْدَهُ حَظًّا مِنْ وَرَعٍ أَوْ أَمَانَةٍ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَانَ، وَفِي رِوَايَةِ الْمَالِينِيِّ قَالَ: " وَلْيَلِهِ أَقْرَبُ النَّاسِ مِنْهُ إِنْ كَانَ يَعْلَمُ، فَإِنْ كَانَ لَا يَعْلَمُ فَرَجُلٌ مِمَّنْ يَرَوْنَ أَنَّ عِنْدَهُ وَرِعًا وَأَمَانَةً " وَجَعَلَ اللَّفْظَ لِإِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَجَّاجِ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ: يَعْنِي سِتْرَ مَا يَكُونُ عِنْدَ ذَلِكَ، وَلَمْ يَذْكُرْ وَخَطَايَاهُ

8828- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Bir ölüyü yıkayıp da bu yönde aldığı emaneti hakkıyla yerine getiren (gördüğü kusurları ifşa etmeyen) kişi, annesinden doğduğu gün gibi hataları ve günahlarından arınır.*"

Yine şöyle buyurdu: "*Ölüyü en yakınlarından, bu görevi hakkıyla yerine getirebilecek kişi yıkasın. Yakınlarından öyle biri yoksa verası ve güvenirliliği konusunda bu işe layık görülen başka bir kişi bunu yapsın.*"[1]

Lafız İbn Abdân'ın lafzıdır. Mâlînî ise bunu: "*Şayet bu işi biliyorsa ölüyü en yakınlarından olan biri yıkasın. Bilmiyorsa da vera ve emanet sahibi biri olarak görülen başka biri onu yıkar*" lafzıyla rivayet eder. Bunun lafzını da İbrâhîm b. el-Haccâc'a dayandırır. Hadiste "*Yıkarken gördüğü kusurları gizli tutan*" lafzını kullanır, ancak "*Hatalarından*" ifadesini zikretmez.

٨٨٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحِرَفِيُّ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ النَّقَّاشُ إِمْلَاءً، نا بَدْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْجَصَّاصِ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْعَتَكِيُّ، نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الشَّامِيِّ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ غَسَّلَ مَيِّتًا فَكَتَمَ عَلَيْهِ، طَهَّرَهُ اللهُ مِنْ ذُنُوبِهِ، وَإِنْ هُوَ كَفَّنَهُ، كَسَاهُ اللهُ مِنَ السُّنْدُسِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (6/119-120) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1154-1155, 7/2689-2690) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (4/339).

8829- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir ölüyü yıkayıp da gördüğü kusurları ifşa etmeyen kişiyi Yüce Allah günahlarından arındırır. Aynı zamanda kendisi de kefenlerse Yüce Allah ona (cennet giysisi olan) atlastan giydirir."*[1]

٨٨٣٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا تَمْتَامٌ، نا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَرَّاقُ، نا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، نا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ وَلِيَ أَخَاهُ فَلْيُحْسِنْ كَفَنَهُ، فَإِنَّهُمْ يَتَزَاوَرُونَ فِيهَا "

8830- Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kardeşini kefenlemekten sorumlu tutulan kişi, onu en iyi şekilde kefenlesin, zira birbirlerini bu kefenlerle ziyaret edeceklerdir"* buyurmuştur.[2]

Bu hadis sahih olsa da Ebû Bekr'in kefen konusunda: "Sonunda irinlerin olacaktır" sözüne ters düşmez. Zira bizim gözümüze görünen budur. Oysa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiği gibi ziyaretin mahiyetini ancak Allah bilir.

Örneğin şehitler konusunda Yüce Allah: *"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın, bilakis onlar diridirler, Rabbleri katında rızıklandırılırlar"*[3] buyurur. Bizim gördüğümüz onların kanlar içinde kalıp parçalandıklarıdır. Gayb âleminde ise onların durumu Yüce Allah'ın zikrettiği gibi olur. Şayet Allah'ın onlar için zikrettiğini biz dünyada iken görebilseydik gayba imanın bir anlamı kalmazdı.

٨٨٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرٍ الْقَصِيرُ، نا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، نا سَهْلُ بْنُ هَاشِمٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ قَالَ: ذَكَرُوا الْأَنَاةَ فِي الْأَشْيَاءِ كُلِّهَا، فَقَالَ الْأَحْنَفُ: " أَمَّا أَنَا فَإِذَا حَضَرَتْ جِنَازَةٌ لَمْ أَتَأَنَّ، وَإِذَا وَجَدْتُ كُفُؤًا زَوَّجْتُ وَلَمْ أَتَأَنَّ، وَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ لَمْ أَتَأَنَّ "

8831- İbrâhîm b. Edhem der ki: Her şeyde ağır ve yavaş davranma gerektiği konusu konuşulunca Ahnef şöyle dedi: "Ben bir cenaze olduğu

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/337 (8078) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (4/339).

[2] İsnâdı zayıf olan hasen bir hadistir. Müslim, *cenâiz* (49).

[3] Âl-i İmrân Sur. 169

zaman yavaş davranmam. Denk ve uygun birini gördüğüm zaman evlendirmekte yavaş davranmam. Namaz vakti geldiği zaman da kılmada yavaş davranmam."[1]

٨٨٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أنا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكُ، نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، نا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرُّوَاسِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي ذَكَرَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ رَأَى عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ رَجُلًا يَضْحَكُ فِي جِنَازَةٍ فَقَالَ: " أَتَضْحَكُ وَأَنْتَ تَتْبَعُ جِنَازَةً، وَاللهِ لَا أُكَلِّمُكَ أَبَدًا ". يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ هَذَا هُوَ أَبُو بَحْرٍ، وَقَدْ رُوِيَ فِي ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِإِسْنَادٍ غَيْرِ قَوِيٍّ مَا

8832- Yezîd b. Abdillah, öğrencilerinden birinden bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd bir adamın cenazede güldüğünü görünce: "Cenazede bulunmana rağmen gülüyor musun? Vallahi bir daha seninle asla konuşmayacağım!" dedi.[2]

Yezîd b. Abdillah, Ebû Bahr'dır. Bir sonraki rivayetle güçlü olmayan bir isnâdla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde bir rivayet zikredilmiştir.

٨٨٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، نا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ عَاصِمٍ الرَّازِيُّ، نا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَكْرَهُ الضَّحِكَ فِي مَوْطِنَيْنِ عِنْدَ رُؤْيَةِ الْقِرْدِ وَعِنْدَ الْجِنَازَةِ

8833- Ebû Hureyre bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) maymun görüldüğünde ve cenazede olmak üzere iki yerde gülmeyi hoş karşılamazdı."[3]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında durumu meçhul bir ravi vardır. İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh vet-ta'dîl* (1/426) ve Ahmed, *Zühd* (s. 161).

[3] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum.

٨٨٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنِ الْمُقْرِئِ قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا الْخَضِرُ، نا سَيَّارُ عَنْ جَعْفَرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ثَابِتًا يَقُولُ: " كُنَّا نَتَّبِعُ الْجِنَازَةَ فَلَا نَرَى إِلَّا رَجُلًا مُقَنَّعًا بَاكِيًا أَوْ مُتَقَنِّعًا مُتَفَكِّرًا "

8834- Sâbit der ki: "Cenazelerin peşinden giderdik ve cenazeye katılanları, başları bağlı ağlarken veya düşünürken görürdük."[1]

٨٨٣٥ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالُوا: نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، نا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ وَابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَا: نا عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ مِنْ أَفَاضِلِ النَّاسِ، وَكَانَ يَقُولُ: " لَوْ أَنِّي أَكُونُ كَمَا أَكُونُ فِي حَالٍ مِنْ أَحْوَالٍ ثَلَاثٍ لَكُنْتُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَا شَكَكْتُ فِي ذَلِكَ، حِينَ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَحِينَ أَسْمَعُهُ، وَإِذَا سَمِعْتُ خُطْبَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَإِذَا شَهِدْتُ جِنَازَةً، فَمَا شَهِدْتُ جِنَازَةً قَطُّ فَحَدَّثْتُ نَفْسِي سِوَى مَا هُوَ مَفْعُولٌ بِهَا وَمَا هِيَ صَائِرَةٌ إِلَيْهِ "

8835- Hz. Âişe der ki: İnsanların en hayırlılarından biri olan Useyd b. Hudayr şöyle derdi: "Üç yerde içine girdiğim ruh halini her zaman taşıyacak olsaydım kendimi cennet ahalisinden biri olarak sayar ve bunda şüphe etmezdim. Bunlardan biri, Kur'ân'ı okurken ve Kur'ân'ı dinlerken içine girdiğim ruh halidir. Diğeri, Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesini dinlerken içine girdiğim ruh halidir. Bir diğeri de, bir cenazeye katıldığımda içine girdiğim ruh halidir. Zira ne zaman bir cenazeye katıldıysam hep bana ne yapılacağını ve akıbetimin ne olacağını düşünürüm."[2]

٨٨٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، نا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ النَّحْوِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامِ بْنِ أَبِي الدُّمَيْكِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ الْمَرْوَزِيُّ جَارُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: سُئِلَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: مَا بَالُ النَّاسِ يُؤْمَرُونَ فِي الْجِنَازَةِ بِالسُّكُوتِ، قَالَ: " لِأَنَّهُ حَشْرٌ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/322).

[2] İsnâdı hasendir.

8836- Ahmed b. Hanbel'in komşusu Muhammed b. Hişâm el-Mervezî der ki: İbn Uyeyne'ye: "Neden cenazelerde insanların sessiz olması isteniyor?" diye sorulunca: "*Haşr* (tekrar dirilme) yeri olduğu için" dedi.[1]

٨٨٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالَ سُفْيَانُ: سَمَّاهُ وَلَا أَحْفَظُهُ، قَالَ: " إِذَا رَأَيْتَ الْجِنَازَةَ فَقُلْ سَلَّامٌ لَكَ مِنْ رَبِّنَا "، وَقَالَ آخَرُونَ يَقُولُ: " هَذَا مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ، وَصَدَّقَ اللهُ وَرَسُولُهُ، اللهُمَّ زِدْنَا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا "

8837- Süfyân bildiriyor: Abdulkerîm, âlimlerden adını verdiği ama benim unuttuğum bir âlimden bildiriyor: Bir cenaze gördüğün zaman: "Rabbimizden sana selâm olsun" dersin. Başkaları ise cenaze görüldüğü zaman: "Bu, Allah'ın ve Resûlü'nün vaad ettiği, Allah ve Resûlü'nün tasdik ettiği bir şeydir. Allahım! İmanımızı ve teslimiyetimizi arttır" denileceğini söylemişlerdir.[2]

٨٨٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نا أَبُو يُوسُفَ يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، نا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ قَالَ: كَانَ الْحَسَنُ فِي جِنَازَةِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ، فَقَالَ الْأَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ الْعِجْلِيُّ: يَا أَبَا سَعِيدٍ إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي أَنْ لَا أَسْمَعُ فِي الْجِنَازَةِ صَوْتًا، فَقَالَ: " إِنَّ لِلْخَيْرِ أَهْلِينَ "

8838- Esved b. Şeybân der ki: Hasan, Nadr b. Enes'in cenazesindeyken Eş'as b. Süleym el-Iclî ona: "Ey Ebû Saîd! Bu şekilde cenazede hiç ses duymamak çok hoşuma gidiyor" dedi. Hasan: "Hayrın da kendi ahalisi vardır" karşılığını verdi.[3]

٨٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ وَلِيدِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَمِعَ أَحَدًا يَسْأَلُ مَنْ هَذِهِ الْجِنَازَةِ؟ فَقَالَ: " هُوَ

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Hatîb, *Târîh* (3/361).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Fesevî, *Ma'rife* (1/222).

أَنْتَ عَبْدُ اللهِ دَعَاهُ فَأَجَابَهُ، أَوْ أَمَتُهُ دَعَاهَا فَأَجَابَتْهُ، اللهُ يَعْرِفُهُ وَأَهْلُهُ يَفْقِدُونَهُ وَالنَّاسُ يُنْكِرُونَهُ، اغْدُوا فَإِنَّا رَائِحُونَ أَوْ رَوِّحُوا فَإِنَّا غَادُونَ "

8839- Velîd b. Rebâh bildiriyor: Ebû Hureyre cenazenin kime ait olduğunu soran birini işittiği zaman ona şöyle derdi: "Sensin! Allah, erkek kulunu katına çağırınca kul buna icabet etmiş. Veya kadın kulunu katına çağırınca kul buna icabet etmiş. Allah onu tanıyor. Ailesi onu kaybediyor, insanlar ise onu tanımıyor. Biz de sabahı ettik, ama akşam yola çıkacağız veya akşama ettik, ama sabah yola çıkacağız."[1]

٨٨٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ وَكَتَبَهُ لِي بِخَطِّهِ قَالَ: أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضُّبَعِيُّ، أنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ السَّرِيُّ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي قَيْسٌ أَبُو عُمَارَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ: " مَنْ عَادَ مَرِيضًا فَلَا يَزَالُ فِي الرَّحْمَةِ حَتَّى إِذَا قَعَدَ عِنْدَهُ اسْتَنْقَعَ فِيهَا ثُمَّ إِذَا قَامَ مِنْ عِنْدِهِ فَلَا يَزَالُ يَخُوضُ فِيهَا حَتَّى يَرْجِعَ مِنْ حَيْثُ خَرَجَ هُوَ، وَمَنْ عَزَّى أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ بِمُصِيبَةٍ، كَسَاهُ اللهُ حُلَلَ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

8840- Abdullah b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, babasından naklen dedesinden bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Hasta birini ziyarete giden kişi rahmetin içine dalmış demektir. Hastanın yanında oturduğu zaman da rahmete gömülür. Hastanın yanından kalkınca geldiği yere ulaşıncaya kadar rahmete dalmış gibidir. Musibetinden dolayı mümin kardeşine taziyede bulunan kişiye Yüce Allah kıyamet gününde keramet giysilerinden giydirir."*[2]

٨٨٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نا مُحَمَّدٌ هُوَ الصَّغَانِيُّ، أنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، نا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَبِي الْخُلْدِ قَالَ: " قَرَأْتُ فِي مَسْأَلَةِ دَاوُدَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، إِلَهِي مَا جَزَاءُ مَنْ يُعَزِّي الْحَزِينَ وَالْمُصَابَ ابْتِغَاءَ

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/511 (1601).

مَرْضَاتِكَ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: جَزَاؤُهُ أَنْ أَكْسُوَهُ رِدَاءً مِنْ أَرْدِيَةِ الْإِيمَانِ، أَسْتُرُهُ بِهِ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ، قَالَ: يَا إِلَهِي، فَمَا جَزَاءُ مَنْ يُشَيِّعُ الْجَنَائِزَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ، قَالَ اللهُ: جَزَاؤُهُ أَنْ تُشَيِّعَهُ الْمَلَائِكَةُ يَوْمَ يَمُوتُ إِلَى قَبْرِهِ وَأَنْ أُصَلِّي عَلَى رُوحِهِ فِي الْأَرْوَاحِ "

8841- Ebu'l-Celd der ki: Okuduğuma göre Hz. Dâvud: "İlahi! Rızanı kazanmak maksadıyla üzüntü veya musibete maruz kalan kişiyi teselli etmenin mükâfatı nedir?" diye sorunca, Allah: "Mükâfatı ona iman giysilerinden giydirmem, onu cehennem ateşinden korumam ve cennete sokmamdır" karşılığını verdi. Hz. Dâvud: "İlahi! Senin rızanı kazanmak için cenazeye katılan kişinin mükâfatı nedir?" diye sorunca, Allah: "Mükâfatı, öldüğünde meleklerin kabrine kadar ona eşlik etmesi, âlem-i ervâh'ta da onun ruhuna hayırlar ihsan etmemdir" karşılığını verdi.[1]

٨٨٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نَافِعٍ دَرَجَتْ أَبُو زِيَادٍ، نا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أُمِّ الْأَسْوَدِ بِنْتِ يَزِيدَ مَوْلَى أَبِي بَرْزَةَ قَالَتْ، حَدَّثَتْنِي مُنْيَةُ بِنْتُ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي بَرْزَةَ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَزَّى ثَكْلَى كُسِيَ بُرْدًا مِنْ بُرُودِ الْجَنَّةِ "

8842- Ebû Berze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çocuğunu kaybeden bir kadına taziyede bulunan kişiye (kıyamet gününde) cennet giysilerinden giydirilir"* buyurmuştur.[2]

٨٨٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، نا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ بِنَيْسَابُورَ، نا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَارُونَ الْحَدِّيُّ بِمَكَّةَ، نا قُدَامَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَشْرَمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَزَّى أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فِي مُصِيبَةٍ، كَسَاهُ اللهُ حُلَّةً خَضْرَاءَ يُحْبَرُ بِهَا " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا يُحْبَرُ بِهَا؟ قَالَ: " يُغْبَطُ بِهَا "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/56) ve Ahmed, *Zühd* (s. 70).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 3/387 (1076).

8843- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musibetinden dolayı müslüman kardeşine taziyede bulunan kişiye Yüce Allah (kıyamet gününde) herkesin hubr edeceği yeşil giysi giydirir"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! *Hubr* etmek nedir?" diye sorulunca da: *"Gıpta etmektir"* buyurdu.[1]

٨٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا شَافِعُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْإِسْفِرَايِينِيُّ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُمَيْرٍ الدِّمَشْقِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الطَّلْحِيُّ، نا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَزَّى مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ "

8844- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musibete maruz kalan birine taziyede bulunan kişinin, musibete maruz kalan (ve buna sabreden) kişi kadar sevabı vardır"* buyurmuştur.[2]

٨٨٤٥ - وَحَدَّثَنَا الْقَاضِي أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْهَيْثَمِ رَحِمَهُ اللهُ، أنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ حَلِيفٍ الْجُنْدِ نَيْسَابُورِيُّ، نا الْحُسَيْنُ بْنُ بَيَانٍ الْعَسْكَرِيُّ، نا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ، نا عَبْدُ الْحَكِيمِ بْنُ مَنْصُورٍ الْخُزَاعِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَزَّى مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ " هَذَا حَدِيثٌ يُعْرَفُ بِعَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، وَقَدْ رُوِّينَاهُ عَنْ غَيْرِهِ، وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

8845- Abdullah'm b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellam): *"Musibete maruz kalan birine taziyede bulunan kişinin, musibet sahibi kadar sevabı vardır"* buyurmuştur.[3]

Ali b. Âsım — Muhammed b. Sûka kanalıyla bilinen bir hadistir. Güçlü olmayan başka bir isnâdla da bunu aktardık.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (7/397), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1572) ve İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (15/91).

[2] İsnâdı çok zayıftır.

[3] İsnâdı çok zayıftır. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* (5/458), Temmâm, *Fevâid* (191) ve İbnu'l-A'râbî, *Mu'cem* (37, 38, 191).

٨٨٤٦ - وَرُوِيَ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنِ ابْنِ سُوقَةَ، كُلُّهَا ضَعِيفَةٌ، وَأَصَحُّ شَيْءٍ فِي مَعْنَاهُ حَدِيثُ أَبِي حَزْمٍ وَالَّذِي تَقَدَّمَ وَأَمَّا رِوَايَةُ عَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ فَحَدَّثَنَاهُ أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْآدَمِيُّ بِبَغْدَادَ، نا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ نَاصِحٍ النَّحْوِيُّ، نا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

8846- Yine başka kanallarla İbn Sûka'dan rivayet edilmiştir, ancak hepsi de zayıftır. Bu konuda en sahih olan hadis daha önce zikredilen Ebû Hazm'ın rivayetidir. Bir sonraki hadiste Ali b. Âsım'ın rivayeti zikredilmiştir.[1]

٨٨٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، نا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، نا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ الْفَأْفَأُ، وَكَانَ ثِقَةً صَدُوقًا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ حَدِيثُ عَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ الَّذِي يَرْوِيهِ عَنِ ابْنِ سُوقَةَ مِنْ عَزَّى مُصَابًا هُوَ عَنْكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَكَانَ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ كُلَّمَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ بَكَى

8847- Güvenilir ve sadûk (rivayette dürüst) biri olan Muhammed b. Hârun el-Fe'fe der ki: (Rüyamda) Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gördüğümde: "Ey Allah'm Resûlü! Musibete maruz kalan kişiye taziyede bulunma konusunda Ali b. Âsım'ın İbn Sûka'dan naklen rivayet ettiği hadis senin mi?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet!" karşılığını verdi.[2]

Ravi Hâris der ki: "Muhammed b. Hârun bu rivayeti her aktardığında ağlardı."

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 3/385 (1073).

[2] İsnâdı hasendir. Hatîb, *Târîh* (11/452).

فَصْلٌ فِي زِيَارَةِ الْقُبُورِ

Kabirleri Ziyaret Etmek

٨٨٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِيُّ، نا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أنا مُصَرِّفُ بْنُ وَاصِلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَارِبُ بْنُ دِثَارٍ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا، فَإِنَّ فِي زِيَارَتِهَا تَذْكِرَةً "، وَرَوَاهُ زُبَيْدُ بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَارِبٍ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ وَلْيَزِدْكُمْ زِيَارَتُهَا خَيْرًا، وَالْحَدِيثُ مُخَرَّجٌ فِي كِتَابِ مُسْلِمٍ وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَلَا فَزُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا وَتُذَكِّرُ الْآخِرَةَ "

8848- İbn Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Daha önce kabirleri ziyaret etmenizi yasaklamıştım. Artık ziyaret edebilirsiniz, zira bu ziyaretler size (âhirete yönelik) hatırlatmalarda bulunur"* buyurmuştur.[1]

Zübeyd b. el-Hâris aynısını Muhârib'den rivayet etmiş ve: *"Kabirleri ziyaretiniz hayırlarınızı arttıracaktır"* eklemesinde bulunmuştur.

Bu hadisi Müslim rivayet etti.[2]

Yine İbn Mes'ûd'dan naklen bize bildirildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kabirleri ziyaret edin! Zira dünyaya karşı sizi zahid kılarken âhireti hatırlatır"* buyurmuştur.[3]

٨٨٤٩ - وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ " وَكُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، ثُمَّ بَدَا لِي فَزُورُوهَا فَإِنَّهَا تُرِقُّ الْقَلْبَ وَتُدْمِعُ الْعَيْنَ وَتُذَكِّرُ الْآخِرَةَ، فَزُورُوا وَلَا تَقُولُوا هُجْرًا " أَخْبَرَنَاهُ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، أنا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 3/558 (2235).

[2] Müslim, *cenâiz* (106) ile *adâhî* (37).

[3] İbn Mâce 1/501 (1517).

الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُنَيْنِ، نا أَبُو حُذَيْفَةَ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ وعَبْدِ الْوَارِثِ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، فَذَكَرَهُ

8849- Yine Enes b. Mâlik'ten naklen bize bildirildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Daha önce kabirleri ziyaret etmenizi yasaklamıştım. Ancak artık ziyaret etmenizi uygun görüyorum. Zira bu ziyaretler kalbinizi yumuşatır, gözlerinizi ağlatır ve âhireti hatırlatır. Ziyaret edin, ancak dine uygun olmayan sözler söylemeyin.*"[1]

٨٨٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِيُّ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا يُوسُفُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخَوَارَزْمِيُّ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ، نا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ أَبُو سَعِيدٍ الْجُعْفِيُّ، نا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ زَارَ قَبْرَ أُمِّهِ فِي أَلْفِ مُقَنَّعٍ يَوْمَ الْفَتْحِ فَمَا رُئِيَ بَاكِيًا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ لَيْسَ فِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ يَوْمَ الْفَتْحِ

8850- İbn Bureyde, babasından bildiriyor: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'nin fethi sırasında başını kapatmış olarak bin kişiyle birlikte gelip annesinin kabrini ziyaret etti. O gün ağladığı kadar başka bir zaman ağladığı görülmüş değildi."[2]

Ebû Abdillah'ın rivayetinde "Mekke'nin fethi sırasında" ifadesi yoktur.

٨٨٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ الضَّبِّيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " زُرِ الْقُبُورَ تَذْكُرُ بِهَا الْآخِرَةَ، وَاغْسِلِ الْمَوْتَى، فَإِنَّ مُعَالَجَةَ جَسَدٍ خَاوٍ مَوْعِظَةٌ بَلِيغَةٌ، وَصَلِّ عَلَى الْجَنَائِزِ لَعَلَّ ذَلِكَ أَنْ يَحْزُنَكَ، فَإِنَّ الْحَزِينَ فِي ظِلِّ اللهِ يَتَعَرَّضُ كُلَّ خَيْرٍ " يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هَذَا أَظُنُّهُ الْمَدَنِيَّ الْمَجْهُولَ، وَهَذَا مَتْنٌ مُنْكَرٌ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/237, 250), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/342) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/375-376).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Hâkim, *Müstedrek* (1/375) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/343).

8851- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: *"Kabirleri ziyaret et, zira bu ziyaretler sana âhireti hatırlatır. Ölü de yıka, zira böylesi çıplak bedenlerle uğraşmakta büyük ibretler vardır. Cenaze namazlarına da katıl ki belki seni hüzünlendirir. Zira hüzünlü olan kişi, Allah'ın gölgesinde olur ve her türlü hayırla karşılaşır."*[1]

Yâkûb b. İbrâhîm sanırım meçhul olan Yâkûb b. İbrâhîm el-Medenî'dir. Hadisin metni münkerdir.

٨٨٥٢ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ نا الْكَدِيمِيُّ نا ابْنُ قَمِيرٍ الْعِجْلِيُّ نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَشَكَى إِلَيْهِ قَسْوَةَ الْقَلْبِ فَقَالَ: " اطَّلِعْ فِي الْقُبُورِ وَاعْتَبِرْ بِالنُّشُورِ " وَهَذَا أَيْضًا مَتْنٌ مُنْكَرٌ، وَمَكِّيٌّ بْنُ قَمِيرٍ بَصْرِيٌّ يَرْوِي عَنْهُ الْكَدِيمِي وَهُوَ مَجْهُولٌ.

8852- Enes der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve kalbinin katılığından yakındı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mezarlığa git ve ölümden sonra dirilmeyi düşünüp ibret al"* buyurdu.[2]

Bunun da metni münkerdir. Mekkî b. Kamîr, Basralıdır. Meçhul biri olan el-Kadîmî ondan rivayetlerde bulunmuştur.

٨٨٥٣ - وَحَدَّثَنَاهُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ أنا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ نا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْبَصْرِيُّ نا مَكِّيُّ بْنُ قَمِيرٍ الْعِجْلِيُّ فَذَكَرَهُ

8853- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı bildirilmiştir.[3]

٨٨٥٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ نا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ نا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَابِلْتِيُّ نا أَيُّوبُ بْنُ نَهِيكٍ الْحَلَبِيُّ مَوْلَى آلِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ فَلَا تَحْبِسُوهُ وَأَسْرِعُوا بِهِ إِلَى قَبْرِهِ وَلْيُقْرَأْ عِنْدَ رَأْسِهِ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/337).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Hacer, *el-Lisân* (6/88).

[3] İsnâdı çok zayıftır.

وَعِنْدَ رِجْلَيْهِ بِخَاتِمَةِ الْبَقَرَةِ فِي قَبْرِهِ " لَمْ يَكْتُبْ إِلَّا بِهَذَا الْإِسْنَادِ فِيمَا أَعْلَمُ وَقَدْ رَوَيْنَا الْقِرَاءَةَ الْمَذْكُورَةَ فِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ مَوْقُوفًا عَلَيْهِ

8854- Abdullah b. Ömer der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"İçinizden biri öldüğü zaman bekletmeden aceleyle onu mezarına götürün. Mezarındayken başının ucunda Fâtiha Sûresi, ayaklarının ucunda da Bakara Sûresi'nin son âyetleri okunsun."*[1]

Bildiğim kadarıyla hadis sadece bu isnâdla yazılmıştır. Burada zikredilen kıraat şekli İbn Ömer'den mevkûf olarak da rivayet edilmiştir.

٨٨٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي فَوَائِدِ الشَّيْخِ وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَشْنَانِيُّ قَالَا أنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ نا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْأَنْطَاكِيُّ نا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ الْمِصِّيصِيُّ نا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ نا يَعْقُوبُ بْنُ الْقَعْقَاعِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَيَّاشٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَا الْمَيِّتُ فِي الْقَبْرِ إِلَّا كَالْغَرِيقِ الْمُتَغَوِّثِ يَنْتَظِرُ دَعْوَةً تَلْحَقُهُ مِنْ أَبٍ أَوْ أُمٍّ أَوْ أَخٍ أَوْ صَدِيقٍ فَإِذَا لَحِقَتْهُ كَانَ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيُدْخِلُ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ مِنْ دُعَاءِ أَهْلِ الْأَرْضِ أَمْثَالَ الْجِبَالِ وَإِنَّ هَدِيَّةَ الْأَحْيَاءِ إِلَى الْأَمْوَاتِ الِاسْتِغْفَارُ لَهُمْ "

8855- Abdullah b. Ayyâş'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mezarında olan ölü suda boğulmakta olan ve yardım isteyen biri gibidir. Babasından veya annesinden veya kardeşinden veya bir arkadaşından gelecek bir duayı bekler. Böylesi bir dua geldiği zaman da dünya ve içindekilere sahip olmaktan daha fazla sevinir. Yüce Allah kabirde bulunanlara yaşayanların dualarından dağlar kadarını ulaştırır. Yaşayanların ölülere hediyesi de onlara bağışlanma dilemektir."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/444 (13613) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 1/284 (1115) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (3/44).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Bak: Zehebî, *Mîzân* (3/496), İbn Hacer, *el-Lisân* (5/99) ve Kurtubî, *et-Tezkiretü fî ahvâli'l-mevtâ* (s. 101).

٨٨٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارِ نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاقِدٍ نا خَلْفُ بْنُ خَلِيفَةَ نا أَبَانُ الْمُكْتِبِ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَدْفِنُ أَهْلَهُ فِي مَكَانٍ فَكَانَ إِذَا شَهِدَ جِنَازَةً مَرَّ عَلَى أَهْلِهِ فَدَعَا لَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ

8856- Ebân el-Muktib bildiriyor: "Abdullah b. Ömer ailesinden ölenleri bir yerde defnederdi. O sırada bir cenazenin geldiğini gördüğü zaman yanlarına uğrar ve ölene dua edip bağışlanma dilerdi."[1]

٨٨٥٧ - قَالَ ونا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا نا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَامَةَ الْجَوْهَرِيُّ نا مَعْنُ بْنُ عِيسَى الْقَزَّازُ أنا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ نا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: " إِذَا مَرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرٍ يَعْرِفُهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ وَعَرَفَهُ وَإِذَا مَرَّ بِقَبْرٍ لَا يَعْرِفُهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ "

8857- Ebû Hureyre der ki: "Kişi tanıdığı birinin mezarına uğrayıp selâm verdiği zaman, ölü de selâmına karşılık verir ve o da kendisini tanır. Tanımadığı birinin mezarına uğrayıp selâm verdiğinde ölü de onun selâmına karşılık verir."[2]

٨٨٥٨ - قَالَ ونا أَبُو بَكْرٍ نا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ جَرِيرٍ قَالَ: " إِذَا دَعَا الْعَبْدُ لِأَخِيهِ الْمَيِّتِ أَتَى بِهَا الْمَلِكُ قَبْرَهُ، فَقَالَ لَهُ: يَا صَاحِبَ الْقَبْرِ الْغَرِيبِ، هَدِيَّةٌ مِنْ أَخٍ عَلَيْكَ شَفِيقٌ "

8858- Amr b. Cerîr der ki: "Kişi ölü olan kardeşine dua ettiği zaman bir melek bu duayı kabirde olana getirir ve: «Ey kabrinde garip olan! Seni seven bir kardeşten sana hediye var» der."[3]

٨٨٥٩ - قَالَ ونا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ سَلْمَانُ نا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: " لَمَّا كَانَ زَمَنُ الطَّاعُونِ كَانَ رَجُلٌ يَخْتَلِفُ إِلَى الْجَبَّانِ فَيَشْهَدُ الصَّلَاةَ عَلَى الْجَنَائِزِ فَإِذَا أَمْسَى وَقَفَ عَلَى بَابِ الْمَقَابِرِ فَقَالَ آنَسَ اللهُ وَحْشَتَكُمْ وَرَحِمَ اللهُ غُرْبَتَكُمْ وَتَجَاوَزَ اللهُ عَنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَقَبِلَ اللهُ حَسَنَاتِكُمْ لَا يَزِيدُ عَلَى هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ قَالَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Gazâlî, *İhyâ* (4/475).

[3] İsnâdı zayıftır. Gazâlî, *İhyâ* (4/475).

ذَلِكَ الرَّجُلُ فَأَمْسَيْتُ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَانْصَرَفْتُ إِلَى أَهْلِي وَلَمْ آتِ الْمَقَابِرَ، قَالَ: فَبَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ إِذَا أَنَا بِخَلْقٍ كَثِيرٍ قَدْ جَاءُونِي، قُلْتُ: مَا أَنْتُمْ وَمَا حَاجَتُكُمْ. قَالُوا: نَحْنُ أَهْلُ الْمَقَابِرِ قُلْتُ مَا جَاءَ بِكُمْ قَالُوا إِنَّكَ قَدْ كُنْتَ عَوَّدْتَنَا مِنْكَ هَدِيَّةً عِنْدَ انْصِرَافِكَ إِلَى أَهْلِكَ. قُلْتُ: وَمَا هِيَ؟ قَالَ: الدَّعَوَاتُ الَّتِي كُنْتَ تَدْعُو بِهَا. قَالَ قُلْتُ: فَإِنِّي أَعُودُ لِذَلِكَ قَالَ فَمَا تَرَكْتُهَا بَعْدُ"

8859- Bişr b. Mansûr anlatıyor: Vebanın baş gösterdiği zamanlarda adamın biri devamlı olarak mezarlığa gidip gelen cenazelerin namazlarını kılardı. Akşam olduğu zaman da mezarlığın kapısında durup: "Allah yalnızlığınızı gidersin. Allah garipliğinize acısın, günahlarımızı bağışlayıp iyiliklerinizi kabul etsin" diye dua eder ve bu sözlerine başka da bir şey eklemezdi.

Daha sonrasını adam şöyle anlatır: Bir defasında mezarlığın kapısına uğramadan ve dua etmeden evime gittim. O gece uyurken rüyamda kalabalık bir topluluğun yanıma geldiğini gördüm. Onlara: "Kimsiniz ve neden geldiniz?" diye sorduğumda: "Biz mezarlıkta yatanlarız" dediler. Onlara: "Neden geldiniz?" diye sorduğumda: "Bizleri, evine giderken hediye vermeye alıştırmıştın" dediler. Onlara: "Bu hediye nedir?" diye sorduğumda: "Bizim için ettiğin o dualardı" karşılığını verdiler. Bunun üzerine: "Dua etmeye devam edeceğim" dedim ve bir daha onlara dua etmeden evime gelmedim.[1]

٨٨٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ حَدَّثَنِي أَبُو الْبُهْلُولِ مِنْ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ لَقِيتُهُ بِعَبَادَانَ حَدَّثَنِي بَشَّارُ بْنُ غَالِبٍ قَالَ: " رَأَيْتُ رَابِعَةَ الْعَدَوِيَّةَ فِي مَنَامِي وَكُنْتُ كَثِيرَ الدُّعَاءِ لَهَا فَقَالَتْ لِي يَا بَشَّارُ هَدَايَاكَ تَأْتِينَا عَلَى أَطْبَاقٍ مِنْ نُورٍ مُخَمَّرَةً بِمَنَادِيلَ مِنَ الْحَرِيرِ، قُلْتُ: وَكَيْفَ ذَاكَ؟ قَالَتْ: هَكَذَا دُعَاءُ الْمُؤْمِنِينَ الْأَحْيَاءِ إِذَا دَعَوْا لِلْمَوتَى فَاسْتُجِيبَ لَهُمْ، جُعِلَ ذَلِكَ الدُّعَاءُ عَلَى

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Gazâlî, *İhyâ* (4/475).

أَطْبَاقٍ وَخُمِّرَ بِمَنَادِيلِ الْحَرِيرِ ثُمَّ أُتِيَ بِهِ الَّذِي قَدْ دُعِيَ لَهُ مِنَ الْمَوْتَى وَقِيلَ هَذِهِ هَدِيَّةُ فُلَانٍ إِلَيْكَ "

8860- Beşşâr b. Ğâlib der ki: Rüyamda Rabîa el-Adeviyye'yi gördüm ki ona çokça dua ederdim. Bana: "Ey Beşşâr! Hediyelerin bana nurdan tabaklar içinde üzerleri ipekten mendillerle örtülmüş bir şekilde geliyordu" dedi. Ona: "Bu nasıl oluyor?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Hayatta olan müminlerin ölüler için ettiği dualar kabul gördüğü zaman bu şekilde oluyor. Bu dualar tabaklar içinde üzerleri ipekten mendillerle örtülmüş bir şekilde kendisine dua edilen kişiye getiriliyor ve: «Bu, *filanın sana bir hediyesidir*» deniliyor."[1]

٨٨٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو الصَّيْرَفِيُّ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ نا يَحْيَى بْنُ بِسْطَامٍ الْأَصْفَرُ حَدَّثَنِي مَسْمَعُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ آلِ عَاصِمٍ الْجَحْدَرِيُّ قَالَ: رَأَيْتُ عَاصِمَ الْجَحْدَرِيَّ فِي مَنَامِي بَعْدَ مَوْتِهِ بِسَنَتَيْنِ فَقُلْتُ: أَلَيْسَ قَدِ مْتَ؟ قَالَ بَلَى قُلْتُ: فَأَيْنَ أَنْتَ؟ قَالَ إِنَّا وَاللهِ فِي رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَنَا وَنَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِي نَجْتَمِعُ كُلَّ لَيْلَةِ جُمُعَةٍ وَصَبِيحَتِهَا إِلَى بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيِّ فَنَتَلَاقَى أَخْبَارَكُمْ قَالَ قُلْتُ: أَجْسَامُكُمْ أَمْ أَرْوَاحُكُمْ؟ فَقَالَ هَيْهَاتَ بَلِيَتِ الْأَجْسَامُ وَإِنَّمَا تَلَاقِي الْأَرْوَاحِ. قَالَ فَقُلْتُ: فَهَلْ تَعْلَمُونَ بِزِيَارَتِنَا إِيَّاكُمْ؟ قَالَ نَعْلَمُ بِهَا عَشِيَّةَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَ الْجُمُعَةِ كُلَّهُ وَيَوْمَ السَّبْتِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ. قَالَ قُلْتُ: وَكَيْفَ ذَلِكَ دُونَ الْأَيَّامِ كُلِّهَا؟ قَالَ لِفَضْلِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَعِظَمِهِ "

8861- Mesma' b. Âsım bildiriyor: Âsım el-Cahderî ailesinden bir adam bana şunu anlattı: Ölümünden iki yıl sonra rüyamda Âsım el-Cahderî'yi gördüm. Ona: "Sen ölmemiş miydin?" diye sorduğumda: "Evet, öldüm" dedi. Ona: "Şimdi neredesin?" diye sorduğumda: "Vallahi cennet bahçelerinden bir bahçedeyiz. Arkadaşlarımla birlikte her Cuma gecesi ve sabahı Bekr b. Abdillah el-Müzenî'nin yanında toplanıyor ve sizin haberlerinizi alıyoruz" dedi. Ona: "Bedenlerinizle mi ruhlarınızla mı?" diye

---

[1] İsnâdında cehalet vardır. Kurtubî, *et-Tezkiretü fi ahvâli'l-mevtâ* (s. 113) ve Gazâlî, *İhyâ* (4/475).

sorduğumda: "Heyhat! Bedenler parçalanıp gitti. Ruhlarımızla bir araya geliyoruz" dedi. Ona: "Sizleri ziyaret ettiğimizde haberiniz oluyor mu?" diye sorduğumda: "Cuma günü, akşamı ve Cumartesi günü sabah güneş doğana kadar bunu bilebiliyoruz" dedi. Ona: "Diğer günler içinde neden sadece Cuma günü?" diye sorduğumda: "Cuma gününün değeri ve büyüklüğünden" dedi.

٨٨٦٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ نا جُبَيْرٌ الْقَصَّابُ قَالَ: " كُنْتُ أَغْدُو إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ فِي كُلِّ غَدَاةِ سَبْتٍ حَتَّى نَأْتِيَ الْجَبَّانَ فَنَقِفَ عَلَى الْقُبُورِ فَنُسَلِّمَ وَنَدْعُوَ لَهُم ثُمَّ نَنْصَرِفُ فَقُلْتُ لَهُ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَوْ صِرْتُ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ. فَقَالَ بَلَغَنِي أَنَّ الْمَوْتَى يَعْلَمُونَ بِزُوَّارِهِمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمًا قَبْلَهُ وَيَوْمًا بَعْدَهُ "

8862- Cübeyr el-Kassâb anlatıyor: Her Cumartesi sabahı Muhammed b. Vâsi'nin yanına giderdim. Oradan birlikte mezarlığa giderdik. Orada mezarların başında durup selâm verir ve dua ederdik. Ardından geri dönerdik. Bir Pazartesi günü Muhammed'e: "Bu gün mezarlığa gitsek olmaz mı?" dediğimde: "Bana bildirildiğine göre ölüler Cuma günü ve bir önceki ile bir sonraki günler de kendilerini ziyaret edenlerden haberdar olurlarmış" karşılığını verdi.

٨٨٦٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ نا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ نا عَبْدُ الْعَزِيزُ بْنُ أَبَانَ أنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ قَالَ بَلَغَنِي عَنِ الضَّحَّاكِ أَنَّهُ قَالَ: " مِنْ زَارَ قَبْرًا يَوْمَ السَّبْتِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ عَلِمَ الْمَيِّتُ بِزِيَارَتِهِ. قِيلَ لَهُ: وَكَيْفَ ذَاكَ؟ قَالَ: لِمَكَانِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ "

8863- Süfyân es-Sevrî der ki: Bana bildirildiğine göre Dahhâk: "Kişi Cumartesi günü güneş doğmadan önce bir mezarı ziyaret ettiği zaman mezardaki onun bu ziyaretinden haberdâr olur" demiştir. Ona: "Bu nasıl oluyor?" diye sorulunca: "Cuma gününün değerinden dolayı" karşılığını vermiştir.

٨٨٦٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ نا أَبُو بَكْرٍ أنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ نا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ كَانَ مُطَرِّفٌ يَبْدُو فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ أَدْلَجَ قَالَ

وَسَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ يَقُولُ بَلَغَنَا أَنَّهُ كَانَ يُنَوَّرُ لَهُ فِي سَوْطَهُ فَأَقْبَلَ لَيْلَةً حَتَّى إِذَا كَانَ عِنْدَ الْمَقَابِرِ هَوَمَ وَهُوَ عَلَى فَرَسِهِ فَرَأَى كَأَنَّ أَهْلَ الْقُبُورِ كُلُّ صَاحِبِ قَبْرٍ جَالِسٌ عَلَى قَبْرِهِ فَقَالُوا هَذَا مُطَرِّفٌ يَأْتِي يَوْمَ الْجُمُعَةِ قُلْتُ وَتَعْلَمُونَ عِنْدَكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ؟ قَالُوا نَعَمْ وَنُعَلِّمَ مَا تَقُولُ فِيهِ الطَّيْرُ. قَالَ قُلْتُ وَمَا يَقُولُونَ؟ قَالَ يَقُولُونَ: سَلَامٌ سَلَامٌ يَوْمٌ صَالِحٌ "

8864- Ebu't-Teyyâh der ki: Mutarrif (b. Abdillah) şehir dışında yaşar, Cuma günü gece vakti de atı üzerinde mezarlığa gelirdi. Bize bildirildiğine göre gece vakti kamçısı önünü aydınlatırdı. Bir gece mezarlığa geldiğinde atmın üzerinde hafif bir uykuya daldı. Rüyasında mezardakilerden her birinin kendi mezarının başında oturduğunu gördü. Kendisini gördüklerinde de birbirlerine: "Bu Mutarrif'tir! Her Cuma buraya gelir" demeye başladılar. Mutarrif onlara: "Siz orada Cuma gününün hangi gün olduğunu bilir misiniz ki?" diye sorunca: "Evet, hatta bu günde kuşların bile ne dediğini biliriz" karşılığını verdiler. Mutarrif: "Kuşlar ne der?" diye sorunca: "Salih bir güne selâm olsun! Selâm olsun, derler" karşılığını verdiler.[1]

٨٨٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعِجْلِيُّ نا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ نا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ عَنِ ابْنِ مَنْصُورٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: " خَرَجْتُ إِلَى الْجَبَّانَةِ فَجَلَسْتُ فِيهَا فَإِذَا رَجُلٌ قَدْ جَاءَ إِلَى قَبْرٍ فَسَوَّاهُ ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَيَّ فَجَلَسَ فَقُلْتُ لَهُ: مَا هَذَا الْقَبْرُ؟ قَالَ: أَخٌ لِي مَاتَ. فَقُلْتُ: أَخٌ لَكَ. فَقَالَ: أَخٌ لِي فِي اللهِ رَأَيْتُهُ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ، فَقُلْتُ فُلَانٌ عِشْتَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ قَالَ قَدْ قُلْتُهَا لِأَنْ أَقْدِرَ عَلَى أَنْ أَقُولَهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. ثُمَّ قَالَ: أَلَمْ تَرَ حَيْثُ كَانُوا يَدْفِنُونِي فَإِنَّ فُلَانًا قَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ لِأَنْ أَكُونَ أَقْدِرُ عَلَى أَنْ أُصَلِّيَهُمَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا " وَقَدْ رَوَيْنَا فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيُّ وَعَنْ مُطَرِّفٍ وَعَنْ أَبِي قِلَابَةَ فِي هَذَا الْمَعْنَى وَفِي أَحَادِيثِهِمْ قَوْلُ الْمَيِّتِ يَعْلَمُونَ وَلَا يَعْمَلُونَ وَنَحْنُ نَعْلَمُ وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَعْمَلَ

---

[1] İsnâdı salihtir. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'z-Zühd* (s. 246), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/482) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/205) Bak: Zehebî, *Siyer* (4/193), İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (3/222-223)

8865- Zeyd b. Vehb anlatıyor: Mezarlığa çıkıp oturdum. Bir ara adamın biri mezarın birine geldi. Onu düzelttikten sonra yanıma gelip oturdu. Ona: "Bu mezar kimin?" diye sorduğumda: "Ölen bir kardeşimin" dedi. Ona: "Kardeşinin mi?" diye sorduğumda: "Dinde kardeşim" dedi ve şöyle devam etti: "Onu rüyamda gördüm. Ona: «Âlemlerin Rabbine hamdolsun ki iyi yaşadın» dediğimde: «Sen bu sözü söylüyorsun, ancak şimdi bu sözü söylemeye gücümün yetmesi benim için dünya ve içindekilerden daha iyidir. Beni defnettikleri gün filan kişinin durup iki rekat namaz kıldığını gördün değil mi? Böylesi iki rekat namaz kılmaya gücümün yetmesi benim için dünya ve içindekilerden daha iyidir» karşılığını verdi."[1]

Başka bir yerde aynı mânâda Ebû Osmân en-Nehdî, Mutarrif ve Ebû Kılâbe'den rivayetler zikretmiştik. Onların rivayetlerinde ölünün "Diriler bilir, ama amel etmezler. Bizler ise bilir, ama amel edemeyiz" dediği zikredilir.

٨٨٦٦ - قَالَ ونا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ أَظُنُّهُ ابْنَ بَشَّارٍ قَالَ " قِيلَ لِبَعْضِ حُكَمَاءِ الْعَرَبِ مَا أَبْلَغُ الْعِظَاتِ؟ قَالَ: النَّظَرُ إِلَى مَحِلَّةِ الْأَمْوَاتِ "

8866- İbrâhim b. Beşşâr der ki: Arap bilgelerinden birine: "En büyük öğüt nedir?" diye sorulunca: "Ölülerin bulunduğu yere (mezarlığa) bakmaktır" demiştir.[2]

٨٨٦٧ - قَالَ ونا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنِي مُفَضَّلُ بْنُ يُونُسَ قَالَ كَانَ الرَّبِيعُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ يَخْرُجُ إِلَى الْجَبَّانِ فَيُقِيمُ سَائِرَ نَهَارِهِ ثُمَّ يَرْجِعُ مُكْتَئِبًا فَيَقُولُ لَهُ أَخُوهُ وَأَهْلُهُ أَيْنَ كُنْتُ فَيَقُولُ: " كُنْتُ فِي الْمَقَابِرِ نَظَرْتُ إِلَى قَوْمٍ قَدْ مُنِعُوا مَا نَحْنُ فِيهِ " ثُمَّ يَبْكِي

8867- Mufaddal b. Yûnus der ki: Rabî' b. Ebî Râşid sabah mezarlığa gider, akşama kadar gününü orada geçirirdi. Döndüğünde de üzüntülü bir şekilde dönerdi. Kardeşi ve ailesi ona: "Neredeydin?" diye sorduklarında:

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/558-559) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/171).

[2] Ebû Bekr, Ebû Bekr b. Ebi'd-Dünya el-Kureşî'dir.

"Mezarlıktaydım. Orada bizim sahip olduğumuz şeylerden mahrum bırakılan topluluklara baktım" der ve ağlardı.[1]

٨٨٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا نا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الْأَخْنَسِيُّ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ قُدَامَةَ قَالَ كَانَ الرَّبِيعُ بْنُ خَيْثَمٍ إِذَا وَجَدَ مِنْ قَلْبِهِ قَسْوَةً أَتَى مَنْزِلَ صَدِيقٍ لَهُ قَدْ مَاتَ فِي اللَّيْلِ فَنَادَى يَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ يَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ ثُمَّ يَقُولُ: " لَيْتَ شِعْرِي مَا فَعَلْتَ وَمَا فُعِلَ بِكَ؟ "، ثُمَّ يَبْكِي حَتَّى تَسِيلَ دُمُوعَهُ فَيَعْرِفُ ذَاكَ فِيهِ إِلَى مِثْلِهَا وَرُؤِّينَا فِي إِتْيَانِ الْقُبُورِ مَتَى مَا عُرِضَتْ قَسْوَةٌ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَغَيْرُهُمَا مِنَ السَّلَفِ. وَكَانَ يُقَالُ: مُشَاهَدَةُ الْقُبُورِ مَوَاعِظُ الْأُمَمِ السَّالِفَةِ

8868- Muhammed b. Kudâme der ki: Rabî' b. Haysem kalbinde katılık hissettiği zaman gece vakti ölmüş olan bir arkadaşının mezarına gelir ve: "Ey filan oğlu filan oğlu filan!" diye seslenirdi. Sonra da: "Keşke sana neler yapıldığını bilebilseydim" der ve gözyaşları içinde ağlardı. Bir sonraki ziyaretine kadar da bunun etkisi üzerinde görülürdü.[2]

Kalplerin katılaştığı zamanlarda mezarlıklara gitme konusunda Safvân b. Süleym, Muhammed b. el-Münkedir ve seleften olan başkalarından rivayetler zikrettik. "Kabirleri görüp onları düşünmek önceki ümmetlerden bir öğütler verir" denilirdi.

٨٨٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ بِمَرْوَ نا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ نا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ نا عُمَارَةُ بْنُ مِهْرَانَ الْمَغُولِيُّ قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ: " مَا أَعْجَبَ إِلَيَّ مَنْزِلُكَ " قَالَ قُلْتُ: وَمَا يُعْجِبُكَ مِنْهُ وَهُوَ إِلَى جَنْبِ الْقُبُورِ؟ قَالَ " وَمَا يَضُرُّكَ مِنْهُمْ يُذَكِّرُونَكَ الْآخِرَةَ وَيَقِلُّونَ الْأَذَى "

8869- Umâre b. Mihrân el-Mağûlî der ki: Muhammed b. Vâsi' bana: "Ne güzel bir evin varmış!" dedi. Ona: "Mezarlığın hemen dibinde olan evimin

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı zayıftır.

nesini beğeniyorsun?" diye sorduğumda: "Onların sana ne zararı var ki? Sana âhireti hatırlatıyor ve kötülüklerini azaltıyorlar" dedi.[1]

٨٨٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صُبَيْحٍ نا عَبْدُ اللهِ بْنُ شِيرَوَيْهِ نا إِسْحَاقُ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أُسَامَةَ أَحَدَّثَكُمْ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قِيلَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ مَا لَكَ تَرَكْتَ مُجَاوَرَةَ قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَاوَرْتَ الْمَقَابِرَ؟ قَالَ: " وَجَدْتُهُمْ جِيرَانَ صِدْقٍ يَكُفُّونَ أَلْسِنَتَهُمْ وَيُذَكِّرُونَ الْآخِرَةَ " فَأَقَرَّ أَبُو أُسَامَةَ وَقَالَ نَعَمْ.

8870- İshâk der ki: Ebû Usâme'ye: "Abdullah b. Muhammed b. Ömer b. Ali b. Ebî Tâlib, babasından naklen Ali b. Ebî Tâlib'e: «Neden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vasellem) kabrinin yanında bulunmak yerine diğer mezarlıklarda bulunmayı tercih ettin?» diye sorulunca: «Çünkü onların dürüst komşular olduğunu, dillerine sahip olup âhireti hatırlattıklarını gördüm» dediğini size rivayet etti mi?" diye sorduğumda: "Evet!" diyerek bunu onayladı.[2]

٨٨٧١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ نا أَبُو أُسَامَةَ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ قِيلَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ مَا شَأْنُكَ جَاوَرْتَ الْمَقْبَرَةَ؟ قَالَ إِنِّي أَجِدُهُمْ جِيرَانَ صِدْقٍ يَكُفُّونَ السَّيِّئَةَ وَيُذَكِّرُونَ الْآخِرَةَ

8871- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak burada şöyle denilir: "Ali b. Ebî Tâlib'e: «Neden mezarlığa komşu oldun?» diye sorulunca: «Çünkü onların dürüst komşular olduğunu, kötülükten uzak durduklarını ve âhireti hatırlattıklarını gördüm» dedi."[3]

٨٨٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ قَالَ وَقَالَ الْقَاسِمُ بْنُ مُنَبِّهٍ رَأَيْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ نَظَرَ إِلَى أَكْفَانٍ فَقَالَ: " إِنَّمَا يُزَيِّنُ الْمَيِّتَ عَمَلُهُ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Sülemî'nin hocasını tanımıyorum.

[3] İsnâdı hasendir.

8872- Kâsım b. Münebbih der ki: Bişr b. el-Hâris kefenlere baktı ve: "Bir ölüyü ancak amelleri güzelleştirir" dedi.[1]

٨٨٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ نا ابْنُ نُمَيْرٍ نا أَبِي نا إِسْمَاعِيلُ عَنِ النُّعْمَانِ قَالَ كَانَ عَلِيٌّ إِذَا دُعِيَ إِلَى جِنَازَةٍ قَالَ: " إِنَّا لَقَائِمُونَ وَمَا يُصَلِّي عَلَى الْمَرْءِ إِلَّا عَمَلُهُ " هَذَا أَظُنُّهُ النُّعْمَانُ أَخُو إِسْمَاعِيلَ بْنُ أَبِي خَالِدٍ

8873- Nu'mân der ki: Hz. Ali bir cenazenin namazını kıldırmak için çağrıldığı zaman: "Namaza duracağız, ancak kişiye sadece amelleri hayır getirir" derdi.[2]

Buradaki Nu'mân sanırım İsmâîl b. Ebî Hâlid'in kardeşidir.

٨٨٧٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِيُّ أنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ نا عَبْدُ الرَّحِيمُ بْنُ مُنِيبٍ نا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ: " إِنَّ أَهْلَ الْقُبُورِ يَتَوَكَّفُونَ الْأَخْبَارَ إِذَا أَتَاهُمُ الْمَيِّتُ سَأَلُوهُ مَا فَعَلَ فُلَانٌ؟ فَيَقُولُ: صَالِحٌ. فَيَقُولُ: مَا فَعَلَ فُلَانٌ؟ فَيَقُولُ: أَلَمْ يَأْتِكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: لَا فَيَقُولُونَ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، سلكَ بِهِ غَيْرَ طَرِيقِنَا "

8874- Ubeyd b. Umeyr der ki: Kabirdekiler de haber bekler. Biri ölüp yanlarına geldiği zaman ona: "Filan kişiye ne oldu?" diye sorarlar. Gelen kişi: "Henüz yaşıyor" der. Başka biri için: "Falan kişiye ne oldu?" diye sorduklarında: "Niye yanınıza gelmedi mi?" karşılığını verir. "Hayır, gelmedi" der ve: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Bizim yerimizden başka bir yere (cehenneme) götürüldü" diye eklerler.[3]

٨٨٧٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ نا الْإِسْفَاطِيُّ وَابْنُ أَبِي قُمَاشٍ فَرَّقَهُمَا قَالَا نا أَبُو الْوَلِيدِ نا إِسْحَاقُ بْنُ عُثْمَانَ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ جَدَّتِهِ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمَدِينَةَ جَمَعَ نِسَاءَ الْأَنْصَارِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı ceyyiddir. Fesevî, *Ma'rife* (2/187).

[3] Hâcib b. Ahmed dolayısıyla isnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/271) ve İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (2/207).

فِي بَيْتٍ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا فَرَدَدْنَا عَلَيْهِ السَّلَامَ. فَقَالَ: أَنَا رَسُولُ رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُنَّ. قَالَتْ: فَقُلْنَ مَرْحَبًا بِرَسُولِ اللهِ وَبِرَسُولِ رَسُولِ اللهِ قَالَ تُبَايِعْنَ عَلَى أَنْ لاَ تُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا ، وَلاَ تَسْرِقْنَ ، وَلاَ تَزْنِينَ ، وَلاَ تَقْتُلْنَ أَوْلاَدَكُنَّ ، وَلاَ تَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ تَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُنَّ وَأَرْجُلِكُنَّ ، وَلاَ تَعْصِينَ فِي مَعْرُوفٍ ؟ قَالَتْ: قُلْنَا نَعَمْ فَمَدَّ يَدَهُ مِنْ خَارِجِ الْبَيْتِ وَمَدَدْنَا أَيْدِينَا مِنْ دَاخِلِ الْبَيْتِ ثُمَّ قَالَ اللهُمَّ اشْهَدْ. وَأَمَرَنَا بِالْعِيدَيْنِ أَنَّ نُخْرِجَ فِيهِ الْحَيْضُ وَالْعِتْقُ وَلاَ جُمُعَةَ عَلَيْنَا وَنَهَانَا عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ قَالَ إِسْمَاعِيلُ فَسَأَلْتُ جَدَّتِي عَنْ قَوْلِهِ ﴿وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾ [الممتحنة: ١٢] قَالَتْ نَهَانَا عَنِ النِّيَاحَةِ هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ عَبَّاسِ بْنِ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ وَقَدْ ذَكَرْنَا سَائِرَ مَا وَرَدَ فِي اتِّبَاعِ النِّسَاءِ الْجَنَائِزَ وَفِي النَّهْيِ عَنِ النِّيَاحَةِ فِي كِتَابِ السُّنَنِ

8875- İsmâîl b. Abdirrahman b. Atiyye, ninesi Ümmü Atiyye'den bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye geldiği zaman Ensâr'ın kadınlarını bir evde topladı ve Ömer b. el-Hattâb'ı yanlarına gönderdi. Ömer kapıda durup selâm verdi. Kadınlar selâmına karşılık verdiler. Ömer: "Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) size göndermiş olduğu elçiyim" deyince, biz: "Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ve onun da elçisine merhaba!" diyerek karşıladık. Ömer: "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, elleriniz ve ayaklarınız arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte karşı gelmemek üzere biat eder misiniz?" diye sorunca: "Evet, ederiz" dedik. Bunun üzerine Ömer evin dışından elini uzattı, biz de evin içinden elimizi uzatıp biat ettik. Biat sonrası Ömer: "Allahım! Şahit ol!" dedi. Yine bayram namazlarına henüz buluğa ermemiş genç kızlarımız ile hayızlı kızlarımızı götürmemizi emretti. Cuma namazının üzerimize farz olmadığını söyleyip cenazelerin peşinden çıkmamızı yasakladı."

İsmâîl der ki: Nineme: ***"Hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek"***[1] ifadesinden kastın ne olduğunu sorduğumda: "Bununla ölü arkasından ağıt yakmamız yasaklandı" dedi.[1]

---

[1] Mumtehine Sur. 12

Lafız Abbâs b. el-Fadl el-Esfâtî'nin lafzıdır. Kadınların cenazeye katılması ve ölülerin arkasından ağıt yakmaları konusundaki diğer rivayetleri *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da aktardık.

٨٨٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ نا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ نا الْحَسَنُ بْنُ سَلَّامٍ نا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْمُنَادِي نا يُونُسُ وَهُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ نا حَرْبٌ وَهُوَ ابْنُ مَيْمُونَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا مَعَ نَبِيِّ اللهِ ﷺ فَمَرَّتْ جِنَازَةٌ فَقَالَ:" مَا هَذِهِ الْجِنَازَةُ؟ " قَالُوا جِنَازَةُ فُلَانٍ الْفُلَانِيِّ كَانَ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ وَيَعْمَلُ بِطَاعَةِ اللهِ وَيَسْعَى فِيهَا فَقَالَ:" وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ" وَمَرَّتْ أُخْرَى فَقَالَ:" مَا هَذِهِ؟ " قَالُوا جِنَازَةُ فُلَانٍ الْفُلَانِيِّ كَانَ يُبْغِضُ اللهَ وَرَسُولَهُ وَيَعْمَلُ بِمَعْصِيَةِ اللهِ وَيَسْعَى فِيهَا فَقَالَ:" وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ" فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللهَ قَوْلُكَ فِي الْجِنَازَةِ وَالثَّنَاءِ عَلَيْهَا، أَثْنَى عَلَى الْأَوَّلِ خَيْرًا وَأَثْنَى عَلَى الْآخَرِ شَرًّ وَقَوْلُكَ فِيهَا وَجَبَتْ قَالَ:" نَعَمْ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ تَنْطِقُ عَلَى أَلْسِنَةِ بَنِي آدَمَ بِمَا فِي الْمَرْءِ مِنَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ" وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ مَرَّتْ بِجِنَازَةٍ وَمَرَّتْ بِجِنَازَةٍ أُخْرَى وَقَالَ فَقُلْتَ فِيهَا وَجَبَتْ وَجَبَتْ وَجَبَتْ

8876- Enes anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte oturmuşken bir cenaze geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kimin cenazesi?"* diye sorunca: "Filan kabileden filanın cenazesi! Allah'ı ve Resûlü'nü çok severdi, Allah'a itaat eder ve bu uğurda gayret sarf ederdi" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!"* buyurdu. Başka bir cenaze geçince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kimin cenazesi?"* diye sordu. "Filan kabileden filanın cenazesi! Allah'a ve Resûlü'ne öfke duyardı. Allah'a isyan eder ve bu yolda çalışırdı" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! İlk önce geçen cenaze hakkında iyi şeyler söylendi. Sonra geçen cenaze hakkında da kötü şeyler söylendi. Ama sen her ikisi için de «*Vacip oldu*» buyurdun" denilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, ey Ebû*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/676-677 (1139).

Bekr! Yüce Allah'ın yeryüzünde kişinin iyi veya kötü yönleri konusunda insanların diliyle konuşan melekleri vardır" buyurdu.[1]

Ebû Abdillah'ın rivayetinde ise şöyle geçer: "Bir cenaze geçti, ardından bir cenaze daha geçti ve sen hakkında: *«Vacip oldu! Vacip oldu! Vacip oldu!»* buyurdun..."

٨٨٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنَ شَاذَانَ بِبَغْدَادَ أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ نا عَنْبَسُ بْنُ مَرْحُومٍ الْعَطَّارُ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نِسْطَاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي نَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَ: " مَا تَقُولُونَ فِي رَجُلٍ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ " قَالُوا الْجَنَّةَ إِنَّ شَاءَ اللهُ. قَالَ: " الْجَنَّةُ إِنَّ شَاءَ اللهُ ". قَالَ: " مَا تَقُولُونَ فِي رَجُلٍ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللهِ؟ " قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: " الْجَنَّةُ إِنَّ شَاءَ اللهُ ". قَالَ: " مَا تَقُولُونَ فِي رَجُلٍ قَامَ ذوا عَدْلٍ فَقَالا اللهُمَّ لَا نَعْلَمُ إِلَّا خَيْرًا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: " الْجَنَّةُ إِنَّ شَاءَ اللهُ " قَالَ: " مَا تَقُولُونَ فِي رَجُلٍ قَامَ ذوا عَدْلٍ فَقَالا فَقَالُوا اللهُمَّ لَا نَعْلَمُ خَيْرًا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: " مُذْنِبٌ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ "

8877- Sa'd b. İshâk b. Ka'b b. Ucre, babasından naklen dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir grupla otururken: *"Allah yolunda öldürülen kişi hakkında ne dersiniz?"* diye sordu. Ashâbı: "İnşâllah cennete girecektir" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnşâllah cennete girecektir"* buyurdu. *"Peki Allah yolunda ölen kişi hakkında ne dersiniz?"* diye sorunca: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnşâllah cennete girecektir"* buyurdu ve: *"Dürüst olan iki kişinin: «Allah için söylemek gerekirse hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz» dediği kişi hakkında ne dersiniz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnşâllah cennete girecektir"* buyurdu ve: *"Dürüst olan iki kişinin: «Allah için söylemek gerekirse hayırlı bir şey yaptığını bilmiyoruz» dediği kişi hakkında ne dersiniz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha

[1] İsnâdı hasendir. Bezzâr, *Müsned* (1/409) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/377).

iyi bilir" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günahkar biridir, ancak Allah bağışlayıcı ve merhametlidir"* buyurdu.[1]

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/147-148 (323) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (5/359).

الْخَامِسُ وَالسِّتُّونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

65. Şube

Aksırana "Yerhamukallah" Demek (Teşmît)

٨٨٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ نا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى أنا أَبُو خَيْثَمَةَ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ قَالَ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ نا زُهَيْرٌ عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ الْمُحَارِبِيُّ حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ سُوَيْدِ بْنِ مُقَرِّنٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ أَوِ الْقَسَمِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ وَنَهَانَا عَنْ تَخَتُّمٍ أَوْ عَنْ خَوَاتِيمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ وَعَنِ الْمَيَاثِرِ وَالْقَسِّيِّ وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَعَنِ الْإِسْتَبْرَقِ وَالدِّيبَاجِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى وَأَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ أَشْعَثَ

8878- Muâviye b. Süveyd b. Mukarrin anlatıyor: Berâ b. Âzib'in yanına girdiğimde şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize yedi şeyi emretti, yedi şeyi de yasakladı. Hastayı ziyaret etmeyi, cenazeye katılmayı, mazluma yardım etmeyi, edilen yemine sadık kalmayı, aksıran kişiye "Yerhamukallah" demeyi, yapılan davete icabet etmeyi ve selâmı yaymayı emretti. Altın yüzük takmayı, gümüş kapla bir şeyler içmeyi, ipekten eyerlere binmeyi yasakladı. Aynı şekilde ipek işlemeli, saf ipekten, ince ipekten ve kalın ipekten olan giysiler giymeyi yasakladı."[1]

Müslim, *Sahîh*'de Yahyâ b. Yahyâ ile Ahmed b. Yûnus'tan[2] ve Buhârî ile Müslim, Eş'as'tan rivayet ettiler.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *libâs* (3).

Daha önce müslümanın müslüman üzerindeki hakları konusunda Ebû Hureyre kanalıyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) zikretmiştik.[2]

فَصْلٌ فِي تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللهَ

Aksırdıktan Sonra Allah'a Hamdedene "Yerhamukallah" Demek

٨٨٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ نا أَبُو دَاوُدَ نا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ، أَوْ قَالَ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، فَإِنَّ حَقًّا عَلَى مَنْ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ يَرْحَمُكَ اللهُ، وَإِذَا تَثَاوَبَ ضَحِكَ الشَّيْطَانُ، فَلْيُخْفِهِ مَا اسْتَطَاعَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ

8879- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Yüce Allah aksırığı sever, ama esnemekten hoşlanmaz. Biriniz aksırdığı zaman «Elhamdulillah» derse, bunu duyan her bir kişinin ona «Yerhamukallah» diye karşılık vermesi gerekir. Kişi esnediği zaman şeytan bu duruma güler. Bunun için esnemesi gelen kişi elinden geldiğince bunu bastırmaya çalışsın.*"

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem kanalıyla İbn Ebî Zi'b'den rivayet etti.[3]

٨٨٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ النَّيْسَابُورِيُّ بِهَا نا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ قَالَ أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ نا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ نا حَبَّانُ بْنُ هِلَالٍ نا مُبَارَكٌ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ حَبِيبٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَمَّا خَلَقَ اللهُ آدَمَ عَطَسَ فَأَلْهَمَهُ

---

[1] Buhârî, *libâs* (7/48), *nikâh* (6/143), *istizân* (7/128) ile *eşribe* (6/251) ve Müslim, *libâs* (3).

[2] 7542. hadiste geçti.

[3] Buhârî, *edeb* (7/124).

رَبُّهُ أَنْ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ: رَحِمَكَ اللهُ رَبُّكَ؛ فَلِذَلِكَ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ " قَالَ: " ثُمَّ إِنَّ اللهَ قَالَ ائْتِ الْمَلَائِكَةَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِمْ، فَأَتَاهُمْ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. قَالُوا: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللهِ فَزَادُوهُ رَحْمَةَ اللهِ "

8880- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, Âdem'i yarattıktan sonra Âdem aksırdı. Allah ona ilham edince de «Elhamdulillah» dedi. Allah buna karşılık: «Rabbin olan Allah sana merhamet etsin» buyurdu. Bundan dolayı Allah'ın rahmeti öfkesinin önüne geçmiştir. Sonra Âdem'e: «Meleklere gidip onlara selâm ver» buyurdu. Âdem gidip: «es-Selâmu aleykum» deyince, ona: «Allah'ın selâmı ve rahmeti senin de üzerine olsun» şeklinde karşılık verdiler ve selâmına «Allah'ın rahmeti» ifadesini eklediler."*[1]

٨٨٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَفَّارُ أنا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُجَشِّرٍ نا عَبِيدَةُ نا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " إِنَّ الْمَلَائِكَةَ يَحْضُرُونَ أَحَدَكُمْ إِذَا عَطَسَ فَإِذَا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَإِذَا قَالَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَرْحَمُكَ اللهُ " تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنْ عَطَاءٍ

8881- İbn Abbâs der ki: "Biriniz aksırdığı zaman yanına melekler gelir. Kişi «Elhamdulillah» dediği zaman melekler: «Âlemlerin Rabbine (hamdolsun)» derler. Kişi ardından «Âlemlerin Rabbine» ifadesini eklediği zaman da melekler: «Allah sana merhamet etsin» şeklinde karşılık verirler."[2]

٨٨٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ نا عَبَّادُ بْنُ زِيَادٍ الْأَسَدِيُّ نا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ فَحَمِدَ اللهَ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ: " قَدْ بَخِلْتَ فَهَلَّا حَيْثُ حَمِدْتَ اللهَ صَلَّيْتَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ "

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Hibbân, *Sahîh* (8/13), İbn Ebî Âsım, *Sünne* 1/90 (205) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/263).

[2] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (920) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/453 (12284) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/75).

8882- Nâfi' der ki: Adamın biri İbn Ömer'in yanında aksırıp Allah'a hamdedince İbn Ömer: "Cimri davrandın! Allah'a hamdettin, ama bunun yanında Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât da getirseydin ya" dedi.[1]

٨٨٨٣ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ نا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ قَالَ نا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أنا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي هَمَّامٍ الْوَلِيدِ بْنِ قَيْسٍ عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ قَيْسٍ الْيَشْكُرِيِّ قَالَ عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: " لَوْ تَمَمْتَهَا وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ "

8883- Dahhâk b. Kays el-Yeşkurî der ki: Adamın biri İbn Ömer'in yanında aksırdıktan sonra "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun" dedi. İbn Ömer: "Resûlullah'a da (sallallahu aleyhi vesellem) selâm olsun, diyerek bunu tamamlasaydın ya" dedi.[2]

٨٨٨٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ نا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا نا عُبَيْدُ اللهِ بْنِ عُمَرَ نا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ الْيَحْمَدِيُّ نا الْحَضْرَمِيُّ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ عَطَسَ رَجُلٌ إِلَى جَنْبِهِ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى رَسُولِهِ فَقَالَ: " لَيْسَ هَكَذَا عَلَّمَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَلَّمَنَا أَنَّا نَقُولُ " الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ " الْإِسْنَادَانِ الْأَوَّلَانِ أَصَحُّ مِنْ رِوَايَةِ زِيَادِ بْنِ الرَّبِيعِ وَفِيهِمَا دَلَالَةٌ عَلَى خَطَإِ رِوَايَةِ ابْنِ الرَّبِيعِ وَقَدْ قَالَ الْبُخَارِيُّ فِيهِ نَظَرٌ

8884- Nâfi' der ki: Adamın biri İbn Ömer'in yanında aksırdıktan sonra "Allah'a hamd, Resûlüne de selâm olsun" dedi. İbn Ömer de adama şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize öğrettiği bu değildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aksırdıktan sonra «Her halimiz için Allah'a hamdolsun» dememizi öğretti."[3]

٨٨٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أنا مَعْمَرٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ ذَكَرَهُ عَنْ بَعْضِهِمْ قَالَ: " حَقٌّ عَلَى الرَّجُلِ إِذَا

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* (12/309-310) Bak: İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (10/600).

[3] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/81 (2738).

عَطَسَ أَنْ يَحْمَدَ اللهَ وَأَنَ يَرْفَعَ بِذَلِكَ صَوْتَهُ وَيُسْمِعَ مَنْ عِنْدَهُ وَحَقٌّ عَلَيْهِمْ إِذَا حَمِدَ اللهَ أَنْ يُشَمِّتُوهُ "

8885- Yahyâ b. Ebî Kesîr, birinden bildiriyor: "Kişinin aksırdıktan sonra yanındakilerin işiteceği şekilde sesini yükselterek Allah'a hamd etmesi gerekir. Aksıran kişi Allah'a hamd ettikten sonra yanındakilerin ona «Yerhamukallah» demesi gerekir."[1]

فَصْلٌ فِي تَرْكِ تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ إِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللهَ

Aksırdıktan Sonra Allah'a Hamdetmeyene "Yerhamukallah" Dememek

٨٨٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ نا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ نا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ نا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّاجِرُ قَالَ نا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ , الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِيُّ نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ نا آدَمُ بْنُ إِيَاسٍ نا شُعْبَةُ نا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ عَطَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللهِ شَمَّتَّ هَذَا وَلَمْ تُشَمِّتْنِي فَقَالَ: " لِأَنَّ هَذَا حَمِدَ اللهَ وَأَنْتَ لَمْ تَحْمَدِ اللهَ " لَفْظُ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَفِي رِوَايَةِ الْأَنْصَارِيِّ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ أَوْ فَشَمَّتَهُ وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ عَطَسَ عِنْدَكَ رَجُلَانِ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ تُشَمِّتِ الْآخَرَ قَالَ " إِنَّ هَذَا حَمِدَ اللهَ فَشَمَّتُّهُ وَإِنَّ هَذَا لَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلَمْ أُشَمِّتْهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنْ سُلَيْمَانَ

8886- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iki adam aksırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) birine "Yerhamukallah" diye karşılık verdi, ancak diğeri aksırınca herhangi bir karşılık vermedi. Kendisine "Yerhamukallah" demediği adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adama

---

[1] İsnâdında cehalet vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/452 (19680) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* (12/312).

"Yerhamukallah" dedin, ama bana demedin" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çünkü o, Allah'a hamd etti. Sen ise hamd etmedin"* buyurdu.[1]

Lafız Şu'be'nin lafzıdır.

Ensârî'nin rivayetinde ise şöyle geçer: "...Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birine "Yerhamukallah" şeklinde karşılık verirken diğerine herhangi bir karşılık vermedi. "Ey Allah'ın Resûlü! Yanında iki adam aksırdı. Birine "Yerhamukallah" derken diğerine bunu demedin" denilince: *"Çünkü şu adam Allah'a hamd etti, ben de ona «Yerhamukallah» dedim. Diğeri ise Allah'a hamd etmediği için bunu demedim"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Adem'den rivayet etti.[2]

Müslim, başka iki kanalla Süleymân'dan zikretmiştir.[3]

٨٨٨٧ - وَأَخْرَجَ حَدِيثَ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتُوهُ وَإِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلَا تُشَمِّتُوهُ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ أنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ نا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ فَذَكَرَهُ

8887- Ebû Mûsa el-Eş'arî der ki: Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: *"Biriniz aksırıp Allah'a hamd ettiği zaman ona "Yerhamukallah" deyin. Allah'a hamd etmemesi durumunda da ona bir şey demeyin»*.[4]

٨٨٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْأَهْوَازِيُّ أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ نا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ أَبِي قُمَاشٍ قَالَ نا سَعْدَوَيْهِ سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ أَبُو عُثْمَانَ نا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى قَالَ عَطَسْتُ عِنْدَ أَبِي فَشَمَّتَنِي وَعَطَسَ عِنْدَهُ ابْنُهُ فَلَمْ يُشَمِّتْهُ فَذَهَبَ ابْنُهُ إِلَى أُمِّهِ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهَا، فَجَاءَتْ أُمُّهُ إِلَى أَبِيهِ فَقَالَتْ عَطَسَ ابْنُكَ عِنْدَكَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *edeb* (7/125).

[3] Müslim, *zühd* (53).

[4] İsnâdı sahihtir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/495-496), Taberânî, *Duâ* (1997), Ahmed, *Müsned* (4/412), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (941), Hâkim, *Müstedrek* (4/265) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/222).

فَشَمَّتَهُ وَعَطَسَ ابْنِي فَلَمْ تُشَمِّتْهُ فَقَالَ إِنَّ ابْنَكِ عَطَسَ فَلَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلَمْ نُشَمِّتْهُ وَعَطَسَ ابْنِي فَحَمِدَ اللهَ فَشَمَّتُّهُ وَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتُوهُ وَإِنْ لَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلَا تُشَمِّتُوهُ "

8888- Ebû Burde b. Ebî Mûsa der ki: Babamın yanında aksırdığım zaman "Yerhamukallah" dedi. Diğer oğlu (üvey kardeşim) aksırınca ise ona bir şey demedi. Bunun üzerine oğlu gidip annesine bunu anlattı. Annesi de gelip babama: "Şu oğlun aksırdığı zaman ona "Yerhamukallah" dedin. Benim oğlum ise aksırınca ona bir şey demedin" diye çıkıştı. Bunun üzerine babam ona şöyle dedi: "Oğlun aksırdığı zaman Allah'a hamd etmedi. Bundan dolayı da ona "Yerhamukallah" demedik. Oğlum aksırdığı zaman ise Allah'a hamd etti. Ben de ona "Yerhamukallah" dedim. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): «*Biriniz aksırıp Allah'a hamd ettiği zaman ona "Yerhamukallah" deyin. Allah'a hamd etmemesi durumunda da ona bir şey demeyin*» buyurmuştu."[1]

٨٨٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الزَّاهِدُ نا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ أنا أَبُو خَلِيفَةَ نا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ نا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ عَطَسَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَشْرَفُ مِنَ الْآخَرِ فَعَطَسَ الشَّرِيفُ فَلَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلَمْ يُشَمِّتْهُ النَّبِيُّ ﷺ وَعَطَسَ الْآخَرُ فَحَمِدَ اللهُ فَشَمَّتَهُ النَّبِيُّ ﷺ . قَالَ فَقَالَ الشَّرِيفُ: يَا رَسُولَ اللهِ عَطَسْتُ فَلَمْ تُشَمِّتْنِي وَعَطَسَ هَذَا فَشَمَّتَهُ فَقَالَ: " إِنَّ هَذَا ذَكَرَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَذَكَرْتُهُ وَإِنَّكَ نَسِيتَ اللهَ فَنَسِيتُكَ "

8889- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesallem) yanında biri diğerinden daha itibarlı olan iki kişi aksırdı. İtibarlı olan kimse aksırdığı zaman Allah'a hamd etmedi. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesallam) ona "Yerhamukallah" demedi. Diğeri aksırdığında Allah'a hamd etti. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem) ona "Yerhamukallah" dedi. İtibarlı olan kişi: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben aksırdığımda bana bir şey demedin. Bu ise aksırdığında ona "Yerhamukallah" dedin" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu

[1] İsnâdı hasendir.

aleyhi vesellem): *"Çünkü o Allah'ı andı, ben de onu andım. Sen ise Allah'ı unuttuğun için ben de seni unuttum"* karşılığını verdi.[1]

٨٨٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ حَلِيمٍ سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ بْنِ سَعِيدٍ يَذْكُرُ عَنْ مَشَايِخِهِ فَقَالُوا شُكِيَ سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَاضِيُّ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ الْمَنْصُورِ وَأُثْنِيَ عَلَيْهِ عِنْدَهُ شَرًّا قَالَ فَاسْتَقْدَمَهُ فَلَمَّا أَنْ قَدِمَ دَخَلَ عَلَيْهِ فَعَطَسَ الْمَنْصُورُ فَلَمْ يُشَمِّتْهُ سَوَّارٌ فَقَالَ: " مَا يَمْنَعُكَ مِنَ التَّشْمِيتِ؟ " قَالَ: لِأَنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللهَ قَالَ: " قَدْ حَمِدْتُهُ فِي نَفْسِي ". قَالَ فَقَدْ شَمَّتُّكَ فِي نَفْسِي فَقَالَ " ارْجِعْ إِلَى عَمَلِكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُحَابِنِي؛ لَا تُحَابِي غَيْرِي "

8890- Ebu'l-Abbâs b. Saîd, hocalarından bildiriyor: Kadı Sevvâr b. Abdillah, Ebû Câfer el-Mansûr'a şikayet edildi ve hakkında kötü şeyler anlatıldı. Ebû Câfer haber gönderip yanına çağırdı. Sevvâr gelip yanına girince Ebû Câfer aksırdı. Sevvâr "Yerhamukallah" demeyince Ebû Câfer: "Neden aksırdığımda «Yerhamukallah» demedin?" diye sordu. Sevvâr: "Çünkü Allah'a hamd etmedin" karşılığını verince, Ebû Câfer: "İçimden hamd ettim" dedi. Sevvâr: "Ben de içimden sana «Yerhamukallah» dedim" karşılığını verince, Ebû Câfer: "Görevine geri dön! Zira benim için vebale girmeyen başkası için hiç girmez" dedi.[2]

فَصْلٌ فِيمَا يَقُولُ الْعَاطِسُ فِي جَوَابِ التَّشْمِيتِ

Aksırdığında Kendisine "Yerhamukallah" Denilen Kişinin Vereceği Cevap

٨٨٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ قَالَ أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ نا أَبُو دَاوُدَ نا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *Duâ* (1995, 1996), Ahmed, *Müsned* (2/328), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (930), Hâkim, *Müstedrek* (4/265), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/496) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/222).

[2] İsnâdında durumu bilinmeyen ravi vardır. Muhammed b. Halef b. Hayyân, *Ahbâru'l-Kudât* (2/61-62).

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَلْيَقُلْ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ يَرْحَمُكَ اللهُ، وَيَقُولُ هُوَ يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ "

8891- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz aksırdığı zaman «Elhamdulillah» desin. Yanında olan kardeşi veya arkadaşı da ona «Yerhamukallah» desin. Aksıran da ona: «Yehdîkumullâh ve yuslihu bâlekum (=Allah sizlere hidâyet versin ve işlerinizi yoluna koysun)» şeklinde karşılık versin."*[1]

٨٨٩٢ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ نا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُتَوَكِّلِ نا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ فَإِذَا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ فَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ يَرْحَمُكَ اللهُ فَإِذَا قَالَ يَرْحَمُكَ اللهُ فَلْيَقُلْ يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مَالِكِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ

8892- Başka bir kanalla aynısı Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle rivayet edilmiştir: *"Biriniz aksırdığı zaman «Elhamdulillah» desin. «Elhamdulillah» dediği zaman yanında olan kardeşi ona «Yerhamukallah» desin. Aksıran ona: «Yerhamukallah» dediği zaman o da «Yehdîkumullâh ve yuslihu bâlekum (=Allah sizlere hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun)» şeklinde karşılık versin."*[2]

Buhârî, *Sahîh*'de Mâlik b. İsmâîl kanalıyla Abdulazîz'den rivayet etti.[3]

Bu konuda en sahih olan hadis budur. Bir sonraki rivayet de bunun şahididir.

٨٨٩٣ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ نا أَبُو دَاوُدَ نا شُعْبَةُ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَخِيهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/290 (5033).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *edeb* (7/125).

أَبِي أَيُّوبَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَلْيَقُلْ لَهُ الَّذِي يُشَمِّتُهُ يَرْحَمُكُمُ اللهُ، وَلْيَقُلْ يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ "

8893- Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz aksırdığı zaman «Her halimiz için Allah'a hamdolsun» desin. Onu duyan kişi de ona «Yerhamkumullah» desin. O da bunu diyene: «Yehdîkumullâh ve yuslihu bâlekum (=Allah sizlere hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun)» şeklinde karşılık versin."*[1]

٨٨٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي , نا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ , نا شُعْبَةُ , عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى , عَنْ أَخِيهِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي أَيُّوبَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " يَرْحَمُكَ الله "

8894- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı *"Yerhamkumullah"* lafzı yerine *"Yerhamukallah"* lafzıyla rivayet edilmiştir.[2]

٨٨٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا مُكْرَمُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي , بِبَغْدَادَ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ الدَّوْرَقِيُّ , نا أَبُو مَعْمَرٍ , نا عَبْدُ الْوَارِثِ , نا عَدِيٌّ أَبُو الْهَيْثَمِ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى , عَنْ أَخِيهِ , وَالْحَكَمُ بْنُ عُيَيْنَةَ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى , أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ , وَلْيَرُدَّ عَلَيْهِ: يَرْحَمُكَ اللهُ , وَلْيَرُدَّ عَلَيْهِمْ: يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ " " عَدِيٌّ هَذَا هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , وَافَقَ شُعْبَةَ فِي إِسْنَادِهِ , وَزَادَ فِي الْإِسْنَادِ الْحَكَمَ بْنَ عُيَيْنَةَ , وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى , فَخَالَفَهُمَا فِي إِسْنَادِهِ "

8895- Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz aksırdığı zaman «Elhamdulillah» desin. Onu duyan kişi de ona «Yerhamukallah» desin. O da bunu diyene: «Yehdîkumullâh ve*

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/83 (2741).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *edeb* (5/83).

yuslihu bâlekum (=Allah sizlere hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun)» şeklinde karşılık versin."[1]

Adiy, Adiy b. Abdirrahman'dır. İsnâdında Şu'be ile muvafık olmuş, ancak Hakem b. Uyeyne'yi eklemiştir. Yahyâ b. Saîd el-Kattân da bunu Muhammed b. Abdirrahman b. Ebi Leylâ'dan rivayet etmiş ve isnâdında Şu'be ile Adiy'e muhalefet etmiştir.

٨٨٩٦ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ يَعْنِي الْحَفِيدَ , نا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ الرَّحَبِيُّ , نا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيُّ , نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , نا ابْنُ أَبِي لَيْلَى , حَدَّثَنِي ابْنُ أَخِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عِيسَى , عَنْ أَبِي , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ , وَلْيَقُلْ لَهُ: يَرْحَمُكُمُ اللهُ , وَلْيَقُلْ: يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ "

8896- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz aksırdığı zaman «Elhamdulillah» desin. Onu duyan kişi de ona «Yerhamukallah» desin. O da bunu diyene: «Yehdîkumullâh ve yuslihu bâlekum (=Allah sizlere hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun)» şeklinde karşılık versin."*[2]

٨٨٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نا ابْنُ مِلْحَانَ , نا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ , نا ابْنُ لَهِيعَةَ , عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ , قَالَ: سَمِعْتُ عُبَيْدَ بْنَ أُمِّ كِلَابٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ جَعْفَرٍ ذِي الْجَنَاحَيْنِ يَقُولُ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا عَطَسَ حَمِدَ اللهَ جَلَّ ذِكْرُهُ " فَيُقَالُ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ فَيَقُولُ: " يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ "

8897- Abdullah b. Câfer Zül-Cenâhayn der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aksırdığı zaman Yüce Allah'a hamdederdi. Kendisine

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *edeb* (5/83).

«Yerhamukallah» denildiği zaman o da: *«Yehdîkumullâh ve yuslihu bâlekum (=Allah sizlere hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun)»* karşılığını verirdi."[1]

٨٨٩٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نا أَبُو الرَّبِيعِ , نا أَبُو مَعْشَرٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ عَائِشَةَ , قَالَتْ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: مَا أَقُولُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ " , قَالَ: فَقَالُوا: مَا نَقُولُ لَهُ؟ قَالَ: " قُولُوا يَرْحَمُكَ اللهُ " , قَالَ: فَمَا أَرُدُّ عَلَيْهِمْ؟ قَالَ: " قُلْ يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ "

8898- Hz. Âişe der ki: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında aksırdıktan sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Aksırdıktan sonra ne diyeyim?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âlemlerin Rabbine hamdolsun, de"* buyurdu. Adam bunu deyince oradakiler, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Biz adama ne karşılık verelim?" diye sordular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah sana merhamet etsin, deyin"* buyurdu. Bunu dediklerinde aksıran adam: "Ben onlara ne karşılık vereyim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah sizlere hidâyet versin ve işlerinizi yoluna koysun, de"* buyurdu.[2]

٨٨٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , نا جَرِيرٌ , عَنْ مَنْصُورٍ , عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ , قَالَ: كُنَّا مَعَ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ فَعَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ , فَقَالَ سَالِمٌ: وَعَلَيْكَ وَعَلَى أُمِّكَ , ثُمَّ قَالَ بَعْدُ: لَعَلَّكَ وَجَدْتَ مِمَّا قُلْتُ؟ قَالَ: لَوَدِدْتُ أَنَّكَ لَمْ تَذْكُرْ أُمِّي بِخَيْرٍ , وَلَا بِشَرٍ قَالَ: إِنَّمَا قُلْتُ لَكَ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ , بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَعَلَيْكَ وَعَلَى أُمِّكَ " ثُمَّ قَالَ: " إِذَا

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Taberânî, *Duâ* (1980), Ahmed, *Müsned* (1/204) ve Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/301) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/56).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (6/79), Taberânî, *Duâ* (1981), İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (258), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/359 (4946) ve Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/301) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/57).

عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَحْمَدِ اللهَ " قَالَ: فَذَكَرَ بَعْضَ الْمَحَامِدِ " وَلْيَقُلْ لَهُ مَنْ عِنْدَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ , وَلْيَرُدَّ: - يَعْنِي عَلَيْهِمْ - يَغْفِرُ لَنَا وَلَكُمْ "

8899- Hilâl b. Yesâf der ki: Sâlim b. Ubeyd ile birlikteyken orada bulunan adamlardan biri aksırdı ve: "es-Selâmu aleykum" dedi. Sâlim adama: "Sana da anana da (selâm olsun)" şeklinde karşılık verdi. Sonra ona: "Sanırım bu dediğim sözden alındın" dedi. Adam: "İyi de olsa, kötü de olsa annemi anmamanı isterdim" karşılığını verince, Sâlim şöyle dedi: "Ben de sana sadece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği şeyi söyledim. Zira biz de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken adamın biri aksırdı ve: "es-Selâmu aleykum" dedi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Sana da anana da (selâm olsun)"* şeklinde karşılık verdi. Sonra: *"Biriniz aksırdığı zaman Allah'a hamdetsin"* buyurdu ve bu hamd etme yönünde bazı ifadeleri zikredip şöyle devam etti: *"Yanında olan kişi de ona: «Yerhamukallah» desin. O da: «Allah sizi de bizi de bağışlasın» karşılığını versin."*[1]

٨٩٠٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا وَرْقَاءُ , عَنْ مَنْصُورٍ , عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ , عَنْ خَالِدِ بْنِ عَرْفَجَةَ الْأَشْجَعِيِّ , عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَشْجَعِيِّ , بِهَذَا الْحَدِيثِ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ , غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ , أَوِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ , وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ , وَلْيَقُلْ هُوَ: يَغْفِرُ اللهُ لِي وَلَكُمْ " هَذَا حَدِيثٌ مُخْتَلِفٌ فِي إِسْنَادِهِ

8900- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak burada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Aksıran kişi) «Âlemlerin Rabbine hamdolsun» veya «Her halimiz için Allah'a hamdolsun» desin. Yanında olan kardeşi de «Allah sana merhamet etsin» desin. O da ona «Allah beni de, sizi de bağışlasın» karşılığını versin."*[2]

Farklı isnâdlarla rivayet edilen bir hadistir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/228 (5031) ve Tirmizî 5/82 (2740).

[2] İsnâdı hasendir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 167), Nesâî, *Amelu'l-yevm ve'l-leyle* (231) ve Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (4/301).

٨٩٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , بِبَغْدَادَ , قَالَ: أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , قَالَ: نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ , قَالَ: نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , قَالَ: أنا مَعْمَرٌ , عَنْ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيِّ , عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ , قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ , فَقَالَ عُمَرُ: " وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَعَلَى أُمِّكَ , أَمَا يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ مَا يَقُولُ: إِذَا عَطَسَ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ , وَلْيَقُلِ الْقَوْمُ: يَرْحَمُكَ اللهُ , وَلْيَقُلْ هُوَ: يَغْفِرُ اللهُ لَكُمْ "

8901- Ebu'l-Alâ b. Abdillah b. eş-Şıhhîr der ki: Adamın biri Ömer b. el-Hattâb'ın yanında aksırdıktan sonra "es-Selâmu aleykum" dedi. Ömer: "Sana da, anana da selâm olsun!" karşılığını verip şöyle devam etti: "Biriniz ne diyeceğini de mi bilmiyor! Aksırdığı zaman «Allah'a hamdolsun» desin. Yanındakiler de ona «Allah sana merhamet etsin" desinler. O da onlara «Allah sizi bağışlasın» karşılığını versin."[1]

٨٩٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ , الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ , أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ , نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ , أنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ , نا زُهَيْرٌ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ , قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَعَطَسَ رَجُلٌ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ , فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: " وَعَلَيْكَ وَعَلَى أُمِّكَ , لِمَ تُسَلِّمُ إِذَا عَطَسْتَ فَهَلَّا حَمِدْتَ اللهَ كَمَا حَمِدَ أَبُوكَ آدَمُ " فَقَالَ الرَّجُلُ لِأَبِي إِسْحَاقَ يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَرَى

8902- Hârise b. Mudarrib der ki: Abdullah b. Mes'ûd'un yanındaydım. Adamın biri aksırdıktan sonra "es-Selâmu aleykum" dedi. Abdullah ona: "Sana da, anana da (selâm olsun)!" karşılığını verip şöyle devam etti: "Aksırdığın zaman neden selâm veriyorsun? Atan Âdem'in yaptığı gibi sen de Allah'a hamd etseydin ya!"[2]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/451-452 (19677).

[2] Ravileri güvenilirdir.

Ravi der ki: Adamın biri bunu rivayet eden Ebû İshâk'a: "Abdullah bu sözünü Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştı?" diye sorunca, Ebû İshâk: "Gördüğüm kadarıyla öyle" dedi.

٨٩٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ , نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أنا سُفْيَانُ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ , عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيِّ , أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ يَقُولُ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ , وَلْيَقُلْ مَنْ يَرُدُّ عَلَيْهِ: يَرْحَمُكُمُ اللهُ , وَلْيَقُلْ: يَغْفِرُ اللهُ لِي وَلَكُمْ " " هَذَا مَوْقُوفٌ , وَهُوَ الصَّحِيحُ " وَرُوِيَ مَرْفُوعًا كَمَا

8903- Ebû Abdirrahman es-Sülemî bildiriyor: İbn Mes'ûd şöyle derdi: "Biriniz aksırdığı zaman «Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun» desin. Yanındaki de ona: «Allah size merhamet etsin» desin. O da bunu diyene: «Allah beni de, sizi de bağışlasın» karşılığını versin."[1]

٨٩٠٤ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ دَارِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّرِيِّ التَّمِيمِيُّ , بِالْكُوفَةِ , نا أَبُو حَصِينٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ حَبِيبٍ , قَالَ: نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ , نا أَبَيْضُ بْنُ أَبَانَ , عَنْ عَطَاءٍ يَعْنِي ابْنَ السَّائِبِ , عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَلِّمُنَا يَقُولُ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ , فَإِذَا قَالَ: ذَلِكَ فَلْيَقُلْ مَنْ عِنْدَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ , فَإِذَا قَالُوا لَهُ ذَلِكَ: فَلْيَقُلْ: يَغْفِرُ اللهُ لِي وَلَكُمْ "

8904- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aksırma konusunu bize şöyle öğretirdi: *"Biriniz aksırdığı zaman «Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun» desin. Yanındaki de ona: «Allah sana merhamet etsin» desin. O da bunu diyenlere: «Allah beni de sizi de bağışlasın» karşılığını versin."*[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (943), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/502), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* (12/309) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/266-267).

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/200 (10326) ile *Duâ* (1983) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/266) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/57).

٨٩٠٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقَبِيُّ , نا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ الدَّيْرُعَاقُولِيُّ , نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ , وَكَذَلِكَ رَوَاهُ جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ , مَرْفُوعًا , وَالصَّحِيحُ رِوَايَةُ الثَّوْرِيِّ

8905- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.[1]

Câfer b. Süleymân da bunu Atâ b. es-Sâib'den bu şekilde merfû olarak rivayet etmiştir. Ancak sahih olanı Sevrî'nin (İbn Mes'ûd'un sözü olan) rivayetidir.[2]

٨٩٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ , نا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَرْوَزِيُّ , نا ابْنُ الْمُبَارَكِ , نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا شُمِّتَ عَلَيْهِ فِي الْعُطَاسِ , قَالَ: يَرْحَمُنَا اللهُ وَإِيَّاكَ أَوْ قَالَ: وَإِيَّاكُمْ "

8906- Nâfi' bildiriyor: İbn Ömer aksırdığı zaman kendisine "Yerhamukallah" diyenlere: "Allah bize de, sana da (veya size de) merhamet etsin" karşılığını verirdi.[3]

٨٩٠٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ , نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ , نا الْقَعْنَبِيُّ , فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا عَطَسَ فَقِيلَ لَهُ يَرْحَمُكَ اللهُ قَالَ: يَرْحَمُنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ وَغَفَرَ لَنَا وَلَكُمْ "

8907- Nâfi' bildiriyor: İbn Ömer aksırdığı zaman kendisine "Yerhamukallah" diyenlere: "Allah bize de, size de merhamet etsin ve bizi de sizi de bağışlasın" karşılığını verirdi.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Nesâî, *Amelu'l-yevm ve'l-leyle* (224), İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-yevm ve'l-leyle* (259) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/266).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/502).

[4] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (933) ve Mâlik, *Muvattâ* (s. 965).

فَصْلٌ فِي تَشْمِيتِ الذِّمِّيِّ

Azınlık Tebadan Aksıranlara Yapılan Dua (Teşmît)

٨٩٠٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نا الْبَاغَنْدِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نا أَبُو نُعَيْمٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , نا وَكِيعٌ , قَالَا: نا سُفْيَانُ , عَنْ حَكِيمِ بْنِ الدَّيْلَمِ , عَنْ أَبِي بُرْدَةَ , عَنْ أَبِي مُوسَى , قَالَ: كَانَتِ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَجَاءَ أَنْ يَقُولَ: يَرْحَمُكُمُ اللهُ , وَكَانَ يَقُولُ: " يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ " " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي نُعَيْمٍ وَفِي رِوَايَةِ حَكِيمِ بْنِ الدَّيْلَمِ: وَقَالَ: عَنْ أَبِيهِ "

8908- Ebû Mûsa der ki: Yahudiler, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında mahsustan aksırır ve bununla onlara: "Yerhamukumullah" şeklinde karşılık vermesini umarlardı. Ancak aksırdıklarında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Allah size hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun"* karşılığını verirdi.[1]

Lafız Ebû Nuaym'ın lafzıdır. Hakîm b. ed-Deylem'in rivayetinde "Ebû Burde, babasından bildiriyor" ibaresi geçmiştir.

٨٩٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , قَالَ: أنا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّا الْهَرَوِيُّ , نا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَشَجُّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , حَدَّثَنِي أَبِي , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: اجْتَمَعَ الْمُسْلِمُونَ وَالْيَهُودُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَشَمَّتَهُ الْفَرِيقَانِ جَمِيعًا , فَقَالَ لِلْمُسْلِمِينَ: " يَغْفِرُ اللهُ لَكُمْ , وَيَرْحَمُنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ " , وَقَالَ لِلْيَهُودِ: " يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ " " تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ , عَنْ أَبِيهِ وَهُوَ ضَعِيفٌ "

8909- İbn Ömer der ki: Müslümanlar ve Yahudiler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir araya gelmişti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aksırdığında her iki grup da "Yerhamukallah" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müslümanlara: *"Allah sizi bağışlasın ve hem bize, hem de size merhamet*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/291 (5038) ve Tirmizî 5/82 (2739).

etsin" karşılığını verirken, Yahudilere *"Allah sizlere hidayet versin ve işlerinizi yoluna koysun"* karşılığını verdi.[1]

Abdullah b. Abdilazîz b. Ebî Revvâd bunu babasından rivayette tek kalmıştır ve zayıf biridir.

فَصْلٌ فِي خَفْضِ الصَّوْتِ بِالْعُطَاسِ

Kısık Sesle Aksırmak

٨٩١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُنْقِذٍ , حَدَّثَنِي إِدْرِيسُ بْنُ يَحْيَى , حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عَيَّاشٍ , أَخْبَرَنِي ابْنُ هُرْمُزَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَضَعْ كَفَّهُ عَلَى وَجْهِهِ وَيَخْفِضْ صَوْتَهُ "

8910- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz aksıracağı zaman ellerini yüzüne koyup sesini kısmaya çalışsın"* buyurmuştur.[2]

٨٩١١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ , نا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ , قَالَ: نا اللَّيْثُ , عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ , عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا عَطَسَ غَضَّ صَوْتَهُ وَاسْتَتَرَ بِثَوْبِهِ أَوْ يَدِهِ "

8911- Ebû Hureyre bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aksıracağı zaman giysisi veya eliyle yüzünü kapatır ve sesini kısmaya çalışırdı."[3]

٨٩١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا أَبُو عُتْبَةَ أَحْمَدُ بْنُ الْفَرَجِ , نا بَقِيَّةُ , نا الْوَضِينُ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ مَرْثَدٍ , أَدْرَكَ ثَلَاثَةً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ , وَشَدَّادَ بْنَ أَوْسٍ , وَوَاثِلَةَ بْنَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/264).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/287 (5029) ve Tirmizî 5/86 (2745).

الْأَسْقَعِ قَالُوا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا تَجَشَّأَ أَحَدُكُمْ أَوْ عَطَسَ , فَلَا يَرْفَعْنَ بِهِمَا الصَّوْتَ , فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يُحِبُّ أَنْ يَرْفَعَ بِهِمَا الصَّوْتَ "

8912- Vadîn bildiriyor: Yezîd b. Mersed, Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesallem) ashâbından Ubâde b. es-Sâmit, Şeddâd b. Evs ve Vâsile b. el-Eska' olmak üzere üç kişiye yetişmiştir. Onlardan naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz geğirdiği veya aksırdığı zaman sesini yükseltmesin. Zira şeytan bunlarda sesin yükseltilmesini sever."*[1]

٨٩١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , أنا عُمَرُ بْنُ سِنَانٍ الْمَنْبَجِيُّ , نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ , نا يَحْيَى بْنُ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ النَّوْفَلِيُّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرَاهِيجَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَكْرَهُ الْعَطْسَةَ الشَّدِيدَةَ فِي الْمَسْجِدِ "

8913- Ebû Hureyre bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de yüksek sesle aksırılmasından hoşlanmazdı."[2]

فَصْلٌ فِي تَكْرِيرِ الْعُطَاسِ

Üst Üste Aksırmak

٨٩١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى , نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ , أنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّالِسِيُّ , نا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ , حَدَّثَنِي إِيَاسُ بْنُ سَلَمَةَ , حَدَّثَنِي أَبِي , قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَعَطَسَ رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " يَرْحَمُكَ اللهُ " ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى , فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " الرَّجُلُ مَزْكُومٌ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ

8914- İyâs b. Seleme, babasından bildiriyor: Adamın biri Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında aksırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Dâvud, *Merâsîl* (s. 192).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2702), Zehebî, *Mîzân* (4/414) ve İbn Hacer, *el-Lisân* (6/281).

vesellem) ona: *"Yerhamukallah"* karşılığını verdi. Ancak adam bir daha aksırınca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adam nezle olmuş!"* buyurdu.[1]

Müslim, *Sahîh*'de İkrime b. Ammâr'dan rivayet etti.[2]

٨٩١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ , قَالَ: نا أَبُو دَاوُدَ , نا مُسَدَّدٌ , نا يَحْيَى , عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ , حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: " شَمِّتْ أَخَاكَ ثَلَاثًا فَمَا زَادَ هُوَ زُكَامٌ "

8915- Ebû Hureyre der ki: "Kardeşine aksırdığı zaman üçe kadar «Yerhamukallah» dersin. Daha fazla aksırdığı zaman nezle olmuş demektir (ve artık "Yerhamukallah" demen gerekmez)."[3]

٨٩١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيُّ , أنا اللَّيْثُ , عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: " لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا أَنَّهُ رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَاهُ " وَرُوِّينَاهُ فِي , حَدِيثِ حُمَيْدَةَ أَوْ عُبَيْدَةَ بِنْتِ حُمَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ , عَنْ أَبِيهَا , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذَا الْمَعْنَى قَالَ فِي الزِّيَادَةِ: " فَإِنْ شِئْتَ فَشَمِّتْهُ وَإِنْ شِئْتَ فَاتْرُكْهُ "

8916- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) merfû olarak rivayet edilmiştir.[4]

Aynısını Humeyde veya Ubeyde binti Humeyd b. Rifâ'a, babasından, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmiştir. Ancak bu rivayette: *"(Üçten sonrası için) istersen «Yerhamukallah» dersin, istersen de demezsin"* eklemesi yapılmıştır.[5]

٨٩١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ , نا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أنا مَعْمَرٌ , عَنْ قَتَادَةَ , قَالَ: " تَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا تَتَابَعَ عَلَيْهِ الْعُطَاسُ ثَلَاثًا "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zühd* (55).

[3] İsnâdı hasen olan mevkûf bir hadistir. Ebû Dâvud 5/290 (5034).

[4] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/290 (5035).

[5] Ebû Dâvud 5/291 (5036).

قَالَ رَجُلٌ لِمَعْمَرٍ: أَيُشَمِّتُ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ إِذَا عَطَسَتْ؟ قَالَ: " نَعَمْ , لَا بَأْسَ بِذَلِكَ "

8917- Katâde der ki: "Üst üste aksıran kişiye sadece üçe kadar «Yerhamukallah» denilir."

Abdurrezzâk der ki: Adamın biri Ma'mer'e: "Erkek, aksıran kadına «Yerhamukallah» diyebilir mi?" diye sorunca: "Evet, bir sakıncası olmaz" dedi.[1]

٨٩١٨ - وَأَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: " تُشَمِّتُهُ ثَلَاثًا , فَمَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ زُكَامٌ "

8918- Abdullah b. Ebî Bekr, babasından bildiriyor: "Üst üste aksıran kişiye sadece üçe kadar «Yerhamukallah» denilir. Daha fazla aksırdığı zaman nezle olmuş demektir (ve artık "Yerhamukallah" demeyi gerektirmez)."[2]

٨٩١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ , أنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ , نا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ , نا الْقَعْنَبِيُّ , فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ , عَنْ أَبِيهِ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنْ عَطَسَ فَشَمِّتْهُ , ثُمَّ إِنْ عَطَسَ فَشَمِّتْهُ , ثُمَّ إِنْ عَطَسَ فَشَمِّتْهُ , ثُمَّ إِنْ عَطَسَ فَشَمِّتْهُ , ثُمَّ إِنْ عَطَسَ فَقُلْ: إِنَّكَ مَضْنُوكٌ " قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ: " لَا أَدْرِي أَبَعْدَ الثَّالِثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ " " هَكَذَا جَاءَ مُرْسَلًا "

8919- Abdullah b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri aksırdığı zaman ona «Yerhamukallah» de. Bir daha aksırırsa yine «Yerhamukallah» de. Bir daha aksırırsa yine «Yerhamukallah» de. Yine aksırırsa ona «Sen üşütmüşsün!» de"* buyurdu.[3]

Abdullah b. Ebî Bekr der ki: "Üşüttüğü, üçüncü aksırmadan sonra mı yoksa dördüncüsünden sonra mı söylenecekti, bilmiyorum."

Bu şekilde mürsel olarak rivayet edilmiştir.

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/452-453 (19681).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Abdurrezzâk, *Musannef* 10/453 (19682).

[3] İsnâdı sahih olan mürsel bir hadistir. Mâlik, *Muvattâ* (s. 965).

٨٩٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , نا مَنْصُورُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُتَيْبَةَ وَرَّاقُ أَبِي ثَوْرٍ , نا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , نا بَقِيَّةُ , عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى , عَنْ أَبِي الزِّنَادِ , عَنِ الْأَعْرَجِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ حَدَّثَ بِحَدِيثٍ فَعَطَسَ عِنْدَهُ فَهُوَ حَقٌّ " مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى هَذَا أَبُو مُطِيعٍ الْأَطْرَابُلُسِيُّ , فِيمَا زَعَمَ ابْنُ عَدِيٍّ وَهُوَ مُنْكَرٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ

8920- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biri bir şey söylerken aksırdığı zaman söylediği şey doğrudur demektir."*[1]

Muâviye b. Yahyâ, Ebû Mutî' el-Atrâblûsî'dir. İbn Adiy'in dediğine göre Ebu'z-Zinâd'dan olan rivayetleri münkerdîr.

فَصْلٌ فِي التَّثَاؤُبِ

Esnemek

٨٩٢١ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ , نا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سُفْيَانِ الطُّوسِيُّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ , نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , نا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ , حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّ الْعُطَاسَ , وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ , وَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ , فَإِنَّهُ إِذَا فَتَحَ فَاهُ فَقَالَ: آهْ آهْ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ

8921- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah aksırığı sever, ama esnemekten hoşlanmaz. Birinizin esnemesi geldiği zaman elinden geldiği kadar onu bastırmaya çalışsın. Zira kişi ağzını açıp «Haa! Haa!» diye esnediği zaman şeytan buna güler."*[2]

Buhârî, *Sahîh*'de İbn Ebî Zi'b'den rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2397) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 11/234 (6352) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (8/59).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *bed'ul-halk* (4/94-95).

٨٩٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نا أَبُو يَحْيَى أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ , نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ , أنا ابْنُ جُرَيْجٍ , عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " التَّثَاؤُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ , فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ , عَنِ الْعَلَاءِ

8922- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Esnemek şeytandandır. Birinizin esnemesi geldiği zaman elinden geldiğince onu bastırmaya çalışsın."*[1]

Müslim, *Sahîh*'de İsmâîl b. Câfer kanalıyla Alâ'dan rivayet etti.[2]

٨٩٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا مُسَدَّدٌ , نا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ , نا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ , سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ , فَلْيُمْسِكْ عَلَى فِيهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنِ ابْنِ غَسَّانَ , عَنْ بِشْرِ بْنِ الْمُفَضَّلِ

8923- İbn Ebî Saîd el-Hudrî'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz esneyeceği zaman eliyle ağzını kapatsın, zira şeytan içine girer."*[3]

Müslim, *Sahîh*'de İbn Ğassân kanalıyla Bişr b. el-Mufaddal'dan rivayet etti.[4]

٨٩٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ , نا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْرُوفٍ أَبُو عَبْدِ اللهِ , نا مُحَمَّدُ بْنُ أُمَيَّةَ السَّاوِيُّ , نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ , عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zühd* (56).

[3] İsnâdı hasen olan sahih bir hadistir.

[4] Müslim, *zühd* (57, 58).

إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنَ السَّعَادَةِ الْعُطَاسُ عِنْدَ الدُّعَاءِ " هَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ ضَعْفٌ

8924- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dua ederken aksırmak, kişinin saadetine delâlettir"* buyurmuştur.[1]

[1] İsnâdı zayıftır.

السَّادِسُ وَالسِّتُّونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ

وَهُوَ بَابٌ فِي مُبَاعَدَةِ الْكُفَّارِ وَالْمُفْسِدِينَ وَالْغِلْظَةِ عَلَيْهِمْ "

66. Şube

Kâfirler ve Fesatçılardan Uzak Durup Onlara Sert Karşı Davranmak

Yüce Allah: *"Ey peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et ve onlara karşı sert davran"*[1] buyurmaktadır. Yine: *"Ey inananlar! Yakınınızda bulunan kâfirlerle savaşın. Sizi kendilerine karşı sert bulsunlar"*[2] buyurmaktadır. Yine: *"Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkâr etmişken, onlara sevgi gösteriyorsunuz; oysa onlar, Rabbiniz olan Allah'a inandığınızdan ötürü sizi ve Peygamber'i yurdunuzdan çıkarıyorlar. Eğer sizler Benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben, sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, şüphesiz doğru yoldan sapmıştır"*[3] buyurmaktadır. Yine Yüce Allah: *"Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ederlerse, babalarınızı ve kardeşlerinizi bile dost edinmeyin. İçinizden kim onları dost edinirse, işte onlar, zalimlerin ta kendileridir"*[4] buyurmaktadır. Yine Yüce Allah: *"Müminler, müminleri bırakıp kafirleri dost edinmesinler; kim böyle yaparsa Allah katında bir değeri yoktur, ancak, onlardan sakınmanız hali müstesnadır. Allah sizi Kendisiyle korkutur, dönüş Allah'adır"*[5] buyurmaktadır.

---

[1] Tevbe Sur. 73

[2] Tevbe Sur. 123

[3] Mumtehine Sur. 1

[4] Tevbe Sur. 23

[5] Âl-i İmrân Sur. 28

Yüce Allah'ın Kitab'ında zikrettiğimiz konu hakkında bu mânâda başka âyetler de bulunmaktadır.

Halîmî der ki: "Bu âyetler Müslüman kişinin, kafir kişi, babası veya oğlu veya kardeşi olsa dahi onunla dostluk kuramayacağının, müslümanla olduğu gibi onunla bir arada olamayacağının delilidir." Halîmî bu konuda uzun uzun açıklamalar yaptı. Bundan daha fazlasını da *Kitâbu's-Sünen*'de zikrettik.

٨٩٢٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نا ابْنُ أَبِي قِمَاشٍ نا أَبُو الشَّعْثَاءِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ , عَنْ يَحْيَى بْنِ آدَمَ , عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي جُنْدُبٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾ [التوبة: ٧٣] " أُمِرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُجَاهِدَ بِيَدِهِ , فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ , فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِوَجْهٍ مُكَفَهِرٍّ "

8925- Abdullah der ki: ***Ey peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et ve onlara karşı sert davran***"[1] âyeti nazil olduğu zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), kafir ile münafıklarla eliyle, gücü yetmezse diliyle mücadele etmesi emredildi. Buna da gücü yetmediği takdirde kalbiyle, onlara karşı suratını ekşiterek karşı çıkması istenildi."[2]

٨٩٢٦ - أَخْبَرَنَا السَّيِّدُ أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمِ بْنِ حَيَّانَ الطُّوسِيُّ , نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ , نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ الزَّعْفَرَانِيُّ , نا عَبْدُ الْجَبَّارِ , نا سُفْيَانُ , سَمِعْنَاهُ مِنْ عَمْرٍو , يَقُولُ: أَخْبَرَنِي حَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ , أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ رَافِعٍ , وَهُوَ كَاتِبُ عَلِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ , يَقُولُ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنَا وَالزُّبَيْرَ وَالْمِقْدَادَ قَالَ: " انْطَلِقُوا حَتَّى تَأْتُوا رَوْضَةَ خَاخٍ , فَإِنَّ بِهَا ظَعِينَةً مَعَهَا كِتَابٌ فَخُذُوهُ مِنْهَا " فَانْطَلَقْنَا تَعَادَى بِنَا خَيْلُنَا حَتَّى أَتَيْنَا الرَّوْضَةَ , فَإِذَا نَحْنُ بِالظَّعِينَةِ , فَقُلْنَا لَهَا: أَخْرِجِي الْكِتَابَ , فَقَالَتْ: مَا مَعِي مِنْ كِتَابٍ , فَقُلْنَا: لَتُخْرِجِنَّ الْكِتَابَ أَوْ لَتُلْقِيَنَّ الثِّيَابَ , فَأَخْرَجَتْهُ

---

[1] Tevbe Sur. 73

[2] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (10/183).

مِنْ عِقَاصِهَا , فَأَتَيْنَا بِهِ رَسُولَ اللهِ ﷺ , فَإِذَا فِيهِ: مِنْ حَاطِبِ بْنِ أَبِي بَلْتَعَةَ , إِلَى نَاسٍ مِنْ قُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ يُخْبِرُهُمْ بِبَعْضِ أَمْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا هَذَا يَا حَاطِبُ؟ " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , لَا تَعْجَلْ عَلَيَّ , إِنِّي كُنْتُ امْرَأً مُلْصَقًا فِي قُرَيْشٍ وَلَمْ أَكُنْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ , وَكَانَ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ لَهُمْ قَرَابَاتٌ بِمَكَّةَ يَحْمُونَ قَرَابَتَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ وَلَمْ يَكُنْ لِي قَرَابَةٌ أَحْمِي بِهَا أَهْلِي , فَأَحْبَبْتُ إِذْ فَاتَنِي ذَلِكَ مِنَ النَّسَبِ أَنْ أَتَّخِذَ عِنْدَهُمْ يَدًا يَحْمُونَ بِهَا قَرَابَتِي وَأَهْلِي , وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ , مَا فَعَلْتُ ذَلِكَ ارْتِدَادًا عَنْ دِينِي وَلَا أَرْضَى بِالْكُفْرِ بَعْدَ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذَا قَدْ صَدَقَكُمْ " , فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَا رَسُولَ اللهِ , دَعْنِي أَضْرِبُ عُنُقَ هَذَا الْمُنَافِقِ فَقَالَ: " إِنَّهُ شَهِدَ بَدْرًا , وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ اللهَ اطَّلَعَ عَلَى أَهْلِ بَدْرٍ فَقَالَ: اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ " وَأُنْزِلَ فِيهِ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ الْآيَةُ [الممتحنة: ١]

8926- Hz. Ali'nin kâtibi Ubeydullah b. Râfi' der ki: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), beni, Zübeyr'i ve Mikdâd'ı göndererek: *"Gidin, Hah bahçesine yetiştiğinizde kendisinde bir mektup bulunan ve deve ile yolculuk eden bir kadın göreceksiniz. O mektubu alıp bana getirin"* buyurdu. Biz yola çıktık ve o bahçeye yetiştik. Bir de baktık ki deve ile yolculuk eden kadın orada. Ona: "Mektubu çıkar!" dediğimizde, kadın: "Bende mektup yoktur" dedi. Ona: "Ya mektubu çıkarırsın ya da elbiselerini çıkarırsın" dediğimizde mektubu saç örgülerinin arasından çıkardı. Mektubu alıp Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirdik. Bir de baktık ki, mektup Hâtib b. Ebî Balta'a tarafından Mekke müşriklerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bazı haberlerini vermek üzere yazılmış. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Ey Hâtib! Bu da nedir?"* diye sorunca, Hâtib: "Ey Allah'ın Resûlü! Hakkımda (hüküm vermek için) acele etme. Ben Kureyş'e sığıntı olarak gelip yerleşen biriyim. Ben gerçek bir Kureyşli değilim. Seninle beraber olan muhacirlerin Mekke'de akrabalarını ve ailelerini koruyacak akrabaları vardır. Benim onlarla bir akrabalık bağım yoktu. Ben de akrabalarımı korumaları için onlara öyle bir iyilikte bulunmak istedim. Bunu kâfir olduğumdan veya dinimden döndüğümden

dolayı yapmadım. Müslümanlıktan sonra da küfre razı olacak değilim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kişi doğru söylemektedir"* buyurdu. Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bırak da bu münafığın boynunu vurayım" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu kişi Bedir'de bulunmuştur. Nereden bilirsin ki, belki de Allah, Bedir'de bulunanlara muttali olmuş ve: «Dilediğinizi yapın, ben sizi affettim» buyurmuştur."* Bunun üzerine: ***"Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin"***[1] âyeti indi.[2]

٨٩٢٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ , نا بِشْرُ بْنُ مُوسَى , نا الْحُمَيْدِيُّ , نا سُفْيَانُ , نا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ , أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ , أَنَّهُ سَمِعَ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ أَبِي رَافِعٍ , كَاتِبَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ , يَقُولُ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ , فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: يَحْمُونَ بِهَا أَهْلِيهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِمَكَّةَ , فَأَحْبَبْتُ إِذْ فَاتَنِي ذَلِكَ مِنَ النَّسَبِ فِيهِمْ أَنِ اتَّخِذَ عِنْدَهُمْ يَدًا يَحْمُونَ بِهَا قَرَابَاتِي , وَمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ كُفْرًا , وَلَا ارْتِدَادًا عَنْ دِينِي ثُمَّ ذَكَرَهُ وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَقَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ , فَنَزَلَتْ فِيهِ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ [الممتحنة: ١] الْآيَةُ , قَالَ سُفْيَانُ: " فَلَا أَدْرِي أَذَلِكَ الْحَدِيثُ أَمْ مِنْ قَوْلِ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنِ الْحُمَيْدِيِّ , وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ , وَغَيْرُهُ , عَنْ سُفْيَانَ

8927- Ali b. Ebî Tâlib'in kâtibi Ubeydullah b. Râfi' anlatıyor: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), beni (Hâh bahçesine) gönderdi." Sonrasında ravi bir önceki hadisi aktardı. Ancak rivayetinde: "Mekke'de ailelerini ve mallarını koruyacak akrabaları vardır. Benim onlarla bir akrabalık bağım yoktur. Ben de akrabalarımı korumaları için onlara öyle bir iyilikte bulunmak istedim. Bunu kâfir olduğumdan veya dinimden döndüğümden dolayı yapmadım" demiş ve hadisin devamını

---

[1] Mumtehine Sur. 1

[2] Ravileri güvenilirdir. Şafiî, *Müsned* (sh. 316), el-Vâhidî, *Esbâbu'n-Nüzûl* (sh. 448, 449) ve Beyhakî, *Sünen* (9/146).

aktarmıştır. Hadisin sonunda da şöyle geçer: Amr b. Dînâr: "Bu âyet yani: *«Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin»*[1] âyeti bu kişi hakkında indi" dedi."[2]

Süfyân der ki: "Bu söz hadisin bir parçası mıdır, yoksa Amr b. Dînâr'ın kendi sözü müdür, bilmiyorum."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Humeydî kanalıyla[3] ve Müslim bunu İbn Ebî Amr kanalıyla;[4] bir başkası da Süfyân kanalıyla rivayet ettiler.

٨٩٢٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَبُو مُسْلِمٍ , نا حَجَّاجٌ , نا حَمَّادٌ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ , أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ , نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَأَةَ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ , عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَجَلِيِّ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَقَامَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ "

8928- Cerîr b. Abdillah el-Becelî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müşriklerin arasında ikamet eden her kişiden zimmet beri (uzak) olur"* buyurmuştur.[5]

٨٩٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , وَأَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الرَّزَازُ , قَالَا: أنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نا أَبُو مُعَاوِيَةَ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ , عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَرِيَّةً إِلَى خَثْعَمٍ , فَاعْتَصَمَ نَاسٌ مِنْهُمْ بِالسُّجُودِ فَأَسْرَعَ فِيهِمُ

---

[1] Mumtehine Sur. 1

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *tefsîr* (6/60).

[4] Müslim 2/1941, 1942 (161).

[5] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/302, 303 (2261, 262) ve Beyhakî, *Sünen* (9/13).

الْقَتْلُ , فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَأَمَرَ لَهُمْ بِنِصْفِ الْعَقْلِ , وَقَالَ: " أَنَا بَرِيءٌ مِنْ كُلِّ مُسْلِمٍ مُقِيمٍ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُشْرِكِينَ " , قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَلِمَ؟ قَالَ: " لا تراءى نَارَاهُمَا "

8929- Cerîr b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Haysem kabilesine (baskın yapmak üzere) bir müfreze gönderdi. O kabileden bazı kimseler (Müslümanlardan korunmak için) secde etseler de bu durum onları öldürmeyi daha da hızlandırdı. Bu durum Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca onlardan her biri için yarım diyet ödenmesini emretti ve: *"Ben müşrikler arasında ikamet eden her Müslümandan uzağım"* buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Niçin?" diye sorunca: *"(Müslümanlarla müşriklerin) ateşleri birbirini görmesin (diye)"* buyurdu.[1]

٨٩٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ , أنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نا أَبُو الرَّبِيعِ , نا هُشَيْمٌ , أنا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ , عَنِ الْأَزْهَرِ بْنِ رَاشِدٍ , قَالَ: كَانُوا يَأْتُونَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ , فَإِذَا حَدَّثَهُمْ بِحَدِيثٍ , فَلَمْ يَدْرُوا مَا هُوَ أَتَوُا الْحَسَنَ فَفَسَّرَهُ لَهُمْ قَالَ: فَحَدَّثَهُمْ ذَاتَ يَوْمٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَنْقُشُوا فِي خَوَاتِيمِكُمْ عَرَبِيًّا , وَلَا تَسْتَضِيئُوا بِنَارِ أَهْلِ الشِّرْكِ " فَلَمْ يَدْرُوا مَا هُوَ حَتَّى أَتَوُا الْحَسَنَ , فَقَالُوا: إِنَّ أَنَسًا حَدَّثَنَا حَدِيثًا لَمْ نَدْرِ مَا هُوَ قَالَ: مَا حَدَّثَكُمْ أَنَسٌ؟ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَنْقُشُوا فِي خَوَاتِيمِكُمْ عَرَبِيًّا , وَلَا تَسْتَضِيئُوا بِنَارِ أَهْلِ الشِّرْكِ " , قَالَ: أَمَّا قَوْلُهُ: " لَا تَنْقُشُوا فِي خَوَاتِيمِكُمْ عَرَبِيًّا " , قَالَ: لَا تَنْقُشُوا فِي خَوَاتِيمِكُمْ مُحَمَّدًا , وَقَوْلُهُ: " لَا تَسْتَضِيئُوا بِنَارِ أَهْلِ الشِّرْكِ " يَقُولُ: لَا تَسْتَشِيرُوا الْمُشْرِكِينَ فِي شَيْءٍ مِنْ أُمُورِكُمْ , قَالَ: ثُمَّ قَالَ الْحَسَنُ: تَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللهِ تَعَالَى قَالَ: فَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا﴾ [آل عمران: ١١٨]

8930- Ezher b. Râşid anlatıyor: İnsanlar Enes b. Mâlik'in yanına gider ve Enes kendilerine bir şeyler anlatırdı. Anlatılanı anlamayınca da Hasan'a gelip duyduklarını anlatırlar ve Hasan onlara duyduklarının açıklamasını

---

[1] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. Ebû Dâvud 3/104 (2645), Tirmizî 4/155 (1604), Nesâî, *kasâme* (8/36) ve Beyhakî, *Sünen* (8/131).

yapardı. Bir gün Enes b. Mâlik onlara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüzüklerinize Arapça nakış (yazı) işlemeyin ve müşriklerin ateşleriyle aydınlanmayın"* buyurduğunu söyledi. Yine bunu anlamayıp Hasan'a gittiler ve: "Enes bize bir şeyler anlattı ama biz onu anlamadık" dediler. Hasan: "Enes size ne anlattı?" deyince: "Bize, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Yüzüklerinize Arapça nakış işlemeyin ve müşriklerin ateşleriyle aydınlanmayın»* buyurduğunu söyledi" dediler. Bunun üzerine Hasan şu karşılığı verdi: *"Yüzüklerinize Arapça nakış işlemeyin"* buyruğu, yüzüklerinize Muhammed yazısını işlemeyin mânâsındadır. *«Müşriklerin ateşleriyle aydınlanmayın»* buyruğu da hiçbir halinizi müşriklerle istişare etmeyin mânâsındadır." Sonra Hasan: "Yüce Allah'ın: ***«Sizden olmayanlardan hiçbir sırdaş edinmeyin»***[1] âyeti bunu doğrulamaktadır" dedi.[2]

٨٩٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ , نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , عَنْ مَعْمَرٍ , عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ , قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ , فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَاللهِ مَا جِئْتُكَ حَتَّى حَلَفْتُ بِعَدَدِ أَصَابِعِي هَذِهِ أَنْ لَا أَتَّبِعَكَ وَلَا أَتَّبِعَ دِينَكَ , وَإِنِّي أَتَيْتُ أَمْرًا لَا أَعْقِلُ شَيْئًا إِلَّا مَا عَلَّمَنِي اللهُ وَرَسُولُهُ , وَإِنِّي أَسْأَلُكَ بِاللهِ بِمَا بَعَثَكَ رَبُّكَ إِلَيْنَا؟ قَالَ: " اجْلِسْ " ثُمَّ قَالَ: " بِالْإِسْلَامِ " , فَقُلْتُ: وَمَا آيَةُ الْإِسْلَامِ؟ , قَالَ: " تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ , وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ , وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ , وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ , وَتُفَارِقَ الشِّرْكَ , وَأَنَّ كُلَّ مُسْلِمٍ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَرَامٌ أَخَوَانِ نَصِيرَانِ , لَا يَقْبَلُ اللهُ مِنْ مُشْرِكٍ أَشْرَكَ بعد إِسْلَامَهُ عَمَلًا , وَإِنَّ رَبِّي دَاعِيَّ , فَسَائِلِي: هَلْ بَلَّغْتَ عِبَادِي؟ فَلْيُبَلِّغْ شَاهِدُكُمْ غَائِبَكُمْ , وَإِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ مُفَدَّمًا عَلَى أَفْوَاهِكُمْ بِالْفِدَامِ , فَأَوَّلُ مَا يُسْأَلُ عَنْ أَحَدِكُمْ فَخِذُهُ وَكَفُّهُ " , قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , فَهَذَا دِينُنَا؟ قَالَ: " نَعَمْ , وأينما يحسن يكفك, وَإِنَّكُمْ تُحْشَرُونَ عَلَى وُجُوهِكُمْ وَعَلَى أَقْدَامِكُمْ وَرُكْبَانًا "

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 118

[2] İsnâdı zayıftır. Nesâî, *zîne* (8/176, 177).

8931- Behz b. Hakîm b. Muâviye, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi sana gelmeden önce elimin parmakları sayısınca sana ve dinine tabi olmayacağıma dair yemin etmiştim. Yüce Allah ve Resûlü'nün öğrettikleri dışında bir şey bilmeyen biri olarak yanına geldim. Allah adına sana soruyorum! Rabbin seni bizlere ne ile gönderdi?" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Otur!"* dedikten sonra: *"Beni İslam'la gönderdi"* buyurdu. Ona: "İslam'ın göstergeleri nedir?" diye sorduğumda şöyle buyurdu:

"Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet etmen, namazı kılman, zekatı vermen ve şirkten uzak durmandır. Bilmelisin ki müslümanın diğer müslümana zarar vermesi haramdır; aksine onlar birbirlerine yardım eden kardeşler gibidirler. Yüce Allah, Müslüman olduktan sonra müşrik olan kişinin amellerini kabul etmez. Zira Allah (kıyamet gününde) beni çağırıp: «Kullarıma tebliği yaptın mı?» diye soracak. Burada bulunanlar anlattıklarımı burada bulunmayanlara ulaştırsın. Kıyamet gününde ağızlarınız bağlı bir şekilde hesaba çekileceksiniz. Kişinin ilk önce bacakları ve elleri hesaba çekilecektir." Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Dinimiz bu mudur?" diye sorduğumda: *"Evet, budur! Bunları her nerede ifa edersen geçerli olur. Kıyamet gününde de kiminiz yüzüstü sürünerek, kiminiz yürüyerek, kiminiz de binek üzerinde huzura çıkacaksınız"* buyurdu.[1]

٨٩٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ , نا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ , نا أَبُو أُسَامَةَ , نا زَكَرِيَّا , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْخَلِيلِ , قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: " سَمِعْتُ رَجُلًا يَسْتَغْفِرُ لِوَالِدَيْهِ وَهُمَا مُشْرِكَانِ , فَقُلْتُ: لِمَ تَسْتَغْفِرُ لِوَالِدَيْكَ وَهُمَا مُشْرِكَانِ؟ " قَالَ: أَلَيْسَ اسْتَغْفَرَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ , وَكَانَ مُشْرِكًا فَنَزَلَتْ: ﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ﴾ [التوبة: ١١٤] الْآيَةُ

---

[1] İsnâdında tanımadığım Hâkim'in hocası vardır ve hasen bir hadistir. Nesâî, *zekat* (5/82) ve İbn Mâce 2/248 (2536).

8932- Ali b. Ebî Tâlib der ki: Bir adamın müşrik olan anne babasına bağışlanma dilediğini duyduğumda ona: "Müşrik oldukları halde onlara niçin bağışlanma diliyorsun?" dedim. Adam: "Ama Hz. İbrâhîm de babası için bağışlanma dilememiş miydi?" karşılığını verdi. Bunun üzerine: *"İbrâhîm'in babası için af dilemesi, sadece ona verdiği sözden dolayı idi"*[1] âyeti nazil oldu.[2]

٨٩٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أنا ابْنُ شَوْذَبٍ , نا شُعَيْبٌ , نا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ , عَنْ عَلِيٍّ , قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا , يَسْتَغْفِرُ لِأَبَوَيْهِ , وَهُمَا مُشْرِكَانِ فَقُلْتُ: أَتَسْتَغْفِرُ لِأَبَوَيْكَ وَهُمَا مُشْرِكَانِ؟ قَالَ: أَلَمْ يَسْتَغْفِرْ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَنَزَلَتْ: ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ﴾ [التوبة: ١١٣] وَقَدْ ذَكَرْنَا فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ سَائِرَ مَا وَرَدَ فِي سَبَبِ نُزُولِ هَذِهِ الْآيَةِ

8933- Hz. Ali der ki: Bir adamın müşrik olan anne babasına bağışlanma dilediğini duyduğumda ona: "Müşrik oldukları halde onlara bağışlanma mı diliyorsun?" dedim. Adam: "Ama Hz. İbrâhîm de babası için bağışlanma dilememiş miydi?" karşılığını verdi. Bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığımda: *"Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar müşrikler için mağfiret dilemek Peygamber'e ve müminlere yaraşmaz"*[3] âyeti nazil oldu.[4]

Başka yerlerde bu âyetin nüzûl sebebi hakkındaki diğer rivayetleri de zikrettik.

٨٩٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نا أَبُو الْيَمَانِ , نا جَرِيرٌ , عَنْ سُلَيْمَانَ , عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مُعَاوِيَةَ , أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى عُمَرَ بْنِ

---

[1] Tevbe Sur. 114

[2] İsnâdı hasendir; ancak mevkûf bir hadistir.

[3] Tevbe Sur. 113

[4] İsnâdı hasendir. Tirmîzî 5/281 (3101) ve Nesâî, *cenâiz* (4/91).

الْخَطَّابِ فَقَالَ لَهُ: كَيْفَ تَرَكْتَ أَهْلَ الشَّامِ؟ فَأَخْبَرَهُ عَنْ حَالِهِمْ فَحَمِدَ اللهَ ثُمَّ قَالَ: " لَعَلَّكُمْ تَجَالِسُونَ أَهْلَ الشِّرْكِ؟ " فَقَالَ: لَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ , قَالَ: " إِنَّكُمْ إِنْ جَالَسْتُمُوهُمْ أَكَلْتُمْ وَشَرِبْتُمْ مَعَهُمْ وَلَنْ تَزَالُوا بِخَيْرٍ مَا لَمْ تَفْعَلُوا ذَلِكَ "

8934- Süleymân bildiriyor: Hâris b. Muâviye, Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gelince, Ömer: "Şam halkını nasıl bir vaziyette bıraktın?" diye sordu. Hâris b. Muâviye onların durumunu anlatınca, Ömer, Allah'a hamd etti ve: "Sanırım onlarla birlikte oturmaktasınız" dedi. Hâris: "Hayır, (oturmuyoruz) ey müminlerin emîri!" deyince: "Eğer onlarla otururlarsanız onlarla yer ve onlarla içersiniz. Böyle yapmadığınız sürece hayır içinde olursunuz" karşılığını verdi.[1]

٨٩٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أنا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ , نا عِيسَى بْنُ سُلَيْمَانَ , نا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , نا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ , عَنْ حَصِينٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , قَالَ: " أَرْبَعَةٌ تُعَدُّ مِنَ الْجَفَاءِ: دُخُولُ الرَّجُلِ الْمَسْجِدَ يُصَلِّي فِي مُؤَخَّرِهِ , وَيَدَعُ أَنْ يَتَقَدَّمَ فِي مُقَدِّمِهِ , وَيَمُرُّ الرَّجُلُ بَيْنَ يَدَيِ الرَّجُلِ وَهُوَ يُصَلِّي , وَمَسَحُ الرَّجُلِ جَبْهَتَهُ قَبْلَ أَنْ يَقْضِيَ صَلَاتَهُ وَمُؤَاكِلَةُ الرَّجُلِ مَعَ غَيْرِ أَهْلِ دِينِهِ "

8935- Saîd b. Cübeyr der ki: Dört şey vardır ki bunlar kabalıktan sayılır. Bunlardan biri, kişinin mescide girip ön taraf(t)a (yer olduğu halde) ilerlemeyip de arka tarafta namaz kılması; biri, kişinin namaz kılan kimsenin önünden geçmesi; biri, kişinin namazını bitirmeden önce yüzünü mesh etmesi; bir diğeri de, kişinin dininden başka bir dine mensup kişiyle yemek yemesidir.[2]

٨٩٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ , نا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نا أَبُو نُعَيْمٍ , قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ , نا ابْنُ كَثِيرٍ , قَالَا: نا سُفْيَانُ , عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Hâfız, *el-İsâbe* (1/290).

[2] İsnâdı hasendir.

لَقِيتُمُ الْمُشْرِكِينَ فِي الطَّرِيقِ فَلَا تَبْدَءُوهُمْ بِالسَّلَامِ , وَاضْطَرُّوهُمْ إِلَى أَضْيَقِهَا " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ وَغَيْرِهِ

8936- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yolda müşriklerle karşılaştığınız zaman öncelikle siz selam vermeyin ve onları yolun en dar kısmından geçmek zorunda bırakın"* buyurmuştur.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Sevrî ve başkası kanalıyla rivayet etti.[2]

٨٩٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ , قَالُوا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَنْفَذٍ الْبَصْرِيُّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ , عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ , عَنْ سَالِمِ بْنِ غَيْلَانَ التُّجِيبِيِّ , عَنْ دَرَاجٍ أَبِي السَّمْحِ , عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَصْحَبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ "

8937- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminden başkasını dost edinme ve yemeğini (Allah'tan hakkıyla korkan) takva sahibi kimseden başkası yemesin"* buyurmuştur.[3]

٨٩٣٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا ابْنُ الْمُبَارَكِ , عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ الشَّامِيُّ , عَنْ رَجُلٍ , قَدْ سَمَّاهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ , وَلَا تَصْحَبْ إِلَّا مُؤْمِنًا "

8938- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemeğini (Allah'tan hakkıyla korkan) takva sahibi kimseden başkası yemesin ve Müminden başkasını dost edinme"* buyurmuştur.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim (2/1707).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/167 (4832).

[4] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 294), Ahmed, *Müsned* (3/38), Dârimî, *Sünen* (sh. 499), Beyhakî, *el-Edebü'l-Müfred* (309) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (1/383).

٨٩٣٩ - أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ دُحَيْمٌ , نا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ , نا عَمْرُو بْنُ حَمَّادٍ , عَنْ أَسْبَاطٍ , عَنْ سِمَاكٍ , عَنْ عِيَاضٍ الْأَشْعَرِيِّ , عَنْ أَبِي مُوسَى , فِي كَاتِبٍ لَهُ نَصْرَانِيٍّ عَجِبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مِنْ كِتَابِهِ , فَقَالَ: إِنَّهُ نَصْرَانِيٌّ قَالَ أَبُو مُوسَى: فَانْتَهَرَنِي وَضَرَبَ فَخِذِي وَقَالَ: " أَخْرِجْهُ " وَقَرَأَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ [الممتحنة: ١] , وَقَالَ: ﴿لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ [المائدة: ٥١] , قَالَ أَبُو مُوسَى: وَاللهِ مَا تَوَلَّيْتُهُ إِنَّمَا كَانَ يَكْتُبُ , قَالَ: " أَمَا وَجَدْتَ فِي أَهْلِ الْإِسْلَامِ مَنْ يَكْتُبُ لَكَ لَا تُدْنِهِمْ إِذْ أَقْصَاهُمُ اللهُ , وَلَا تَأْمَنْهُمْ إِذَا خَانَهُمُ اللهُ , وَلَا تُعِزَّهُمْ بَعْدَ إِذْ أَذَلَّهُمُ اللهُ " " فَأَخْرَجَهُ قَدْ ذَكَرْنَا بِطُولِهِ فِي كِتَابِ أَدَبِ الْقَضَاءِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ "

8939- İyâd el-Eş'arî bildiriyor: Ebû Mûsa'nın Hıristiyan bir katibi vardı ve Ömer bu katibi çok beğenmişti. Ebû Mûsa şöyle devam etti: Ömer'e: "Bu Hıristiyandır" dediğimde, Ömer beni azarlayıp baldırıma vurarak: "Onu dışarı çıkarın" dedi ve: "***Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin***"[1] âyetini okudu. Sonra da: "***Yahudi ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdırlar. Sizden kim onları dost edinirse, kuşkusuz o da onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğunu doğruya iletmez***"[2] âyetini okudu.

Ebû Mûsa: "Vallahi ben onu dost edinmedim. O sadece benim katibim idi" deyince, Ömer: "Müslümanlar arasında senin için katiplik edecek birini bulamadın mı? Allah onları (rahmetinden) uzaklaştırmışken sen yakınlaştırma. Onlar Allah'a ihanet etmişken sen onlara güvenme. Allah onları zelil kılmışken sen onları üstün tutma" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ebû Mûsa onu katiplikten azletti.[3]

---

[1] Mümtehine Sur. 1

[2] Mâide Sur. 51

[3] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Sünen* (10/127).

Bunu *Kitâbu's-Sünen*'de, *âdâbu'l-kâdi* bölümünde tam metin olarak da zikrettik.

٨٩٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ , أنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ , نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ , قَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ: نا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ , سَمِعَ سُلَيْمَانَ بْنَ أَبِي زَيْنَبَ , وَعَمْرَو بْنَ الْحَارِثِ , سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سَلَمَةَ , سَمِعَ أَبَاهُ , سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ , أَنَّهُ قَالَ: " اجْتَنِبُوا أَعْدَاءَ اللهِ الْيَهُودَ , وَالنَّصَارَى فِي عِيدِهِمْ يَوْمَ جَمْعِهِمْ , فَإِنَّ السَّخَطَ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ , فَأَخْشَى أَنْ يُصِيبَكُمْ , وَلَا تَعْلَمُوا بِطَانَتَهُمْ فَتَخَلَّقُوا بِخُلُقِهِمْ"

8940- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Allah'ın düşmanları olan Yahudilerden ve Hıristiyanlardan toplanma günleri olan bayram günlerinde uzak durun. O gün onların üzerine gazap iner. O gazaptan size bir şey isabet etmesinden korkarım. Siz onların iç yüzlerini bilemezsiniz ve huylarınız onların huylarına döner."[1]

٨٩٤١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحُرْفِيُّ , نا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الزُّبَيْرِ الْكُوفِيُّ , نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ , نا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُقْبَةَ , حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ دِينَارٍ الْهُذَلِيُّ , أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ , قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَمُوَاطَنَةَ الْأَعَاجِمِ , وَأَنْ تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ فِي بِيَعِهِمْ يَوْمَ عِيدِهِمْ , فَإِنَّ السَّخَطَ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ "

وَرُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ , أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ نَشَأَ فِي بِلَادِ الْأَعَاجِمِ فَصَنَعَ نَوْرُوزَهُمْ , وَمَهْرَجَانَهُمْ , وَتَشَبَّهَ بِهِمْ حَتَّى يَمُوتَ وَهُوَ كَذَلِكَ حُشِرَ مَعَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " " وَقَدْ ذَكَرْنَا إِسْنَادَهُ فِي آخِرِ كِتَابِ الْجِزْيَةِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ "

8941- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Acemlerle kati olarak bir arada olmaktan sakının. Bayram günlerinde onlarla alışveriş yapmak için yanlarına girmekten de sakının. Zira o gün onların üzerine gazap inmektedir."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

Abdullah b. Amr b. el-Âs kanalıyla bize bildirilene göre (Ömer) şöyle demiştir: "Kim Acem beldesinde yetişip onların nevruz bayramlarını ve şenliklerini kutlayarak ölünceye kadar onlara benzerse kıyamet gününde onlarla birlikte haşrolur."

Bunu *Kitâbu's-Sünen*'de, *Cizye* bölümünün sonunda isnâdını zikrettik.

٨٩٤٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ , أنا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفِرَايِينِيُّ , أنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَذَّاءُ , نا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ , أنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ , حَدَّثَنِي أَبِي , سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ , عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْيَزَنِيِّ , عَنْ حَسَّانِ بْنِ كُرَيْبٍ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: " أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: الْقَائِلُ لِلْفَاحِشَةِ , وَالَّذِي يَسْمَعُ لَهَا فِي الْإِثْمِ سَوَاءٌ "

8942- Hassân b. Kureyb'in bildirdiğine göre Ali b. Ebî Tâlib: "Kötü konuşan ve onu dinleyen kimse günahta eşittir" derdi.[1]

٨٩٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ , نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نا حَسَنُ بْنُ بِشْرٍ , نا شَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: " فِرُّوا مِنَ الشَّرِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ "

8943- İbn Ömer: "Gücünüz yettiğince şerden kaçın" demiştir.[2]

Kitâbu's-Sünen'de, ihtiyaç sahipleri olmaları halinde akrabalık bağlarından dolayı onlara harcamada bulunmanın, hastalıklarında belki Müslüman olurlar ümidiyle onları ziyaret etmenin, akrabalarından olan bir kişinin ölmesi halinde onu tekfin etmenin, onu defnetmenin ve kendisinde emeği olan kişiyi mükâfatlandırmanın ruhsatını zikrettik. Konu daha da uzamasın dlye burada aynı şeyleri tekrar etmedik.

٨٩٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدُابَاذِيُّ , نا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ الْقَطَّانُ , نا حَكَّامٌ الرَّازِيُّ , نا عَنْبَسَةُ , عَنْ كَثِيرِ بْنِ زاذَانَ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَوْ رَأَيْتَنِي يَا مُحَمَّدُ , وَأَنَا أغطه

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı zayıftır.

بِإِحْدَى يَدَيَّ - يَعْنِي فِرْعَوْنَ - وَأَدُسُّ مِنَ الْحَالِ فِي فِيهِ مَخَافَةَ أَنْ تُدْرِكَهُ رَحْمَةُ رَبِّهِ فَيُغْفَرَ لَهُ "

8944- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Cibrîl bana: «Ey Muhammed! Rabbinin rahmetine nail olur da bağışlanır korkusuyla bir elimle Firavun'u suya batırmamı ve ağzına çamur tıkamamı görmeliydin» dedi.*"[1]

٨٩٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ , نا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ , أنا شُعْبَةُ , عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ , سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ , يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " جَعَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَدُسُّ الطِّينَ فِي فِيِّ فِرْعَوْنَ مَخَافَةَ أَنْ يَقُولَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ "

8945- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Cibrîl, Firavun'un ağzına: «Lâ ilâhe illallah» der korkusuyla çamur tıkamaya çalıştı*" buyurdu.[2]

٨٩٤٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْإِيَادِيُّ , بِبَغْدَادَ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْخُرَاسَانِيِّ , نا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ , نا أَبُو النَّضْرِ , نا شُعْبَةُ , عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ , وَعَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , أَحَدُهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ , أَوْ كِلَاهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَمَّا قَالَ فِرْعَوْنُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ أَتَاهُ جِبْرِيلُ فَحَشَا فَاهُ التُّرَابَ خَشْيَةَ أَنْ تُدْرِكَهُ الرَّحْمَةُ " رَفَعَهُ أَبُو دَاوُدَ , عَنْ شُعْبَةَ عَنْهُمَا مِنْ غَيْرِ شَكٍّ

8946- Atâ b. es-Sâib ve Saîd b. Cübeyr'in, İbn Abbâs'tan birinin veya her ikisinin de merfû olarak bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Firavun: «Lâ ilâhe illallah» dediği zaman, Allah'ın rahmetine nail olur (da bağışlanır) korkusuyla Cibrîl gelip ağzını toprakla doldurdu.*"[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/163) ve Suyûtî, ed-*Dürrü'l-Mensûr* (4/387).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/287 (3107).

[3] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 5/287, 288 (3108).

Ebû Dâvud bunu her ikisi kanalıyla şüphe etmeksizin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştır.

٨٩٤٧ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا شُعْبَةُ , فَذَكَرَهُ عَنْهُمَا وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: " قَالَ لِي جِبْرِيلُ: لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا آخُذُ مِنْ حَالِ الْبَحْرِ فَأَدُسُّهُ فِي فِي فِرْعَوْنَ مَخَافَةَ أَنْ تُدْرِكَهُ الرَّحْمَةُ "

8947- Şu'be bir önceki hadisin aynısını şu ifadelerle aktarmıştır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cibrîl, bana: «Rabbinin rahmetine nail olur (da bağışlanır) korkusuyla deniz çamurundan alıp Firavun'un ağzına tıkamamı görmeliydin» dedi."*[1]

فَصْلٌ وَمِنْ هَذَا الْبَابِ مُجَانَبَةُ الظَّلَمَةِ

Zalimlerin Yanında Olmak

٨٩٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْجُشَمِيُّ , نا سُفْيَانُ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ , عَنِ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ , عَنْ حُذَيْفَةَ , فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ﴾ [التوبة: ٣١] , قَالَ: " أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يَعْبُدُونَهُمْ وَلَكِنَّهُمْ أَطَاعُوهُمْ فِي الْمَعَاصِي "

8948- Ebu'l-Bahterî bildiriyor: Huzeyfe, Yüce Allah'ın: ***"Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rableri olarak kabul ettiler"***[2] buyruğunu açıklarken: "Bunlar söz konusu kişilere ibadet etmezlerdi, ancak Allah'a isyan olan şeylerde onlara itaat ederlerdi" demiştir.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 341).

[2] Tevbe Sur. 31

[3] Atâ'nın âhir ömründe ezberini karıştırmasmdan dolayı isnadı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/174).

٨٩٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ , حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي يُونُسُ , عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ , قَالَ: أَتَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ , فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ , إِنَّا نَجْلِسُ إِلَى أَئِمَّتِنَا هَؤُلَاءِ فَيَتَكَلَّمُونَ بِالْكَلَامِ نَحْنُ نَعْلَمُ إِنَّ الْحَقَّ غَيْرُهُ فَنُصَدِّقُهُمْ , وَيَقْضُونَ بِالْجَوْرِ , فَنُقَوِّمُهُمْ وَنُحَسِّنُهُ لَهُمْ فَكَيْفَ تَرَى فِي ذَلِكَ؟ فَقَالَ: " يَا ابْنَ أَخِي كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَعُدُّ هَذَا النِّفَاقَ , فَلَا أَدْرِي كَيْفَ هُوَ عِنْدَكُمْ "

8949- Urve b. ez-Zübeyr der ki: Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb'm yanına gittim ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Biz yöneticilerimizin yanma gidiyoruz ve onlar doğru olmadığını bildiğimiz şeyleri anlatıyorlar. Biz de onları tasdik ediyoruz. Onlar haksız hükümlerde bulunuyorlar, biz de onları doğrultup iyileştiriyoruz. Bu konu hakkında ne dersin?" dediğimde: "Ey kardeşim oğlu! Biz bunu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte nifaktan sayardık. Siz buna ne dersiniz bilmiyorum" karşılığını verdi.[1]

٨٩٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ , نا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ , عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ , أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ خَبَّابٍ , أَخْبَرَهُمْ قَالَ: أَخْبَرَنِي خَبَّابٌ , أَنَّهُ كَانَ قَاعِدًا عَلَى بَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: فَخَرَجَ وَنَحْنُ قُعُودٌ فَقَالَ: " اسْمَعُوا " , قُلْنَا: سَمِعْنَا يَا رَسُولَ اللهِ , قَالَ: " أَنَّهُ سَيَكُونُ أُمَرَاءُ مِنْ بَعْدِي , فَلَا تُصَدِّقُوهُمْ بِكَذِبِهِمْ , وَلَا تُعِينُوهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ , فَإِنَّهُ مَنْ صَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ , وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَنْ يَرِدَ عَلَى الْحَوْضِ "

8950- Habbâb bildiriyor: Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kapısında oturuyorken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) dışarı çıktı ve: *"Dinleyin"* buyurdu. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Dinliyoruz" deyince de şöyle buyurdu: *"Benden sonra bir takım valiler (halifeler) olacaktır. Onları yalanlarında tasdik etmeyin ve yaptıkları zulümde kendilerine yardımcı olmayın. Kim onların*

[1] İsnâdı ceyyiddir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (1/376, 377) ve Beyhakî, *Sünen* (8/165).

yalanlarını tasdik eder ve zulümlerinde kendilerine yardımcı olursa Havz'ıma gelmeyecektir."[1]

٨٩٥١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنُ الْفَضْلِ , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نا أَحْمَدُ بْنُ مَهْدِيٍّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي اللَّيْثُ , عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ , حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَيَّاشٍ , عَنِ ابْنِ عُجْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ , أَنَّهُ قَالَ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ , وَنَحْنُ فِي الْمَسْجِدِ أَنَا تَاسِعُ تِسْعَةٍ , فَقَالَ لَنَا: " أَتَسْمَعُونَ؟ هَلْ تَسْمَعُونَ؟ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ , إِنَّهَا سَتَكُونُ عَلَيْكُمْ أَئِمَّةٌ فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ فَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ , وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَسْتُ مِنْهُ وَلَيْسَ مِنِّي , وَلَا يَرِدُ عَلَى الْحَوْضِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ , وَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ , وَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَهُوَ مِنِّي , وَأَنَا مِنْهُ وَسَيَرِدُ عَلَى الْحَوْضِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَيْضًا عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِأَصْحَابِهِ: " كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا بَقِيتُمْ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ مَرَجَتْ أَمَانَاتُهُمْ , وَعُهُودُهُمْ وَكَانُوا هَكَذَا " ثُمَّ أَدْخَلَ أَصَابِعَهُ بَعْضَهَا فِي بَعْضٍ , فَقَالُوا: فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ كَيْفَ يَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " خُذُوا مَا تَعْرِفُونَ وَدَعُوْا مَا تُنْكِرُونَ " ثُمَّ قَضَى بِهَذَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ , فَقَالَ: مَا تَأْمُرُنِي بِهِ يَا رَسُولَ اللهِ إِذَا كَانَ ذَلِكَ؟ قَالَ: " آمُرُكَ بِتَقْوَى اللهِ، عَلَيْكَ بِنَفْسِكَ، وَإِيَّاكَ وَعَامَّةَ الْأُمُورِ "

8951- (Ka'b) İbn Ucra el-Ensârî der ki: Biz Mescid'de dokuz kişi otururken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve üç defa: *"İşitiyor musunuz?"* diye sorduktan sonra şöyle devam etti: *"(Benden sonra) bir takım valiler olacaktır. Kim onların yanına girer ve yalanlarını tasdik ederse, zulümlerinde kendilerine yardımcı olursa, o kimse benden değildir ve ben de ondan değilim. Bu kimse kıyamet gününde de Havz'ıma gelmeyecektir. Kim de onların yanına girer, yalanlarında onları tasdik etmez ve zulümlerinde kendilerine yardımcı olmazsa, o bendendir ve ben de ondanım. Kıyamet gününde de Havz'ıma gelecektir."*[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/111, 6/395), İbn Hibbân, *Sahîh* 1/251 (284) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/67 (3627, 3628).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/525 (2259), Nesâî, *bî'a* (7/160) ve Beyhakî, *Sünen* (8/165).

Yine Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına: *"İnsanların kötülerinin kalacağı, ahid ve emanetlerin bozulacağı ve insanların şöyle şöyle olacağı zamanda haliniz ne olur?"* buyurdu ve parmaklarını birbirine geçirdi. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Böyle olduğu zaman ne yapmamızı emredersin?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam): *"İyi bildiğinizi alın ve kötü bildiğinizi bırakın"* buyurdu.[1]

Sonra Abdullah b. Amr b. el-Âs bunu bana has olarak şöyle anlattı: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Böyle olduğu zaman ne yapmamı emredersin?" dediğimde: *"Sana Allah'tan korkmanı, kendine ait işlere yönelmeni ve umuma ait işleri terk etmeni tavsiye ederim"* buyurdu."[2]

٨٩٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ , حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ , عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ , عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِكَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ: " أَعَاذَكَ اللهُ يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ مِنْ إِمَارَةِ السُّفَهَاءِ " , قَالَ: وَمَا إِمَارَةُ السُّفَهَاءِ؟ قَالَ: " أُمَرَاءُ يَكُونُونَ بَعْدِي لَا يَهْدُونَ بِهُدَايَتِي , وَلَا يَسْتَنُّونَ بِسُنَّتِي , فَمَنْ صَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ , وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ , فَأُولَئِكَ لَيْسُوا مِنِّي , وَلَسْتُ مِنْهُمْ , وَلَا يَرِدُونَ عَلَى حَوْضِي , وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ عَلَى كَذِبِهِمْ , وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَأُولَئِكَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ وَيَرِدُونَ عَلَى حَوْضِي. يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ، الصَّوْمُ جُنَّةٌ , وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ , وَالصَّلَاةُ قُرْبَانٌ , - أَوْ قَالَ: بُرْهَانٌ -. يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ أَبَدًا، النَّارُ أَوْلَى بِهِ. يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ، النَّاسُ غَادِيَانِ: فَمُبْتَاعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا , أَوْ بَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُوبِقُهَا"

8952- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ka'b b. Ucra'ya: *"Ey Ka'b b. Ucra! Allah seni sefihlerin idareciliğinden korusun"* buyurunca, Ka'b: "Sefih idarecilik nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi

---

[1] Beyhakî, *Sünen* (8/165), Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/202, 203 (5868) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/463).

[2] Ebû Dâvud 4/513 (4342).

vesellem): *"Benden sonra getirdiğim hidayetle hidayet bulmayan ve sünnetimin izinden gitmeyen yöneticilerdir. Kim onların yalanlarını tasdik eder ve zulümlerinde kendilerine yardımcı olursa, onlar benden değildir. Ben de onlardan değilim. Onlar Havz'ıma gelmeyecektir. Kim de onların yalanlarını tasdik etmez, zulümlerinde kendilerine yardımcı olmazsa, işte onlar bendendir. Ben de onlardanım, onlar Havz'ıma geleceklerdir. Ey Ka'b b. Ucra! Oruç kalkandır, sadaka günahları affettirir. Namaz Allah'a yaklaştırıcıdır* —veya: *delildir*— *Ey Ka'b b. Ucra! Haram ile büyümüş hiçbir et parçası (vücut) Cennet'e giremez. Ey Ka'b b. Ucra! İnsanlar iki sınıf olarak sabahleyin evden çıkarlar. Birinci sınıf nefsini satın alır ve onu azat eder. Diğeri ise onu satar ve helak eder."*[1]

٨٩٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ , نا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ , نا أَبِي , عَنْ شُعْبَةَ , عَنْ تَوْبَةَ الْعَنْبَرِيِّ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " وَيْلٌ لِلزِّرْبِيَّةِ " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَمَا الزِّرْبِيَّةُ؟ قَالَ: " الَّذِي إِذَا صَدَقَ الْأَمِيرَ " قَالُوا: صَدَقَ , " وَإِذَا كَذَبَ الْأَمِيرَ " قَالُوا: صَدَقَ

8953- İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Koyun gibi olanların vay haline"* buyurunca, oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Koyun gibi olanlar kimlerdir?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Vali doğru söylediği zaman: «Doğru söylüyor» diyen ve vali yalan söylediği zaman yine: «Doğru söylüyor» diyenlerdir"* karşılığını verdi.[2]

٨٩٥٤ - حَدَّثَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , إِمْلَاءً , قَالَ: نا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ , نا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَوْهَرِيُّ , بِالْبَصْرَةِ فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: قَالُوا: صَدَقَ الْأَمِيرُ فِي الْمَوْضِعَيْنِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/345, 346 (20719), Ahmed, *Müsned* (3/321, 399), Hâkim, *Müstedrek* (1/79), İbn Hibbân, *Sahîh* (7/23, 24), Bezzâr, *Müsned* (2/241), Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (2/137) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/475, 476 (1999).

[2] İsnâdında durumu bilinmeyen bir ravi vardır. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* (4/397).

8954- Ubeyd b. Muhammed bir önceki hadisin aynısını rivayet etti. Ancak rivayetinde, her iki durumda da: *"Vali doğru söyledi"* lafzını kullanmıştır.[1]

٨٩٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ , نا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ , نا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ , نا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْأَيْلِيُّ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَلَّقَ الصَّيْدَ غَفَلَ , وَمَنْ لَزِمَ الْبَادِيَةَ جَفَا , وَمَنْ أَتَى السُّلْطَانَ افْتُتِنَ " " تَفَرَّدَ بِهِ يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ بِإِسْنَادِهِ "

8955- Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Avcılıkla uğraşan kimse gaflete düşer. Çölde yaşayan kimse kaba olur. İdarecinin kapısına giden de fitneye düşer."*

Yahya b. Sâlih bu isnâdla bunu rivayette tek kalmıştır.

٨٩٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ , أنا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ , أنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ , نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا , عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَكَمِ النَّخَعِيِّ , عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَدَا جَفَا , وَمَنِ اتَّبَعَ الصَّيْدَ غَفَلَ , وَمَنْ أَتَى أَبْوَابَ السُّلْطَانِ افْتُتِنَ , وَمَا ازْدَادَ أَحَدٌ مِنَ السُّلْطَانِ قُرْبًا " " قَالَ لَنَا ابْنُ سُفْيَانَ فِي كِتَابِي: إِلَّا ازْدَادَ مِنَ اللهِ بُعْدًا , فَلَمْ يَتَكَلَّمْ بِهِ أَبُو الرَّبِيعِ , قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: وَهَذَا الْحَدِيثُ لَا أَعْلَمُ يَرْوِيهِ غير إِسْمَاعِيلَ بْنِ زَكَرِيَّا"

8956- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Çölde yaşayan kimse kaba olur. Avcılıkla uğraşan kimse gaflete düşer. İdarecinin kapısına giden kimse de fitneye düşer. Kişi idareciye yakınlığını arttırdığı nisbette Allah'tan uzaklaşır."*[2]

---

[1] İsnâdında durumu bilinmeyen bir ravi vardır.

[2] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. Ebû Dâvud, *adâhî* (3/328) ve Tirmizî 4/523 (6656).

Ebu'r-Rabî' bu ifadeyi (yani: *"Allah'tan uzaklaşır"* ifadesini) zikretmemiştir.

Beyhakî der ki: "Bu hadisi İsmâîl b. Zekeriyâ'dan başka rivayet eden bir kimseyi bilmiyorum."

٨٩٥٧ - قُلْتُ: وَالْمَحْفُوظُ مَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ , فِي كِتَابِ السُّنَنِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى , نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نا الْحَسَنُ بْنُ الْحَكَمِ النَّخَعِيُّ , عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ , عَنْ شَيْخٍ , مِنَ الْأَنْصَارِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَاهُ قَالَ: " وَمَنْ لَزِمَ السُّلْطَانَ افْتُتِنَ , وَمَا ازْدَادَ عَبْدٌ مِنَ السُّلْطَانِ , إِلَّا ازْدَادَ مِنَ اللهِ بُعْدًا " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ قَالَ: أنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ , نا أَبُو دَاوُدَ , فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ سَقَطَ ذكر مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى , مِنْ رِوَايَةِ ابْنِ دَاسَةَ , أَوْ عَلَى شَيْخِنَا

8957- Bilineni de Ebû Dâvud'un, *Kitâbu's-Sünen*'de aynı mânâ ile rivayet etmiş olduğu hadistir ki o da şöyledir: Ebû Hureyre bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sürekli olarak idarecinin yanına giden kimse fitneye düşer. Kişi idareciye yakınlığını arttırdığı nisbette Allah'tan uzaklaşır"* buyurmuştur." Ancak İbn Dâse'den veya hocamızdan olan bu rivayette ravi Muhammed b. Îsa düşmüştür.[1]

٨٩٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ , قَالَ: أنا أَبُو الْحَسَنِ السِّرَاجُ , نا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ , نا ابْنُ فُضَيْلٍ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ , عَنْ قَيْسٍ , عَنْ رَجُلٍ , مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِيَّاكُمْ وَأَبْوَابَ السُّلْطَانِ فَإِنَّهُ قَدْ أَصْبَحَ صعبا حبوطا " قَالَ عُبَيْدٌ: " يَعْنِي بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ أَبَا الْأَعْوَرِ السَّلَمِيَّ " قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: " يَعْنِي الْجَوَرَةَ "

8958- Kays'ın bir adamdan, onun da Süleym oğullarından bir kişiden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İdarecinin kapılarına gitmekten sakının. Zira kapısına gitmenin vebali ağırdır ve amelleri heba eder"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Ancak hasen bir hadistir. Ebû Dâvud 3/278 (2860).

[2] İsnâdı hasendir.

Ubeyd der ki: "Süleym oğullarından bir kişi olan Ebu'l-A'var es-Selemî'yi kastetmektedir."

Ebû Câfer ise: "Zalim yöneticileri kastetmektedir" dedi.

٨٩٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نا سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ , نا ضَمْرَةُ , عَنْ رَجَاءٍ , عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نَسِيٍّ , قَالَ: كَانَتْ لِأَبِي الدَّرْدَاءِ إِلَى مُعَاوِيَةَ حَاجَةٌ قَالَ: فَحَجَبَهُ لِشُغُلٍ كَانَ فِيهِ فَوَجَدَ فِي نَفْسِهِ فَقَالَ: " مَنْ أَتَى بَابَ السُّلْطَانِ قَامَ وَقَعَدَ , وَمَنْ وَجَدَ بَابًا مُغْلَقًا وَجَدَ إِلَى جَنْبِهِ بَابًا فَتْحًا رَحْبا إِنْ سَأَلَ أُعْطِيَ , وَإِنْ دَعَى أُجِيبَ , وَإِنَّ أَوَّلَ نِفَاقِ الْمَرْءِ طَعْنُهُ عَلَى إِمَامِهِ "

8959- Ubâde b. Nesiy der ki: Ebu'd-Derdâ'nın, Muâviye'de görülecek bir işi vardı. Muâviye bir meşguliyetinden dolayı kendisini kabul etmeyince ağırına gitmiş ve şöyle demişti: "İdarecinin kapısına giden kimse, gelene gidene saygı göstermek zorunda kalır. Kim kapalı bir kapı bulursa yanında da açık geniş bir kapı bulur. Ondan isterse istediği kendisine verilir. Dua ettiği zaman duası kabul edilir. Nifakın başlangıcı da kişinin lideri hakkında dil uzatmasıdır."[1]

٨٩٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ , نا أَبُو أُسَامَةَ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ , حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمَخْزُومِيُّ , عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ , قَالَتْ: أَتَى أَبُو الدَّرْدَاءِ بَابَ مُعَاوِيَةَ فَوَجَدَهُ مُغْلَقًا , فَقَالَ: " مَنْ أَتَى بَابَ السُّلْطَانِ يَقُومُ وَيَقْعُدُ , وَمَنْ يَجِدْ بَابًا مُغْلَقًا يَجِدْ عِنْدَهُ بَابًا فُتِحَ إِنْ سَأَلَ أُعْطِيَ , وَإِنِ اسْتَغْفَرَ غُفِرَ لَهُ " , قَالَتْ: وَكَانَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ اسْتَعَانُوا بِهِ عَلَى مُعَاوِيَةَ , لِيُكَلِّمَهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْهُمْ مِنَ الْخَرَاجِ , قَالَتْ: فَلَمَّا لم يُؤْذَنْ لَهُ , قَالَ: " أَنْتُمْ أَظْلَمُ مِنْهُ " , قَالُوا: لِمَ أَصْلَحَكَ اللهُ؟ قَالَ: " لَوْ شِئْتُمْ أَسْلَمْتُمْ فَلَمْ يَكُنْ لَهُ عَلَيْكُمْ سَبِيلٌ "

8960- Ümmü'd-Derdâ der ki: Ebu'd-Derdâ, Muâviye'nin kapısına geldi ve kapıyı kapalı buldu. Bunun üzerine şöyle dedi: "İdarecinin kapısına giden kimse, gelene gidene saygı göstermek zorunda kalır. Kim kapalı bir

[1] İsnâdı ceyyiddir.

kapı bulursa yanında da açık bir kapı bulur. Ondan isterse istediği kendisine verilir ve bağışlanma dilerse bağışlanır."[1]

Zimmet ehlinden (azınlık tebadan) bir kişinin vergiyi hafifletmesi için Muâviye ile konuşmasını istediler. Muâviye ile konuşması için izin verilmeyince (kendisine gönderenlere): "Sizler ondan daha zalimsiniz" dedi. Kendisine: "Allah seni ıslah etsin. Niçin öyle demektesin" denilince de: "Dileseydiniz Müslüman olurdunuz ve sizden vergi alması için bir sebebi kalmazdı" karşılığını verdi.

٨٩٦١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أنا أَبُو الْعَبَّاسِ , نا الْحَسَنُ , نا أَبُو أُسَامَةَ , عَنْ عِيسَى وَهُوَ ابْنُ سِنَانٍ , سَمِعْتُ وَهْبًا , يَقُولُ لِعَطَاءٍ: " إِيَّاكَ وَأَبْوَابِ السُّلْطَانِ فَإِنَّ عَلَى أَبْوَابِ السُّلْطَانِ فِتَنًا كَمَبَارِكِ الْإِبِلِ , وَلَا تُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ شَيْئًا إِلَّا أَصَابُوا مِنْ دِينِكَ مِثْلَهُ " , ثُمَّ قَالَ: " يَا عَطَاءُ , إِنْ كَانَ يَكْفِيكَ مَا يُغْنِيكَ فَكُلْ عَيْشَكَ يَكْفِيكَ , وَإِنْ كَانَ لَا يُغْنِيكَ مَا يَكْفِيكَ فَلَيْسَ شَيْءٌ يَسَعُكَ يَسَعُكَ إِنَّمَا بَطْنُكَ بَحْرٌ مِنَ الْبُحُورِ أَوْ وَادٍ مِنَ الْأَوْدِيَةِ لَا تُشْبِعُهُ إِلَّا التُّرَابُ " " وَقَدْ رُوِيَ الْكَلَامُ الْأَوَّلُ مِنْ وَجْهٍ ضَعِيفٍ مَرْفُوعًا "

8961- İsâ b. Sinân der ki: Vehb'in, Atâ'ya şöyle dediğini işittim: "İdarecinin kapılarına gitmekten sakın. İdarecinin kapılarında develerin oturağı gibi fitneler vardır. Onların dünyalarından bir şey elde etmen halinde ona karşılık mutlaka dininden bir şey alırlar." Sonra şöyle devam etti: "Ey Atâ! Geçimliğin kadar bir mal ile yetinirsen, her şey yaşamın için yeterli olur. Ancak geçimini sağlayacak kadar malla yetinmezsen, bil ki hiçbir mal sana yeterli gelmeyecektir. Zira miden denizlerden bir deniz veya vadilerden bir vadi gibidir ve onu ancak toprak doldurabilir."[2]

Hadisin ilk kısmı zayıf bir kanalla merfû olarak rivayet edilmiştir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilir kişilerdir.

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/43).

[3] Ebû Nuaym, *Zikru Ahbâr Isbehân* (2/43).

٨٩٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ , أنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ , نا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نا رَبِيعٌ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: " اتَّقُوا أَبْوَابَ السُّلْطَانِ " حَدَّثَنَا مُوسَى , نا إِسْحَاقُ هُوَ ابْنُ عُثْمَانَ , سَمِعَ قَتَادَةَ يَعْنِي عَنِ الرَّبِيعِ

8962- Ali b. Ebî Tâlib: "İdarecinin kapısına gitmekten sakının" demiştir.[1]

٨٩٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ , حَدَّثَنِي مُوسَى الْجُهَنِيُّ , عَنْ قَيْسِ بْنِ يَزِيدَ , حَدَّثَتْنِي مَوْلَاتِي سِدْرَةُ , أَنَّ جَدَّكَ سَلَمَةَ بْنَ قَيْسٍ حَدَّثَ قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ , فَقَالَ: " يَا سَلَمَةُ بْنَ قَيْسٍ , ثَلَاثًا فَاجْتَنِبْهَا لَا تَجْمَعْ بَيْنَ الضَّرَّةِ فَإِنَّكَ لَنْ تَعْدِلَ وَلَوْ حَرَصْتُ , وَلَا تَعْمَلْ عَلَى الصَّدَقَةِ فَإِنَّ صَاحِبَ الصَّدَقَةِ زَائِدٌ أَوْ نَاقِصٌ , وَلَا تَغْشَ ذَا سُلْطَانٍ فَإِنَّكَ لَا تُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ إِلَّا أَصَابُوا مِنْ دِينِكَ أَفْضَلَ مِنْهُ "

8963- Seleme b. Kays der ki: Ebû Zer ile karşılaştığımda bana şöyle dedi: "Ey Seleme b. Kays! Üç şey vardır ki onlardan uzak dur. İki kumayı bir araya getirme. Her ne kadar dikkatli olsan da aralarında adaleti sağlayamazsın. Sadaka (zekat) toplayanlardan olma. Çünkü sadaka toplayan kimse gereğinden az veya çok alabilir. İdarecinin yanına gidip gelme. Zira onların dünyalarından bir şey elde etmen halinde ona karşılık mutlaka dininden bir şey alırlar."[2]

٨٩٦٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ , نا عَفَّانُ , نا وُهَيْبٌ , نا يُونُسُ , عَنِ الْحَسَنِ , قَالَ: قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: " إِنَّ عَلَى أَبْوَابِ السُّلْطَانِ فِتَنًا كَمَبَارِكِ الْإِبِلِ لَا تُصِيبُوا مِنْ دُنْيَاهُمْ شَيْئًا , إِلَّا أَصَابُوا مِنْ دِينِكُمْ مِثْلَهُ"

8964- İbn Mes'ûd: "İdareci kapılarında develerin oturağı gibi fitneler vardır. Onların dünyalarından elde ettiğiniz şeylere karşılık onlar da aynı miktarda dininizden bir şeyler elde edip alırlar" demiştir.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (2/1/268, 273).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (4/1/146).

[3] İsnâdı munkatı'dır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/317 (20644).

٨٩٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ , نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أنا مَعْمَرٌ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عَبْدٍ , عَنْ حُذَيْفَةَ , قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَمَوَاقِفَ الْفِتَنِ " , قِيلَ: وَمَا مَوَاقِفُ الْفِتَنِ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ؟ قَالَ: " أَبْوَابُ الْأُمَرَاءِ يَدْخُلُ أَحَدُكُمْ عَلَى الْأَمِيرِ فَيُصَدِّقُهُ بِالْكَذِبِ وَيَقُولُ مَا لَيْسَ فِيهِ "

8965- Umâre b. Abd bildiriyor: Huzeyfe: "Fitnenin olduğu yerlerden sakının" deyince, kendisine: "Ey Ebû Abdillah! Fitnenin olduğu yerler nelerdir?" diye soruldu. Bunun üzerine Huzeyfe: "İdarecilerin kapılarıdır. Sizden biri idarecinin yanına girer, yalan olan şeyde onu tasdik eder ve onda olmayan şeyi söyle(yip onu öve)r" karşılığını verdi.[1]

٨٩٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , يَقُولُ: قَالَ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ: " اتَّقُوا السُّلْطَانَ فَإِنَّ السُّلْطَانَ يَغْضَبُ غَضَبَ الصَّبِيِّ , وَيَبْطِشُ بَطْشَةَ الْأَسَدِ "

8966- Muâviye b. Ebî Süfyân der ki: "İdarecilerden sakının. Çünkü onlar çocuk gibi öfkelenir ve aslan gibi saldırırlar."[2]

٨٩٦٧ - قَالَ: وَقَالَ عَلِيٌّ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ: " اتَّقُوا السُّلْطَانَ , اتَّقُوا شُرَطِيهِمْ , اتَّقُوا مُسَلَّحِيهِمْ , اتَّقُوا عَرِّيفَهُمْ , فَإِنَّهُمْ مَصْرَعٌ لَهُمْ " قَالَ عَلِيٌّ: " يَغْضَبُ الْحَارِسُ فَيَغْضَبُ الْمُسَلَّحِيُّ , فَيَغْضَبُ الْأَمِيرُ فَيَغْضَبُ الْخَلِيفَةُ مَتَى يقْوَى بِهِمْ "

8967- Ali (b. Assâm) der ki: Abdullah b. Vehb: "İdarecilerden sakının. Onların polislerinden sakının. Onların muhafızlarından sakının. Onların bilirkişi/danışmanlarından sakının. Çünkü bunlar kendi kendilerini yok ederler" dedi. Nöbetçi kızınca, muhafız kızar. Muhafız kızınca komutan kızar. Komutan kızınca halife kızar. Peki kişi bunlardan nasıl destek görebilir?"[3]

---

[1] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/172, 173 (20643), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/277) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (15/237, 238).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

٨٩٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ الْهَرَوِيُّ , أنا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاعِظُ , بِبَغْدَادَ , وَأَبُو مُسْلِمٍ الْكَاتِبُ بِمِصْرَ قَالَا: نا أَبُو بَكْرِ بْنُ دُرَيْدٍ , نا أَبُو حَاتِمٍ , عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ , عَنْ يُونُسَ , قَالَ: " كَانَ فِي مِحْرَابِ عَمْدَانَ بِصَنْعَاءَ ثَلَاثَةُ أَسْطُرٍ مَكْتُوبٌ فِي صَدْرِهِ سَلِّطِ السُّكُوتَ عَلَى لِسَانِكَ إِنْ كَانَتِ الْعَافِيَةُ مِنْ شَأْنِكَ , وَفِي الْجَانِبِ الْأَيْمَنِ: السُّلْطَانُ نَارٌ فَانْصَرِفْ عَنْ مُكَافَحَتِهَا , وَفِي الْجَانِبِ الْأَيْسَرِ: وَلِّ الثَّكَلَ أُمَّ غَيْرِكَ "

8968- Yûnus der ki: San'â'da Amdân'ın mihrabında üç satırlık bir yazı vardı. Mihrabın üstünde: "Söyleyeceğinin sana faydası dokunacak olsa bile diline susmayı öğret" yazılıydı. Sağ tarafta ise: "İdareci bir ateştir ve ona karşı gelmekten sakın" yazılıydı. Sol tarafında ise: "Senin annenin yerine başka anneler ağlasın" yazılıydı.[1]

٨٩٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ , أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الصُّوفِيُّ , نا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحُلْوَانِيُّ , نا أَبُو بَكْرٍ الْأَثْرَمُ , نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ يَزِيدَ , سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ , يَقُولُ: " آفَةُ الْقُرَّاءِ الْعُجْبُ , وَاحْذَرُوا أَبْوَابَ الْمُلُوكِ فَإِنَّهَا تُزِيلُ النِّعَمَ "

8969- Fudayl b. İyâd der ki: "Kurrânın (Kur'ân hafızlarının) âfeti kendilerini beğenmeleridir. İdarecilerin kapılarına gitmekten sakının. Çünkü onlar var olan nimeti yok ederler."[2]

٨٩٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُعَاوِيَةَ , نا أَبُو حَامِدٍ الْعَفْصِيُّ , نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ , قَالَ: قَالَ ابْنُ خُبَيْقٍ , قَالَ الْفُضَيْلُ: " كُنَّا نَتَعَلَّمُ اجْتِنَابَ السُّلْطَانِ كَمَا نَتَعَلَّمُ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ "

8970- Yine Fudayl: "Kur'ân'dan bir sûre öğrenir gibi idarecilerin kapısına gitmekten uzak durmayı öğrenirdik" demiştir.[3]

---

[1] İsnâdı güçlü değildir.

[2] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır.

[3] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır.

٨٩٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا السَّرِيُّ , نا يَحْيَى , نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ , نا أَبُو شِهَابٍ , سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ , يَقُولُ لِرَجُلٍ: " إِنْ دَعَوْكَ أَنْ تَقْرَأَ عَلَيْهِمْ: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ , فَلَا تَأْنَفْهُمْ " قُلْتُ: لِأَبِي شِهَابٍ مَنْ يَعْنِي؟ قَالَ: السُّلْطَانَ

8971- Ebû Şihâb der ki: Süfyân es-Sevrî'nin bir adama: "Senden kendilerine İhlas Suresi'ni okumanı isteseler bile onlara yaklaşma" dediğini işittim.

Ahmed b. Yûnus der ki: Ebû Şihâb'a: "Bununla kimi kastetmektedir?" dediğimde: "İdarecileri kastetmektedir" karşılığını verdi.[1]

٨٩٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيَّ , سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْبُوشَنْجِيَّ , سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ الْفَرَّاءَ , سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ أَسْبَاطٍ , يَقُولُ: قَالَ لِي سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: " إِذَا رَأَيْتَ الْقَارِئَ يَلُوذُ بِالسُّلْطَانِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ لِصٌّ , وَإِذَا رَأَيْتَهُ يَلُوذُ بِالْأَغْنِيَاءِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ مُرَاءٍ , وَإِيَّاكَ أَنْ تُخْدَعَ فَيُقَالُ لَكَ: تَرُدُّ مَظْلِمَةً تَدْفَعُ عَنْ مَظْلُومٍ , فَإِنَّ هَذِهِ خَدْعَةُ إِبْلِيسَ اتَّخَذَهَا الْقُرَّاءُ سُلَّمًا "

8972- Yûsuf b. Esbât der ki: Süfyân es-Sevrî bana şöyle dedi: "Kurrânın idareciye sığındığını görürsen bil ki hırsız biridir. Zengin birine sığındığını görürsen bil ki riyakâr biridir. Sana: "Bu mazlumu savunuyor veya zulme mani oluyor" denilir, sakın buna aldanma. Bu İblis'in bir aldatmasıdır. Kurrâlar bunu bir şeylere erişmek için gereç olarak kullanmaktadır."[2]

٨٩٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نا زَيْدُ بْنُ بِشْرٍ , نا شُعَيْبُ بْنُ يَحْيَى , قَالَ: قَدِمَ يَعْقُوبُ بْنُ الْأَشَجِّ , فَدَخَلَ عَلَى عِيسَى بْنِ أَبِي عَطَاءٍ , فَسَلَّمَ عَلَيْهِ , وَكَانَ عَلَى مِصْرَ , وَكَانَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ , فَقَالَ لَهُ عِيسَى: هَنِيئًا لَكُمْ تَغْزُونَ وَتُرَابِطُونَ , وَلَا نَقْدِرُ نَغْزُو أَوْ نُرَابِطُ فَقَالَ لَهُ يَعْقُوبُ: " وَأَنْتَ فِي خَيْرٍ " , فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ: مَا صَنَعَتُ؟ " لَقَدْ تَكَلَّمْتُ بِكَلِمَةٍ مَا أُرَاهَا يُكَفِّرُهَا إِلَّا الشَّهَادَةُ ,

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/386).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/387).

فَتَجَهَّزَ وَخَرَجَ إِلَى الْغَزْوِ " قَالَ: فَلَبِسَ سِلَاحَهُ وَرَبَطَ وَسَطَهُ وَجَلَسَ يَنْتَظِرُ خُرُوجَ الْقَوْمِ فقال لهم من ولي علينا قالوا فلان البري فقال البري يطير فلا يرجع وكأنه تطير باسمه قال وما علي من ولي علينا فَنَامَ وَهُوَ جَالِسٌ ثُمَّ انْتَبَهَ فَقَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ: " رَأَيْتُ وَاللهِ السَّاعَةَ كَأَنِّي أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ وَشَرِبْتُ فِيهَا لَبَنًا " , فَقَالُوا لَهُ: فَإِنَّا نَعْزِمُ عَلَيْكَ إِلَّا استقيت فاستقاء فقاء لبنا, خَرَجَ مَعَ السَّرِيَّةِ فَأُصِيبَت السرية بموضع يقال له بخيرة الطير فقدم بُكَيْرِ بْنِ الْأَشَجِّ بَعْدَهُ فَقِيلَ لَهُ: لَا تَدْخُلُ فَتُسَلِّمُ عَلَى عِيسَى بْنِ أَبِي عَطَاءٍ فَقَالَ: إِنَّهُ لرَجُلٌ لَا نَظَرْتُ إِلَى وَجْهِهِ أَبَدًا , أَخَافُ أَنْ أَزِلَّ كَمَا زَلَّ أَخِي

8973- Şuayb b. Yahya der ki: Yâkûb b. el-Eşca' gelip İsa b. Ebî Atâ'nın yanına girdi ve selam verdi. Kendisi Mısır'da idareci idi ve Medine ahalisinden biri idi. İsa kendisine: "Ne mutlu size. Siz gazvelere çıkmakta ve nöbet tutmaktasınız. Biz ise ne gazveye çıkıyor, ne de nöbet tutabiliyoruz" dedi. Bunun üzerine Yâkûb: "Sen de hayırlar içindesin" karşılığını verdi. Yâkûb çıkıp gidince: "Ben ne yaptım? Öyle bir şey söyledim ki bunun karşılığı ancak şahadettir" dedi. Bunun üzerine hazırlandı, savaş için silahını kuşanıp kemerini bağladı ve dışarı çıktı. Böylece oturup savaşa gidecek kavmin çıkmasını bekledi. Oradakilere: "Komutanımız kimdir?" deyince: "Filan el-Berî'dir" dediler. Bunun üzerine: "Berî uçar ve geri dönmez" dedi. Otururken de uyuyup kaldı. Uyandığında etrafındakilere: "Vallahi rüyamda sanki bana cennete sokulduğum ve ondan süt içtiğim gösterildi" dedi. Oradakiler: "Yeminle senin kusmanı söyleriz" dediler. Bunun üzerine kustuğunda süt kustu. Sonra müfreze ile birlikte yola çıktı. Müfreze, Bahîretu't-Tayr denilen yerde baskına uğradı. Sonra Bukeyr b. el-Eşec gelince kendisine: "İsa b. Ebî Atâ'mn yanına girip ona selam vermeyecek misin?" denilince: "O, yüzüne asla bakmak istemediğim kişilerden biridir. Zira kardeşim gibi küçük düşmekten korkarım" karşılığını verdi.[1]

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (1/661, 662).

٨٩٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو النَّضْرِ , الْفَقِيهُ , وَأَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي , قَالَا: نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ , وَأنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , وَأَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ , أنا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ , قَالَ: نا أَبُو صَالِحٍ , سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ الْفَزَارِيَّ , يَقُولُ: قَالَ لِي سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: " إِنِّي لَأَلْقَى الرَّجُلَ أَبْغَضُهُ فَيَقُولُ لِي: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ فَيَلِينُ لَهُ قَلْبِي , فَكَيْفَ بِمَنْ أَكَلَ ثَرِيدَهُمْ وَوَطِئَ بِسَاطَهُمْ؟ "

8974- Ebû İshâk el-Fezârî der ki: Süfyân es-Sevrî bana şöyle dedi: "Sevmediğim bir kimseyle karşılaştığım zaman dahi bana: "Nasılsın?" dediğinde kalbim ona karşı yumuşamaktadır. Ya onların (idarecilerin) çorbalarını içip meclislerinde oturanların hali ne olacaktır?"[1]

٨٩٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى , سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ , سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الْوَهَّابِ , سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , يَقُولُ: قَالَ الثَّوْرِيُّ: " أَتُرَوْنِي أَخَافُ أَنْ يَضْرِبُونِي إِنْ أَتَيْتُهُمْ؟ وَلَكِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكْرِمُونِي فَيَفْتِنُونِي "

8975- Yine Sevrî: "Onların yanına gittiğimde beni dövmelerinden korktuğumu mu sanıyorsun? Ben, onların yanına gittiğimde bana ikramda bulunup beni fitneye düşürmelerinden korkuyorum" dedi.[2]

٨٩٧٦ - قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ: قَالَ لِي خُثَيْمٌ: " لَيْتَ لِي بِقُرَّاءِ زَمَانِي بَعْضُ مَنْ مَضَى مِنَ الْفِتْيَانِ "

8976- Ali b. Assâm der ki: Huseym, bana: "Geçip giden gençlikten sonra keşke kendi zamanımın kurrâsıyla (Kur'ân hafızlarıyla) birlikte olsaymışım" dedi.[3]

٨٩٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَ آبَادِيُّ , نا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُوسَى الْأَنْطَاكِيُّ بِمَكَّةَ , نا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ , نا أَحْمَدُ بْنُ إِدْرِيسَ , قَالَ: قِيلَ لِبَعْضِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/17).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, Hilye (7/40).

[3] İsnâdı ceyyiddir.

التَّابِعِينَ: مَالَكَ لَا تَدْخُلُ عَلَى فُلَانٍ؟ قَالَ: " أَكْرَهُ أَنْ أَدْخُلَ عَلَيْهِ فَيُدْنِي مَجْلِسِي , فَأَوَدَّهُ فَأَكُونَ قَدْ أَحْبَبْتُ مَنْ يَبْغَضُهُ اللهُ أَوْ أُحْشَرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَهُ لِمَوَدَّتِي لَهُ "

8977- Ahmed b. İdrîs der ki: Tâbiûndan bir kişiye: "Neden filan kişinin yanına girmezsin?" denildiğinde: "Onun yanına girmeyi ve meclisime gelmesini istemiyorum. Aksi taktirde Allah'ın sevmediği kimseyi sevmiş olurum veya onu sevmemden dolayı kıyamet gününde onunla diriltilirim" karşılığını verdi.[1]

٨٩٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنَ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ سَعِيدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ , يَقُولُ: " يَنْبَغِي لِمَنْ يَخَافُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَأْتِي بَابَ السُّلْطَانِ حَتَّى يُدْعَى , نيابته وَهُوَ خَائِفٌ مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ , فَيَأْمُرَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ , وَيَقُولَ الْحَقَّ كَمَا جَاءَ فِي الْخَبَرِ: أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ , ثُمَّ يَنْصَرِفَ عَنْهُمْ وَهُوَ خَائِفٌ مِنْ رَبِّهِ , فَهَذَا غَيْرُ مُفْتَتَنٍ إِنَّمَا الْمُفْتَتَنَ أَنْ يَأْتِيَهُمْ رَاغِبًا طَالِبًا لِلدُّنْيَا طَالِبًا لِلْعِزِّ فِي الدُّنْيَا طَالِبًا لِلرِّئَاسَةِ فِي النَّاسِ يَتَعَزَّزُ بِعِزِّ السُّلْطَانِ وَيَتَكَبَّرُ بِسُلْطَانِهِ فَإِذَا أَتَاهُمْ دَاهَنَهُمْ وَمَالَ إِلَيْهِمْ وَرَضِيَ بِسُوءِ فِعْلِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَيْهِ وَصَدَّقَهُمْ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ مِنْ قَوْلِهِمْ وَرَجَعَ عَنْهُمْ مُفْتَخِرًا بِهِمْ آمِنًا لِمَكْرِ اللهِ مُعْتَزًّا بِمَا نَالَ مِنَ الْعِزِّ بِهِمْ , يُؤْذِي النَّاسَ وَيَطْغَى فِيهِمْ وَيَتَقَوَّى عَلَيْهِمْ بِاخْتِلَافٍ إِلَى السُّلْطَانِ , فَهَذَا الَّذِي افْتُتِنَ وَنَسِيَ الْآخِرَةَ وَعَصَى رَبَّهُ وَآذَى الْمُؤْمِنِينَ وَنَقَصَ مِنْ دِينِهِ مَا لَا يَجْبُرُهُ الدُّنْيَا كُلُّهَا لَوْ كَانَتْ لَهُ "

8978- Ebû Osmân Saîd b. İsmâîl der ki: Yüce Allah'tan korkan kişinin çağrılmadan idarecinin kapısına gitmesi uygun değildir. Yanına gittiği zaman da Allah'tan korkar bir şekilde gitmeli, onlara iyiliği emredip kötülükten yasaklamalıdır. "Cihadın en faziletlisi, zalim idarecinin yanında hakkı söylemektir" rivayetinde olduğu gibi hakkı söylemelidir. Sonra da Rabbinden korkar bir şekilde yanlarından ayrılmalıdır. Böyle olan kimse fitneye düşmüş olmaz. Fitneye düşen kimse; idarecinin yanına isteyerek giden, dünya malına ve şöhrete heves eden, insanlar arasında makam

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

isteyen, idarecinin izzetiyle şereflenen ve onunla büyüklenen, yanına gittiklerinde ona yaranan, ona meyleden, kötü amellerine razı olan, kötü işinde ona yardımcı olan, hakkı söylemediği halde onu tasdik eden, övünerek yanından dönen, Allah'ın tuzağından emin olan, idarecinin yanından onun izzetiyle şereflenerek dönen, insanlara eziyet eden, idarecinin yanına gidip gelmekle onlara karşı güç gösteren kimsedir. Bu kimse fitneye düşen, âhireti unutan, Rabbine asi olan, müminlere eziyet eden ve bütün dünyanın kendisinin olması halinde bile karşılamayacağı kadar dininden taviz veren kimsedir."[1]

٨٩٧٩ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو الْفَتْحِ , أنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَحْمَدَ , نا مُحَمَّدُ بْنُ عُقَيْلٍ الْبَلْخِيُّ , نا أَبُو جَعْفَرٍ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ , عَنْ حُذَيْفَةَ الْمَرْعَشِيِّ , قَالَ: " إِذَا دَعَاكَ مَنْ يُرِيدُ اللهَ كُنْتَ فِي رَاحَةٍ مِنْ إِجَابَتِهِ , وَإِذَا دَعَاكَ لغير اللهِ هَمَّكَ ذَلِكَ تُرِيدُ أَنْ تُكَافِئَهُ "

8979- Huzeyfe el-Mer'âşî der ki: "Allah'ı(n rızasını) isteyen kimse, seni davet ettiği zaman davetinden dolayı rahatlık içinde olursun. Allah'tan başkası için seni davet ederse bu seni üzer ve ona davetine karşılık bir şey vermek istersin."[2]

٨٩٨٠ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ , نا عَبْدُ اللهِ , خُبَيْقٌ , عَنْ حُذَيْفَةَ الْمَرْعَشِيُّ , قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَهَدَايَا الْفُجَّارِ , وَالسُّفَهَاءِ فَإِنَّكُمْ إِنْ قَبِلْتُمُوهَا ظَنُّوا أَنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِفِعْلِهِمْ "

8980- Huzeyfe el-Mer'âşî der ki: "Kötülerin ve sefihlerin (temyiz kabiliyeti olmayanların) hediyelerini kabul etmekten sakının. Hediyelerini kabul etmeniz halinde yaptıklarına razı olduğunuzu sanırlar."[3]

٨٩٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ , نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , عَنْ مَعْمَرٍ , عَنْ أَبِي عُثْمَانَ , شَيْخٍ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ , أَنَّ لُقْمَانَ

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

قَالَ لِابْنِهِ: " يَا بُنَيَّ لَا تَرْغَبْ فِي وُدِّ الْجَاهِلِ فَيَرَى أَنَّكَ تَرْضَى عَمَلَهُ , وَلَا تَتَهَاوَنْ بِمَقْتِ الْحَكِيمِ فَإِنَّهُ يَزْهَدُ فِيكَ "

8981- Basra ahalisinden yaşlı biri olan Ebû Osmân'ın bildirdiğine göre Lokmân (Hekim), oğluna şöyle demiştir: "Evladım! Cahilin dostluğunu isteme ki onun yaptıklarına razı olduğunu zanneder. Bilge olan kişinin öfkesini hafife alma ki senden uzaklaşır."[1]

٨٩٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْوَسِيُّ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ الْهَاشِمِيُّ , نا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ , نا جَعْفَرُ عَنِ إِبْرَاهِيمَ بْنُ عُمَرَ الصَّنْعَانِيِّ , عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ , قَالَ: " أَوْحَى اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى يُوشَعَ بْنِ نُونٍ إِنِّي مُهْلِكٌ مِنْ قَوْمِكَ مِائَةَ أَلْفٍ؛ أَرْبَعِينَ أَلْفًا مِنْ خِيَارِهِمْ وَسِتِّينَ أَلْفًا مِنْ شِرَارِهِمْ , قَالَ: يَا رَبِّ تُهْلِكُ شِرَارَهُمْ فَمَا بَالُ خِيَارِهُمْ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ يَدْخُلُونَ عَلَى الْأَشْرَارِ فَيُؤَاكِلُونُهُمْ وَيُشَارِبُونَهُمْ وَلَا يَغْضَبُونَ بِغَضَبِي "

8982- Vadîn b. Atâ der ki: Yüce Allah, Yûşa' b. Nûn'a şöyle vahyetti: "Kırk bini hayırlılarından, altmış bini de şerlilerinden olmak üzere kavminden yüz bin kişiyi helak edeceğim" buyurdu. Yûşa': "Ey Rabbim! Şerlilerini helak ediyorsun da hayırlılarını niçin helak ediyorsun?" deyince, Yüce Allah: "Onlar, şerlilerin evlerine girip onlarla yiyip içmekte ve benim gazabımla onlara buğzetmemekteler" buyurdu.[2]

٨٩٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ , قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ مُحَمَّدٍ , يَقُولُ: نا النُّفَيْلِيُّ , نا خَالِدُ بْنُ دَعْلَجٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ , قَالَ: " لقضم القصب, وَسَفُّ التُّرَابِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنُوِّ مِنَ السُّلْطَانِ "

8983- Muhammed b. Vâsi' der ki: "Kamış çiğnemek ve toprak yemek, idareciye yaklaşmaktan daha hayırlıdır."[3]

---

[1] Ahmed, *Zühd* (sh. 107), Abdürrezzâk, *Musannef* 11/138 (20135) ve İbnu'l-Mübârek, *ez-Zühdü ve'r-rakâik* sh. 484 (1374).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/352).

٨٩٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْحَافِظُ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هُوَ الْبُوشَنْجِيُّ , نا سَعِيدُ بْنُ نُصَيْرٍ أَبُو عُثْمَانَ , نا سَيَّارٌ , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ , قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ , يَقُولُ: " كَفَى بِالْمَرْءِ خِيَانَةً أَنْ يَكُونَ أَمِينًا لِلْخَوَنَةِ "

8984- Câfer b. Süleymân der ki: Mâlik b. Dînâr'ın: "Kişiye hainlik olarak hain kimselere karşı emin olması yeter" demiştir.[1]

٨٩٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ يَعْقُوبَ , سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ , سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ سَعِيدٍ الرِّبَاطِيَّ , يَقُولُ: قَدِمْتُ عَلَى أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ , فَجَعَلَ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَيَّ , فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ إِنَّهُ يُكْتَبُ عَنِّي بِخُرَاسَانَ , وَإِنْ عَامَلْتَنِي بِهَذِهِ الْمُعَامَلَةِ رَمَوْا بِحَدِيثِي فَقَالَ لِي: " يَا أَحْمَدُ , هَلْ بُدٌّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ أَنْ يُقَالَ: أَيْنَ عَبْدُ اللهِ بْنُ طَاهِرٍ وَأَتْبَاعُهُ؟ انْظُرْ أَيْنَ تَكُونُ أَنْتَ مِنْهُ؟ " قَالَ: قُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ , إِنَّمَا وَلَّانِي أَمْرَ الرِّبَاطِ لِذَلِكَ دَخَلْتُ فِيهِ فَجَعَلَ يُكَرِّرُ عَلَيَّ: " يَا أَحْمَدُ , هَلْ بُدَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَقُولَ: أَيْنَ عَبْدُ اللهِ بْنُ طَاهِرٍ وَأَتْبَاعُهُ؟ انْظُرْ أَيْنَ تَكُونُ أَنْتَ مِنْهُ؟ "

8985- Ahmed b. Saîd er-Ribâtî anlatıyor: Ahmed b. Hanbel'in yanına gittim. Başını kaldırıp bana bakmamıştı bile. Bunun üzerine kendisine: "Ey Ebû Abdillah! Horasan'da benim hakkımda bazı şeyler yazılmaktadır. Eğer sen de bana bu şekilde muamele edersen kimse sözümü dinlemez" dediğimde: "Ey Ahmed! Kıyamet gününde: «Abdullah b. Tâhir ve adamları nerededir?» denilmekten kurtuluş var mıdır? O zaman halin ne olacaktır?" karşılığını verdi. Kendisine: "Ey Ebû Abdillah! Abdullah b. Tâhir, beni nöbet işlerinde görevlendirdi. Bu sebeple onun yanına girdim" dediğimde yine bana: "Ey Ahmed! Kıyamet gününde: «Abdullah b. Tâhir ve adamları nerededir?» denilmekten kurtuluş var mıdır? O zaman halin ne olacaktır?" demeye başladı.[2]

---

[1] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır. Ahmed, *Zevaid ez-Zühd* (sh. 322, 323) ve İbnu'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safve* (3/282).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Hatîb, *Târih* (4/166). Abdullah b. Tâhir, halife Memun'un Şam ve Mısır valisi idi.

٨٩٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَبَابَةَ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْفَضْلُ بْنُ الْفَضْلِ الْكِنْدِيُّ , أنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الْحَارِثِيُّ , قَرَأَهُ نا هَارُونُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْهَاشِمِيُّ , مِنْ وَلَدِ الْمَنْصُورِ , نا الْعَلَاءُ بْنُ عَمْرٍو , نا عُبَيْدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ عُبَيْدٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ , يَقُولُ: " مَنْ دَعَا لِظَالِمٍ بِالْبَقَاءِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ يُعْصَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

8986- Hasan der ki: "Zalim birinin bekası için dua eden kişi, Yüce Allah'a isyan edilmesini istiyor demektir."[1]

٨٩٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ , نا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ , نا مَخْلَدُ بْنُ مَالِكٍ , نا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ , عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ:" مَنْ أَغْنَاهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ أَبْوَابِ الْأُمَرَاءِ , وَأَبْوَابِ الْأَطِبَّاءِ , فَهُوَ سَعِيدٌ"

8987- Yûnus b. Ebî İshâk'ın bildirdiğine göre babası: "Yüce Allah kimi idarecilerin ve tabiplerin kapısından müstağni kılarsa o kimse mutlu biridir demektir" demiştir.[2]

٨٩٨٨ - أَنْشَدَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ , فِي تَفْسِيرِهِ قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبِي:"

إِنَّ الْمُلُوكَ بَلَاءٌ حَيْثُ مَا حَلُّوا ... وَلَا يَكُنْ لَكَ فِي أَكْنَافِهِمْ ظِلُّ

مَاذَا تُؤَمِّلُ مِنْ قَوْمٍ إِذَا غَضِبُوا ... جَارُوا عَلَيْكَ وَإِنْ أَرْضَيْتَهُمْ مَلُّوا

فَإِنْ مَدَحْتَهُمْ خَالُوكَ تَخْدَعُهُمْ ... وَاسْتَثْقَلُوكَ كَمَا يُسْتَثْقَلُ الْكَلُّ

فَاسْتَغْنِ بِاللهِ عَنْ أَبْوَابِهِمْ أَبَدًا ... إِنَّ الْوُقُوفَ عَلَى أَبْوَابِهِمْ ذُلُّ"

8988- Üstad Ebu'l-Kâsım Hasan b. Habîb, *Tefsîr*'inde şöyle demiştir: Babam bana şu şiiri okudu:

"İdareciler nerede olursa olsun orada hep bela vardır

Onların yakınlarında gölgen olmasın bu hepten zarardır.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/46).

[2] İsnâdında biyografisini bulamadığım Hâkim'in hocası bulunmaktadır.

Ne beklersin ki kızdıkları zaman sana zulmeden topluluktan
Evet, ne beklersin ki razı ettiğinde de senden usanan halktan!
Onları övdüğünde kendilerini aldattığını düşünürler
Üzerlerine yükmüşsün gibi seni fazlalık görürler.
Allah'a sığın ve asla onların kapısını çalma
Zira zillettir gidip de onların kapısında durma."[1]

فَصْلٌ مِنْ هَذَا الْبَابِ مُجَانَبَةُ الْفَسَقَةِ , وَالْمُبْتَدِعَةِ وَمَنْ لَا يُعِينُكَ عَلَى طَاعَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

Fasıklarla, Bidatçilerle ve Allah'a İtaatte Sana Yardımcı Olmayan Kişilerle Beraber Olmak

٨٩٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ , نا أَبُو أُسَامَةَ , عَنْ بُرَيْدٍ , عَنْ أَبِي بُرْدَةَ , عَنْ أَبِي مُوسَى , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّمَا مَثَلُ جَلِيسِ الصَّالِحِ , وَجَلِيسِ السَّوْءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ , وَنَافِخِ الْكِيرِ , حَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيَكَ , وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ , وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً , وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يَحْرِقَ ثِيَابَكَ , وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ , وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ , عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

8989- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Salih kişi ile oturup kalkanın ve kötü kişi ile oturup kalkanın misali, misk taşıyan kimse ve körük çeken demircilerin misali gibidir. Misk taşıyan kimse ya miskinden sana verecektir, ya da sen bir miktar satın alacaksın ya da o miskin kokusunu (üzerine sinmiş) bulacaksın. Demircilik yapan kimse ise ya elbiseni yakacak ya da onun pis kokusunu (üzerine sinmiş) bulacaksın."*[2]

Buhârî[3] ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet ettiler.

---

[1] İsnâdında biyografisine bakmadığım biri vardır.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *zebâih* (6/231).

٨٩٩٠ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الأَصْبَهَانِيُّ , نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ , نا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ , أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ وَرْدَانَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ "

8990- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle arkadaşlık ettiğine baksın"* buyurdu.[1]

٨٩٩١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ , وَأَبُو بَكْرٍ , الْقَاضِي , قَالُوا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الأَصَمُّ , نا حُمَيْدُ بْنُ عَيَّاشٍ الرَّمْلِيُّ , نا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخُرَاسَانِيُّ , نا مُوسَى , فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ يُخَالُّ " تَابَعَهُمَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ , وَأَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ , وَغَيْرُهُمَا , عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ

8991- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[2]

Velîd b. Müslim, Ebû Âmir el-Akadî ve başkaları bunu Züheyr b. Muhammed kanalıyla rivayet etmiştir.[3]

٨٩٩٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْأَبَاذِيُّ , نا الْكُدَيْمِيُّ , نا غَانِمُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ السَّعْدِيُّ , نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الأَسْلَمِيُّ , عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ "

8992- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse sizden biri kiminle arkadaşlık ettiğine dikkat etsin"* buyurmuştur.[4]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/168 (4833) ve Tirmizî, *Zühd* 4/589 (2378).

[2] İsnâdı hasendir. Beğavî, *Şerh es-Sünne* 13/70 (3486).

[3] Ebû Dâvud 5/168 (4833) ve Tirmizî, *Zühd* (2378).

[4] İsnâdı zayıftır. Harâitî, *el-Muntekâ min Mekârimu'l-Ahlâk* (359, 481), Hâkim, *Müstedrek* (4/171) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/165).

٨٩٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ , نا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ , أنا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ عُمَرَ , نا شُعْبَةُ ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْ أَبَاذِيُّ , نا أَبُو الْمُثَنَّى , نا مُسَدَّدٌ , نا يَحْيَى , عَنْ شُعْبَةَ , حَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ , عَنْ هُبَيْرَةَ , قَالَ عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ مَسْعُودٍ: " اعْتَبِرُوا الرَّجُلَ بِمَنْ يُصَاحِبُ , وَإِنَّمَا يُصَاحِبُ الرَّجُلُ مَنْ هُوَ مِثْلُهُ " وَفِي رِوَايَةِ حَفْصٍ: " فَإِنَّمَا يُصَاحِبُ مَنْ يُحِبُّ أَوْ هُوَ مِثْلُهُ " وَقَالَ فِي إِسْنَادِهِ عَنْ, عَنْ

8993- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kişiyi arkadaşına göre değerlendirin. Zira kişi kendisi gibi olan kimseyle arkadaşlık eder."[1]

Hafs'ın rivayetinde ise: "Kişi sevdiği kimse veya kendisi gibi olan kimse ile arkadaşlık eder" şeklindedir. İsnadında *"an fülan an fülan"* sıygası kullanılmıştır.

٨٩٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ , نا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ , نا أَبُو الْوَلِيدِ , نا أَبُو وَكِيعٍ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: " اعْتَبِرُوا الْأَرْضَ بِأَسْمَائِهَا , وَاعْتَبِرُوا الصَّاحِبَ بِالصَّاحِبِ " قَالَ أَبُو الْوَلِيدِ: فَقُلْتُ لَه: إِنَّ شُعْبَةَ , نَا عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ هُبَيْرَةَ , فَقَالَ: وَنا أَبُو إِسْحَاقَ: عَنْ هُبَيْرَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ وَقَدْ مَضَى حَدِيثُ الْأَرْوَاحِ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ

8994- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Yerleri isimlerine göre değerlendirin. Kişiyi de arkadaşına göre değerlendirin."

Ebu'l-Velîd der ki: Ebû Vekî'ye: "Şu'be bunu bize Ebû İshâk kanalıyla Hübeyre'den rivayet etti" dediğimde: "Ebû İshâk da bize Hübeyre kanalıyla Abdullah'tan rivayet etti" karşılığını verdi.

"Ruhlar bir araya getirilmiş değişik topluluklardır..." hadisi daha önce zikredilmişti.[2]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/209, 210 (8919), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (sh. 109), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/401) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-İhvân* (38).

[2] Farklı kanallardan 8619 ile 8620. hadislerde zikredildi.

٨٩٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , أنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ الْوَلِيدِ , أَخْبَرَنِي أَبِي , نا ابْنُ جَابِرٍ , حَدَّثَنِي بَعْضُ أَشْيَاخِنَا , عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ , قَالَ: " لَا تَعْرِضْ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ , وَاعْتَزِلْ عَدُوَّكَ , وَاحْتَفِظْ مِنْ خَلِيلِكَ إِلَّا الْأَمِينَ , وَإِنَّ الْأَمِينَ لَيْسَ مِنَ الْقَوْمِ أَحَدٌ يَعْدِلُهُ , وَلَا أَمِينَ إِلَّا مَنْ خَشِيَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ , وَلَا تَصْحَبِ الْفَاجِرَ كَيْ يَحْمِلَكَ عَلَى الْفُجُورِ , وَلَا تُفْشِ إِلَيْهِ سِرَّكَ , وَشَاوِرْ فِي أَمْرِكَ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

8995- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Seni ilgilendirmeyen işlere karışma ve düşmanından uzak dur. Güvenilir olanı dışında arkadaşlarından sakın. Hiç kimse bir topluluk içinde güvenilir olan kişiye denk olamaz. Emin olan kişi de ancak Allah'tan korkan kimsedir. Facir (günahkâr) kişiyle arkadaşlık etme. Yoksa seni fücura sürükler. Ona sırrını da verme. İşlerinde sadece Allah'tan korkan kimselerle istişare et."[1]

٨٩٩٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ , نا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ , عَنْ زَيْدٍ , قَالَ: قَالَ عُمَرُ: " اعْتَزِلْ مَا يُؤْذِيكَ , وَعَلَيْكَ بِالْخَلِيلِ الصَّالِحِ وَقَلَّمَا تَجِدُهُ , وَشَاوِرْ فِي أَمْرِكَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

8996- Hz. Ömer der ki: "Sana eziyet veren şeylerden uzak dur. Kendine iyi ve faydalı bir dost edin ki böyle birisini çok nadir bulabilirsin. İşlerinde sadece Allah'tan korkan kimselerle istişare et."[2]

٨٩٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ , نا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ , نا إِسْرَائِيلُ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْحَارِثِ , عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ , فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ [الزخرف: ٦٧] , قَالَ: " خَلِيلَانِ مُؤْمِنَانِ وَخَلِيلَانِ

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* sh. 491 (1399), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/384, 385, 13/265), Ebû Dâvud, *Zühd* (104) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/55).

[2] İsnâdı hasendir.

كَافِرَانِ فَمَاتَ أَحَدُ الْمُؤْمِنِينَ فَبُشِّرَ بِالْجَنَّةِ فَذَكَرَ خَلِيلَهُ , فَقَالَ: اللهُمَّ إِنَّ خَلِيلِي فُلَانًا كَانَ يَأْمُرُنِي بِطَاعَتِكَ وَطَاعَةِ رَسُولِكَ , وَيَأْمُرُنِي بِالْخَيْرِ , وَيَنْهَانِي عَنِ الشَّرِّ , وَيُنَبِّئُنِي أَنِّي مُلَاقِيكَ , اللهُمَّ فَلَا تُضِلَّهُ بَعْدِي حَتَّى تُرِيَهُ كَمَا أَرَيْتَنِي وَتَرْضَى عَنْهُ كَمَا رَضِيتَ عَنِّي , ثُمَّ يَمُوتُ الْآخِرُ فَيَجْمَعُ بَيْنَ أَرْوَاحِهِمَا , فَيُقَالُ: لِيُثْنِ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمَا عَلَى صَاحِبِهِ , فَيَقُولُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا لِصَاحِبِهِ: نِعْمَ الْأَخُ، وَنِعْمَ الصَّاحِبُ، وَنِعْمَ الْخَلِيلُ , وَإِذَا مَاتَ أَحَدُ الْكَافِرِينَ بُشِّرَ بِالنَّارِ , فَذَكَرَ خَلِيلَهُ فَيَقُولُ: اللهُمَّ إِنَّ خَلِيلِي كَانَ يَأْمُرُنِي بِمَعْصِيَتِكَ وَمَعْصِيَةِ رَسُولِكَ , وَيَأْمُرُنِي بِالشَّرِّ , وَيَنْهَانِي عَنِ الْخَيْرِ , وَيُنَبِّئُنِي أَنِّي غَيْرُ مُلَاقِيكَ , اللهُمَّ فَلَا تَهْدِهِ بَعْدِي حَتَّى تُرِيَهُ كَمَا أَرَيْتَنِي , وَتَسْخَطَ عَلَيْهِ كَمَا سَخِطْتَ عَلَيَّ، ثُمَّ يَمُوتُ الْآخَرُ , قَالَ: فَيَجْمَعُ بَيْنَ أَرْوَاحِهِمَا , فَيُقَالُ: لِيُثْنِ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمَا عَلَى صَاحِبِهِ , فَيَقُولُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا لِصَاحِبِهِ: بِئْسَ الْأَخُ وَبِئْسَ الصَّاحِبُ " ثُمَّ قَرَأَ: ﴿الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ [الزخرف: ٦٧]

8997- Ebû İshâk bildiriyor: Hz. Ali: *"O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar"*[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Bunlar, mümin iki dost ile kafir iki dosttur. Mümin dostlardan biri vefat edince Cennetle müjdelendi. Müjdeyi alınca da dünyadaki dostunu andı ve: "Allahım! Dostum olan filan kişi sana ve Resûlüne itaat etmemi söylerdi. Bana iyiliği emreder, kötülükten de sakındırırdı. Senin huzuruna çıkacağımızı da devamlı olarak bana hatırlatıp uyarırdı. Allahım! Benden sonra onu yoldan çıkarma ki bana burada gösterdiğini ona da gösteresin ve benden razı olduğun gibi ondan da razı olasın" der. Diğer mümin de öldüğü zaman ruhları bir araya gelir. Onlara: "Her biriniz diğerini övsün" denilince her biri diğeri için: "Ne güzel bir kardeş, ne iyi bir dosttur" demeye başlar.

Dost olan iki kafirden biri öldüğü zaman Cehennemle müjdelenir. Bu müjdeyi alınca dünyadaki arkadaşını hatırlar ve: "Allahım! Dostum olan filan kişi sana ve Resûlü'ne isyan etmemi söylerdi. Bana kötülüğü emreder, iyilikten de sakındırırdı. Senin huzuruna da çıkmayacağımızı söylerdi.

---

[1] Zuhruf Sur. 67

Allahım! Benden sonra ona hidayeti nasip etme ki bana burada gösterdiğini ona da gösteresin ve bana öfkelendiğin gibi ona da öfkelenesin" der. Diğer kafir de öldüğü zaman ruhları bir araya gelir. Onlara: "Her biriniz diğerini övsün" denilince her biri diğeri için: "Ne kötü bir kardeş ve ne kötü bir dosttur" demeye başlar." Sonra Hz. Ali: *"O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar"*[1] âyetini okudu.[2]

٨٩٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ بِهَا , أنا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ , نا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , نا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى , أنا إِسْرَائِيلُ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: " أَكْثِرُوا ذِكْرَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ , وَلَا عَلَيْكَ أَنْ لَا تَصْحَبَ أَحَدًا إِلَّا مَنْ أَعَانَكَ عَلَى ذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

8998- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Yüce Allah'ı çokça zikredin. Yüce Allah'ı zikretmene yardımcı olanı dışında kimseyi dost edinme."[3]

٨٩٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ , نا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نا سُفْيَانُ , عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ , قَالَ: قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: " تَحَبَّبُوا إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ بِبُغْضِ أَهْلِ الْمَعَاصِي , وَتَقَرَّبُوا إِلَيْهِ بِالتَّبَاعُدِ مِنْهُمْ , وَالْتَمِسُوا مَرْضَاتَهُ بِسُخْطِهِمْ قَالُوا: يَا رُوحَ اللهِ مَنْ نُجَالِسُ؟ قَالَ: جَالِسُوا مَنْ يُذَكِّرُكُمُ اللهَ رُؤْيَتُهُ , وَمَنْ يَزِدْ فِي عَمَلِكُمْ مَنْطِقُهُ , وَمَنْ يُرَغِّبُكُمْ فِي الْآخِرَةِ عَمَلُهُ " " وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْكَلَامُ الْأَخِيرُ عَنْ نَبِيِّنَا ﷺ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ "

8999- Mâlik b. Miğvel der ki: Hz. İsa b. Meryem: "Masiyet işleyenleri sevmeyerek Yüce Allah'ın sevgisini kazanın. Onlardan uzaklaşarak Allah'a yaklaşın. Allah'ın rızasını onları sevmemekte arayın" deyince, oradakiler: "Ey Allah'ın ruhu! Kimlerle oturup kalkacağız?" diye sordular. Bunun

---

[1] Zuhruf Sur. 67

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (25/94) Bak: İbn Kesîr, *Tefsîr* (4/144) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/389).

[3] İsnâdı ceyyiddir.

üzerine Hz. İsa: "Görülmesi size Allah'ı hatırlatan, sözleri amelinizi arttıran ve sizi âhirete teşvik eden kimselerle arkadaşlık edin" karşılığını verdi.[1]

Bu son sözler zayıf bir isnâdla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet edilmiştir.

٩٠٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيُّ , أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْجَزَرِيُّ الْبَصْرِيُّ بِبَغْدَادَ , حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ , حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ , حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى , حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ حَسَّانٍ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَيُّ جُلَسَائِنَا خَيْرٌ؟ قَالَ: " مَنْ يُذَكِّرُكُمُ اللهَ رُؤْيَتُهُ , وَزَادَ فِي عَمَلِكُمْ مَنْطِقُهُ , وَذَكَّرَكُمُ الْآخِرَةَ عَمَلُهُ "

9000- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Dostlarımızın hangisi daha hayırlıdır?" diye sorulunca: *"Görülmesi size Allah'ı hatırlatan, sözleri amelinizi arttıran ve amelleri size âhireti hatırlatan kimsedir"* buyurdu.[2]

٩٠٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى , حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ , حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمِ بْنِ الْبَرِيدِ , عَنْ مُبَارَكِ بْنِ حَسَّانٍ , فَذَكَرَهُ مُبَارَكٌ هَذَا ضَعِيفٌ

9001- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[3]

Ravi Mübârek zayıf biridir.

٩٠٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , نا أَبُو عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ , أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَدَائِنِيُّ , بِمِصْرَ , سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ يَحْيَى الْمُزَنِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ , يَقُولُ: قِيلَ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: يَا أَبَا الْمُنْذِرِ , عِظْنِي قَالَ: " وَآخِ الْإِخْوَانَ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* sh. 121 (355) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 54).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2324) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/326 (2437).

عَلَى قَدْرِ تَقْوَاهُمْ , وَلَا تَجْعَلْ لِسَانَكَ بذلة لِمَنْ لَا يَرْغَبُ فِيهِ , وَلَا تَغْبِطِ الْحَيَّ إِلَّا بِمَا يَغْبِطُ الْمَيِّتَ "

9002- (İmam) Şâfiî der ki: Ubey b. Ka'b'a: "Ey Ebu'l-Münzir! Bana nasihatte bulun" denilince: "Kardeşlerinle takvaları nisbetinde yakın ol. Seni dinlemeyen kişiye boşuna dil dökme. Ölüye gıpta edilen şey dışında diriye gıpta etme" karşılığını verdi.[1]

٩٠٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ السَّاوِيُّ , بِالسَّاوَةِ , نا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَيُّوبَ بْنِ مَاسِيٍّ , نا أَبُو مُسْلِمٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ , أنا الْمَسْعُودِيُّ , عَنْ عَوْنٍ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ , أَنَّ لُقْمَانَ , قَالَ لِابْنِهِ: " يَا بُنَيَّ , إِذَا أَتَيْتَ مَجْلِسَ قَوْمٍ فَارْمِهِمْ بِسَهْمِ الْإِسْلَامِ , وَلَا تَنْطِقْ حَتَّى تَرَاهُمْ قَدْ نَطَقُوا , فَإِنْ أَفَاضُوا فِي ذِكْرِ اللهِ فَامْضِ مَعَهُمْ , وَإِنْ أَفَاضُوا فِي غَيْرِ ذَلِكَ فَتَحَوَّلَ مِنْهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ " " وَقَدْ رُوِيَ مَعْنَى هَذَا اللَّفْظِ الْأَخِيرِ فِيمَا "

9003- Avn b. Abdillah b. Utbe bildiriyor: Hz. Lokmân oğluna şöyle dedi: "Evladım! Bir cemaatin bulunduğu yere gittiğin zaman, önce onlara İslam'ın okunu at (selam ver). Sonra onları konuşuyor halde görmedikçe sen de konuşma. Şayet Allah'ın zikrine dalacak olurlarsa sen de onlara katıl. Fakat başka bir söze geçerlerse oradan ayrıl ve başkalarının yanına git."[2]

Bu lafız, mânâ olarak bir sonraki hadiste zikredilmiştir.

٩٠٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ عَبْدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ , بِخُسْرَوْجِرْدَ قَدِمَ عَلَيْنَا , أنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْعَبَّاسِ الْأَخْمِيمِيُّ , بِمِصْرَ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْفَرَجِ الْبَنَّا , نا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ , نا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ , نا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ , عَنْ ضِرْغَامَةَ ابْنِ عُلَيَّةَ بْنِ حَرْمَلَةَ الْعَنْبَرِيِّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ حَرْمَلَةَ الْعَنْبَرِيِّ , قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَوْصِنِي قَالَ: " اتَّقِ اللهَ , وَإِذَا كُنْتَ فِي مَجْلِسٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-İhvân* (47).

[2] İsnâdında Beyhakî'nin tanınmayan hocası vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/519).

فَقُمْتَ عِنْدَهُ فَسَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ مَا يُعْجِبُكَ فَأْتِهِ , وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ مَا تَكْرَهُ فَلَا تَأْتِهِ وَاتْرُكْهُ "

9004- Harmele el-Anberî der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana nasihatte bulun" dedim. Bunun üzerine Allah Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a karşı takvalı ol. Bir meclise gelip de yanında durduğunda beğendiğin şeylerden konuştuklarını işitirsen orada otur. Hoşuna gitmeyecek şeyler konuştuklarını işitirsen de onlara katılma ve orayı terk et "* buyurdu.[1]

٩٠٠٥ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا بِهِ عَالِيًا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نا أَبُو دَاوُدَ , نا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ , نا ضِرْغَامَةُ بْنُ عُلَيْبَةَ بْنِ حَرْمَلَةَ الْعَنْبَرِيُّ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي رَكْبٍ من الْحَيِّ فَلَمَّا أَرَدْتُ الرُّجُوعَ , قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَوْصِنِي , قَالَ: " اتَّقِ اللهَ , وَإِذَا كُنْتَ فِي مَجْلِسٍ فَقُمْتَ مِنْهُ فَسَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ مَا يُعْجِبُكَ فَأْتِهِ , وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ مَا تَكْرَهُ فَلَا تَأْتِهِ "

9005- Dırğâme b. Harmele el-Anberî, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Kavimden bir grupla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim. Geri dönmek istediğim zaman: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana nasihatte bulun" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a karşı takvalı ol. Bir meclise gelip de beğendiğin şeylerden konuştuklarını işittiğinde orada otur. Hoşuna gitmeyecek şeyler konuştuklarını işitirsen de orayı terk et"* buyurdu.[2]

٩٠٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , الْفَقِيهُ , أنا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّوَّافُ , سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْمُغَلِّسِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ أَبِي إِسْرَائِيلَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْوَلِيدَ بْنَ مُسْلِمٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ , يَقُولُ: " الرَّفِيقُ بِمَنْزِلَةِ الرُّقْعَةِ فِي الثَّوْبِ؛ إِذَا لَمْ تُشْبِهْهُ شَانَتْهُ "

---

[1] İsnâdında mestûr bir ravi vardır ve hasen bir hadistir. İbn Hibbân, *es-Sikât* (6/485), Ahmed, *Müsned* (4/305) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/6 (3476).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/358, 359) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (222).

9006- Evzaî der ki: "Dost, giysideki yama konumundadır. Eğer yama giysiye benzemiyorsa onu çirkinleştirir."[1]

٩٠٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ أَحْمَدَ بْنَ هَارُونَ الْفَقِيهُ , نا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْحَنْظَلِيُّ , نا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلَّالُ الدِّمَشْقِيُّ , نا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عَنْ مَكْحُولٍ , أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " إِيَّاكَ وَرَفِيقَ السَّوْءِ فَإِنَّ الشَّرَّ لِلشَّرِّ خُلِقَ "

9007- Saîd b. Abdilazîz bildiriyor: Mekhûl: "Kötü dosttan sakın. Çünkü şer, kötü kimseler için yaratılmıştır" derdi.[2]

٩٠٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدٍ , أَخْبَرَنِي أَبِي , نا الْأَوْزَاعِيُّ , قَالَ: " إِنَّ إِبْلِيسَ قَالَ لِأَوْلِيَائِهِ: مِنْ أَيْنَ تَأْتُونَ بَنِي آدَمَ؟ قَالُوا: مِنْ كُلِّ شَيْءٍ , قَالَ: فَهَلْ تَأْتُونَهُمْ مِنْ قِبَلِ الِاسْتِغْفَارِ؟ قَالُوا: إِنَّ ذَلِكَ شَيْءٌ مَا نُطِيقُهُ , إِنَّهُ لَمَقْرُونٌ مَعَ التَّوْحِيدِ فَقَالَ: لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَابٍ لَا يَسْتَغْفِرُونَ اللهَ مِنْهُ قَالَ: فَبَثَّ فِيهِمُ الْأَهْوَاءَ "

9008- Evzaî der ki: İblîs dostlarına: "Âdem oğluna hangi cihetten gelmektesiniz?" diye sorunca: "Her cihetten gelmekteyiz" dediler. Kendilerine: "Onlara istiğfar cihetinden geliyor musunuz?" deyince: "Bu güç yetiremeyeceğimiz bir şeydir. O, tevhid ile birleştirilmiştir" cevabını verdiler. İblîs: "Onlara öyle bir kapıdan geleceğim ki Allah'a istiğfar etmeyecekler" dedi ve onlara hevaları serpiştirdi.[3]

٩٠٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , قَالَ: أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ , نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو , سَمِعْتُ بَشَرًا , يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ يَمَانٍ , يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ: " الْبِدْعَةُ أَحَبُّ إِلَى إِبْلِيسَ مِنَ الْمَعْصِيَةِ "

---

[1] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır.

[2] İsnâdında bilinmeyen bir ravi vardır.

[3] İsnâdı ceyyiddir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd ehli's-Sünne* 1/131, 132 (236) ve Dârimî (sh. 91, 92).

9009- Süfyân der ki: : "Bidat, İblîs için masiyetten daha sevimlidir."[1]

٩٠١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , الْقَاضِي , قَالَ: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا أَبُو عُتْبَةَ , نا بَقِيَّةُ , نا مُحَمَّدُ بْنُ الْكُوفِيِّ ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ , نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ السُّوسِيُّ , نا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ , نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ , نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ , عَنْ أَنَسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ حَجَزَ التَّوْبَةَ عَنْ كُلِّ صَاحِبِ بِدْعَةٍ " وَفِي رِوَايَةِ كَثِيرٍ: " احْتَجَبَ اللهُ التَّوْبَةَ عَنْ كُلِّ صَاحِبِ بِدْعَةٍ "

9010- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah her bidat sahibinin tövbesini engellemiştir"* buyurdu.[2]

Kesîr'in rivayetinde ise: *"Allah her bidat sahibinin tövbesi üzerine perde çekmiştir"* şeklindedir.

٩٠١١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ , بِمَكَّةَ قَالَ: نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ السُّوسِيُّ , نا هَارُونُ بْنُ مُوسَى ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , أَخْبَرَنِي يَعْقُوبُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ , نا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ , نا هَارُونُ بْنُ مُوسَى الْفَرْوِيُّ الْمَدِينِيُّ , نا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ , عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ حَجَبَ التَّوْبَةَ عَنْ صَاحِبِ كُلِّ بِدْعَةٍ " وَفِي رِوَايَةِ السُّوسِيِّ: " احْتَجَبَ اللهُ التَّوْبَةَ عَنْ كُلِّ صَاحِبِ بِدْعَةٍ "

9011- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah her bidat sahibinin tövbesini engellemiştir"* buyurdu.[3]

Sûsî'nin rivayetinde ise: *"Allah her bidat sahibi ile tövbe arasına engel koymuştur"* şeklindedir.

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd ehli's-Sünne* 1/132 (238) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/26).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Âsım, *es-Sünne* 1/21 (37) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2261).

[3] İsnâdı hasendir. Ebu'ş-Şeyh, *Zikr Târih Isbehân* (sh. 259), Taberânî, *M. el-Evsat* (4360) ve Herevî, *Zemmü'l-Kelâm* (6/101/1).

٩٠١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ , نا فَضْلٌ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ , قَالَ: " لَا تُجَالِسُوا أَصْحَابَ الْأَهْوَاءِ , فَإِنَّهُمُ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِ اللهِ " وَفِي رِوَايَةِ الصَّنْعَانِيِّ: " أَصْحَابُ الْخُصُومَاتِ "

9012- Ebû Câfer der ki: "Hevâ ehliyle (bidatçilerle) oturmayın. Çünkü onlar Allah'ın âyetleri hakkında ileri geri konuşurlar."[1]

San'ânî'nin rivayetinde ise: "Husumet ehliyle (işi gücü çekişme olan kimselerle oturmayın)" şeklindedir.

٩٠١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ , نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , عَنْ مَعْمَرٍ , عَمَّنْ سَمِعَ الْحَسَنَ , يَقُولُ: " لَا تُمَكِّنْ أُذُنَيْكَ صَاحِبَ هَوًى فَيَمْرَضْ قَلْبُكَ , وَلَا تُجِيبَنَّ أَمِيرًا , وَإِنْ دَعَاكَ لِتَقْرَأَ عِنْدَهُ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ فَإِنَّكَ لَا تَخْرُجُ مِنْ عِنْدِهِ إِلَّا بِشَرِّ مَا دَخَلْتَ "

9013- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kulağını hevâ sahibine teslim etme, böyle yaparsan kalbin hastalanır. İdareci (vali/ halife), kendisine Kur'ân'dan bir sûre okuman için seni çağırırsa, davetine icabet etme, eğer icabet edersen onun yanından girdiğinden daha kötü bir halde çıkarsın."[2]

٩٠١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أنا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ , نا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو , سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ , يَقُولُ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمُوسَى: أَوْ أَوْحَى اللهُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا مُوسَى لَا تُخَاصِمْ أَهْلَ الْأَهْوَاءِ فَيُلْقُونَ فِي قَلْبِكَ شَيْئًا , فَيُرْدِيكَ فَيَسْخَطُ اللهُ عَلَيْكَ "

9014- Bişr b. el-Hâris der ki: Yüce Allah, Hz. Mûsa'ya şöyle buyurdu veya vahyetti: "Ey Mûsa! Hevâ ehliyle (sapık mezhep mensuplarıyla)

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (7/229), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/184), el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd ehli's-Sünne* (1/129) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/292).

[2] İsnâdında bilinmeyen bir ravi vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* (11/326).

tartışma. Onlar kalbine bir şey bırakıp seni düşürür ve (neticede) Allah seni sevmez."[1]

٩٠١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ , أنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ , نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ , عَنْ أَيُّوبَ , قَالَ: قَالَ أَبُو قِلَابَةَ: " لَا تُجَالِسُوا أَهْلَ الْأَهْوَاءِ وَلَا تُجَادِلُوهُمْ , فَإِنِّي لَا آمَنُ مِنْ أَنْ يَغْمِسُوكَ فِي ضَلَالَتِهِمْ أَوْ يَلْبِسُوا عَلَيْكُمْ مَا يَعْرِفُونَ "

9015- Ebû Kılâbe der ki: "Hevâ ehliyle (sapkın fikir sahipleriyle) oturmayın ve onlarla konuşmayın. Çünkü sizi de sapkınlıklarının içine çekmeyeceklerinden veya bildikleri şeylerde sizi şüpheye düşürmeyeceklerinden emin değilim."[2]

٩٠١٦ - قَالَ: وَنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نا ابْنُ أَبِي الطَّيِّبِ , أنا أَبُو دَاوُدَ , عَنْ إِيَاسِ بْنِ دَغْفَلٍ الْقَيْسِيِّ , سَمِعْتُ عَطَاءً , يَقُولُ: " بَلَغَنِي أَنَّ فِيمَا , أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا تُجَالِسُوا أَهْلَ الْأَهْوَاءِ , فَيُحْدِثُوا فِي قَلْبِكَ مَا لَمْ يَكُنْ "

9016- Atâ der ki: Bana bildirilene göre Yüce Allah'ın, Hz. Mûsa'ya indirdikleri arasında: "Hevâ ehliyle oturma. Onlarla otururşan, kalbinde olmayan şeyi kalbine düşürürler" sözü de vardır.[3]

٩٠١٧ - قَالَ: وَنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , أنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ يَعْنِي الْفَزَارِيَّ , عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ , عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ , قَالَ: " إِذَا لَقِيتَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ فِي طَرِيقٍ فَخُذْ فِي طَرِيقٍ آخَرَ "

9017- Yahya b. Ebî Kesîr: "Yolda bidatçi biriyle karşılaştığın zaman yolunu değiştir" demiştir.[4]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı hasendir. Dârimî (sh. 45), Âcurrî, *eş-Şerîa* (sh. 56), el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd ehli's-Sünne* (243) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/187).

[3] İsnâdında bilinmeyen bir ravi vardır.

[4] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/68, 69).

٩٠١٨ - قَالَ: وَنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , أنا أَبُو هَمَّامٍ , نا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ الطَّائِفِيِّ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ وَقَّرَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ فَقَدْ أَعَانَ عَلَى هَدْمِ الْإِسْلَامِ "

9018- İbrâhîm b. Meysere'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bidat sahibi birine saygı gösterirse İslam'ın yıkılmasına yardım etmiş olur"* buyurmuştur.[1]

٩٠١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ , نا سُفْيَانُ , سَمِعْتُ مُصْعَبَ بْنَ سَعْدٍ , يَقُولُ: ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنُ الْفَضْلِ , نا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْحَارِثِيُّ , نا أَبُو أُسَامَةَ , عَنْ سُفْيَانَ بْنَ دِينَارٍ , عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ , قَالَ: " لَا تُجَالِسْ مَفْتُونًا فَإِنَّهُ لَنْ يُخْطِئَكَ مِنْهُ إِحْدَى خَصْلَتَيْنِ: إِمَّا أَنْ يَفْتِنَكَ فَتُتَابِعَهُ , أَوْ يُؤْذِيَكَ قَبْلَ أَنْ تُفَارِقَهُ"

9019- Mus'ab b. Sa'd der ki: "Meftun biri ile oturma. Yoksa şu iki şeyden biri sana isabet eder. Ya seni fitneye düşürür ve ona uyarsın ya da yanından kalkmadan önce sana eziyet eder."[2]

٩٠٢٠ - وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , نا أَبُو الْعَبَّاسِ , نا أَحْمَدُ , نا أَبُو أُسَامَةَ , عَنِ الْفَزَارِيِّ , عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ , قَالَ: قَالَ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ: " إِذَا لَقِيتَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ فَخُذْ فِي طَرِيقٍ غَيْرِهِ "

9020- Evzaî der ki: Yahya b. Ebî Kesîr bana: "Bidatçi (bozuk mezhep sahibi) biriyle karşılaştığın zaman yolunu değiştir" dedi.[3]

٩٠٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ أَبُو الشَّيْخِ الْأَصْبَهَانِيُّ , نا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّارَكِيُّ , نا أَبُو زُرْعَةَ , نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ,

---

[1] İsnâdı zayıftır. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd ehli's-Sünne* 1/139 (273).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı ceyyiddir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* 1/139 (273) ve Âcurrî, *eş-Şerîa* (sh. 64).

نا زَائِدَةُ , عَنْ هِشَامٍ , قَالَ: كَانَ الْحَسَنُ , وَمُحَمَّدٌ يَقُولَانِ: " لَا تُجَالِسُوا أَهْلَ الْأَهْوَاءِ وَلَا تُجَادِلُوهُمْ وَلَا تَسْمَعُوا مِنْهُمْ "

9021- Hişâm der ki: Hasan(-ı Basrî) ile ve Muhammed (b. Sîrîn): "Hevâ ehliyle oturmayın, onlarla münakaşa etmeyin ve sözlerini dinlemeyin" derlerdi.[1]

٩٠٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ الْحَافِظُ , نا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْحِمَارُ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَلْخِيُّ اللُّؤْلُؤِيُّ , حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ قَيْسِ بْنِ بَشِيرٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ , قَالَ: " أَصْرَمُ الْأَحْمَقِ " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " بَشِيرُ بْنُ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ مَسَانِيدُهُ عَزِيزَةٌ " قُلْتُ: هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ , وَلَا أَعْلَمُ فِي الصَّحَابَةِ بَشِيرَ بْنَ زَيْدٍ وَالصَّحِيحُ مَا

9022- Ömer b. Kays b. Beşîr'in, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ahmak kimseyi konuşturma"* buyurmuştur.

Ebû Abdillah: "Beşîr b. Zeyd el-Ensârî'nin hadisleri oldukça azdır" dedi.

Ancak bu zayıf bir isnâddır ve sahabiler arasında Beşîr b. Zeyd diye birini tanımıyorum. Doğrusu bir sonraki hadisin isnâdında geçtiği gibidir.

٩٠٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتَوَيْهِ , نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ , نا عَمْرُو بْنُ قَيْسِ بْنِ بشِيرِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ بشِيرِ بْنِ عَمْرٍو , وَكَانَ جَاهِلِيًّا قَالَ: " أَصْرَمُ الْأَحْمَقِ " " هَذَا هُوَ الصَّحِيحُ مَوْقُوفٌ قَالَ: وَيَسِيرُ بْنُ عَمْرٍو , كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ ابْنَ إِحْدَى عَشْرَةَ سَنَةً , وَقِيلَ: تُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ عَشْرِ سِنِينَ فَأَسْلَمَ بَعْدَهُ فَفِي الْإِسْنَادِ الْأَوَّلِ خَطَأٌ مِنْ ثَلَاثَةِ أَوْجُهٍ أَوْ مِنْ أَرْبَعَةِ أَوْجُهٍ: أَحَدُهَا: قَوْلُ عُمَرَ بْنِ قَيْسٍ , وَإِنَّمَا هُوَ عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ , وَالثَّانِي: قَوْلُ بَشِيرٍ , وَإِنَّمَا هُوَ يَسِيرُ , وَالثَّالِثُ: فِي رَفْعِهِ , وَإِنَّمَا هُوَ مَوْقُوفٌ , وَالرَّابِعُ: فِي عَدِّهِ بشِيرًا مِنَ الصَّحَابَةِ , بشِيرٌ مِمَّنْ أَدْرَكَ زَمَانَهُ وَإِنَّمَا أَسْلَمَ بَعْدَهُ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* 1/133 (240).

9023- Amr b. Kays b. Beşîr b. Amr'ın, babası kanalıyla Cahiliye'den olan dedesi Beşîr b. Amr'dan bildirdiğine göre kendisi: "Ahmak kimseyi konuşturma" demiştir.[1]

Sahih olan, mevkûf olan bu rivayettir. Yesîr b. Amr, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında on bir yaşında idi. Yine söylenene göre kendisi on yaşında iken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiş ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra Müslüman olmuştur. Birinci isnâd üç veya dört yönden hatalıdır. Bunlardan biri "Ömer b. Kays" denilmesidir. Doğrusu Amr b. Kays'tır. İkincisi "Beşîr" denilmesidir. Doğrusu Yesîr'dir. Üçüncüsü, hadisin Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırılmasıdır. Halbuki hadis mevkûf bir hadistir. Dördüncüsü ise, Beşîr'in sahabilerden sayılmasıdır. Oysa Beşîr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanına yetişmiş; ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra müslüman olmuştur.

٩٠٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ , نا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نا الْحُمَيْدِيُّ , نا سُفْيَانُ , قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " يَكُونُ لِي عَدُوٌّ صَالِحٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي صَدِيقٌ فَاسِدٌ "

9024- Ebû Hâzım der ki: "Salih bir düşmanımın olması benim için fasid bir dostumun olmasından daha iyidir."[2]

٩٠٢٥ - سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ الْحَافِظَ , سَمِعْتُ أَبَا الطَّيِّبِ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدُونَ الذُّهْلِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ أَخْرَمَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ , يَقُولُ: " كَانَتِ الْعَرَبُ تَقُولُ: كُلُّ صَدِيقٍ لَيْسَ لَهُ عَقْلٌ فَهُوَ أَشَدُّ عَلَيْكَ مِنْ عَدُوِّكَ "

9025- Ebû Âsım der ki: Önceden Araplar: "Akılsız her bir dost senin için düşmanından daha tehlikelidir" derdi.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Ebî Âsım, *Zühd* (89).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/245).

[3] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır.

٩٠٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْعَدْلَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفَضْلَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْجَنَدِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا يُونُسَ الْمَدَنِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْفَرُومِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ , يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يَكُنْ لِنَفْسِهِ فِيهِ خَيْرٌ لَمْ يَكُنْ لِلنَّاسِ فِيهِ خَيْرٌ "

9026- Mâlik b. Enes der ki: "Kendine hayrı olmayan kişinin başkasına hayrı dokunmaz."[1]

٩٠٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَةَ السَّلِيطِيُّ , نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السِّرَاجُ , سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْقَارِيَّ , سَمِعْتُ عَبْدَ الصَّمَدِ مُرْدَوَيْهِ , يَقُولُ: قَالَ الْفُضَيْلُ: " لَا تَجْلِسْ مَعَ صَاحِبِ بِدْعَةٍ , فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّعْنَةُ "

9027- Abdussamed Murdevehy der ki: Fudayl (b. İyâd)'ın: "Bidat sahibi kimseyle oturma. Çünkü (sen yanındayken) üzerine lanetin inmesinden korkarım" dediğini işittim.[2]

٩٠٢٨ - قَالَ: وَقَالَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ: " عَلَامَةُ الْبَلَاءِ أَنْ يَكُونَ خِدْنُ الرَّجُلِ صَاحِبَ بِدْعَةٍ "

9028- Fudayl b. İyâd der ki: "Belanın göstergesi, kişinin dostunun bidat sahibi olmasıdır."[3]

٩٠٢٩ - وَقَالَ: " طُوبَى لِمَنْ مَاتَ عَلَى الْإِسْلَامِ وَالسُّنَّةِ ثُمَّ بَكَى عَلَى زَمَانٍ يَأْتِي تَظْهَرُ فِيهِ الْبِدْعَةُ , فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَلْيُكْثِرْ مِنْ قَوْلِ مَا شَاءَ اللهُ "

9029- Yine Fudayl b. İyâd: "İslam ve sünnet üzere ölen kimseye ne mutlu" demiş ve bidatlerin zuhur edeceği zaman için ağlamıştır. Bidatler zuhur ettiği zaman çokça: "Maşallah" denilir.[4]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında bilinmeyen bir ravi vardır. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* 1/137 (262).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (8/108).

[4] el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* (1/138).

٩٠٣٠ - قَالَ: وَقَالَ الْفُضَيْلُ: " مَنْ قَالَ مَا شَاءَ اللهُ فَقَدْ سَلَّمَ لِأَمْرِ اللهِ "

9030- Yine Fudayl b. İyâd: "Her kim: «Maşallah» derse Allah'ın emrine teslim olmuş olur" demiştir.

٩٠٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَارِثِ الْفَقِيهُ , نا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ , نا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ , نا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ , نا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ الزَّهْرَانِيُّ , نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ , قَالَ: " لَا تُجَالِسُوا صَاحِبَ بِدْعَةٍ , وَلَا تَخْلُوا مَعَ امْرَأَةٍ "

9031- Yûnus b. Ubeyd der ki: "Bidat sahibi kimseyle oturmayın ve (yabancı) bir kadınla birlikte bir yerde yalnız kalmayın."[1]

٩٠٣٢ - وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , أنا جَدِّي يَعْنِي , أنا عَمْرُو بْنُ نُجَيْدٍ , نا مُسَدَّدُ بْنُ قَطَنٍ , نا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " لَا تُجَالِسْ " وَقَالَ: " لَا تَخْلُوَنَّ بِامْرَأَةٍ "

9032- Ahmed b. İbrâhîm bir önceki hadisin aynısını aktarmıştır. Ancak rivayetinde "oturma" ve "bir kadınla birlikte bir yerde yalnız kalma" ifadesini kullanmıştır.

٩٠٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أنا أَبُو عُثْمَانَ الْمِصْرِيُّ , قَالَ: قَالَ أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَسْأَلُ الثَّوْرِيَّ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ أَوْصِنِي , قَالَ: " إِيَّاكَ وَالْأَهْوَاءَ , وَإِيَّاكَ وَالْخُصُومَةَ , وَإِيَّاكَ وَالسُّلْطَانَ "

9033- Ahmed b. Abdillah b. Yûnus der ki: Bir adamın, Sevrî'ye: "Ey Ebû Abdillah! Bana nasihatte bulun" dediğini işittim. Bunun üzerine Sevrî: "Arzularına uymaktan sakın! Husumetten sakın! Sultanlara yakın durmaktan sakın!" karşılığını verdi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* (1/136).

[2] İsnâdı ceyyiddir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* (1/136) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/28).

٩٠٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الطَّيِّبِ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الطَّالِبِيُّ بِالْكُوفَةِ , أنا أَبُو أَحْمَدَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى بْنِ أَبِي قُتَيْبَةَ , نا أَبُو عَمْرٍو الضَّرِيرُ , نا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ , نا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَابِدُ , سَمِعْتُ سُفْيَانَ , يَقُولُ: " إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَجُبًّا تَسْتَعِيذُ مِنْهُ جَهَنَّمَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً , أَعَدَّهُ اللهُ لِلْقُرَّاءِ الزَّائِرِينَ السُّلْطَانَ "

9034- Süfyân der ki: "Cehennemde öyle bir kuyu vardır ki cehennem ondan günde yetmiş defa Allah'a sığınır. Allah bu kuyuyu kurrâlar (Kur'ân hafızları) ve siyasi liderleri ziyaret edenler için hazırlamıştır."[1]

٩٠٣٥ - قَالَ: وَنا أَبُو عَمْرٍو , نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ صَالِحٍ , عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ , عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ , أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ , أَوْ غَيْرُهُ , أَنَّ لُقْمَانَ , كَانَ يَقُولُ: " اللهُمَّ لَا تَجْعَلْ أَصْحَابِي الْغَافِلِينَ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرْتُكَ لَمْ يُعِينُونِي وَإِنْ نَسِيتُكَ لَمْ يُذَكِّرُونِي , وَإِنْ أُمِّرْتُ لَمْ يُطِيعُونِي , وَإِنْ صَمَتُّ لَمْ يُحْزِنُونِي "

9035- İbn Ebî Muleyke veya bir başkası bildiriyor: Hz. Lokmân şöyle dua ederdi: "Allahım! Dostlarımı, seni andığım zaman bana yardımda bulunmayan, seni unuttuğum zaman bana hatırlatmayan, yönetici olduğumda bana itaat etmeyen ve suskun kaldığımda bana hüzün vermeyen gafillerden eyleme."[2]

٩٠٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ , أنا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ , نا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى , نا عَبْدُ الصَّمَدِ , خَادِمُ الْفُضَيْلِ سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ الطُّوسِيَّ , قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ الْمُبَارَكِ: " يَكُونُ مَجْلِسُكَ مَعَ الْمَسَاكِينِ , وَإِيَّاكَ أَنْ تَجْلِسَ مَعَ صَاحِبِ بِدْعَةٍ "

9036- İsmâîl et-Tûsî der ki: İbnu'l-Mübârek bana: "Oturup kalkman, miskinlerle birlikte olsun. Bidat (sapık mezhep) sahibi kimseyle de oturmaktan sakın" dedi.[3]

---

[1] Beyhakî'nin hocasının hocasını tanımıyorum.

[2] Beyhakî'nin hocasının hocasını tanımıyorum. İbnu'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-Rakâik* sh. 122, 123 (359).

[3] İsnâdı hasendir. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl i'tikâd Ehli's-Sünne* (1/137) ve Ebû Nuaym, *Hilye*

٩٠٣٧ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , أنا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّازِيُّ , سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ نَصْرِ بْنِ مَنْصُورٍ الصَّائِغَ , نا مُرْدَوَيْهِ الصَّائِغُ , سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ , يَقُولُ: " مَنْ جَلَسَ مَعَ صَاحِبِ بِدْعَةٍ لَمْ يُعْطَ الْحِكْمَةَ "

9037- Murdevehy es-Sâiğ der ki: Fudayl b. İyâd'ın: "Bidat sahibi kimseyle oturan kimseye hikmet verilmez" dediğini işittim.[1]

٩٠٣٨ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الدَّامِغَانِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلَوَيْهِ , يَقُولُ ح وَسَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مَنْصُورَ بْنَ عَبْدِ اللهِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ الْقُرَشِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ , يَقُولُ: " مَنْ خَالَفَ عَقَدُكَ عَقَدَهُ خَالَفَ قَلْبُكَ قَلْبَهُ "

9038- Yahya b. Muâz der ki: "İtikadı itikadına ihtilaf eden kişinin kalbine karşı da senin kalbin ihtilaf eder."[2]

٩٠٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ أَحْمَدَ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ الْقَصَّارَ، يَقُولُ: " أَشَدُّ الْبَلَاءِ صُحْبَةُ مَنْ يُخَالِفُكَ فِي اعْتِقَادِكَ أَوْ تَحْتَاجُ أَنْ تَرَانِي لَهُ فِي صُحْبَتِكَ، وَأَوْلَى النَّاسِ بِالصُّحْبَةِ مَنْ يُوَافِقُكَ فِي اعْتِقَادِكَ وَتَحْتَشِمُهُ فِي مُجَالَسَتِكَ مَعَهُ ذَاكَ الَّذِي يَمْنَعُكَ عَنْ أَنْوَاعِ الْمُخَالَفَاتِ رُؤْيَتُهُ وَصُحْبَتُهُ "

9039- İbrâhîm el-Kassâr der ki: "İmtihanın en çetini, sohbet ettiğin kişinin îtikadına ihtilaf etmesi veya sohbetinde böyle birine üstün gelmeye ihtiyaç duymandır. Sohbette insanların sana en uygunu, itikadına muvafakat eden ve kendisiyle oturduğun zaman kendisinden utandığın kimsedir. İşte bu kimsenin sohbeti ve onu görmen, seni çeşitli ihtilaflardan alıkoyar."[3]

(8/168).

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Abdurrahman es-Sülemî, *Tabakât es-Sûfiyye* (sh. 9, 10).

[2] Abdullah b. Muhammed ed-Dâmiğânî sûfilerdendir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

٩٠٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ الزَّاهِدُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْمُقْرِئُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ الْمُقَفَّعِ: " لَا تَنْتَصِحَنَّ حَاسِدًا، وَلَا تُؤَاخِيَنَّ أَحْمَقًا، وَلَا تُعَاشِرَنَّ خِبًّا، وَلَا تُصَدِّقَنَّ كَاذِبًا، فَإِنَّ مُنْتَصِحَ الْحَاسِدَ مَغْرُورٌ، وَمُؤَاخِي الْأَحْمَقِ نَادِمٌ، وَمُعَاشِرُ الْخِبِّ مَغْبُونٌ، وَمُصَدِّقُ الْكَاذِبِ كَمُتَّبِعِ السَّرَابِ "

9040- İbnu'l-Mukaffa' der ki: "Hasetçi birine nasihatte bulunma, ahmak biriyle dost olma, cimri kişiyle ünsiyet kurma ve yalancı kişiye inanma. Zira hasetçi kişiye nasihatte bulunan aldanmıştır, ahmak kişi ile dostluk kuran pişmanlık duymuştur, cimri kişiyle ünsiyet kuran aldanmıştır ve yalancı kişiye inanan kimse de serabın peşinden giden kimse gibidir."[1]

٩٠٤١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، نَا دَاوُدُ بْنُ مِهْرَانَ، نَا دَاوُدُ الْعَطَّارُ، أَخْبَرَنِي مُزَاحِمُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ مَوْلَى طَلْحَةَ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَزْدِ شَنُوءَةُ أَوْصَى أَهْلَهُ، فَقَالَ: " إِذَا جَرَّبْتَ مِنْ رَجُلٍ خُلْقًا فَاجْتَنِبْهُ، فَإِنَّ عِنْدَهُ أَمْثَالَهُ إِنْ كَانَ مِنْهُ وَمِنْكَ وإِنْ كَانَ كَذِبَ، وَاسْتَكْثِرْ مِنَ الصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ هُوَ أَكْثَرُ وَاجْتَرِعِ الْغَيْظَ، فَإِنِّي لَمْ أَرَ جُرْعَةً قَطُّ أَحْلَى مِنْهَا، وَإِيَّاكَ وَعِرْقَ السَّوْءِ أَنْ تَنْكِحُوا فِيهِ"

9041- Talha'nın azatlısı Muzâhim b. Ebî Muzâhim bildiriyor: Ezd-i Şenûe kabilesinden bir adam ailesinden birine şöyle vasiyette bulundu: "Birini deneyip de beğenmediğin bir huyunu gördüğün zaman ondan uzak dur. Zira benzeri birçok huyu da çıkacaktır. Sorun her ikinizden çıkarsa o yalan söylese de sen doğruyu söylemekten geri durma. Zira doğruyu söylemek dürüstlüğü de arttıracaktır. Öfkeni içine at! Zira kişinin içine atabileceği bundan daha iyi bir şey bilmiyorum. Nesebi temiz olmayan kişilerle evlilik yapmaktan da uzak dur!"[2]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İsnâdı hasendir.

٩٠٤٢ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّازِيُّ، سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الْبِيكَنْدِيَّ، سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْمَغْرِبِيَّ، يَقُولُ: " مَنْ أَحَبَّ الدُّنْيَا فَلَا يَنْصَحُكَ، وَمَنْ أَحَبَّ الْآخِرَةَ فَلَا يَصْحَبُكَ، لَا تَرْجُ نُصْحَ مَنْ قَدْ خَانَ نَفْسَهُ "

9042- Ebû Abdillah el-Mağribî der ki: "Dünyayı seven kişi, sana samimi davranmaz. Âhireti seven kişi de seninle dostluk kurmaz. Kendi nefsine ihanet eden kimsenin samimiyetini temenni etme."[1]

٩٠٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي عَمْرٍو الصُّوفِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: " لَا تَرْجُوَنَّ نَصِيحَةَ مَنْ قَدْ خَانَ نَفْسَهُ، وَلَا تَجْلِسْ مَعَ مَنْ تَحْتَاجُ أَنْ تُجَالِسَهُ بِالتَّوَقِّي "

9043- Yahya b. Muâz er-Râzî der ki: "Kendi nefsine ihanet eden kimsenin samimiyetini bekleme. Kendisiyle oturduğunda yanında rahat konuşamayacağın kişiyle de oturma."

٩٠٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، سَمِعْتُ بشرًا، يَقُولُ: " لَا تَكَادُ تَضَعُ يَدَكَ إِلَّا عَلَى مُرَاءٍ، إِمَّا مُرَاءٍ بِدِينٍ وَإِمَّا مُرَاءٍ بِدُنْيَا، وَهُمَا جَمِيعًا شَيْءٌ سَوْءٍ فَانْظُرْ أَشَدَّ النَّاسِ توقيا، وَأَعَفَّهُمْ، وَأَطْيَبَهُمْ كَسْبًا فَجَالِسْهُ وَلَا تَجْلِسْ مَعَ مَنْ لَا يُعِينُكَ عَلَى آخِرَتِكَ "

9044- Bişr (b. el-Hâris) der ki: "Elini, dininde mürai veya dünyasında riyakâr olan birinin eline koyman yakındır. Bunların her ikisi de aynıdır. İnsanların en sakınanına (takvalısına), en iffetlisine, kazancı en temiz olanına bak ve onunla dostluk kur. Âhiretin için sana yardımcı olmayan kimse ile dostluk kurma."[2]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

٩٠٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْهُجَيْمِيَّ الْبَصْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، وَقَدْ سَأَلَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، إِلَى مَنْ تَأْمُرُنِي أَجْلِسُ، قَالَ: " إِلَى مَنْ تُكَلِّمُكَ جَوَارِحُهُ لَا مَنْ يُكَلِّمُكَ لِسَانُهُ "

9045- Ebû Bekr el-Huceymî el-Basrî der ki: Bir adamın Sehl b. Abdillah: "Ey Ebû Muhammed! Kiminle oturmamı emredersin?" diye sorduğunu işittim. Bunun üzerine Sehl: "Seninle diliyle değil, azaları ile konuşan kişiyle otur" karşılığını verdi.[1]

٩٠٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، سَمِعْتُ جَدِّي أَبَا عَمْرٍو، يَقُولُ: " مَنْ لَمْ تُهَذِّبْكَ رُؤْيَتُهُ فَاعْلَمْ أَنَّهُ غَيْرُ مُهَذَّبٍ "

9046- Ebû Abdirrahman es-Sülemî bildiriyor: Dedem Ebû Amr'ın şöyle dediğini işittim: "Gördüğünde kişi senin edebini arttırmıyorsa bil ki kendisi de edepsizdir."[2]

٩٠٤٧ - قَالَ: وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: " عَاشِرْ مَنْ تَحْتَشِمُهُ، وَلَا تُعَاشِرْ مَعَ مَنْ لَا تَحْتَشِمُهُ "

9047- Yine dedem Ebû Amr'ın şöyle dediğini işittim: "Kendisine saygı duyacağın kişi ile dostluk kur, saygı duymadığın kişi ile dostluk kurma."[3]

٩٠٤٨ - سَمِعْتُ الْأُسْتَاذَ أَبَا عَلِيٍّ الْحَسَنَ بْنَ مُحَمَّدٍ الدَّقَّاقَ، رَحِمَهُ اللهُ، يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يَعِظْكَ لَحْظُهُ لَمْ يَعِظْكَ لَفْظُهُ "

9048- Üstad Ebû Ali Hasan b. Muhammed ed-Dekkâk der ki: "Görünümü sana fayda sağlamayan kişinin sözü de fayda sağlamaz."

٩٠٤٩ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، نَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصُّوفِيُّ بِمَكَّةَ، نَا أَبُو بَكْرٍ الرَّقِّيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا بَكْرٍ الرَّقَّاقَ مَنْ أَصْحَبُ؟ قَالَ:

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Nuaym, *Hilye* (10/197).

[2] İsnâdı salihtir. Sülemî, *Tabakât es-Sûfiyye* (sh. 454) ve İbnu'l-Mulakkin, *Tabakâtu'l-Evliyâ* (sh. 107).

[3] İsnâdı salihtir.

" مَنْ تَسْقُطُ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ مُؤْنَةُ التَّحَفُّظِ "، ثُمَّ سَأَلْتُهُ مَرَّةً أُخْرَى مَنْ أَصْحَبُ؟ قَالَ: " مَنْ يَعْلَمُ مِنْكَ مَا يَعْلَمُهُ اللهُ مِنْكَ فَتَأْمَنُهُ عَلَى ذَلِكَ "

9049- Ebû Bekr er-Rakkî der ki: Ebû Bekr er-Rekkâk'a: "Kiminle dostluk kurayım?" dediğimde: "Kendisine karşı rahat olacağın ve sana karşı rahat olacak kimse ile" karşılığını verdi. Sonra yine kendisine: "Kiminle dostluk kurayım?" dediğimde: "Allah'ın sende bildiğini bilen ve bu konuda kendisine güvendiğin kimse ile" dedi.[1]

٩٠٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمِهْرَانِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، قَالَا: أَنَا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، نَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْمَرْوَرُوذِيُّ، نَا طَاهِرٌ أَبُو عَبْدِ اللهِ، سَمِعْتُ أَبِي، سَمِعْتُ فُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: " لَا تُؤَاخِ إِنْسَانًا إِذَا غَضِبَ كَذَبَ عَلَيْكَ "

9050- Fudayl b. İyâd der ki: "Öfkelendiği zaman sana yalan söyleyen kimse ile dostluk kurma."[2]

٩٠٥١ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْشَدَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُظَاهِرٍ، أَنْشَدَنِي الْمُطَرِّفِيُّ لِبَعْضِهِمْ:"

لَيْسَ الْكَرِيمُ الَّذِي إِنْ ذَلَّ صَاحِبُهُ ... بَثَّ الَّذِي كَانَ مِنْ أَسْرَارِهِ عَلِمَا

إِنَّ الْكَرِيمَ الَّذِي تَبْقَى مَوَدَّتُهُ ... وَيَحْفَظُ السِّرَّ إِنْ صَافَى وَإِنْ صَرَمَا"

9051- Muhammed b. Muzâhir bildiriyor: Mutarrif şu şiiri okudu:

"Asil kişi, dostunu zelil kılan kimse değildir
Bildiği sırlarını ifşa eden kimse ise hiç değildir.
Asil kişi, dostluğu hep devam edip baki kalandır
Kişi onunla kalsa da, terk etse de sırrını saklayandır."

---

[1] İsnâdı salihtir.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

٩٠٥٢ - وَأَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْشَدَنَا الْإِمَامُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَنْشَدَنَا ابْنُ الْأَنْبَارِيِّ، أَنْشَدَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى،"

وَلَيْسَ خَلِيلِي بِالْمَلُولِ وَلَا الَّذِي ... إِذَا غِبْتُ عَنْهُ بَاعَنِي بِخَلِيلِ

وَلَكِنْ خَلِيلِي مَنْ يَدُومُ وِصَالُهُ ... وَيَحْفَظُ سِرِّي عِنْدَ كُلِّ دَخِيلِ"

9052- İbnu'l-Enbârî bildiriyor: Ahmed b. Yahya şu şiiri okudu:

"Benim esas dostum, benden usanan dostum değildir

Yanmda olmadığımda beni başka dostuyla satan da değildir.

Esas dostum, beni sürekli olarak sorandır

Her hâlükârda da sırrımı saklayandır."

٩٠٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ الرَّازِيَّ، سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ رَحِمَهُ اللهُ، يَقُولُ: " مَنْ كَتَمَ سِرَّهُ كَانَتِ الْخِيَرَةُ فِي يَدِهِ "

9053- Muhammed b. Abdillah b. Abdilhakem bildiriyor: (İmam) Şâfiî'nin: "Kişi sırrım gizli tuttuğu sürece sırrın hakimiyeti elinde olur" dediğini işittim.[1]

٩٠٥٤ - قَالَ: وَسَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْمِصْرِيَّ، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنَ عَبْدِ الْحَكَمِ، سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ، وَرَوَى لَنَا عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّهُ قَالَ: " مَا أَفْشَيْتُ إِلَى أَحَدٍ سِرًّا فَأَفْشَاهُ فَلُمْتُهُ، لِأَنِّي كُنْتُ أَضِيقُ صَدْرًا مِنْهُ "

9054- Amr b. el-Âs der ki: "Sırrımı verdiğim ve onu ifşa etmesinden dolayı kınadığım kimse yoktur. Çünkü hiç kimseye sır vermedim."[2]

٩٠٥٥ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْشَدَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ حَمْدَانَ الْعُكْبَرِيُّ، أَنْشَدَنِي ابْنُ مَخْلَدٍ،"

خَيْرُ إِخْوَانِكَ الْمُشَارِكُ فِي الْمُرِّ ... وَأَيْنَ الصَّدِيقُ فِي الْمُرِّ أَيْنَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

الَّذي إِنْ حَضَرْتَ سَرَّكَ بِالْوُدِّ وَإِنْ غِبْتَ كَانَ سَمْعًا وَعَيْنَا"

9055- Abdullah b. Hemdân el-Ukberî'nin bildirdiğine göre İbn Mahled şu şiiri okumuştur:

"En hayırlı kardeşlerin seninle acıyı paylaşanlardır

Hani nerede, acıyı paylaşacak hakiki dost nerede!

Hazır bulunduğunda seni muhabbet ile sevindiren

Bulunmadığında ise senin yerine işiten ve gören dost nerede!"[1]

٩٠٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ الْخَيَّاطَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الْحُبِّ فِي اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: بَذْلُ الشَّيْءِ لصفاءِ الْوُدِّ، وَتَعْطِيلُ الْإِرَادَةِ لِإِرَادَةِ الْأَخِ لِلسَّخَاءِ بِالنَّفْسِ، وَالْمُشَارَكَةُ فِي مَحْبُوبِهِ ومكروهه لصحة العقد. "

9056- Zünnûn der ki: "Üç şey Allah için sevmenin göstergelerindendir. Biri, aradaki sevginin saf olması için bir şeyleri infak etmektir. Diğeri, sevilen kardeşin istediği için kişinin kendi istediğinden vazgeçmesidir. Bir diğeri de, aradaki bağın sağlam olması için kardeşin sevdiği ve sevmediği şeyleri dikkate alıp bu yönde kişinin elinden gelen gayreti göstermesidir."[2]

٩٠٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، أَنَا أَبُو كُدَيْنَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: كَانُوا يَقُولُونَ: " لَا خَيْرَ لَكَ فِي صُحْبَةِ مَنْ لَا يَرَى لَكَ مِنَ الْحَقِّ مِثْلَ مَا تَرَى لَهُ "

9057- Mücâhid der ki: Önceleri: "Hakta, kendisi için gördüğün şeyi senin için görmeyen kişinin dostluğunda sana bir hayır yoktur" denilirdi.[3]

٩٠٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَوَاتِيمِيُّ بِبَيْهَقَ، أَنْشَدَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدُّغُولِيُّ:"

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı zayıftır.

إِذَا كُنْتُ تَأْتِي الْمَرْءَ تَعْرِفُ حَقَّهُ وَيَجْهَلُ مِنْكَ الْحَقَّ وَالصَّرْمُ أَوْسَعُ
فَفِي النَّاسِ أَبْدَالٌ وَفِي الْأَرْضِ مَذْهَبٌ وَفِي النَّاسِ عَمَّنْ لَا يُوَاتِيكَ مَقْنَعُ
وَإِنِ امْرُؤٌ يَرْضَى الْهَوَانَ لِنَفْسِهِ حَقِيقٌ لِجَدْعِ الْأَنْفِ وَالْجَدْعُ أَشفَعُ"

9058- Ebu'l-Fadl Ahmed b. Muhammed el-Havâtimî bildiriyor: Ebu'l-Abbâs Muhammed b. Abdirrahman ed-Duğûlî şu şiiri okudu:

"Hakkını tanıdığın kişi tanımıyorsa hakkını
Onunla arayı kesmen en uygunudur
Dünyada salih kişiler de, gidecek yerler de çoktur
Maske takmadan da seninle dost olacaklar vardır
Kendi nefsine zillete razı olanın hakkı
Burun kıvırıp ondan uzaklaşmaktır."

٩٠٥٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْوَرَّاقُ الْهَرَوِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ، نَا يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٍ، قَالَ: قَالَ سُفْيَانُ: " لَا تَصْحَبْ مَعَ مَنْ يُحْصِيَ مِنَّتَهُ عَلَيْكَ "

9059- Süfyân der ki: "Sana yaptığı iyilikleri sayıp duran kişi ile dostluk kurma."[1]

٩٠٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، نَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمَّادِ بْنِ سُفْيَانَ الْقُرَشِيُّ بِالْكُوفَةِ، نَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ النَّحْوِيُّ، نَا حَبِيبُ بْنُ نَصْرِ بْنِ زِيَادٍ، نَا عَلِيُّ بْنُ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيُّ، عَنِ الْأَصْمَعِيِّ، قَالَ: كَانَ عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ يَقُولُ: " إِيَّاكَ وَمُجَالَسَةَ عَدُوِّكَ مَا وَجَدْتَ مِنْ ذَلِكَ بُدًّا فَإِنَّهُ يَتَحَفَّظُ عَلَيْكَ عُيُوبَكَ وَيُمَارِيكَ صَوَابَكَ "

9060- Avn b. Abdillah b. Utbe der ki: "Düşmanınla birlikte oturmaktan sakın. Böylesi bir durumda düşmanın ayıplarını araştırır ve seni ifşa etmeye çalışır."[2]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı hasendir.

٩٠٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: قَالَ لِي ذُو النُّونِ: " عَلَيْكَ بِصُحْبَةِ مَنْ تَسْلَمُ مِنْهُ فِي ظَاهِرِ الْغَيْبِ كَسَلَامَتِكَ مِنْهُ فِي الْمُشَاهَدَةِ "

9061- Zünnûn der ki: "Yanında hazır bulunduğun zamanda kendisinden selamette olduğun gibi yokluğunda da kendisinden selamette olacağın dost edinmeye bak."[1]

٩٠٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مَنْصُورُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيَّ، يَقُولُ: " أَضْيَقُ السُّجُونِ مُعَاشَرَةُ الْأَضْدَادِ "

9062- Ebû Ali er-Rûzbârî der ki: "Zindanların en darı, birbirine (huyu huyuna) uymayan kimselerle bir arada bulunmaktır."

٩٠٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ أَحْمَدَ التَّمِيمِيُّ، بِهَمْدَانَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْدَانَ بْنِ سُفْيَانَ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ، يَقُولُ: " لَا خَيْرَ لَكَ فِي صُحْبَةِ مَنْ تَحْتَاجُ إِلَى مُدَارَاتِهِ "

9063- (İmam) Şâfiî der ki: "(Şerrinden korunmak maksadıyla) idare etme ihtiyacı duyacağın kişinin dostluğundan bir hayır yoktur."[2]

٩٠٦٤ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نَا أَبُو دَاوُدَ، نَا الصَّعْقُ بْنُ حَزْنٍ، عَنْ عَقِيلٍ الْجَعْدِيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عَبْدَ اللهِ، أَيُّ عُرَى الْإِسْلَامِ أَوْثَقُ؟ " قَالَ: قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: " الْوَلَايَةُ فِي اللهِ، الْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ، يَا عَبْدَ اللهِ، أَتَدْرِي أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ " قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " فَإِنَّ أَعْلَمَ النَّاسِ أَعْلَمُهُمْ بِالْحَقِّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ، وَإِنْ كَانَ مُقَصِّرًا فِي الْعَمَلِ، وَإِنْ كَانَ يَزْحَفُ عَلَى استه"

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (10/241).

[2] İsnâdı hasendir.

9064- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Abdullah! İslam'ın en sağlam kulpunun ne olduğunu biliyor musun?"* diye sorunca: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah için dostluk kurmak, Allah için sevmek ve Allah için sevmemektir"* buyurdu. Sonra: *"Ey Abdullah! İnsanların en bilgininin kim olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. Kendisine: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediğimde: *"En bilgili insan, insanların ihtilaflara düştükleri zaman amelleri az olmasına rağmen sır üstü sürünüyor olsa bile gerçeği en iyi şekilde görebilendir"* buyurdu.[1]

٩٠٦٥ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ بَيَانٍ الْمُقْرِئُ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ أَبُو النُّعْمَانِ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَحْمُوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ خُرَّزَاذَ الْأَنْطَاكِيُّ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ، نَا الصَّعْقُ بْنُ حَزْنٍ، عَنْ عُقَيْلٍ الْجَعْدِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ "، قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ "، قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، ثَلَاثَ مِرَارٍ، قَالَ: " أَتَدْرِي أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ؟ " قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " الْوَلَايَةُ فِي اللهِ، الْحُبُّ فِيهِ وَالْبُغْضُ فِيهِ، يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ "، قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، ثَلَاثَ مِرَارٍ، قَالَ: " هَلْ تَدْرِي أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ " قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " أَفْضَلُ النَّاسِ أَفْضَلُهُمْ عَمَلًا إِذَا فَقِهُوا فِي دِينِهِمْ، يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ "، قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، ثَلَاثَ مِرَارٍ، قَالَ: " هَلْ تَدْرِي أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ " قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " أَعْلَمُ النَّاسِ أَبْصَرُهُمْ بِالْحَقِّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ، وَإِنْ كَانَ مُقَصِّرًا فِي الْعَمَلِ، وَإِنْ كَانَ يَزْحَفُ عَلَى اسْتِهِ، وَاخْتَلَفَ مَنْ كَانَ قَبْلَنَا عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، نجا مِنْهَا ثَلَاثٌ وَهَلَكَ سَائِرُهَا، فِرْقَةٌ آذَتِ الْمُلُوكَ وَقَاتَلَتْهُمْ عَلَى دِينِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَدِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ، حَتَّى قُتِلُوا، وَفِرْقَةٌ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ طَاقَةٌ بِمُوَازَاةِ الْمُلُوكِ فَأَقَامُوا بَيْنَ ظَهْرَانَيْ قَوْمِهِمْ فَدَعَوْهُمْ إِلَى دِينِ اللهِ وَدِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ، فَأَخَذَتْهُمُ الْمُلُوكُ فَقَتَلَتْهُمْ وَنَشَرَتْهُمْ وَقَطَّعَتْهُمْ

---

[1] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasendir.

بِالْمَنَاشِيرِ، وَفِرْقَةٌ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ طَاقَةٌ بِمُوَازَاةِ الْمُلُوكِ وَلَا بِأَنْ يُقِيمُوا بَيْنَ ظَهْرَانَيْ قَوْمِهِمْ يَدْعُوهُمْ إِلَى دِينِ اللهِ وَإِلَى دِينِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فَسَاحُوا فِي الْجِبَالِ، وَتَرَهَّبُوا فِيهَا فَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَرَهْبَانِيَّةٍ ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللهِ﴾ [الحديد: ٢٧]، إِلَى قَوْلِهِ: ﴿فَاسِقُونَ﴾ [الحديد: ٢٧]، وَالْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِي وَصَدَّقُونِي، وَالْفَاسِقُونَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِي وَجَحَدُونِي "

9065- İbn Mes'ûd anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Abdullah b. Mes'ûd!"* diye seslenince: "Buyur ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyim" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Ey Abdullah b. Mes'ûd!"* diye seslenince, üç defa: "Buyur ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyim" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmanın en sağlam kulpunun ne olduğunu biliyor musun?"* buyurdu. Kendisine: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediğimde: *"Allah için dostluk kurmak, Allah için sevip, Allah için nefret etmektir"* buyurdu. Sonra: *"Ey Abdullah b. Mes'ûd!"* diye seslenince, üç defa: "Buyur ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyim" dedim. Bunun üzerine: *"Hangi insanların daha üstün olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediğimde: *"İnsanların en üstünü, dinlerinde fakih olup üstün amel işleyenlerdir"* buyurdu. Sonra: *"Ey Abdullah b. Mes'ûd!"* diye seslenince, üç defa: "Buyur ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyim" dedim. Bunun üzerine: *"Hangi insanların daha bilgili olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediğimde şöyle buyurdu:

"En bilgili insan, insanların ihtilaflara düştükleri zaman amelleri az ve sırt üstü sürünüyor olsa bile gerçeği en iyi şekilde görebilendir. Bizden öncekiler yetmiş iki fırkaya ayrılmıştır. Onlardan üçü kurtuluşa ermiş, diğerleri ise helak olmuştur. Bir fırka krallara karşı çıkıp öldürülünceye kadar Allah'ın ve İsa b. Meryem'in dini uğrunda onlarla savaştılar. Bir fırkanın ise krallara karşı çıkma gücü yoktu. Bunlar kendi kavimleri arasında kalmaya devam edip onları Allah'ın ve Hz. İsa'nın dinine davet ettiler. Bunun üzerine de krallar onları testerelerle keserek öldürdüler. Bir fırkanın ise ne krallara karşı çıkma, ne de kavimleri arasında kalma gücü vardı. Bu sebeple dağlara çıkıp orada ruhbanlığa başladılar. Allah'ın haklarında: ***"Uydurdukları ruhbanlığa gelince, onu biz yazmadık. Fakat kendileri Allah rızasını kazanmak için yaptılar. Ama buna da gereği gibi uymadılar. Biz de onlardan iman edenlere mükâfatlarını verdik. İçlerinden çoğu da yoldan***

çıkmışlardır"[1] *diye buyurduğu kişiler de bunlardır. Müminler bana iman edip beni tasdik edenlerdir. Fasıklar da nankörlük edip beni inkâr edenlerdir."*

٩٠٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ، نَا أَبُو الْوَلِيدِ، نَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سُئِلَ: أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ؟ قَالَ: " الْحُبُّ لِلَّهِ وَالْبُغْضُ لِلَّهِ "

9066- Berâ b. Âzib bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İmanın en sağlam kulpu nedir?" diye sorulunca: *"Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir"* buyurdu.[2]

٩٠٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا بِشْرُ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ: مَنْ لَمْ يَكُنْ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ اللهِ وَرَسُولِهِ، وَأَنْ يُحْرَقَ بِالنَّارِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْتَدَّ عَنْ دِينِهِ، وَمَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ "

9067- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şu üç haslet kimde bulunursa o kimse imanın tatlılığını hisseder. Bunlar, hiçbir şeyi Allah ve Resûlü'nden daha fazla sevmemek, dininden dönmektense ateşe atılmayı yeğlemek ve Allah için sevip Allah için buğzetmektir (nefret etmektir)."*[3]

٩٠٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ عُمَرَ الْمَعْرُوفَ بِابْنِ أَبِي أَزْرَقَ، نَا عَاصِمُ بْنُ النَّضْرِ، نَا مُعْتَمِرٌ، سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنْ حَنَشٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ،

---

[1] Hadîd Sûr. 27

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasendir.

أَنَّهُ قَالَ لِأَبِي ذَرٍّ: " يَا أَبَا ذَرٍّ، أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ؟ " قَالَ: اللهُ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " الْمُوَالَاةُ فِي اللهِ، وَالْحُبُّ فِي اللهِ، وَالْبُغْضُ فِي اللهِ "

9068- İbn Abbâs bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Zer'e: *"Ey Ebû Zer! İmanın en sağlam kulpu nedir?"* diye sorunca, Ebû Zer: "Allah ve Resûlü daha iyi bilîr" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah için dostluk kurmak, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir"* buyurdu.[1]

٩٠٦٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نَا أَبُو نُعَيْمٍ، نَا سُفْيَانُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ لِي: " عَادِ فِي اللهِ، وَوَالِ فِي اللهِ، فَإِنَّهُ لَا يُنَالُ وَلَايَةُ اللهِ إِلَّا بِذَاكَ، وَلَا يَجِدُ رَجُلٌ طَعْمَ الْإِيمَانِ وَإِنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ وَصِيَامُهُ حَتَّى يَكُونَ كَذَلِكَ "

9069- Mücâhid bildiriyor: İbn Abbâs bana: "Allah için düşman ol ve Allah için dostluk kur. Çünkü Allah'ın dostluğuna ancak bu şekilde erişilir. Kişi bu şekilde olmadıkça çokça namaz kılıp çokça oruç tutsa da imanın tadını hissetmez" dedi.[2]

٩٠٧٠ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَرْوَزِيُّ، نَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، نَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى الطَّرَسُوسِيُّ، نَا فَيْضُ بْنُ إِسْحَاقَ الرَّقِّيُّ، قَالَ: قَالَ لِي الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ: " تُرِيدُ أَنْ تَقِفَ الْمَوْقِفَ مَعَ نُوحٍ، وَإِبْرَاهِيمَ وَمَعَ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَأَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ بِأَيِّ عَمَلٍ، أَوْ بِأَيِّ شَهْوَةٍ تَرَكْتَهَا، أَوْ أَيِّ قَرِيبٍ بَاعَدْتَهُ فِي اللهِ، أَوْ أَيِّ عَدُوٍّ قَرَّبْتَهُ فِي اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9070- Fayd b. İshâk er-Rakkî der ki: Fudayl b. İyâd bana şöyle dedi: "Hangi davranıştan dolayı veya (Allah için) terk etmiş olduğun hangi şehvetten dolayı veya Allah için hangi yakını kendinden uzaklaştırdığından dolayı veya Allah için hangi düşmanı kendine yakın kıldığından dolayı

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/251 (11573) ve Beğavî, *Şerh es-Sünne* 13/53 (3468).

[2] İsnâdı zayıftır.

Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Hz. Nuh ile İbrâhîm'in konumunda durmak, peygamberler ve sıddîkler île birlikte cennete girmek istiyorsun?"[1]

٩٠٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا، يَقُولُ: " هَلْ أَبْغَضْتَ أَحَدًا فِي اللهِ؟ هَلْ تَرَكْتَ شَهْوَةً لَهُ؟ "

9071- Hasan b. Amr der ki: Bişr'in: "Allah için kimseye buğzettin mi? Allah için bir şehvetinden vazgeçtin mi?" dediğini işittim.[2]

٩٠٧٢ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرًا، يَقُولُ: " الْحُبُّ فِي اللهِ، وَالْبُغْضُ فِي اللهِ، فَإِذْ أَحْبَبْتَ أَحَدًا فِي اللهِ فَأَحْدَثَ حَدَثًا فَأَبْغِضْهُ فِي اللهِ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ الْحَبُّ فِي اللهِ "

9072- Aynı isnâd ile Hasan b. Amr der ki: Bişr'in şöyle dediğini işittim: "Allah için sevilir ve Allah için buğzedilir. Allah için birini sever ve bu kişi bir şey (bidat) ihdas ederse Allah için bu kimseyi buğzet. Eğer böyle yapmazsan Allah için sevmiş olmazsın."[3]

٩٠٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَعْرَابِيُّ، نَا أَبُو دَاوُدَ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْأَرْغِيَانِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْأَرْغِيَانِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ، سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ أَسْبَاطَ، سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: " إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فِي اللهِ، ثُمَّ أَحْدَثَ حَدَثًا فِي الْإِسْلَامِ فَلَمْ يُبْغِضْهُ عَلَيْهِ فَلَمْ يُحِبَّهُ فِي اللهِ " لَفْظُ حَدِيثِ الْأَرْغِيَانِيِّ

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/203, 204).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir.

9073- Süfyân es-Sevrî der ki: "Kişi birini Allah için sever ve sevdiği kişi İslam'da (bidat türünden) bir şey (sapkın fikir) ihdas ettiği halde ona buğzetmezse, onu Allah için sevmiş olmaz."[1]

Lafız el-Erğiyânî'nin lafzıdır.

٩٠٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ بَالَوَيْهِ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، نَا أَبِي، نَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الْمَعْمَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ شَيْخٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: " إِذَا أَحْبَبْتُ رَجُلًا فِي اللهِ، ثُمَّ أَحْدَثَ فَلَمْ أَبْغَضْهُ، فَلَمْ أَكُنْ أَحْبَبْتُهُ فِي اللهِ "

9074- Süfyân es-Sevrî'nin bildirdiğine göre Ensâr'dan yaşlı bir kişi şöyle demiştir: "Allah için birini sever ve bu kişi bir şey ihdas ettiği (sapık bir fikir ortaya attığı) halde ona buğzetmezsem, onu Allah için sevmiş olmam."[2]

٩٠٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، نَا سَيَّارٌ، نَا جَعْفَرٌ، نَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، بَلَغَنَا " أَنَّ مُوسَى نَبِيَّ اللهِ ﷺ، قَالَ: يَا رَبِّ، مَنْ أَهْلُكَ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُكَ الَّذِينَ تُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّ عَرْشِكَ، قَالَ: هُمُ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي، الطَّاهِرَةُ قُلُوبُهُمْ، النَّقِيَّةُ أَبْدَانُهُمْ، إِذَا ذُكِرُوا ذُكِرْتُ بِهِمْ، وَالَّذِينَ يَأْوُونَ إِلَى ذِكْرِي كَمَا تَأْوِي النُّسُورُ إِلَى أَوْكَارِهَا، وَالَّذِينَ يَكْلَفُونَ بِذِكْرِي كَمَا يَكْلَفُ الصَّبِيُّ، وَالَّذِينَ يَغْضَبُونَ لِمَحَارِمِي إِذَا اسْتُحِلَّتْ كَمَا يَغْضَبُ النَّمِرُ إِذَا حَرَبَ "

9075- Mâlik b. Dînar bildiriyor: Allah'ın Peygamberi Hz. Mûsa: "Ey Rabbim! Arş'ın gölgesi altında gölgelendirdiğin ailen kimdir?" deyince, Allah şöyle buyurdu: "Benim Celâlim için birbirlerini sevenler, kalpleri saf olanlar ve bedenleri temiz olanlardır. Onlar anıldığı zaman ben zikredilirim. Ayrıca kartalların yuvasına sığınması gibi zikrime sığınanlar, çocuğun ninniyi sevdiği gibi zikrimi sevenler ve haram kıldığım şeyi helal kıldıklarında kaplanın hiddetlenmesi gibi hiddetlenenlerdir."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/34).

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/34).

[3] İsnâdında Hadir b. Ebân'ın bulunmasından dolayı zayıftır.

٩٠٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، نَا عُبْدُوسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّنْجُورِيُّ، نَا أَبُو خَالِدٍ الْفَرَّاءُ، نَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو الْفُقَيْمِيُّ، عَنْ مُنْذِرٍ أَبِي يَعْلَى الثَّوْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ، قَالَ: " مَنْ أَحَبَّ رَجُلًا عَلَى عَدْلٍ ظَهَرَ مِنْهُ وَهُوَ فِي عِلْمِ اللهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ آجَرَهُ اللهُ كَمَا لَوْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ أَبْغَضَ رَجُلًا عَلَى جَوْرٍ ظَهَرَ مِنْهُ وَهُوَ فِي عِلْمِ اللهِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ آجَرَهُ اللهُ كَمَا لَوْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ "

9076- Muhammed İbnu'l-Hanefiyye der ki: "Kim birini haklı yere severse bu kimse Allah'ın ezeli ilminde cehennemlik olsa bile Allah onu cennetlikler gibi mükâfatlandırır. Kim de birine haksız yere buğzederse, bu kimse Allah'ın ezeli ilminde cennetlik olsa bile Allah onu cehennemlikler gibi cezalandırır."[1]

٩٠٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ فِهْرٍ الْمِصْرِيُّ بِمَكَّةَ، نَا الْحَسَنُ بْنُ رَشِيقٍ، نَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْرَائِيلَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: " لَا تَجِدُ مُبْتَدِعًا إِلَّا وَجَدْتَهُ ذَلِيلًا أَلَمْ تَسْمَعْ إِلَى قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ [الأعراف: ١٥٢] "

9077- Süfyân b. Uyeyne der ki: Her bidatçinin zelil olduğunu görürsün. Yoksa Yüce Allah'ın, *"Buzağıyı tanrı olarak benimseyenler Rablerinin öfkesine ve dünya hayatında alçaklığa uğrayacaklardır; iftira edenleri böylece cezalandırırız"*[2] buyurduğunu duymadın mı?[3]

٩٠٧٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، نَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سُفْيَانَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِهْرَانِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، نَا حَزْمُ بْنُ أَبِي حَزْمٍ الْقُطَيْعِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " عَمَلٌ قَلِيلٌ فِي سُنَّةٍ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ فِي بِدْعَةٍ "

---

[1] İsnâdında tanımadığım Hâkim'in hocası vardır.

[2] A'râf Sur. 152

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/565).

9078- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Sünnete uygun yapılan az amel, bidat (sapkın fikirler) dairesinde yapılan çok amelden daha hayırlıdır."[1]

[1] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/76).

السَّابِعُ وَالسِّتُّونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي إِكْرَامِ الْجَارِ

67. Şube

Komşuya İkramda Bulunmak

Yüce Allah: *"Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa... iyilik edin"*[1] buyurmaktadır. Tefsirde: *"Yakın komşuya"*[2] ifadesiyle bitişiğinde olan komşu, *"Uzak komşuya"*[3] ifadesi ile de uzağındaki komşu, *"Yanınızdaki arkadaşa"*[4] ifadesiyle de yol arkadaşı kastedilmektedir" denilmiştir.

Bu konu bir sonraki hadiste şöyle zikredilmiştir:

٩٠٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى﴾ [النساء: ٣٦] " يَعْنِي: الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ قَرَابَةٌ "، ﴿وَالْجَارِ الْجُنُبِ﴾ [النساء: ٣٦]: " الَّذِي لَيْسَ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ قَرَابَةٌ "، ﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾ [النساء: ٣٦] يَقُولُ: " الرَّفِيقُ فِي السَّفَرِ "، وَهَكَذَا ذَكَرَهُ مُجَاهِدٌ، وَقَتَادَةُ، ثُمَّ الْكَلْبِيُّ، وَمُقَاتِلُ بْنُ حَيَّانَ، وَمُقَاتِلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، زَادَ مُقَاتِلُ بْنُ سُلَيْمَانَ: فِي ﴿الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾ [النساء: ٣٦] " يَعْنِي: الرَّفِيقَ فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ "

وَرُوِّينَا عَنْ عَلِيٍّ، وَعَبْدِ اللهِ، ثُمَّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَغَيْرِهِ، " فِي ﴿الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾ [النساء: ٣٦] أَنَّهَا الْمَرْأَةُ " وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي رِوَايَةٍ كَذَلِكَ، وَفِي رِوَايَةٍ: " الرَّفِيقُ الصَّالِحُ "

---

[1] Nisâ Sur. 36

[2] Nisâ Sur. 36

[3] Nisâ Sur. 36

[4] Nisâ Sur. 36

9079- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs: *"Yakın komşuya"*[1] ifadesini açıklarken: "Burada aranızda akrabalık bağı olan komşular kastedilmektedir" dedi. *"Uzak komşuya"*[2] ifadesini açıklarken de: "Burada aranızda akrabalık bağı olmayan komşular kastedilmektedir" dedi. *"Yanınızdaki arkadaşa"*[3] ifadesî hakkında ise: "Burada yol arkadaşı kastedilmektedir" dedi.[4]

Mücahid[5], Katâde, el-Kelbî, Mukâtil b. Hayyân ve Mukâtil b. Süleymân bunu bu şekilde zikretmişlerdir. Mukâtil b. Süleymân rivayetinde: "(İbn Abbâs): *"Yanınızdaki arkadaşa"*[6] ifadesi hakkında ise: "Burada yol arkadaşı ve mukîm olan arkadaş kastedilmektedir" dedi" ziyadesinde bulunmuştur.

Hz. Ali[7], Abdullah (b. Mes'ûd), İbrâhîm(-i Nehaî) ve başkaları kanalıyla bize bildirilene göre: *"Yanınızdaki arkadaşa"*[8] ifadesiyle kişinin eşi kastedilmektedir. Saîd b. Cübeyr'in[9] rivayetinde yine bu şekilde açıklanmıştır. Başka bir rivayette ise: "Salih arkadaş" şeklinde açıklanmıştır.

٩٠٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَتَكِيُّ، قَالَ: نَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، قَالَ: نَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، أَنَّهَا سَمِعَتْ

---

[1] Nisâ Sur. 36

[2] Nisâ Sur. 36

[3] Nisâ Sur. 36

[4] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/529, 531).

[5] İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/78- 80).

[6] Nisâ Sur. 36

[7] İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/81, 82).

[8] Nisâ Sur. 36

[9] İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/81).

رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ لَيُوَرِّثُهُ "، وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَذَكَرَهُ، وَقَالَ: " سَيُوَرِّثُهُ "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ مَالِكٍ

9080- Müminlerin annesi Hz Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cibrîl bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki onu (bana) varis kılacağını sandım"* buyurmuştur.

Buhârî bunu *Sahîh*'te İsmâîl b. Ebî Uveys kanalıyla[1] ve Müslim bunu Kuteybe kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.[2]

٩٠٨١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ بِمَرْوٍ، قَالَ: نَا أَبُو الْمَوْجَةَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: نَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ، نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَمْ يَزَلْ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ "، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ النَّاقِدِ

9081- Hz Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cibrîl bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki onu varis kılacağını sandım"* buyurmuştur.[3]

Müslim bunu *Sahîh*'te Amr b. Muhammed en-Nâkid kanalıyla rivayet etti.[4]

٩٠٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْتِيُّ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، قَالَ: نَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: نَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا زَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُوصِينِي بِالْجَارِ

---

[1] Buhârî, *edeb* (7/78).

[2] Müslim 3/2025 (140).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *el-birr ve's-sıla* (3/2025).

حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِنْهَالِ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنِ الْقَوَارِيرِيِّ، عَنْ يَزِيدَ

9082- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cibrîl bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki onu varis kılacağını sandım"* buyurmuştur.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. el-Minhâl kanalıyla[2] ve Müslim bunu "el-Kavârîrî —Yezîd" kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٠٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: نَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: نَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ "، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، وَابْنِ نُمَيْرٍ، عَنْ سُفْيَانَ

9083- Ebû Şureyh el-Huzâî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna iyilikte bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır konuşsun ya da sussun."*

Müslim[4] bunu *Sahîh*'te Zuheyr b. Harb ile İbn Numeyr kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.

٩٠٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، قَالَ: نَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ بْنِ الْعُرْيَانِ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: نَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: نَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ، وَأَبْصَرَتْهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *edeb* (7/87).

[3] Müslim 3/2025 (141).

[4] Müslim 1/69 (77).

رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ "، قَالُوا: وَمَا جَائِزَتُهُ، قَالَ: " يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَالضِّيَافَةُ إِلَى ثَلَاثٍ، فَمَا كَانَ وَرَاءَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْكَ، وَلَا يَثْوِي عِنْدَهُ حَتَّى يُحْرِجَهُ "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنِ اللَّيْثِ

9084- Ebû Şurayh el-Adevî der ki: Şu kulaklarım duydu ve şu gözlerim gördü ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşurken: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, komşusuna ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, misafirine câizesini ikramda bulunsun"* buyurdu. "Onun câizesi nedir?" diye sorulunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Onun misafir olarak câizesi bir gündüz ve gecelik ağırlanmadır. (Görev olarak) misafir ağırlama ise üç gün olur. Üç günden sonrası için yaptığı ağırlama ise ev sahibi için bir sadaka olur. Misafir de ev sahibini bıktıracak kadar yanında kalmasın."*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten rivayet etti.[1]

٩٠٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، قَالَا: أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ "

9085- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna eziyet etmesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayırlı olan bir şey söylesin ya da sussun."*[2]

---

[1] Buhârî, *edeb* (7/79).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 4/659 (2500).

٩٠٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: نَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: أَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ حَرْمَلَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ مَعْمَرٍ

9086- İbn Şihâb isnâdıyla bir önceki hadisin aynısını aktarmış, ancak rivayetinde: *"Komşusuna ikramda bulunsun"* ifadesini kullanmıştır.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Harmele kanalıyla[2] ve Buhârî bunu Ma'mer kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٠٨٧ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، قَالَ: نَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْبَاقِرْحِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ، نَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ ثَلَاثًا "، قَالُوا: وَمَنْ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ "، قَالُوا: وَمَا بَوَائِقُهُ، قَالَ: " شَرُّهُ "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَلِيٍّ

9087- Ebû Şureyh el-Ka'bî bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Vallahi iman etmiş olmaz! Vallahi iman etmiş olmaz! Vallahi iman etmiş olmaz!"* buyurunca, oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu kişi kimdir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âfetlerinden komşusu emin olamayan kişidir"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu âfetler nedir?" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kötülükleridir"* buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Âsım b. Ali kanalıyla rivayet etti.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 1/68 (74).

[3] Buhârî, *edeb* (7/104).

٩٠٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: نَا إِسْمَاعِيلُ يَعْنِي ابْنَ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ "، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ

9088- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Komşuları, vereceği zarardan emin olmadığı sürece kişi cennete giremez*" buyurmuştur.[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٠٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، قَالَ: نَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: نَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْمُسَاوِرِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، وَهُوَ يدخل ابْنَ الزُّبَيْرِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَيْسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ إِلَى جَنْبِهِ "، وَقَالَ: غَيْرُ أَبِي أَحْمَدَ: عَبْدِ اللهِ الْمُسَاوِرِ

9089- Abdullah b. Ebi'l-Musâvir der ki: İbn Abbâs, İbnu'z-Zübeyr'e cimri biri olduğunu ima ederek şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Yanı başında komşusu aç iken karnını doyuran kimse (olgun) mümin değildir*» buyurduğunu işittim."[4]

Ebû Ahmed'den bir başkası rivayetinde: "Abdullah el-Misver" demiştir.

---

[1] Buhârî, *edeb* (7/78).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 1/68 (73).

[4] İsnâdı hasendir. Buhârî, *et-Târih el-Kebîr* (3/1/195, 196), Hatîb, *Târihu Bağdâd* (10/391, 392), Hâkim, *Müstedrek* (4/167), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (112), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/154 (12741), İbn Ebi'-Dünyâ, *Mekârimu'l-Ahlâk* (346), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/92 (2699), Hennâd, *Zühd* 2/507 (1044), Abd b. Humeyd, *el-Muntehab* (694), Mervezî, *Ta'zîm Kadri's-Salât* (629) ve İbn Ebî Şeybe, *İmân* (100)

٩٠٩٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: نَا الْإِسْفَاطِيُّ وَهُوَ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: نَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ: ابْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ وَأَنَا مَعَهُ، فَقَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ: أَنْتَ الَّذِي تبخلني وتؤنبني، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: نَعَمْ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ الْمُسْلِمُ الَّذِي يَشْبَعُ وَيَجُوعُ جَارُهُ "، وَذكر بَاقِي الْحَدِيثِ

9090- Saîd b. Cübeyr bildiriyor: İbn Abbâs ile birlikte İbnu'z-Zübeyr'in yanına girdik. İbnu'z-Zübeyr: "Beni cimrilikle suçlayıp ayıplayan kişi sen misin?" deyince, İbn Abbâs: "Evet, çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Komşusu aç iken karnını doyuran kimse (olgun) müslüman değildir»* buyurmuştur" karşılığını verdi.[1]

Sonrasında hadis devam ediyor.

٩٠٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ حَمْدَانُ، قَالَ: نَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: نَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ، لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ "، أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ

9091- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallam): *"Ey Müslüman kadınlar! Bir koyun paçası olsa dahi komşunuza vereceğiniz şeyi küçümsemeyin"* buyurmuştur.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Leys kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٠٩٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: نَا جَدِّي أَبُو عَمْرٍو، قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: نَا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ الْعَمِّيُّ، قَالَ:

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/637).

[2] Buhârî, *edeb* (7/78).

أَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَبَا ذَرٍّ، إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ "، لَفْظُ حَدِيثِ إِسْحَاقَ، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي مَعْمَرٍ: " إِذَا طَبَخْتَ اللَّحْمَ فَأَكْثِرِ الْمَرَقَ وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

9092- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Zer! Çorba yaptığın zaman suyunu çok koy ve komşularını gözet"* buyurdu.[1]

Lafız İshâk'ın lafzıdır.

Ebû Ma'mer'in rivayetinde ise: *"Et pişirdiğin zaman suyunu çok koy ve komşularını gözet"* şeklindedir.

Müslim bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٠٩٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: أَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، قَالَ: أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: نَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: نَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ، قَالَ: " إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً فَأَكْثِرْ مَاءَهَا، ثُمَّ انْظُرْ بَعْضَ أَهْلِ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ فَاغْرِفْ لَهُمْ مِنْهَا "، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ ابْنِ إِدْرِيسَ، عَنْ شُعْبَةَ

9093- Ebû Zer der ki: Dostum Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bana: *"Çorba yaptığın zaman suyunu bol koy ve komşularından bir ev halkına bakıp onlara da ondan bir miktar ver"* diye vasiyette bulundu.[3]

Müslim bunu *Sahîh*'te İbn İdrîs kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/2025 (142).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim 3/2025 (143).

٩٠٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَاكِهِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: نَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ، قَالَ: نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، قَالَ: نَا حَيْوَةُ، وَابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَا: نَا شُرَحْبِيلُ بْنُ شَرِيكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ "

9094- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında arkadaşın en hayırlısı, arkadaşına karşı iyi olandır. Allah katında komşunun en hayırlısı da, komşusuna karşı iyi olandır"* buyurmuştur.[1]

٩٠٩٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: نَا الْمُقْرِئُ، عَنْ حَيْوَةَ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَيْرُ الصَّحَابَةِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ "، وَرَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ فَوَقَفَهُ، وَرَأَيْتُهُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ فِيمَا لَمْ يُقْرَأْ مَرْفُوعًا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ

9095- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına karşı iyi olandır. Allah katında komşuların en hayırlısı da, komşusuna karşı iyi olandır"* buyurmuştur.[2]

İbnu'l-Mübârek bunu Hayve b. Şureyh kanalıyla sahabi sözü olarak aktarmıştır. Aynı şekilde (el-Hâkim'e ait) *Müstedrek*'te İbnu'l-Mübârek kanalıyla merfû olarak okunmadığını da gördüm.

٩٠٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: نَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي طَارِقٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Dârimî, *sîre* (sh. 611) ve Ahmed, *Müsned* (2/167, 168). Bak: Zehebî, *Hakku'l-Câr* (33),

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/333 (1944).

يَأْخُذُ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلُ بِهِنَّ أَوْ يُعَلِّمُهُنَّ مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ؟ " قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قُلْتُ: أَنَا، فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدِي فَعَقَدَ فِيهَا خَمْسًا: " اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللهُ لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ، وَأَحْسِنْ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا، وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا، وَلَا تَكْثُرِ الضَّحِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ "

9096- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim şu birkaç kelimeyi benden alarak onlarla amel eder veya onları kendileriyle amel edecek birine öğretir"* buyurunca: "Ben alırım" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elimi tutup parmaklarımı (teker teker) kapatarak şu beş şeyi saydı: *"Haramlardan sakın ki, insanların en âbidi olasın. Allah'ın sana taksim etmiş olduğuna razı ol ki, insanların en zengini olasın. Komşuna karşı iyi davran ki, (olgun) mümin olasın. Kendin için sevdiğini insanlar için de sev ki, (gerçek) Müslüman olasın. Çok ta gülme, çünkü çok gülmek kalbi öldürür."*[1]

٩٠٩٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: نَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ لِي جَارَيْنِ، فَإِلَى أَيُّهُمَا أُهْدِي، قَالَ: " إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَابًا "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ شُعْبَةَ

9097- Talha b. Abdillah bildiriyor: Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim iki komşum var, hangisine hediye vereyim?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kapısı sana en yakın olana (ver)"* buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Haccâc b. el-Minhâl kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.[2]

٩٠٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: نَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: نَا الْأَعْمَشُ، قَالَ: نَا أَبُو يَحْيَى مَوْلَى جَعْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ

---

[1] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasendir. Tirmizî 4/551 (2305) ve İbn Mâce 2/1410 (4217).

[2] Buhârî, *şuf'a* (3/47), *edeb* (7/79) ve *hibe* (3/136).

ﷺ : إِنَّ فُلَانَةَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ، وَتَفْعَلُ، وَتَصَدَّقُ، وَتُؤْذِي جِيرَانَهَا بِلِسَانِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا خَيْرَ فِيهَا هِيَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ " قِيلَ: وَفُلَانَةُ تُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ، وَتَصَدَّقُ بِالْأَثْوَارِ وَلَا تُؤْذِي أَحَدًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " هِيَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ "

9098- Ebû Hureyre der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Filan kadın geceyi ibadetle geçirip gündüz oruç tutmakta ve çalışıp sadaka vermektedir. Ancak dili ile de komşularını rahatsız etmektedir" denilince: *"Bu kadında bir hayır yoktur ve o, cehennem ahalisindendir"* buyurdu. Sonra: "Filan kadın farz namazları kılar, peynir sadaka verir ve kimseye eziyet etmez" denilince: *"Bu kadın cennet ahalisindendir"* buyurdu.[1]

٩٠٩٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ الْعَبَّادَانِيُّ، قَالَ: نَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْعُطَارِدِيُّ، قَالَا: نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: نَا الْأَعْمَشُ، وَفِي رِوَايَةِ الْعُطَارِدِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي يَحْيَى مَوْلَى جَعْدَةَ بْنِ هُبَيْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، فُلَانَةُ تَصُومُ النَّهَارَ، وَتَقُومُ اللَّيْلَ، وَتُؤْذِي جِيرَانَهَا، قَالَ: " هِيَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ "، قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، فُلَانَةُ تُصَلِّي الْمَكْتُوبَاتِ، وَتَتَصَدَّقُ بِالْأَثْوَارِ مِنَ الْأَقِطِ وَلَا تُؤْذِي جِيرَانَهَا، قَالَ: " هِيَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ "

9099- Ebû Hureyre der ki: Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan kadın geceyi ibadetle geçirip gündüz oruç tutmaktadır. Ancak dili ile de komşularına eziyet etmektedir" denilince: *"Bu kadın cehennem halkındandır"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan kadın farz namazları kılar, peynir sadaka verir ve kimseye eziyet etmez" denilince: *"Bu kadın cennet haltındandır"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (119) Bak: Zehebî, *Hakku'l-Câr* (55) ve Hatîb et-Tebrizî, *el-Mişkât* (3/1391).

[2] Her iki tarikle de isnadı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/440), İbn Hibbân, *Sahîh* (2054), Bezzâr, *Müsned* (2/382) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/166).

٩١٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، قَالَ: نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: نَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: نَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَشْكُو جَارَهُ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " اصْبِرْ "، ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَةَ يَشْكُو، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " اصْبِرْ "، ثُمَّ أَتَاهُ يَشْكُو، فَقَالَ لَهُ: " اصْبِرْ "، ثُمَّ أَتَاهُ الرَّابِعَةَ يَشْكُوهُ، فَقَالَ: " اذْهَبْ فَأَخْرِجْ مَتَاعَكَ فَضَعْهُ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ "، فَجَعَلَ لَا يَمُرُّ بِهِ أَحَدٌ إِلَّا قَالَ لَهُ: شَكَوْتُ جَارِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فأمرني أن أخرج متاعي عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ "، فَجَعَلَ لَا يَمُرُّ بِهِ أَحَدٌ إِلَّا قَالَ: اللهُمَّ الْعَنْهُ اللهُمَّ أخزه، قَالَ: فَأَتَاهُ، فَقَالَ: يَا فُلَانُ، ارْجِعْ إِلَى مَنْزِلِكَ فَوَاللهِ لَا أُوذِيكَ أَبَدًا " وَلَهُ شَاهِدٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عُمَرَ الْبَجَلِيِّ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ

9100- Ebû Hureyre bildiriyor: Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip komşusunu şikayette bulundu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), adama: *"Sabret"* buyurdu. Sonra adam ikinci defa gelip şikayette bulununca yine ona: *"Sabret"* buyurdu. Adam üçüncü defa şikayete gelince, yine: *"Sabret"* buyurdu. Adam dördüncü defa şikayete gelince: *"Git eşyalarını çıkarıp yola bırak"* buyurdu. Bunun üzerine oradan geçen her kişiye: "Komşumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şikayette bulundum ve bana eşyalarımı çıkarıp yola bırakmamı emretti" demeye başladı. Oradan her geçen kişi de: "Allahım! Ona lanet et. Allahım! Onu rezil et" demeye başladı. Bunun üzerine (eziyet eden komşu) adama gelip: "Ey filan! Eşyalarını geri götür. Vallahi bundan sonra sana eziyet etmeyeceğim" dedi.[1]

Ebû Ömer el-Becelî kanalıyla Ebû Cuhayfe'den rivayet edilen hadis, bu hadisin şahididir.↓

٩١٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ السِّرَاجُ، قَالَ: نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَثَّامِ بْنِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، نَا عَلِيُّ بْنُ حَكَمٍ الْأَوْدِيُّ، قَالَ: أَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي عُمَرَ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ: جَاءَ

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (124) ve Ebû Dâvud 5/375 (5153).

رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَشْكُو جَارَهُ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " اطْرَحْ مَتَاعَكَ عَلَى الطَّرِيقِ أَوْ فِي الطَّرِيقِ " فَطَرَحَهُ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَمُرُّونَ عَلَيْهِ يَلْعَنُونَهُ، فَجَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا لَقِيتُ مِنَ النَّاسِ؟ قَالَ: " وَمَا لَقِيتَ مِنْهُمْ؟ " قَالَ: يَلْعَنُونِي، قَالَ: " فَقَدْ لَعَنَكَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ قَبْلَ النَّاسِ "، قَالَ: فَإِنِّي لَا أَعُودُ أَبَدًا يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: فَجَاءَ الَّذِي شَكَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " ارْفَعْ مَتَاعَكَ، فَقَدْ أَمِنْت أَوْ كُفِيتَ "، وَقَالَ غَيْرُهُ: عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَكِيمٍ: " إِنَّ لَعْنَةَ اللهِ فَوْقَ لَعْنَتِهِمْ "

9101- Ebû Cuhayfe der ki: Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip komşusunu şikayette bulundu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), adama: *"Eşyalarını çıkarıp yola bırak"* buyurdu. Adam eşyalarını yola atınca oradan geçenler eziyet eden komşuya lanet etmeye başladı. Eziyet eden komşu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanlardan gördüğüm bu şey nedir?" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlardan ne görmektesin?"* diye sordu. Adam: "Bana lanet etmekteler" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah seni onlardan önce lanetledi"* buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Komşuma bir daha asla eziyet etmeyeceğim" dedi. Şikayette bulunan adam gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Artık eşyalarını kaldır, artık emniyettesin"* veya: *"artık yeter"* buyurdu.[1]

Ali b. Hakîm'den olan rivayette: *"Allah'ın laneti onların laneti üzerindedir"* ibaresi geçmiştir.

٩١٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: نَا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ السَّدُوسِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: كَانَ يَبْلُغُنِي، عَنْ أَبِي ذَرٍّ حَدِيثٌ، وَكُنْتُ أَشْتَهِي لِقَاءَهُ، فَلَقِيتُهُ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا ذَرٍّ، كَانَ يَبْلُغُنِي عَنْكَ حَدِيثٌ وَكُنْتُ أَشْتَهِي لِقَاءَكَ، قَالَ: لِلَّهِ أَبُوكَ فَلَقَدْ لَقِيتَنِي، قَالَ: قُلْتُ: حَدِيثٌ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَكَ، قَالَ: " إِنَّ اللهَ يُحِبُّ ثَلَاثَةً، وَيُبْغِضُ ثَلَاثَةً "،

---

[1] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (125), Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/134 (356), Bezzâr, *Müsned* (2/382) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/546).

قَالَ: فَلَا إِخَالُنِي أَكْذِبُ عَلَى خَلِيلِي، فَلَا إِخَالُنِي أَكْذِبُ عَلَى خَلِيلِي، فَلَا إِخَالُنِي أَكْذِبُ عَلَى خَلِيلِي؟ قَالَ: قُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يُحِبُّهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: " رَجُلٌ غَزَا فِي سَبِيلِ اللهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُجَاهِدًا فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، وَأَنْتُمْ تَجِدُونَهُ عِنْدَكُمْ فِي كِتَابِ اللهِ الْمُنَزَّلُ، ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ﴾ [الصف: ٤]، قُلْتُ: وَمَنْ؟ قَالَ: " رَجُلٌ لَهُ جَارُ سَوْءٍ يُؤْذِيهِ فَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُ حَتَّى يَكْفِيَهُ اللهُ، إِمَّا بِحَيَاةٍ وَإِمَّا بِمَوْتٍ "، قُلْتُ: وَمَنْ؟ قَالَ: " رَجُلٌ سَافَرَ مَعَ قَوْمٍ فَأَدْلَجُوا حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعَ عَلَيْهِمُ الْكَرَى وَهُوَ النُّعَاسُ، فَضَرَبُوا رُءُوسَهُمْ، ثُمَّ قَامَ فَتَطَهَّرَ رَهْبَةً لِلَّهِ وَرَغْبَةً فِيمَا عِنْدَهُ "، قُلْتُ: فَمَنِ الثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يُبْغِضُهُمُ اللهُ، قَالَ: " الْمُخْتَالُ الْفَخُورُ، وَأَنْتُمْ تَجِدُونَهُ فِي كِتَابِ اللهِ: ﴿إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ [لقمان: ١٨]، قَالَ: وَمَنْ؟ قَالَ: " الْبَخِيلُ الْمَنَّانُ "، قَالَ: وَمَنْ؟ قَالَ: " التَّاجِرُ الْحَلَّافُ"

9102- Mutarrif b. Abdillah anlatıyor: Ebû Zer kanalıyla bana bir hadis rivayet edilirdi ve bu sebeple Ebû Zer ile karşılaşmayı arzuluyordum ki (bir gün) onunla karşılaştım. Ona: "Ey Ebû Zer! Bana senden bir hadis rivayet edilirdi ve ben seninle karşılaşmayı arzulardım" dedim. Ebû Zer: "Allah babanı bağışlasın! İşte beni buldun" deyince: "Bana ulaşan habere göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), sana: «*Yüce Allah üç kişiyi sever ve üç kişiyi sevmez*» buyurmuş" dediğimde şu karşılığı verdi:

Ben Dost'umun adına yalan söyleyecek biri değilim. Ben Dost'umun adına yalan söyleyecek biri değilim. Ben Dost'umun adına yalan söyleyecek biri değilim" dedi. Kendisine Allah'ın sevdiği o üç kişi kimdir?" dediğimde: *"Allah yolunda sabrederek, sevabını umarak cihad edip savaşan, düşmanla karşılaştığında öldürülene kadar savaşan kimsedir. Siz de bunu Allah'ın indirmiş olduğu Kitab'ta bulmaktasınız"* buyurdu ve: ***"Muhakkak ki Allah, kendi yolunda saf bağlayarak savaşanları sever. Onlar sanki birbirine birleştirilerek güçlendirmiş binalar gibidir"***[1] âyetini okudu. Kendisine: "Diğeri kimdir?" dediğimde: *"Kendisine eziyet veren bir komşusu olan ve komşusunun bu eziyetine Allah onu yaşatarak veya öldürerek kurtarana kadar*

[1] Saff Sur. 4

sabreden kimsedir" cevabını verdi. Kendisine: "Diğeri kimdir?" dediğimde: *"Bir toplulukla yolculuğa çıkan, konakladıklarında ve gecenin sonunda uykuları gelip uyuduklarında kalkıp Allah'tan olan korkusu ve Allah'ın yanındakilere olan rağbeti ile kalkıp abdest alandır (uyanık kalandır)"* karşılığını verdi. Bunun üzerine: "Allah'ın sevmediği üç kişi kimdir?" dediğimde: *"Kibirlenen, büyüklenendir. Siz de bunu Allah'ın Kitab'ında: «**Ve insanlardan (kibirlenerek) yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Muhakkak ki Allah, çalımla yürüyenlerin ve çok övünenlerin hiçbirini sevmez**»*[1] *ifadesiyle bulmaktasınız"* buyurdu. "Ya diğeri kimdir?" dediğimde: *"Cimri olan ve verdiğiyle başa kakandır"* cevabını verdi. "Ya diğer biri kimdir?" dediğimde: *"Yemin eden tüccardır"* karşılığını verdi.[2]

٩١٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: نَا إِسْحَاقُ الدَّبَرِيُّ، قَالَ: نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ هُنَّ فَوَاقِرُ: جَارُ سَوْءٍ فِي دَارِ مَقَامِهِ، وَزَوْجَةُ سَوْءٍ إِنْ دَخَلْتَ عَلَيْهَا آذَتْكَ، وَإِنْ غِبْتَ عَنْهَا لَمْ تَأْمَنْهَا، وَسُلْطَانٌ إِنْ أَحْسَنْتَ لَمْ يَقْبَلْ مِنْكَ وَإِنْ أَسَأْتَ لَمْ يُقِلْكَ"

9103- Hz. Ömer der ki: "Üç şey musibettir: Biri, ikamet yurdundaki kötü komşudur. Diğeri, yanına girdiğinde sana eziyet eden, ondan ayrı kaldığında ise güvenemeyeceğin hanımdır. Üçüncüsü ise iyilik yapınca senden kabul etmeyen ve kötülük yapınca da seni affetmeyen idarecidir."[3]

٩١٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ لَا أَتَّهِمُ مِنَ الْأَنْصَارِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَوْ تَنَخَّمَ لَيَبْتَدِرُوا نُخَامَتَهُ يَمْسَحُوا بِهَا

---

[1] Lokman Sur. 18

[2] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (5/151, 176), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimu'l-Ahlâk* (sh. 81), Tayâlisî, *Müsned* (sh. 63), Beyhakî, *Sünen* (9/160), Hâkim, *Müstedrek* (2/88, 89), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (5/302, 303), Hatîb, *Târih* (10/133) ve İbnu'l-Cevzî, *el-İlel el-Mütânâhiye* (2/244).

[3] Abdürrezzâk, *Musannef* 11/301 (20595) ve İbn Ebî Şeybe (2/515).

وُجُوهَهُمْ وَجُلُودَهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لِمَ تَفْعَلُونَ هَذَا؟ "، قَالُوا: نَلْتَمِسُ بِهِ الْبَرَكَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُحِبَّهُ اللهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَصْدُقِ الْحَدِيثَ، وَلْيُؤَدِّ الْأَمَانَةَ، وَلَا يُؤْذِي جَارَهُ "

9104- Zührî der ki: Ensâr'dan sözüne güvendiğim birinin bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest aldığı veya tükürdüğü zaman ashâb koşuşarak onun tükürüğünü veya abdestinden dökülen suyu yüzlerine, vücutlarına sürerlerdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden böyle yapıyorsunuz?"* diye sorunca, onlar: "Bunlarla bereket umuyoruz" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim Yüce Allah'ın ve Resûlü'nün kendisini sevmesini istiyorsa; doğru söz söylesin, emanete ihanet etmesin ve komşusuna eziyet vermesin"* buyurdu.[1]

٩١٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ، قَالَ: أَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، قَالَ: نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ظَبْيَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَأَنْ يَزْنِيَ الرَّجُلُ بِعَشَرَةِ نِسْوَةٍ خَيْرٌ عَلَيْهِ مِنْ أَنْ يَزْنِيَ بِامْرَأَةِ جَارِهِ، وَلَأَنْ يَسْرِقَ الرَّجُلُ مِنْ عَشَرَةِ أَبْيَاتٍ أَيْسَرُ عَلَيْهِ مِنْ أَنْ يَسْرِقَ مِنْ بَيْتِ جَارِهِ "

9105- Mikdâd b. el-Esved'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin on kadınla zina etmesi, komşusunun karısıyla zina etmesinden daha ehvendir. Yine kişinin on evden hırsızlık etmesi, komşusunun evinden hırsızlık etmesinden daha ehvendir."*[2]

٩١٠٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، قَالَ: نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَا: نَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/7, 8 (19748).

[2] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (103), İbnu'l-Cevzî, *Zemmü'l-Hevâ* (sh. 195), Ahmed, *Müsned* (6/8) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/256, 257 (605).

رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ جَارِ السَّوْءِ فِي دَارِ الْمُقَامَةِ فَإِنَّ الْجَارَ الْبَادِي يَتَحَوَّلُ "، وَقَالَ مُحَمَّدٌ: " يَتَحَوَّلُ عَنْكَ "

9106- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İkâmet yurdundaki kötü komşudan Allah'a sığının. Çünkü çöldeki komşu ayrılır gider"* buyurmuştur.[1]

Muhammed rivayetinde: *"Senden ayrılır gider"* ibaresi geçmiştir.

٩١٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: نَا الْأَشْعَثُ بْنُ نِزَارٍ الْهَجَمِيُّ، قَالَ: نَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ قَيْسٍ مَوْلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ ثَلَاثٍ فَوَاقَرَ: تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ مُجَاوِرَةِ جَارِ سَوْءٍ، إِنْ رَأَى خَيْرًا كَتَمَهُ، وَإِنْ رَأَى شَرًّا أَذَاعَهُ، وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ زَوْجَةِ سَوْءٍ، إِنْ دَخَلْتَ عَلَيْهَا أَلْسَنَتْكَ - كَذَا قَالَ - وَإِنْ غِبْتَ عَنْهَا خَانَتْكَ، وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ إِمَامِ سَوْءٍ، إِنْ أَحْسَنْتَهُ لَمْ يَقْبَلْ، وَإِنْ أَسَأْتَ لَمْ يَغْفِرْ "

9107- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç musibetten Allah'a sığının. Bunlardan biri, kötü komşudur ki bir iyiliği gördüğü zaman onu gizli tutar ve bir kötülüğü gördüğü zaman onu ifşa eder. Kötü eşten de Allah'a sığının. Çünkü yanına girdiğinde diliyle sana eziyet eder ve ondan ayrı kaldığında sana ihanet eder. Kötü idareciden de Allah'a sığının. Zira o da, kendisine karşı bir iyilik yaptığında senden kabul etmez ve kötülük yaptığında seni affetmez."*[2]

٩١٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَ: أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، قَالَ: بَلَغَنِي، " أَنَّ لُقْمَانَ، قَالَ لِابْنِهِ: يَا بُنَيَّ قَدْ حَمَلْتُ الْحِجَارَةَ وَالْحَدِيدَ وَالْحِمْلَ الثَّقِيلَ، فَلَمْ أَجِدْ شَيْئًا قَطُّ أَثْقَلَ مِنْ جَارِ السَّوْءِ، يَا بُنَيَّ قَدْ ذُقْتُ الْمُرَّ كُلَّهُ فَلَمْ أَذُقْ شَيْئًا قَطُّ أَمَرَّ مِنَ الْفَقْرِ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Nesâî, *istiâze* (8/274).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Hibbân, *es-Sikât* (5/242) ve Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (3/2/495, 496).

9108- İmrân b. Süleymân et-Teymî der ki: Bana bildirilene göre Hz. Lokman oğluna şöyle demiştir: "Evladım! Taş taşıdım, demir taşıdım ve nice ağır yükler taşıdım. Ancak kötü komşu kadar ağır bir şeye rastlamadım. Evladım! Bütün acıları tattım, fakat fakirlikten daha şiddetli bir acı asla tatmadım."[1]

٩١٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ وَائِلٍ، عَنْ دَاوُدَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سَعْدٍ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِيهِ، وَقَالَ: " أَرْبَعٌ مِنَ السَّعَادَةِ وَأَرْبَعٌ مِنَ الشَّقَاءِ، فَأَمَّا الشَّقَاءُ: فَالزَّوْجَةُ السَّوْءُ، وَالْجَارُ السَّوْءُ، وَالْمَرْكَبُ السَّوْءُ، وَضِيقُ الْمَسْكَنِ "

9109- Muhammed b. Saîd'in bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: "Dört şey vardır ki mutluluktandır. Dört şey de şekavettendir ki bunlar kötü eş, kötü komşu, kötü binek ve dar bir meskendir."[2]

٩١١٠ - قَالَ: وَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: نَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ

9110- Sa'd, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisin aynısını aktarmıştır.[3]

٩١١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نَا الْعَبَّاسُ هُوَ الدُّورِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُهَلَّبِيُّ الْبُسْتِيُّ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ الْمُظَفَّرِ الْبَكْرِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ، نَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَا: نَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ جَمِيلٍ مَوْلَى نَافِعِ بْنِ عَبْدِ الْحَارِثِ، عَنْ نَافِعِ بْنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/215) ve Mervezî, *Ziyâdetü'z-Zühd* sh. 352 (991).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/388).

[3] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/168), Bezzâr, *Müsned* (2/156), Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/146 (329), Hatîb, *Târihu Bağdâd* (12/99) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (6/135).

عَبْدِ الْحَارِثِ، وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ سَعَادَةِ الْمُسْلِمِ: الْمَسْكَنَ الْوَاسِعَ، وَالْجَارَ الصَّالِحَ، وَالْمَرْكَبَ الْهَنِيءَ "، لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ وَلَيْسَ فِي رِوَايَةِ الْبُسْتِيِّ مَوْلَى نَافِعِ بْنِ عَبْدِ الْحَارِثِ، وَقَالَ: " مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ "

9111- Nâfi' b. Abdilhâris'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geniş mesken, salih komşu ve rahat binek, müslümanın saadetindendir"* buyurmuştur.[1]

Lafız Ebû Abdillah'ın lafzıdır. Bustî'nin rivayetinde Nâfi' b. Abdilhâris'in azatlısı zikredilmemiştir. Ayrıca rivayetinde: *"Kişinin saadetindendir"* ibaresi geçmiştir.

٩١١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: نَا وَكِيعٌ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: نَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: نَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ، قَالَ: قَالَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ، قَالَ: " مَا غَبَطْتُ رَجُلًا بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا فَأَغْبَطْتُهُ بِثَلَاثٍ: بِزَوْجَةٍ صَالِحَةٍ، وَبِجَارٍ صَالِحٍ، وَبِمَسْكَنٍ وَاسِعٍ " وَفِي رِوَايَةِ وَكِيعٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: " مَا غَبَطْتُ أَحَدًا بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا جَارٌ صَالِحٌ، وَمَسْكَنٌ وَاسِعٌ، أَوْ زَوْجَةٌ صَالِحَةٌ "

9112- Müslim b. Yesâr der ki: "Bir adama, dünyadan üç şey dışında gıpta etmedim. Bunlar saliha bir eş, salih bir komşu ve geniş bir meskendir."[2]

Vekî'nin, Hammâd kanalıyla Muhammed b. Vâsi'den, onun da Müslim b. Yesâr'dan olan rivayetinde: "Bir adama dünyadan salih bir komşu, geniş bir mesken ve saliha bir eş dışında bir şeye gıpta etmedim" şeklindedir.

٩١١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو قُصَيٍّ الدِّمَشْقِيُّ، قَالَ: نَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: نَا سُوَيْدُ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/407, 408), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (64), Harâitî, *Mekârimu'l-Ahlâk* (240), Hâkim, *Müstedrek* (4/166) ve Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (381).

[2] Ravileri güvenilirdir.

بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: نَا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَغْلَقَ بَابَهُ دُونَ جَارِهِ مَخَافَةً عَلَى أَهْلِهِ وَمَالِهِ فَلَيْسَ ذَاكَ بِمُؤْمِنٍ، وَلَيْسَ بِمُؤْمِنٍ مَنْ لَمْ يَأْمَنْ جَارُهُ بَوَائِقَهُ، أَتَدْرِي مَا حَقُّ الْجَارِ: إِذَا اسْتَعَانَكَ أَعَنْتُهُ، وَإِذَا اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ، وَإِذَا افْتَقَرَ عُدْتَ عَلَيْهِ، وَإِذَا مَرِضَ عُدْتَهُ، وَإِذَا أَصَابَهُ خَيْرٌ هَنَّأْتَهُ، وَإِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ عَزَّيْتَهُ، وَإِذَا مَاتَ اتَّبَعْتَ جِنَازَتَهُ، وَلَا تَسْتَطِيلُ عَلَيْهِ بِالْبِنَاءِ تَحْجُبُ عَنْهُ الرِّيحَ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَلَا تُؤْذِيهِ بِقُتَارِ قِدْرِكَ إِلَّا أَنْ تَغْرِفَ لَهُ مِنْهَا، وَإِنِ اشْتَرَيْتَ فَاكِهَةً فَاهْدِ لَهُ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَأَدْخِلْهَا سِرًّا، وَلَا يَخْرُجْ بِهَا وَلَدُكَ لِيَغِيظَ بِهَا وَلَدَهُ، أَتَدْرُونَ مَا حَقُّ الْجَارِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا يَبْلُغُ حَقُّ الْجَارِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ رَحِمَ اللهُ " فَمَا زَالَ يُوصِيهِمْ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنُّوا أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْجِيرَانِ ثَلَاثَةٌ: فَمِنْهُمْ مَنْ لَهُ ثَلَاثَةُ حُقُوقٍ، وَمِنْهُمْ مَنْ لَهُ حَقَّانِ، وَمِنْهُمْ مَنْ لَهُ حَقٌّ، فَأَمَّا الَّذِي لَهُ ثَلَاثَةُ حُقُوقٍ فَالْجَارُ الْمُسْلِمُ الْقَرِيبُ لَهُ حَقُّ الْجَارِ , وَحَقُّ الْإِسْلَامِ، وَحَقُّ الْقَرَابَةِ، وَأَمَّا الَّذِي لَهُ حَقَّانِ فَالْجَارُ الْمُسْلِمُ لَهُ حَقُّ الْجِوَارِ، وَحَقُّ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا الَّذِي لَهُ حَقٌّ وَاحِدٌ فَالْجَارُ الْكَافِرُ لَهُ حَقُّ الْجِوَارِ " قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، نُطْعِمُهُمْ مِنْ نُسُكِنَا، قَالَ: " لَا تُطْعِمُوا الْمُشْرِكِينَ شَيْئًا مِنَ النُّسُكِ "، " سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَعُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ، وَأَبُوهُ ضُعَفَاءُ، غَيْرَ أَنَّهُمْ غَيْرُ مُتَّهَمِينَ بِالْوَضْعِ، وَقَدْ رُوِيَ بَعْضُ هَذِهِ الْأَلْفَاظِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٌ "

9113- Amr b. Şuayb'ın babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim ailesi ve malına korkarak komşusuna karşı kapısını kapatırsa, o komşusu mümin biri değildir. Fenalıklarından emin olunmayan komşu, mümin biri değildir. Komşu haklarının ne olduğunu biliyor musun? Senden yardım isteyince yardım etmen, borç isteyince borç vermen, muhtaç olunca ihtiyacını görmen, hastalanınca ziyaret etmen, bir hayra kavuşunca tebrik etmen, başına bir musibet geldiğinde taziyede bulunman, ölünce cenazesine katılman, izni olmadıkça binanı onun binasından daha yüksek yapıp rüzgarına mani olmaman, çorbandan az da olsa ona göndermek suretiyle tencerenin kokusuyla onu rahatsız etmemen, meyve satın aldığında ona hediye etmen veya etmezsen onu gizlice evine sokman, komşunun çocuğunu hışma sokmasın diye onu çocuğunun da (meyveyi) alıp dışarı çıkmamasıdır. Canım elinde olana yemin olsun ki Allah'ın merhamet ettikleri dışında kimse komşuluk hakkını ödeyemez. Komşu*

haklarının ne olduğunu biliyor musunuz?" Komşu hakkında o kadar vasiyette bulundu ki oradakiler artık onu varis kılacağını sandılar.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: *"Komşular üç çeşittir. Bunlardan birinin üç hakkı, birinin iki hakkı, birinin de bir hakkı vardır. Üç hakkı olan, Müslüman olan akraba komşudur ki ,komşuluk hakkı, Müslümanlık hakkı ve akrabalık hakkı vardır. İki hakkı olan komşu ise, Müslüman olan komşudur ki, onun da komşuluk ve Müslümanlık hakkı vardır. Bir hakkı olan komşu ise, kafir olan komşudur. Onun sadece komşuluk hakkı vardır."* Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlara kurbanlarımızdan yedirelim mi?" deyince: *"Hayır, onlara kurbanlarınızdan bir şey yedirmeyin"* buyurdu.[1]

Suveyd b. Abdilazîz, Osmân b. Atâ ve babası zayıf kîşilerdir. Ancak (hadis uydurmakla) suçlanmış kişiler değildirler. Bu lafızların bir kısmı başka kanallarla zayıf olarak da rivayet edilmiştir.

٩١١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتَوَيْهِ الْفَارِسِيُّ، قَالَ: نَا عُتْبَةُ الْحِمْصِيُّ، قَالَ: نَا إِسْمَاعِيلُ وَهُوَ ابْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْهُذَلِيِّ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا حَقُّ جَارِي عَلَيَّ، قَالَ: " إِنْ مَرِضَ عُدْتَهُ، وَإِنَّ مَاتَ شَيَّعْتَهُ، وَإِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَإِنْ عُرِّيَ سَتَرْتَهُ، وَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ هَنَّأْتَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ عَزَّيْتَهُ، وَلَا تَرْفَعْ بِنَاءَكَ فَوْقَ بِنَائِهِ فَتَسُدَّ عَلَيْهِ الرِّيحَ، وَلَا تُؤْذِهِ بِرِيحِ قِدْرِكَ، إلا تَغْرِفْ لَهُ مِنْهَا "

9114- Behz b. Hakîm, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Komşumun bendeki hakkı nedir?" diye sorduğumda şöyle buyurdu: *"Hastalandığında onu ziyaret etmen, ölürse cenazesine katılman, borç isterse borç vermen, üstü başı açıkta kaldığında onu giydirmen, bir hayra kavuşunca tebrik etmen, başına bir musibet geldiğinde (ölüsü olduğunda) taziyede bulunman, izni olmadıkça binanı onun*

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1818), Harâitî, *Mekârimu'l-Ahlâk* (236) ve Bezzâr, *Müsned* (2/380).

binasından daha yüksek yapıp rüzgarına engel olmaman, ona da biraz göndermek suretiyle tencerenin kokusuyla onu rahatsız etmemendir."[1]

٩١١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: نَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: نَا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: نَا سُفْيَانُ، قَالَ: نَا بَشِيرُ بْنُ سُلَيْمَانَ أَبُو إِسْمَاعِيلَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّهُ كَانَ لَهُ جَارٌ يَهُودِيٌّ، وَكَانَ إِذَا ذَبَحَ الشَّاةَ، قَالَ: احْمِلُوا إِلَى جَارِنَا مِنْهَا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ "

9115- Mücâhid bildiriyor: Abdullah b. Amr'ın, Yahudi bir komşusu vardı. Abdullah koyun kestiği zaman şöyle derdi: "Bundan komşumuza da götürün. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Cibrîl bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki, onu varis kılacağını sandım*» buyurduğunu işittim."[2]

٩١١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا جَامِعُ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: كُنَّا نَأْتِي عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو فَيَسْقِينَا لَبَنًا حَارًّا، فَأَتَيْنَاهُ يَوْمًا فَسَقَانَا لَبَنًا بَارِدًا، قَالَ: قُلْنَا لَهُ: تَسْقِينَا لَبَنًا حَارًّا فَمَا لَكَ سَقَيْتَنَا لَبَنًا بَارِدًا، قَالَ: إِنَّ فِي الْغَنَمِ كَلْبًا فَتَنَحَّيْتُ عَنْهَا، قَالَ: وَغُلَامٌ لَهُ يَسْلُخُ شَاةً، فَقَالَ: إِذَا فَرَغْتَ فَابْدَأْ بِجَارِنَا الْيَهُودِيِّ، ثُمَّ حَدَّثَ قَلِيلًا أَوْ هُنَيْهَةَ، ثُمَّ قَالَ: إِذَا فَرَغْتَ فَابْدَأْ بِجَارِنَا الْيَهُودِيِّ، قَالَ: قُلْنَا: كَمْ تَذْكُرُ الْيَهُودِيَّ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُوصِينَا بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ"

9116- Câmi' b. Ebî Hâmid el-Mukrî der ki: Abdullah b. Amr'ın yanına giderdik ve bize sıcak süt içirirdi. Bir gün yanına gittik ve bize soğuk süt içirdi. Bunun üzerine kendisine: "Her zaman bize sıcak süt içirirdin. Şimdi ne oldu da bize soğuk süt içirdin?" dediğimizde: "Koyunların içinde bir köpek vardı ve ben bir kenardan dolaşıp öyle geçtim" dedi. Bu sırada bir köle bir koyunu yüzüyordu. Abdullah b. Amr gence: "İşini bitirdiğin zaman (kestiğin koyundan bir şeyler) vermeye Yahudi komşumuzdan başla" dedi. Biraz konuştuktan sonra yine: "İşini bitirdiğin zaman vermeye Yahudi

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/419, 420 (1014) Bak: Zehebî, *Hakku'l-Câr* (47).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 5/357 (5152) ve Tirmizî 4/333 (1943).

komşumuzdan başla" dedi. Bunun üzerine kendisine: "Yahudiyi kaç defa anacaksın?" dediğimizde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), komşu hakkında bize o kadar vasiyette bulundu ki onu bize varis kılacağını sandık" karşılığını verdi.[1]

٩١١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، قَالَ: أَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، قَالَ: نَا بَشِيرُ بْنُ مُهَاجِرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، وَغُلَامُهُ يَسْلُخُ شَاةً، فَقَالَ لِغُلَامِهِ: يَا غُلَامُ، إِذَا فَرَغْتَ فَابْدَأْ بِجَارِنَا الْيَهُودِيِّ، حَتَّى قَالَهَا ثَلَاثًا، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: كَمْ تَذْكُرُ الْيَهُودِيَّ، أَصْلَحَكَ اللهُ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ " يُوصِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنَّا - أَوْ رَأَيْنَا - أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ "، " كَذَا قَالَ بَشِيرُ بْنُ مُهَاجِرٍ، وَهُوَ غَيْرُ بِشرِ بْنِ سلمَان، وَأَظُنُّهُ خَطَأً، فَقَدْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الْأَفْرَادِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، وَقَالَ: بِشرُ بْنُ سلمَان"

9117- Mücâhid anlatıyor: Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın yanında oturmaktaydık. Bir kölesi de bir koyunu yüzmekteydi. Abdullah kölesine: "Ey köle! İşini bitirdiğin zaman (kestiğin koyundan bir şeyler) vermeye Yahudi komşumuzdan başla" dedi. Biraz konuştuktan sonra yine: "İşini bitirdiğin zaman vermeye Yahudi komşumuzdan başla" dedi. Bunu üç defa tekrar etti. Oradakilerden biri: "Allah seni ıslah etsin, Yahudiyi kaç defa anacaksın?" dediğinde: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), komşu hakkında vasiyette bulunduğunu işittim. O kadar vasiyette bulunmuştu ki onu bize varis kılacağını sandık" karşılığını verdi.[2]

Ravi bu şekilde Beşîr b. Muhâcir demiştir. Yani Beşîr b. Muhâcir, Beşîr b. Selmân değildir. Sanırım bu da hatalıdır.

Buhârî bunu Efrâd'da Ebû Nuaym kanalıyla zikretmiş ve rivayetinde: "Beşîr b. Selmân" olarak vermiştir.[3]

---

[1] İsnâdında ravi düşüklüğü vardır ve hasen hadistir. Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (4/26).

[2] İsnâdı sahihtir. Beyhakî, *Edeb* (87).

[3] Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (128).

٩١١٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْوَرَّاقُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، قَالَ: نَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: نَا بِشْرُ بْنُ سلمَان، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عُثْمَانُ بْنُ عَمْرِو مُحَمَّدِ بْنِ سَابِقٍ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ سَلْمَانَ

9118- Abdullah b. Amr, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellam) söz konusu hadisin aynısını aktarmıştır.[1]

Osmân b. Amr ve Muhammed b. Sâbık bunu Beşîr b. Selmân kanalıyla bu şekilde rivayet etmişlerdir.[2]

٩١١٩ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رِزْمَةَ، قَالَ: نَا بِشْرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْمُجَالِدِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ، وَقَدْ قِيلَ فِي هَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، وَقِيلَ: عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَهُوَ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ مِنَ الْأَمَالِي

9119- Abdullah b. Amr, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellam) söz konusu hadisin aynısını aktarmıştır.[3]

Aynı isnâd ile Mücâhid kanalıyla Hz. Âişe'den rivayet olundu.[4]

Yine *Emâli*'de yirmi üçüncü bölümde Mücahid kanalıyla Ebû Hureyre'den zikredilmiştir.

٩١٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ قَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ بِمَرْوٍ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: نَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، قَالَ: نَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/357, 358) ve Beyhakî, *Edeb* (81).

[2] Harâitî, *Mekârimu'l-Ahlâk* (211) Bak: Zehebî, *Hakku'l-Câr* sh. 21 (13).

[3] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır.

[4] İbn Mâce 2/1211 (3674).

النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُ بِهِ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: " كُنْ مُحْسِنًا "، قَالَ: كَيْفَ أَعْلَمُ أَنِّي مُحْسِنٌ، قَالَ: " سَلْ جِيرَانَكَ، فَإِنْ قَالُوا: إِنَّكَ مُحْسِنٌ فَإِنَّكَ مُحْسِنٌ، وَإِنْ قَالُوا: إِنَّكَ مُسِيءٌ فَأَنْتَ مُسِيءٌ "

9120- Ebû Hureyre der ki: Bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana kendisiyle amel ettiğim zaman cennete gireceğim bir amel göster" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İyi huylu biri ol"* buyurdu. Adam: "İyi huylu biri olduğumu nasıl anlarım?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Komşularına sor, eğer: «Sen iyi birisin» derlerse iyi birisin demektir. Eğer: «Sen kötü birisin» derlerse o zaman kötü birisin demektir"* buyurdu.[1]

٩١٢١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، قَالَ: نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَنْبَرِيُّ، وَتَمِيمُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَا: نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَسْلَمَ الْعَابِدُ، قَالَ: نَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَشْهَدُ لَهُ أَرْبَعَةٌ مِنْ أَهْلِ أَبْيَاتِ جِيرَانِهِ الْأَدْنَيْنَ أَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ إِلَّا خَيْرًا إِلَّا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: قَدْ قَبِلْتُ قَوْلَكُمْ "، أَوْ قَالَ: " شَهَادَتَكُمْ وَغَفَرْتُ لَهُ مَا لَا تَعْلَمُونَ "

9121- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir müslüman ölür ve en yakın dört komşusu onun ancak iyi biri olduğunu bildikleri hakkında şahitlik ederlerse, Yüce Allah: «Sizin dediğinizi kabul ettim» veya: «Şahitliğinizi kabul ettim, hakkında bilmediğiniz şeyleri de bağışladım» buyurur."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır ve hasen bir hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (1/378), Ahmed, *Müsned* (3/242), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/199 (3481) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 5/12 (3015).

فَصْلٌ فِي مُرَاعَاةِ حَقِّ الرَّفِيقِ

Arkadaşın Hakkını Gözetmek

٩١٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: نَا أَبُو نُعَيْمٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هَانِئٍ النَّخَعِيُّ، قَالَ: نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: قِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَنْ أَكْرَمُ النَّاسِ عَلَيْكَ؟ قَالَ: " جَلِيسِي الَّذِي يَتَخَطَّى النَّاسَ حَتَّى يَجْلِسَ إِلَيَّ، لَوِ اسْتَطَعْتُ أَنْ لَا يَقَعَ الذُّبَابُ عَلَى وَجْهِهِ لَفَعَلْتُ "

9122- Abdullah b. Ebî Muleyke der ki: İbn Abbâs'a: "Senin için insanların en değerlisi kimdir?" diye sorulunca: "Benimle oturmak için insanların arasından geçip yanıma gelen dostumdur. Eğer yüzüne sinek konmasına engel olamaya gücüm yetseydi bunu yapardım" karşılığını verdi.[1]

٩١٢٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، قَالَ: نَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُوخِيُّ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ ثِمَالٍ، قَالَ: نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْعَبَّاسِ: " ثَلَاثَةٌ لَا يُكَافِئُهُمْ عَنِّي إِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ: رَجُلٌ فَسَحَ لِي فِي مَجْلِسِهِ، وَرَجُلٌ تَخَطَّى الْخَلْقَ وَالْمَجَالِسَ حَتَّى جَلَسَ إِلَيَّ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ فِي اللَّيْلِ حَاجَتَهُ فَرَآنِي أَهْلًا لِذَلِكَ لَا يُكَافِئُهُ عَنِّي إِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ "

9123- Abdullah b. el-Abbâs der ki: "Üç kimse vardır ki benim yerime onları ancak âlemlerin Rabbi mükâfatlandırır. Bunlardan biri, meclisinde bana yer açan kimse; biri, insanların arasından geçip yanıma gelen kimse ve bir diğeri, gece, ihtiyacını zikreden ve beni buna uygun gören kimsedir. İşte bunları benim yerime ancak âlemlerin Rabbi mükafatlandırır."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *el-Fakîh ve'l-Mutefakkih* (2/111, 112) ve Harâitî, *el-Müntekâ min Mekârimi'l-Ahlâk* (331).

[2] İsnâdında tanımadığım iki ravi vardır.

٩١٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَنَا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرِ، قَالَ: نَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ الْغَلَابِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبِي، عَنْ بِشْرِ بْنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ لَاحِقٍ، عَنْ أَيُّوبَ السِّخْتِيَانِيِّ، إِنَّ رَجُلًا صَحِبَهُ إِلَى مَكَّةَ فَاشْتَكَى الرَّجُلُ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ فَأَقَامَ عَلَيْهِ أَيُّوبُ حَتَّى بَرَأَ، وَقَالَ: " أَرَدْتُ أَنْ أَدَعَ الْحَجَّ وَأَجْعَلَهَا عُمْرَةً "

9124- Bişr b. el-Mufaddal b. Lâhık bildiriyor: Eyyûb es-Sahtiyânî, Mekke'ye giderken bir adam kendisine yoldaşlık etti ve yolda rahatsızlandı. Bunun üzerine Eyyûb kendisine yoldaşlık eden bu kimse iyileşene kadar yanında kaldı ve: "Haccetmeyi bırakıp hac yerine umre yapmak istedim" dedi.[1]

٩١٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ الْجَنَدِيُّ، " أَنَّ طَاوُسًا، أَقَامَ عَلَى رَفِيقٍ لَهُ حَتَّى فَاتَهُ الْحَجُّ"

9125- Nu'mân b. Ebî Şeybe el-Cenedî'nin bildirdiğine göre Tâvus, rahatsızlanan arkadaşının yanında kalmış ve bundan dolayı o yılki haccını kaçırmıştır.[2]

٩١٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: نَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَنَا مَعْمَرٌ، " أَنَّ طَاوُسًا أَقَامَ عَلَى رَفِيقٍ لَهُ مَرِضَ حَتَّى فَاتَهُ الْحَجُّ "، وَقَالَ مَرَّةً: " عَلَى رَجُلٍ "

9126- Ma'mer der ki: "Tâvus, hasta olan arkadaşının yanında kaldı ve bundan dolayı o yılki haccını kaçırdı."[3]

Bir rivayette ise: "Bir adamın yanında kaldı" ibaresi geçmiştir.

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/10).

٩١٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا الْحَاكِمُ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، صَاحِبُ الْجَوَالِيقِ، قَالَ: سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: " إِذَا صَحِبْتَ رَجُلًا فَانْقَطَعَ شِسْعُهُ فَلَمْ تَقُمْ عَلَيْهِ فَلَسْتَ لَهُ بِصَاحِبٍ، وَإِذْ قَعَدَ يَبُولُ فَلَمْ تَقُمْ عَلَيْهِ فَلَسْتَ لَهُ بِصَاحِبٍ "

9127- Bekr b. Abdillah der ki: "Eğer biriyle arkadaşlık kurduğunda ve arkadaşının ayakkabısının bağı koptuğunda, o bunları düzeltip bağlayıncaya kadar onu beklemezsen, hakiki bir arkadaşı değilsin demektir. Yine arkadaşın küçük abdest bozmak için bir yerde oturduğu zaman, onu beklemezsen yine hakiki bir arkadaşı değilsin demektir."[1]

٩١٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، قَالَ: نَا خَالِدُ بْنُ أَحْمَدَ الْأَمِيرُ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ مَسْعُودٍ مِنْ أَهْلِ نَيْسَابُورَ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ، قَالَ: نَا جُنْدُ بْنُ وَالِقٍ النَّهْرِيُّ، قَالَ: نَا مَنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " الْمُرُوءَةُ مُرُوءَتَانِ مُرُوءَةٌ فِي السَّفَرِ، وَمُرُوءَةٌ فِي الْحَضَرِ، فَأَمَّا مُرُوءَةُ الْحَضَرِ فَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالنَّظَرُ فِي الْكُتُبِ وَحُضُورُ الْمَسَاجِدِ وَمُجَالَسَةُ أَهْلِ الْخَيْرِ، وَأَمَّا مُرُوءَةُ السَّفَرِ فَبَذْلُ الزَّادِ، وَقِلَّةُ الْخِلَافِ عَلَى مَنْ يَصْحَبُكَ وَالْمِزَاحُ فِي غَيْرِ مَا يُسْخِطُ اللهَ، وَإِذَا فَارَقْتَهُمْ أَنْ تَنْشُرَ عَنْهُمُ الْجَمِيلَ "

9128- Câfer b. Muhammed der ki: Yiğitlik iki çeşittir, bunlardan biri yolculuktaki yiğitlik, biri de mukîm olduğun yerdeki yiğitliktir. Mukim olduğun yerdeki yiğitlik, Kur'ân okumak, kitaplara bakmak (ve fikir edinmek), camide hazır bulunmak ve iyi kimselerle beraber olmaktır. Yolculuk yiğitliği ise azığı (başkalarına da) bağışlamak, yol arkadaşına fazla muhalefet etmemek, Allah'ı öfkelendirmeyecek derecede şaka yapmak ve onlardan ayrıldığı zaman onların güzel taraflarını anlatmaktır."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (sh. 232).

٩١٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: نَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيُّ، قَالَ: نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ الْأَسْوَدُ، قَالَ: " إِذَا قَالَ الرَّفِيقُ لِلرَّفِيقِ: أَيْنَ قَصْعَتِي، فَلَيْسَ بِرَفِيقٍ "

9129- Ebû Muâviye el-Esved der ki: Yol arkadaşı arkadaşına: "Benim kâsem/tasım nerede?" derse, yol arkadaşı değildir demektir.[1]

٩١٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَنَا الْحَسَنُ، قَالَ: نَا أَبُو عُثْمَانَ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ، قَالَ: رَافَقْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ إِلَى مَكَّةَ وَكُنْتُ عَدِيلَهُ فِي مَحْمَلٍ، فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ وَمَعِي قُدْسٌ - يَعْنِي: قَدَحًا لَهُ فِيهِ مَاءٌ - فَلَمَّا صلى بِنَا تَنَحَّيْتُ عَنِ الطَّرِيقِ قَدْرَ رَقْوَةٍ، وَكَانَ وَجْهِي إِلَى الشَّرْقِ، فَالْتَفَتُّ فَإِذَا وَجْهُهُ إِلَيَّ وَهُوَ قَائِمٌ إِلَيَّ، فَقُلْتُ لَهُ: أَنْتَ هَهُنَا، فَقَالَ: مَا كَانَ لِيَحُولَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ شَجَرَةٌ، مَا كُنْتُ أَذْهَبُ وَأَسْأَلُ عَنْكَ أَحَدًا أَبَدًا، كُنْتُ أَذْهَبُ فَأَقُولُ: رَأَيْتُمْ رَفِيقِي، مَا كَانَ يَكُونُ هَذَا أَبَدًا،

9130- Ahmed der ki: Ebû Süleymân (ed-Dârânî) ile Mekke'ye gitmek üzere yola çıktık. Ben (binek üzerinde onun karşısında ağırlık olarak) ona denk idim. Bize akşam namazını kıldırdı. Bende kendisine ait içinde su bulunan bir bardak vardı. Namazı bitirdiğinde az bir şey yolun bir kenarına çekildim. Yüzüm doğu tarafına dönüktü. Baktığımda yanımda durmuş bana baktığını gördüm. Kendisine: "Sen burada mısın?" dediğimde: "Bir ağaçla da olsa aramızı ayırmam ve gidip te seni kimseden sormam. Ben gidip: «Arkadaşımı gördünüz mü?» diyeceğim öyle mi! Bu asla olacak bir şey değildir" karşılığını verdi.[2]

٩١٣١ - قَالَ: وَسَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " إِذَا جَلَسْتَ تَبُولُ فَلَمْ يَنْتَظِرْكَ رَفِيقُكَ فَلَيْسَ هُوَ لَكَ بِرَفِيقٍ "

9131- Ebû Süleymân der ki: "Küçük abdest için oturduğunda arkadaşın işini bitirene kadar seni beklemezse demek ki hakiki arkadaşın değildir."[3]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı sahihtir.

٩١٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ عَمْرٍو الْمُسْتَمْلِيَّ، سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ إِسْحَاقَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُمَيْدِيَّ يُنْشِدُ:"

مَا الْمَرْءُ إِلَّا مَنْ أَطَاعَ رَبَّهُ ... وَلَا الغني إِلَّا الْمُواسِي صَحْبَهُ

كُلُّ امْرِئٍ يَوْمًا سَيَأْتِي حَتْفَهُ ... إِنْ كَرِهَ الْمَوْتَ وَإِنْ أَحَبَّهُ"

9132- Atâ b. Amr el-Mustemlî bildiriyor: Ebû Bekr İshâk b. Muhammed b. Ali el-Humeydî'nin şu şiiri okuduğunu işittim:

"Adam, ancak Rabbine itaat eden kimsedir

Zengin kişi de dostuna iyilik eden kimsedir.

Ölüm insanlar tarafından sevilse de, sevilmese de

Bir gün mutlaka gelecektir her kişiye istenmese de."[1]

٩١٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ هِبَةَ اللهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: نَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: نَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، قَالَ: نَا سَلَمَةُ بْنُ نُبَيْطٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ الضَّحَّاكِ بِخُرَاسَانَ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَسَأَلَهُ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ [يوسف: ٣٦] مَا كَانَ إِحْسَانُهُ؟ قَالَ: " كَانَ إِذَا مَرِضَ إِنْسَانٌ قَامَ عَلَيْهِ، وَإِذَا ضَاقَ عَلَيْهِ الْمَكَانُ - يَعْنِي: فِي السِّجْنِ - وَسَّعَ عَلَيْهِ، وَإِذَا احْتَاجَ جَمَعَ لَهُ "

9133- Süleymân b. Nubayt der ki: Horasan'da, Dahhâk'ın yanında idim. Bir adam kendisine gelip: Yüce Allah'ın: ***"Çünkü biz seni güzel davrananlardan sayıyoruz, dedi"***[2] buyruğu hakkında: "(Hz. Yûsuf) hangi konularda iyi davranmıştı?" diye sordu. Bunun üzerine Dahhâk: "Bir kimse hastalandığında hemen onun yardımına koşar, hapishanede yeri dar olan birine geniş yer bulmak için çalışır ve ihtiyacı olanın ihtiyacını gidermeye çalışırdı" cevabını verdi.[3]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] Yûsuf Sur. 36

[3] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (12/215, 216) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/537).

٩١٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ، قَالَ: أَنَا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَذَّاءُ، قَالَ: نَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: نَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " يُكْرَهُ أَنْ يُحِدَّ الرَّجُلُ النَّظَرَ إِلَى أَخِيهِ أَوْ يُتْبِعَهُ بَصَرَهُ إِذَا قَامَ، أَوْ يَسْأَلَهُ مِنْ أَيْنَ جِئْتَ وَأَيْنَ ذَهَبْتَ "

9134- Mücâhid der ki: "Kişinin, din kardeşine keskin bakışla bakması veya dönüp gittiği zaman gözü ile onu takip etmesi veya ona: "Nereden geldin, nereye gidiyorsun? diye (tecessüs amacıyla soru) sorması mekruhtur."[1]

٩١٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، قَالَ: أَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، قَالَ: نَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " ذَاكَ النَّسَا " يُرِيدُ النَّسَّاجَ ، ثُمَّ الْتَفَتَ، فَقَالَ: " لَوْ عَلِمْتُ أَنَّ هَهُنَا مَنْ هُوَ مِنْهُ سَبِيلٌ، أَوْ قَرَابَةٌ - أَوْ كَلِمَةٌ نَحْوَهَا - مَا قُلْتُ "

9135- Bişr b. el-Hâris der ki: İbn Sirîn, Nessâc'ı kastederek: "Rahatsız biridir" dedi. Sonra etrafına bakıp: "Burada ona yakın veya akrabası olan birinin olduğunu bilsem böyle bir şey demezdim" dedi.[2]

[1] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (771).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

الثَّامِنُ وَالسِّتُّونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي إِكْرَامِ الضَّيْفِ

68. Şube

Misafire İkramda Bulunmak

٩١٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالُوا: نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، قَالَ: نَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ "، " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الْحَصِينِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ "

9136- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, komşusuna iyilikte bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır konuşsun ya da sussun."*[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm kanalıyla[2] ve Buhârî ile Müslim bunu Ebû Husayn kanalıyla Ebû Sâlih'ten rivayet etti.[3]

٩١٣٧ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَهَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَا: نَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ حَصِينٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 1/69 (76).

[3] Buhârî, *edeb* (7/78, 104) ve Müslim 1/68 (75).

9137- Ebû Sâlih bir önceki hadisin aynısını aktarmış ve rivayetinde: *"(Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse) komşusuna eziyet etmesin"* ifadesini kullanmıştır.[1]

٩١٣٨ - وَكَذَلِكَ قَالَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَخْبَرَنَاهُ أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: نَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ: أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو فَذَكَرَهُ

9138- Muhammed b. Amr da bunu Ebû Seleme kanalıyla: "Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur" şeklinde zikretmiştir.[2]

٩١٣٩ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، قَالَ: نَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: نَا اللَّيْثُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: نَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعَتْ أُذُنَايَ وَأَبْصَرَتْ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ " قَالُوا: وَمَا جَائِزَتُهُ، قَالَ: " يَوْمُهُ وَلَيْلَتُهُ وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةً، فَمَا كَانَ وَرَاءَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ "، وَقَالَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ "، لَفْظُ حَدِيثِ قُتَيْبَةَ، وَزَادَ ابْنُ بُكَيْرٍ فِي أَوَّلِ هَذَا الْحَدِيثِ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ "، ثُمَّ ذَكَرَ الْبَاقِيَ نَحْوَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنِ ابْنِ يُوسُفَ، وَغَيْرُهُ، عَنِ اللَّيْثِ

9139- Ebû Şurayh el-Adevî der ki: Şu kulaklarım duydu ve şu gözlerim gördü ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşurken: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, misafirine câizesini ikramda bulunsun"* buyurdu. "Onun

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Mende, *İmân* 2/443 (299, 300), Hennâd, *Zühd* 2/511 (1050), Ebû İshâk el-Harbî, *İkrâmu'd-Dayf* (7), Ahmed, *Müsned* (2/463), Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (4/22), İbn Hibbân, *Ravdatu'l-Ukalâ* (sh. 41, 258) ve *Sahîh* (1/362, 363).

[2] İsnâdı hasendir.

câizesi nedir?" diye sorulunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun misafir olarak câizesi, bir gündüz ve gecelik ağırlanmadır. (Görev olarak) misafir ağırlama ise üç gün olur. Üç günden sonrası için yaptığı ağırlama ise ev sahibi için bir sadaka olur"* dedikten sonra: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır konuşsun ya da sussun"* buyurdu.[1]

Lafız Kuteybe'nin lafzıdır.

İbn Bukeyr rivayetinde hadisin ilk kısmında: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna ikramda bulunsun"* ziyadesinde bulunmuş ve söz konusu hadisin devamını aktarmıştır.

Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla[2] ve Buhârî bunu İbn Yûsuf, başkası da Leys kanalıyla rivayet ettiler.[3]

٩١٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، نَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، نَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا شُرَيْحٍ، يَقُولُ: سَمِعَتْ أُذُنَايَ وَبَصُرَتْ عَيْنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ "، قَالُوا: وَمَا جَائِزَتُهُ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَمَا أَطْعَمَهُ سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ، وَلَا يَحِلُّ لِأَحَدِكُمْ أَنْ يُقِيمَ عِنْدَ أَخِيهِ حَتَّى يُؤْثِمَهُ "، قَالَ: وَمَا يُؤْثِمُهُ، قَالَ: " يُقِيمُ عِنْدَهُ وَلَا يَجِدُ مَا يَقْرِيهِ "، وَقَالَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ "، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى

9140- Ebû Şurayh der ki: Şu kulaklarım duydu, şu gözlerim gördü ve şu kalbim belledi ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşurken: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse misafirine câizesini ikramda bulunsun"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Onun câizesi nedir?" diye sorulunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Onun misafir olarak câizesi bir gündüz ve gecelik ağırlanmadır. (Görev olarak) misafir ağırlama ise üç gün olur. Üç günden sonrası*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1352 (14).

[3] Buhârî, *edeb* (7/79).

için yaptığı ağırlama ise ev sahibi için bir sadaka olur. Sizden birinin de din kardeşini günaha sokacak kadar yanında kalması helal değildir." Kendisine: "Onu günaha sokacak şey nedir?" deyince: *"Onun yanında oturup kalması ve (ev sahibinin yanında) kendisini ağırlayacak bir şey bulunmamasıdır"* buyurdu. Sonra da: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır konuşsun ya da sussun"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. el-Müsennâ kanalıyla rivayet etti.[2]

٩١٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَهْرَجَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، نَا ابْنُ بُكَيْرٍ، نَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ، يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ، وَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَثْوِيَ عِنْدَهُ حَتَّى يُحْرِجَهُ "، أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ، قَالَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: قَوْلُهُ: " جَائِزَتَهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ " مَعْنَاهُ: أَنَّهُ يَتَكَلَّفُ لَهُ إِذَا نَزَلَ بِهِ الضَّيْفُ يَوْمًا وَلَيْلَةً فَيُتْحِفَهُ وَيَزِيدَهُ فِي الْبِرِّ عَلَى مَا يَحْضُرُهُ فِي سَائِرِ الْأَيَّامِ، وَفِي الْيَوْمَيْنِ الْأَخِيرَيْنِ يُقَدِّمُ لَهُ مَا حَضَرَ، فَإِذَا مَضَى الثَّلَاثُ فَقَدْ مَضَى حَقُّهُ، فَإِنْ زَادَ عَلَيْهَا اسْتَوْجَبَ بِهِ أَجْرَ الصَّدَقَةِ

9141- Ebû Şureyh el-Ka'bî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır konuşsun ya da sussun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse bir gündüz ve bir gece misafirine câizesini (hakkı olan ağırlamayı) ikramda bulunsun. (Görev olarak) misafir ağırlama ise üç gün olur. Üç günden sonrası için yaptığı ağırlama ise ev*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 2/1353 (16).

sahibi için bir sadaka olur. Misafirin de ev sahibini bıktıracak kadar yanında kalması helal değildir."[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mâlik kanalıyla rivayet etti.[2]

Süleymân el-Hattâbî: "Câize (mükâfat) bir gündüz ve bir gece ağırlamaktır" dedi. Yani kişinin yanına misafir geldiği zaman ev sahibinin onu bir gündüz ve bir gece diğer günlerden farklı olarak güzel bir şekilde ağırlaması, hediye vermesi ve iyilikte bulunmasıdır. Diğer iki günde ise hazır bulduğunu ona ikram etmesidir. Üç gün geçtiği zaman misafirin hakkı bitmiş olur. Misafirin üç günden daha fazla kalması ve ev sahibinin onu ağırlaması halinde sadaka sevabı alması vacip olur."

٩١٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ قُرَيْشٍ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، نَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، أَنَّ أَبَا الْخَيْرِ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُضِيفُ "

9142- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misafirine ikramda bulunmayan kimsede hayır yoktur"* buyurmuştur.[3]

٩١٤٣ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ لَا يُنْزِلُونَ الضَّيْفَ "، كَذَا رَوَى ابْنِ لَهِيعَةَ وَالصَّحِيحُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَا

9143- Ukbe b. Âmir'in aynı isnâd ile bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En kötü topluluk, misafir kabul etmeyen topluluktur"* buyurmuştur.[4]

İbn Lehîa bunu bu şekilde rivayet etmiştir. Sahih isnâdla olanı ise bir sonraki hadistir.

---

[1] İsnâdında Beyhakî'nin hocası bulunmaktadır. Ben hocasını da, hocasının hocasını da tanımıyorum. Ancak sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *edeb* (7/103).

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/155), Harâitî, *el-Müntekâ Min Mekârimi'l-Ahlâk* (134) ve Ebû İshâk el-Harbî, *İkrâmu'd-Dayf* (54).

[4] İsnâdı hasendir. Zehebî, *Mizân* (2/480) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* (23, 2147).

٩١٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّكَ تَبْعَثُنَا فَنَنْزِلُ بِقَوْمٍ فَلَا يَقْرُونَنَا فَمَا تَرَى، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنْ نَزَلْتُمْ بِقَوْمٍ فَأَمَرُوا لَكُمْ بِمَا يَنْبَغِي لِلضَّيْفِ فَاقْبَلُوا، وَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَخُذُوا مِنْهُمْ حَقَّ الضِّيَافَةِ الَّذِي يَنْبَغِي لَهُمْ "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ

9144- Ukbe b. Âmir der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'm Resûlü! Sen bizi gönderiyorsun; biz de bir kavme misafir oluyoruz, ama onlar bize ikramda bulunmuyorlar. Bu durumda ne buyurursun?" dediğimizde: "*Birilerine misafir olduğunuzda gereği gibi size ikramda bulundukları zaman bu ikramı kabul edin. Bunu yapmazlarsa yapmaları gereken misafire ikram hakkını onlardan alın*" buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Kuteybe kanalıyla rivayet etti.[1]

٩١٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نَا أَبُو نُعَيْمٍ، وَقَبِيصَةُ، قَالَا: نَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، نَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، أَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ، نَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْلَةُ الضَّيْفِ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فَإِنْ أَصْبَحَ بفنائه فَهُوَ عَلَيْهِ دينٌ فَإِنْ شَاءَ اقْتَضَى، وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ بِشْرَانَ، وَفِي رِوَايَةِ الْقَطَّانِ: " فَإِنْ شَاءَ اقْتَضَاهُ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَهُ "، وَقَالَ: عَنِ الْمِقْدَادِ، قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ: أَبُو كَرِيمَةَ الشَّامِيُّ، ثُمَّ أَرْدَفَهُ يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، بِرِوَايَةِ شَيْبَانَ، وَشُعْبَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ الْمِقْدَامِ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: وَهُوَ الصَّحِيحُ

9145- Ebû Kerîme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Misafire birinci gecesinde ikramda bulunmak her Müslümanın*

[1] Buhârî, *edeb* (7/104) ve Müslim 2/1353 (17).

görevidir. Misafir bu ikramdan mahrum bir şekilde sabahı ettiği zaman bu ikram ev sahibinin borcu gibi olur. Misafir dilerse bunu alır, dilerse de almaz."[1]

Lafız İbn Bişrân'ın lafzıdır.

Kattân'ın rivayetinde ise: *"Dilerse bu borcu ev sahibinden alır, dilerse de bırakır"* şeklindedir.

Başka bir kanalla aynısı rivayet edilmiş ve sahih olan isnâdın bu olduğu belirtilmiştir.

٩١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، نَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، نَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نَا أَبُو عَاصِمٍ، نَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ، قَالَ: " يَذْهَبُ كُلُّ رَجُلٍ بِطَائِفَةٍ "، فَيَذْهَبُ الرَّجُلُ بِالرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةِ وَيَذْهَبُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَا بَقِيَ لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ بِشْرَانَ، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ: يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ ثم ينصرف، فيقول لأصحابه: ليأخذ كل رجل بقدر ما عنده، وَيَذْهَبُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْبَاقِينَ

9146- Seleme b. el-Ekva' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldığı zaman: *"Her kişi bir grubu (beraberinde) götürsün"* buyururdu. Bunun üzerine kimisi iki, kimisi üç kişi alarak gider ve geri kalanları Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) götürürdü (yanında misafir ederdi).[2]

Lafız İbn Bişrân'ın lafzıdır.

İbn Abdân'ın rivayetinde ise: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) ashâbıyla birlikte namaz kılar ve namazdan sonra ashâbına: *"Her kişi kendisine ikramda bulunabileceği kadar kişi götürsün"* buyururdu. Geriye kalanları da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) götürürdü (yanında misafir ederdi)" şeklindedir.

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4/129 (3750) ve İbn Mâce 2/1212 (3677).

[2] Ravileri güvenilirdir.

٩١٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْعَيْزَارِ بْنِ حُرَيْثٍ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَتَاهُ الْأَعْرَابُ، فَقَالُوا: إِنَّا نُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَنُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَنَحُجُّ الْبَيْتَ، وَنَصُومُ رَمَضَانَ، وَإِنَّ أُنَاسًا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ يَقُولُونَ: إِنَّا لَسْنَا عَلَى شَيْءٍ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " مَنْ أَقَامَ الصَّلَاةَ، وَآتَى الزَّكَاةَ، وَحَجَّ الْبَيْتَ، وَصَامَ رَمَضَانَ، وَقَرَى الضَّيْفَ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

9147- Ayzâr b. Hureys bildiriyor: Bedeviler, İbn Abbâs'a gelip: "Biz namaz kılıyoruz, zekat veriyoruz, hac ediyoruz, Ramazan orucunu tutuyoruz ve muhacirlerdeniz. Bizim için: "Siz bir şey üzere değilsiniz" diyorlar" deyince, İbn Abbâs: "Namaz kılan, zekat veren, hac eden, Ramazan orucunu tutan ve misafiri ağırlayan cennete girer" karşılığını verdi.[1]

٩١٤٨ - وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الضَّبِّيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: قَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ، فَذَكَرَهُ مَرْفُوعًا، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ السُّوسِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هِشَامٍ الْأَحْمَدِيُّ، نَا إِبْرَاهِيمُ فَذَكَرَهُ

9148- İbrâhîm b. İshâk ed-Dabbî bunu aynı isnâd ve aynı mânâ ile Habîb b. Habîb kanalıyla Ebû İshâk'tan rivayet etmiştir. Ancak rivayetinde: "Bunun üzerine İbn Abbâs: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu..." karşılığını verdi" demiş ve hadisi merfû olarak aktarmıştır.[2]

٩١٤٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَحْمَدَ الرِّيَاحِيُّ، نَا رَوْحٌ، نَا حَبِيبُ بْنُ شِهَابِ بْنِ مُدْلِجٍ الْعَنْبَرِيُّ، سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: أَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، أَنَا وَصَاحِبٌ لِي، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، إِلَى أَنْ قَالَ: فَسَمِعْنَا ابْنَ عَبَّاسٍ يُحَدِّثُ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ تَبُوكَ، فَقَالَ: " مَا مِنَ النَّاسِ رَجُلٌ آخُذُ بِعِنَانِ فَرَسِهِ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/274 (20529) ve Ebû İshâk el-Harbî, *İkrâmu'd-Dayf* (51).

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/136, 137 (12692), Ebû İshâk el-Harbî, *İkrâmu'd-Dayf* (50) ve İbn Adiy *el-Kâmil* (2/821).

فَيُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَيَجْتَنِبُ شُرُورَ النَّاسِ، وَمَثَلُ رَجُلٍ بَادِي فِي غَنَمِهِ يَقْرِي ضَيْفَهُ وَيُؤَدِّي حَقَّهُ "، قَالَ: قُلْتُ: أَقَالَهَا؟ قَالَ: " قَالَهَا "، قَالَ: قُلْتُ: أَقَالَهَا؟ قَالَ: " قَالَهَا "، قَالَ: قُلْتُ: أَقَالَهَا؟ قَالَ: " قَالَهَا "، فَكَبَّرْتُ اللهَ وَحَمِدْتُهُ وَسَكَتُّ

9149- Habîb b. Şihâb b. Mudlic el-Anberî'nin bildirdiğine göre babası: "Bir arkadaşımla birlikte İbn Abbâs'ın yanına gittim" demiş ve söz konusu hadisi zikrettikten sonra şöyle eklemiştir: İbn Abbâs'ın şöyle anlattığını işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk gününde hutbe verdi ve: "*Allah yolunda cihad için atının dizginine yapışmış kimse ve insanların şerrinden uzak duran kimsenin misali çölde koyunlarıyla birlikte kalan, misafirine ikramda bulunan ve hakkını ödeyen kimse gibidir*" buyurdu." Kendisine: "(Gerçekten) bunu dedi mi?" dediğimde: "Evet dedi" karşılığını verdi. Bir daha: "(Gerçekten) bunu dedi mi?" dediğimde yine: "Evet, dedi" karşılığını verdi. Bir daha: "(Gerçekten) bunu dedi mi?" dediğimde yine: "Evet, dedi" karşılığını verdi. Bunun üzerine tekbir getirip hamd ettim ve sustum.[1]

٩١٥٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَرَقِيُّ، نَا أَبُو قِلَابَةَ، نَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ، نَا حَبِيبُ بْنُ شِهَابٍ الْعَنْبَرِيُّ، سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ خُطْبَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ النَّاسِ رَجُلٌ آخِذٌ بِعِنَانِ فَرَسِهِ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَيَعْتَزِلُ شُرُورَ النَّاسِ، وَرَجُلٌ بَادِي فِي نَعَمٍ لَهُ يُؤَدِّي حَقَّهَا، وَيَقْرِي الضَّيْفَ "

9150- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde şöyle buyurmuştur: "*Allah yolunda cihad için atının dizginine yapışıp insanların şerrinden uzak duran kimsenin, çölde sürüsü olup da sürüdeki, Allah'ın hakkını ödeyen ve misafire ikramda bulunan kimselerin en hayırlı kişiler olmaları yakındır.*"[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/311) ve Hâkim, *Müstedrek* 2/102 (2460).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Şahidi vardır: Nesâî, *zekat* (5/83) ve Tirmizî, *fadâilu'l-cihâd* 4/182 (1652).

٩١٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ ذِي عكرة مِنَ الْإِبِلِ، وَهِيَ سِتُّونَ أَوْ سَبْعُونَ أَوْ تِسْعُونَ إِلَى الْمِائَةِ مِنْ إِبِلٍ وَبَقَرٍ وَغَنَمٍ، فَلَمْ يُنْزِلْهُ وَلَمْ يُضِفْهُ، وَمَرَّ عَلَى امْرَأَةٍ لَهَا شُوَيْهَاتٌ، فَأَنْزَلَتْهُ وَذَبَحَتْ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " انْظُرُوا إِلَى هَذَا الَّذِي لَهُ عَكَرٌ مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ مَرَرْنَا بِهِ فَلَمْ يُنْزِلْنَا وَلَمْ يُضِفْنَا، وَانْظُرُوا إِلَى هَذِهِ الْمَرْأَةِ إِنَّمَا لَهَا شُوَيْهَاتٌ أَنْزَلَتْنَا وَذَبَحَتْ لَنَا، إِنَّمَا هَذِهِ الْأَخْلَاقُ بَيْدِ اللهِ فَمَنْ شَاءَ أَنْ يَمْنَحَهُ مِنْهَا خُلُقًا حَسَنًا مَنَحَهُ "

9151- Amr b. Dînar der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), altmış ile yüz arası devesi olan bir adama uğradı. Ancak adam Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) ağırlamamış ve herhangi bir ikramda bulunmamıştı. Daha sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) birkaç koyunu olan bir kadına uğradı. Kadın kendisini ağırlayıp bir hayvan kesince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına şöyle buyurdu: *"Deve, sığır ve koyunlardan sürüsü olan şu adama bakın! Yanına uğradık; ancak bizi ne ağırladı, ne de bir ikramda bulundu. Şu kadına da bakın! Birkaç koyunu olmasına rağmen bizi ağırlayıp hayvan da kesti. Ahlak Yüce Allah'ın elindedir. İyi bir ahlâk vermeyi dilediği kişilere ondan verir."*[1]

—*Aker* ifadesi altmış ile yüz arasında koyun, sığır veya deveden oluşan sürü anlamına gelmektedir—

٩١٥٢ - قَالَ: وَقَالَ عَمْرٌو: سَمِعْتُ طَاوُسًا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: " إِنَّمَا يَهْدِي إِلَى أَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ اللهُ، وَإِنَّمَا يَصْرِفُ عَنْ أَسْوَئِهَا "

9152- Tâvus der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberin üzerinde: *"Kişiyi iyi ahlâka (huya) yönlendiren Yüce Allah'tır. Onu kötü bir ahlâktan koruyan da yine O'dur"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır ve mürsel bir hadistir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/145 (20155) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimu'l-Ahlâk* (31).

[2] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır ve mürsel bir hadistir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/146 (20156) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/17 (10796).

٩١٥٣ - أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَلِيمِيُّ الْعَطَّارُ بِبَغْدَادَ، نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا حسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ قَدَمٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَصَاحِبٌ لِي عَلَى سَلْمَانَ فَقَرَّبَ إِلَيْنَا خُبْزًا وَمِلْحًا، فَقَالَ: لَوْلَا " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَانَا عَنِ التَّكَلُّفِ " تَكَلَّفْنَا لَكُمْ. فَقَالَ صَاحِبِي: لَوْ كَانَ مِلْحُنَا فِيهِ سَعْتَرٌ، فَبَعَثَ بِمِطْهَرَتِهِ إِلَى الْبَقَّالِ فَرَهَنَهَا وَجَاءَ بِسَعْتَرٍ فَأَلْقَاهُ فِيهِ، فَلَمَّا أَكَلْنَا، قَالَ صَاحِبِي: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَنَّعَنَا بِمَا رَزَقَنَا، فَقَالَ سَلْمَانُ: لَوْ قَنِعْتَ بِمَا رُزِقْتَ لَمْ تَكُنْ مِطْهَرَتِي مَرْهُونَةً

9153- Şekîk anlatıyor: Bir arkadaşımla birlikte Selmân'ın yanına girdim. Selmân bize ekmek ve tuz ikram edip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize külfet altına girmeyi yasaklamış olmasaydı, elbette sizin için külfete girerdim" dedi. Arkadaşım: "Tuzumuzun içinde keşke kekik de olsaydı" dedi. Bunun üzerine Selmân ibriğini bakkala gönderip rehin bırakarak kekik getirtti ve onu tuzun içene döktü. Yemeğimizi yedikten sonra arkadaşım: "Rızık olarak verdiği şeye karşı bize kanaat veren Allah'a hamd olsun" deyince, Selmân: "Rızıklandığın şeye karşı kanaatkâr olsaydın ibriğim bakkalda rehin olmazdı" karşılığını verdi.[1]

٩١٥٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، نَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نَا حُسَيْنٌ، سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَسْعُودٍ، وَسُلَيْمَانَ بْنَ رِيَاحٍ، وَزَكَرِيَّا يُحَدِّثُونَ، عَنْ سَلْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: " لَا يَتَكَلَّفَنَّ أَحَدٌ لِلضَّيْفِ مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ "

9154- Selmân'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiç kimse misafir için gücünün yetmeyeceği şekilde külfet altına girmesin"* buyurmuştur.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/288 (6084, 6085), Ahmed, *Müsned* (5/441) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/123).

[2] İsnâdı hasendir. Hatîb, *Târih* (10/205) ve İbn Lâl, *Zehru'l-Firdevs* 5/128 (7705)

٩١٥٥ - أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نَا الدُّورِيُّ، نَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نَا الْحُسَيْنُ بْنُ الرِّيَاشِيُّ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَبْدِيُّ، سَمِعْتُ سَلْمَانَ الْفَارِسِيَّ، يَقُولُ: " نَهَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ نَتَكَلَّفَ الضَّيْفَ "

9155- Abdurrahman b. Mes'ûd el-Abdî bildiriyor: Selmân el-Fârisî'nin: "Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) misafir için külfet altına girmemizi yasakladı" dediğini işittim.[1]

٩١٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، نَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حُسَيْنُ بْنُ الرِّيَاشِيِّ، سَمِعَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَسْعُودٍ، سَمِعَ سَلْمَانَ، " أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ لَا نَتَكَلَّفَ لِلضَّيْفِ مَا لَيْسَ عِنْدَنَا، وَأَنْ نُقَدِّمَ مَا حَضَرَ " قَالَهُ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، أَوْ قَالَ: مُحَمَّدٌ أَبُو يَحْيَى مُصَحَّحٌ

9156- Selmân bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), bize misafir için külfet altma girmememizi ve hazır olan şeyi ikram etmemizi emretti."[2]

Bunu Muhammed b. Yahya veya doğru yazılmış şekliyle Muhammed Ebû Yahya zikretmiştir.

٩١٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ كَثِيرٍ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ لَقِيطِ بْنِ صَبْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ نَزَلَ بِالنَّبِيِّ ﷺ فَذَبَحَ شَاةً، وَقَالَ: لَا تَحْسَبِنَّ، وَمَا قَالَ: " لَا تَحْسَبَنَّ، أَنَّا فَعَلْنَا هَذَا لِهَذَا، وَلَكِنْ لَنَا غَنَمٌ مِائَةٌ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَةٍ ذَبَحْنَا شَاةً "

9157- Âsım b. Lakît b. Sabre, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) misafiri olduğumda bir koyun kesti ve Hz. Âişe'ye: *"Bunu misafir için kestiğimi sanma. Bizim yüz koyunumuz vardır ve yüzden fazla olduğu zaman bir tane kesmekteyiz"* buyurdu.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Hatîb, *Târih* (8/45, 46) ve Harâitî, *Mekârimu'l-Ahlâk* (136).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (1/2/386).

[3] Ebû Dâvud 1/97- 100 (142, 143).

Beyhakî der ki: "Bu da insanlara karşı riyakârlığı terk etmenin, onlara karşı ikramda ve başka şeylerde dürüst olmanın gerekliliğine işaret etmektedir. Zira bazıları böylesi yalana ve riyaya giren davranışları aradaki bağları sağlamlaştırma bâbında görmektedir. Allah bizleri muvaffak kılsın ve günahlardan korusun."

٩١٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، نَا أَبُو الْأَحْوَصِ مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، حَدَّثَنِي ابْنُ عُفَيْرٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ يَعْنِي ابْنَ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: " أَكَلْتُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَلِيمَةً لَيْسَ فِيهَا خُبْزٌ وَلَا لَحْمٌ "، قَالَ: قُلْتُ: " أَيُّ شَيْءٍ هُوَ يَا أَبَا حَمْزَةَ "، قَالَ: تَمْرٌ وَسَوِيقٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ

9158- Humeyd bildiriyor: Enes b. Mâlik: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir (düğün) ziyafetinde bulundum. Ancak ziyafette ne ekmek, ne de et vardı" dedi. Kendisine: "Ey Ebû Hamza! Peki ne vardı?" dediğimde: "Hurma ve buğday unundan yapılmış un çorbası vardı" karşılığını verdi.[1]

Buhârî bunu İsmâîl b. Ebî Uveys kanalıyla kardeşinden, o da Süleymân b. Bilal'den rivayet etti.[2]

٩١٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: قَالَ الْأَحْنَفُ بْنُ قَيْسٍ: " ثَلَاثٌ لَيْسَ فِيهِنَّ انْتِظَارٌ: الْجَنَازَةُ إِذَا وَجَدَتْ مَنْ يَحْمِلُهَا، وَالْأَيِّمُ إِذَا أَصَابَتْ لَهَا كُفُؤًا، وَالضَّيْفُ إِذَا نَزَلَ بِهِ لَمْ يَنْتَظِرْ بِهِ الْكُلْفَةَ "

9159- Ahnef b. Kays der ki: "Üç şey vardır ki bunlar bekletilmez. Bunlar; onu kaldıracak kişilerin bulunduğu cenaze, kızın dengini bulması

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Buhârî, *meğâzî* (5/77).

halinde evlenmesi ve misafir geldiğinde o anda var olan yiyecekle onu ağırlamaktır."[1]

٩١٦٠ - قَالَ: وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نَا أَبُو الْجُنَيْدِ الضَّرِيرُ، أَنَا سَالِمٌ أَبُو عَتَّابٍ الضُّبَعِيُّ، سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيَّ، يَقُولُ: " إِذَا أَتَاكَ ضَيْفٌ فَلَا تَنْتَظِرْ بِهِ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ وَتَمْنَعْهُ مَا عِنْدَكَ، قَدِّمْ إِلَيْهِ مَا حَضَرَ وَانْتَظِرْ بِهِ بَعْدَ ذَلِكَ مَا تُرِيدُ مِنْ إِكْرَامِهِ "

9160- Bekr b. Abdillah el-Muzenî der ki: "Misafirin geldiği zaman yanında olmayan bir şeyi bekleyip de onu yanında olan şeyden men etme. Hazır bulunanı ikram et ve sonra da ikram etmek için istediğin şeyi bekle."[2]

٩١٦١ - قَالَ: وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نَا أَبُو عُمَرَ الضَّرِيرُ، نَا فَضَالَةُ الشَّحَّامُ، قَالَ: كَانَ الْحَسَنُ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ إِخْوَانُهُ أَتَاهُمْ بِمَا يَكُونُ عِنْدَهُ، وَرُبَّمَا قَالَ لِبَعْضِهِمْ: " أَخْرِجِ السَّلَّةَ مِنْ تَحْتِ السَّرِيرِ فَنُخْرِجُهَا فَإِذَا فِيهَا رُطَبٌ، فَيَقُولُ: إِنَّمَا ذَخَرْتُهَا لَكُمْ "

9161- Fadâle eş-Şehhâm der ki: Hasan(-ı Basrî)'nin yanına misafir geldiği zaman onlara yanında bulunan şeyden ikram ederdi. Bazen de birine: "Sedirin altındaki sepeti çıkar" derdi. Çıkardığımızda da içinde taze hurma olduğunu görürdük. O: "Bunu sizin için saklamıştım" derdi.[3]

٩١٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، نَا أَبُو خَالِدٍ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ أَيْمَنَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: نَزَلَ بِجَابِرٍ ضَيْفٌ، فَجَاءَهُمْ بِخُبْزٍ وَخَلٍّ، فَقَالَ: كُلُوا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " نِعْمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ، هَلَاكُ بِالْقَوْمِ أَنْ يَحْتَقِرُوا مَا قُدِّمَ إِلَيْهِمْ، وَهَلَاكٌ بِالرَّجُلِ أَنْ يَحْتَقِرَ مَا فِي بَيْتِهِ يُقَدِّمُهُ إِلَى أَصْحَابِهِ "

9162- Abdulvâhid b. Eymen, babasından bildiriyor: Câbir'in yanına bir misafir gelmişti. Onlara ekmek ve sirke getirip şöyle dedi: "Yiyin, zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Sirke, ne güzel bir katıktır. Kendilerine ikram edileni küçümsemek, kişilerin helak olmasına sebeptir.*

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimu'l-Ahlâk* (301) ve *Kitâbu'l-İhvân* (205).

Aynı şekilde kişinin evinde bulunanı değersiz görüp de ikram etmekten çekinmek, kişinin helak olmasına sebeptir."[1]

٩١٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاقِدٍ، نَا حَمْزَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: " رُبَّمَا دَخَلْنَا عَلَى الْحَسَنِ فَقَدِمَ إِلَيْنَا مَرَقًا، وَلَيْسَ فِيهِ لَحْمٌ "

9163- İbn Avn der ki: "Kaç defa Hasan(-ı Basrî)'nin yanına girmişiz ve bize içinde et olmayan çorba ikram etmiştir."[2]

٩١٦٤ - أَخْبَرَنَا ابْنُ بُشْرانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ، عَنِ الْأَصْمَعِيِّ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا يَحْيَى هُوَ ابْنُ مَعِينٍ، نَا الْأَصْمَعِيُّ، أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى كَهْمَسٍ الْعَابِدِ، فَقَدَّمَ إِلَيْنَا إِحْدَى عَشْرَةَ بُسْرَةً حَمْرَاءَ، وَقَالَ: " هَذَا الْجَهْدُ مِنْ أَخِيكُمْ، وَاللهُ الْمُسْتَعَانُ "

9164- İshâk b. İbrâhîm der ki: Âbid Kehmes'in yanına girdik. Bize on bir tane kırmızı taze hurma ikram ederek: "Kardeşinizin gücünün yettiği budur. Yardım eden de Allah'tır" dedi.[3]

٩١٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، نَا أَبُو الْمَلِيحِ، قَالَ مَيْمُونُ بْنُ مِهْرَانَ: " إِذَا نَزَلَ بِكَ ضَيْفٌ فَلَا تَكَلَّفْ لَهُ مَا لَا تُطِيقُ، وَأَطْعِمْهُ مِنْ طَعَامِ أَهْلِكَ، وَالْقَهُ بِوَجْهٍ طَلْقٍ، فَإِنَّكَ إِنْ تَكَلَّفْتَ لَهُ مَا لَا تُطِيقُ أَوْشَكَ أَنْ تَلْقَاهُ بِوَجْهٍ يَكْرَهُهُ "

9165- Meymûn b. Mihrân der ki: "Yanına bir misafir geldiği zaman gücünün yetmeyeceği bir külfet altına girme. Ona ailenin yediği yemekten ikram et ve onu güler yüzle karşıla. Eğer gücünün yetmeyeceği bir külfet

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (3/371), Beyhakî, *Sünen* (7/279, 280) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/226 (6782).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/213).

altına girersen onu hoşlanmayacağı bir yüzle karşılaman yakındır demektir."[1]

٩١٦٦ - أَنْشَدَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْشَدَنَا الشَّيْخُ أَبُو بَكْرٍ الْقَفَّالُ الشَّاشِيُّ"

أُوَسِّعُ رَحْلِي عَلَى مَنْ نَزَلْ ... فَزَادِي مُبَاحٌ عَلَى مَنْ أَكَلْ

نُقَدِّمُ حَاضِرَ مَا عِنْدَنَا ... وَإِنْ لَمْ يَكُنْ غَيْرَ خُبْزٍ وَخَلْ

وَأَمَّا الْكَرِيمُ فَيَرْضَى بِهِ ... وَأَمَّا اللَّئِيمِ فَمَنْ لَا أَبِلْ"

9166- Şeyh Ebû Bekr el-Kaffâl eş-Şâşî bu konuda şu şiiri okudu:

"Evimi geniş kılarım gelen misafir için
Azığım da mubahtır ondan yiyenler için.
Biz, yanımızda bulunanı ikram ederiz misafire
Yammızda sadece ekmek ve sirke olsa bile
Cömert kişi kabul eder kendine ikram edileni
Ben de zaten umursamam haddini bilmeyeni.[2]

٩١٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي الْبَيْهَقِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الصُّولِيُّ، أَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُهَلَّبِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالَ:" نَزَلَ ضَيْفٌ بِأَعْرَابِيَّةٍ، فَقَدَّمَتْ إِلَيْهِ خُبْزًا يَابِسًا وَلَبَنًا حَامِضًا، وَلَمْ تَكُنْ تَمْلِكُ غَيْرَهُمَا، فَلَامَهَا، فَقَالَتْ:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْمَرْءَ مِنْ ضِيقِ عَيْشِهِ ... يُلَامُ عَلَى الْمَعْرُوفِ وَهُوَ يُعْذَرُ

وَمَا ذَاكَ مِنْ بُخْلٍ مِن ضراعَةٍ ... وَلَكِنْ كَمَا يُطَبِّلُ لَهُ الدَّهْرُ يَزْمِرُ"

9167- Muhammed b. Abbâd der ki: Adamın biri bedevi bir kadının yanında misafir oldu. Kadın ona kuru ekmek ve ekşimiş süt ikram etti. Yanında başka bir şey de yoktu. Adam (ikram edilenden dolayı kadını) kınayınca kadın şu şiiri okudu:

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

"Görmez misin geçim sıkıntısı çeken bir kişi
Mazur olsa da ikramının azlığından kınanmaktadır
Oysa yaptığı cimrilikten değil tevazudandır
Zaman nasıl davrandıysa o da öyle davranmaktadır."[1]

فَصْلٌ فِي التَّكَلُّفِ لِلضَّيْفِ عِنْدَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ

Gücünün Yetmesi Halinde Misafir İçin Külfet Altına Girmek

٩١٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ، نَا عَمْرُو بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ طَارِقٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، نَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ، نَا عَمْرُو بْنُ الرَّبِيعِ، أَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتٍ الْبُنَانِيُّ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ حَدَّثَهُ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ حَزْمٍ، أَنَّهَا " جَعَلَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ صَوْرَ نَخْلٍ فكنسته وَرَشَّتْهُ وَطَيَّبَتْهُ، ثُمَّ ذَبَحَتْ لَهُ شَاةً، فَأَكَلَ، ثُمَّ تَوَضَّأَ فَصَلَّى الظُّهْرَ، فَقَدَّمَتْ إِلَيْهِ مِنْ لَحْمِهَا فَأَكَلَ فَصَلَّى الْعَصْرَ، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ "

9168- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Amre binti Hazm, su serperek süpürüp temizlediği bir hurmalıkta Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) için bir koyun kesti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan yedikten sonra abdest alıp öğle namazını kıldı. Namazdan sonra kendisine koyunun etinden yine ikram edince, Hz. Peygamber (sallallehu aleyhi vesellam) yine ondan yedi ve abdest almadan ikindi namazını kıldı.[2]

٩١٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الرَّازِيَّ، سَمِعْتُ أَبَا حَاتِمٍ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: فِيهِ غَيْرُ شَيْءٍ مِنَ الْفِقْهِ: " الرُّخْصَةُ لِلْإِنْسَانِ فِي التَّكَلُّفِ لِلضَّيْفِ، وَكَنْسُ الْبَيْتِ لِلضَّيْفِ، وَالرَّشُ وَالتَّطَيُّبُ وَالذَّبِيحَةُ لِلضَّيْفِ، وَالْوُضُوءُ فِي مَنْزِلِ الضَّيْفِ، وَأَكَلُ اللَّحْمِ فِي

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/339 (848) ve İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe* (7/201).

الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ، وَصَلَاةُ الْفَرِيضَةِ فِي مَنْزِلِ الضَّيْفِ، وَذَبِيحَةُ الْمَرْأَةِ "، قُلْتُ: وَفِيهِ تَرْكُ الْوُضُوءِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ

9169- Ebû Hâtim er-Râzî der ki: "Kişinin misafir için külfet altına girmesi, misafir için evi süpürmek, su serpip temizlemek, misafir için bir şey kesmek, misafirin yanında abdest almak, günde iki defa et yemek, misafirin yanında farz namazı kılmak ve kadının hayvan kesmesi ruhsattandır."[1]

Ben de: "Ateşin pişirdiği şeyde abdest almayı terk etmek" dedim.

٩١٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَوْزِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، نَا أَبُو أُسَامَةَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، نَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " كَانَ أَوَّلَ مَنْ ضَيَّفَ الضَّيْفَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ "

9170- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlk misafir ağırlayan Hz. İbrâhim'dir"* buyurmuştur.[2]

٩١٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَلِيٍّ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي أَبُو جَعْفَرٍ الْحَضْرَمِيُّ، نَا مُوسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَرْوَزِيُّ، نَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا جِبْرِيلُ، لِمَ اتَّخَذَ اللهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا؟ " قَالَ: لِإِطْعَامِهِ الطَّعَامَ يَا مُحَمَّدُ

9171- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Cibrîl! Allah niçin İbrâhîm'i dost edindi?"* diye sorunca, Cibrîl: "Ey Muhammed! (Misafirleri ağırlayıp) yemek yedirmesinden dolayıdır" karşılığını verdi.[3]

٩١٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْعِجْلِيُّ، نَا أَبُو أُسَامَةَ، نَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ،

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 34/339 (848)

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı zayıftır.

قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ يُكْنَى: أَبَا الضِّيفَانِ، وَكَانَ لِقَصْرِهِ أَرْبَعَةُ أَبْوَابٍ "، وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ: فَزَادَنِي يَعْلَى بْنُ خَالِدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ " لِكَيْ لَا يَفُوتَهُ أَحَدٌ "

9172- İkrime der ki: İbrâhîm "Ebu'd-Dîfân (Misafirlerin babası)" diye adlandırılmıştı. (Oradan geçen hiç kimsenin uğramadan gitmemesi için) köşkünün dört kapısı vardı.[1]

Ebû Usâme der ki: Ya'lâ b. Hâlid, Süfyân kanalıyla babasından, onun da İkrime'den olan rivayetinde: "Gelen her misafiri ağırlamasından dolayı" ziyadesinde bulunmuştur.

٩١٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، وَأَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، قَالَا: نَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، نَا وَكِيعٌ، نَا طَلْحَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلِيلُ اللهِ، إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَغَدَّى طَلَبَ مَنْ يَتَغَدَّى مَعَهُ مِيلًا فِي مِيلٍ " فَقَالَ عَطَاءٌ: " أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا كَثُرَتْ فِيهِ الْأَيْدِي " " هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ مَوْقُوفٌ عَلَى عَطَاءٍ وَقَدْ "

9173- Atâ der ki: Hz. İbrâhîm, Allah'ın dostu idi. Çünkü yemek yiyeceği zaman kendisiyle beraber yiyecek birini bulmak için bir mil karede misafir arardı. Allah katında yemeğin en güzeli, kalabalıkla yenilen yemektir.[2]

Bu, bu şekilde bilinendir ve Atâ'nın sözü olarak gelmiştir.

٩١٧٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، نَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ، نَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نَا مُسْلِمٌ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا كَثُرَتْ عَلَيْهِ الْأَيْدِي "، وَرَوَاهُ ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، مَرْفُوعًا

9174- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında yemeğin en güzeli, kalabalıkla yenilen yemektir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/336) ve Hennâd, *Zühd* (650).

[2] İsnâdı zayıftır. Hennâd, *Zühd* (648).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Zikru Ahbâr Isbehân* (2/81) Irâkî der ki: "İsnâdı hasendir."

İbn Lehîa bunu Atâ kanalıyla Ebû Hureyre'den merfû olarak zikretmiştir.

٩١٧٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ فَيْرُوزَ، نَا خَلَّادُ بْنُ أَسْلَمَ، نَا ابْنُ أَبِي رَوَّادٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، أَنَا أَبُو يَعْلَى الْمُوصِلِيُّ، نَا خَلَّادُ بْنُ أَسْلَمَ، نَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَى اللهِ مَا كَثُرَتْ عَلَيْهِ الْأَيْدِي "، تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ

9175- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında yemeğin en güzeli, kalabalıkla yenilen yemektir"* buyurmuştur.[1]

Abdulmecîd b. Abdulazîz b. Ebî Dâvud bunu İbn Cüreyc kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٩١٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ، نَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، نَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، يَقُولُ: إِنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فِرَاشٌ لِلرَّجُلِ، وَفِرَاشٌ لِامْرَأَتِهِ، وَفِرَاشٌ لِلضَّيْفِ، وَالرَّابِعُ لِلشَّيْطَانِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ كَمَا مَضَى فِي بَابِ اللِّبَاسِ

9176- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir yatak erkek için, bir yatak hanımı için, bir yatak ta misafir içindir. Dördüncü yatak ise şeytanındır"* buyurmuştur.[2]

Müslim bunu *Giyecekler* bölümünde geçtiği üzere zikretmiştir.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasen bir hadistir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1983), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/39 (2045), Ebû Nuaym, *Zikru Ahbâr Isbehân* (2/96) ve Zehebî, *Mîzân* (2/650).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 2/1651 (41).

٩١٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ كَاتِبُ اللَّيْثِ، حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " الْخَيْرُ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُغْشَى مِنَ الشَّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيرِ "، تَفَرَّدَ بِهِ كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ أَنَسٍ، وَرُوِيَ فِي مَعْنَاهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ ضَعِيفٍ، عَنْ جَابِرٍ

9177- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, misafir kabul edilen bir eve bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır"* buyurmuştur.[1]

Kesîr b. Müslim bunu Enes kanalıyla rivayette tek kalmıştır. Aynı mânâ ile zayıf bir isnâdla Câbir kanalıyla zikredilmiştir.

٩١٧٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي التَّارِيخِ، نَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَرَّاقُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، نَا أَبُو إِسْحَاقَ الطَّالْقَانِيُّ نَا حَمَّادُ بْنُ مُوسَى، أَخُو مَسْرُورِ بْنِ مُوسَى الْفَرَّاءُ، نَا شَيْخٌ يُقَالُ لَهُ: أَبُو سَعِيدٍ، سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " الْخَيْرُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُغْشَى أَسْرَعُ مِنَ الشَّفْرَةِ مِنْ سَنَامِ الْبَعِيرِ "

9178- Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, misafir kabul edilen bir eve bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır"* buyurmuştur.[2]

٩١٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَدِينِيُّ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ، أَنَا الْمُلَائِيُّ يَعْنِي أَبَا نُعَيْمٍ، نَا مَنْدَلٌ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَزَالُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَتْ مَائِدَتُهُ مَوْضُوعَةً "، تَفَرَّدَ بِهِ بُنْدَارُ بْنُ عَلِيٍّ

9179- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden birinin sofrası kurulu olduğu sürece melekler onun için istiğfar ederler"* buyurmuştur.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ayrı ayrı Enes ve İbn Abbâs hadisinden: İbn Mâce 2/1114 (3356, 3357).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-İhvân* (200).

Bundâr b. Ali bunu rivayette tek kalmıştır.

٩١٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا بَقِيَّةُ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ حَسَّانٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: " إِنَّ زَكَاةَ الرَّجُلِ فِي دَارِهِ أَنْ يَجْعَلَ فِيهَا بَيْتًا لِلضِّيَافَةِ "

9180- Abdulhamîd der ki: Enes b. Mâlik'in: "Kişinin evinin zekatı onda misafirler için bir oda yapmasıdır" dediğini işittim.[2]

٩١٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ فُرَافِصَةَ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ بُدَيْلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَأَنْ أُطْعِمَ أَخًا فِي اللهِ لُقْمَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِدِرْهَمٍ، وَلَأَنْ أُعْطِيَ أَخًا فِي اللهِ دِرْهَمًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ، وَلَأَنْ أُعْطِيَ أَخًا فِي اللهِ عَشْرَةَ دَرَاهِمَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ رَقَبَةً "، وَفِي مَعْنَاهُ رُوِيَ عَنِ الشَّعْبِيِّ مِنْ قَوْلِهِ

9181- Budeyl'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah için kardeş bildiğim birisine bir lokma yedirmem, benim için (bir yoksula) bir dirhem tasadduk etmemden daha iyidir. Allah için kardeş bildiğim birisine bir dirhem vermem, benim için on dirhem tasadduk etmemden daha iyidir. Allah için kardeş bildiğim birisine on dirhem vermem, benim için bir köle azat etmemden daha iyidir."*[3]

Bu mânâ ile Şa'bî'nin sözü olarak ta zikredilmiştir.↓

٩١٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، نَا السَّرِيُّ بْنُ خُذَيْمَةَ، نَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، نَا أَبِي، عَنِ ابْنِ أَبِي بَحْرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " لَأَنْ أُعْطِيَ دِرْهَمَيْنِ فِي نَائِبَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِخَمْسَةٍ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Evsat* (1035)

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı hasendir, ancak mürsel bir hadistir. Hennâd b. es-Serî, *Zühd* 1/245, 246 (643), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (sh. 258), *el-İhvân* (191, 291), es-Sehmî, *Târihu Cürcân* (sh. 402), İbn Vehb, *el-Câmi'* 33 (63) ve İbn Bişrân, *Emâli* (26/107).

9182- Şa'bî der ki: "Sıkıntıda olan birine iki dirhem vermem, benim için beş dirhem tasadduk etmemden daha iyidir."[1]

٩١٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، عَنْ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ رَاشِدٍ الْبَصْرِيِّ، نَا رَجُلٌ، مُرَابَطُ الثُّغُورِ، قَالَ: أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ طَعَامٌ، فَقَامَ رَجُلٌ فَأَجَافَ الْبَابَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَمَرَكَ بِهَذَا؟ لَا تُجِفْ بَابًا دُونَ الطَّعَامِ "

9183- İbrâhîm b. Râşid el-Basrî, Murâbit es-Suğûr denilen yerden olan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yiyecek hediye edildi. Bir adam kalkıp kapıyı kapatınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Sana bunu kim emretti. Yemek zamanında kapı kapatma"* buyurdu.[2]

٩١٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، نَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَامِرٍ، حِينَ مَرِضَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ، وَفِيهِمُ ابْنُ عُمَرَ، فَقَالَ: " مَا تَرَوْنَ فِي حَالِي؟ "، فَقَالُوا: " مَا نَشُكُّ لَكَ فِي النَّجَاةِ، قَدْ كُنْتُ تَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعْطِي الْمُحْتَبِطَ "، قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " الْمُحْتَبِطُ: الَّذِي يَسْأَلُ اللهَ عَنْ غَيْرِ مَعْرِفَةٍ كَانَتْ بَيْنَهُمَا، وَلَا يَدٍ سَلَفَتْ مِنْهُ إِلَيْهِ، وَلَا قَرَابَةٍ "

9184- Amr b. Meymûn b. Mihrân bildiriyor: Abdullah b. Âmir ölümüne sebep olan hastalığa yakalandığı zaman Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı yanına girdi. Aralarında İbn Ömer de bulunmaktaydı. Abdullah: "Durumumu nasıl görmektesiniz?" diye sorunca: "Kurtulacağından şüphemiz yoktur. Sen misafiri ağırlar ve senden isteyen muhtabite verirdin" dediler.[3]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır.

[3] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (4/295, 296).

Ebû Ubeyd der ki: "Muhtabit, aralarında hiçbir bağ olmadığı ve tanımadığı halde Allah adına isteyen kimsedir."

٩١٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو، سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: قَالَ الْفُضَيْلُ: يَبْلُغُنِي أَنَّ " الرَّجُلَ يُصَفِّي خُبْزَهُ فَيَقَعُ فِي قَلْبِي، ثُمَّ يَبْلُغُنِي أَنَّهُ يَدْعُو خَمْسَةً سِتَّةً فَيَزُولُ عَنْ قَلْبِي "

9185- Fudayl (b. İyâd) der ki: "Kişi ununu elediği zaman onun hakkında içime (bu kişi kibirlidir diye) şüphe düşerdi. Sonra beş altı kişiyi (yemeğe) davet ettiği haberini aldığımda ise o şüphe kalbimden giderdi."[1]

٩١٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، نَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْخَلِيلِ بْنِ جَابِرٍ الْحِمْصِيُّ، نَا أَبُو عَلْقَمَةَ نَصْرُ بْنُ خُزَيْمَةَ بْنِ عَلْقَمَةَ، نَا أَبِي، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَخِيهِ مَحْفُوظِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَائِذٍ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّهُ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَدَّمَ لَهُ طَعَامًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعَائِشَةَ: " وَاكِلِي ضَيْفَكِ، فَإِنَّ الضَّيْفَ يَسْتَحِي أَنْ يَأْكُلَ وَحْدَهُ "، وَهَذَا إِنْ صَحَّ فَكَأَنَّهُ كَانَ ذَلِكَ قَبْلَ نُزُولِ آيَةِ الْحِجَابِ، وَفِي إِسْنَادِهِ نَظَرٌ

9186- İbn Âiz bildiriyor: Sevbân, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona yemek ikram etti ve Hz. Âişe'ye: *"Misafirinle birlikte ye. Çünkü misafir tek başına yemekten utanır"* buyurdu.[2]

Eğer bu hadis sahih ise bu olay hicab âyeti inmeden önce vaki olmuş demektir. İsnâdında rivayeti kabul görmeyecek bir ravi vardır.

٩١٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَا: نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَصَمُّ، أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بَيَّاعٌ الْهَرَوِيُّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ إِذَا أَكَلَ مَعَ قَوْمٍ كَانَ آخِرَهُمْ أَكْلًا " زَادَ أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي رِوَايَتِهِ، قَالَ الْعَبَّاسُ: قُلْتُ لِيَحْيَى: مَن بَيَّاعٌ الْهَرَوِيُّ هَذَا، فَقَالَ: كَانَ بِبَغْدَادَ؟ قُلْتُ: وَهَذَا مُرْسَلٌ، وَفِي هَذَا الْمَعْنَى الْحَدِيثُ الثَّابِتُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *Müsnedu'ş-Şâmiyyîn* (2518)

9187- Câfer b Muhammed'in, babasmdan bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir toplulukla yemek yediği zaman yemekten en son kalkardı.[1]

Ebû Abdillah rivayetinde şu ilavede bulunmuştur. Abbâs der ki: "Yahya'ya: "Beyyâ' el-Herevî kimdir?" dediğimde. "Bu, Bağdat'taydı" karşılığını verdi.

Bu, mürsel bir hadistir. Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem): "*Topluluğa su dağıtan en son içer*" şeklinde olan rivayet, bu mânâda sâbit bir rivayettir.

٩١٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ حَامِدٍ الْبَزَّازُ، سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ مَنْصُورٍ، يَقُولُ: كُنْتُ مَعَ أَبِي أَحْمَدَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ﴾ [الذاريات: ٢٤]، فَقَالَ: نَعَمْ وَاللهِ، عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ دَعَانِي يَوْمًا إِلَى مَنْزِلِهِ، فَجَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ بِنَفْسِهِ عَلَى يَدَيَّ، وَيَخْدُمُنِي فِي جَلَالَتِهِ، وَهَيْبَتِهِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ أَنْتَ بِنَفْسِكَ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ شِبْلٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ﴾ [الذاريات: ٢٤]، قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَتَوَلَّى خِدْمَتَهُمْ بِنَفْسِهِ "

9188- Hüseyn b. Mansûr der ki: Ebû Ahmed Muhammed b. Abdilvehhâb ile birlikte idim. Kendisine: ***"İbrâhîm'in ikram edilmiş konuklarının haberi sana geldi mi?"***[2] âyetinin açıklamasını sorduğumda şu karşılığı verdi: "Evet vallahi. Bir gün Ali b. Assâm beni evine davet etti. Bizzat kendisi elime su dökmeye, o celali ve heybetiyle hizmetimi görmeye başlayınca, kendisine: "Ey Ebu'l-Hasan! Bizzat kendin bana hizmet etmektesin" dedim. Bunun üzerine şu karşılığı verdi: "Ebû Usâme'nin, Şibl kanalıyla İbn Ebî Necîh'ten bildirdiğine göre Mücahid: «***İbrâhîm'in ikram edilmiş konuklarının haberi sana geldi mi?***»[3] âyetinin açıklamasını

---

[1] İsnâdı mürseldir. Hatîb, *Târih* (10/239, 240) ve İbn Maîn, *Târih* (2/362).

[2] Zâriyât Sur. 24

[3] Zâriyât Sur. 24

yaparken: «Hz. İbrâhîm misafirlerinin hizmetini bizzat kendisi görürdü» demiştir."[1]

٩١٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْجَوْزِيُّ، نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْعِجْلِيُّ، نَا أَبُو أُسَامَةَ، نَا شِبْلٌ، نَا ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، ﴿حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ﴾، قَالَ: " خِدْمَتُهُ إِيَّاهُمْ بِنَفْسِهِ"

9189- İbn Ebî Necîh'in bildirdiğine göre Mücâhid: *"İbrâhîm'in ikram edilmiş konukları"*[2] âyetini açıklarken: "Hz. İbrâhim yanına gelen misafirlere bizzat kendisi hizmet etti" demiştir.[3]

٩١٩٠ - قَالَ: وَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، قَالَ: " كَانَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا دَعَا أَصْحَابَهُ قَامَ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا اصْنَعُوا بِالْقُرَّاءِ "

9190- Hayseme der ki: Hz. İsa, arkadaşlarını davet ettiği zaman hizmetlerini kendisi görür ve: "Misafirlerinize siz de bu şekilde davranın" derdi.[4]

٩١٩١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، نَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، قَالَ: " كَانَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ إِذَا صَنَعَ الطَّعَامَ فَدَعَا الْقُرَّاءَ أَقَامَ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ يَقُولُ: هَكَذَا فَافْعَلُوا بِالْقُرَّاءِ "

9191- Hayseme der ki: Hz. İsa b. Meryem yemek yapıp misafirlerini davet ettiği zaman hizmetlerini kendisi görür ve: "Misafirlerinize siz de bu şekilde davranın" derdi.[5]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] Zâriyât Sur. 24

[3] İsnâdı ceyyiddir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/620). (13/197).

[4] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Zühd* (sh. 59), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/197) ve Hennâd, *Zühd* 1/345 (640).

[5] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (3/142).

٩١٩٢ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، نَا مِسْعَرٌ، قَالَ: "كان لِخَيْثَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَلَّةٌ مِنْ خَبِيصٍ، فَكَانَ إِذَا جَاءَ الْقُرَّاءُ - أَوْ قَالَ أَصْحَابُهُ -: أَخْرَجَهَا إِلَيْهِمْ "

9192- Mis'ar der ki: "Hayseme b. Abdirrahman'ın bir sepet helvası vardı. Misafirleri veya arkadaşları geldiği zaman onu kendilerine çıkarırdı."[1]

٩١٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، نَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: " أقمت عِنْدَ الْحَسَنِ، وَمُحَمَّدٍ، وَكِلَاهُمَا لَمْ يَزَلْ قَائِمًا عَلَى رِجْلَيْهِ حَتَّى فَرَشَ لِي "، قَالَ: " وَرَأَيْتُ الْحَسَنَ يَنْفُضُ الْفِرَاشَ بِيَدِهِ " قَالَ سُلَيْمَانُ: تَكْرِمَةً لِابْنِ عَوْنٍ

9193- İbn Avn der ki: "Hasan(-ı Basrî) ile Muhammed (b. Sîrîn)'in yanında misafir oldum. Benim için yatak serilene kadar her ikisi de ayakta durmaktaydı. Hasan'ın yatağı eliyle silkelediğini gördüm."[2]

Süleymân: "Bu, onun (öğrencisi) İbn Avn'a olan ikramıdır" diye ekledi.

٩١٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، نَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ النَّجَاشِيُّ، نَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْغَضَائِرِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، نَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: نَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، نَا حَمْزَةُ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ، وَفِي رِوَايَةِ الْعَلَوِيِّ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: قَالَ لِي رَجَاءُ بْنُ حَيْوَةَ: مَا رَأَيْتُ رَجُلًا أَكْمَلَ عَقْلًا مِنْ أَبِيكَ، سَمَرْتُ عِنْدَهُ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَغُشِيَ السِّرَاجُ، فَقَالَ لِي: " يَا رَجَاءُ، إِنَّ السِّرَاجَ قَدْ غُشِيَ "، قَالَ: وَوَصِيفٌ إِلَى جَانِبِنَا نَائِمٌ، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: فَأَنْبِهِ الْوَصِيفَ، قَالَ: " قَدْ نَامَ "، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: أَفَأَقُومُ أَنَا فَأُصْلِحُهُ، قَالَ: " لَيْسَ مِنْ مُرُوءَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَسْتَخْدِمَ ضَيْفَهُ " - وَفِي رِوَايَةِ الْبَغْدَادِيِّ: " اسْتِخْدَامُهُ ضَيْفَهُ " - قَالَ: فَقَامَ وَوَضَعَ ساجه وَأَتَى السِّرَاجَ، وَأَخْرَجَ فَتِيلَتَهُ، وَأَخَذَ بطة فَفَتَحَهَا، وَصَبَّ فِي السِّرَاجِ مِنْهَا، ثُمَّ رَجَعَ، وَقَالَ لِي: " قُمْتُ وَأَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَرَجَعْتُ وَأَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (3/175).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

9194- Abdulazîz b. Ömer b. Abdilazîz der ki: Recâ b. Hayve bana: "Babandan daha akıllı birini görmedim. Bir gece yanında sohbete daldım ve bana: "Ey Recâ! Lamba sönmek üzeredir" dedi. Hizmetçi de yanı başımızda uyumaktaydı. Kendisine: "Hizmetçiye seslensen" dediğimde: "O uyudu" karşılığını verdi. "Onu ben düzelteyim mi?" dediğimde: "Kişinin misafirini çalıştırması yakışık bir şey değildir" cevabını verdi.

Sonra kalkıp sarığını bıraktı ve lambanın fitilini çıkardı. Yağ kabını alıp onu açtı ve lambaya yağ koydu. Sonra yerine dönünce, bana: "Ömer b. Abdilazîz olarak kalktım ve Ömer b. Abdilazîz olarak oturdum" dedi.[1]

٩١٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّخَعِيُّ، نَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ الْعَامِرِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، نَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا أَبِي، نَا شُعَيْبٌ، عَنْ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: وَفَدَ أَسْمَاءُ بْنُ خَارِجَةَ، إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ، قَالَ لَهُ: بِأَيِّ شَيْءٍ سُدْتَ النَّاسَ، قَالَ: " هُوَ مِنْ غَيْرِي أَحْسَنُ مِنْهُ مِنِّي ". قَالَ: عَزَمْتُ عَلَيْكَ لَتُخْبِرَنِّي، قَالَ: " مَا تَقَدَّمْتُ جَلِيسًا إِلَى مَرْكَبٍ لِي قَطُّ، وَلَا سَأَلَنِي أَحَدٌ قَطُّ حَاجَةً إِلَّا رَأَيْتُ لَهُ الْفَضْلَ عَلَيَّ بِمَسْأَلَتِهِ إِيَّايَ، وَلَا دَعَوْتُ أَحَدًا قَطُّ إِلَى طَعَامٍ إِلَّا رَأَيْتُ لَهُ بِذَلِكَ الْفَضْلَ عَلَيَّ "

9195- Abdulmelik b. Umeyr der ki: Esmâ b. Hârice bir heyetle Abdulmelik b. Mervân'ın yanına gitti. Yanına girdiğinde Abdulmelik: "Ne ile insanların efendisi oldun?" dediğinde: "Bunu benden başkasından duyman daha iyidir" dedi. Kendisine: "Yeminle bunu bana bildirmeni istiyorum" dediğinde şu karşılığı verdi: "Oturan birine bineğimle asla yaklaşmadım. Benden bir şey isteyen kimse yoktur ki mutlaka onu istemesiyle kendimden daha üstün gördüm. Yemeğe davet ettiğim hiç kimse yoktur ki davetime icabet etmesiyle mutlaka onu kendimden daha üstün gördüm."[2]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Harâitî, *el-Müntekâ Min Mekârimi'l-Ahlâk* (53).

٩١٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسُ، أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ عَلِيٍّ الذُّهْلِيَّ، يَقُولُ: قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: " كَرَامَةُ الضَّيْفِ طَلَاقَةُ الْوَجْهِ "

9196- Evzaî der ki: "Misafire ikram, ona karşı güler yüzlü olmaktır."[1]

٩١٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، نَا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ فِي يَوْمٍ حَارٍّ، فَوَجَدَ فِي وَجْهِيَ التَّعَبَ، فَقَالَ: " يَا جَارِيَةُ، هَاتِي لِحَبِيبٍ غَدَاءً، هَاتِي هَاتِي " حَتَّى قَالَ ذَلِكَ مِرَارًا، قُلْتُ: لَا أُرِيدُ، قَالَ: " هَاتِي ". فَلَمَّا جَاءَتْ بِهِ، قُلْتُ: لَا أُرِيدُهُ، قَالَ: " لُقْمَةً، وَأَنْتَ بِالْخِيَارِ " فَلَمَّا أَكَلْتُ لُقْمَةً نَشَطْتُ فَأَكَلْتُ

9197- İbrâhîm b. Habîb b. eş-Şehîd, babasından bildiriyor: Sıcak bir günde İbn Sîrîn'în evine girdim. İbn Sîrîn bitkin halimi görünce: "Ey cariye! Habîb'e yemek getir! Çabuk getir!" emrini verdi ve bunu birkaç defa tekrar etti. Ben: "Yemek istemiyorum!" dedim; ama o: "Yemeği getir!" diye ısrar etti. Cariye yemeği getirince ben yine: "Yemek istemiyorum!" dedim; ama kendisi: "Bir lokma ye ve sonra istersen yeme!" karşılığını verdi. Ben yemekten bir lokma alınca yorgunluğum gidip kendime gelmeye başladım. Bunun üzerine doyana kadar yedim."[2]

٩١٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي خَالِي، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ مَعْرُوفٍ، يَقُولُ: رَأَيْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيَّ دَخَلَ عَلَى رَجَاءِ بْنِ السِّنْدِيِّ، فَقَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، مَا حَالُ الْبِرْذَوْنِ، فَقَالَ رَجَاءٌ:"

إِنِّي لَأُكْرِمُ قَبْلَ الضَّيْفِ حَامِلَهُ ... لَا أُكْرِمُ الضَّيْفَ إِنْ لَمْ أُكْرِمِ الْفَرَسَا"

قَالَ إِسْحَاقُ:"

مَطِيَّةُ الضَّيْفِ عِنْدِي عِدْلُ صَاحِبِهَا ... لَا أُكْرِمُ الضَّيْفَ إِنْ لَمْ أُكْرِمِ الْفَرَسَا"

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/269).

9198- Muhammed b. Ahmed b. Ma'rûf der ki: İshâk b. İbrâhîm el-Hanzalî'nin, Recâ b. es-Sindî'nin yanına girdiğini gördüm. Ona: "Ey Ebû Muhammed! Beygirin durumu nasıldır?" deyince, Recâ:

"Misafirden önce onu taşıyana ikramda bulunurum

Ata ikramda bulunmadan sahibine ikramda bulunmam" dedi.

Bunun üzerine İshâk:

"Bana göre binek sahibine denktir

Ben de ata ikramda bulunmadan sahibine ikramda bulunmam" dedi.

٩١٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، نَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُكْنَى أَبَا شُعَيْبٍ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَعَرَفْنَا فِي وَجْهِهِ الْجُوعَ، فَأَتَيْتُ غُلَامًا لِي قَصَّابًا، فَأَمَرْتُهُ أَنْ يَجْعَلَ لَنَا طَعَامًا لِخَمْسَةِ رِجَالٍ، ثُمَّ دَعَوْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَجَاءَ خَامِسٌ وَتَبِعَهُمْ رَجُلٌ، فَلَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْبَابَ، قَالَ: " إِنَّ هَذَا قَدِ اتَّبَعَنَا فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَأْذَنَ لَهُ، وَإِلَّا رَجَعَ "، فَأَذِنَ لَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ

9199- Ensâr'dan kendisine Ebû Şuayb denilen bir adam anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim ve yüzünden aç olduğunu anladım. Kasap olan kölemin yanına gidip beş kişiye yetecek kadar yemek yapmasını söyledim. Sonra da Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğe davet ettim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) beş kişinin beşincisi olarak geldi. Ancak bir kişi de peşlerine takılıp gelmişti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kapıya varınca: *"Bu kişi de peşimize takılıp geldi. Eğer izin verirsen o da girecek, vermezsen de geri dönecek"* buyurdu. Ravi der ki: Ev sahibi bu kîşiye de izin verdi.

Buhârî bunu Ömer b. Hafs kanalıyla babasından, A'meş'ten olan rivayetinde: "Ensâr'dan bir adam geldi" şeklinde zikretmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *buyû'* (3/10, 11), *at'ime* (6/209) ve Müslim, *eşribe* (2/1608).

٩٢٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، عَنْ دُرُسْتَ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ طَارِقٍ، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ دُعِيَ فَلَمْ يَجِبْ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ، وَمَنْ دَخَلَ عَلَى غَيْرِ دَعْوَةٍ دَخَلَ سَارِقًا، وَخَرَجَ مُغِيرًا "

9200- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir (ziyafete) davet edilip de davete icabet etmeyen kimse, Allah'a ve Resûlü'ne isyan etmiştir. Davet edilmeksizin (bir ziyafet yerine) giren kimse de, hırsız olarak girmiş ve çapulcu olarak çıkmış olur"* buyurmuştur.[1]

٩٢٠١ - كَذَا قَالَ، وَإِنَّمَا هُوَ أَبَانُ بْنُ طَارِقٍ، رَوَاهُ جَمَاعَةٌ، عَنْ دُرُسْتَ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبَانَ بْنِ طَارِقٍ تَفَرَّدَ بِهِ عَنْهُ، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ السَّفَّاحِ، نَا عَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ النَّحْرَانِيُّ، نَا دُرُسْتُ بْنُ زِيَادٍ، نَا أَبَانُ بْنُ طَارِقٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ

9201- Rivayette bu şekilde Muâviye b. Târık olarak geçmektedir. Oysa bu Ebân b. Târık'tır. Bazı kişiler bunu Durust b. Ziyâd kanalıyla Ebân b. Târık'tan rivayet etmişlerdir. Durust b. Ziyâd bunu Ebân b. Târık'tan rivayette tek kalmıştır.[2]

٩٢٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ النَّيْسَابُورِيُّ، نَا مُسْلِمُ بْنُ سَالِمٍ، نَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ تَشَيِّعَ الضَّيْفَ إِلَى بَابِ الدَّارِ " فِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ، وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مَرْفُوعًا

9202- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misafiri avlunun kapısına kadar uğurlaman sünnettendir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/125 (3741).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/381, 5/968).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1173).

İsnadında zayıflık vardır. Zayıf bir kanalla Ebû Hureyre'den merfû olarak rivayet olundu.[1]

[1] İbn Mâce 2/1114 (3358).

التَّاسِعُ وَالسِّتُّونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي السَّتْرِ عَلَى أَصْحَابِ الْقُرُوفِ "

69. Şube

Başkalarının Kusurlarını Örtmek

Yüce Allah: *"İnananlar arasında hayâsızlığın yayılmasını arzu eden kimseler var ya; onlar için dünya ve âhirette elem dolu bir azap vardır"*[1] buyurmaktadır.

٩٢٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ وَلَقَبُهُ حَمْدَانُ، نَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ

9203- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona haksızlık etmez ve onu tehlikeye atmaz. Her kim kardeşinin ihtiyacını giderirse Yüce Allah da onun ihtiyacını giderir. Kim bir müslümanın sıkıntısını giderirse, Allah onun kıyamet günündeki bir sıkıntısını giderir. Kim bir müslümanın ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter.*"[2]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Leys kanalıyla rivayet ettiler.[3]

٩٢٠٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ

---

[1] Nûr Sur. 19

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *mezâlim* (3/98) ve Müslim 3/1996 (58).

كَعْبِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ مُؤْمِنٍ فَكَأَنَّمَا اسْتَحْيَا مَوْءُودَةً مِنْ قَبْرِهَا "

9204- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir müminin ayıbını örterse (gizli tutarsa) diri diri gömülen bir kız çocuğunu mezarından çıkartıp diriltmiş gibi olur"* buyurmuştur.[1]

٩٢٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، نَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَسْتُرُ عَبْدٌ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

9205- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul başka bir kulun dünyada bir ayıbını/kusurunu örttüğü zaman Yüce Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter"* buyurmuştur.[2]

٩٢٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ الْعَدْلُ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ الْخُزَاعِيُّ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، أَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَرْوِيهِ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ أخفى عَنْ مُؤْمِنٍ سَيِّئَةً كَانَ خَيْرًا مِمَّنْ أَحْيَا مَوْءُودَةً " وَفِي رِوَايَةِ إِسْحَاقَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَتَرَ عَلَى مُؤْمِنٍ فَاحِشَةً فَكَأَنَّمَا أَحْيَا مَوْءُودَةً "

9206- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin birinin bir ayıbını örten kimse bir kız çocuğunu mezarından çıkartıp diriltmiş olan kimseden daha hayırlıdır "* buyurmuştur.[3] İshâk'ın rivayetinde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Mümin kimsenin bir ayıbını/ kusurunu örten kimse*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/200, 201 (4891, 4892).

[2] İsnâdı hasendir. Müslim 3/2002 (72).

[3] İsnâdı hasendir.

diri diri gömülen bir kız çocuğunu mezarından çıkartıp diriltmiş gibi olur» buyurdu" şeklindedir.

٩٢٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، نَا أَبُو الرَّبِيعِ، نَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَتَرَ عَلَى أَخِيهِ عَوْرَةً فَكَأَنَّمَا أَحْيَا مَوْءُودَةً "

9207- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Kim bir (din) kardeşinin ayıbını örterse diri diri gömülen bir kız çocuğunu mezarından çıkartıp diriltmiş gibi olur*" buyurmuştur.[1]

٩٢٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْمُقْرِئُ، أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا أَبُو الرَّبِيعِ، نَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ نُعَيْمٍ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَوْ سَتَرْتَ كَانَ خَيْرًا لَكَ "، وَقَالَ جَدِّي: " هُوَ الَّذِي اسْتَرْجَمَ لَهُ، يَعْنِي: هَزَّال هُوَ الَّذِي أَشَارَ عَلَى مَاعِزٍ بِالْإِقْرَارِ "

9208- Yezîd b. Nuaym'ın dedesinden bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer bunu gizli tutsaydın senin için daha hayırlı olurdu"* buyurmuştur.[2]

Yine Yezîd b. Nuaym'ın bildirdiğine göre dedesi: "Hezzâl, Mâiz'in suçunu itiraf etmesini söyleyen ve recmedilmesine sebep olan kişiydi" demiştir.

٩٢٠٩ - وَرَوَاهُ زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ نُعَيْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ مَاعِزًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَأَقَرَّ عِنْدَهُ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، فَأَمَرَ بِرَجْمِهِ، وَقَالَ لِهَزَّالٍ: " لَوْ سَتَرْتَهُ بِثَوْبِكَ كَانَ خَيْرًا لَكَ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، نَا أَبُو دَاوُدَ، نَا مُسَدَّدٌ، نَا يَحْيَى بْنُ سُفْيَانَ فَذَكَرَهُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Harâitî, *el-Müntekâ Min Mekârimi'l-Ahlâk* (216) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2518).

[2] İsnâdı sahihtir. Nesâî, *es-Sünen el-Kübrâ* (9/70).

9209- Zeyd b. Eslem'in, Yezîd b. Nuaym kanalıyla babasından bildirdiğine göre Mâiz, dört defa Allah Resûlü'ne (sallallahu alayhi vesellem) gelip suçunu itiraf etmiş ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) recmedilmesini emretmişti. Hezzâl'a da: *"Onun ayıbını giysinle gizleseydin senin için daha hayırlı olurdu"* buyurmuştur. [1]

٩٢١٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، نَا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ السَّدُوسِيُّ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هَضَّاضٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ مَاعِزَ بْنَ مَالِكٍ، أَتَى رَجُلًا يُقَالَ لَهُ: هَزَّالٌ، فَقَالَ: إِنَّ الْآخِرَ قَدْ زَنَى، فَقَالَ لَهُ: ائْتِ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبِرْهُ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ فِيكَ الْقُرْآنُ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَمَرَ بِرَجْمِهِ، فَلَجَأَ إِلَى شَجَرَةٍ فَقُتِلَ، فَقَالَ رَجُلٌ لِصَاحِبِهِ: هَذَا قتل كَمَا يُقْتَلُ الْكَلْبُ، فَمَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِجِيفَةِ حِمَارٍ مُنْتَفِخٍ، فَقَالَ لَهُمَا: " انْهَشَا مِنْ هَذَا " فَقَالَ: لَا نَسْتَطِيعُ، جِيفَةُ حِمَارٍ مُنْتَفِخٍ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَلَّذِي أَصَبْتُمَا مِنْ أَخِيكُمَا أَنْتُنُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُ لَيَنْغَمِسُ فِي أَنْهَارِ الْجَنَّةِ "، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَيْحَكَ يَا هَزَّالُ، أَلَا كُنْتَ رَحِمْتَهُ، وَيْحَكَ يَا هَزَّالُ، أَلَا كُنْتَ رَحِمْتَهُ، وَيْحَكَ يَا هَزَّالُ، أَلَا كُنْتَ رَحِمْتَهُ "

9210- Ebû Hureyre bildiriyor: Mâiz b. Mâlik, kendisine Hezzâl denilen bir adama gelip (kendini kastederek): "Bir kişi zina etti" deyince, Hezzâl: "Hakkında âyet inmeden Allah Resûlü'ne (sallallahu alayhi vesellem) git ve bu durumu haber ver" dedi. Bunun üzerine Mâiz, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu haber verdi. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) dört defa (onu dikkate almayıp) kendisinden yüz çevirdi. Sonra (beşinci defada) da recmedilmesini emretti. Mâiz taşlanırken bir ağacın arkasına sığınmıştı, ama yine de öldürülmüştü. (Taşlandıktan sonra) bir adam arkadaşına: "Bu kişi [illegible]nek gibi öldürüldü" dedi. (Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onları işitir şey dememişti) Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şişmiş bir rastlayıp: *"Oturup şu eşeğin leşinden yiyin"* buyurunca, o

[illegible] .07),

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud, *Sünen* 4/541 (4377).

yiyemeyiz, bu şişmiş bir eşek leşidir" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Az önce kardeşinizin onuru hakkında kötü konuşmanız bunu yemekten daha ağırdı! Canım elinde olana yemin olsun ki o, şu an Cennet nehirleri içinde yıkanmaktadır"* buyurdu. Sonra da: *"Yazıklar olsun sana ey Hezzâl! Ona merhamet etseydin ya. Yazıklar olsun sana ey Hezzâl! Ona merhamet etseydin ya. Yazıklar olsun sana ey Hezzâl! Ona merhamet etseydin ya"* buyurdu.[1]

٩٢١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، نَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ مِسْكِينٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " مَنْ أَشَادَ عَلَى مُسْلِمٍ عَوْرَةً يَشِينُهُ بِهَا بِغَيْرِ حَقٍّ شَانَهُ اللهُ بِهَا فِي الْحَقِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "، قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " قَوْلُهُ: أَشَادَ يَعْنِي: رَفَعَ ذِكْرَهُ بِهَا، وَنَوَّهَ بِهِ، وَشَهَّرَهُ بِالْقَبِيحِ "

9211- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir müslümanın kusurunu haksız yere ifşa ederse Allah da kıyamet gününde haklı olarak onun ayıbını ifşa eder"* buyurmuştur.[2]

Ebû Ubeyd: "*Eşâde* ibaresi ayıbı/kusuru zikretmek, devamlı olarak dile getirmek mânâsındadır" dedi.

٩٢١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ، نَا الْفِرْيَابِيُّ، نَا سُفْيَانُ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّكَ إِنِ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ، أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ "، قَالَ: يَقُولُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " كَلِمَةٌ سَمِعَهَا مُعَاوِيَةُ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَفَعَهُ اللهُ بِهَا "

9212- Muâviye der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer insanların kusurlarını araştıracak olursan onları bozmuş (açıktan günah işlemeye*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/580, 581 (4428, 4429).

[2] İsnâdı zayıftır.

cesaretlendirmiş) olursun, ya da neredeyse bozacak duruma gelirsin" buyurduğunu işittim.[1]

Ravi der ki: Ebu'd-Derdâ: "Muâviye'nin, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş olduğu bir söz ile Allah kendisine fayda sağladı" dedi.

٩٢١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنَا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْجُنَيْدِ الْحَجَّامُ، نَا مُصْعَبُ بْنُ سَلَّامٍ، عَنْ حَمْزَةَ الزَّيَّاتِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى أَسْمَعَ الْعَوَاتِقَ فِي الْخِدْرِ يُنَادِي بِأَعْلَى صَوْتِهِ: " يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ، وَلَمْ يَخْلُصِ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ، لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ، وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ يَتْبَعُ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَبَّعَ اللهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ تَتَبَّعَ اللهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي جَوْفِ بَيْتِهِ "

9213- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize, çadırlarında olan kızların bile işiteceği kadar yüksek bir sesle şöyle hitap etti: "*Ey diliyle Müslüman olan, ancak kalbine henüz imanı yerleştirememiş olanlar! Müslümanların gıybetini yapmayın ve onların ayıplarını araştırmayın! Zira kim onların gizli hallerini araştırırsa, Allah da onun gizli hallerini araştırır. Allah kimin gizli hallerini araştırırsa, o kimseyi evinin içinde dahi rezil eder.*"[2]

٩٢١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا أَبُو أَحْمَدَ الْفَرَّاءُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ عَوْنٍ، أَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، قَالَ: أتى عَبْدُ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ، فَقِيلَ لَهُ: هَلْ لَكَ فِي فُلَانٍ، تَقْطُرُ لِحْيَتُهُ خَمْرًا. قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ نَهَانَا عَنِ التَّجَسُّسِ، وَإِنْ يُظْهِرْ إِلَيَّ شَيْئًا أَخَذْنَاهُ "

9214- Zeyd b. Vehb der ki: İbn Mes'ûd'a gidilip: "Filan kişi hakkında ne dersin? Sakalından şarap damlıyor" denilince: "Allah bizi gizli kusur

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 5/199 (4888).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/337, 338 (1675), İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (167), Ebu'ş-Şeyh, *et-Tevbîhu ve't-Tenbîh* (87) ve Ebû Nuaym, *Delâil* (356).

araştırmaktan menetti. Ancak bir suç bize açıkça görünecek olursa cezasını veririz" karşılığını verdi.[1]

٩٢١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا زَكَرِيَّا، عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى عُمَرَ، فَقَالَتْ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنِّي وَجَدْتُ صَبِيًّا وَوَجَدْتُ مَعَهُ قُبْطِيَّةً فِيهَا مِائَةُ دِينَارٍ، فَأَخَذْتُهُ وَاسْتَأْجَرْتُ لَهُ ظِئْرًا، وَإِنَّ أَرْبَعَ نِسْوَةٍ يَأْتِينَهُ فَيُقَبِّلْنَهُ لَا أَدْرِي أَيَّتُهُنَّ أُمُّهُ، فَقَالَ لَهَا: " إِذَا هُنَّ أَتَيْنَكَ فَأَعْلِمِينِي "، فَفَعَلَتْ، فَقَالَ لِامْرَأَةٍ مِنْهُنَّ: " أَيَّتُكُنَّ أُمُّ هَذَا الصَّبِيِّ؟ " فَقَالَتْ: وَاللهِ مَا أَحْسَنْتَ وَلَا أَجْمَلْتَ يَا عُمَرُ، تَعْمَدُ إِلَى امْرَأَةٍ سَتَرَ اللهُ عَلَيْهَا فَتُرِيدُ أَنْ تَهْتِكَ سِتْرَهَا، قَالَ: " صَدَقْتِ "، ثُمَّ قَالَ لِلْمَرْأَةِ: " إِذَا أَتَيْنَاكِ فَلَا تَسْأَلِيهِنَّ عَنْ شَيْءٍ وَأَحْسِنِي إِلَى صَبِيِّهِنَّ " ثُمَّ انْصَرَفَ

9215- Âmir (eş-Şa'bî) der ki: Bir kadın Hz. Ömer'e gelip: "Ey Müminlerin emîri! Ben (gayr-ı meşru) bir çocuk buldum. Yanında içinde yüz dinar bulunan bir giysi de vardı. Çocuğu aldım ve kendisine bir sütanne tuttum. Dört kadın gelip bu çocuğu öpüyor ve ben hangisinin çocuğun annesi olduğunu bilmiyorum" dedi. Ömer: "Bu kadınlar geldiği zaman bana haber ver" dedi. Kadın da öyle yaptı. Ömer kadınlardan birine: "İçinizden hangisi bu çocuğun annesidir?" diye sorunca, kadın: "Ey Ömer! Vallahi hiç iyi etmedin. Allah, kadının ayıbını gizlemişken sen onu ifşa etmek istiyorsun" karşılığını verdi. Ömer: "Doğru söyledin" dedi. Sonra kendisine gelen kadına: "Bu kadınlar sana geldiğinde onlara bir şey sorma ve çocuğa iyi bak" dedi ve geri döndü.[2]

٩٢١٦ - أَنْشَدَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنْشَدَنِي أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سُفْيَانَ الْكُوفِيُّ، أَنْشَدَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ الرَّهْبِيُّ،"

لَا تَهْتِكَنْ مِنْ مَسَاوِي النَّاسِ مَا سُتِرَا ... فَيَهْتِكُ اللهُ سِتْرًا عَنْ مِسَاوِيكَا

وَاذْكُرْ مَحَاسِنَ مَا فِيهِمْ إِذَا ذُكِرُوا ... وَلَا تَعِبْ أَحَدًا مِنْهُمْ بِمَا فِيكَا"

9216- Ebu'l-Abbâs er-Rahbî bu konuda şu şiiri okumuştur:

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 5/200 (4890).

[2] İsnâdı hasendir.

"İnsanların gizli olan kötülüklerini çıkarma açığa
Yoksa, Allah, senin de kötülüklerini çıkarır açığa.
Onlar anıldıklarında iyiliklerinden bahset
Başkasını kınama, eğer sende de varsa o haslet."[1]

٩٢١٧ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْ أَبَاذِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ، أَنَّ وَارِدَ بْنَ الْجَرَّاحِ حَدَّثَهُمْ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَلْقَى جِلْبَابَا الحياء فَلَا غَيْبَةَ لَهُ ".

9217- Enes'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Haya perdesini üzerinden atan kimsenin gıybeti olmaz (artık onun hakkında konuşmak gıybet sayılmaz)"* buyurmuştur.[2]

Eğer hadis sahih ise bununla açık bir şekilde fasıklık eden kişi kastedilmektedir.

İsnadında zayıflık vardır. En doğrusunu Allah bilir.

٩٢١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا الْإِمَامُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ فِي آخَرِينَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ، نَا جُعْدَيْهُ بْنُ يَحْيَى، نَا الْعَلَاءُ بْنُ بِشْرٍ، نَا سُفْيَانُ وَهُوَ ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ لِلْفَاسِقِ غِيبَةٌ "، فَقَدْ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " هَذَا حَدِيثٌ غَيْرُ صَحِيحٍ وَلَا مُعْتَمِدٍ "

9218- Behz b. Hakîm'in, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fasık olan kimsenin gıybeti yoktur"* buyurmuştur.[3]

Ebû Abdillah der ki: "Bu hadis sahih ve itimad edilecek bir hadis değildir."

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı çok zayıftır. Hatîb, *Târih* (8/438), Beyhakî, *Sünen* (10/210) ve İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (3/155).

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/418 (1011), Hatîb, *el-Kifâye* (sh. 42) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1863).

٩٢١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا أَبُو شُجَاعٍ أَحْمَدُ بْنُ مَخْلَدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، نَا الْجَارُودُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَتُرْعَوْنَ عَنْ ذِكْرِ الْفَاجِرِ، اذْكُرُوهُ بِمَا فِيهِ كَيْ يَعْرِفَهُ النَّاسُ وَيَحْذَرَهُ النَّاسُ "، " فَهَذَا حَدِيثٌ يُعَدُّ فِي إِفْرَادِ الْجَارُودِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ بَهْزٍ، وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِهِ وَلَيْسَ بِشَيْءٍ

9219- Behz b. Hakîm'in, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fasıkları anmaktan mı çekiniyorsunuz? Onu onda olanla amn ki insanlar onu bilip kendisinden sakınsınlar"* buyurmuştur.[1]

Cârud b. Yezîd bunu Behz'den rivayette tek kalmış sayılır. Bu, başkası kanalıyla da rivayet edilmiştir, ancak herhangi bir değeri yoktur.

Eğer hadis sahih ise bundan kasıt aleni bir şekilde fasıklık eden veya şahitliği istenen veya kendisine emanet bırakılacak olan fasık kişidir. Fasıklığını dile getirmek de böylesi durumlarda kendisine güvenilmemesi gerektiğini dile getirme mahiyetindedir. Tevfîk, Allah'tandır.

٩٢٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، نَا أَبُو الْقَاسِمِ حَمَّادُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمَّادٍ الْمَرْوَزِيُّ قَاضِي جُرْجَانَ، نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُصْعَبٍ الْمَرْوَزِيُّ، نَا الْجَارُودُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَتُرْعَوْنَ عَنْ ذِكْرِ الْفَاجِرِ، اذْكُرُوهُ بِمَا فِيهِ كَيْ يَعْرِفَهُ النَّاسُ "، قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ: لَمْ يَرْوِ هَذَا الْحَدِيثَ أَحَدٌ غَيْرُكَ؟ قَالَ: عَرَفْتَ قَوْلَ الْحَسَنِ، قُلْتُ: وَمَا قَوْلُ الْحَسَنِ

قَالَ: نَا رَوْحُ بْنُ مُسَافِرٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ الْحَسَنِ فَنَالَ مِنْهُ، فَقِيلَ لَهُ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، مَا نَرَاكَ إِلَّا اغْتَبْتَ الرَّجُلَ. فَقَالَ: " أَيْ لُكَعُ، هَلْ عيب مِنْ شَيْءٍ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/418 (1010), *M. es-Sağîr* (1/214, 215), Hatîb, *Târih* (3/188, 7/261, 262, 263, 282), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/215), İbnu'l-Cevzî, *el-İlel el-Mütanâhiye* (2/93, 292, 293, 294), İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (221), İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/595), Ukaylî, *ed-Duafâ* (1/202) ve Beyhakî, *Sünen* (10/210).

فَيَكُونُ غِيبَةً، أَيُّمَا رَجُلٍ أَعْلَنَ بِالْمَعَاصِي وَلَمْ يَكْتُمْهَا كَانَ ذِكْرُكُمْ إِيَّاهُ حَسَنَةً تُكْتَبُ لَكُمْ، وَأَيُّمَا رَجُلٍ عَمِلَ بِالْمَعَاصِي فَكَتَمَهَا النَّاسَ كَانَ ذِكْرُكُمْ إِيَّاهُ غِيبَةً "

9220- Behz b. Hakîm b. Muâviye'nin, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesallam): *"Fasıkları anmaktan mı çekiniyorsunuz? Onu onda olanla anın ki insanlar bilsin"* buyurmuştur.[1]

Ebû Abdirrahman der ki: Cârûd'a: "Bu hadisi senden başka kimse rivayet etmemektedir" dediğimde: "(Bu konuda) Hasan'ın ne dediğini biliyor musun?" dedi. "Hasan ne dedi?" diye sorduğumda şu karşılığı verdi: "Revh b. Müsâfir'in, Yûnus kanalıyla bildirdiğine göre Hasan'ın yanında bir adam anılınca, Hasan bu kişinin hakkında bir şeyler konuştu. Kendisine: "Ey Ebû Saîd! Gördüğümüz kadarıyla adamın hakkında gıybette bulundun" denilince: "Ey ahmak! Adamı ayıplamak gıybet olur. Her kim gizlemeksizin aleni olarak günah işlerse, onu anmanız size yazılacak olan bir sevaptır. Her kim de günah işler ve bunu insanlardan gizli tutarsa onu anmanız gıybettir" karşılığını verdi.

٩٢٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَوَّاصُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ مَسْرُوقٍ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، وَسُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، عَنْ مَنْدَلِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: قَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ: " ثَلَاثَةٌ لَيْسَتْ لَهُمْ حُرْمَةٌ فِي الْغِيبَةِ: فَاسِقٌ يُعْلِنُ الْفِسْقَ، وَالْأَمِيرُ الْجَائِرُ، وَصَاحِبُ الْبِدْعَةِ "

9221- Hasan el-Basrî der ki: "Üç kişi vardır ki bunların hakkında gıybet etmek haram değildir. Bunlar, aleni olarak fasıklık yapan kimse, zalim idareci ve bidat sahibidir."[2]

٩٢٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَازِرِيُّ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ، فِي حَدِيثِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، وَذَكَرَ آخِرَ الزَّمَانِ وَالْفِتَنَ، قَالَ: " خَيْرُ أَهْلِ ذَلِكَ الزَّمَانِ كل نَوْمَةً أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الْهُدَى لَيْسَ بِالْمَسَايِيحِ، وَلَا

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Sehmî, *Târih Cürcân* (sh. 115).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (235).

الْمَذَايِيعِ الْبُذُرِ " " يُرْوَى ذَلِكَ عَنْ عَوْفِ بْنِ أَبِي جَمِيلَةَ، قَوْلُهُ: نَوْمَةً يَعْنِي: الْخَامِلَ الذِّكْرَ، الْغَامِضَ فِي النَّاسِ، الَّذِي لَا يَعْرِفُ الشَّرَّ وَلَا أَهْلَهُ، وَأَمَّا الْمَذَايِيعُ: فَإِنَّ وَاحِدَهُمْ مِذْيَاعٌ، وَهُوَ الَّذِي إِذَا سَمِعَ عَنْ وَاحِدٍ بِفَاحِشَةٍ، أَوْ رَآهَا مِنْهُ أَفْشَاهَا عَلَيْهِ وَأَذَاعَهَا، وَالْمَسَايِيحُ: الَّذِينَ يَسِيحُونَ فِي الْأَرْضِ بِالشَّرِّ، وَالنَّمِيمَةِ، وَالْإِفْسَادِ بَيْنَ النَّاسِ، وَالْبُذُرُ أَيْضًا نَحْوُ ذَلِكَ، وَهُوَ مَأْخُوذٌ مِنَ الْبَذْرِ، يُقَالُ: بَذَرْتُ الْحَبَّ وَغَيْرَهُ إِذَا فرقته فِي الْأَرْضِ، فَكَذَلِكَ هَذَا يَبْذُرُ الْكَلَامَ بِالنَّمِيمَةِ وَالْفَسَادِ، وَالْوَاحِدُ مِنْهُمْ بَذُورٌ "

9222- Ali b. Abdilazîz bildiriyor: Ebû Ubeyd, Hz. Ali'nin bir hadisini aktarıp âhir zaman ve fitnelerden bahsederek şöyle dedi: "O zamanın en hayırlıları, her gecenin hidayet ışığıdırlar. İnsanlar arasında kötülük ve bozgunculuğu yayan ve insanların kusurlarını ifşa edenler değildirler."[1]

Avf b. Ebî Cemîle'den şöyle rivayet edilir: "*Nevme* ifadesi, kimse tarafından tanınmayan ve kötülükle asla işi olmayan kimse mânâsındadır.

Mezâyî' ifadesi ise biri hakkında kötü bir şey işittiğinde veya gördüğünde onu ifşa eden ve etrafa yayan kimse mânâsındadır. Tekili de *mizyâ*'dır.

Mesâyih ifadesi ise yeryüzünde kötülükle, bozgunculukla gezen ve insanların arasını ifsad eden kimseler mânâsındadır.

Buzr ifadesi de aynı mânâdadır. Bu da *'bezr'* (saçmak) kelimesinden türemiştir. Zira: "Tohumu ve başka şeyi tarlaya saçtım" denilir. Bu da bozgunculuk ve ifsad ile sözleri saçmaktadır. Tekili de *buzr*'dur.

٩٢٢٣ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، نَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، نَا أَبُو سِنَانٍ، حَدَّثَنِي غَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّهُ قَالَ: " طُوبَى لِعَبْدٍ يَعْرِفُ النَّاسَ وَلَا يَعْرِفُونَهُ، يَعْرِفُهُ اللهُ بِرِضْوَانٍ، أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الْهُدَى لَيْسُوا بِالْمَذَايِيعِ، وَلَا الْبُذُرِ يُنْجِيهِمُ اللهُ مِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ "

9223- Hz. Ali der ki: "İnsanları tanıyan, ancak insanların kendisini tanımadığı kula ne mutlu. Allah onu kendinden hoşnut olmakla tanır. Onlar hidayet ışığıdırlar. Onlar insanlar arasında kötülük ve bozgunculuğu

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

yayan ve insanların kusurlarını ifşa edenler değildir. Allah onları her türlü karanlık fitneden kurtarır.[1]

٩٢٢٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَدِيبُ، نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، نَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ زُبَيْدٍ الْيَافِيِّ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " قُولُوا خَيْرًا تُعْرَفُوا بِهِ وَاعْمَلُوا بِهِ، تَكُونُوا مِنْ أَهْلِهِ، وَلَا تَكُونُوا عُجَلَاءَ مَذَايِيعَ بُذُرًا "

9224- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Hayır söyleyin ki onunla bilinirsiniz. Onunla amel edin ve onun ehli olun. Kötülükleri ifşa edenlerden olmayın."[2]

فَصْلٌ فِي سَتْرِهِ عَلَى نَفْسِهِ

Kişinin Kendi Kötülüklerini Örtmesi

٩٢٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلِ بْنِ خَلَفٍ الْقَاضِي، نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، نَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: قَالَ سَالِمٌ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْإِجْهَارِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ فِي اللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ رَبُّهُ، فَيَقُولُ: يَا فُلَانٌ، عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا كَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ يَبِيتُ فِي سِتْرِ رَبِّهِ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللهِ عَنْهُ "، " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، وَزُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، وَإِنَّ مِنَ الْجِهَارِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ فِي اللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ رَبُّهُ، فَيَقُولُ: يَا فُلَانٌ، عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا كَذَا، فَإِنْ كَانَ مَحْفُوظًا فَلَعَلَّهُ مِنَ الْهُجْرِ،

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/281), Hennâd, *Zühd* (2/437) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/76, 77).

[2] İsnâdı munkatı'dır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (1438), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/292), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (104), Hennâd, *Zühd* (1123), Vekî', *Zühd* (267) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 161).

وَهُوَ الْفُحْشُ وَالْإِفْجَارُ، إِفْحَاشٌ فِي الْكَلَامِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنِ الْأَوْسِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ، وَقَالَ: وَإِنَّ مِنَ الْمَجَانَةِ "

9225- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günahlarını açığa vuranlar dışında bütün ümmetim affedilmiştir. Günahı açığa vurmak, kişinin gece kötü bir iş yapması ve Allah o kötülüğü örttüğü halde sabahleyin kalkıp: «Ey filan, dün gece ben şöyle şöyle yaptım» diyerek başkasına ifşa etmesi ve günahını açığa vurmasıdır. Rabbi onun kötülüğünü örttüğü halde geceyi geçirir, ama o Allah'ın örtmüş olduğunu ifşa etmiş olarak sabahlar."*[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Hâtim ve Zuheyr b. Harb kanalıyla: *"Günahı açığa vurmak, kişinin gece kötü bir iş yapması ve Allah o kötülüğü örttüğü halde sabahleyin kalkıp: «Ey filan, dün gece ben şöyle şöyle yaptım» demesidir"* şeklinde rivayet etmiştir.[2] Eğer hadis mahfûz bir hadis ise burada hezeyan kastedilmektedir. Bu da fuhuş, fücur ve kötü söz söylemektir.

Buhârî bunu Evs kanalıyla İbrâhîm b. Sa'd'dan, İbn Şihâb'ın yeğeninden aktarmış ve rivayetinde: "Kişinin laubalilik etmesi ise" ibaresi geçmiştir.[3]

٩٢٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، أَنَّ رَجُلًا اعْتَرَفَ عَلَى نَفْسِهِ بِالزِّنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي جَلْدِهِ، ثُمَّ قَالَ: " أَيُّهَا النَّاسُ، قد آنَ لَكُمْ أَنْ تَنْتَهُوا عَنْ حُدُودِ اللهِ، فَمَنْ أَصَابَ مِنْ هَذِهِ الْقَاذُورَةِ شَيْئًا فَلْيَسْتَتِرْ بِسِتْرِ اللهِ، فَإِنَّهُ مَنْ يُبْدِ لَنَا صَفْحَتَهُ نُقِمْ عَلَيْهِ كِتَابَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9226- Zeyd b. Eslem bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir adam zina ettiğini itiraf etti." Ravi kırbaçlanma konusunu aktarıp şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Artık Allah'ın koyduğu sınırlardan kaçınmanızın zamanı geldi. Kim bu pisliklerden bir şey yaparsa Allah'ın*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/2291 (52).

[3] Buhârî, *edeb* (7/89).

örtüsüyle örtünsün. Çünkü bize yüzünü gösterene (suçunu itiraf edene) Allah'ın Kitab'ını uygularız" buyurdu.[1]

٩٢٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ صُبَيْحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، كَانَ يَقُولُ: " لَيْسَ لِأَهْلِ الْبِدَعِ غِيبَةٌ "

9227- Rabî' b. Subayh'ın bildirdiğine göre Hasan(-ı Basrî): "Bidat ehli kimsenin gıybeti olmaz (artık onun hakkında konuşmak gıybet sayılmaz)" derdi.[2]

٩٢٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ الْأُسْتَاذَ أَبُو وَلِيدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْحِيرِيَّ، سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ هَانِئٍ، يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ، وَعِنْدَهُ الشَّقِيقِيُّ، وَهُوَ يُذَاكِرُهُ آدَابَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْمُبَارَكِ، يَقُولُ: " مَنْ تَهَاوَنَ بِالسِّتْرِ أُطْلِقَ لِسَانُهُ فِي عُيُوبِ نَفْسِهِ فَكُفِيَ النَّاسُ شَرَّهُ "، قَالَ: فَنَفَرَ أَحْمَدُ مِنْ مَكَانِهِ، قَالَ: " سُبْحَانَ اللهِ، وَنَتَهَاوَنُ بِالسِّتْرِ "

9228- İbrâhîm b. Hâni der ki: Ahmed b. Hanbel'in yanında idim. Yanında Şakîk bulunmaktaydı. Şakîk, Abdullah b. Mübârek'in edebinden bahsederek: "Abdullah b. Mübârek'in: «Kusurlarını gizlemeyi ihmal eden kimse kendi kötülüklerinden bahseder ve böylece insanlar şerrinden korunur» dediğini işittim" dedi. Bunun üzerine Ahmed yerinden sıçrayarak: "Sübhânallah! Kusurları gizlemekte ihmalkârlık mı yapılır!" dedi.[3]

٩٢٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيَّ، سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيَّ، يَقُولُ: سَأَلْتُ الْأَصْمَعِيَّ عَنِ السَّفِلَةِ، فَقَالَ: " الَّذِي لَا يُبَالِي مَا قَالَ، وَمَا قِيلَ فِيهِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir ve mürsel bir hadistir. Mâlik, *Muvattâ* (sh. 825).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt* (225).

[3] İsnâdı ceyyiddir.

9229- İbrâhîm b. Abdillah es-Sa'dî der ki: Asmaî'ye ayak takımı kimseler hakkında sorduğumda: "Bu kimse dediğine ve kendisi hakkında denilene aldırış etmeyen kimsedir" karşılığını verdi.[1]

٩٢٣٠ - وَسَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الشَّيْبَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ الْقُرَشِيَّ، وَسُئِلَ عَنِ السَّفِلَةِ، فَقَالَ: " مِثْلَ الَّذِي لَا يُبَالِي مَا قَالَ، وَمَا قِيلَ فِيهِ "

9230- Ebû Abdillah eş-Şeybânî, babasından bildiriyor: Ebû İshâk el-Kureşî'ye ayak takımı kimseler hakkında sorulunca: "Böylesi kimse, dediğine ve kendisi hakkında denilene aldırış etmeyen kimse gibidir" karşılığını verdi.[2]

٩٢٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، نَا الْمُعَلَّى بْنُ الْفَضْلِ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَزْدِيُّ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّهُ قَالَ لِبَنِيهِ: " يَا بَنِيَّ، أَتَدْرُونَ مَا السَّفِلَةُ "، قَالُوا: وَمَا السَّفِلَةُ؟ قَالَ: " الَّذِي لَا يَخَافُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

9231- Süleymân b. Abdirrahman el-Ezdî bildiriyor: Enes oğullarına: "Ey oğullarım! Sefilenin ne olduğunu biliyor musunuz?" deyince: "Sefile nedir?" dediler. Bunun üzerine Enes: "Yüce Allah'tan korkmayan kimsedir" karşılığını verdi.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı zayıftır.

السَّبْعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ
بَابٌ فِي الصَّبْرِ عَلَى الْمَصَائِبِ، وَعَمَّا تَنْزِعُ إِلَيْهِ النَّفْسُ مِنْ لَذَّةٍ وَشَهْوَةٍ "

70. Şube

Musibetlere; Nefsin Kapıldığı Şehvet ve Zevklere Karşı Sabretmek

Yüce Allah: *"Sabrederek ve namaz kılarak (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz namaz, Allah'a derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir"*[1] buyurmaktadır. Burada sabretmekle orucu kastetmektedir. Bu konuda bize Mücâhid'in şöyle dediği rivayet edildi: Bu da oruçta gündüzleri alışageldiğimiz, kişiliğin tahrik etmesi ve nefsin onu istemesine rağmen yemeye ve içmeye karşı sabretmektir. Bu sebeple Ramazan ayına: "Sabır Ayı" denilmektedir. Bu konuda *Oruç* bölümünde hadisler geçmişti. Yine sabır konusunda müşrik düşmanların müslümanları öldürmesine karşı sabretmek olduğu söylenmektedir. Sonra: *"Şüphesiz namaz, Allah'a derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir"*[2] âyetini okuyup şöyle dedi: "Bu konuda: "Burada sadece namaz kastedilmektedir" denilmiştir. Ayrıca şöyle de denilmiştir: "Burada hem namaz, hem de oruç kastedilmektedir. Çünkü her ikisi de birer haslet veya bir itaat veya bir fiildir. Sanki burada: "Her iki haslet te Allah'a derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir" buyurmuştur. Çünkü *"Onlar, kesinlikle Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini düşünen... kimselerdir."*[3] Onlar Rablerine oruçlu ve namaz kılarken kavuşmak isterler. Yüce Allah: *"Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki, Allah sabredenlerle beraberdir"*[4] buyurmaktadır. Bu âyette de şiddete karşı sabretmek

---

[1] Bakara Sur. 45

[2] Bakara Sur. 45

[3] Bakara Sur. 46

[4] Bakara Sur. 153

kastedilmektedir. Çünkü Allah, sabredenleri: *"Allah yolunda öldürülenlere «Ölüler» demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz. Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele. Onlar; başlarına bir musibet gelince, «Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz» derler. İşte Rableri katından mağfiret ve merhamet onlaradır. Doğru yola ulaştırılmış olanlar da işte bunlardır»*[1] buyurarak övmektedir." Sonrasında Mücâhid bu âyet hakkında uzun uzun açıklamalar yapmıştır.

٩٢٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ، نَا جَدِّي، نَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ الْوَاسِطِيُّ، نَا هُشَيْمٌ، أَنَا خَالِدُ بْنُ صَفْوَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَهُ نَعْيُ بَعْضِ أَهْلِهِ وَهُوَ فِي سَفَرٍ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: " فَعَلْنَا مَا أَمَرَنَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "، ﴿وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾ [البقرة: ٤٥]

9232- Zeyd b. Ali b. Hasan, babasından bildiriyor: İbn Abbâs bir yolculuğunda iken ailesinden birinin vefat haberini alınca iki rekat namaz kıldı. Sonra: "Allah'ın bize: *«Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin»*[2] âyetinde emrettiği gibi yaptık" dedi.[3]

٩٢٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، نَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ، نُعِيَ إِلَيْهِ أَخُوهُ قُثَمٌ وَهُوَ فِي مَسِيرٍ، فَاسْتَرْجَعَ، ثُمَّ تَنَحَّى عَنِ الطَّرِيقِ، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ فَأَطَالَ فِيهِمَا الْجُلُوسَ، ثُمَّ قَامَ يَمْشِي إِلَى رَاحِلَتِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: " ﴿وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾ [البقرة: ٤٥] "

9233- Uyeyne b. Abdirrahman, babasından bildiriyor: İbn Abbâs bir yolculuktayken kardeşi Kusem'in vefat haberini alınca: "İnna lillâhi ve innâ

---

[1] Bakara Sur. 154- 157

[2] Bakara Sûr. 45

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. Hâkim, *Müstedrek* (2/269, 270) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/163).

ileyhi râciûn (=Şüphesiz biz Allah'a aidiz ve Ona döneceğiz) deyip yolun kenarına geçerek, kâdeyi uzattığı iki rekat namaz kıldı. Sonra bineğine binmek için giderken: *"Sabrederek ve namaz kılarak (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz namaz, Allah'a derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir"*[1] âyetini okudu.[2]

٩٢٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ عُبَادَةَ الْوَفَاةُ، قَالَ: " أَخْرِجُوا فِرَاشِي إِلَى الصَّحْنِ " - يَعْنِي: الدَّارَ - ثُمَّ قَالَ: " اجْمَعُوا إِلَيَّ مَوَالِيَّ، وَخَدَمِي، وَجِيرَانِي، وَمَنْ كَانَ يَدْخُلُ عَلَيَّ ". فَجَمَعُوا لَهُ، فَقَالَ: " إِنَّ يَوْمِي هَذَا لَا أُرَاهُ إِلَّا آخِرَ يَوْمٍ يَأْتِي عَلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَأَوَّلَ لَيْلَةٍ مِنَ الْآخِرَةِ، وَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلَّهُ قَدْ فَرَطَ مِنِّي إِلَيْكُمْ بِيَدِي أَوْ بِلِسَانِي شَيْءٍ، وَهُوَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ الْقَصَاصُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأُحَرِّجُ عَلَى أَحَدٍ مِنْكُمْ فِي نَفْسِهِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ إِلَّا اقْتَصَّ مِنِّي قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ نَفْسِي "، قَالَ: فَقَالُوا: بَلْ كُنْتَ وَالِدًا، وَكُنْتَ مُؤَدِّبًا، قَالَ: وَمَا قَالَ لِخَادِمٍ سُوءًا قَطُّ. فَقَالَ: " أَغَفَرْتُمْ لِي مَا كَانَ مِنْ ذَلِكَ "، قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: " اللهُمَّ اشْهَدْ ". فَقَالَ: " أَمَّا لِي فَاحْفَظُوا وَصِيَّتِي، أُحَرِّجُ عَلَى إِنْسَانٍ مِنْكُمْ يَبْكِي، فَإِذَا أُخْرِجَتْ نَفْسِي فَتَوَضَّئُوا وَأَحْسِنُوا الْوُضُوءَ، ثُمَّ لِيَدْخُلْ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْكُمْ مَسْجِدًا فَيُصَلِّي ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ لِعُبَادَةَ وَلِنَفْسِهِ، فَإِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: ﴿اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾ [البقرة: ١٥٣]، ثُمَّ أَسْرِعُوا بِي إِلَى حُفْرَتِي، وَلَا تَتْبَعُنِي نَارٌ، وَلَا تَضَعُوا تَحْتِي أُرْجُوانًا "

9234- Ubâde b. Muhammed b. Ubâde b. es-Sâmit anlatıyor: Ubâde vefat edeceği zaman: "Döşeğimi evin avlusuna çıkarın" dedi. Sonra:" Kölelerimi, hizmetkârlarımı, komşularımı ve yanıma girip çıkan herkesi toplayın" dedi. Hepsi yanına toplandığında şöyle dedi: "Muhakkak şu günümü dünyada geçirdiğim son gün ve âhiret gecelerimden ilk gece olarak görüyorum. Bilmiyorum, belki elimle yahut dilimle sizi üzmüş olabilirim. Canım elinde olana yemin olsun ki, kıyamet kısası icab ettirir. Şimdi ruhum bedenimden

---

[1] Bakara Sur. 45

[2] İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/260) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/163).

ayrılmadan önce sizden hanginizin üzerimde böyle bir hakkı varsa ısrarla hemen bu hakkını benden almasını istiyorum." Oradakiler: "Sen ancak bizim için bir baba ve terbiye edici idin" dediler. Kendisi hiçbir hizmetkârına asla kötü söz söylememişti. O: "Bana haklarınızı bağışladınız mı?" deyince "Evet" dediler. O da:"Allahım! Şahid ol" dedi. Sonra şöyle devam etti: "Vasiyetimi iyi belleyin. Vefatımdan dolayı sakın kimse ağlamasın. Ruhum çıktığı zaman güzelce abdest alın. Sonra her biriniz mescide girip namaz kılsın ve hem Ubâde için, hem kendisi için bağışlanma dilesin. Zira Yüce Allah: *«Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin»*[1] buyuruyor. Sonra acele olarak beni kabrime götürün. Arkamdan meşalelerle gelinmesin ve altıma kadife serilmesin."[2]

٩٢٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ، وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُوَلِ فِي قَوْلِهِ: ﴿وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾ [البقرة: ٤٥]، قَالَتْ: غُشِيَ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَشِيَّةً، فَظَنُّوا أَنَّهُ فَاضَ حَتَّى أَنَّهُ أَفَاضَ نَفْسَهُ فِيهَا، فَخَرَجَتِ امْرَأَتُهُ أُمُّ كُلْثُومٍ إِلَى الْمَسْجِدِ تَسْتَعِينُ بِمَا أُمِرَتْ بِهِ مِنَ الصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ، فَلَمَّا أَفَاقَ، قَالَ: " أُغْشِيَ عَلَيَّ آنِفًا؟ " قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: " صَدَقْتُمْ، إِنَّهُ جَاءَنِي مَلَكَانِ فَقَالَا لِي: انْطَلِقْ نُحَاكِمْكَ إِلَى الْعَزِيزِ الْأَمِينِ، فَقَالَ مَلَكٌ آخَرُ: أَرْجِعَاهُ، فَإِنَّ هَذَا فِيمَنْ كُتِبَتْ لَهُ السَّعَادَةُ، وَهُوَ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ "، وَيَسْتَمْتِعُ بِهِ بَنُوهُ مَا شَاءَ اللهُ، فَعَاشَ بَعْدَ ذَلِكَ شَهْرًا ثُمَّ مَاتَ

9235- Humeyd b. Abdirrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre ilk muhacir kadınlardan olan annesi Ümmü Gülsüm binti Ukbe: *"Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin"*[3] âyeti hakkında şöyle demiştir: Bir gece Abdurrahman b. Avf kendinden geçince yanındakiler vefat ettiğini

---

[1] Bakara Sur. 153

[2] İsnâdı zayıftır. Hafız Ebû Süleyman er-Rabaî, *Vasâya'l-Ulemâ* (sh. 48, 49) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/163).

[3] Bakara Sur. 45

zannettiler. Bunun üzerine mescide çıkıp âyette emredildiği gibi namazla yardım istemek için namaz kıldım. Abdurrahman kendine gelince: "Demin bayıldım mı?" diye sordu. Yanındakiler: "Evet" cevabını verince, Abdurrahman şöyle dedi: "Doğru söylediniz. Demin yanıma iki melek gelip: «Yürü seni Azîz olan Allah'ın huzurunda hesaba çekeceğiz» dediler. Başka bir melek: "Geri dönün. Bu kişi, daha anne karnındayken bahtiyar oldukları yazılan kişilerdendir. Bırakın oğulları onunla Allah'ın dilediği kadar beraber olsunlar» dedi." Abdurrahman b. Avf, bu olaydan sonra bir ay daha yaşayıp vefat etti.[1]

٩٢٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسَ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْكَعْبِيُّ، قَالَا: نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، نَا يَزِيدُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ مَعْرُوفٍ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾ [البقرة: ٤٥]، يَقُولُ: " اسْتَعِينُوا عَلَى طَلَبِ الْآخِرَةِ بِالصَّبْرِ عَلَى الْفَرَائِضِ وَالصَّلَاةِ، فَحَافِظُوا عَلَيْهَا، وَعَلَى مَوَاقِيتِهَا، وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ فِيهَا، وَرُكُوعِهَا، وَسُجُودِهَا، وَتَكْبِيرِهَا، وَالتَّشَهُّدِ فِيهَا، وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَإِكْمَالِ طَهُورِهَا، فَذَلِكَ إِقَامَتُهَا وَإِتْمَامُهَا "، قَوْلُهُ: ﴿وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾ [البقرة: ٤٥]، يَقُولُ: " صَرَفَكَ عَنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ إِلَى الْكَعْبَةِ كَبُرَ ذَلِكَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ وَالْيَهُودِ "، إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ " يَعْنِي: الْمُتَوَاضِعِينَ "

9236- Bukeyr b. Ma'rûf bildiriyor: Mukâtil b. Hayyân: *"Sabrederek ve namaz kılarak (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz namaz, Allah'a derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir"*[2] âyetini açıklarken şöyle dedi: "Âhireti istemeye farzları yerine getirmede sabırla ve namaz kılmakla yardım isteyiniz. Namazı hakkını vererek vaktinde, kıraatine, rükûuna, secdelere, tekbirlere ve teşehhüde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) salavat getirmeye, namaza başlamadan temizlik kurallarını hakkıyla yerine getirmeye dikkat ediniz. Namazın hakkını vermek budur. "*Şüphesiz*

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Sa'd, *et-Tabakât* (8/135) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/307). Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/163, 164)

[2] Bakara Sur. 45

namaz, Allah'a derinden saygı duyanlardan başkasına ağır gelir"[1] âyetinde kastedilen ise, kıblenin Beytu'l-Makdis'ten Kâbe'ye döndürülmesi münafık ve Yahudilerin ağırına gitmesidir. Huşû sahipleri ile de mütevazı olanlar kastedilmektedir."[2]

٩٢٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الصَّائِغُ، بِعَسْقَلَانَ، نَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، نَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ﴾ [البقرة: ١٥٤]، قَالَ: يَقُولُ: " هُمْ أَحْيَاءٌ فِي صُوَرِ طَيْرٍ خُضْرٍ يَطِيرُونَ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءُوا، وَيَأْكُلُونَ مِنْ حَيْثُ شَاءُوا "، وَقَوْلُهُ: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ﴾ [البقرة: ١٥٥]، قَالَ: " قَدِ ابْتَلَاهُمْ بِذَلِكَ كُلِّهِ وَسَيَبْتَلِيهِمْ بِمَا هُوَ أَشَدُّ مِنْ ذَلِكَ ". يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾ [البقرة: ١٥٥] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ﴾ [البقرة: ١٥٧] " وَالصَّلَوَاتُ وَالرَّحْمَةُ عَلَى الَّذِينَ صَبَرُوا وَاسْتَرْجَعُوا "

9237- Rabî' bildiriyor: Ebu'l-Âliye: *"Allah yolunda öldürülenlere «Ölüler» demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz"*[3] âyetini açıklarken: "Onlar diridirler ve yeşil kuşlar suretinde (içinde) cennette dilediklerince dolaşırlar, diledikleri şeylerden yerler" dedi. *"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz"*[4] âyeti hakkında ise: "Bütün bunlarla onları denedi ve daha ağır olan şeylerle de deneyecektir" dedi. *"Sabredenleri müjdele. Onlar; başlarına bir musibet gelince, «Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz» derler. İşte Rableri katından mağfiret ve merhamet onlaradır"*[5]

---

[1] Bakara Sur. 45

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/164).

[3] Bakara Sur. 154

[4] Bakara Sur. 155

[5] Bakara Sur. 155- 157

âyetleri hakkında ise: "Rahmet ve merhamet sabredip te *istirca* edenleredir" dedi.[1]

٩٢٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ﴾ [البقرة: ١٥٥] وَنَحْوِ هَذَا، قَالَ: " أَخْبَرَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ الدُّنْيَا دَارُ بَلَاءٍ وَأَنَّهُ مُبْتَلِيهِمْ فِيهَا، وَأَمَرَهُمْ بِالصَّبْرِ وَبَشَّرَهُمْ "، فَقَالَ: ﴿وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾ [البقرة: ١٥٥]، " ثُمَّ أَخْبَرَهُمْ أَنَّهُ هَكَذَا فَعَلَ بِأَنْبِيائِهِ وَصَفْوَتِهِ بطيب نُفُوسَهُمْ "، فَقَالَ: ﴿مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ وَزُلْزِلُوا﴾ [البقرة: ٢١٤]، " وَأَمَّا الْبَأْسَاءُ: فَالْفَقْرُ، وَالضَّرَّاءُ: فَالسُّقْمُ، وَزُلْزِلُوا: بِالْفِتَنِ وَأَذَى النَّاسِ إِيَّاهُمْ "

9238- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs: "***Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz***"[2] âyetini açıklarken şöyle dedi: "Yüce Allah âyette dünya hayatının imtihan yurdu olduğunu ve bu yönde kendilerini sınayıp imtihan edeceğini müminlere bildirmektedir. Sonrasında bunlar karşısında sabretmelerini emretmiş ve: ***"Sabredenleri müjdele"***[3] buyurarak bu konuda sabır gösterenlerin mükâfatını vereceğini müjdelemiştir. Sonra peygamberlerini ve has dostlarını tertemiz amelleriyle bu şekilde denediğini bildirerek: ***"Peygamber ve onunla beraber müminler... darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı"***[4] buyurmuştur. Burada darlıkla fakirlik kastedilmektedir. Zorlukla, çeşitli hastalıklar, sarsılmakla da karşılaştıkları fitneler ve insanların kendilerine olan eziyetleri kastedilmektedir."[5]

٩٢٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، نَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، نَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، نَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/39, 41, 43) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/375).

[2] Bakara Sur. 155

[3] Bakara Sur. 155

[4] Bakara Sur. 214

[5] İsnâdı munkatı'dır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/41) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/376).

اللهُ عَنْهُ: " نِعْمَ الْعِدْلَانِ وَنِعْمَ الْعِلَاوَةُ " ﴿أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [البقرة: ١٥٧]

9239- Mücâhid der ki: Ömer b. el-Hattâb: "Bu ne güzel denkliktir, bu ne güzel bir ilavedir" dedi ve: "***İşte Rableri katından mağfiret ve merhamet onlaradır. Doğru yola ulaştırılmış olanlar da işte bunlardır***"[1] âyetini okudu.[2]

٩٢٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ١٥٦] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، قَالَ: أَخْبَرَ اللهُ أَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا سَلَّمَ لِأَمْرِ اللهِ وَرَجَعَ وَاسْتَرْجَعَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ كَتَبَ اللهُ لَهُ ثَلَاثَ خِصَالٍ مِنَ الْخَيْرِ: الصَّلَاةَ مِنَ اللهِ، وَالرَّحْمَةَ، وَتَحْقِيقَ سَبِيلِ الْهُدَى، وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اسْتَرْجَعَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ جَبَرَ اللهُ مصِيبَتَهُ، وَأَحْسَنَ عُقْبَاهُ، وَجَعَلَ لَهُ خَلَفًا صَالِحًا يَرْضَاهُ"

9240- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs: ***"Onlar; başlarına bir musibet gelince, «Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz» derler"***[3] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Allah, emirlerine riayet eden ve musibete maruz kaldığında: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" teslimiyetini gösterenlere üç hayırlı hasleti vereceğini bildirmiştir ki bunlar da Yüce Allah'ın mağfireti, rahmeti ve doğru yolu bulmadır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musibete maruz kaldığında: «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn (=Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz)» diyen kişinin Yüce Allah o musibetini giderir, akıbetini güzel kılar ve onu içinde bulunduğu durumdan daha hayırlı bir duruma getirir"* buyurmuştur."[4]

---

[1] Bakara Sur. 155- 157

[2] İsnâdında Beyhakî'nin tanınmayan hocası vardır ve isnadında kopukluk vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/270) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/378).

[3] Bakara Sur. 156

[4] İsnâdı zayıftır, ancak isnâdında kopukluk yoktur. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/42) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/376).

٩٢٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، نَا أَبُو حُذَيْفَةَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ جُوَيْبِرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، فِي قَوْلِهِ: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ١٥٦]، قَالَ: " هِيَ لِمَنْ أَخَذَ بِالتَّقْوَى وَأَدَّى الْفَرَائِضَ "

9241- Cuveybir bildiriyor: Dahhâk: *"Onlar; başlarına bir musibet gelince, «Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz» derler"*[1] âyetini açıklarken: "Bu âyet, takvaya tutunan ve farzları yerine getiren herkesi muhatap almaktadır" dedi.[2]

٩٢٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نَا ابْنُ مَرْزُوقٍ، نَا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ سُفْيَانَ الْعُصْفُرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: " لَمْ يُعْطَ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ الِاسْتِرْجَاعُ غَيْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ "، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ يَعْقُوبَ: ﴿يَا أَسَفَى عَلَى يُوسُفَ﴾ [يوسف: ٨٤] رَفَعَهُ بَعْضُ الضُّعَفَاءِ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، ثُمَّ مِنْهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ

9242- Saîd b. Cübeyr der ki: Bu ümmet dışında önceki hiçbir ümmete istircâ (İnnâ lillâhi ve-innâ ileyhi râciûn, sözü) verilmiş değildir. Baksana Hz. Yâkub bu söz yerine: *"Vah Yûsuf'a vah!"*[3] demiş.[4]

Zayıf kişilerden olan biri, bu hadisi İbn Abbâs'a, ondan da Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştır.

٩٢٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخَرَقِيُّ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي حَمْزَةُ، أَنَا عَبْدَانُ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا الْمُثَنَّى بْنُ الصَّبَّاحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: " أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ بَنَى اللهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ: مَنْ كَانَ عِصْمَةُ أَمْرِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَإِذَا أَصَابَتْهُ

---

[1] Bakara Sur. 156

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/377).

[3] Yûsuf Sur. 84

[4] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/43) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/377).

مُصِيبَةٌ قَالَ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَإِذَا أُعْطِيَ شَيْئًا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَإِذَا أَذْنَبَ ذَنْبًا قَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللهَ"

9243- Abdullah b. Amr der ki: Dört haslet vardır ki bunlara sahip olan kişiye Yüce Allah cennette bir ev inşa eder. Birincisi, kişinin tüm işlerinin başı ve özünün: "Lâ ilâhe illallah" olmasıdır. İkincisi, başına bir musibet geldiği zaman: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" demesidir. Üçüncüsü, kendisine bir nimet verildiği zaman: "Elhamdulillah" demesidir. Dördüncüsü de, bir günah işlediği zaman: "Estağfirullah" demesidir.[1]

٩٢٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، نَا هُشَيْمُ بْنُ بَشِيرٍ، نَا يَحْيَى بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ أَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ، فَإِنَّهُ مِنَ الْمَصَائِبِ "، تَابَعَهُ حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدِ اللهِ

9244- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birinizin ayakkabısının bağı koptuğu zaman bile: «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn» desin. Zira bu da bir musibettir"* buyurmuştur.[2]

Hafs b. Ğiyâs ve başkası bunu Yahya b. Ubeydillah kanalıyla rivayet etmiştir.

٩٢٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، نَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَلِيفَةَ، قَالَ: بَيْنَا عُمَرُ يَمْشِي إِذِ انْقَطَعَ شِسْعُ نَعْلِهِ فَاسْتَرْجَعَ فَقَالَ لَهُ - يَعْنِي: أَصْحَابَهُ - مَا لَكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: " انْقَطَعَ شِسْعُ نَعْلِي فَسَاءَنِي، وَكُلُّ مَا سَاءَكَ مُصِيبَةٌ "

9245- Abdullah b. Halîfe der ki: Bir defasında Ömer b. el-Hattâb'ın ayakkabısının bağı kopunca: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi. Arkadaşları kendisine: "Ey Müminlerin emîri! Ne oldu?" deyince:

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *eş-Şükr* (205) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/378)

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2661), Bezzâr, *Müsned* (4/30) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* (7/337).

"Ayakkabımın bağı koptu ki bu hoşuma gitmedi. Kişinin hoşuna gitmeyen bir şey de onun için bir musibettir" karşılığını verdi.[1]

٩٢٤٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، نَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، نَا الْمُفَضَّلُ بْنُ عَمْرٍو، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَّامٍ الْجُمَحِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ الْمِقْدَامِ، عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " مَنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ فَقَالَ إِذَا ذَكَرَهَا: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، حَدَّدَ اللهُ لَهُ أَجْرَهَا مِثْلَ مَا كَانَ لَهُ يَوْمَ إِصَابَتِهِ "، تَفَرَّدَ بِهِ هِشَامٌ، رَوَى عَنْهُ جَمَاعَةٌ، وَرَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ أَبِي هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَقِيلَ فِيهِ: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الثَّقَفِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ أَبِي هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ. قَالَ الْبُخَارِيُّ: هِشَامٌ هُوَ ابْنُ الْمِقْدَامِ لَمْ يَصِحَّ حَدِيثُهُ

9246- Fâtıma binti'l-Hüseyn'in babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, başından bir musibet geçip de daha sonra onu hatırladığında: «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn» diyen kişiye, musibetin üzerinden hayli zaman geçmiş olsa dahi başına geldiği günkü gibi bir sevap verir"* buyurmuştur.[2]

Hişâm bunu rivayette tek kalmıştır. Saîd b. Ebî Eyyûb bunu İbrâhîm b. Muhammed es-Sekafî kanalıyla Hişâm b. Ebî Hişâm'dan, o da Hz. Âişe'den, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu alayhi vesellem) rivayet etmiştir.[3] Yine Muhammed b. İbrâhîm es-Sekafî bunu, Hişâm b. Ebî Hişâm kanalıyla Hz. Âişe'den, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şekilde rivayet etmiştir.[4]

Buhârî: "Hişâm, İbnu'l-Mikdâm'dır ve hadisi sahih değildir" demiştir.

---

[1] İsnâdı hasendir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/380).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/510 (1600).

[3] Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (1/1/287).

[4] Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (1/1/287).

٩٢٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ، حَدَّثَنِي أَبِي، نَا ابْنُ نُمَيْرٍ، نَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ كَثِيرِ بْنِ أَفْلَحَ، عَنْ أَبِي سَفِينَةَ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اللهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَاخْلُفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلَّا آجَرَهُ اللهُ فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا "، قَالَتْ: فَلَمَّا تُوُفِّيَ أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ: مَنْ خَيْرٌ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَتْ: ثُمَّ عَزَمَ اللهُ لِي فَقُلْتُهَا: اللهُمَّ أْجُرْنِي عَنْ مُصِيبَتِي وَاخْلُفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا، قَالَتْ: فَتَزَوَّجْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ

9247- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kul musibete uğradığı zaman: «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allahım! Bu musibete sabrımın ecrini ver ve daha hayırlı bir durum ihsan et» diye dua ederse, Allah mutlaka bu musibetten dolayı ecrini verir ve daha hayırlı bir durum ihsan eder"* buyurduğunu işittim. (Kocam) Ebû Seleme vefat ettiği zaman Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi dua ettim. Bunun üzerine Allah, Ebû Seleme'den daha hayırlı birini, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bana eş olarak ihsan etti.[1]

٩٢٤٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، نَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، نَا أَبِي فَذَكَرَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ

9248- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[2]

Müslim bunu Muhammed b. Abdillah b. Numeyr kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٢٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نَا أَبُو دَاوُدَ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: دَفَنْتُ ابْنِي سِنَانًا، وَأَبُو طَلْحَةَ الْخَوْلَانِيُّ جَالِسٌ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ:

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 1/632, 633 (4, 5).

قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا قَبَضَ اللهُ ابْنَ الْعَبْدِ قَالَ لِمَلَائِكَتِهِ: مَا قَالَ عَبْدِي؟ قَالُوا: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ. قَالَ: ابْنُوا لَهُ بَيْتًا وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ " وَقَفَهُ أَبُو أُسَامَةَ كَمَا

9249- Ebû Sinân der ki: Oğlum Sinân'ı defnettiğim zaman Ebû Talha el-Havlânî mezarın kenarında oturmuştu ve şöyle dedi: "Dahhâk b. Abdirrahman'ın, Ebû Mûsa kanalıyla bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kulun çocuğu vefat ettiği zaman Allah, meleklere: «Kulum ne dedi?» diye sorar. Melekler: «Sana hamd ve istircâ etti» cevabını verince, Yüce Allah: «Ona bir ev inşa edin ve adını 'Hamd evi' koyun» buyurur."*[1]

Ebû Usâme bunu bir sonraki hadiste geçtiği üzere mevkûf olarak aktarmıştır.↓

٩٢٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، نَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: " إِذَا قُبِضَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ، وَاللهُ أَعْلَمُ بِمَا قَالَ الْعَبْدُ، قَالَ: يَسْأَلُ اللهُ الْمَلَائِكَةَ، فَقَالَ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ فُلَانٍ، قَالُوا: نَعَمْ رَبَّنَا. قَالَ: فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي، قَالَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ، فَقَالَ: أَخَذْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ وَحَمِدَنِي وَاسْتَرْجَعَ، ابْنُوا لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ "

9250- Ebû Mûsa anlatıyor: Bir kulun çocuğu vefat ettiği zaman o kulun ne dediğini en iyi Allah bilir. Zira Yüce Allah, meleklerine: "Kulumun çocuğunun ruhunu kabzettiniz mi?" buyurur. Melekler: "Evet ey Rabbimiz!" deyince, Allah: "Kulum ne dedi?" diye sorar. Melekler: "Sana hamd ve istircâ etti" cevabını verince, Yüce Allah: "Onun gönlünün meyvesini kopardımız, o, bana hamd ve istircâ etti. Ona bir ev inşa edin ve adını «Hamd evi» koyun" buyurur.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 3/341 (1021).

[2] İsnâdı zayıf ve mevkûf bir hadistir.

٩٢٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، نَا أَبُو دَاوُدَ، نَا شُعْبَةُ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الصَّبْرُ عِنْدَ أَوَّلِ الصَّدْمَةِ "

9251- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Asıl sabrın, musibetle ilk karşılaşıldığında gösterilmesi gerekir"* buyurmuştur.[1]

٩٢٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، نَا شُعْبَةُ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا، وَهُوَ يَقُولُ لِبَعْضِ أَهْلِهِ: أَتَعْرِفِينَ فُلَانَةَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِهَا وَهِيَ عِنْدَ قَبْرٍ تَبْكِي، فَقَالَ لَهَا: " اتَّقِي اللهَ وَاصْبِرِي "، فَقَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَا تُبَالِي بِمُصِيبَتِي، فَقِيلَ لَهَا: إِنَّهُ رَسُولُ اللهِ، فَأَخَذَهَا مِثْلُ الْمَوْتِ، فَانْتَهَتْ إِلَى بَابٍ فَلَمْ تَجِدْ بَوَّابِينَ، فَدَخَلَتْ عَلَيْهِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي لَمْ أَعْرِفْكَ، فَقَالَ لَهَا: " الصَّبْرُ فِي - أَوْ عِنْدَ - أَوَّلِ صَدْمَةٍ "، أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، وَقَالَ غُنْدَرٌ: عَنْ شُعْبَةَ: " الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

9252- Sâbit anlatıyor: Enes'in, ailesinden bir kadına şöyle dediğini işittim: "Filan kadını tanıyor musun? Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o kadının bir mezar üzerinde ağladığını gördü ve: «*Allah'tan kork ve sabret*» buyurdu. Kadın: «Beni rahat bırak! Zira benim başıma gelen senin başına gelmiş değil» karşılığını verdi. Kadına: «O kişi Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) idi» denilince ölecek gibi oldu ve peşinden gitti. Evine geldiğinde kapıda kimseler yoktu. Yanına girdi ve: «Ey Allah'ın Resûlü! Seni tanıyamadım» dedi. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) ona: «*Asıl sabrın, musibetle ilk karşılaşıldığında gösterilmesi gerekir*» buyurdu."[2]

Buhârî ve Müslim bunu Şu'be kanalıyla rivayet ettiler.[3] Ğunder, Şu'be'den olan rivayetinde: "الصَّبْرُ فِي أَوَّلِ صَدْمَةٍ" ifadesi yerine " الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى" ifadesini kullanmıştır.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* sh. 272 (2040).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *cenâiz* (2/79) ve Müslim 1/637 (15).

Halîmî der ki: Yüce Allah, Peygamber'ine: *"Peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret; inkarcılar için acele etme"*[2] ve: *"Eğer ceza vermek isterseniz size yapılanın aynıyla mukabele edin. Sabrederseniz and olsun ki bu, sabredenler için daha iyidir. Sabret, senin sabrın ancak Allah'ın yardımıyladır; onlara üzülme, kurdukları düzenlerden de endişe etme"*[3] buyurdu. Kendisine geçmişteki peygamber kardeşlerinin sabrettiği gibi kavminin ezâsına sabretmesini emretti. Onlar Allah'ın emirlerini layıkıyla yerine getirmeye ve kalplerini ileride kavimlerinden gelecek şeylere alıştırmaya çalışmaktaydı. Onların küfürlerine ve ezâsına karşılık Allah katında kendileri için cezalar vardır. Bundan dolayı Allah, Peygamber'ine onları cezalandırmakta acele etmemesini emretti.

٩٢٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، نَا أَبُو الْأَزْهَرِ، نَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، نَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَفَ عَلَى حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ حِينَ اسْتُشْهِدَ، فَنَظَرَ إِلَى شَيْءٍ لَمْ يَنْظُرْ إِلَى شَيْءٍ قَطُّ كَانَ أَوْجَعَ لِقَلْبِهِ مِنْهُ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ قَدْ مُثِّلَ بِهِ، فَقَالَ: " رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكَ، فَإِنَّكَ كُنْتُ مَا عَلِمْتُكَ إِلَّا فَعَّالًا لِلْخَيْرَاتِ وَصُولًا لِلرَّحِمِ، وَلَوْلَا حُزْنُ مَنْ بَعْدَكَ لَسَرَّنِي أَنْ أَدَعَكَ حَتَّى تُحْشَرَ مِنْ أَفْوَاهِ شَتَّى، أَمَا وَاللهِ عَلَى ذَلِكَ لَأُمَثِّلَنَّ بِسَبْعِينَ مِنْهُمْ مَكَانَكَ ". قَالَ: فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ وَاقِفٌ بِخَوَاتِيمِ سُورَةِ النَّحْلِ الْآيَةِ: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ﴾ [النحل: ١٢٦]، فَصَبَرَ النَّبِيُّ ﷺ، وَكَفَّرَ عَنْ يَمِينِهِ، وَأَمْسَكَ عَمَّا أَرَادَ

9253- Ebû Hureyre bildiriyor: Hamza şehit edildiği zaman Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanında durup öyle bir şeye baktı ki daha önce kalbi böylesine acıtacak bir şeye asla bakmamıştı. Ona baktığında musle yapılıp uzuvlarının kesildiğini görmüştü ki: *"Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Bildiğim kadarıyla sen çok hayır işler ve akrabalarını ziyaret ederdin. Senden sonra sana olan hüznümüz olmasa, Allah'ın seni ayrı ayrı ruhlarından haşretmesi için öylece*

---

[1] Buhârî, *cenâiz* (2/84) ve Müslim 1/637 (15).

[2] Ahkâf Sur. 35

[3] Nahl Sur. 126, 127

bırakmak beni mutlu ederdi. Vallahi! Senin yerine onlardan yetmiş kişiye musle yapacağım" buyurdu. Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) daha durmuşken Cibrîl, Nahl Sûresi'nin son âyetlerinden: ***"Eğer ceza verecekseniz, size yapılanın misliyle cezalandırın. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabredenler için daha hayırlıdır"***[1] âyeti ile geldi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yemin kefâreti verdi ve yapmak istediği şeyden vazgeçip sabretti.[2]

٩٢٥٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ بِمَرْوٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ اللَّيْثِ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، نَا عِيسَى بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْكِنْدِيُّ، نَا رَبِيعُ بْنُ أَنَسٍ، نَا أَبُو الْعَالِيَةِ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ: أُصِيبَ مِنَ الْأَنْصَارِ يَوْمَ أُحُدٍ أَرْبَعٌ وَسِتُّونَ، وَأُصِيبَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ سِتَّةٌ مِنْهُمْ حَمْزَةُ فَمَثَّلُوا بِقَتْلَاهُمْ، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: لَئِنْ أَصَبْنَا مِنْهُمْ يَوْمًا مِنَ الدَّهْرِ لَنَزِيدَنَّ عَلَيْهِمْ. فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ نَادَى رَجُلٌ مِنْهُمْ لَا يُعْرَفُ: لَا قُرَيْشَ بَعْدَ الْيَوْمِ، وَأَنْزَلَ اللهُ عَلَى نَبِيِّهِ ﷺ: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ﴾ [النحل: ١٢٦]، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُفُّوا عَنِ الْقَوْمِ، كُفُّوا عَنِ الْقَوْمِ "، قَالَ الْحَافِظُ: عِيسَى هُوَ أَبُو الْمُنِيبِ الْعَتَكِيُّ

9254- Ubey b. Ka'b bildiriyor: Uhud savaşında Ensâr'dan altmış dört kişi, Muhacir'lerden aralarında Hamza'nın da bulunduğu altı kişi şehid edilmişti. Müşrikler musle yaparak şehitlerin uzuvlarını kesmişti. Ensâr: "Eğer başka bir savaşta biz de onlardan öldürürsek, bize yaptıklarından daha fazlasını yapacağız" dediler. Mekke fethi gününde içlerinden kim olduğu bilinmeyen bir kişi: "Bu günden sonra Kureyş'in işi bitmiştir (kökü kazınacaktır)" diye seslenince, Allah, Peygamber'ine: ***"Eğer ceza verecekseniz, size yapılanın misliyle cezalandırın. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabredenler için daha hayırlıdır"***[3] âyetini indirdi. Bunun üzerine

---

[1] Nahl Sur. 126

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Sa'd, *Tabakât* (3/13, 14), Bezzâr, *Müsned* (2/326), Beyhakî, *Delâil* (3/288), Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/156, 157 (2936) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/197) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/179).

[3] Nahl Sur. 126

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Kimseye dokunmayın, kimseye dokunmayın!"* buyurdu.[1]

Hâfız (Ebû Abdillah el-Hâkim) der ki: "Îsa, Ebu'l-Munîb el-Atekî'nin kendisidir."

٩٢٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حَشِيشٍ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نُصَيْرِ بْنِ أَبِي حِكْمَةَ النِّمَارُ، نَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ، نَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى الله عَلَيْهِ سَلِمَ إِذَا نَزَلَ بِأَهْلِهِ شِدَّةٌ أَمَرَهُمْ بِالصَّلَاةِ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ [طه: ١٣٢] "

9255- Yûsuf b. Abdillah b. Selâm der ki: Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem), ailesi bir sıkıntıya veya darlığa düştüğü zaman onlara namazı emreder ve: *"Ailene namaz kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol"*[2] âyetini okurdu.[3]

٩٢٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نَا وَكِيعٌ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾، قَالَ: " كَانُوا ثَلَاثَةً وَالنَّبِيُّ ﷺ رَابِعُهُمْ: إِبْرَاهِيمُ، وَنُوحٌ، وَهُودٌ، وَمُحَمَّدٌ رَابِعُهُمْ، فَأَمَرَ أَنْ يَصْبِرَ كَمَا صَبَرُوا صَلَّى الله عَلَيْهِمْ وَسَلَّمَ أَجْمَعِينَ "

9256- Rabî' b. Enes bildiriyor: Ebu'l-Âliye: *"Peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret"*[4] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Bunlar üç kişiydi ve Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) dördüncüleriydi. Bu peygamberler; Nûh, Hûd ve İbrâhim'dir. Muhammed

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *tefsîr* 5/299, 300 (3129).

[2] Tâhâ Sur. 132

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Evsat* 1/487 (890).

[4] Ahkâf Sur. 35

de (sallallahu aleyhi vesellem) dördüncüleri idi. Resûlullah'a da (sallallahu alayhi vesellem) onların sabrettiği gibi sabretmesi emredilmiştir."[1]

٩٢٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ قُرْقُوبٍ التَّمَّارُ، بِهَمْدَانَ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، نَا أَبُو الْيَمَانِ، أَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَعْطَاهُمْ، وَلَمْ يَسْأَلْهُ أَحَدٌ إِلَّا أَعْطَاهُ حَتَّى نَفَدَ مَا عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُمْ حِينَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِيَدِهِ: " مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ لَا أَدَّخِرُهُ عَنْكُمْ، وَإِنَّهُ مَنْ يَسْتَعِفَّ يُعِفَّهُ اللهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ، وَمَنْ يَصْبِرْ يُصَبِّرْهُ اللهُ وَلَمْ تُعْطَوْا عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ "

9257- Ebû Saîd el-Hudri bildiriyor: Ensâr'dan bazı kimseler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bir şeyler isteyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara istediklerini verdi. Yanına gelip de ondan bir şeyler isteyen herkese bir şeyler verdi. Yanında verebileceği bir şey kalmayınca da şöyle buyurdu: *"Yanımızda bulunan bir malı saklayıp da sizden esirgeyecek değiliz. Ancak iffetli olmak isteyeni Allah iffetli kılar. Kanaat ederek dilenmekten kaçınan kimseyi Allah kimseye muhtaç etmez, sabır isteyene de sabır verir. Size verilenler içinde sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir şey de bulamazsınız."*[2]

٩٢٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جَاءَ نَاسٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَسَأَلُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَعْطَاهُمْ، قَالَ: فَجَعَلَ لَا يَسْأَلُهُ أَحَدٌ مِنْهُمْ إِلَّا أَعْطَاهُ حَتَّى نَفِدَ مَا عِنْدَهُ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ حِينَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ عِنْدَهُ: " مَا لَكُمْ عِنْدَنَا مِنْ خَيْرٍ فَلَمْ نَدَّخِرْهُ عَنْكُمْ، وَإِنَّهُ مَنْ يَسْتَعِفَّ يُعِفَّهُ اللهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ، وَمَنْ تَصَبَّرَ يُصَبِّرْهُ اللهُ، وَلَنْ تُعْطَوْا عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ "، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/454).

[2] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır ve sahih bir hadistir. Beyhakî, *Edeb* (1985).

9258- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Ensâr'dan bazı kimseler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bir şeyler isteyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara istediklerini verdi. Yanına gelip de ondan bir şeyler isteyen herkese bir şeyler verdi. Yanında verebileceği bir şey kalmayınca da şöyle buyurdu: *"Yanımızda bulunan bir malı saklayıp da sizden esirgeyecek değiliz. Ancak iffetli olmak isteyeni Yüce Allah iffetli kılar. Kanaat ederek dilenmekten kaçınan kimseyi Allah kimseye muhtaç etmez, sabır isteyene de sabır verir. Size verilenler içinde sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir şey de bulamazsınız."*[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân kanalıyla[2] ve Müslim bunu "Abd b. Humeyd — Abdürrezzâk" kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٢٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْجُرَشِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ، نَا عِمْرَانُ بْنُ خَالِدٍ الْخُزَاعِيُّ، عَنْ عِمْرَانَ الْقَصِيرِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " الْإِيمَانُ الصَّبْرُ، وَالسَّمَاحَةُ الصَّبْرُ عَنْ مَحَارِمِ اللهِ، وَأَدَاءُ فَرَائِضِ اللهِ "، هَذَا قَوْلُ الْحَسَنِ

9259- Hasan(-ı Basrî) der ki: "İman, sabır ve müsamahakâr olmaktır. Yani Allah'ın haram kıldıklarını yapmamaya ve farz kıldıklarını edâ etmeye sabır göstermektir."[4]

Bu, Hasan'ın sözüdür.↓

٩٢٦٠ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الصَّيْدَلَانِيُّ، أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، نَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ، قَالَ: " الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ "

---

[1] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır ve sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/183),

[3] Müslim, *zekât* (1/729).

[4] İsnâdı zayıftır. el-Lâlekâî, *Şerh Usûl İ'tikâd ehli's-Sünne* 4/846 (1578) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/161).

9260- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi amel daha üstündür?" denilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabır ve müsamahakâr olmaktır"* buyurdu.[1]

٩٢٦١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَحْمُوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، نَا أَبُو أُسَامَةَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيُّ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، نَا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ عَنِ الْإِيمَانِ، قَالَ: " الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ"

9261- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iman hakkında sorulunca: *"(İman) sabır ve müsamahakâr olmaktır"* buyurmuştur.[2]

٩٢٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَاكِهِيُّ بِمَكَّةَ، نَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ، نَا يُوسُفُ بْنُ كَامِلٍ، نَا سُوَيْدٌ أَبُو حَاتِمٍ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ اللَّيْثِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: " الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَيُّ الْهِجْرَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " مَنْ هَجَرَ السُّوءَ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " مَنْ أُهْرِيقَ دَمُهُ وَعُقِرَ جَوَادُهُ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " جَهْدُ الْمُقِلِّ "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " طُولُ الْقُنُوتِ " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو بَدْرٍ الْحَلَبِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا

9262- Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr el-Leysî, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabır ve müsamahakâr olmaktır"* buyurunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi müslüman daha üstündür?" diye sordu.

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Kitâbü'l-Îmân* (43) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/161).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/380 (1854), İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2612) ve İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (3/103) Bak: Zehebî, *el-Mîzân* (4/472).

Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellam): *"Müslümanların dilinden ve elinden selamette oldukları kimsedir"* cevabını verince, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi hicret daha üstündür?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kötülükten uzaklaşanın hicreti"* buyurunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi cihad daha üstündür?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Savaşçının atının öldürüldüğü ve kendi kanının döküldüğü cihad"* buyurunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi sadaka daha üstündür?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Malı az olanın kendini zora sokmasına rağmen vermesidir"* cevabını verince, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi namaz daha üstündür?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamı uzun olan namazdır"* cevabını verdi.[1]

Ebû Bedr el-Halebî bunu Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr kanalıyla babasından, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aktarmıştır.[2]

٩٢٦٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا الْقَاضِي أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خُرْزَادَ، نَا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، نَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ "، قَالَ: أُرِيدُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: " لَا تَتَّهِمِ اللهَ فِي شَيْءٍ مِنْ قَضَائِهِ "

9263- Ubâde b. es-Sâmit der ki: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi amel daha üstündür?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabır ve müsamahakâr olmaktır"* cevabını verdi. Adam: "Bundan daha üstün olanını söylemeni istiyorum" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın takdir ettiği bir konuda O'nu suçlama"* buyurdu.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/48 (103) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/160).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/49 (105).

[3] İsnâdı zayıftır ve tâbileriyle sahih hadistir. Ahmed, *Müsned* (5/318, 319, 4/385) ve Buhârî, *Halk'u Efâli'l-İbâd* (sh. 22) ve İbn Nasr el-Mervezî, *Salât* (143).

٩٢٦٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نَا تَمْتَامٌ، وَابْنُ أَبِي قِمَاشٍ قَالَا: نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، نَا الْعَلَاءُ بْنُ خَالِدٍ الْقُرَشِيُّ، نَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْإِيمَانُ نِصْفَانِ: نِصْفٌ فِي الصَّبْرِ، وَنِصْفٌ فِي الشُّكْرِ "

9264- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İman iki parçadır. Bir yarısı sabırda, diğer yarısı şükürdedir"* buyurmuştur.[1]

٩٢٦٥ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مَنْصُورٍ، أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْخَلَّالُ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الصَّبْرُ نِصْفُ الْإِيمَانِ، وَالْيَقِينُ الْإِيمَانُ كُلُّهُ " " تَفَرَّدَ بِهِ يَعْقُوبُ، عَنِ الْمَخْزُومِيِّ، وَالْمَحْفُوظُ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ مِنْ قَوْلِهِ غَيْرُ مَرْفُوعٍ كَمَا "

9265- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabır imanın yarısıdır. Yakîn ise imanın tamamıdır"* buyurmuştur.[2]

Yakûb bunu el-Mahzûmî kanalıyla rivayette tek kalmıştır. Bilinen de bir sonraki hadiste geçtiği gibi İbn Mes'ûd'un sözü olarak rivayet ettiği hadistir.

٩٢٦٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ النَّصْرَ آبَادِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ، نَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " الصَّبْرُ نِصْفُ الْإِيمَانِ، وَالْيَقِينُ الْإِيمَانُ كُلُّهُ "

9266- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Sabır imanın yarısıdır. Yakîn ise imanın tamamıdır."[3]

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Harâitî, *Fadâilü'ş-Şükr* (19) ve Sehmî, *Târîhu Cürcân* (sh. 469).

[2] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târih* (13/226), Ebû Nuaym, *Hilye* (5/34), Hâfız, *Lisân* (5/152) ve İbnu'l-Cevzî, *el-İlelü'l-Mütanâhiye* (2/330, 331).

[3] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/107 (8544).

٩٢٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: " خَمْسٌ احْفَظُوهُنَّ لَوْ رَكِبْتُمُ الْإِبِلَ لَأَنْضَيْتُمُوهُنَّ قَبْلَ أَنْ تُدْرِكُوهُنَّ: لَا يَخَافُ الْعَبْدُ إِلَّا ذَنْبَهُ، وَلَا يَرْجُو إِلَّا رَبَّهُ، وَلَا يَسْتَحِي جَاهِلٌ أَنْ يَسْأَلَ، وَلَا يَسْتَحِي عَالِمٌ إِنْ لَمْ يَعْلَمْ أَنْ يَقُولَ: اللهُ أَعْلَمُ، وَالصَّبْرُ مِنَ الْإِيمَانِ بِمَنْزِلَةِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ إِذَا قُطِعَ الرَّأْسُ نَتَنَ بَاقِي الْجَسَدُ، وَلَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا صَبْرَ لَهُ " وَفِي رِوَايَةِ غَيْرِهِ: " توي بَاقِي الْجَسَدِ"

9267- Hz. Ali der ki: "Şu beş şeyi iyi ezberleyin. Eğer bunları birilerinden öğrenmek için yola düşecek olursanız siz ulaşmadan bunlar yok olup gider. Kul kendi suçundan başka bir şeyden korkmasın. Allah'tan başka kimseden bir şey beklemesin. Cahil kişi bilmediğini sormaktan utanmasın. Âlim kişi bilmiyorsa: "Allah daha iyi bilir" demekten utanmasın. Sabır insanda baş konumundadır. Eğer baş kesilirse cesedin gerisi kokuşup bozulur. Sabrı olmayan kişinin de imanı olmaz."[1]

Başka birinin rivayetinde ise: "Cesedin gerisi telef olup gider" şeklindedir.

٩٢٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ، أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، أَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا شَرِيكُ بْنُ الْخَطَّابِ الْعَنْبَرِيُّ، عَنِ الْمُغِيرَةِ أَبِي مُحَمَّدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَدْخِلْ نَفْسَكَ فِي هُمُومِ الدُّنْيَا، وَاخْرُجْ مِنْهَا بِالصَّبْرِ، وَلْيَرُدَّكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ "

9268- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benliğini dünyanın kaygıları içine sok. Fakat oradan sabırla çık. Nefsin hakkında bildiklerin seni insanlara karşı sabırsız davranmaktan alıkoysun"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/469, 470 (21031).

[2] İsnâdında bilinmeyen bir ravi vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/161).

٩٢٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، نَا هُشَيْمٌ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: " تَعوذُوا الصَّبْرَ، فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَنْزِلَ بِكُمُ الْبَلَاءُ مَعَ أَنَّهُ لَا يُصِيبُكُمْ أَشَدُّ مِمَّا أَصَابَنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ "

9269- Huzeyfe der ki: "Sabra alışın; zira başınıza (gerçek) musibetin gelmesi pek yakındır. Fakat yine de bizim Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yaşadığımız musibeti yaşayamazsınız."[1]

٩٢٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ قَطَنِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ عُوَيْمِرِ بْنِ الْأَجْدَعِ، عَنْ يَحْنَسَ مَوْلَى آلِ الزُّبَيْرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا عِنْدَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فِي الْفِتْنَةِ، فَأَتَتْهُ مَوْلَاةٌ لَهُ تُسَلِّمُ عَلَيْهِ، فَقَالَتْ: إِنِّي أَرَدْتُ الْخُرُوجَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، اشْتَدَّ عَلَيْنَا الزَّمَانُ. فَقَالَ لَهَا عَبْدُ اللهِ: اقْعُدِي لَكَاعِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَصْبِرُ أَحَدٌ عَلَى لَأْوَائِهَا وَشِدَّتِهَا إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَهِيدًا، أَوْ شَفِيعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

9270- Uveymir b. el-Ecda', Zübeyr ailesinin azatlısı Yahnes'ten bildiriyor: Kendisi siyasi kargaşalar döneminde Abdullah b. Ömer'in yanında oturmaktaydı. Bu sırada azatlı bir cariyesi gelip: "Ey Ebû Abdillah! Buradan gitmek istiyorum, zor günler geçiriyoruz" deyince, Abdullah: "Otur ey ahmak! Zira ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Her kim (Medine'nin) darlık ve kıtlığına katlanırsa mutlaka kıyamet günü ben ona şahid ve şefaatçi olacağım*» buyurduğunu işittim" dedi.[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahya b. Yahya kanalıyla rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/238).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 1/1004 (483).

٩٢٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ الزَّاهِدُ، نَا عُبَيْدُ بْنُ الْحَسَنِ الْغَزَّالُ الْحَافِظُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي مَوْضِعٍ آخَرَ، نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ سَلَّامٍ، وَعُبَيْدٌ الْغَزَّالُ، قَالَا: نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ، نَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَضَى نَهْمَتَهُ فِي الدُّنْيَا حِيلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ شَهْوَتِهِ فِي الْآخِرَةِ، وَمَنْ مَدَّ عَيْنَهُ إِلَى زِينَةِ الْمُتْرَفِينَ كَانَ مَهِينًا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاءِ، وَمَنْ صَبَرَ عَلَى الْقُوتِ الشَّدِيدِ أَسْكَنَهُ اللهُ الْفِرْدَوْسَ حَيْثُ شَاءَ " تَفَرَّدَ بِهِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ

9271- Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünyada iken hırslarının peşinden giden kişinin, kıyamet gününde arzu ve istekleri önüne engel konulur. Varlıklı olan kişilerin süslerinde (mallarında) gözü kalan kişi, dünya semasında bulunanlar tarafından aşağılanır. Şiddetli açlığa en güzeliyle sabreden kişiyi ise Yüce Allah, cennetteki Firdevs bahçelerinden istediği yere yerleştirir."*[1]

İsmâîl b. Amr el-Becelî bunu rivayette tek kalmıştır.

٩٢٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ، نَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ، نَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَلَمَةَ الْجُمَحِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا وَصَبَرَ عَلَى ذَلِكَ "

9272- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellam): *"Müslüman olup rızkı kendisine yetecek kadar olan ve buna sabreden kişi, kurtuluşa ermiştir"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/108) ve Ebû Nuaym, *Zikru Ahbâr Isbehân* (2/316).

[2] İsnâdı hasendir. Müslim 1/370 (125).

٩٢٧٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، نَا ابْنُ وَهْبٍ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ أَبِي الْحُوَيْرِثِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " طُوبَى لِمَنْ رَزَقَهُ اللهُ الْكَفَافَ وَصَبَرَ عَلَيْهِ "

9273- Ebu'l-Huveyris'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Allah'ın, kendisine yetecek kadar rızık verip te buna sabreden kişiye ne mutlu"* buyurmuştur.[1]

٩٢٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الزَّاهِدُ صَاحِبُ ثَعْلَبٍ، نَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو الْعَلَاءِ بْنُ الشِّخِّيرِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: وَلَا أَحْسِبُهُ إِلَّا وَقَدْ رَأَى نَبِيَّ اللهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ يَبْتَلِي عَبْدَهُ بِمَا أَعْطَاهُ، فَمَنْ رَضِيَ بِمَا قَسَمَ اللهُ لَهُ بَارَكَ لَهُ فِيهِ وَوَسَّعَهُ، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ لَمْ يُبَارِكْ لَهُ فِيهِ "

قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ: " كَانَ فِي كِتَابِ الْحَاكِمِ أَبِي عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بِالدَّالِ، وَكَانَ يَتَوَهَّمُهُ تَصْحِيفًا وَيَحْسِبُهُ أَحْمَرَ بِالرَّاءِ، وَأَنَا أَحْسِبُهُ أحمر بْنَ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُلَيْمٍ بِالرَّاءِ. ذَكَرَهُ ابْنُ مَنْدَهِ فِي الصَّحَابَةِ " وَقَدْ رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يُونُسَ، قَالَ: عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَذَكَرَهُ، فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ عَنْ أَحَدِ بَنِي سُلَيْمٍ فَوَقَعَ فِي كِتَابِ شَيْخِنَا أَحْمَدُ

9274- Ebu'l-Alâ Yezîd b. eş-Şıhhîr der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gören Ahmed b. Süleym'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kulunu ona verdiği şeyle imtihan eder. Kim Allah'ın verdiğine razı olursa Allah ona rızkını bereketli kılar ve genişletir. Razı olmayanın rızkını ise bereketli kılmaz"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: Hâkim Ebû Abdillah'ın kitabında ravi "Ahmed" şeklinde (del) harfi ile geçmektedir. Ancak bunun yanlış olduğunu ve doğrusunun "Ahmer" olarak (ra) harfiyle olması gerektiğini düşünmüştür. Ben de (ra)

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/161).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/24) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/213).

harfi ile Ahmer b. Muâviye b. Süleym olduğunu düşünüyorum. İbn Mende bunu sahabiler arasında zikretmiştir. Hammâd b. Zeyd bunu Yûnus kanalıyla zikrederek: "Süleym oğullarından bir kişinin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur" demiş ve söz konusu hadisi aktarmıştır. Muhtemelen bu kişi, Süleym oğullarından bir kişidir. Hocamızın kitabında "Ahmed" olarak geçmektedir.

٩٢٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، نَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، نَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَزْرَقِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَسْعَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَدَ رَجُلًا فَسَأَلَ عَنْهُ، فَجَاءَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ آتِيَ هَذَا الْجَبَلَ فَأَخْلُوَ فِيهِ وَأَتَعَبَّدَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَصَبْرُ أَحَدِكُمْ سَاعَةً عَلَى مَا يَكْرَهُ فِي بَعْضِ مَوَاطِنِ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَتِهِ خَالِيًا أَرْبَعِينَ سَنَةً " وَرَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنِ الْأَزْرَقِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَسْعَسٍ، عَنْ أَبِي حَاضِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ: " سِتِّينَ سَنَةً "

9275- As'as bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kişinin yokluğunu hissedip onu sorunca, adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu dağa gidip yalnız kalarak Allah'a ibadet etmek istedim" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Sizden birinizin İslam diyarlarından birinde, hoşlanmadığı bir şeye bir saat sabretmesi, tek başına kırk yıl ibadet etmesinden daha hayırlıdır*" buyurdu.[1]

Hammâd b. Seleme, Ezrak b. Kays kanalıyla As'as'tan, o da Ebû Hâdır'dan, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını aktarmış ve rivayetinde: "*Altmış yıl*" ibaresi geçmiştir.

٩٢٧٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، نَا ابْنُ أَبِي قِمَاشٍ، عَنْ عَسْعَسِ بْنِ سَلَامَةَ، قَالَ: كُنَّا فِي الْجَبَّانَةِ وَمَعَنَا أَبُو حَاضِرٍ الْأَسَدِيُّ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: وَدِدْتُ أَنَّ لَنَا فِي هَذَا الْجَبَّانِ قَصْرٌ فِيهِ مِنَ الطَّعَامِ وَاللِّبَاسِ مَا يَكْفِينَا حَتَّى الْمَوْتِ، أَخْبَرَنَا رَجُلٌ، فَقَالَ أَبُو حَاضِرٍ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَدَ بَعْضَ أَصْحَابِهِ، فَسَأَلَ عَنْهُ، فَقِيلَ: إِنَّهُ قَدْ تَفَرَّدَ فِي بَعْضِ هَذِهِ الْقُفْرَانِ يَتَعَبَّدُ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ فَأَتَى بِهِ فَقَالَ: " مَا

[1] İsnâdı mürseldir.

حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعَتَ؟ " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، كَبِرَتْ سِنِّي، وَرَقَّ عَظْمِي، وَقَرُبَ أَجَلِي، فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَخْلُوَ بِعِبَادَةِ رَبِّي. قَالَ: فَنَادَى رَسُولُ اللهِ ﷺ بِأَعْلَى صَوْتِهِ، وَكَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُعَلِّمَ النَّاسَ أَمْرًا نَادَى بِهِ فِينَا: " أَلَا إِنَّ مَوْطِنًا مِنْ مَوَاطِنِ الْمُسْلِمِينَ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ سِتِّينَ سَنَةً " قَالَهَا نَادَى بِهَا ثَلَاثًا

9276- As'as b. Seleme der ki: Mezarlıkta idik ve yanımızda Ebu'l-Hâdir de bulunmaktaydı. Ebu'l-Hâdir: "Bu mezarlıkta içinde bize ölene kadar yiyecek ve giyecek bulunan bir köşkümüzün olmasını isterdim" deyince bir adam şöyle anlattı:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir sahabisinin yokluğunu hissedip onu sorunca: "Şu ıssız kırlardan birinde yalnız kalıp kendini ibadete verdi" denildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama gelmesi için haber gönderdi Adam gelince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Böyle yapmana sebep nedir?"* diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben artık yaşlandım, zayıf düştüm ve ölümüm yaklaştı. Bu sebeple yalnız kalıp da Rabbime ibadet etmek istedim" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara bir şey öğretmek istediği zaman yüksek sesle konuşurdu. Bu sebeple en yüksek sesiyle şöyle seslendi: *"Şunu bilin ki, Müslümanlar arasında yaşamak, kişinin yalnız kalıp kırk yıl ibadet yapmasından daha hayırlıdır."* Bunu üç defa tekrar etti.[1]

٩٢٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، نَا عُمَارَةُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنِي الْأَعْمَشُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ أَفْضَلُ مِنَ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ "

9277- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Halk arasına karışarak onların eziyetlerine katlanan Müslüman, halk arasına karışmayıp eziyetlerine katlanmayan Müslümandan daha hayırlıdır."*[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/662 (2507) ve İbn Mâce 2/1338 (4032).

٩٢٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، نَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِي حَكِيمٍ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ حَارِثَةَ اللَّخْمِيُّ، أَخْبَرَنِي أَبُو أُمَيَّةَ الشَّعْبَانِيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيَّ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا ثَعْلَبَةَ، كَيْفَ تَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ [المائدة: ١٠٥]، فَقَالَ: أَمَا وَاللهِ سَأَلْتُ عَنْهَا خَبِيرًا، سَأَلْتُ عَنْهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " بَلِ ائْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، حَتَّى إِذَا رَأَيْتَ شُحًّا مُطَاعًا، وَهَوًى مُتَّبَعًا، وَدُنْيَا مُؤْثَرَةً، وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ بِرَأْيِهِ، فَعَلَيْكَ نَفْسَكَ وَدَعْ أَمْرَ الْعَوَامِّ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصَّبْرِ، الصَّبْرُ فِيهِنَّ مِثْلُ قَبْضٍ عَلَى الْجَمْرِ، لِلْعَامِلِ فِيهِنَّ أَجْرُ خَمْسِينَ رَجُلًا يَعْمَلُونَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ "، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي غَيْرُهُ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، أَجْرُ خَمْسِينَ مِنْهُمْ، قَالَ: " أَجْرُ خَمْسِينَ مِنْكُمْ "

9278- Ebû Umeyye eş-Şa'bânî bildiriyor: Ebû Sa'lebe el-Huşenî'nin yanına gidip: "Ey Ebû Sa'lebe! ***«Siz kendinizi düzeltin. Siz doğru yolda olursanız, yoldan sapan kimse size zarar veremez»***[1] âyetiyle nasıl amel etmektesin?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Vallahi! Sen sorunu bu âyetten haberdar olan birine sordun. Ben bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumda şöyle buyurdu: *"Siz iyiliği emredip kötülükten menedin. Ancak cimriliğe itaat edildiğini, nefsâni şeylere tâbi olunduğunu, dünyalık şeylerin (âhirete karşı) tercih edildiğini, her görüş sahibinin kendi görüşünü beğendiğini gördüğün zaman kendi nefsine bak ve toplumun sorumluluğunu üzerinden at. Şüphesiz arkanızda sabır gerektirecek günler gelecektir. O günlerde sabreden kişi, ellerinde kor tutmuş gibi olacaktır. O zaman iyi amel işleyenlerin sevabı, kendileri gibi iyi amel işleyen elli kişinin sevabı kadardır."*[2]

Bir başkası bana şöyle bildirdi: Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Kendilerinden olan elli kişi kadar mı?" deyince: *"Sizden elli kişinin sevabı kadardır"* buyurdu.

---

[1] Mâide Sur. 105

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/512 (4341), Tirmizî 5/257 (3058) ve İbn Mâce 2/1330 (4014).

٩٢٧٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، أَنَا الْحَسَنُ، نَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَرِيًّا، يَقُولُ: " لَمْ أَجِدْ فِيمَا بَلَوْنَا شَيْئًا أَشَدَّ عَلَيَّ مِنْ طَالِحٍ يَلِي أَمْرَ صَالِحٍ، وَلَمْ أَرَ لِهَذَا الدَّهْرِ دَوَاءً إِلَّا الصَّبْرَ عَلَيْهِ، وَلَمْ أَرَ هَلَاكَ أَهْلِهِ إِلَّا فِي الطَّمَعِ "

9279- Serî der ki: "Benim için sınanmamızda kötü kişinin salih kişiye yakın olmasından daha ağır bir şey yoktur. Bu zamana da ilaç olarak ona sabretmekten başka bir şey bulamıyorum. Ehlinin helakinin de ancak tamahkârlık ile olduğunu görüyorum."[1]

٩٢٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، نَا أَبُو حُذَيْفَةَ، أَنَا سُفْيَانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِلَالٍ، نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ يَعْنِي ابْنَ شَقِيقٍ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، نَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَشَكَوْنَا إِلَيْهِ مَا نَلْقَى مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا، فَقَالَ: " اصْبِرُوا وَأَحْسِنُوا فِيمَا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ، فَإِنَّهُ لَنْ يَأْتِيَ عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ " سَمِعْتُ مِنْ نَبِيِّكُمْ ﷺ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ

وَرُوِّينَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ وَغَيْرِهِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمْرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ "

9280- Zübeyr b. Adiy der ki: Enes b. Mâlik'in yanına girdik ve karşılaştığımız dünya zorluklarından şikayette bulunduk. Bunun üzerine bize şöyle dedi: "Sabredin ve Rabbinize karşı olan görevlerinizi iyi bir şekilde yerine getirmeye bakın. Üzerinize gelen her zamanın sonrası daha kötüdür. Ta ki Rabbinize kavuşuncaya kadar." Ben bunu Peygamber'inizden (sallallahu aleyhi vesellem) işittim."[2]

Buhârî bunu Muhammed b. Yûsuf kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[3] Buhârî, *fiten* (8/89).

Kitâbu's-Sünen ve başkasında İbn Abbâs kanalıyla bize bildirilene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim valisinde hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin"* buyurmuştur.[1]

٩٢٨١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو عُمَرَ , وَعُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ , نَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّيْمِيُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , أَنَا شُعْبَةُ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ أَنَسٍ , عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِلْأَنْصَارِ: " إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً " قَالُوا: فَمَاذَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " اصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ.

9281- Useyd b. Hudayr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'a: *"Siz, benden sonra bir kayırmaya (dolayısıyla hak ihlaline) maruz kalacaksınız"* buyurdu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman ne yapmamızı emredersin?" deyince: *"Havz üzerinde bana kavuşuncaya kadar sabredin"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Şu'be kanalıyla rivayet ettiler.[2]

Halîmî der ki: Yüce Allah: *"Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder"*[3] buyurmaktadır.

Burada bize insanların bir nimetinin yok olması halinde bunun kendileri sebebiyle olduğunu haber vermektedir. Bu ya şükretmeyi terk etmekten, ya da günahlar işlemelerinden dolayıdır. Ancak bununla birlikte bu başa gelecek her musibeti kapsamayabilir. Bu sebeple gelecek musibetten korkmayın. Ancak bundan dolayı kendi nefislerinizi kınayın ya da sizi sıhhat, servet, güzel zikir, ilim ve hikmet ile ilgili musibetlere götüren sebeplerden korunun. Yine Yüce Allah: *"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın"*[4] buyurmaktadır. Muhtemelen genel veya özel olarak vuku bulan her musibet, Allah onu vaki kılmadan önce Levh-i Mahfuz'da yazmıştır ve öyle

---

[1] Beyhakî, *Sünen* (16616).

[2] Buhârî, *menâkibu'l-Ensâr* (4/225), *fiten* (8(88) ve Müslim 2/1474 (48).

[3] Şûrâ Sur. 30

[4] Hadîd Sur. 22

indirmektedir. Bunu size bildirerek sizi uyarmaktadır. Bu: *"Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz... içindir."*[1] Size verilenin daha önceden bu vakitte verileceğinin yazılmış olduğunu da bilin. Ayrıca, *"Allah'ın size verdiği nimetlerle sevinmemeniz içindir."*[2] Yani size verilenle kendinizi tercih edip şımarmamanız ve size verilenden dolayı kendisine verilmeyene karşı büyüklenmemeniz içindir. Çünkü o, sizde emanettir ve kalıcı değildir. Zira mülkün aslı Yüce Allah'ındır. Emanetçinin emanetle büyüklenme hakkı yoktur. Kişi emanet sahibinin kendisinden emanetini ne zaman geri alacağını bilemez. Bütün dünya nimetleri bu şekildedir.

Bir sonraki rivayet de bu yöndedir.

٩٢٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ , إِمْلَاءً أَنَا أَبُو مُسْلِمٍ , نَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ , وَسُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ , أَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ , قَالُوا: نَا شُعْبَةُ , عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ , عَنْ أَبِي عُثْمَانَ , عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ , أَنَّ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ ﷺ بَعَثَتْ إِلَيْهِ تُخْبِرُهُ أَنَّ ابْنَهَا فِي الْمَوْتِ فَأْتِنِي , فَقَالَ الرَّسُولُ: " قُلْ: لِلَّهِ مَا أَخَذَ , وَمَا أَعْطَى , وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ , فَلْتَسْتَعِنْ بِاللهِ وَلْتَصْبِرْ " قَالَ: فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ: ائْتِنِي. قَالَ: فَقَامَ وَقُمْتُ مَعَهُ وَسَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ - وَأَحْسِبُهُ قَالَ: - وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ. قَالَ: فَأُتِيَ الصَّبِيُّ فَوُضِعَ فِي حِجْرِهِ فَاغْرَوْرَقَتْ عَيْنَاهُ , فَقَالَ سَعْدٌ: مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ , وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ , عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مِنْهَالٍ , وَحَفْصِ بْنِ عُمَرَ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنْ عَاصِمٍ

9282- Usâme b. Zeyd bildiriyor: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bir kızı oğlunun ölmek üzere olduğunu bildirip gelmesi için kendisine haber gönderdi. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Ona: «Allah'ın aldığı da, verdiği de kendisinindir. Onun katında her şeyin belli bir zamana kadar ömrü vardır. Allah'tan yardım dileyip sabretsin» de"* buyurdu. Kızı bir daha haber gönderince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Ben de yanındaydım.

---

[1] Hadîd Sur. 23

[2] Hadîd Sur. 23

—Ravi der ki: Sanırım "Ubey b. Ka'b da vardı" dedi— Çocuk Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kucağına konulunca Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) gözleri yaşardı. Sa'd, kendîsine: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu da nedir (ağlıyorsun)?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Allah'ın kullarının kalbine koyduğu bir rahmettir. Allah ancak merhametli kullarına rahmet eder"* buyurdu.[1]

Buhârî bunu Haccâc b. Minhâl ve Hafs b. Ömer kanalıyla[2] ve Müslim bunu başka kanallarla Âsım'dan rivayet etti.[3]

٩٢٨٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا تَمْتَامٌ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ , نَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ , عَنْ ثَابِتٍ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: مَاتَ ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ مِنْ أُمِّ سُلَيْمٍ , فَقَالَتْ لِأَهْلِهَا: لَا تُحَدِّثُوا أَبَا طَلْحَةَ بِمَوْتِ ابْنِهِ حَتَّى أَكُونَ أَنَا أُحَدِّثُهُ قَالَ: فَجَاءَ فَقَرَّبَتْ إِلَيْهِ عَشَاءَهُ وَشَرَابَهُ , ثُمَّ تَصَنَّعَتْ لَهُ أَحْسَنَ مَا كَانَتْ تَصَنَّعُ لَهُ قَبْلَ ذَلِكَ , فَلَمَّا شَبِعَ , وَرَوَى وَأَصَابَ مِنْهَا حَاجَتَهُ قَالَتْ: يَا أَبَا طَلْحَةَ , لَوْ أَنَّ أَهْلَ بَيْتٍ أَعَارُوا عَارِيَتَهُمْ أَهْلَ بَيْتٍ آخَرِينَ وَطَلَبُوا عَارِيَتَهُمْ أَتَرَى لَهُمْ أَنْ يَمْنَعُوهُمْ؟ قَالَ: لَا. قَالَتْ: فَاحْتَسِبِ ابْنَكَ. قَالَ: تَرَكْتِنِي حَتَّى إِذَا وَقَعْتُ بِمَا وَقَعْتُ تُحَدِّثِينِي بِمَوْتِ ابْنِي؟ فَانْطَلَقَ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ مَا كَانَ مِنْ أَمْرِهِ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَارَكَ اللهُ لَكُمَا فِي غَابِرِ لَيْلَتِكُمَا " فَعَلِقَتْ تِلْكَ اللَّيْلَةِ فَحَمَلَتْ , وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ وَأَبُو طَلْحَةَ وَأُمُّ سُلَيْمٍ مَعَهُ , فَلَمَّا دَنَوْا مِنَ الْمَدِينَةِ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَطْرُقُ الْمَدِينَةَ طُرُوقًا فِي سَفَرٍ , قَالَ: فَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ , فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ , وَاحْتَبَسَ عَلَيْهَا أَبُو طَلْحَةَ , فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: وَاللهِ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ يَا رَبِّ إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي أَنْ أَخْرُجَ مَعَ نَبِيِّكَ إِذَا خَرَجَ , وَأَدْخُلَ مَعَهُ إِذَا دَخَلَ , وَقَدِ احْتَبَسْتُ كَمَا تَرَى. قَالَ: تَقُولُ أُمُّ سُلَيْمٍ: يَا أَبَا طَلْحَةَ , مَا كُنْتُ أَجِدُ الَّذِي كُنْتُ أَجِدُ. فَانْطَلَقَا فَقَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تِلْكَ اللَّيْلَةِ , فَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ فَوَلَدَتْ , فَقَالَتْ لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ: لَا تُطْعِمُهُ شَيْئًا حَتَّى تَغْدُوَ بِهِ إِلَى رَسُولِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *mardâ* (7/5).

[3] Müslim 1/335, 336 (11).

اللهِ ﷺ , وَبَاتَ يُبْكِي حَتَّى أَصْبَحَ , فَغَدَوْتُ بِهِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ , فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَعَلَّ أُمَّ سُلَيْمٍ وَلَدَتْ؟ " قُلْتُ: أَجَلْ. فَقَعَدَ وَجِئْتُ بِهِ حَتَّى وَضَعْتُهُ فِي حِجْرِهِ , فَدَعَا بِعَجْوَةٍ مِنْ عَجْوِ الْمَدِينَةِ فَلَاكَهَا فِي فِيهِ حَتَّى ذَابَتْ , ثُمَّ لَفَظَهَا فِي فِيهِ , فَجَعَلَ الصَّبِيُّ يَتَلَمَّظُ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْظُرُوا إِلَى حُبِّ الْأَنْصَارِ التَّمْرَ " , ثُمَّ مَسَحَ وَجْهَهُ وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللهِ

9283- Enes der ki: Ebû Talha'nın Ümmü Süleym'den olan bir oğlu vardı ve öldü. Ümmü Süleym evdekilere: "Ben söylemedikten sonra Ebû Talha'ya oğlunun ölümünden bahsetmeyin!" dedi. Ebû Talha eve gelince Ümmü Süleym onun yemeğini ve içeceğini önüne koydu. Ardından her zamankinden daha güzel bir şekilde giyinip, süslenip kendini hazırladı. Ebû Talha doyunca suyunu içti ve Ümmü Süleym ile birlikte oldu. Sonra Ümmü Süleym: "Ey Ebû Talha! Bir aile başka bir aileden bir şey ödünç alsa, sonra mal sahibi ödünç verdikleri şeyi geri istese, diğerleri onu vermeyip yanlarında tutabilir mi?" diye sordu. Ebû Talha: "Hayır!" karşılığını verince, Ümmü Süleym: "Oğlunun sevabını Allah'tan bekle" dedi. Bunun üzerine Ebû Talha: "Bu şeyleri yapmamdan sonra mı bana oğlumun öldüğünü söylüyorsun?" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek olanları anlattı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah size bu gecenizi mübârek kılsın"* buyurdu.

O gece Ebû Talha'nın eşi hamile kalmıştı. (Bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuğa çıkmıştı. Ebû Talha ve Ümmü Süleym kendisiyle birlikte idi. Medine'ye yaklaştılar, ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir seferden döndüğü zaman Medine'ye gece girmezdi. Bu ara Ümmü Süleym'in doğum sancıları başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yoluna devam etmiş ve Ebû Talha, eşinin yanında kalmıştı. Ebû Talha: "Rabbim! Sen de biliyorsun ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuğa çıkarken de yolculuktan dönerken de hep yanında bulunmayı isterim. Ancak gördüğün gibi bu doğum olayından dolayı geride kaldım" dedi. Ümmü Süleym: "Ey Ebû Talha! Daha önce çektiğim sancılarım geçti" dedi ve yollarına devam ettiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o gece Medine'ye girdi. Yine Ümmü

Süleym'in sancıları tuttu ve doğum yaptı. Ümmü Süleym ona: "Çocuğu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürene kadar ona bir şey yedirme" dedi. Çocuk sabaha kadar ağlamıştı. Ebû Talha şöyle devam etti: "Sabahleyin onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: «*Sanırım Ümmü Süleym doğum yaptı*» buyurdu. Ben de: «Evet» dedim. Yanına yaklaştım ve çocuğu kucağına koydum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'nin acve hurmalarından istedi ve hurmayı eriyene kadar çiğnedi. Sonra çıkarıp çocuğun ağzına koydu. Çocuk ta onu emmeye başladı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Ensâr'ın hurmayı sevmelerine bakın"* buyurdu. Sonra yüzünü sıvazlayıp ona "Abdullah" adını verdi.[1]

٩٢٨٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ , نَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ , نَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ , عَنْ ثَابِتٍ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ لِأَبِي طَلْحَةَ ابْنٌ مِنْ أُمِّ سُلَيْمٍ فَمَاتَ , فَقَالَتْ لِأَهْلِهَا: لَا تُحَدِّثُوا أَبَا طَلْحَةَ يَا بَنِيَّ , ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ , عَنْ بَهْزِ بْنِ أَسَدٍ , عَنْ سُلَيْمَانَ , وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

9284- Enes der ki: "Ebû Talha'nın, Ümmü Süleym'den olan bir oğlu vardı ve bu oğlu öldü. Ümmü Süleym: "Ey oğullarım! Ebû Talha'ya bir şey söylemeyin" dedi..." Sonrasında Enes söz konusu hadisi aktardı.

Müslim bunu Muhammed b. Hâtim kanalıyla Süleymân'dan[2] ve Buhârî bunu İshâk b. Abdillah kanalıyla Enes b. Mâlik'ten rivayet etti.[3]

٩٢٨٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ , نَا حُمَيْدٌ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: اشْتَكَى ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ فَرَاحَ إِلَى الْمَسْجِدِ وَتُوُفِّيَ الْغُلَامُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ , وَقَالَ فِي الْعَارِيَةِ: فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ اللَّيْلِ قَالَتْ: أَلَمْ تَرَ أَبَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Müslim 2/1689 (22).

[2] Müslim 2/1909 (107).

[3] Buhârî, *edeb* (7/121).

طَلْحَةَ إِلَى آلِ فُلَانٍ اسْتَعَارُوا عَارِيَةً تَمَتَّعُوا بِهَا , فَلَمَّا طُلِبَتْ مِنْهُمْ شَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ ". قَالَ: مَا أَنْصَفُوا. قَالَتْ: فَإِنَّ فُلَانًا , لِابْنِهَا , كَانَ عَارِيَةً مِنَ اللهِ وَقَبَضَهُ اللهُ. فَاسْتَرْجَعَ " , ثُمَّ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَرَوَى هَذِهِ الْقِصَّةَ عُبَادَةُ بْنُ رِفَاعَةَ وَقَالَ فِي آخِرِهَا: " لَقَدْ رَأَيْتُ لِذَلِكَ الْغُلَامِ سَبْعَةَ بَنِينَ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَءُوا الْقُرْآنَ "

9285- Enes der ki: "Ebû Talha'nın oğlu hastalanmıştı. Ebû Talha Mescid'e gitti ve o sırada oğlu vefat etti..." Sonrasında Enes mânâ olarak söz konusu hadisi aktardı. Ancak ödünç alma kısmını: "Gecenin sonunda Ümmü Süleym: «Ey Ebû Talha! Filan oğullarının yaptıklarını gördün mü? Bir şeyi ödünç alıp kullandılar. Kendilerinden geri istenince de geri vermek güçlerine gitti» dedi. Bunun üzerine Ebû Talha: «İnsaflı davranmamışlar» karşılığını verdi. Ümmü Süleym: «Filan kişinin oğlu Allah'tan almış olduğu bir emanetti. Allah onu kabzetti» deyince, Ebû Talha istircâ etti. Ertesi gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gitti..." şeklinde rivayet ettikten sonra söz konusu hadisi zikretmiştir.[1]

Bu hadisi Ubâde b. Rifâa aktarmış ve rivayetinin sonunda: "O çocuğun (Abdullah'ın) yedi oğlu olduğunu ve hepsinin Kur'ân'ı okuduklarını (hıfzettiklerini) gördüm" demiştir.

٩٢٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ , عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ , إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ , عَنِ ابْنِ أَبِي أُوَيْسٍ , عَنْ مَالِكٍ , وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

9286- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Ergenlik çağına girmemiş) üç çocuğu ölen bir Müslümanın cehenneme girmesi sadece Yüce Allah'ın bu yöndeki (herkes cehenneme uğrayacaktır) yemininden dolayı olacaktır"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (1/455) ve Ahmed, *Müsned* (3/105, 106).

[2] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 3/374 (1060).

Buhârî bunu İbn Ebî Üveys kanalıyla[1] ve Müslim bunu Yahya b. Yahya kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٢٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى , نَا مُسَدَّدٌ , نَا أَبُو عَوَانَةَ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ ذَكْوَانَ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيثِكَ فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللهُ. فَقَالَ: " اجْتَمِعْنَ يَوْمَ كَذَا كَذَا فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا " فَاجْتَمَعْنَ , فَأَتَاهُنَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللهُ , ثُمَّ قَالَ: " مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ بَيْنَ يَدَيْهَا مِنْ وَلَدِهَا ثَلَاثَةً إِلَّا كَانُوا لَهَا حِجَابًا ". فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَاثْنَيْنِ؟ قَالَ: فَأَعَادَتْهَا مَرَّتَيْنِ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَاثْنَيْنِ وَاثْنَيْنِ وَاثْنَيْنِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُسَدَّدٍ , وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنْ أَبِي كَامِلٍ , عَنْ أَبِي عَوَانَةَ , وَهَذَا عَلَى مَنْ أُصِيبَ مِنْهُمْ فَصَبَرَ وَاحْتَسَبَ فَقَدْ

9287- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bir kadın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Hadislerini hep erkekler öğrenmektedir. Bize de bir gün ayır ki biz de Allah'ın sana öğretmiş olduğu şeylerden öğrenelim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Filan gün filan yerde toplanın"* buyurdu. Kadınlar o yerde toplanınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın kendisine bildirdiğinden onlara bir şeyler öğretti. Sonra: *"Sizden (buluğa ermemiş) üç çocuğu ölen hiç kimse yoktur ki o çocuklar kendilerine (ateşe karşı) perde olmasınlar"* buyurdu. İçlerinden bir kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Ya iki çocuğu ölenin durumu nedir?" deyip bunu iki defa tekrar edince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki çocukta (da aynı durum geçerlidir), iki çocukta (da aynı durum geçerlidir), iki çocukta (da aynı durum geçerlidir)"* buyurdu.[3]

---

[1] Buhârî, *eymân ve'n-nüzûr* (7/224).

[2] Müslim 3/2028 (150).

[3] İsnâdı sahihtir.

Buhârî bunu Müsedded kanalıyla[1] ve Müslim bunu Ebû Kâmil kanalıyla Ebû Avâne'den rivayet etti.[2]

٩٢٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ , أَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَ أَبَاذِيُّ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , نَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ , عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أُصِيبَ لَهُ وَلَدَانِ أَوْ ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ فَاحْتَسَبَهُمْ كَانُوا لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ الدَّرَاوَرْدِيِّ عَنْ سُهَيْلٍ

9288- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birinin buluğa ermemiş iki veya üç çocuğu ölür de, onların sevabını dilerse, o çocuklar mutlaka kendisi ile cehennem arasında perde olurlar"* buyurmuştur.[3]

Müslim bunu Darâverdî kanalıyla Süheyl'den rivayet etti.[4]

٩٢٨٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ , عَنْ مَحْمُود بْنِ لَبِيدٍ , عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ مَاتَ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَاحْتَسَبَهُمْ دَخَلَ الْجَنَّةَ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَاثْنَانِ؟ قَالَ: " وَاثْنَانِ " فَقَالَ مَحْمُودٌ لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: " وَاللهِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ لَوْ قُلْتُمْ: وَاحِدًا قَالَ: وَاحِدٌ ". قَالَ: " أَنَا وَاللهِ أَظُنُّ ذَلِكَ "

9289- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallellahu aleyhi vesellem): *"Birinin (buluğa ermemiş) üç çocuğu ölür de onların sevabını dilerse cennete girer"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Ya iki çocuğu ölenin durumu nedir?" dediğimde: "*İki çocukta da aynı durum geçerlidir*" buyurdu.[5]

---

[1] Buhârî, *i'tisâm* (8/149).

[2] Müslim 3/2028, 2029 (152).

[3] İsnâdı zayıftır, ancak kendisine mutâbaât edilmiştir.

[4] Müslim 3/2028 (151).

[5] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/306) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (4/261, 262).

Ravi Mahmûd, Câbir b. Abdillah'a: "Vallahi gördüğüm kadarıyla: «Ya bir çocuğu ölenin durumu nedir?» deseydiniz: «*Bir çocukta da aynı durum geçerlidir*» buyururdu" deyince, Câbir b. Abdillah: "Vallahi ben de aynı görüşteyim" dedi.

٩٢٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا أبو كُرَيْبٌ , نَا حَفْصٌ , فَقَالَ: سَمِعْتُ طَلْقَ بْنِ مُعَاوِيَةَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ بْنَ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ , يَذْكُرُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتِ: ادْعُ اللهَ لَهُ , فَإِنِّي دَفَنْتُ ثَلَاثَةً فَقَالَ: " لَقَدِ احْتَظَرْتِ بِحِظَارٍ شَدِيدٍ مِنَ النَّارِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ

9290- Ebû Hureyre der ki: Kadının biri küçük bir oğluyla birlikte Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Bundan önce üç çocuğumu defnettim. Bunun için Yüce Allah'a dua et de hayatta kalsın" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman cehennem ateşinden sağlam bir şekilde korundun"* buyurdu.[1]

Müslim[2] bunu Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla bir başkası da Hafs b. Ğiyâs kanalıyla rivayet etti.

٩٢٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , ثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ , ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ , نَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ , نَا عَوْفٌ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَمُوتُ لَهُمَا ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُمُ اللهُ وَأَبَوَيْهِمُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ " قَالَ: " وَيَكُونُونَ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُمْ: ادْخُلُوا. فَيَقُولُونَ: حَتَّى يَجِيءَ أَبَوَانَا. قَالَ: فَيُقَالُ لَهُمْ: ادْخُلُوا أَنْتُمْ وَأَبَوَاكُمْ بِفَضْلِ رَحْمَةِ اللهِ "

9291- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Müslüman bir çiftin buluğa ermemiş üç çocuğu ölürse, Allah o çocukları ve anne babalarını rahmetiyle cennete sokar. Cennetin kapılarında bir kapıda olurlar ve kendilerine: «Girin« denilir. Onlar da: «Anne babamız gelmeden*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/2030 (155).

girmeyiz» deyince, kendilerine: «Siz de, anne babanızda Allah'ın rahmetiyle girin» denilir."[1]

٩٢٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , قَالَا: نَا أَبُو عَمْرو بْنُ السَّمَّاكِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ , نَا هِشَامٌ يَعْنِي ابْنَ حَسَّانٍ , عَنِ الْحَسَنِ , عَنْ صَعْصَعَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ , قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُودُ جملا لَهُ , أَوْ يَسُوقُهُ فِي عُنُقِهِ قُرْبَةً , فَقُلْتُ: يَا أَبَا ذَرٍّ , مَا مَالُكَ؟ قَالَ لِي: عَمَلِي. قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَا ذَرٍّ: مَا مَالُكَ؟ , قَالَ لِي: عَمَلِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ , قَالَ: قُلْتُ: أَلَا تُحَدِّثُنِي شَيْئًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ. قَالَ: سَمِعْته يَقُولُ: " مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَمُوتُ لَهُمَا ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُمُ اللهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ , وَمَا مِنْ مُسْلِمٍ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللهِ إِلَّا ابْتَدَرَتْهُ حَبَبَةُ الْجَنَّةِ "

9292- Sa'sa'a b. Muâviye der ki: Devesini çekmekte olan Ebû Zer ile karşılaştım. Boynuna da bir kırba asılıydı. Ona: "Ey Ebû Zer! Malın nedir?" dediğimde: "(Malım) amelimdir" karşılığını verdi. Bir daha: "Ey Ebû Zer! Malın nedir?" dediğimde: "(Malım) amelimdir" karşılığını verdi. Bir daha: "Ey Ebû Zer! Malın nedir?" dediğimde: "(Malım) amelimdir" karşılığını verdi ve bunu üç defa tekrar etti. Kendisine: "Bize, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş olduğun bir şey anlatmayacak mısın?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Buluğa ermemiş üç çocuğu ölen hiçbir Müslüman çift yoktur ki Allah, o çocuklara olan lütfundan dolayı onları (o çocukları ve anne babayı) cennete sokmuş olmasın. Allah yolunda çifte sadaka veren hiçbir Müslüman yoktur ki cennet sevgilileri onları karşılamasın."*[2]

٩٢٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ , قَالَا: نَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ , نَا الْعَوَّامُ , عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ , مَوْلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ , عَنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *cenâiz* (4/25).

[2] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (5/164), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/353), İbn Hibbân, *Sahîh* (4/260, 7/78) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/154, 155 (1644).

أَبِي عُبَيْدَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَدَّمَ ثَلَاثَةً لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانُوا لَهُ حِصْنًا حَصِينًا مِنَ النَّارِ " قَالَ: فَقَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ: قَدَّمْتُ اثْنَيْنِ قَالَ: " وَاثْنَيْنِ ". قَالَ أَبُو ذَرٍّ: قَدَّمْتُ وَاحِدًا. قَالَ: " وَوَاحِدًا , وَلَكِنْ إِنَّمَا ذَاكَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى "

9293- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buluğa ermemiş üç çocuğu ölen kimseye o çocuklar cehennem ateşine karşı sağlam kale olurlar"* buyurdu. Kurrâların (Kur'ân hafızlarının) önderlerinden Ubey b. Ka'b Ebu'l-Münzir: "Benim iki çocuğum öldü" deyince, Ebû Zer: "Benim bir çocuğum öldü" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Bir çocukta da aynı durum geçerlidir. Ancak bu karşılık musibeti ilk yaşama (anında gösterilen sabrın) karşılığıdır"* buyurdu.[1]

٩٢٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ , نَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ الْوَاسِطِيُّ , نَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ , عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ , مَوْلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ , عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ مَضَى لَهُمَا ثَلَاثَةٌ مِنْ أَوْلَادِهِمْ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا كَانُوا لَهُمَا حِصْنًا حَصِينًا مِنَ النَّارِ " قَالَ أَبُو ذَرٍّ: مَضَى لَنَا اثْنَانِ. قَالَ: " وَاثْنَانِ " قَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ: مَضَى لِي وَاحِدٌ يَا رَسُولَ اللهِ , قَالَ: " وَوَاحِدٌ , وَذَاكَ فِي الصَّدْمَةِ الْأُولَى " لَفْظُ حَدِيثِ الْمُقْرِئِ

9294- İbn Mes'ûd bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman bir çiftin buluğa ermemiş üç çocuğu ölürse, o çocuklar kendileri için cehennem ateşine karşı sağlam kale olurlar"* buyurdu. Ebû Zer: "Bizim iki çocuğumuz öldü" deyince, kurrâların önderlerinden Ubey b. Ka'b Ebu'l-Münzir: "Benim bir çocuğum öldü" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir*

---

[1] İsnâdının munkatı olmasından dolayı zayıftır. Tirmizî 3/375 (1061) ve İbn Mâce 1/512 (1606).

çocukta da aynı durum geçerlidir. Ancak bu karşılık, musibeti ilk yaşama (anında gösterilen sabrın) karşılığıdır" buyurdu.[1]

Lafız el-Mukrî'nin lafzıdır.

٩٢٩٥ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ إِمْلَاءً , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَلِيٍّ الدَّقَّاقُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ , نَا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبِرَكِيُّ , نَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ بَارِقٍ الْحَنَفِيُّ , حَدَّثَنِي سِمَاكُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحَنَفِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يَا عَائِشَةُ , مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ بِهِمَا " قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللهِ , فَمَنْ كَانَ لَهُ فَرَطٌ وَاحِدٌ؟ قَالَ: " وَمَنْ كَانَ لَهُ فَرَطٌ وَاحِدٌ يَا مُوَفَّقَةُ " قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللهِ , فَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ فَرَطٌ قَالَ: " فَأَنَا فَرَطُ مَنْ لَا فَرَطَ لَهُ , لَمْ يُصَابُوا بِمِثْلِيْ " تَابَعَهُ يَحْيَى الْقَطَّانُ وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ وَغَيْرُهُمَا , عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ بَارِقٍ

9295-Abdullah b. Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Âişe! Ümmetimden buluğa ermemiş iki çocuğu ölen kimseyi Allah onlar sebebiyle cennete sokar"* buyurduğunu işittim. Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ya bir çocuğu ölen kimse ne olacak?" diye sorunca: "*Bir çocukta da aynı durum geçerlidir, ey (ümmete yönelik hayırlarda) muvaffak olacak kadın!*" buyurdu. Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ya hiç çocuğu ölmeyen kişinin durumu ne olacak?" diye sorunca: *"Bu durumda ümmetimin önde gönderdiği kişi ben olacağım. Zira benden daha büyük kayıpları olmayacaktır"* buyurdu.[2]

Yahya el-Kattân, Nasr b. Ali ve başkası bunu Abdi Rabbih b. Bârik'ten rivayet etmişlerdir.

٩٢٩٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ , وَعَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ , قَالَا: نَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , قَالَ: قَالَ أَبِي: نَا أَبُو السَّلِيلِ , عَنْ أَبِي حَسَّانٍ , قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي هُرَيْرَةَ: إِنَّهُ قَدْ

---

[1] İsnâdının munkatı olmasından dolayı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/353, 354) ve Ahmed, *Müsned* (1/451).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Tirmizî 3/376 (1062).

مَاتَ لِي ابْنَانِ , فَهَلْ أَنْتَ مُحَدِّثِي عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِحَدِيثٍ تُطَيِّبُ بِهِ أَنْفُسَنَا عَنْ مَوْتَانَا؟ قَالَ: قَالَ: نَعَمْ " صِغَارُهُمْ دَعَامِيصُ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَلْقَى أَحَدُهُمْ أَبَاهُ , أَوْ قَالَ: أَبَوَيْهِ فَيَأْخُذُ بِثَوْبِهِ , - أَوْ قَالَ: بِيَدِهِ - كَمَا آخُذُ أَنَا بِضْعَةَ ثَوْبِكَ هَذَا فَلَا يَتَنَاهَى , أَوْ قَالَ: لَا يَنْتَهِي حَتَّى يُدْخِلَهُ اللهُ وَإِيَّاهُ الْجَنَّةَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ سُوَيْدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ مُعْتَمِرٍ

9296- Ebû Hassân der ki: Ebû Hureyre'ye: "Benim iki çocuğum öldü. Sen, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüzden yana içimizi ferahlatacak bir hadis işitin mi?" deyince, Ebû Hureyre şu karşılığı verdi: "Evet! Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Müslümanların ölen küçük çocukları cennette istedikleri gibi dolaşırlar. Bunlardan biri babası veya ana babasıyla karşılaştığı zaman şu an senin giysinden tuttuğum gibi giysisinin ucundan veya elinden tutar ve onunla birlikte cennete girene kadar da bırakmaz."*[1]

Müslim bunu Suveyd ve Muhammed b. Abdi'l-A'lâ kanalıyla Mu'temir'den rivayet etti.[2]

٩٢٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ , نَا الْحَجَّاجُ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ , نَا شُعْبَةُ , قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ قُرَّةَ أَبَا إِيَاسٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ , أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَأْتِي النَّبِيَّ ﷺ وَمَعَهُ بُنَيٌّ لَهُ , فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَتُحِبُّهُ؟ " فَقَالَ: أُحِبُّكَ وَاللهِ كَمَا أُحِبُّهُ. قَالَ: فَفَقَدَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " مَا فَعَلَ بُنَيُّ فُلَانٍ؟ " قَالُوا: تُوُفِّيَ يَا رَسُولَ اللهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَمَا يَسُرُّكَ أَنَّهُ كُلَّمَا أَتَيْتَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ تَسْتَفْتِحُهُ يَسْعَى حَتَّى يَفْتَحَ لَكَ؟ ". فَقَالَ رَجُلٌ: أَلَهُ خَاصَّةً أَمْ لَنَا كُلَّنَا؟ فَقَالَ: " لَكُمْ كُلُّكُمْ "

9297- Muâviye b. Kurre Ebû İyâs, babasından bildiriyor: Adamın biri küçük bir oğluyla birlikte Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelirdi. Bir defasında ona: *"Oğlunu seviyor musun?"* diye sorunca, adam: "Vallahi onu sevdiğim gibi seni de sevmekteyim" dedi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/2029 (154).

bir süre çocuğu göremeyince: *"Filanın oğluna ne oldu?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Çocuk öldü" dediklerinde, babasına: *"Cennet kapılarından birine açmak için her geldiğinde çocuğunun kapıyı açması seni mutlu etmez mi?"* buyurdu. Orada bulunan bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu durum sadece ona has bir şey mi, yoksa hepimiz için de geçerli mi?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aksine hepiniz için geçerlidir"* buyurdu.[1]

٩٢٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي , نَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا خَالِدُ بْنُ مَيْسَرَةَ أَبُو حَاتِمٍ الْبَصْرِيُّ , وَكَانَ , يَنْزِلُ بِمَكَّةَ , عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا جَلَسَ تَحَلَّقَ إِلَيْهِ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ , وَفِيهِمْ رَجُلٌ لَهُ بُنَيٌّ صَغِيرٌ يَأْتِيهِ مِنْ خَلْفِ ظَهْرِهِ , فَفَقَدَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِلَى أَنْ ظَعَنَ فِي جَنَازَةِ ذَلِكَ الصَّبِيِّ قَالَ: فَامْتَنَعَ الرَّجُلُ مِنَ الْحَلْقَةِ لَمْ يَحْضُرْهَا يَذْكُرُ بَنِيهِ حُزْنًا عَلَيْهِ قَالَ: وَفَقَدَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " مَا بَالِي لَا أَرَى فُلَانًا؟ " قَالُوا: يَا نَبِيَّ الله بنيه , هَلَكَ الَّذِي رَأَيْتَهُ فَمَنَعَهُ الْحُزْنُ عَلَيْهِ , وَالذِّكْرُ لَهُ أَنْ يَحْضُرَ الْحَلْقَةَ. فَلَقِيَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ , فَسَأَلَهُ عَنْ بُنَيِّهِ , فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ هَلَكَ قَالَ: فَعَزَّاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " يَا فُلَانُ , أَيُّمَا كَانَ أَحَبَّ إِلَيْكَ أَنْ تُمَتَّعَ بِهِ عُمُرَكَ , أَوْ لَا تَأْتِي غَدًا بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ إِلَّا وَجَدْتَهُ قَدْ سَبَقَكَ إِلَيْهِ يَفْتَحُهُ لَكَ؟ " قَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ , لَا بَلْ يَسْبِقُنِي إِلَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ أَحَبُّ إِلَيَّ. قَالَ: " فَذَاكَ لَكَ " فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ , أَهَذَا لِهَذَا خَاصَّةً , أَمْ مَنْ هَلَكَ لَهُ طِفْلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَانَ ذَاكَ لَهُ؟ قَالَ: " بَلْ مَنْ هَلَكَ لَهُ طِفْلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَانَ ذَلِكَ لَهُ "

9298- Muâviye b. Kurre, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturduğu zaman ashâbı etrafında halka kurardı. O halkada bulunan bir adamın da küçük bir çocuğu vardı ve gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında dururdu. Çocuk ölünce adam, oğlunu hatırlayıp üzüldüğü için sohbet için kurulan halkaya gelmez oldu. Bir müddet Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu göremeyince: *"Filan kişiye ne oldu?"* diye sordu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Gördüğün çocuk öldü ve ona olan üzüntüsünden dolayı (babası) sohbet halkasına gelmez oldu" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] İsnâdı sahihtir. Nesâî, *cenâiz* (4/22, 23).

bu adamla karşılaşmca ona oğlunu sordu ve adam oğlunun öldüğünü söyledi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine taziyede bulunduktan sonra: *"Ey Filan! Ömrün boyunca onunla teselli olmak mı ya da yarın cennet kapılarından bir kapıya geldiğinde seni geçtiğini ve kapıyı açmaya geldiğini görmek mi istersin?"* buyurdu. Adam: "Hayır ey Allah'ın Resûlü! Cennet kapısına benden önce gitmesi benim için daha iyidir" dedi. *"O zaman o (istediğin) senindir"* buyurdu. Bunun üzerine Ensâr'dan bir adam kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu durum sadece ona has bir şey mi, yoksa Müslümanlardan çocuğu ölen her kişi için mi geçerli?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, Müslümanlardan çocuğu ölen her kişi için geçerlidir"* buyurdu.[1]

٩٢٩٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ , نَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْعَلَاءِ , وَابْنِ جَابِرٍ قَالَا: نَا أَبُو سَلَّامٍ , وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الْكِرْمَانِيُّ , بِمَكَّةَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحَضْرَمِيُّ , نَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْعَلَاءِ , أَنَا أَبُو سَلَّامٍ الْأَسْوَدُ , نَا أَبُو سَلْمَى , رَاعِي رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " بَخٍ بَخٍ , خَمْسٌ مَا أَثْقَلَهُنَّ فِي الْمِيزَانِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ , وَسُبْحَانَ اللهِ , وَالْحَمْدُ لِلَّهِ , وَاللهُ أَكْبَرُ , وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ يُتَوَفَّى لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ فَيَحْتَسِبُهُ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ: " خَمْسٌ مَنْ أَثْقَلَهُنَّ فِي الْمِيزَانِ "

9299- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çobanı Ebû Selmâ der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Beş şey Mizan'da ağır gelmeleri bakımından öylesine güzel ki! Lâ ilâhe illallah, Sübhânallah, Elhamdülillâh, Allahu Ekber demek ile salih bir oğlu vefat eden bir kişinin Allah rızasını umarak buna sabretmesidir."*[2]

İbn Abdân'ın rivayetinde ifade: *"Beş şey Mizan'da ne kadar ağırdır"* şeklindedir.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı sahihtir. Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (167), İbn Hibbân, *Sahîh* (2/99, 100), İbn Ebî Âsım, *Sünne* 2/362 (781), Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/348 (873) ve Hâkim, *Müstedrek* (7/4339.

٩٣٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا تَعُدُّونَ الرَّقُوبَ فِيكُمْ؟ " قَالُوا: الرَّقُوبُ الَّذِي لَا يُولَدُ لَهُ. قَالَ: " لَا , وَلَكِنِ الرَّقُوبُ الَّذِي لَا يُقَدِّمُ مِنْ وَلَدِهِ شَيْئًا ". أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ

9300- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz kime rakûb diyorsunuz?"* diye sorunca: "Çocuğu olmayana diyoruz" dedik. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Aksine rakûb, çocuklarından hiçbirini kendisinden önce âhirete göndermeyendir"* buyurdu.[1]

Müslim bunu Ebû Muâviye kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٣٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَصَّارُ الْكُوفِيُّ , أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ , عَنْ بَشِيرِ بْنِ مُهَاجِرٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ بَلَغَهُ وَفَاةُ ابْنِ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ , فَقَامَ وَقُمْنَا مَعَهُ فَلَمَّا رَآهَا , قَالَ: " مَا هَذَا الْجَزَعُ؟ " , قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَمَا لِي لَا أَجْزَعُ وَأَنَا رَقُوبٌ لَا يَعِيشُ لِي وَلَدٌ. فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّمَا الرَّقُوبُ الَّذِي يَعِيشُ وَلَدُهَا , أَمَا تُحِبِّينَ أَنْ تَرَيْهِ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ وَهُوَ يَدْعُوكِ إِلَيْنَا؟ " قَالَتْ: بَلَى. قَالَ: " فَإِنَّهُ كَذَلِكَ "

9301- Abdullah b. Bureyde, babasından bildiriyor: Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iken Ensâr'dan bir kadının oğlunun öldüğü haberini aldı. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) kalkınca biz de kendisiyle birlikte kalktık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadını görünce: *"Bu feryat etme de nedir?"* diye sordu. Kadın: "Nasıl feryat etmeyeyim, ben rakûb birisiyim, doğan çocuklarım ölmektedir" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rakûb kimse çocukları yaşayandır. Sen çocuğunu cennet kapısında seni bize davet ederken*

---

[1] İsnâdı zayıftır, ancak sahih bir hadistir.

[2] Müslim, *el-birr ve's-sıla* (3/2014).

görmek istemez misin?" buyurdu. Kadın: "İsterim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"O zaman öyle olacaktır"* buyurdu.[1]

٩٣٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا الْكَارِزِيُّ , أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ , فِي حَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ , وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , مَا لِي مِنْ وَلَدٍ. قَالَ: " مَا قَدَّمْتَ مِنْهُمْ؟ " قَالَ: فَمَنْ خَلَّفْتُ بَعْدِي؟ قَالَ: " لَكَ مِنْهُمْ مَا لِمُضَرَ مِنْ وَلَدِهِ"

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: نَا ابْنُ عُلَيَّةَ , عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ , عَنْ سَعِيدٍ , عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيِّ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَقَالَ حُمَيْدٌ: لَأَنْ أُقَدِّمَ سِقْطًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مِائَةِ مُسْتَلِءِمٍ قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ قَوْلُهُ: " لَكَ مِنْهُمْ مَا لِمُضَرَ مِنْ وَلَدِهِ " يَقُولُ: إِنَّ مُضَرَ لَيْسَ يُؤْجَرُ فِيمَنْ مَاتَ مِنْ وَلَدِهِ , وَقَوْلُهُ: مِائَةُ مُسْتَلِءِمٍ يَعْنِي: أَنَّهُ قَدْ لَبِسَ لَأْمَتَهُ , يَعْنِي: الدِّرْعَ

9302- Ebû Ubeyd bildiriyor: Bir adam Allah Resûlü'ne (sellellahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Çocuğumdan bana ne vardır?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlardan sana senden önce gönderdiklerin vardır?"* buyurdu. Adam: "Benden sonra kalanlardan neyim vardır?" diye sorunca da: *"Mudar kabilesinin çocuklarından kendilerine ne varsa, sana da onlardan o vardır"* buyurdu.[2]

Ebû Ubeyd der ki: İbn Uleyye bunu Leys b. Ebî Süleym kanalıyla Saîd'den, o da Humeyd b. Abdirrahman el-Himyerî'den, o da Allah Resûlü'nden (sallellahu aleyhi vesellem) aktarmıştır. Humeyd der ki: Benden önce bir düşük göndermem benim için geriye (Allah yolunda savaşan) yüz zırhlı bırakmamdan daha iyidir. Ebû Ubeyd der ki: *"Mudar kabilesinin çocuklarından kendilerine ne varsa, sana da onlardan o vardır"* buyruğu, Mudar kabilesi ölen çocuğundan dolayı sevap kazanamaz mânâsındadır.

٩٣٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , فِي آخَرِينَ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامِ بْنِ مِلَاسٍ النُّمَيْرِيُّ , نَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ , نَا حُمَيْدٌ , عَنْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Bezzâr, *Müsned* (1/405) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/383, 384).

[2] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir.

أَنَسٍ قَالَ: أُصِيبَ حَارِثَةُ يَوْمَ بَدْرٍ , فَجَاءَتْ أُمُّهُ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , قَدْ عَلِمْتَ مَنْزِلَ حَارِثَةَ مِنِّي , فَإِنْ يَكُ فِي الْجَنَّةِ صَبَرْتُ , وَإِنْ يَكُ غَيْرَ ذَلِكَ تَرَى مَا أَصْنَعُ. فَقَالَ: " جَنَّةٌ وَاحِدَةٌ؟ إِنَّهَا جِنَانٌ كَثِيرَةٌ , وَإِنَّهُ فِي الْفِرْدَوْسِ الْأَعْلَى "

9303- Enes der ki: Hârise, Bedr savaşında şehid olmuştu. Annesi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Hârise'nin yanımdaki değerini biliyorsun. Eğer o cennette ise sabrederim (ve ecrini Allah'tan beklerim). Eğer değilse, ne yapayım, ne yapmamı tavsiye edersin?" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir tane mi cennet var. Birçok cennet vardır ve Harise, Firdevs cennetindedir"* buyurdu.[1]

٩٣٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الضُّبَعِيُّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ السَّرِيُّ , نَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , عَنْ ثَوَابَةُ بْنُ مَسْعُودٍ , عَمَّنْ حَدَّثَهُ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , أَنَّهُ قَالَ: تُوُفِّيَ ابْنٌ لِعُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ , فَاشْتَدَّ حُزْنُهُ عَلَيْهِ حَتَّى اتَّخَذَ فِي دَارِهِ مَسْجِدًا يَتَعَبَّدُ فِيهِ , فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: " يَا عُثْمَانُ , إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَكْتُبْ عَلَيْنَا الرَّهْبَانِيَّةَ , إِنَّمَا رَهْبَانِيَّةُ أُمَّتِي الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ , يَا عُثْمَانُ بْنَ مَظْعُونٍ , إِنَّ لِلْجَنَّةِ ثَمَانِيَةَ أَبْوَابٍ , وَلِلنَّارِ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ فَمَا يَسُرُّكَ أَنْ لَا تَأْتِيَ بَابًا مِنْهَا إِلَّا وَقَدْ وَجَدْتَ ابْنَكَ إِلَى جَنْبِكَ آخِذًا بِحُجْزَتِكَ , يُسْتَشْفَعُ لَكَ إِلَى رَبِّكَ عَزَّ وَجَلَّ " قَالَ: بَلَى. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَلَنَا فِي فَرَطِنَا مَا لِعُثْمَانَ؟ قَالَ: " نَعَمْ , لِمَنْ صَبَرَ مِنْكُمْ وَاحْتَسَبَ " ثُمَّ قَالَ لَهُ: " يَا عُثْمَانُ بْنَ مَظْعُونٍ , مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ , ثُمَّ جَلَسَ يَذْكُرُ اللهَ حَتَّى مَطْلَعِ الشَّمْسِ كَانَ لَهُ فِي الْفِرْدَوْسِ سَبْعُونَ دَرَجَةً بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَرَكْضِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ سَبْعُونَ سَنَةً , وَمَنْ صَلَّى الظُّهْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ خَمْسُونَ دَرَجَةً بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَرَكْضِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ خَمْسِينَ سَنَةً , وَمَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْعَصْرِ فِي جَمَاعَةٍ , كَانَ لَهُ كَأَجْرِ ثَمَانِيَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ كُلُّهُمْ رَبُّ بَيْتٍ أَعْتَقَهُمْ , وَمَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَحَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَعُمْرَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ , وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *meğâzî* (5/9), *rikâk* (7/200, 201) ve *cihâd* (3/206).

9304- Enes b. Mâlik der ki: Osmân b. Maz'ûn'un bir oğlu vefat etmişti. Osmân, oğlunun ölümüne çok üzülmüştü. Bu sebeple evinin avlusunda bir mescid edinmiş ve onda ibadet etmeye başlamıştı. Bu durum Allah Resûlü'ne (sallallahu alayhi vesellam) bildirilince: *"Ey Osmân b. Maz'ûn! Yüce Allah bize ruhbanlığı farz kılmamıştır. Ancak ümmetimin ruhbanlığı, Allah yolunda cihad etmektir. Ey Osmân b. Maz'ûn! Cennetin sekiz kapısı vardır. Cehennemin de yedi kapısı vardır. Cennetin bir kapısına geldiğinde oğlunun kuşağından tutup Yüce Rabbinden senin için şefaat dilemesini istemez misin?"* diye sordu. Osmân: "İsterim" dedi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Ölen çocuklarımızdan dolayı aynı şey bizim için de geçerli midir?" denildi. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Evet, böylesi bir durumda sabredip ecrini Allah'tan bekleyen her bir kişi için aynı şey geçerlidir"* buyurdu.

Sonra şöyle devam etti: *"Ey Osmân b. Maz'ûn! Her kim sabah namazını cemaatle kılar ve güneş çıkana kadar oturup Allah'ı zikrederse, cennette o kimse için yetmiş derece vardır. Her bir derece arasında asil bir atın ancak yetmiş yılda geçebileceği bir mesafe vardır. Kim de öğle namazını (cemaatle) kılarsa cennette o kimse için elli derece vardır. Her bir derece arasında asil bir atın ancak elli yılda geçebileceği bir mesafe vardır. İkindi namazını cemaatle kılan kişiye de İsmâîl'in soyundan sekiz kişiyi azad etmiş gibi ecir vardır. Kim de akşam namazını cemaatle kılarsa ona kabul edilen bir hac ve bir umre ecri vardır. Yatsı namazını cemaatle kılan kişiye de Kadir gecesini ihya eden kişinin ecri gibi ecir vardır."*[1]

٩٣٠٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , فِي التَّارِيخِ أَنَا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ , نَا عَمْرُو بْنُ هِشَامٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ الْقُهُسْتَانِيُّ , نَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ بَكْرِ بْنِ خُنَيْسٍ , عَنْ ضِرَارِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: تُوُفِّيَ ابْنٌ لِعُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ فَحَزِنَ عَلَيْهِ حُزْنًا شَدِيدًا , وَاتَّخَذَ فِي دَارِهِ مُصَلًّى يَتَعَبَّدُ فِيهِ , وَغَابَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ خَمْسَ عَشْرَةَ لَيْلَةً , فَسَأَلَ عَنْهُ النَّبِيُّ فَأَخْبَرُوهُ أَنَّهُ مَاتَ لَهُ ابْنٌ , وَأَنَّهُ حَزِنَ عَلَيْهِ حُزْنًا شَدِيدًا , وَأَنَّهُ اتَّخَذَ فِي دَارِهِ مُصَلًّى يَتَعَبَّدُ فِيهِ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ادْعُهُ لِي , وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ " فَلَمَّا أَتَاهُ قَالَ لَهُ: يَا عُثْمَانُ بْنَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

مَظْعُونٍ , أَمَا تَرْضَى أَنَّ لِلْجَنَّةِ ثَمَانِيَةَ أَبْوَابٍ , وَلِلنَّارِ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ , لَا تَنْتَهِي إِلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ , إِلَّا وَجَدْتَ ابْنَكَ قَائِمًا عِنْدَهُ آخِذًا بِحُجْزَتِكَ يَشْفَعُ لَكَ عِنْدَ رَبِّكَ؟ " قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ: وَلَنَا فِي أَبْنَائِنَا مِثْلُ ذَلِكَ؟ قَالَ: " نَعَمْ , وَلِكُلِّ مَنِ احْتَسَبَ مِنْ أُمَّتِي " ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عُثْمَانُ , هَلْ تَدْرِي مَا رَهْبَانِيَّةُ الْإِسْلَامِ؟ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ " يَا عُثْمَانُ مَنْ صَلَّى الْغَدَاةَ فِي الْجَمَاعَةِ , ثُمَّ ذَكَرَ اللهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كَانَتْ لَهُ كَحَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ , وَعُمْرَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ , وَمَنْ صَلَّى صَلَاةَ الظُّهْرِ فِي جَمَاعَةٍ كَانَتْ لَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ صَلَاةً كُلُّهَا مِثْلُهَا وَسَبْعِينَ دَرَجَةً فِي الْفِرْدَوْسِ , وَمَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْعَصْرِ فِي جَمَاعَةٍ , ثُمَّ ذَكَرَ اللهَ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ كَانَتْ لَهُ كَعِتْقِ ثَمَانِيَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ دِيَةُ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمُ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا , وَمَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْمَغْرِبِ فِي جَمَاعَةٍ كَانَتْ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ صَلَاةً كُلُّهَا مِثْلُهَا وَسَبْعِينَ دَرَجَةً فِي جَنَّةِ عَدْنٍ , وَمَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ "

9305- Enes b. Mâlik der ki: Osmân b. Maz'ûn'un bir oğlu vefat etmiş ve Osmân, oğlunun ölümüne çok üzülmüştü. Bu sebeple evinin avlusunda bir namazgâh edinmiş ve onda ibadet etmeye başlamıştı. On beş gece Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) görünmemişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu sorunca oğlunun öldüğünü, bu sebeple çok üzüldüğünü ve evinin avlusunda bir namazgâh edinip onda ibadet etmeye başladığını söylediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanıma gelmesini söyle ve onu cennetle müjdele"* buyurdu. Osmân b. Maz'ûn gelince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Osmân b. Maz'ûn! Cennetin sekiz kapısı vardır. Cehennemin de yedi kapısı vardır. Cennetin bir kapısına geldiğinde oğlunun kuşağından tutup Yüce Rabbinden senin için şefaat dilemesini istemez misin?"* buyurdu. Osmân: "İsterim ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Bunun üzerine Muhammed'in ashâbı: "Ölen çocuklarımızdan dolayı aynı şey bizim için de geçerli midir?" deyince: *"Evet, böylesi bir durumda sabredip ecrini Allah'tan bekleyen ümmetimden her bir kişi için aynı şey geçerlidir"* buyurdu.

Sonra şöyle devam etti: *"Ey Osmân! İslam'ın ruhbanlığının ne olduğunu biliyor musun? İslam'ın ruhbanlığı, Allah yolunda cihad etmektir. Ey Osmân! Her kim sabah namazını cemaatle kılar ve güneş çıkana kadar oturup Allah'ı zikrederse ona kabul edilen bir hac ve bir umre ecri vardır. Kim de öğle namazını cemaatle kılarsa*

ona kıldığı o namaz gibi yirmi beş namaz ecri vardır. İkindi namazını cemaatle kılan ve güneş batıncaya kadar Allah'ı zikreden kişiye de İsmâîl'in soyundan diyeti on iki bin dirhem olan sekiz kişiyi azad etmiş gibi ecir vardır. Kim de akşam namazını cemaatle kılarsa ona kıldığı o namaz gibi yirmi beş namaz ecri ve Adn cennetinde yetmiş derece vardır. Yatsı namazını cemaatle kılan kişiye de Kadir gecesini ihya eden kişinin ecri gibi ecir vardır."[1]

٩٣٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ , نَا مَنْدَلٌ , عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَكَمِ , عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ , عَنْ أَبِيهَا , عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ السِّقْطَ يُرَاغِمُ رَبَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ , أَنْ يُدْخِلَ وَالِدَهُ النَّارَ فَيُقَالُ: أَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهُ , إِنِّي قَدْ أَدْخَلْتُ وَالِدَيْكَ الْجَنَّةَ فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهِ فَيُدْخِلُهُمَا الْجَنَّةَ " " قَوْلُهُ: يُرَاغِمُ رَبَّهُ: يُغَاضِبُهُ " , وَفِي مَعْنَاهُ مَا رَوَاهُ أَبُو عُبَيْدٍ مُرْسَلًا فِي السِّقْطِ: " يَظَلُّ مُحْتَبِطًا عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ يغرهم يَعْنِي مُتَغَضِّبًا مُسْتَبْطِئًا " , وَقِيلَ: الْمُحْتَبِطُ: هُوَ كَالْغُلَامِ الْمُدلل عَلَى أَبَوَيْهِ

9306- Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Düşük olan cenin kıyamet gününde anne babası cehenneme gireceği zaman Rabbine karşı darılır. Bunun üzerine kendisine: «Ey Rabbine dargın olan düşük! Anne babanı cennete sokacağım» denilince, düşük göbek bağı ile onları çekip cennete sokar."*[2]

Ebû Ubeyd düşük hakkındaki hadisi aynı mânâ ile mürsel olarak zikretmiş ve rivayetinde: "Nazlanarak ve dargın bir şekilde cennet kapısında bekler" ibaresi geçmiştir.[3] *"Muhtabti"* ibaresi, anne babası tarafından nazlandırılan çocuk mânâsındadır.

٩٣٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا هِشَامٌ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ رَاشِدٍ , عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " النُّفَسَاءُ يَجُرُّهَا وَلَدُهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/513 (1608).

[3] Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/416 (1004).

9307- Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Loğusa halinde iken ölen kadını kıyamet gününde bebeği göbek bağı ile Cennete çeker"* buyurmuştur.[1]

٩٣٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّغَانِيُّ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , عَنْ مَعْمَرٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: " مَاتَ ابْنٌ لِدَاوُدَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَزِعَ عَلَيْهِ جَزَعًا شَدِيدًا , فَقِيلَ لَهُ: مَا كَانَ يَعْدِلُ عِنْدَكَ؟ قَالَ: كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ مِلْءِ الْأَرْضِ ذَهَبًا قَالَ: قِيلَ لَهُ: إِنَّ لَكَ مِنَ الْأَجْرِ عَلَى قَدْرِ ذَلِكَ " , أَوْ قَالَ: عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ

9308- Zeyd b. Eslem der ki: Hz. Dâvud'un bir oğlu ölünce ona çok üzüldü. Kendisine: "Çocuğun yanında ne kadar değerliydi?" diye sorulunca: "Yeryüzü dolusunca altından daha değerliydi" karşılığını verdi. Bunun üzerine: "O zaman sana da o kadar veya aynı değerde sevap verilecektir" denildi.[2]

٩٣٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ , نَا عَمْرُو بْنُ طَارِقٍ , أَنَا السَّرِيُّ , عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ , " أَنَّ رَجُلًا كَانَ لَهُ ابْنٌ لَمْ يَبْلُغِ الْحُلُمَ , فَأَرْسَلَ إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ: إِنَّ لِي إِلَيْكُمْ حَاجَةً أَنْ تَفْعَلُوهَا. قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَى ابْنِي هَذَا أَنْ يَقْبِضَهُ اللهُ إِلَيْهِ وَتُؤَمِّنُونَ عَلَى دُعَائِي. فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ , فَأَخْبَرَهُمْ أَنَّهُ رَأَى فِي نَوْمِهِ كَأَنَّ النَّاسَ جَمَعُوا لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ , فَأَصَابَ النَّاسَ عَطِشٌ شَدِيدٌ , فَإِذَا الْوِلْدَانُ قَدْ خَرَجُوا مِنَ الْجَنَّةِ مَعَهُمُ الْأَبَارِيقُ , فَأَبْصَرْتُ ابْنَ أَخٍ لِي فَقُلْتُ: يَا فُلَانُ , اسْقِنِي. فَقَالَ: يَا عَمِّ , إِنَّا لَا نَسْقِي إِلَّا الْآبَاءَ , قَالَ الرَّجُلُ: فَأَحْبَبْتُ أَنْ يَجْعَلَ اللهُ وَلَدِي هَذَا فَرَطًا لِي , فَدَعَا وَأَمَّنُوا , فَلَمْ يَلْبَثِ الْغُلَامُ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى مَاتَ "

9309- İbn Şevzeb bildiriyor: Bir adamın buluğa ermemiş bir oğlu vardı. Kavmine gelmeleri için haber gönderdi ve geldiklerinde: "Sizden bir isteğim vardır" dedi. Onlar da: "(Bize isteğini) söyle" deyince: "Allah'ın oğlumun

---

[1] İsnâdında Katâde ve Râşid arasında kopukluk vardır. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 79) ve Ahmed, *Müsned* (3/489).

[2] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/140 (20141).

canını alması için dua edeceğim, siz de: «Amin» diyeceksiniz" dedi. Onlar bunu neden yaptığını sorunca, rüyasında, kıyamet gününde insanların toplandığını gördüğünü anlatıp şöyle devam etti: "Herkes susuzluğa maruz kalmıştı. O sırada çocuklar ellerinde ibriklerle cennetten çıktılar. O çocuklar arasında bir yeğenimi gördüm ve: «Ey Filan! Bana su ver» dedim. Çocuk: «Ey amca! Biz sadece (buluğa ermemiş çocukları ölen) babalara su veriyoruz» karşılığını verdi. Bu sebeple ben de, Allah'ın benden önce bir çocuğumun canını almasını istedim." Sonra adam dua edince oradakiler de: "Amin" dedi. Daha az bir zaman geçmişti ki o çocuk vefat etti.[1]

٩٣١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , بِالْكُوفَةِ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا قَبِيصَةُ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ , أَخْبَرَنِي كَثِيرُ بْنُ تَمِيمٍ , قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , فَطَلَعَ عَلَيْنَا ابْنُهُ عَبْدُ اللهِ فَقَالَ: " إِنِّي لَأَعْلَمُ خَيْرَ حَالَاتِهِ ". قَالُوا: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: " أَنْ يَمُوتَ فَأَحْتَسِبَهُ "

9310- Kesîr b. Temîm der ki: Saîd b. Cübeyr'in yanında oturmuşken oğlu Abdullah çıkıp geldi ve Saîd b. Cübeyr: "Ben bunun en hayırlı anlarını biliyorum" dedi. Ona: "Nedir?" diye sorulunca: "Ölmesi ve bunun karşılığını Yüce Allah'tan beklememdir" karşılığını verdi.[2]

٩٣١١ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ حُمَيْدٍ الْأَعْرَجِ , قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , فَأَقْبَلَ ابْنُهُ , فَقَالَ سَعِيدٌ: " إِنِّي لَأَعْلَمُ خَيْرَ خَلَّةٍ فِيهِ أَنْ يَمُوتَ فَأَحْتَسِبَهُ "

9311- Humeyd el-A'rec der ki: Saîd b. Cübeyr'in yanında oturmuşken oğlu Abdullah çıkıp geldi ve Saîd b. Cübeyr: "Ben bunun en hayırlı özelliğini biliyorum. O da ölmesi ve bunun karşılığını Yüce Allah'tan beklememdir" dedi.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/275).

[3] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/175).

٩٣١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ , نَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ , قَالَ: سَمِعْتُ عِيسَى بْنَ يُونُسَ يَقُولُ: مَا لَقِيتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ قَطُّ إِلَّا وَأَوَّلُ مَا يَبْتَدِئُ بِهِ يَقُولُ: " لَا تَعْبَأْ بِصَاحِبِ عِيَالٍ , فَقَلَّ مَا رَأَيْتُ صَاحِبَ عِيَالٍ إِلَّا خَلَطَ " قَالَ: وَكَانَ لَهُ بُنَيٌّ نفيسٌ, يَقُولُ: " يَا أَبَا عَمْرٍو , لَيْتَ اللهَ قَبَضَهُ فَاسْتَرَحْتُ. فَأَقُولُ لِلَّهِ أَبُوكَ أَوَ لَيْسَ قَدْ أَخْبَرْتَنِي أَنَّ عِنْدَكَ مِائَتَيْ دِينَارٍ , وَرُبَّمَا رَبِحْتَ فِيهَا , قَالَ: فَقَدِمْتُ قَدْمَةً مِنَ الْغَزْوِ فَأَوَّلُ مَا ابْتَدَأَنِي بِهِ: مَاتَ حَبِيبِي وَاسْتَرَحْتُ "

9312- İsa b. Yûnus der ki: Süfyân es-Sevrî ile karşılaştığımda ilk olarak bana: "Ailesi olan kişiyi önemsememeye bak! Zira aile sahibi olanların geneli iyiliğin yanında kötülük de yapar" derdi. Onun sevecen bir oğlu vardı. Kendisi: "Ey Ebû Amr! Allah onun canın alsa da rahatlasam" derdi. Ona: "Allah babanı bağışlasın. Sen bana iki yüz dinarın olduğunu söylemedin mi? Belki de onlarla kazanç elde etmişsindir" derdim. Bir defasında bir gazveden geri döndüğümde bana ilk dediği: "Habibim vefat etti ve rahatladım" oldu.[1]

٩٣١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ الْحَسَنِ فَقَالَ لِي رَجُلٌ: سَلْهُ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا﴾ [الحديد: ٢٢] فَسَأَلْتُهُ عَنْهَا فَقَالَ: " سُبْحَانَ اللهِ مَنْ يَشُكُّ فِي هَذَا؟ كُلُّ مُصِيبَةٍ بَيْنَ السَّمَاءِ , وَالْأَرْضِ فَفِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ تبْرَأَهَا النَّسَمَةَ "

9313- Mansûr b. Abdirrahman der ki: Hasan(-ı Basrî) ile birlikte oturmaktaydım. Bir adam bana: "Ona (Hasan'a): «*Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın*»[2] âyetinin açıklamasını sor" deyince, ben de sordum. Bunun üzerine Hasan: "Sübhânallah! Kim bu konuda şüphe

---

[1] İsnâdında bilinmeyen bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/381).

[2] Hadîd Sur. 22

etmektedir? Yeryüzü ile gökyüzündeki her musibet daha kendisi yaratılmadan önce kitapta yazılıdır" karşılığını verdi.[1]

٩٣١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ , أَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى , عَنْ سُفْيَانَ , عَنْ سِمَاكٍ , عَنْ عِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ: ﴿لِكَيْ لَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ﴾ قَالَ: " لَيْسَ أَحَدٌ إِلَّا يَفْرَحُ وَيَحْزَنُ , وَلَكِنْ إِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ جَعَلَهَا صَبْرًا , وَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ جَعَلَهُ شُكْرًا "

9314- İbn Abbâs: *"Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmamanız içindir"*[2] âyetini açıklarken: "Hiç kimse yoktur ki, mutlaka üzülür ve sevinir. Fakat (mümin) kişi musibete maruz kalırsa ona sabreder ve yine (mümin) kişiye hayırlı şeyler verilirse ona şükreder" dedi.[3]

فَصْلٌ فِي أَيِّ النَّاسِ أَشَدَّ بَلَاءً

En Ağır Belaya Maruz Kalan Kişiler

٩٣١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا الْأَعْمَشُ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ , نَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ , عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُوعَكُ , فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكًا شَدِيدًا. فَقَالَ: " إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ " قَالَ:

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Hadîd Sûr. 23

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/373, 374), Hâkim, *Müstedrek* (2/479) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (27/235).

قُلْتُ: ذَلِكَ بِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ. قَالَ: " أَجَلْ. وَمَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللهُ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا "

9315- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim ve şiddetli bir ateş içinde olduğunu gördüm. Elimi üzerine koyup: "Ey Allah'ın Resûlü! Şiddetli bir ateş içerindesin" dediğimde: *"Ben sizden iki adamın ateş nöbeti geçirdiği kadar ateş nöbeti geçiririm"* buyurdu. Kendisine: "Bundan dolayı sana iki ecir mi vardır?" dediğimde: *"Evet, hiç bir Müslüman yoktur ki, kendisine bir hastalıktan veya buna benzer bir şeyden dolayı bir rahatsızlık isabet ettiği zaman yüce Allah o kimsenin günahlarını ağacın yapraklarını dökmesi gibi dökmesin"* karşılığını verdi.[1]

٩٣١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي آخَرِينَ قَالُوا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ الضَّرِيرُ , عَنِ الْأَعْمَشِ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , وَغَيْرِهِ , عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ , وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ , مِنْ أَوْجُهٍ عَنِ الْأَعْمَشِ

9316- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı nakledilmiştir.[2]

Müslim[3] bunu Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, bir başkası da Ebû Muâviye kanalıyla; Buhârî ise bunu başka bir kanalla A'meş'ten rivayet etti.[4]

٩٣١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي , قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرِ بْنِ سَابِقٍ الْخَوْلَانِيُّ , أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ , دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ مَوْعُوكٌ عَلَيْهِ قَطِيفَةٌ , فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ فَوَجَدَ حَرَارَتَهَا فَوْقَ الْقَطِيفَةِ , فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: مَا أَشَدَّ حَرَّ حُمَّاكَ يَا رَسُولَ اللهِ , فَقَالَ

---

[1] İsnâdı sahihtir. Dârimî, *rakâik* (sh. 712), Ahmed, *Müsned* (1/455) ve Beğavî, *Şerh es-Sünne* 5/243 (1432) ve Beyhakî, *Sünen* (3/372).

[2] İsnâdı zayıftır ve başka tarikleriyle sahih bir hadistir.

[3] Müslim, *el-birru ve's-sıla* (3/1991).

[4] Buhârî, *mardâ* (7/3) ve Müslim 3/1991 (45).

رَسُولُ اللهِ ﷺ : " إِنَّا كَذَلِكَ يُشَدَّدُ عَلَيْنَا الْبَلَاءُ وَيُضَاعَفُ لَنَا الْأَجْرُ " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , مَنْ أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً؟ قَالَ: " الْأَنْبِيَاءُ ". قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: " ثُمَّ الصَّالِحُونَ , لَقَدْ كَانَ أَحَدُهُمْ يُبْتَلَى بِالْفَقْرِ حَتَّى مَا يَجِدُ إِلَّا الْعَبَاءَةَ يحويها فَيَلْبَسُهَا , وَيُبْتَلَى بِالْقُمَّلِ حَتَّى يَقْتُلَهُ , وَلَأَحَدُهُمْ كَانَ أَشَدَّ فَرَحًا بِالْبَلَاءِ مِنْ أَحَدِكُمْ بِالْعَطَاءِ "

9317- Atâ b. Yesâr bildiriyor: Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ateş nöbeti geçiriyordu ve üzerinde kadife bir örtü vardı. Ebû Saîd el-Hudrî elini örtünün üzerine koyunca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hararetini örtünün üzerinden hissetti ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ateşin ne kadar şiddetli" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizler böyleyiz, bela bize şiddetli olur ve ecrimiz kat kat verilir"* buyurdu. Ebû Saîd el-Hudrî: "Ey Allah'ın Resûlü! En şiddetli belaya maruz kalan insanlar kimlerdir?" dediğinde: *"Peygamberlerdir"* buyurdu. "Sonra kimlerdir?" diye sorduğunda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Peygamberlerden sonra salih kimselerdir. Onlardan herhangi biri fakirlikle öyle sınanır ki giydiği abadan başka bir şey bulamaz. Bitler onu öldürünceye kadar kendisine musallat olur. Onlardan herhangi biri size verilen bir şeyle sevinmeniz gibi kendisine verilen bela ile sevinir."*[1]

٩٣١٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا شُعْبَةُ , وَهِشَامٌ , وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ , نَا عَفَّانُ , نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , وَحَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ , وَأَبَانُ الْعَطَّارُ , كُلُّهُمْ عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ , عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً , قَالَ: " الْأَنْبِيَاءُ , ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ حَتَّى يُبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى قَدْرِ دِينِهِ , فَإِنْ كَانَ صَلْبَ الدِّينِ اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ , وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ , أَوْ قَدْرِ ذَلِكَ , فَمَا يَبْرَحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَمْشِيَ عَلَى الْأَرْضِ , وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ فُورَكٍ وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ: " يُبْتَلَى الْعَبْدُ عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ , فَمَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَدَعَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ "

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1334 (4024).

9318- Mus'ab b. Sa'd, babasından bildiriyor: Ey Allah'ın Resûlü! En şiddetli belaya maruz kalan insanlar kimlerdir?" dediğimde şöyle buyurdu: *"Peygamberlerdir. Sonra yaşantısı peygamberlerin yaşantısına yakın olanlar ve sonra onlara yakın olanlardır. Kişi dindarlığı oranında belaya maruz kalır. Eğer dininde sağlam biri ise belası ağırlaştırılır. Eğer dininde gevşek ise belası hafifleştirilir. Kul üzerinde günah kalmayıp yeryüzünde günahsız olarak dolaşıncaya kadar belalar peşini bırakmaz."*[1]

Lafız İbn Fûrek'in lafzıdır.

Ebû Abdillah'ın rivayeti: *"Kul dindarlığı oranında belaya maruz kalır ve üzerinde günah kalmayıp yeryüzünde günahsız olarak dolaşıncaya kadar sürekli olarak belalar peşinde olur"* şeklindedir.

٩٣١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَفَّارُ بِبَغْدَادَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ , نَا أَبُو الْأَشْعَثِ , نَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ , عَنْ شُعْبَةَ , أَخْبَرَنِي حَصِينٌ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ , يُحَدِّثُ عَنْ عَمَّتِهِ فَاطِمَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي نِسَاءٍ نَعُودُهُ , فَإِذَا سِقَاءٌ يَقْطُرُ عَلَيْهِ مِنْ شِدَّةِ مَا يَجِدُهُ مِنَ الْحُمَّى , فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , لَوْ دَعَوْتَ اللهَ أَنْ يَكْشِفَ عَنْكَ. فَقَالَ: " إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ , ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ , ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ "

9319- Ebû Ubeyde, halası Fâtıma'dan bildiriyor: Bazı kadınlarla birlikte hasta olan Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) ziyarete gittik. Bir de baktık ki ateşinin şiddetinden dolayı (asılı) bir su kabından üzerine su damlamakta. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua etsen de bu rahatsızlığı üzerinden kaldırsa" dediğimde: *"İnsanlar içinde en fazla belaya maruz kalanlar peygamberlerdir. Sonra sırasıyla onlara yakın olanlar ve sonra onlara yakın olanlardır"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/601 (2398), Nesâî, *S. el-Kübrâ* (3/318) ve İbn Mâce 2/1334 (4023).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (6/369), Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/224, 245, 246 (626, 627, 629) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (239).

٩٣٢٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ , عَنْ حَصِينٍ , عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ , عَنْ عَمَّتِهِ , أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَدْ حُمَّ فَأَمَرَ بِسِقَاءٍ , فَعُلِّقَ عَلَى شَجَرَةٍ , ثُمَّ اضْطَجَعَ تَحْتَهُ , فَجَعَلَ يَقْطُرُ عَلَى فُؤَادِهِ فَقُلْتُ: ادْعُ اللهَ لِيَكْشِفَ عَنْكَ. قَالَ: " إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ "

9320- Ebû Ubeyde b. Huzeyfe, halasından bildiriyor: Kendisi ateş nöbeti geçiren Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir su kabının getirilip ağaca asılmasını emretti. Sonra su kabının altına uzandı. Kaptaki su Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kalbi üzerine damlıyordu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua etsen de bu rahatsızlığı üzerinden kaldırsa" dediğinde: *"İnsanlar içinde en fazla belaya maruz kalanlar peygamberlerdir. Sonra sırasıyla onlara yakın olanlardır"* buyurdu.[1]

٩٣٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَدَمِيُّ بِمَكَّةَ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادٍ , أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الزَّرْعِ , لَا تَزَالُ الرِّيحُ تُفِيئُهُ , وَلَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُصِيبُهُ الْبَلَاءُ , وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ شَجَرَةِ الْأَرْزِّ لَا يَهْتَزُّ حَتَّى يُسْتَحْصَدَ " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ بِشْرَانَ , رَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

9321- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman kişi ekin gibidir. Rüzgarın ekini sallayıp durması gibi musibetler de onu sallayıp durur. Münafık ise çam ağacı gibidir. Dibinden kesilinceye kadar yerinde sabit bir şekilde kalır."*[2]

Lafız İbn Bişrân'ın lafzıdır.

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/245, 246 (628, 631).

[2] İsnâdı sahihtir.

Müslim bunu Muhammed b. Râfi' — Abdurrezzak kanalıyla rivayet etti.[1]

٩٣٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ , نَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ , عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ الْخَامَةِ مِنَ الزَّرْعِ , تُفِيئُهَا الرِّيَاحُ تَصْرَعُهَا مَرَّةً , وَتَعْدِلُهَا أُخْرَى , وَمَثَلُ الْكَافِرِ مَثَلُ الْأَرْزَةِ الْمُجْدِبَةِ لَا يُقِلُّ أَصْلَهَا شَيْءٌ حَتَّى يَكُونَ انْجِعَافُهَا مَرَّةً وَاحِدَةً " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ وَزَادَ فِيهِ غَيْرُهُ وَتَعْدِلُهَا أُخْرَى حَتَّى تَهِيجَ

9322- İbn Ka'b b. Mâlik'in, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman kişi rüzgarın bir yatırıp bir kaldırdığı yaş ekin gibidir. Münafık ise dik duran çam ağacı gibidir ve onu bir şey bükmez. Bir defada kesilinceye kadar yerinde sabit bir şekilde kalır."*[2]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Zekeriyyâ b. Ebî Zâide kanalıyla rivayet ettiler.[3] Bir başkasının rivayetinde: "*kuruyana kadar rüzgarın bir yatırıp bir kaldırdığı yaş ekin gibidir*" ibaresi geçmiştir.

٩٣٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عُبْدُوسَ , نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ , نَا الْقَعْنَبِيُّ , فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ , إِمْلَاءً قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ يَسَارٍ أَبَا الْحُبَابِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ , عَنْ مَالِكٍ.

9323- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, hakkında hayır dileği kişiye belalar musallat eder"* buyurmuştur.

Buhârî bunu Abdullah b. Yûnus kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.[1]

---

[1] Müslim, *münâfikûn* (3/2163).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 3/2163 (59) ve Buhârî, *mardâ* (7/2, 3).

Yani Allah hakkında hayır dilediği kişiye musibetler musallat eder ki onu o musibetlere karşılık mükafatlandırsın. *Ğarîbeyn* kitabının sahibi böyle demiştir.

٩٣٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ , نَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ , عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ , عَنْ أَبِي قِلَابَةَ , أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ شَيْبَةَ , خَازِنَ الْبَيْتِ , أَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ طَرَقَهُ وَجَعٌ فَجَعَلَ يَتَشَكَّى , وَيَتَقَلَّبُ عَلَى فِرَاشِهِ , فَقَالَتْ لَهُ عَائِشَةُ: لَوْ فُعِلَ هَذَا بِبَعْضِنَا وَجَدْتَ عَلَيْهِ. فَقَالَ: " إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ لَيُشَدَّدُ عَلَيْهِمْ , وَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ مُؤْمِنٍ يُصِيبُهُ نَكْبَةٌ شَوْكَةٌ , وَلَا وَجَعٌ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً , وَرُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ " أَوْ كَالَّذِي قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

9324- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rahatsızlandı ve acılar içinde yatağında kıvranmaya başladı. Ona: "Eğer bizden biri bu şekilde kıvransaydı ona kırılırdın" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Müminlere sıkıntılar daha çetin olarak verilir. Kendisine bir diken batan veya bir ağrı çeken hiçbir mümin yoktur ki bu sıkıntı dolayısıyla, Allah bir günahını affedip derecesini bir derece yükseltmesin."* Veya Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu benzer bir şey buyurdu.[2]

٩٣٢٥ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَوْسَقَانِيُّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى , نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ , وَعَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ , وَاللَّيْثُ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ , عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ , وَالصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى , وَإِنَّ اللهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ , فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا , وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ"

---

[1] Buhârî, *mardâ* (7/3).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (6/159, 160, 215), İbn Hibbân, *Sahîh* (4/252, 253), İbn Sa'd, *Tabakât* (2/207, 208) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/345, 346).

9325- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sevabın büyüklüğü, belanın büyüklüğüne göredir. Asıl sabrın, musibetle ilk karşılaşıldığında gösterilmesi gerekir. Allah bir kavmi sevdiği zaman onları (belalarla) imtihan eder. Artık kim buna (karşılaştığı musibetlere) rıza gösterirse Allah'ın rızasını kazanır. Kim de öfkelenirse Allah'ın gazabını kazanır."*[1]

٩٣٢٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ , أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُنَيْنِ , نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ , نَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ , عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانٍ , قَالَ قُتَيْبَةُ: كَانَ ابْنُ لَهِيعَةَ يَقُولُ: سِنَانُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ

9326- Enes b. Mâlik, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisin aynısını aktarmıştır.[2] Farklı olarak burada ravinin ismi Sinân b. Sa'd olarak geçmiştir.

٩٣٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّاذْيَاخِيُّ فِي آخَرِينَ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ , نَا أَبِي , وَشُعَيْبُ بْنُ اللَّيْثِ , قَالَا: نَا اللَّيْثُ , عَنِ ابْنِ الْهَادِ , عَنْ عَمْرٍو , عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ , عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا أَحَبَّ اللهُ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ , فَمَنْ صَبَرَ فَلَهُ الصَّبْرُ , وَمَنْ جَزِعَ فَلَهُ الْجَزَعُ " تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو

9327- Mahmûd b. Lebîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kavmi sevdiği zaman onları belalarla imtihan eder. Onlardan buna sabreden kişiye sabır (karşılığı mükâfat); telaşlanarak üzüntüye kapılana ise hüzün ve üzüntü vardır"* buyurmuştur.[3]

İbn Ebî'z-Zinâd bunu Amr b. Ebî Amr kanalıyla rivayet etmiştir.

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1338 (4031).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/601 (2396).

[3] İsnâdı hasendir, ancak mürsel bir hadistir. Ahmed, *Müsned* (5/426).

٩٣٢٨ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ , نَا السَّهْمِيُّ , نَا سِنَانُ الْحَضْرَمِيُّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَرَادَ اللهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا ابْتَلَاهُمْ "

9328- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Allah bir kavim hakkında hayır dilediği zaman onları belalarla imtihan eder"* buyurmuştur.[1]

٩٣٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ , أَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ , أَنَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ , عَنْ حَمَّادٍ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , - أَوْ غَيْرِهِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ شَكَّ هِشَامٌ أَنَّهُ - قَالَ: " إِذَا أَحَبَّ اللهُ عَبْدًا ابْتَلَاهُ , فَمِنْ حُبِّهِ إِيَّاهُ يَمَسُّهُ الْبَلَاءُ حَتَّى يَدْعُوَهُ فَيَسْمَعَ دُعَاءَهُ "

9329- İbn Mes'ûd'un veya Allah Resûlü'nün (sallallahu alayhi vesellem) ashâbından bir kişinin —ki buradaki şüphe Hişâm'a aittir— bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah bir kulu sevdiği zaman onu belalarla imtihan eder. Allah, onu sevdiğinden dolayı ona bela gönderir. Gönderir ki o kulu dua etsin de Allah duasını işitsin."*[2]

٩٣٣٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ , وَحَفْصٌ , قَالَا: نَا شُعْبَةُ , عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ كُرْدُوسِ بْنِ عَمْرٍو , وَكَانَ يَقْرَأُ الْكُتُبَ فَلَا يَجِدُ فِي مَا نَقْرَأُ مِنَ الْكُتُبِ: " إِنَّ اللهَ لَيَبْتَلِي الْعَبْدَ وَهُوَ يُحِبُّهُ لِيَسْمَعَ تَضَرُّعَهُ " هَذَا أَصَحُّ مِنْ رِوَايَةِ حَمَّادٍ

9330- Ebû Vâil bildiriyor: Kurdûs b. Amr birçok kitap okurdu. Ancak okuduğumuz kitaplarda: "Allah kulu sevdiği halde yalvarışını işitsin diye onu belalarla imtihan eder" ifadesini bulamazdı.[3]

Bu da Hammâd'ın rivayetinden daha sahihtir.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/223 (4222).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

٩٣٣١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ , عَنْ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدِ اللهِ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا ابْتَلَاهُ لِيَسْمَعَ صَوْتَهُ "

9331- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah bir kulu sevdiği zaman onun yalvarışını işitsin diye onu belalarla imtihan eder"* buyurmuştur.[1]

٩٣٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَمَّنْ سَمِعَ الْحَسَنَ , يَرْوِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ "

9332- Hasan(-ı Basrî)'den işiten birinin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kavmi sevdiği zaman onları belalarla imtihan eder"* buyurmuştur.[2]

٩٣٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنِ يَعْقُوبَ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ , أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ , عَنْ نَهْشَلٍ الْقُرَشِيُّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: " إِذَا أَحَبَّ اللهُ عَبْدًا أَلْصَقَ بِهِ الْبَلَاءَ , فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُرِيدُ أَنْ يُصَافِيَهُ " وَفِي رِوَايَةِ جَعْفَرٍ , عَنْ سَعِيدٍ رَفَعَهُ قَالَ: " إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا أَلْزَقَ بِهِ الْبَلَاءِ "

9333- Saîd b. el-Müseyyeb'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah bir kulu sevdiği zaman onu sıkıntılara maruz bırakır. Bu şekilde Yüce Allah onu tertemiz kılmak istemektedir."*[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hennâd, *Zühd* (405).

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır ve mürsel bir hadistir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/197 (20311).

[3] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/231).

٩٣٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيُّ , نَا أَبُو مَعِينٍ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الرَّازِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْحِزَامِيُّ , نَا أَبُو قَتَادَةَ بْنُ يَعْقُوبَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مِعْيَرٍ , عَنِ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ كَانَ الْمُؤْمِنُ فِي جُحْرٍ لَقَيَّضَ اللهُ لَهُ فِيهِ مَنْ يُؤْذِيهِ "

9334- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin bir delikte olsa bile Allah ona eziyet edecek bir kişi tahsis ederdi"* buyurmuştur.[1]

٩٣٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى , نَا خَالِدُ بْنُ زَيْدٍ الطَّيِّبُ , نَا أَبُو قَيْسٍ , عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: " مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَهُ جَارٌ مُنَافِقٌ "

9335- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Hiçbir mümin yoktur ki onun münafık bir komşusu olmasın."[2]

٩٣٣٦ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَوْدِيُّ , نَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نَا أَبُو هِلَالٍ , عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: " ابْتُلِيَ أَيُّوبُ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَبْعَ سِنِينَ ملقى عَلَى كُنَاسَةِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ "

9336- Katâde der ki: "Hz. Eyyûb, Beytü'l-Makdis'in çöplüğüne atılmış bir şekilde yedi yıl boyunca (hastalıkla) imtihan edildi."[3]

٩٣٣٧ - وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ , نَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ , نَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , نَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ , عَنْ يُوسُفَ بْنِ مِهْرَانَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , " أَنَّ امْرَأَةَ أَيُّوبَ قَالَتْ لَهُ: قَدْ وَاللهِ قَدْ نَزَلَ بِي الْجَهْدُ وَالْفَاقَةُ مَا إِنْ بِعْتُ قَرْنِي بِرَغِيفٍ فَأَطْعَمْتُكَ , فَادْعُ اللهَ أَنْ يَشْفِيَكَ , قَالَ: وَيْحَكِ كُنَّا فِي النَّعْمَاءِ سَبْعِينَ عَامًا فَنَحْنُ فِي الْبَلَاءِ سَبْعَ سِنِينَ "

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi olmasından dolayı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İnadı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/582).

9337- İbn Abbâs bildiriyor: Hz. Eyyûb'un hanımı kendisine: "Vallahi sıkıntı ve yokluktan öyle bir hale düştüm ki, sana yedirdiğim bir ekmek karşılığında saçlarımın örgüsünü sattım. Allah'a dua et, sana şifa versin" deyince, Hz. Eyyûb: "Yazıklar olsun sana! Yetmiş yıl boyunca nimetler içindeydik, ancak daha yedi yıldır sıkıntı içindeyiz" karşılığını verdi.[1]

٩٣٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ , نَا أَبُو مُسْلِمٍ , وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْمُنْذِرِ قَالَا: نَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ , نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنْ ثَابِتٍ , وَحُمَيْدٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ , وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ عَنْ حَمَّادٍ

9338- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennet, istenmeyen şeylerle, cehennem ise şehvetlerle kuşatılmıştır"* buyurmuştur.[2]

Müslim bunu Ka'nebî kanalıyla Hammâd'dan rivayet etti.[3]

٩٣٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يُوسُفُ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيُّ , نَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ , نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ , نَا نُوحُ بْنُ جَعْوَنَةَ , عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمَسْجِدَ مُتَوَكِّئًا , وَهُوَ يَقُولُ: " أَيُّكُمْ يَسُرُّهُ أَنْ يَقِيَهُ اللهُ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ؟ " ثُمَّ قَالَ: " أَلَا إِنَّ عَمَلَ الْجَنَّةِ حَزْنٌ بربوه ثَلَاثًا , أَلَا إِنَّ عَمَلَ النَّارِ أَوْ قَالَ: الدُّنْيَا سَهْلٌ بِشَهْوَةٍ ثَلَاثًا , وَالسَّعِيدُ مَنْ وُقِيَ الْفِتَنَ , وَمَنِ ابْتُلِيَ فَصَبَرَ فَيَا لَهَا ثُمَّ يَا لَهَا "

9339- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'e bastonuna dayanarak geldi ve: *"Hanginiz Allah'ın kendisini cehennemin hararetinden korumasını ister?"* buyurdu. Sonra üç defa: *"Şunu bilin ki Cennet için amel engebeli ve zordur"* buyurdu. Yine üç defa: *"Cehennem (veya dünya) amelleri ise pek kolay ve isteyerek yapılır"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Bahtiyar (cennetlik)*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/581).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 3/2174 (1).

olan kişi, fitnelerden korunan kişidir. Kişinin musibete maruz kalıp da sabretmesi ise ne güzel, ne güzeldir!"[1]

٩٣٤٠ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ إِمْلَاءً , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ , نَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , نَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ , عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ الدَّارَوَرْدِيِّ عَنِ الْعَلَاءِ

9340- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya müminin hapishanesi, kafirin ise cennetidir"* buyurmuştur.[2]

Müslim bunu Darâverdî kanalıyla Alâ'dan rivayet etti.[3]

٩٣٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ , نَا شُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ , وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ سَالِمٍ , قَالَا: نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ , عَنْ أَبِي حَصِينٍ , عَنْ أَبِي بُرْدَةَ , قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عبيد اللهِ بْنِ زِيَادٍ , فَأُتِي بِرُءُوسِ الْخَوَارِجِ , كُلَّمَا جَاءَ رَأْسٌ قُلْتُ: إِلَى النَّارِ. فَقَالَ لِي عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيُّ: أَوَلَا تَعْلَمُ يَا ابْنَ أَخِي , سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ عَذَابَ هَذِهِ الْأُمَّةِ جُعِلَ فِي دُنْيَاهَا؟ " تَابَعَهُ الْحَسَنُ بْنُ الْحَكَمِ النَّخَعِيُّ , عَنْ أَبِي بُرْدَةَ

9341- Ebû Burde der ki: Ubeydullah b. Ziyâd'ın yanında oturmaktaydım. Hâricilerin liderleri getirildi. Her bir lider getirilmesinde: "Bu cehennemliktir" dedim. Bunun üzerine Abdullah b. Yezîd el-Ensârî: "Bilmiyor musun, yeğenim! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bu ümmetin azabı dünyalarında kılındı»* buyurduğunu işittim" dedi.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/327).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 3/2272 (1).

[4] İsnâdı hasendir. Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (1/105), Hatîb, *Târih* (4/205) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/49, 50).

Hasan b. Hakem en-Nehaî bunu Ebû Burde kanalıyla rivayet etmiştir.

٩٣٤٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَيَادِيُّ بِبَغْدَادَ , نَا أَبُو جَعْفَرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , إِمْلَاءً نَا إِسْمَاعِيلُ , نَا ابْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ , نَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ , أَنَا الْمَسْعُودِيُّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أُمَّتِي أُمَّةٌ مَرْحُومَةٌ لَيْسَ عَلَيْهَا فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ , إِنَّمَا عَذَابُهَا فِي الدُّنْيَا الزَّلَازِلُ , وَالْقَتْلُ , وَالْبَلَاءُ "

9342- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim ümmetim kendisine merhamet edilmiş bir ümmettir ve âhirette kendisi için azab yoktur. Onun azabı ancak dünyada depremler, öldürmeler ve fitnelerdir"* buyurmuştur.[1]

٩٣٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ فُرَيْجٍ الْإِخْمِيمِيُّ بِمَكَّةَ , نَا أَبُو الْوَلِيدِ بْنُ حَمَّادٍ , نَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ الْأَنْصَارِيُّ , حَدَّثَنِي أَبِي الْفَضْلُ , عَنْ أَبِيهِ عَاصِمٍ , عَنْ أَبِيهِ عُمَرَ , عَنْ أَبِيهِ قَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي أَحْسَنِ مَا كَانَ يَأْتِينِي فِي صُورَةٍ فَقَالَ: إِنَّ اللهَ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ يَا مُحَمَّدُ فَيَقُولُ لَكَ: إِنِّي قَدْ أَوْحَيْتُ إِلَى الدُّنْيَا أَنْ تمرري, وَتَكَدَّرِي , وَتَضَيَّقِي , وَتَشَدَّدِي عَلَى أَوْلِيَائِي كَيْ يُحِبُّوا لِقَائِي , فَإِنِّي خَلَقْتُهَا سِجْنًا لِأَوْلِيَائِي وَجَنَّةً لِأَعْدَائِي " لَمْ نَكْتُبْهُ إِلَّا بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَفِيهِ مَجَاهِيلُ

9343- Katâde b. en-Nu'mân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah Cibrîl'i bana gönderdiği suretlerin en güzeli ile indirdi ve Cibrîl bana: «Ey Muhammed! Allah sana selam söylüyor ve: "Ben dünyaya: "Dostlarım için acı, bulanık, dar ve sıkıntılı ol ki Bana kavuşmayı özlesinler" diye vahyettim. Ben dünyayı dostlarım için hapishane, düşmanlarım için de cennet olarak yarattım" buyuruyor» dedi."*[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 4/468 (4278).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/7, 8 (11).

Biz bunu sadece bu isnâdla yazdık ve isnâdında meçhul olan raviler vardır.

٩٣٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ , بِهَمْدَانَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ , نَا أَبُو الْيَمَانِ , نَا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ , عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ , عَنْ أَبِي أُمَامَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ: انْطَلِقُوا إِلَى عَبْدِي فَصَبُّوا عَلَيْهِ الْبَلَاءَ صَبًّا , فَيَحْمَدُ اللهَ , فَيَرْجِعُونَ فَيَقُولُونَ: صَبَبْنَا عَلَيْهِ الْبَلَاءَ صَبًّا كَمَا أَمَرْتَنَا فَيَقُولُ: ارْجِعُوا فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَهُ "

9344- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, meleklere: «Kuluma gidin ve belaları üzerine sel gibi dökün» buyurur. (Melekler emri yerine getirince ve) kul Allah'a hamd edince melekler geri dönerek: «Emrettiğin gibi belaları üzerine sel gibi döktük» derler. Bunun üzerine Yüce Allah: «Geri dönün, onun sesini duymaktan hoşlanıyorum» buyurur."*[1]

٩٣٤٥ - وَبِإِسْنَادِهِ , عَنْ أَبِي أُمَامَةَ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمْ أَمْرًا لَا تَسْتَطِيعُونَ تَغْيِيرَهُ فَاصْبِرُوا حَتَّى يَكُونَ اللهُ هُوَ الَّذِي يُغَيِّرُهُ "

9345- Aynı isnâd ile Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Değiştirmeye gücünüzün yetmeyeceği (kötü) bir şey gördüğünüz zaman, Allah onu değiştirinceye kadar sabredin."*[2]

٩٣٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ , نَا أَبُو عَامِرٍ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ , عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ , عَنْ أَبِي سَلَّامٍ , عَنْ أَبِي رَاشِدٍ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِبْلٍ , رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْفُسَّاقَ هُمْ أَهْلُ النَّارِ " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ , مَنِ الْفُسَّاقُ؟ قَالَ: " النِّسَاءُ ". فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَلَسْنَ أُمَّهَاتِنَا وَبَنَاتِنَا وَأَخَوَاتِنَا وَأَزْوَاجَنَا؟ قَالَ: " بَلَى , وَلَكِنَّهُنَّ إِذَا أُعْطِينَ لَمْ يَشْكُرْنَ , وَإِذَا ابتلين لَمْ يَصْبِرْنَ"

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/195 (7697).

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/192 (7685), İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/2017), Zehebî, *el-Mîzân* (3/83) ve Beğavî, *Şerh es-Sünne* (5/236, 237).

9346- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Abdurrahman b. Şibl der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fasıklar cehennem halkıdır"* buyurunca, bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Fasıklar kimlerdir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kadınlardır"* buyurunca, yine bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlar bizim, annelerimiz, kızlarımız, kardeşlerimiz ve eşlerimiz değil midir?" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, ancak onlara verildiğinde şükretmezler ve belaya uğrayınca da sabretmezler"* karşılığını verdi.[1]

فَصْلٌ فِي ذِكْرِ مَا فِي الْأَوْجَاعِ وَالْأَمْرَاضِ وَالْمُصِيبَاتِ مِنَ الْكَفَّارَاتِ

Günahlara Kefâret Olan Ağrılar, Hastalıklar ve Musibetler

٩٣٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ , نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ , قَالَا: أَنَا سُفْيَانُ , عَنْ عَمْرِو بْنِ مُحَيْصِنٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسِ بْنِ مَخْرَمَةَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] شَقَّتْ عَلَى الْمُسْلِمِينَ , فَسَأَلُوا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: - وَفِي رِوَايَةِ قُتَيْبَةَ: بَلَغَتْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مَبْلَغًا - , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَارِبُوا وَسَدِّدُوا , فَفِي كُلِّ مَا يُصَابُ بِهِ الْمُسْلِمُ كَفَّارَةٌ , حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا , أَوِ النَّكْبَةَ يُنْكَبُهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ قُتَيْبَةَ

9347- Ebû Hureyre der ki: ***"Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır"***[2] âyeti indiği zaman bu, Müslümanlara ağır gelmiş ve bu durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduklarında: *"Siz orta yolda gidin ve doğruya yönelin. Müslümanın başına gelen her şey onun günahları için bir*

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (3/428), Hâkim, *Müstedrek* (4/604) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 10/387, 388 (19444).

[2] Nisâ Sur. 123

kefârettir. Hatta ona batan bir diken veya sendelemesi günahları için bir kefârettir" buyurmuştur.[1]

Müslim bunu Kuteybe kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٣٤٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ سَيَّارٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نَا مُسَدَّدٌ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي زُهَيْرٍ الثَّقَفِيُّ , عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ , أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , كَيْفَ الصَّلَاحُ بَعْدَ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يَجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] فَكُلُّ سَوْءٍ عَمِلَهُ يُجْزَى بِهِ , وَفِي رِوَايَةِ سُفْيَانَ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , كَيْفَ الصَّلَاحُ بَعْدَ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يَجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] فَكُلُّ سَوْءٍ عَمِلْنَاهُ جُزِينَا بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " غَفَرَ اللهُ لَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ , - قَالَهُ ثَلَاثًا - , أَلَسْتَ تَمْرَضُ , أَلَسْتَ تَحْزَنُ , أَلَسْتَ تَنْصِبُ , أَلَسْتَ يُصِيبُكَ الْبَلَاءُ؟ " قَالَ: بَلَى. قَالَ: " فَذَاكَ مَا تُجْزَوْنَ بِهِ " وَفِي رِوَايَةِ سُفْيَانَ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: " فَهُوَ مَا تُجْزَوْنَ بِهِ فِي الدُّنْيَا "

9348- Ebû Bekr b. Ebî Züheyr es-Sekafî bildiriyor: Ebû Bekr es-Sıddîk: "Ey Allah'ın Resûlü! *«Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır»*[3] âyetinden sonra her yaptığımız suçun cezasını göreceksek nasıl kurtuluşa ulaşırız?" diye sorduğunda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Allah seni bağışlasın ey Ebû Bekr!"* dedikten sonra: *"Sen hasta olmuyor musun? Hiç dertlenmiyor musun? Hiç üzülmüyor musun? Sıkıntılara maruz kalmıyor musun?"* buyurdu. Ebû Bekr: "Evet" dediğinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlar gördüğünüz cezalardır"* buyurdu.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/1993 (52).

[3] Nisa Sur. 123

[4] İsnâdında kopukluk olmasından dolayı zayıftır. Ancak tarikleri ve şahitleri vardır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/97, 98 (99, 100), Mervezî, *Müsned Ebî Bekr* (111, 112), İbn Hibbân, *Sahîh* (4/249, 255), Ahmed, *Müsned* (1/11), İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/294), Beyhakî, *Sünen* (3/373) ve

Süfyân'ın rivayetinde: "Ben: «Evet» dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bunlar dünyada gördüğünüz cezalardır»* buyurdu" şeklindedir.

٩٣٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ , عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ , عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ , عَنْ عَائِشَةَ , أَنَّ رَجُلًا , تَلَا: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] فَقَالَ: إِنَّا لَنُجْزَى بِمَا عَمِلْنَا؟ هَلَكْنَا إِذًا. فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " نَعَمْ , يُجْزَى بِهِ الْمُؤْمِنُ فِي الدُّنْيَا مُصِيبَتُهُ فِي جَسَدِهِ وَمَالِهِ وَفِيمَا يُؤْذِيهِ "

9349- Hz. Âişe bildiriyor: Bir adam: *"Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır"*[1] âyetini okudu ve: "Eğer işlediğimiz her günahın cezasını çekeceksek helak oluruz" dedi. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber verilince: *"Evet, mümin kişi günahlarının cezasını kendi bedeninde, malında yaşadığı musibetlerle ve kendisine eziyet veren şeylerle dünyada iken çeker"* buyurdu.[2]

٩٣٥٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ حَدَّثَهُ , أَنَّ يَزِيدَ بْنَ أَبِي يَزِيدَ حَدَّثَهُ , عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ , وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ وَمَالَهُ

9350- Abdullah b. Vehb bir önceki hadisin aynısını zikretmiştir. Ancak rivayetinde: "Bekr b. Sevâde, Yezîd b. Ebî Yezîd kanalıyla Ubeyd b. Umeyr'den bildiriyor" demiş ve: *"Malında"* ifadesini zikretmemiştir.[3]

Hâkim, *Müstedrek* (3/74).

[1] Nisâ Sur. 123

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (6/65, 66), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/135, 253 (4675, 4839), Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (4/2/371) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (4/254) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/697).

٩٣٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ قَالَا: نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , نَا الْهَيْثَمُ بْنُ الرَّبِيعِ , نَا سِمَاكُ بْنُ عَطِيَّةَ , عَنْ أَيُّوبَ , عَنْ أَبِي قِلَابَةَ , عَنْ أَنَسٍ , قَالَ: بَيْنَا أَبُو بَكْرٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ [الزلزلة: ٨] فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , إِنِّي لَرَاءٍ مَا عَمِلْتُ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ مِنْ شَرٍّ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا لَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ , أَرَأَيْتَ مَا تَرَى فِي الدُّنْيَا مِمَّا تَكْرَهُ فَمَثَاقِيلُ ذَرِّ الشَّرِّ , وَيَدَّخِرُ اللهُ لَكَ مَثَاقِيلَ ذَرِّ الْخَيْرِ , حَتَّى تُوَافِيهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

9351- Enes der ki: Hz. Ebû Bekr, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte iken, ***"Kim zerre miktarı iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı kötülük yapmışsa onu görür"***[1] âyetleri nazil oldu. Ebû Bekr bu âyetleri duyunca elini kaldırıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Yaptığım zerre kadar kötülüklerin de mi karşılığını göreceğim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu karşılığı verdi: *"Ey Ebû Bekr! Dünyada gördüğün ve hoşuna gitmeyen şeyler yapılan zerre miktarı kötülüklerin karşılığıdır. Yapılan zerre miktarı iyilikleri ise Allah kıyamet gününde kendisine ödemen üzere senin için bekletir."*[2]

٩٣٥٢ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ أُمَيَّةَ بِنْتِ عَبْدِ اللهِ , قَالَتْ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] فَقَالَتْ: لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ شَيْءٍ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَحَدٌ مُنْذُ سَأَلْتُ عَنْهُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " هَذِهِ مُعَاتَبَةُ اللهِ لِلْعَبْدِ مِمَّا يُصِيبُهُ مِنَ الْحُمَّى , وَالْحَزَنِ , وَالنَّكْبَةِ حَتَّى الْبِضَاعَةَ يَضَعُهَا فِي يَدِ كُمِّهِ فَيَفْقِدُهَا فَيَفْزَعُ لَهَا فَيَجِدُهَا فِي جَيْبِهِ , حَتَّى إِنَّ الْعَبْدَ لَيَخْرُجُ مِنْ ذُنُوبِهِ كَمَا يَخْرُجُ التِّبْرُ الْأَحْمَرُ مِنَ الْكِيرِ "

---

[1] Zilzâl Sur. 7, 8

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/268) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/593).

9352- Umeyye binti Abdillah der ki: Hz. Âişe'ye, Yüce Allah'ın: ***"Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır"***[1] âyetini sorunca şöyle dedi: "(Bu âyeti) Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğum zamandan beri bana bunu kimse sormadı. Ben bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumda ise şöyle buyurmuştu: *"Bu, Allah'ın kuluna karşı (kulun bazı şeylere üzülmesinden dolayı) olan bir kınamasıdır. Allah, kulunu sıtma hastalığı veya bir musibet vererek veya cebine koymuş olduğu bir miktar malını kaybettirerek üzer ve kaybettiğini koltuğunun altında buldurur. Sonra kul kırmızı altının ateşle temizlenmesi gibi günahlarından arınır."*[2]

٩٣٥٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ , نَا مُسَدَّدٌ , نَا يَحْيَى , عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْخَزَّازِ , حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: إِنِّي لَأَعْلَمُ أَشَدَّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ , قَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يَجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عَائِشَةُ , إِنَّ الْمُسْلِمَ يُجْزَى بِأَسْوَإِ عَمَلِهِ فِي الدُّنْيَا " , فَذَكَرَ الْمَرَضَ , وَأَشْيَاءَ حَتَّى ذَكَرَ النَّكْبَةَ آخِرَ ذَلِكَ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ , قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ. وَرَوَاهُ ابْنُ جُرَيْجٍ , عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ فَاخْتَصَرَهُ

9353- İbn Ebî Muleyke der ki: Hz. Âişe: "Ben Kur'ân'da en ağır âyetin hangi âyet olduğunu biliyorum. O da, Yüce Allah'ın: ***«Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır»***[3] âyetidir" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Âişe! Müslüman kimse en kötü ameli karşılığında bile dünyada iken cezalandırılır"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) burada hastalığı, başka şeyleri ve sonunda kişinin sendelemesini bile zikretti.[4]

İbn Abdân'ın rivayetinde: "Hz. Âişe'ye (en ağır âyetin hangi âyet olduğunu) sordum" şeklindedir.

---

[1] Nisâ Sur. 123

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/221 (2991).

[3] Nisâ Sur. 123

[4] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 3/471, 472 (3093).

İbn Cüreyc bunu İbn Ebî Muleyke kanalıyla muhtasar olarak zikretmiştir.

٩٣٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرٍ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ , عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ , عَنْ عَائِشَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا أَصَابَ الْمُسْلِمَ شَيْءٌ إِلَّا كَانَ لَهُ كَفَّارَةً "

9354- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman kişinin başına gelen her sıkıntı mutlaka günahları için kefârettir"* buyurmuştur.[1]

٩٣٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ , نَا أَحْمَدُ , نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ , عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ , عَنِ الْحَسَنِ , فِي قَوْلِهِ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يَجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] فَقَالَ الْحَسَنُ: " إِنَّمَا ذَاكَ إِنَّمَا أَرَادَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ هَوَانَهُ , فَأَمَّا مَنْ أَرَادَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ كَرَامَتَهُ فَإِنَّهُ يَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ "

9355- Âsım el-Ahval der ki: Hasan(-ı Basrî): *"Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır"*[2] buyruğunu açıklarken: "Burada Allah'ın küçük düşürmek istediği kişiler kastedilmektedir. Ancak Yüce Allah şerefli kılmak istediği kişilerin bütün günahlarını bağışlar. Bu önceden kendilerine verilen doğru sözdür"[3] demiştir.[4]

٩٣٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا فُضَيْلُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , نَا هُشَيْمٌ , أَنَا مَنْصُورٌ , عَنِ الْحَسَنِ , أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ , ابْتُلِيَ فِي جَسَدِهِ فَقَالَ: " مَا أُرَاهُ إِلَّا بِذَنْبٍ , وَمَا يَعْفُو اللهُ أَكْثَرُ , وَتَلَا: ﴿مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾ [الشورى: ٣٠] "

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (255).

[2] Nisâ Sur. 123

[3] Ahkâf Sur. 16

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/42), Hennâd, *Zühd* 1/248 (430) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/293) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/699).

9356- Hasan bildiriyor: İmrân b. Husayn bedeninde bir hastalığa maruz kalmıştı. O: "Bu hastalığımın bir günahtan dolayı olduğu görüşündeyim. Yüce Allah'ın affettikleri ise daha fazladır" dedi ve: ***"Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder"***[1] âyetini okudu.[2]

٩٣٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ , نَا رَوْحُ بْنُ أَسْلَمَ , عَنْ هَمَّامٍ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ زِيَادِ بْنِ الرَّبِيعِ , قَالَ: قُلْتُ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: يَا أَبَا الْمُنْذِرِ , آيَةٌ فِي كِتَابِ اللهِ أَحْرَنَتْنِي قَالَ: وَمَا هِيَ؟ قُلْتُ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ١٢٣] قَالَ: " إِنْ كُنْتُ أَرَاكَ فَقِيهًا , إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ عثرة قَدَمٍ , وَلَا اخْتِلَاجُ عِرْقٍ , وَلَا خَدْشُ عُودٍ إِلَّا بِذَنْبٍ , وَمَا يَعْفُو اللهُ عَنْهُ أَكْثَرُ"

وَقَالَ قَتَادَةُ فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ: ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ﴾ [الشورى: ٣٠] قَالَ قَتَادَةُ: ذُكِرَ لَنَا أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: " لَا يُصِيبُ ابْنَ آدَمَ خَدْشُ عُودٍ , وَلَا عَثْرَةُ قَدَمٍ , وَلَا اخْتِلَاجُ عِرْقٍ , إِلَّا بِذَنْبٍ وَمَا يَعْفُو اللهُ عَنْهُ أَكْثَرُ "

9357- Ziyâd b. er-Rabî' der ki: Ubey b. Ka'b'a: "Ey Ebu'l-Münzir! Allah'ın Kitab'ındaki bir âyet beni kederlendirdi" deyince, Ebu'l-Münzir: "Hangi âyet?" diye sordu. Ona: ***"Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır"***[3] âyetidir" deyince, Ubey: "Ben seni fakih biri olarak görüyordum. Mümin kişinin ayağının bir şeye takılması, bir damarının seğirmesi ve bir çöpün bile onu (basit bir şekilde olsa bile) çizmesi günahının karşılığıdır. Yüce Allah'ın affettikleri ise daha fazladır" karşılığını verdi.[4]

---

[1] Şûrâ Sur. 30

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (149), Hâkim, *Müstedrek* (2/445, 446) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/355) ve İbn Kesîr, *Tefsîr* (4/126).

[3] Nisâ Sûr. 123

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (228) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (5/292).

Katâde: *"Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder"*[1] âyetini açıklarken: "Bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanın bir çöple (basit bir şekilde olsa bile) çizilmesi, tökezlemesi ve bir damarının sağırmesi günahı sebebiyledir. Yüce Allah'ın affettikleri ise daha fazladır"* buyururdu.

٩٣٥٨ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ الْمُنَادِي , نَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا شَيْبَانُ , عَنْ قَتَادَةَ فَذَكَرَهُ مُرْسَلًا وَرَوَاهُ أَيْضًا الْحَسَنُ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا وَهُوَ فِي تَفْسِيرِ سَعِيدِ بْنِ مَنْصُورٍ

9358- Şeybân bir önceki hadisi Katâde'den mürsel olarak zikretmiştir.[2]

Hasan[3] da bunu mürsel olarak Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmiştir. Aynı zamanda *Tefsîr Saîd b. Mansûr*'da da geçmektedir.

٩٣٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَيْمُونٍ , نَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ , نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنْ يُونُسَ , عَنِ الْحَسَنِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ , أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ بَغِيَّةً فِي الْجَاهِلِيَّةِ , فَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ , أَوْ مَرَّتْ بِهِ , فَبَسَطَ يَدَهُ إِلَيْهَا فَقَالَتْ: هَهْ , إِنَّ اللهَ ذَهَبَ بِالشِّرْكِ وَجَاءَ بِالْإِسْلَامِ. فَتَرَكَهَا وَوَلَّى , وَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا حَتَّى أَصَابَ وَجْهُهُ الْحَائِطَ , فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ لَهُ فَقَالَ: " أَنْتَ عَبْدٌ أَرَادَ اللهُ بِكَ خَيْرًا , إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْرًا عَجَّلَ لَهُ عُقُوبَةَ ذَنْبِهِ فِي الدُّنْيَا , وَإِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ شَرًّا أَمْسَكَ عَلَيْهِ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُوَافَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

9359- Abdullah b. Muğaffel bildiriyor: Adamın biri (İslam geldikten sonra) Cahiliye döneminde iken fahişe olan bir kadınla oynaşmaya başlayıp elini kadına uzatınca, kadın: "Yavaş ol, Yüce Allah şirki götürüp İslam'ı getirdi" dedi. Bunun üzerine adam kadına bakarak kaçmaya başladı ve yüzünü bir duvara çarptı. Sonra Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu kendisine anlattı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

---

[1] Şûrâ Sur. 30

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak mürsel bir hadistir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (25/32).

[3] İbn Kesîr, *Tefsîr* (4/126), Vekî', *Zühd* (93) ve Hennâd, *Zühd* (431).

buyurdu: *"Sen, Allah'ın, hakkında hayır dilediği bir kulsun. Yüce Allah kulu hakkında hayır dilediği zaman onun günahının cezasında acele eder. Eğer kulu hakkında şer dilerse cezasını erteler, kıyamet gününe bırakır."*[1]

٩٣٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ , نَا مُطَيَّنٌ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ , نَا الْفِرْيَابِيُّ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ يُؤَاخِذُنِي اللهُ بِمَا جَنَتْ هَؤُلَاءِ - يَعْنِي: يَدَيْهِ - لَأَوْبَقَنِي " غَرِيبٌ بِهَذَا الْإِسْنَادِ , تَفَرَّدَ بِهِ ابْنُ عَسْكَرٍ فِيمَا أَعْلَمُ

9360- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (ellerini kastederek): *"Allah beni şunlardan dolayı sorgulayacak olsaydı beni helak ederdi"* buyurmuştur.[2]

Bu isnâdla garîb (tek kanallı) bir hadistir. Bildiğim kadarıyla İbn Asker bunu rivayette tek kalmıştır.

٩٣٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا ابْنُ نُمَيْرٍ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ , عَنْ أَبِي حَصِينٍ , عَنْ أَبِي بُرْدَةَ , قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ ابْنِ زِيَادٍ وَعِنْدَهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ , فَجُعِلَ يُؤْتَى بِرُءُوسِ الْخَوَارِجِ قَالَ: وَكَانُوا إِذَا مَرُّوا بِرَأْسٍ قُلْتُ: إِلَى النَّارِ , قَالَ: فَقَالَ لِي: لَا تَفْعَلْ يَا ابْنَ أَخِي , فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَكُونُ " عَذَابُ هَذِهِ الْأُمَّةِ فِي دُنْيَاهَا "

9361- Ebû Burde der ki: İbn Ziyâd'ın yanında oturmaktaydım ve yanında Abdullah b. Yezîd bulunmaktaydı. Hâricilerin liderleri getirildi. Her bir lider getirilmesinde: "Bu cehennemliktir" dedim. Bunun üzerine Abdullah b. Yezîd: "Böyle yapma, yeğenim! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bu ümmetin azabı dünyalarındadır»* buyurduğunu işittim" dedi.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Hibbân, *Sahîh* (4/249, 250), Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât* (sh. 197) ve Ebû Nuaym, *Zikru Ahbâr Isbehân* (2/274).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Hibbân, *Sahîh* 2/27, 28 (656, 658) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/132).

[3] İsnâdı sahihtir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Târih* (1/261, 262) ve Beyhakî, *Edeb* (1047).

٩٣٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ كَامِلُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُسْتَمْلِي , أَخْبَرَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الصُّبَعِيُّ مِنْ كِتَابِهِ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ السَّرِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدٍ , مُؤَذِّنُ مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ , حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ عُبَيْدَةَ الدُّؤَلِيُّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَوْلَا عِبَادٌ لِلَّهِ رُكَّعٌ , وَصِبْيَةٌ رُضَّعٌ , وَبَهَائِمُ رُتَّعٌ لَصَبَّ عَلَيْكُمُ الْعَذَابَ صَبًّا, ثُمَّ رَضَّ رضًّا "

جَدِّهِ مُسَافِعٍ "

9362- Mâlik b. Ubeyd ed-Duelî'nin babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer yeryüzünde Allah'ın rükû eden kulları, süt emen bebekler, otlayan hayvanlar olmasaydı, üzerinize azap yağdırır ve sizi helak ederdi"* buyurmuştur.[1]

Mâlik b. Ubeyd ed-Duelî'nin, dedesi Musâfi'dir.

٩٣٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْأَدَمِيُّ , نَا أَبُو قِلَابَةَ , نَا أَبُو زَيْدٍ الْهَرَوِيُّ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ عَزْرَةَ , عَنِ الْحَسَنِ الْعُرَنِيِّ , عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَزَّارِ , عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى , عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ , ﴿وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ﴾ [السجدة: ٢١] قَالَ: " الْمُصِيبَةُ فِي الدُّنْيَا " قَالَ الْحَافِظُ: " عَزْرَةُ هُوَ ابْنُ يَحْيَى "

9363- İbn Ebî Leylâ bildiriyor: Ubey b. Ka'b: ***"Onlara büyük azabdan önce elbette yakın azabı tattıracağız"***[2] buyruğunu açıklarken: "Burada dünyadaki musibet kastedilmektedir" dedi.[3]

Hâfız (Ebû Abdillah el-Hâkim): "Azre, İbn Yahyâ'dır" dedi.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/309 (785), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1622, 6/2377) ve Beyhakî, *Sünen* (3/345). Bak: Zehebî, *el-Mîzân* (3/427, 428), Hâfız İbn Hacer, *el-Lisân* (5/5)

[2] Secde Sur. 21

[3] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/108) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/427, 428) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/554).

٩٣٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا وَكِيعٌ , عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ , عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ , عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ , ﴿وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ﴾ [السجدة: ٢١] قَالَ: " الْمَصَائِبِ فِي الدُّنْيَا ". ﴿لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ [السجدة: ٢١]: " لَعَلَّهُمْ يَتُوبُونَ "

9364- Rabî' b. Enes bildiriyor: Ebu'l-Âliye: *"Onlara büyük azabdan önce elbette yakın azabı tattıracağız"*[1] buyruğunu açıklarken: "Burada dünyadaki musibetler kastedilmektedir" dedi. *"Olur ki (imana) dönerler"*[2] buyruğu hakkında da: "Bu da, belki tövbe ederler mânâsındadır" dedi.[3]

٩٣٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ الْأَدَمِيُّ , نَا أَبُو الْيَمَانِ , عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ قَيْسٍ , قَالَ: مَرِضَ كَعْبٌ فَعَادَهُ رَهْطٌ مِنْ أَهْلِ دِمَشْقَ , فَقَالُوا: كَيْفَ تَجِدُكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ؟ قَالَ: " بِخَيْرِ جَسَدٍ أُخِذَ بِذَنْبِهِ , إِنْ شَاءَ رَبُّهُ عَذَّبَهُ , وَإِنْ شَاءَ رَحِمَهُ , وَإِنْ بَعَثَهُ بَعَثَهُ خَلْقًا جَدِيدًا لَا ذَنْبَ لَهُ "

9365- Atiyye b. Kays der ki: Ka'b(u'l-ahbâr) hastalanınca Dimaşk ahalisinden bir grup onu ziyaret etti. Kendisine: "Ey Ebû İshâk! Kendini nasıl hissediyorsun?" dediklerinde: "Günahları alınmış bir beden olarak hissediyorum. Rabbi dilerse ona azap verir, dilerse de ona merhamet eder. Eğer onu iyileştirirse de günahlardan arınmış bir şekilde iyileştirir" karşılığını verdi.[4]

٩٣٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي يُونُسُ , ح , وَحَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ

---

[1] Secde Sur. 21

[2] Secde Sur. 21

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (21/109, 111).

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (44).

عَبْدِ اللهِ الْمِيكَالِيُّ , نَا عَبْدَانُ الْأَهْوَازِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السَّرْحِ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ , وَيُونُسُ بْنُ يَزِيدَ , عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , عَنْ عُرْوَةَ , عَنْ عَائِشَةَ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ مُصِيبَةٍ يُصَابُ بِهَا الْمُسْلِمُ إِلَّا كُفِّرَ بِهَا عَنْهُ حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا " وَفِي رِوَايَةِ بَحْرٍ: " يُصَابُ بِهَا الْمُؤْمِنُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ

9366- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanın başına gelen her musibet, hatta bir diken batması bile onun bir günahı için kefâret olur"* buyurmuştur.[1]

Bahr'in rivayetinde ise: *"Müminin başına gelen (her musibet)"* şeklindedir.

Müslim bunu Ebû Tâhir kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٣٦٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ , أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى , نَا أَبُو الْيَمَانِ , أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ , أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُصِيبَةٍ تُصِيبُ الْمُسْلِمَ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا عَنْهُ , حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ , عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

9367- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanın başına gelen hiçbir musibet yoktur ki Allah o musibeti ona kefâret olarak saymasın. Hatta bu, bir diken batması olsa bile"* buyurmuştur.[3]

Buhârî, bunu Ebu'l-Yemân kanalıyla rivayet etti.[4]

٩٣٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ , نَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الزُّهْرِيُّ الْقَاضِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنِ الْأَسْوَدِ , عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُشَاكُ شَوْكَةً

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/1992 (48).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *mardâ* (7/2).

فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا حَطَّ اللهُ عَنْهُ خَطِيئَةً , وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ , عَنِ الْأَعْمَشِ

9368- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisine bir diken veya daha büyük bir şey batan hiç bir mümin yoktur ki Allah onun sebebiyle onun bir günahını silmesin"* buyurduğunu işittim.

Müslim bunu *Sahîh*'te başka bir kanalla A'meş'ten rivayet etti.[1]

٩٣٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: أَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا جَرِيرٌ , عَنْ مَنْصُورٍ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنِ الْأَسْوَدِ , عَنْ عَائِشَةَ , أَنَّ شَبَابًا مِنْ قُرَيْشٍ دَخَلُوا عَلَيْهَا وَهُمْ بِمِنًى وَهُمْ يَضْحَكُونَ قَالَتْ: وَمَا يُضْحِكُكُمْ؟ قَالُوا: فُلَانٌ , خَرَّ عَلَى طُنُبِ فُسْطَاطٍ فَكَادَتْ عَيْنُهُ أَنْ تَذْهَبَ. قَالَتْ: فَلَا تَضْحَكُوا , فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُشَاكُ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَمُحِيَتْ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

9369- Esved, Hz. Âişe'den bildiriyor: Minâ'da iken Kureyş'ten bir takım gençler Hz. Âişe'nin yanına girdi. Gençler gülüşüyordu. Hz. Âişe: "Sizi güldüren şey nedir?" diye sorunca: "Filân kişi çadır ipinin üzerine düştü. Az kalsın gözü gidiyordu" dediler. Bunun üzerine Hz. Âişe: "Gülmeyin! Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisine bir diken veya daha büyük bir şey batan hiçbir Müslüman yoktur ki onun sebebiyle kendisine bir derece yazılmasın ve bir günahı silinmesin"* buyurduğunu işittim" dedi.[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٣٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَنَا عَمْرُو

---

[1] Müslim 3/1991, 1992 (47).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 3/1991 (46).

بْنُ الْحَارِثِ , أَنَّ ابْنَ قُسَيْطٍ , حَدَّثَهُ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ عَائِشَةَ , زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يُصِيبُ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا , وَالنَّكْبَةَ يُنْكَبُهَا , أَوْ شِدَّةَ الْكَظْمِ حِينَ يُوجَدُ بِهِ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ عَنْهُ بِهِ "

9370- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, mümin kulun başına bir şey gelmesini, hatta ona bir dikenin batmasını, sendelemesini veya öfkesini yenmesini bir kısım günahına kefâret sayar."*[1]

٩٣٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ إِمْلَاءً , أَنَا عَبْدُ اللهِ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ , نَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , وَأَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ , وَلَا وَصَبٍ , وَلَا حَزَنٍ , وَلَا غَمٍّ , وَلَا أَذًى , حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا عَنْهُ مِنْ خَطَايَاهُ " هَكَذَا رَوَاهُ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي مُسْنَدِهِ , وَقَالَ فِي إِسْنَادِهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ , عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ وَقَدْ

9371- Ebû Saîd el-Hudrî ile Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanın başına gelen bir meşakkat, bir sızı, bir hüzün, bir keder, bir eziyet, hatta ayağına batan bir diken bile olmasın ki, Allah onu günahlarından bir kısmına kefâret kılmış olmasın"* buyurmuştur.[2]

İshâk b. İbrâhîm bunu *Müsned*'inde bu şekilde zikretmiştir. İsnâdında: "Muhammed b. Amr b. Halhale'nin, Atâ b. Yesâr'dan bildirdiğine göre" demiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ebû Âmir el-Akadî'den rivayet etti.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *mardâ* (7/2).

٩٣٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , قَالَ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ اللَّيْثِيُّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ الدُّؤَلِيِّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ , مِنْ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ شَيْءٍ يُصِيبُ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ مِنْ وَصَبٍ , أَوْ نَصَبٍ , أَوْ حَزَنَ حَتَّى الْهَمَّ يُهِمُّهُ إِلَّا اللهُ يُكَفِّرُ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ " رَوَاهُ الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ , وَأَبِي هُرَيْرَةَ , وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ وَزَادَ فِيهِ وَلَا سَقَمٌ

9372- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "*Mümin bir kulun başına gelen bir sızı, bir meşakkat, bir hüzün, hatta bir keder olmasın ki, Allah onu günahlarından bir kısmına kefâret kılmış olmasın*" buyurduğunu işittim.[1]

Velîd b. Kesîr bunu Muhammed b. Amr b. Atâ kanalıyla Atâ b. Yesâr'dan, o da Ebû Saîd ile Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

Müslim bunu aynı kanalla *Sahîh*'te zikretmiş ve: *"ve hastalık"* ziyadesinde bulunmuştur.

٩٣٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ , نَا أَبُو أُسَامَةَ , حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , وَأَبِي هُرَيْرَةَ , أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ نَصَبٍ , وَلَا وَصَبٍ , وَلَا سَقَمٍ , وَلَا حَزَنٍ حَتَّى الْهَمَّ يُهِمُّهُ إِلَّا كُفِّرَ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ " وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي بَكْرٍ , عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

9373- Ebû Saîd el-Hudrî ve Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "*Mümin bir kulun başına gelen bir meşakkat, bir sızı, bir hastalık, bir hüzün, hatta bir keder bile olmasın ki, Allah onu günahlarından bir kısmına kefâret kılmış*

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *cenâiz* (3/298).

olmasın" buyurduğunu işitmişlerdir.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet etti.[2]

٩٣٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْقُرَشِيُّ , نَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ , عَنْ خَالِدٍ , عَنْ عِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى أَعْرَابِيٍّ يَعُودُهُ فَقَالَ: " طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللهُ " فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: كَلَّا , بَلْ حُمَّى تَفُورُ عَنْ شَيْخٍ كَبِيرٍ كَيْمَا تُزِيرُهُ الْقُبُورَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ " فَنَعَمْ إِذًا "

9374- İbn Abbâs bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hasta olan bir bedeviyi ziyaret etmek için yanına girdi ve: *"(İyileşirsin de hastalığın günahlarına) kefâret olur, inşallah"* buyurdu. Bunun üzerine bedevi: "Hayır, bu hastalık yaşlı birinin ateşini yükselten ve onu mezara götüren bir hastalıktır" deyince, Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"O zaman tamam"* buyurdu.[3]

٩٣٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الزَّاهِدُ الْأَصْفَهَانِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى , أَنَا إِسْرَائِيلُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُخْتَارِ , عَنِ ابْنِ سِيرِينَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " وَصَبُ الْمُؤْمِنِ كَفَّارَةٌ لِخَطَايَاهُ "

9375- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin bir sızı çekmesi günahlarına kefârettir"* buyurduğunu işittim.[4]

٩٣٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي , نَا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْهَرَوِيُّ أَبُو سَعْدٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْبَرْمَكِيُّ , نَا مَعْنٍ , عَنْ مَالِكٍ ,

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 3/1992 (52).

[3] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *tevhîd* (8/192).

[4] İsnâdı sahihtir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (58) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/347).

عَنْ رَبِيعَةَ , عَنْ أَبِي الْحُبَابِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ فِي وَلَدِهِ , وَ حامّته حَتَّى يَلْقَى اللهَ وَمَا لَهُ مِنْ خَطِيئَةٍ "

9376- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin kimse, Allah'a günahsız olarak kavuşuncaya kadar çocuklarından ve yakınlarından bela eksik olmaz"* buyurmuştur.[1]

٩٣٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الشِّيرَازِيُّ الْفَقِيهُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبَصْرِيُّ , بِمِصْرَ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو يَعْنِي ابْنَ عَلْقَمَةَ , عَنْ أَبِي سَلَمَةَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ , وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ , وَوَلَدِهِ حَتَّى يَلْقَى اللهَ وَمَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيئَةٍ "

9377- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek olsun, kadın olsun mümin kimse, Allah'a günahsız olarak kavuşuncaya kadar kendisinden ve çoluk çocuğundan, bela eksik olmaz"* buyurmuştur.[2]

٩٣٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ , نَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ , نَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , نَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ , نَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ , نَا جَدِّي سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ , أَخْبَرَنِي نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ , حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ , عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ السَّائِبِ , أَنَّ عَبْدَ الْحَمِيدِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَزْهَرَ , حَدَّثَهُ , عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَزْهَرَ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّمَا مَثَلُ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ حِينَ يُصِيبُهُ الْوَعَكُ , أَوِ الْحُمَّى كَمَثَلِ حَدِيدَةٍ تُدْخَلُ فِي النَّارِ فَيَذْهَبُ خَبَثُهَا , وَيَبْقَى طِيبُهَا " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ

9378- Abdurrahman b. Ezher'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisine bir rahatsızlık veya yüksek ateş gelen mümin kulun misali, ateşe sokulup da pası giden ve aslı kalan demirin misali gibidir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (1/236).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *zühd* 4/602 (2399) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (494, 495).

[3] İsnâdında adı belirlenmeyen bir ravi vardır ve sahih bir hadistir. Bezzâr, *Müsned* (1/362), İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (24), Hâkim, *Müstedrek* (1/348) ve Beyhakî, *Edeb*

Her ikisinin de (Ebû Abdillah el-Hâfız'ın ve Ebu'l-Hüseyn b. Bişrân'ın) lafzı aynıdır.

٩٣٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْجُشَمِيُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ , نَا الْحَجَّاجُ الصَّوَّافُ , نَا أَبُو الزُّبَيْرِ , نَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ أَوْ أُمِّ الْمُسَيِّبِ , - أَبُو الزُّبَيْرِ يَشُكُّ - , وَهِيَ تُزَفْزِفُ فَقَالَ: " مَالَكِ تُزَفْزِفِينَ ". قَالَتِ: الْحُمَّى لَا بَارَكَ اللهُ فِيهَا. قَالَ: " لَا تَسُبِّي الْحُمَّى , فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ الْقَوَارِيرِيِّ

9379- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), tirtir titreyen Ümmü Sâib'in veya Ümmü'l-Müseyyib'in yanına girdi —ki buradaki şüphe Ebu'z-Zübeyr'e aittir— ve: *"Niçin titriyorsun?"* diye sordu. O da: "Hummanın Allah hayrını vermesin" deyince: *"Hummaya sitem etme. Çünkü o, insanın günahlarını körüğün demirin pasını gidermesi gibi giderir"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Ubeydullah el-Kavârîrî kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٣٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَتْنِي فَاطِمَةُ الْخُزَاعِيَّةُ , وَكَانَتْ قَدْ أَدْرَكَتْ عَامَّةَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَادَ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ وَهِيَ وَجِعَةٌ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ:" كَيْفَ تَجِدِينَكِ؟ " قَالَتْ: بِخَيْرٍ يَا رَسُولَ اللهِ , وَقَدْ بَرَّحَتْ بِي أُمُّ مِلْدَمٍ تُرِيدُ الْحُمَّى. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ:" اصْبِرِي , فَإِنَّهَا تُذْهِبُ بِخَبَثِ الْإِنْسَانِ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ مِنْ خَبَثِ الْحَدِيدِ"

9380- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının geneline yetişen Fâtıma el-Huzâiyye bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'dan hasta olan bir kadını ziyaret etti. Ona: *"Kendini nasıl hissediyorsun?"* diye sorunca,

---

(1063).

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim 3/1993 /53).

kadın: "İyi hissediyorum ey Allah'ın Resûlü! Ama Ümmü Mildem (yani humma) canıma okudu" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabret! Çünkü o, insanın günahlarını körüğün demirin pasını gidermesi gibi giderir"* buyurdu.[1]

٩٣٨١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا تَمْتَامٌ , نَا حَاجِبُ بْنُ الْوَلِيدِ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُوَقَّرِيُّ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا مَثَلُ الْمَرِيضِ إِذَا بَرِئَ وَصَحَّ مِنْ مَرَضِهِ كَمَثَلِ الْبُرْدَةِ تَقَعُ مِنَ السَّمَاءِ فِي صَفَائِهَا وَلَوْنِهَا " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " هَذَا يُعْرَفُ بِالْمُوَقَّرِيِّ وَهُوَ ضَعِيفٌ "

9381- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"İyileşip sıhhat bulan hastanın misali, saflık ve renk bakımından gökten yağan dolu tanesi gibidir"* buyurdu.[2]

Beyhakî der ki: "Bu hadis el-Muvakkarî kanalıyla bilinmektedir ve bu kimse zayıf birisidir."

٩٣٨٢ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ مِنْ سَاكِنِي بَيْهَقَ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَوْدُودٍ , نَا عَبْدُ الْوَهَّابِ , نَا بَقِيَّةُ , عَنِ الزُّبَيْدِيِّ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا مَثَلُ الْمَرِيضِ إِذَا بَرِئَ وَصَحَّ مِنْهُ مَرَضُهُ كَمَثَلِ الْبُرْدَةِ تَقَعُ مِنَ السَّمَاءِ فِي صَفَائِهَا وَحُسْنِهَا وَلَوْنِهَا "

9382- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İyileşip sıhhat bulan hastanın misali saflık, güzellik ve renk bakımından gökten yağan dolu tanesi gibidir"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/405 (984), Abdürrezzâk, *Musannef* 11/195, 196 (20306) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (204).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (22), Bezzâr, *Müsned* (1/363), Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (346), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (3/34), Ukaylî, *ed-Duafâu'l-Kebîr* (4/318), İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2534) ve Zehebî, *el-Mîzân* (4/346).

[3] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1243).

٩٣٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , وَعَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ الْحِمْصِيُّ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ , أَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , قَالَا: أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ , عَنْ أَبِي الْحُصَيْنِ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْأَشْعَرِيِّ , عَنْ أَبِي أُمَامَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الْحُمَّى كِيرٌ مِنْ جَهَنَّمَ فَمَا أَصَابَ الْمُؤْمِنَ مِنْهَا كَانَ حَظَّهُ مِنَ النَّارِ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ , غَيْرَ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ عَيَّاشٍ قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ , حَدَّثَنِي أَبُو حَصِينٍ , وَقَالَ يَزِيدُ , عَنْ أَبِي الْحُصَيْنِ وَهُوَ أَبُو الْحُصَيْنِ مَرْوَانُ بْنُ رُؤْبَةَ

9383- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"Humma cehennem körüklerinden bir körüktür. Ondan mümine isabet eden kısım da onun cehennemden olan payıdır"* buyurmuştur.[1]

٩٣٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ , نَا أَبُو أُسَامَةَ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْأَشْعَرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: عَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَرِيضًا مِنْ وَعْكٍ كَانَ بِهِ وَمَعَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ , فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَبْشِرْ فَإِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ: نَارِي أُسَلِّطُهَا عَلَى عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ النَّارِ فِي الْآخِرَةِ "

9384- Ebû Sâlih el-Eş'ârî bildiriyor: (Bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Hureyre ile birlikte şiddetli humması olan birini ziyaret etti ve ona şöyle buyurdu: *"Sevin! Zira Yüce Allah: «(Yüksek ateş) benim ateşimdir. Mümin kulumun âhirette cehennemdeki payı olsun diye dünyadayken bu ateşi ona musallat ederim» buyurur."*[2]

٩٣٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَبُو هِشَامٍ , نَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ , نَا عُثْمَانُ , عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: " الْحُمَّى حَظُّ

---

[1] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (46), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/110 (7468), Beyhakî, *Edeb* (1061) ve Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (3/68).

[2] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. İbn Mâce 2/1149 (3470).

كُلِّ مُؤْمِنٍ مِنَ النَّارِ , ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا﴾ [مريم: ٧١] وَالْوُرُودُ فِي الدُّنْيَا هُوَ الْوُرُودُ فِي الْآخِرَةِ "

9385- Osmân bildiriyor: Mücâhid: "Humma her bir müminin cehennem ateşinden olan payıdır" dedi ve: *"Sizden Cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hüküm dür"*[1] âyetini okudu.[2]

Ona dünyada iken uğramak, âhirette uğramak demektir.

٩٣٨٦ - أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْمُهَلَّبِيُّ الْبُسْتِيُّ , قَدِمَ عَلَيْنَا بِنَيْسَابُورَ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ الْمُظَفَّرِ الْبَكْرِيُّ , أَنَا ابْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ , نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا عِصْمَةُ بْنُ سَالِمٍ الْهُنَائِيُّ , وَكَانَ صَدُوقًا , نَا أَشْعَثُ بْنُ جَابِرٍ , عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ , عَنْ أَبِي رَيْحَانَةَ الْأَنْصَارِيِّ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الْحُمَّى كِيرٌ مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ , وَهِيَ نَصِيبُ الْمُؤْمِنِ مِنَ النَّارِ "

9386- Ebû Reyhâne el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Humma (yüksek ateş) cehennem hararetinden bir körüktür ve mümin kimsenin ateşten olan payıdır"* buyurmuştur.[3]

٩٣٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ , نَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ , نَا وَاصِلٌ , مَوْلَى أَبِي عُيَيْنَةَ , عَنْ أَبِي سَيْفٍ وَهُوَ بَشَّارٌ , عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , رَجُلٌ مِنْ فُقَهَاءِ أَهْلِ الشَّامِ , عَنْ عِيَاضِ بْنِ عُطَيْفٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عُبَيْدَةَ الْجَرَّاحِ فِي مَرَضِهِ , وَامْرَأَتُهُ لِجَنْبِهِ جَالِسَةٌ عِنْدَ رَأْسِهِ , وَهُوَ يُقْبِلُ بِوَجْهِهِ عَلَى الْجِدَارِ , قَالَ: قُلْنَا: كَيْفَ بَاتَ أَبُو عُبَيْدَةَ اللَّيْلَةَ؟ قَالَتْ: بَاتَ وَاللهِ بِأَجْرٍ. قَالَ: فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: إِنِّي وَاللهِ مَا بِتُّ بِأَجْرٍ. قَالَ: وَكَأَنَّ الْقَوْمَ سَاءَهُمْ ذَلِكَ. فَقَالَ: أَفَلَا تَسْأَلُونِي عَمَّا قُلْتُ؟ قَالَ: مَا أَعْجَبَنَا

---

[1] Meryem Sûr. 71

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (20) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (16/111).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (21) ve Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (4/1/63).

مَا قُلْتَ وَكَيْفَ نَسْأَلُكَ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنِ ابْتَلَاهُ اللهُ بِبَلَاءٍ فِي جَسَدِهِ فَهُوَ لَهُ حَظُّهُ "

9387- İyâd b. Utayf der ki: Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh hasta iken yanına girdim. Hanımı başı ucunda oturuyordu. Kendisi de yüzünü duvara doğru dönmüştü. Hanımma: "Ebû Ubeyde bu geceyi nasıl geçirdi?" dediğimizde: "Vallahi sevaplar kazanarak geçirdi" cevabını verdi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde yüzünü bize döndü ve: "Vallahi sevap kazanarak geçirmedim" dedi. Sanki bu dediği orada bulunanları rahatsız etmişti. Bize: "Neden böyle dediğimi sormayacak mısınız?" dediğinde: "Dediğin hoşumuza gitmedi, nasıl soralım?" cevabını verdik. Bunun üzerine şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Allah kimi bedeninde bir bela ile imtihan ederse bu onun nasibi olur*» buyurduğunu işittim."[1]

Ebu'd-Derdâ kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu alayhi vesellem) bu mânâda rivayet gelmiştir. İbn Mes'ûd da musibetler konusunda böyle düşünmektedir.

٩٣٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ , نَا أَبُو خَلِيفَةَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ , أَنَا سُفْيَانُ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ , عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ , عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " إِنَّ الْوَجَعَ لَا يُكْتَبُ بِهِ الْأَجْرُ , إِنَّمَا الْأَجْرُ فِي الْعَمَلِ , وَلَكِنْ يُكَفِّرُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ الْخَطَايَا "

قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ وَقَدْ رُوِّينَا فِي حَدِيثِ مَنْصُورٍ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنِ الْأَسْوَدِ , عَنْ عَائِشَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ " فِي حَدِيثِ الشَّوْكَةِ إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَمُحِيَتْ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ " وَفِي رِوَايَةِ الْأَعْمَشِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , فِي هَذَا الْحَدِيثِ " إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ بِهَا دَرَجَةً أَوْ حَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً " وَهَكَذَا رَوَاهُ أَبُو وَائِلٍ , وَابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ , عَنْ عَائِشَةَ , بِهَذَا الْمَعْنَى

9388- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Ağrılar yüzünden (kişiye) sevap yazılmaz, zira sevaplar ancak amellerle kazanılır. Fakat Yüce Allah ağrıları

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/230), Bezzâr, *Müsned* (1/364), Ahmed, *Müsned* (1/195) ve Beyhakî, *Sünen* (3/374).

günahlara kefâret kılar."[1]

Beyhakî der ki: Mansûr'un hadisinde bize bildirilene göre İbrâhîm(i-Nehaî), bunu Esved kanalıyla Hz. Âişe'den zikretmiş ve rivayetinde şu ibare geçmiştir: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) (batan) diken konusundaki hadiste: «*Mutlaka onun sebebiyle kendisine bir derece yazılır ve bir günahı silinir*» buyurdu."

A'meş'in, İbrâhîm'den olan rivayetinde ise: "*Mutlaka onun sebebiyle Allah kendisini bir derece yükseltir veya bir günahını siler*" şeklindedir.

Ebû Vâil ve İbn Ebî Muleyke bunu Hz. Âişe'den mânâ olarak bu şekilde rivayet etmişlerdir.[2]

Sanırım belanın kişinin nasibi olması günahlarının silinmesi veya derecesinin yükselmesidir. Bu yönde gelen rivayetlere göre de kişinin günahlarının tümü için kefâret vardır.

٩٣٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مِهْرَانَ الدَّقَّاقُ ابْنُ أُخْتِ سَلَمَةَ بْنِ شَبِيبٍ , نَا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ , نَا أَبُو الْمَلِيحِ الرَّقِّيُّ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , نَا أَبُو الْمَلِيحِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ السُّلَمِيُّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ , وَكَانَتْ لِجَدِّهِ صُحْبَةٌ , أَنَّهُ خَرَجَ زَائِرًا لِرَجُلٍ مِنْ إِخْوَانِهِ , فَبَلَغَهُ أَنَّهُ شَاكٍ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهِ , فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ: إِنِّي أَتَيْتُكَ زَائِرًا وَأَتَيْتُكَ عَائِدًا وَمُبَشِّرًا. قَالَ: كَيْفَ جَمَعْتُ هَذَا كُلَّهُ قَالَ: خَرَجْتُ وَأَنَا أُرِيدُ زِيَارَتَكَ , فَبَلَغَنِي شَكَاتُكَ فَكَانَتْ عِيَادَةً , وَأُبَشِّرُكَ بِشَيْءٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا سَبَقَتْ لِلْعَبْدِ مِنَ اللهِ مَنْزِلَةٌ , لَمْ يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ ابْتَلَاهُ اللهُ فِي جَسَدِهِ , أَوْ فِي وَلَدِهِ أَوْ فِي ماله , ثُمَّ صَبَّرَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9389- Muhammed b. Hâlid es-Sülemî, babası kanalıyla sahabi olan

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/210, 211 (8923), Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (3/67, 69), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/232) ve Hennâd, *Zühd* (411).

[2] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/231-232).

dedesinden bildiriyor: Kendisi Müslüman kardeşlerinden bir kişiyi ziyarete gitmişti. Ancak yanına girmeden önce hasta olduğu haberini aldı. Yanına girip: "Ben sana hem sıhhatli insan ziyaretçisi, hem hasta ziyaretçisi ve hem de müjdeci olarak geldim" dedi. Adam: "Bu üç şeyi nasıl birleştirdin?" diye sorunca, şu karşılığı verdi: "Ben seni ziyaret etmek için çıktığımda hasta olduğunu bilmiyordum. Ancak senin hasta olduğun haberini aldığımda ziyaretim hasta ziyareti oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş olduğum bir şeyle de seni müjdeleyeceğim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir kul kendisi için (cennette) hazırlanmış olan makama ameliyle erişemeyecekse, Allah onun bedenine veya malına veya çoluk çocuğuna bir bela verir ve onu bu belaya sabrettirir. Bu belaya sabrı sebebiyle de onu o makama eriştirir."*[1]

٩٣٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مَنْصُورٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ الصُّوفِيُّ يَقُولُ: سَمِعْتُ مَحْمَشًا الْمُزَكِّي , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ أَبِي الْحَوَارِيِّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ يَقُولُ: " مَرَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى رَجُلٍ فِي مُتَعَبَّدٍ لَهُ , ثُمَّ مَرَّ بِهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَقَدْ مَزَّقَتِ السِّبَاعُ لَحْمَهُ فَرَأْسٌ مُلْقًى , وَفَخِذٌ مُلْقًى , وَكَبِدٌ مُلْقًى , فَقَالَ مُوسَى: يَا رَبِّ , عَبْدُكَ كَانَ يُطِيعُكَ فَابْتَلَيْتَهُ بِهَذَا؟ فَأَوْحَى اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ: يَا مُوسَى , إِنَّهُ سَأَلَنِي دَرَجَةً لَمْ يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ فَابْتَلَيْتُهُ بِهَذَا لِأُبَلِّغَهُ بِذَلِكَ الدَّرَجَةَ "

9390- Ebû Süleymân der ki: Hz. Mûsa, kendini ibadete veren bir adama uğradı. Daha sonra tekrar ona uğradığında vahşi hayvanlar tarafından parçalanmış olduğunu gördü. Adamın başı bir tarafta, bacağı bir tarafta ve ciğeri bir taraftaydı. Bu durumu gören Hz. Mûsa: "Ey Rabbim! Bu kulun Sana itaat etmekteydi ve Sen onu böylesi bir belaya uğrattın" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah, ona: "Ey Mûsa! O, Benden kendi ameliyle erişemeyeceği bir derece istedi. Ben de onu bununla imtihan ettim ki onu istediği dereceye eriştireyim" buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 3/470 (3090).

[2] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/701).

٩٣٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ , نَا أَبُو تُمَيْلَةَ , نَا أَبُو حَمْزَةَ السُّكَّرِيُّ , عَنْ جَابِرٍ , قَالَ: نَا أَبُو تُمَيْلَةَ , نَا أَبُو حَمْزَةَ السُّكَّرِيُّ , عَنْ جَابِرٍ , قَالَ: نَا مَنْ , سَمِعَ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا أَصَابَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ نَكْبَةٌ فَمَا فَوْقَهَا حَتَّى ذَكَرَ الشَّوْكَةَ إِلَّا لِإِحْدَى خَصْلَتَيْنِ , إِلَّا لِيَغْفِرَ اللهُ مِنَ الذُّنُوبِ ذَنْبًا لَمْ يَكُنْ لِيُغْفَرَ لَهُ إِلَّا بِمِثْلِ ذَلِكَ , أَوْ بَلَغَ بِهِ مِنَ الْكَرَامَةِ كَرَامَةً لَمْ يَكُنْ يَبْلُغُهَا إِلَّا بِمِثْلِ ذَلِكَ "

9391- Bureyde el-Eslemî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Müslümanlardan bir kişinin bir tökezlemesi ve daha üstü"* —hatta diken batmasını bile saydı— *"mutlaka şu iki hasletten birisi içindir. Ya Allah'ın bundan başka bir şeyle bağışlamayacağı bir günahını bağışlamak ya da kendi ameliyle erişemeyeceği bir dereceye eriştirmek içindir."*[1]

٩٣٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ , نَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ , نَا أَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ لَهُ الْمَنْزِلَةُ عِنْدَ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَمَا بَلَغَهَا بِعَمَلٍ فَمَا يَزَالُ يَبْتَلِيهِ بِمَا يَكْرَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ ذَلِكَ "

9392- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kulun Allah katında bir derecesi vardır ki kişi bu makama amel ederek ulaşamaz. Ancak o makama eriştirinceye kadar Allah, onu hoşuna gitmeyen şeylere maruz bırakır."*[2]

٩٣٩٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ , نَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ , نَا اللَّيْثُ , عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ , أَنَّ أَبَا عُقَيْلٍ الزُّرَقِيَّ , أَخْبَرَهُ عَنِ ابْنِ أَبِي فَاطِمَةَ , عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (25) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/700).

[2] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 10/482, 483 (6095), İbn Hibbân, *Sahîh* (4/248), Hâkim, *Müstedrek* (1/344) ve Beyhakî, *Edeb* (1058).

أَبِيهِ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَصِحَّ فَلَا يَسْقَمُ؟ " قَالُوا: كُلُّنَا يَا رَسُولَ اللهِ , قَالَ: " أَتُحِبُّونَ أَنْ تَكُونُوا كَالْحَمِيرِ الضَّالَّةِ؟ أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ تَكُونُوا أَصْحَابَ كَفَّارَاتٍ؟ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ , إِنَّ الْعَبْدَ لَيَكُونُ لَهُ الدَّرَجَةُ فِي الْجَنَّةِ , لَا يَبْلُغُهَا بِشَيْءٍ مِنْ عَمَلِهِ حَتَّى يَبْتَلِيَهِ اللهُ بِالْبَلَاءِ لِيَبْلُغَ بِهِ تِلْكَ الدَّرَجَةَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَبْلُغُهَا بِشَيْءٍ مِنْ عَمَلِهِ " ذَكَرَ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ فِي تَرْجَمَةِ مُسْلِمِ بْنِ عُقَيْلٍ مَوْلَى الزَّرْقِيِّينَ أَبُو عُقَيْلٍ فَقَالَ: قَالَ لِي ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ حَمَّادِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ , عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عُقَيْلٍ مَوْلَى الزَّرْقِيِّينَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي إِيَاسِ بْنِ أَبِي فَاطِمَةَ الضَّمْرِيِّ فَقَالَ: يَا أَبَا عُقَيْلٍ , حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ , فَذَكَرَهُ مَعْنَاهُ ,

قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " وَهُوَ فِيمَا أَجَازَ أَبُو عَبْدِ اللهِ رِوَايَتَهُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ وَاصِلٍ الْبِيكَنْدِيِّ , عَنْ أَبِيهِ الْبُخَارِيِّ " وَرَوَاهُ أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ , عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عُقَيْلٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي إِيَاسِ بْنِ أَبِي فَاطِمَةَ , حَدَّثَنِي أَبِي , أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ , قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ , إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: " مِثْلُ حمير الصَّيَّالَةِ " وَسَأَلْتُ عَنْهُ بَعْضَ أَهْلِ الْأَدَبِ فَزَعَمَ أَنَّهُ أَرَادَ حُمُرَ الْوَحْشِيِّ الَّتِي تَصُولُ , وَهُوَ أَصَحُّ الْحَيَوَانَاتِ جِسْمًا , وَأُقِيمَتِ الْيَاءُ مَقَامَ الْوَاوِ " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: وَذَكَرَ أَبُو أَحْمَدَ الْعَسْكَرِيُّ فِي كِتَابِهِ أَيْضًا: أَنَّهُ كَالْحَمِيرِ الصَّالَةِ بالصَّادُ: غَيْرُ مُعْجَمَةٍ يُقَالُ لِلْحِمَارِ الْوَحْشِيِّ الْحَادِّ الصَّوْتِ: صَلْصَالٌ

9393- İbn Ebî Fâtıma, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hanginiz sağlıklı olup hiç hasta olmak istemez?"* diye sorunca, ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Hepimiz isteriz" cevabını verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yolunu kaybetmiş merkepler gibi mi olmak istiyorsunuz? Kefâret sahipleri olmak istemez misiniz? Canım elinde olana yemin olsun ki kulun cennette bir derecesi vardır ve ona hiçbir ameliyle erişemez. Ancak Allah'ın kendisini bazı belalara düçar etmesiyle o dereceye erişir. Amelinden bir şeyle ona erişemez."*[1]

Buhârî bunu *Târih*'te Zerkiyyûn kabilesinin azatlısı Müslim b. Ukayl kanalıyla zikretmiş ve şöyle demiştir: "İbn Ebî Uveys, kardeşi Hammâd b.

---

[1] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir. Ebû Nuaym, *Ma'rifetu's-Sahâbe* (2/233, 234) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (7/507, 508).

Ebî Humeyd'den, o da Zerkiyyûn kabilesinin azatlısı Müslim b. Ukayl'dan naklederek şöyle dedi: "Abdullah b. Ebî İyâs Fâtıma ed-Damrî'nin yanına girdiğimde bana: "Ey Ebû Ukayl! Babamın bildirdiğine göre dedem şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idim..." dedi ve sonrasında mânâ olarak aynısını aktardı.

Beyhakî der ki: "Bu da bize Ebû Abdillah (el-Hâkim)'in bize icazetle, Ahmed b. Muhammed b. Vâsıl el-Bîkendî'nin, babası kanalıyla Buhârî'den rivayetine dayanmaktadır."

Ebû Âmir el-Akdî bunu Muhammed b. Ebî Humeyd kanalıyla Müslim b. Ukayl'dan, o da Abdullah b. Ebî İyâs b. Ebî Fâtıma'dan, o babasından, o da dedesinden naklederek: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)..." demiş ve söz konusu hadisi zikretmiştir. Ancak *"Yolunu kaybetmiş merkepler"* lafzı yerine: *"Damızlık yabani merkepler"* ifadesini kullanmıştır.[1]

Edebiyatçılardan birine *"Sayyâle"* ifadesini sorduğumda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bununla diğerlerine nazaran daha besili olan damızlık yabani merkepleri kastettiğini söyledi. Hadiste de "تصول" lafzındaki "و" harfinin yerini "ي" harfi tutmuştur.

Beyhakî der ki: "Ebû Ahmed el-Askerî kitabında bunu "كَالْحَمِيرِ الصَّالَةِ" şeklinde "Sad" harfinde nokta olmadan zikretmiş, sesi keskin ve sert olan yaban eşeğine "Salsâl" denildiğini belirtmiştir."[2]

٩٣٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى , نَا عِمْرَانُ بْنُ زَيْدٍ التَّغْلَبِيُّ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ , عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ , عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا ضَرَبَ مِنْ مُؤْمِنٍ عِرْقٌ , إِلَّا حُطَّ عَنْهُ بِهِ خَطِيئَةٌ , وَكُتِبَ لَهُ بِهِ حَسَنَةٌ , وَرُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ"

9394- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Mümin kimsenin kasında bir seğirmesi olduğu zaman mutlaka bir günahı*

---

[1] Ebû Nuaym, *Ma'rifetu's-Sahâbe* (2/330).

[2] Bak: İbnu'l-Esîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye* (3/48-49).

silinir, kendisine bir sevap yazılır ve derecesi bir derece yükseltilir."[1]

٩٣٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ , الْفَقِيهُ أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى , نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو , عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ مِنْ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنَ الدُّنْيَا بِمَا احْتَسَبَ إِلَّا الْجَنَّةَ "

9395- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Dünyada sevdiği bir dostunu aldığım zaman, (sabredip) ecrini Allah'tan bekleyen mümin kulumun katımdaki karşılığı ancak cennettir» buyurdu."*[2]

٩٣٩٦ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مِهْرَانَ , نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو , عَنِ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَا لِعَبْدِي إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا فَصَبَرَ , وَاحْتَسَبَ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةَ "

9396- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Dünyada sevdiği bir dostunu aldığım zaman, sabredip ecrini Allah'tan bekleyen mümin kulumun katımdaki karşılığı ancak cennettir» buyurdu."*[3]

٩٣٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ بِهَا , نَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ وَهْبٍ , حَدَّثَنِي عَمِّي , أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمَانَ , عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو , عَنِ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَبْتَلِي عَبْدَهُ بِالسُّقْمِ حَتَّى يُكَفِّرَ كُلَّ ذَنْبٍ "

9397- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah,*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/347).

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *rakâik* (7/172).

[3] İsnâdı hasendir.

bütün günahlarını dökmesi için kulunu hastalık ile sınar" buyurduğunu işittim.[1]

٩٣٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ , الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا أَبُو الْأَزْهَرِ , نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ , عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ , عَنْ جَابِرٍ , عَنْ زِيَادٍ النُّمَيْرِيِّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ شَجَرَةً فَهَزَّهَا حَتَّى تَسَاقَطَ مِنْ وَرَقِهَا بِمَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَتَسَاقَطَ , ثُمَّ قَالَ: " الْأَوْجَاعُ , وَالْمُصِيبَاتُ أَسْرَعُ فِي ذُنُوبِ بَنِي آدَمَ مِنِّي فِي هَذِهِ الشَّجَرَةِ "

9398- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir ağaca gidip onu salladı ve yapraklarından bir kısmı yere döküldü. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ağrılar ve musibetler insanoğlunun günahlarını dökmekte, benim bu ağacın yapraklarını dökmemden daha hızlıdır"* buyurdu.[2]

٩٣٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ فِرَاسٍ , بِمَكَّةَ , أَنَا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُمَحِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نَا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّالْقَانِيُّ , نَا ابْنُ الْمُبَارَكِ , عَنْ عُمَرَ بْنِ مُغِيرَةَ , عَنْ حَوْشَبٍ , عَنِ الْحَسَنِ , " إِنَّهُ لَيُكَفَّرُ عَنِ الْعَبْدِ خَطَايَاهُ كُلُّهَا بِحُمَّى لَيْلَةٍ "

9399- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kulun bir geceyi humma (yüksek ateş) ile geçirmesi bütün günahlarına kefâret olur."[3]

٩٤٠٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الطَّالْقَانِيُّ , فَذَكَرَ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَنِ الْحَسَنِ رَفَعَهُ , قَالَ: " إِنَّ اللهَ لَيغفر عَنِ الْمُؤْمِنِ مِنْ خَطَايَاهُ كُلِّهَا بِحُمَّى لَيْلَةٍ " قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: " هَذَا مِنْ جَيِّدِ الْحَدِيثِ "

9400- Ebû Abdillah et-Talkânî bir önceki rivayetin aynısını aktarmıştır. Ancak rivayetinde hadisi merfû olarak Hasan kanalıyla zikredip: *"Allah, müminin bir geceyi humma ile geçirmesi halinde bütün günahlarını bağışlar"*

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Hâkim, *Müstedrek* (1/347, 348) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (226, 247).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (88) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/699).

[3] İsnâdı zayıftır.

demiştir.[1]

İbnu'l-Mübârek: "Bu, ceyyid bir hadistir" dedi.

٩٤٠١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ , نَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ , عَنْ هِشَامٍ , عَنِ الْحَسَنِ قَالُوا: " كَانُوا يَرْجُونَ فِي حُمَّى لَيْلَةٍ كَفَّارَةً لَمَا مَضَى مِنَ الذُّنُوبِ "

9401- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Öncekiler bir gecelik hummanın geçmiş günahlara kefâret olmasını ümid ederlerdi."[2]

٩٤٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي الْمُثَنَّى بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ , نَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ أَبِي سُفْيَانَ , عَنْ سَالِمٍ , عَنِ الْحَسَنِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ وَعَكَ لَيْلَةً فَصَبَرَ , وَرَضِيَ بِهَا عَنِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ "

9402- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir geceyi humma ile geçirip sabreder ve Allah'tan geldiğine razı olursa annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından arınır"* buyurmuştur.[3]

٩٤٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ , نَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ قَالَ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " حُمَّى لَيْلَةٍ كَفَّارَةُ سَنَةٍ "

9403- Ebu'd-Derdâ der ki: "Bir gecelik humma, bir yıla kefârettir."[4]

٩٤٠٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , وَيُوسُفُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا جَرِيرٌ , عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ , عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْحُمَّى رَائِدُ الْمَوْتِ , وَهِيَ سِجْنُ اللهِ فِي الْأَرْضِ لِلْمُؤْمِنِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (28).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (29).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdı zayıftır.

9404- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Humma ölümün öncüsüdür ve mümin için Allah'ın yeryüzündeki hapishanesidir"* buyurmuştur.[1]

٩٤٠٥ - قَالَ: وَنَا أَبُو بَكْرٍ , نَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ , نَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ , عَنْ يُونُسَ , عَنِ الْحَسَنِ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ. قَالَ الشَّيْخُ: زَادَ " يَحْبِسُ عَبْدَهُ إِنْ شَاءَ , ثُمَّ يُرْسِلُهُ إِذَا شَاءَ ففترها بلماء"

9405- Hasan: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" dedi ve bir önceki hadisin aynısını aktardı.[2]

Beyhakî der ki: Ancak: *"Allah dilerse kulunu (ateşler içinde) hapseder, sonra dilerse onu bırakır ve su ile soğutur"* ziyadesinde bulunmuştur.

٩٤٠٦ - وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , نَا شُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: " الْحُمَّى بَرِيدُ الْمَوْتِ "

9406- Saîd b. Cübeyr der ki: "Humma (yüksek ateş), ölümün habercisidir."[3]

٩٤٠٧ - قَالَ: وَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ , عَنْ إِيَاسِ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ , نَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ , قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: " مَا مِنْ مَرَضٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ هَذِهِ الْحُمَّى , إِنَّهَا تَدْخُلُ فِي كُلِّ مَفْصِلٍ , وَإِنَّ اللهَ يُعْطِي كُلَّ مَفْصِلٍ قِسْطَهُ مِنَ الْأَجْرِ "

9407- Ebû Hureyre der ki: "Benim için hastalıklar içinde hummadan daha güzeli yoktur. Çünkü (humma) kişinin bütün mafsallarına girer ve Allah her mafsala ecirden payını verir."[4]

---

[1] İsnâdı mürseldir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (73) ve Hennâd, *Zühd* (407).

[2] İsnâdı hasendir, ancak mürsel bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (92).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (74).

[4] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (240).

٩٤٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ , نَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ , نَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى , عَنْ أَبِي بُرْدَةَ , عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ شَيْءٍ يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ فِي جَسَدِهِ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهِ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ "

9408- Muâviye der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin vücuduna eziyet veren hiçbir şey yoktur ki Allah bu şeyi onun bir kısım günahlarına kefâret olarak saymasın"* buyurduğunu işittim.[1]

٩٤٠٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجَوَيْهِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ , نَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ , أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ , عَنِ الْقَاسِمِ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صُدَاعُ الْمُؤْمِنِ , أَوْ شَوْكَةٌ يُشَاكُهَا , أَوْ شَيْءٌ يُؤْذِيهِ يَرْفَعُهُ اللهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ دَرَجَةً , وَيُكَفِّرُ بِهَا عَنْهُ ذُنُوبَهُ"

9409- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, müminin baş ağrısından veya kendisine batan bir dikenden veya eziyet duyduğu bir şeyden dolayı kıyamet gününde onu bir derece yükseltir ve bunu günahlarına kefâret olarak sayar."*[2]

٩٤١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُبَارَكٍ , نَا صَدَقَةُ , عَنْ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ , عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ , عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُصِيبُهُ صُدَاعٌ فِي رَأْسِهِ , أَوْ شَوْكٌ فَتَأَذَّى بِهِ , أَوْ مَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَذَى إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ بِهَا دَرَجَةً وَكَفَّرَ بِهَا خَطِيئَةً "

9410- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, müminin baş ağrısından veya kendisine batan bir dikenden duyduğu eziyetten veya bunlara benzer bir şeyden dolayı kıyamet gününde makamını bir derece yükseltir ve bunu günahlarının bir kısmına kefâret*

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (35) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/359 (842).

[2] İsnâdı hasendir.

olarak sayar."[1]

٩٤١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا عَمْرُو بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ طَارِقٍ , نَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ , عَنْ يُونُسَ , عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ السَّمَّانُ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " الَّذِي يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللهِ شَهِيدٌ , وَالَّذِي يَمُوتُ بِالْبَطَنِ شَهِيدٌ , وَالَّذِي يَمُوتُ غَرَقًا شَهِيدٌ , وَالنُّفَسَاءُ شَهِيدٌ "

9411- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah yolunda öldürülen kişi şehiddir. Vebâ hastalığından ölen şehiddir. Boğularak ölen şehiddir. Loğusayken ölen kadın şehiddir."*[2]

٩٤١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا عَبْدُ اللهِ , عَنْ مَالِكٍ , عَنْ سُمَيٍّ , مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ:" الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ والمبطون , وَالْغَرِقُ , وَصَاحِبُ الْهَدْمِ , وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللهِ" أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

9412- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şehitler beş kısımdır. Bunlar vebâ hastalığından ölen, karın ağrısından ölen, boğularak ölen, göçük altında kalarak ölen ve Allah yolunda öldürülen kişilerdir."*[3]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde Mâlik kanalıyla rivayet ettiler.[4]

٩٤١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مُصَبَّحٍ , أَوْ أَبَا مُصَبَّحٍ , عَنْ

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır.

[2] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Edeb* (1070), Abdürrezzâk, *Musannef* (5/270) ve Ahmed, *Müsned* (2/310).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *ezân* (1/176), *cihad* (3/211) ve Müslim 2/1521 (164).

شُرَحْبِيلَ بْنِ السِّمْطِ , عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: عَادَ النَّبِيُّ ﷺ ابْنَ رَوَاحَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا تَعُدُّونَ شُهَدَاءَ أُمَّتِي؟ " فَقَالُوا: مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذًا لَقَلِيلٌ , الْقَتْلُ شَهَادَةٌ , وَالْبَطَنُ شَهَادَةٌ , وَالطَّاعُونُ شَهَادَةٌ , وَالْمَرْأَةُ يَقْتُلُهَا وَلَدُهَا جَمْعَاءَ شَهَادَةٌ "

9413- Ubâde b. es-Sâmit der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hasta olan İbn Revâha'yı ziyaret etti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz ümmetimden kimleri şehit sayarsınız?"* diye sorunca, ashâb: "Allah yolunda öldürülen kişi şehittir" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman ümmetimin şehitleri pek azdır. Oysa Allah yolunda öldürülen şehittir, karın ağrısından ölen şehittir, vebâ hastalığından ölen şehittir ve karnında bebeği ile birlikte ölen (hamile) kadın şehittir"* buyurdu.[1]

٩٤١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي مَالِكٌ , وَأَخْبَرَنَا الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي نَصْرٍ الْمَرْوَزِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْقَاضِي , نَا الْقَعْنَبِيُّ , فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَابِرٍ , عَنْ عَتِيكٍ , أَنَّ عَتِيكَ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ عَتِيكٍ , وَهُوَ جَدُّ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَبُو أُمَامَةَ أَخْبَرَهُ , أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَتِيكٍ أَخْبَرَهُ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَعُودُ عَبْدَ اللهِ بْنَ ثَابِتٍ فَوَجَدَهُ قَدْ غُلِبَ , فَصَاحَ فَلَمْ يُجِبْهُ , فَاسْتَرْجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ: " غُلِبْنَا عَلَيْكَ يَا أَبَا الرَّبِيعِ " فَصَاحَ النِّسْوَةُ وَبَكَيْنَ , فَجَعَلَ ابْنُ عَتِيكٍ يُسْكِتُهُنَّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " دَعْهُنَّ , فَإِذَا وَجَبَ فَلَا تَبْكِيَنَّ بَاكِيَةٌ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ , وَمَا الْوُجُوبُ؟ قَالَ: " إِذَا مَاتَ ". فَقَالَتِ ابْنَتُهُ: وَاللهِ إِنِّي كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَكُونَ شَهِيدًا , وَإِنَّكَ قَدْ كُنْتَ قَضَيْتَ جِهَازَكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَدْ أَوْقَعَ أَجْرَهُ عَلَى قَدْرِ نِيَّتِهِ , وَمَا تَعُدُّونَ الشَّهَادَةَ؟ " قَالُوا: الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الشَّهَادَةُ سَبْعٌ سِوَى الْقَتْلِ فِي سَبِيلِ اللهِ: الْمَطْعُونُ شَهِيدٌ , وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ , وَصَاحِبُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 79), Ahmed, *Müsned* (5/314, 315, 317), İbn Sa'd, *Tabakât* (3/528, 529), Dârimî, *cihad* (sh. 604) ve Bezzâr, *Müsned* (2/285).

ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيدٌ , وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ , وَصَاحِبُ الْحَرِيقِ شَهِيدٌ , وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ , وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ بِجَمْعٍ شَهِيدٌ "

9414- Câbir b. Atîk bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hasta olan Abdullah b. Sâbit'i ziyaret etti ve onu baygın buldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine seslenince Abdullah cevap vermemişti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) istircâ ederek: *"Ey Ebu'r-Rabî'! Artık senin için yapacak bir şeyimiz yoktur"* buyurdu. Bunu duyan kadınlar feryat edip ağlamaya başladılar. İbn Atîk onları susturmaya başlayınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onları kendi hallerinde bırak. Ancak vacip olduğunda (ölüm gerçekleştiğinde) artık hiç bir kadın ağlamasın"* buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Vacip olmak nedir?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ölmesidir"* buyurdu. Kızı: "Vallahi ben senin şehit olmanı ümid ediyordum. Çünkü sen buna hazırlanmıştın" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona ecri niyetine göre verilecektir"* buyurup: *"Siz neyi şehit sayarsınız?"* diye sorunca, ashâb: "Allah yolunda öldürülmeyi" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şehitler yedi kısımdır. Vebâ hastalığından ölen şehittir. Boğularak ölen şehittir. Zatülcenp hastalığıyla ölen şehittir. Karın ağrısından ölen şehittir. Yanarak ölen şehittir. Göçük altında kalarak ölen şehittir ve karnında bebeği ile birlikte ölen (hamile) kadın şehittir."*[1]

٩٤١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرِ بْنِ الْحَسَنِ الْقَاضِي , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِي مَالِكِ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ مَالِكٍ , عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا تَعُدُّونَ الشَّهِيدَ فِيكُمْ؟ " قُلْنَا: الْمَقْتُولُ فِي سَبِيلِ اللهِ. قَالَ: " إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذًا لَقَلِيلٌ , الْقَتِيلُ فِي سَبِيلِ اللهِ شَهِيدٌ , وَالْمَبْطُونُ فِي سَبِيلِ اللهِ شَهِيدٌ , وَالْخَارُّ عَنْ دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ شَهِيدٌ , وَالْغَرِيقُ فِي سَبِيلِ اللهِ شَهِيدٌ , وَالْمَجْنُوبُ فِي سَبِيلِ اللهِ شَهِيدٌ " - يَعْنِي: ذَاتَ الْجَنْبِ -

9415- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz aranızdan*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 3/482 (3111) ve Nesâî, *cenâiz* (4/13).

kimleri şehid sayarsınız?" diye sorunca: "Allah yolunda öldürüleni" dedik. Bunun üzerine şöyle buyurdu: *"O zaman ümmetimin şehitleri pek azdır. Oysa Allah yolunda öldürülen şehittir. Allah yolunda karın ağrısından ölen şehittir. Allah yolunda bineğinden düşüp ölen şehittir. Allah yolunda boğularak ölen şehittir. Allah yolunda zatülcenp hastalığından ölen şehittir."*[1]

٩٤١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , حَدَّثَنِي حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ , وَأَبُو عُتْبَةَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ السَّكُونِيُّ , وَالْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ قَالُوا: نَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ , عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ , عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ , عَنِ ابْنِ أَبِي بِلَالٍ , عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَخْتَصِمُ الشُّهَدَاءُ وَالْمُتَوَفَّوْنَ عَلَى فِرَاشِهِمْ إِلَى رَبِّنَا فِي الَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنَ الطَّاعُونِ فَيَقُولُ الشُّهَدَاءُ: وَإِخْوَانُنَا قُتِلُوا كَمَا قُتِلْنَا. وَيَقُولُ الْمُتَوَفَّوْنَ عَلَى فِرَاشِهِمْ كَمَا مُتْنَا فَيَقُولُ رَبُّنَا: انْظُرُوا إِلَى جِرَاحِهِمْ , فَإِنْ أَشْبَهَتْ جِرَاحَ الْمَقْتُولِينَ فَإِنَّهُمْ مِنْهُمْ وَمَعَهُمْ. فَإِذَا جِرَاحُهُمْ قَدْ أَشْبَهَتْ جِرَاحَهُمْ " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: " زَادَ الْحَسَنُ قَالَ: فَيُلْحَقُونَ بِهِمْ "

9416- İrbâd b. Sâriye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şehitler ve döşeklerinde ölen kimseler, vebâ hastalığından ölenler hakkında Yüce Rabbimizin yanında davalaşırlar. Şehitler: «Kardeşlerimiz bizim öldürüldüğümüz gibi öldürüldü» derler. Döşeklerinde ölenler ise: «Kardeşlerimiz bizim döşeklerimizde öldüğümüz gibi öldüler» derler. Bunun üzerine Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: «Onların yaralarına bakın. Eğer yaraları öldürülenlerin yarasına benziyorsa bunlar onlardandır ve onlarla birliktedirler.» Bakıldığında yaralarının şehitlerin yarasına benzediğini görecekler."*[2]

Beyhakî der ki: Hasan rivayetinde: *"Ve onlarla (şehitlerle) birlikte gideceklerdir"* ziyadesinde bulunmuştur.

٩٤١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ جَامِعٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/441, 442), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (5/332) ve Beyhakî, *Âdâb* (1071).

[2] İsnâdı hasendir. Nesâî, *cihad* (6/37).

بْنِ شَدَّادٍ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ يَسَارٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ سُلَيْمَانَ بْنِ صَرْدٍ , وَخَالِدِ بْنِ عُرْفُطَةَ فَذَكَرُوا رَجُلًا تُوُفِّيَ بِالْبَطَنِ فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ: أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَتَلَهُ بَطْنُهُ لَمْ يُعَذَّبْ فِي قَبْرِهِ " قَالَ: بَلَى

9417- Abdullah b. Yesâr der ki: Süleymân b. Sard ve Hâlid b. Urfuta ile birlikte oturmaktaydım. Karın ağrısından ölen bir adamı andılar ve biri diğerine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Karın ağrısından ölen kişi, kabir azabı çekmeyecektir»* buyurmadı mı?" deyince, öbürü: "Evet (buyurdu)" karşılığını verdi.[1]

٩٤١٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَجَّاجِ الْخُرَاسَانِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ الْمُبَارَكِ , نَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ , عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ , عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ "

9418- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin hediyesi ölümdür"* buyurmuştur.[2]

٩٤١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ الدَّامِغَانِيُّ نَزِيلُ بَيْهَقَ , نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ شُعَيْبٍ التَّمَّارُ بِالْبَصْرَةِ إِمْلَاءً , نَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ , عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ , دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ نُعَزِّيهِ عَلَى ابْنٍ لَهُ مَاتَ فَقُلْنَا لَهُ: يَا أَبَا حَمْزَةَ , إِنَّا لَنَرْجُو لَهُ النَّعِيمَ. قَالَ: وَأَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ , سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْمَوْتُ كَفَّارَةٌ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ "

9419- Âsım el-Ahval der ki: Enes b. Mâlik'in bir oğlu ölmüş ve taziye için yanına girmiştik. Ona: "Ey Ebû Hamza! Ona Naîm (Cennetin)'i temenni ederiz" dediğimizde: "Ona ondan da fazlası vardır. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ölüm her mümin için bir kefârettir»*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *cenâiz* (4/98) ve Tirmizî 3/377, 378 (1064).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/185) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/319).

buyurduğunu işittim" karşılığını verdi.[1]

٩٤٢٠ - أَخْبَرَنَاهُ عَالِيًا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّابَرَانِيُّ بِالطَّابَرَانِ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْمُفِيدِ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو الْعَبَّاسِ السَّقَطِيُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَوْتُ كَفَّارَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ "

9420- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ölüm her Müslüman için bir kefârettir"* buyurmuştur.[2]

٩٤٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ قَالَا: نَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , عَنْ حُيَيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: تُوُفِّيَ رَجُلٌ بِالْمَدِينَةِ من من ولد بِالْمَدِينَةِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " يَا لَيْتَهُ مَاتَ فِي غَيْرِ مَوْلِدِهِ " فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: وَلِمَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَاتَ فِي غَيْرِ مَوْلِدِهِ قِيسَ لَهُ مِنْ مَوْلِدِهِ إِلَى مُنْقَطَعِ أَثَرِهِ فِي الْجَنَّةِ "

9421- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: Medine doğumlu bir adam Medine'de vefat etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldıktan sonra: *"Keşke doğduğu yerde ölmeseydi"* dedi. Bir kişi: "Ey Allah'ın Resûlü! Niye ki?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer kişi doğduğu yerden başka bir yerde ölürse, Cennette ona doğduğu yer ile öldüğü yer arası kadar bir yer verilir"* buyurdu.[3]

٩٤٢٢ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ , عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ الْحَضْرَمِيِّ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا , وَسَيَعُودُ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Hâfız İbn Hacer, *el-Lisân* (5/201).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/121), Hatîb, *Târih* (1/247), Dârakutnî, *el-Mu'telif ve'l-Muhtelif* (4/2173, 2174) ve Buhârî (6/279).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 1/515 (1614).

غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ , أَلَا إِنَّهُ لَا غُرْبَةَ عَلَى مَنْ مَاتَ فِي أَرْضِ غُرْبَةٍ غَابَ فِيهِ بَوَاكِيهِ , إِلَّا بَكَتْ عَلَيْهِ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ " هَكَذَا وَجَدْتُهُ مُرْسَلًا

9422- Şureyh b. Ubeyd el-Hadramî'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İslam garip bir din olarak başladı ve en sonunda yine garip kalacaktır. Ne mutlu o gariplere. Ancak bilin ki mümin için gariplik yoktur. Bir mümin gurbette, ardından ağlayanı olmayan bir yerde öldüğü zaman yer ile gök ardından ağlar*"[1]

Ben bunu bu şekilde mürsel olarak buldum.

٩٤٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ , نَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا الْمُقْرِئُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى , نَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ , عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا كَانَ أَجَلُ أَحَدِكُمْ بِأَرْضٍ أَتَتْ لَهُ إِلَيْهَا حَاجَةٌ , فَإِذَا بَلَغَ أَقْصَى أَثَرِهِ فَتَوَفَّاهُ فَتَقُولُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا رَبِّ هَذَا مَا اسْتَوْدَعْتَنِي " تَابَعَهُ هُشَيْمٌ , وَمُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ

9423- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Birinizin eceli bir yerde olduğu zaman orada bir ihtiyacı olur (ve oraya gider). Ömrünün sonuna geldiği zaman da (Allah) onun ruhunu alır. Kıyamet gününde de o yer: «Ey Rabbim! İşte bu bana emanet ettiğin (cesed)dir» der.*"[2]

Huşeym ve Muhammed b. Hâlid el-Vehbî bunu İsmâîl kanalıyla rivayet etmişlerdir.

٩٤٢٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ , غَيْرَ مَرَّةٍ أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ نَهَارٍ الْعَسْكَرِيُّ , نَا زَيْدُ بْنُ الْحَرِيشِ الْأَهْوَازِيُّ , نَا عِمْرَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي

---

[1] İsnâdı hasendir, ancak mürsel bir hadistir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (25/125).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1424 (4263).

خَالِدٍ , عَنِ الشَّعْبِيِّ , عَنْ عُرْوَةَ بْنِ مُضَرِّسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَرَادَ اللهُ قَبْضَ عَبْدٍ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ إِلَيْهَا حَاجَةً "

9424- Urve b. Mudarris'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah bir kişinin bir yerde ölmesini murad ettiği zaman mutlaka o kişiye o yerde bir hacet kılar"* buyurmuştur.[1]

٩٤٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ , وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ , قَالَا: نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ , حَدَّثَنِي أُنَيْسُ بْنُ أَبِي يَحْيَى , مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِجَنَازَةٍ عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ: " قَبْرُ مَنْ هَذَا؟ " فَقَالُوا: قَبْرُ فُلَانٍ الْحَبَشِيِّ يَا رَسُولَ اللهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ , سِيقَ مِنْ أَرْضِهِ , وَسَمَائِهِ إِلَى تُرْبَتِهِ الَّتِي خُلِقَ مِنْهَا "

9425- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir mezarın yanında bir cenazeye rastladı ve: "Bu kimin mezarıdır?" diye sordu. Oradakiler. "Ey Allah'ın Resûlü! Habeşli filan kişinin mezarıdır" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Lâ ilâhe illallah. Bulunduğu topraklardan sürülüp kendisinden yaratılmış olduğu bu topraklara getirildi"* buyurdu.[2]

٩٤٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَعْرَابِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَيُّوبَ الْمَخْرَمِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ , عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , أَنَا أَبُو يَعْلَى , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , نَا الْهُذَيْلُ بْنُ الْحَكَمِ الْأُرْدُنِّيُّ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , نَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّا , أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ , نَا الْهُذَيْلُ بْنُ الْحَكَمِ أَبُو الْمُنْذِرِ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ , عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/42, 367, 368), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (1282), *et-Târihu'l-Kebîr* (4/1/400), İbn Hibbân, *Sahîh* (8/8), Dûlâbî, *el-Kunâ* (1/44), Ahmed, *Müsned* (3/428), Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/344 (807, 808), 22/276 (706- 708), İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1634), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/274) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/357 (20996).

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/366, 367).

عِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَوْتُ الْغَرِيبِ شَهَادَةٌ " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " أَشَارَ الْبُخَارِيُّ إِلَى تَفَرُّدِ الْهُذَيْلِ بْنِ الْحَكَمِ بِهَذَا قَالَ: وَهُوَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ " وَقَدْ رُوِّينَاهُ مِنْ , حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَكْرٍ الْكُوفِيِّ , عَنِ ابْنِ أَبِي رَوَّادٍ , وَزَعَمَ ابْنُ عَدِيٍّ , أَنَّهُ سَرَقَهُ مِنَ الْهُذَيْلِ وَاللهُ أَعْلَمُ , وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ أَضْعَفَ مِنْ هَذَا

9426- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gurbette ölmek şehitliktir"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: Buhârî, Huzeyl b. el-Hakem'in bunu rivayette tek kaldığına işaret etmiş ve "Bu kişi hadisleri münker biridir" demiştir.

Bize bildirilene göre İbrâhîm b. Bekr el-Kûfî bunu İbn Ebî Revvâd kanalıyla rivayet etti. İbn Adiy, İbn Ebî Revvâd'm bunu Huzeyl'den çaldığını söylemiştir. En doğrusunu Allah bilir.

Başka bir kanalla da bundan daha zayıf bir şekilde rivayet edilmiştir.

٩٤٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ , نَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ , عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ مَاتَ غَرِيبًا مَاتَ شَهِيدًا , وَوُقِيَ فَتَّانَيِ الْقَبْرِ , وَغُدِيَ وَرِيحَ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ " تَفَرَّدَ بِهِ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي يَحْيَى الْأَسْلَمِيُّ

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ , نَا ابْنُ أَبِي سَكِينَةَ الْحَلَبِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ أَبِي يَحْيَى , يَقُولُ: حَكَمَ اللهُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ , هُوَ سَمَّانِي قَدَرِيًّا. وَأَمَّا ابْنُ جُرَيْجٍ فَإِنِّ حدثته: " مَنْ مَاتَ مُرَابِطًا مَاتَ شَهِيدًا " فحدث عني "من مات مريضا مات شهيدا" وَنَسَبَنِي إِلَى جَدِّي مِنْ قِبَلِ أمي. فَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عَطَاءٍ: قُلْتُ: كَذَا قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ فِي بَعْضِ الرِّوَايَاتِ: عَنْ إِبْرَاهِيمِ بْنِ أَبِي عَطَاءٍ

9427- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Mâce 1/515 (1613) ve Buhârî, *et-Târih es-Sağîr* (sh. 182).

şöyle buyurmuştur: *"Gurbette ölen kişi, şehit olarak ölür, kabir sorgusundan korunur ve sabah akşam ona rızkı cennetten getirilir."*

İbrâhîm b. Ebî Yahya el-Eslemî bunu rivayette tek kalmıştır.

Ebû Abdillah el-Hâfız'ın Da'lec b. Ahmed kanalıyla Ahmed b. Ali el-Ebbâr'dan bildirdiğine göre İbn Ebî Sekîne el-Halebî şöyle demiştir: "İbrâhîm b. Ebî Yahya'nın şöyle dediğini işittim: "Allah benimle Mâlik b. Enes arasında hükmünü versin. Zira (Mâlik), beni: "Kaderci" olarak adlandırdı. Ben bunu İbn Cüreyc'e: *"Her kim (Allah yolunda) nöbet tutarken ölürse şehit olarak ölür"* şeklinde rivayet ettim. Ancak o bunu benden: *"Her kim (Allah yolunda) hasta olarak ölürse şehit olarak ölür"* şeklinde aktarmış. Annem tarafından da beni dedeme nisbet ederek adımı rivayetinde: "İbrâhîm b. Ebî Atâ" olarak ifade etmiştir.

İbn Cüreyc rivayetlerinden birinde: "İbrâhîm b. Ebî Atâ kanahyla" ibaresini kullanmıştır.

٩٤٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ , نَا الْحَسَنُ بْنُ قُتَيْبَةَ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ عَطَاءٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ مَاتَ مَرِيضًا مَاتَ شَهِيدًا , وَوُقِيَ فَتَّانَيِ الْقَبْرِ , وَغُدِيَ وَرِيحَ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ "

9428- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim (Allah yolunda) hasta olarak ölürse şehit olarak ölür, kabir sorgusundan korunur ve sabah akşam ona rızkı cennetten getirilir"* buyurmuştur.[1]

٩٤٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْهَيْثَمِ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْطَعِ الْمُقْرِئُ , نَا يَحْيَى بْنُ زَهْدَمَ يَعْنِي ابْنَ الْحَارِثِ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَكْرَهُوا أَرْبَعَةً فَإِنَّهَا لِأَرْبَعَةٍ: لَا تَكْرَهُوا الرَّمَدَ , فَإِنَّهُ يَقْطَعُ عُرُوقَ الْعَمَى , وَلَا تَكْرَهُوا الزُّكَامَ , فَإِنَّهُ

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/200, 201).

يَقْطَعُ عُرُوقَ الْجُذَامِ , وَلَا تَكْرَهُوا السُّعَالَ فَإِنَّهُ يَقْطَعُ عُرُوقَ الْفَالِجِ , وَلَا تَكْرَهُوا الدَّمَامِيلَ فَإِنَّهُ يَقْطَعُ عُرُوقَ الْبَرَصِ " قَالَ الشَّيْخُ: هَذَا إِسْنَادٌ غَيْرُ قَوِيٍّ

9429- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dört şeyi kerih görmeyin. Çünkü bu dört şey dört şey içindir. Göz ağrısını kerih görmeyin. Çünkü o, körlük damarlarını keser. Nezleyi kerih görmeyin. Çünkü o, cüzam damarlarını keser. Öksürüğü kerih görmeyin. Çünkü o, felç eden damarları keser. Çıbanları kerih görmeyin. Çünkü onlar, alaca hastalığına sebep olan damarları keser."*[1]

Beyhakî: "Bu güçlü bir isnâd değildir" demiştir.

٩٤٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ , نَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ , نَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ عَوْنٍ , أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صُدِعَ فِي سَبِيلِ اللهِ , ثُمَّ احْتَسَبَ غَفَرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ مَا كَانَ قَبْلَ ذَلِكَ مِنْ ذَنْبٍ " وَفِي رِوَايَةِ الزُّهْرِيِّ: " مَنْ صُدِعَ صُدَاعًا "

9430- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimin Allah yolunda başı ağrır ve sevabını Allah'tan beklerse Yüce Allah bu kimsenin geçmiş günahlarını bağışlar"* buyurmuştur.[2]

Zührî'nin rivayetinde ise: *"Kimin bir baş ağrısı olur da"* şeklindedir.

٩٤٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا الْقَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ , نَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ الْحِمْصِيُّ , نَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ , نَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ , وَغَيْرُهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَزَالُ الصُّدَاعُ وَالْمَلِيلَةُ بِالْمَرْءِ المسلم حَتَّى يَدَعَهُ مِثْلَ الفِضَّةِ الْمُصَفَّاةِ "

9431- Yezîd b. Ebî Habîb'in ve başkasının bildirdiğine göre Resûlullah

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2697).

[2] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (1/365) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (5/329).

(sallallahu aleyhi vesellem): *"Baş ağrısı ve humma, Müslüman kişiden onu saf gümüş gibi kılana kadar ayrılmaz"* buyurmuştur.[1]

٩٤٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , نَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ , عَنْ سَهْلِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَرَضِهِ فَقُلْتُ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ , أَمَا تُحِبُّ أَنْ تَصِحَّ , وَلَا تَمْرَضُ؟ فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الصُّدَاعَ وَالْمَلِيلَةَ لَا يَزَالَانِ بِالْمُؤْمِنِ , وَإِنْ كَانَ ذَنْبُهُ مِثْلَ أُحُدٍ حَتَّى لَا يَدَعَا عَلَيْهِ مِنْ ذَنْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ "

9432- Sehl b. Enes el-Cuhenî, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Ebu'd-Derdâ hasta iken yanına girdim ve: "Ey Ebu'd-Derdâ! İyileşmek ve bir daha hastalanmamak istemez misin?" dedim. Ebu'd-Derdâ şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Baş ağrısı ve humma mümin kişiden günahları Uhud Dağı kadar olsa bile üzerinde hardal tanesi ağırlığı kadar bir şey bırakmayıncaya kadar ondan ayrılmaz"* buyurduğunu işittim."[2]

٩٤٣٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرٍ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانٍ , نَا ابْنُ لَهِيعَةَ , نَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ , عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الْحُمَّى وَالْمَلِيلَةَ لَا يَزَالَانِ بِالْمُؤْمِنِ , وَإِنَّ ذَنْبَهُ مِثْلُ أُحُدٍ فَمَا يَدَعَانِهِ , وَعَلَيْهِ مِنْ ذَنْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ "

9433- Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem): *"Humma, mümin kişiden günahları Uhud Dağı kadar olsa bile üzerinde hardal tanesi ağırlığı kadar bir şey bırakmayıncaya kadar ondan ayrılmaz"* buyurduğunu işittim."[3]

٩٤٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ , نَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ سَارَوَيْهِ الْكِنْدِيُّ , نَا خَلَفُ بْنُ سُلَيْمَانَ النَّسَفِيُّ , ثَنَا هَانِئُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ , نَا ضِمَامُ بْنُ

---

[1] İsnâdı hasendir ve mürsel bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (42).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (41).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (219) ve Ahmed, *Müsned* (5/199).

إِسْمَاعِيلَ , عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " الصُّدَاعُ وَالْحُمَّى تُصِيبُ الْإِنْسَانَ وَإِنَّ ذُنُوبَهُ مِثْلُ جَبَلِ أُحُدٍ , فَمَا يُفَارِقُهُ الْحُمَّى وَالصُّدَاعُ حَتَّى لَا يَدَعُ مِنْ ذُنُوبِهِ وَزْنَ خَرْدَلَةٍ "

9434- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Baş ağrısı ve humma mümin kişiden günahları Uhud Dağı kadar olsa bile üzerinde hardal tanesi ağırlığı kadar bir şey bırakmayıncaya kadar ondan ayrılmaz*" buyurmuştur.[1]

٩٤٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَّادٍ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ , حَدَّثَنِي ضِمَامُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا يَزَالُ الصُّدَاعُ وَالْمَلِيلَةُ بِالْعَبْدِ وَالْأَمَةِ , وَإِنَّ عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا مِثْلَ جَبَلِ أُحُدٍ فَمَا يَدَعُهُ , وَعَلَيْهِ مِثْقَالُ خَرْدَلَةٍ " قَالَ الشَّيْخُ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَلَّادٍ

9435- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Baş ağrısı ve humma, erkek veya kadın kişiden günahları Uhud Dağı kadar olsa bile üzerlerinde hardal tanesi ağırlığı kadar bir şey bırakmayıncaya kadar onlardan ayrılmaz*" buyurmuştur.[2]

٩٤٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , بِبَغْدَادَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَنْ أَيُّوبَ , عَنِ ابْنِ سِيرِينَ , عَنْ أَبِي الزَّيَّاتِ الْقُشَيْرِيِّ , قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ نَعُودُهُ , فَدَخَلَ عَلَيْنَا أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: مَا لِأَمِيرِكُمْ؟ وَأَبُو الدَّرْدَاءِ يَوْمَئِذٍ أَمِيرٌ , قُلْنَا هُوَ شَاكٍ قَالَ: وَاللهِ مَا اشْتَكَيْتُ قَطُّ , أَوْ قَالَ: مَا صَدَعْتُ قَطُّ فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ:" أَخْرِجُوهُ عَنِّي لِيَمُتْ بِخَطَايَاهُ , مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكُلِّ وَصَبٍ وَصَبْتُهُ حُمْرَ النَّعَمِ , وَإِنَّ وَصَبَ الْمُؤْمِنِ يُكَفِّرُ خَطَايَاهُ"

9436- Ebu'z-Zeyyât el-Kuşeyrî der ki: Hasta olan Ebu'd-Derdâ'yı ziyaret için yanına girdik. Bu sırada bir bedevi geldi ve: "Valinizin neyi var?" diye

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 11/11 (6150).

sordu. O zamanlar Ebu'd-Derdâ vali idi. Bedeviye: "O hastadır" dediğimizde: "Vallahi şu ana kadar hasta olmuş değilim" veya: "Vallahi şimdiye kadar baş ağrısı bile çekmiş değilim" dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ: "Bunu yanından çıkarın! Bu kimse günahları içinde ölecektir! Oysa ben her bir hastalığı kırmızı develere bile değişmem! Zira müminin hastalığı günahlarına kefâret olur" dedi.[1]

٩٤٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ , قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى قَالَ: ذَكَرَت الْأَوْجَاع عند أَبِي الدَّرْدَاءِ , فَقَالَ رَجُلٌ: مَا اشْتَكَيْتُ شَيْئًا قَطُّ. قَالَ: فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " أَخْرِجُوهُ عَنِّي , إِنَّ ذُنُوبَكَ لُجمَةٌ عَلَيْكَ كَمَا هِيَ , مَا حُطَّ عَنْكَ مِنْهَا شَيْءٌ "

9437- İbn Ebî Leylâ der ki: Ebu'd-Derdâ'nın yanında ağrılardan bahsedilince bir adam: "Ben şu ana kadar hasta olmuş değilim" dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ: "Bunu yanından çıkarın! Senin günahların üzerinde olduğu gibi durmaktadır. Üzerinden hiçbir günah silinmemiştir" dedi.[2]

٩٤٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي , بِمِرْوٍ , نَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي سَلَمَةَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَعْرَابِيٍّ: " هَلْ أَخَذَتْكَ أُمُّ مِلْدَمٍ؟ " قَالَ: وَمَا أُمُّ مِلْدَمٍ؟ قَالَ: " حَرٌّ بَيْنَ الْجِلْدِ وَاللَّحْمِ " قَالَ: فَمَا وَجَدْتُ هَذَا قَطُّ. قَالَ: " فَهَلْ أَخَذَكَ الصُّدَاعُ؟ " قَالَ: وَمَا الصُّدَاعُ؟ قَالَ: " عِرْقٌ يَضْرِبُ عَلَى الْإِنْسَانِ فِي رَأْسِهِ " قَالَ: مَا وَجَدْتُ هَذَا قَطُّ. فَلَمَّا وَلَّى قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: وَلِهَذَا شَاهِدٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , وَمِنْ حَدِيثِ مَعْمَرٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا

9438- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bedeviye: *"Seni*

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/197, 198 (20313).

[2] Ravileri güvenilirdir.

hiç Ümmü Mildem yakaladı mı?" diye sorunca, bedevi: "Ümmü Mildem de ne oluyor?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin derisi ile eti arasında görülen bir hararettir"* buyurunca, bedevi: "Böylesi bir şeye hiç yakalanmadım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni hiç sudâ'ya yakaladı mı?"* diye sorunca, bedevi: "Sudâ' da ne oluyor?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir damardır ki insanın başına vurur (ve ağrıya sebep olur)"* buyurdu. Bedevi: "Böylesi bir şeye hiç yakalanmadım" dedi. Adam dönüp giderken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cehennem ahalisinden birini görmek isteyen kişi, şu adama baksın"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: Bu hadisin İbnu'l-Müseyyeb'in, Ebû Hureyre kanalıyla rivayet ettiği ve Ma'mer'in, Zeyd b. Eslem kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak rivayet ettiği iki şahidi vardır.

٩٤٣٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ , نَا السَّهْمِيُّ , نَا سِنَانٌ , عَنِ الْحَضْرَمِيِّ , عَنْ أَنَسٍ , أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , بِنْتٌ لِي كَذَا وَكَذَا فَذَكَرَتْ حُسْنَهَا , وَجَمَالَهَا فَآثَرْتُكَ بِهَا. قَالَ: " قَدْ قَبِلْتُهَا " فَلَمْ تَزَلْ تَمْدَحُهَا حَتَّى ذَكَرَتْ أَنَّهَا لَمْ تُصْدَعْ , وَلَمْ تَشْتَكِ شَيْئًا قَطُّ. قَالَ: " لَا حَاجَةَ لِي فِي بِنْتِكِ "

9439- Enes bildiriyor: Kadının biri Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim kızım şöyledir böyledir" diyerek kızının güzelliğinden bahsetti ve: "Onu sana vermek istiyorum" diye ekledi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) önce: *"Kabul ettim"* karşılığını verdi. Ancak kadın onu överken hiç baş ağrısı çekmediğini ve herhangi bir hastalığa yakalanmadığını zikredince Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kızınla işim olmaz"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/332, 366, 367), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (495), Bezzâr, *Müsned* (1/369), Hennâd, *Zühd* 1/246 (426), İbn Hibbân, *Sahîh* (4/251, 252), Hâkim, *Müstedrek* (1/347), Beyhakî, *el-Âdâb* (1050) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11(198 (20314).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/232 (4234).

٩٤٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ , عَنْ أَبِي عُثْمَانَ , أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَجِيهَ آلِ فُلَانٍ , فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ : " مَا رُزِئْتَ فِي مَالٍ وَلَا وَلَدٍ؟ " قَالَ: لَا. قَالَ: " إِنَّ أَبْغَضَ عِبَادِ اللهِ إِلَى اللهِ الْعِفْرِيتُ النِّفْرِيتُ الَّذِي لَمْ يُرْزَأْ فِي مَالٍ وَلَا وَلَدٍ " قَالَ: فَبَايَعَهُ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِهِ هَكَذَا جَاءَ مُرْسَلًا

9440- Ebû Osmân bildiriyor: Filan oğullarının ileri gelenlerinden bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: *"Bir mal veya çocuğunla belaya uğradın mı?"* diye sorunca, adam: "Hayır" cevabını verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ın en sevmediği kullar, malı veya çocuklarında belaya maruz kalmayan ifrit (halkın kötüsü) nifrit (şeytan ruhlu) kişilerdir"* buyurdu. Sonrasında parmaklarının ucuyla onun biatini kabul etti.[1]

Bu şekilde mürsel olarak gelmiştir.

٩٤٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الرَّازِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زُهَيْرٍ الْحُلْوَانِيُّ , نَا عَمْرُو بْنُ حَكَّامٍ , نَا شُعْبَةُ , قَالَ: سَمِعْتُ عَاصِمًا الْأَحْوَلَ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ النَّهْدِيَّ , قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُبَايِعُ النَّاسَ " فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ مُرْسَلًا

9441- Âsım el-Ahval der ki: Ebû Osmân en-Nehdî: "İnsanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat etmekteydi. Bir adam geldi..." dedi ve bir önceki hadisi mürsel olarak aktardı.[2]

٩٤٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , أَنَا الْبَرَاءُ بْنُ يَزِيدَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شَقِيقٍ الْعُقَيْلِيُّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ " قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ , قَالَ: " كُلُّ شَدِيدٍ جَعْظَرِيٍّ هُمُ الَّذِينَ لَا يَأْلَمُونَ رُءُوسَهُمْ "

---

[1] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir. Râmehürmüzî, *Emsâlu'l-Hadîs* (138).

[2] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir.

9442- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size cehennem halkının kimler olduğunu haber vereyim mi?"* buyurunca, ashâb: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kaba, kibirli ve hiç baş ağrısı çekmeyen kişilerdir"* buyurdu.[1]

٩٤٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ جَمِيلٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , نَا شُعْبَةُ , عَنِ الْحَكَمِ , عَنْ رَبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ , قَالَ شُعْبَةُ: قُلْتُ: سَمِعْتُهُ مِنْهُ , حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ يَسَافٍ , أَوْ بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْهُ قَالَ: كُنَّا قُعُودًا عِنْدَ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ , فَذَكَرُوا الْأَوْجَاعَ , فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا اشْتَكَيْتُ قَطُّ. قَالَ عَمَّارٌ: " مَا أَنْتَ مِنَّا أَوْ لَسْتَ مِنَّا , إِنَّ الْمُسْلِمَ يُبْتَلَى بِبَلَاءٍ فَتُحَطُّ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تحطُّ الْوَرَقُ مِنَ الشَّجَرِ , وَإِنْ كَانَ الْكَافِرُ - أَوْ قَالَ: الْفَاجِرُ , شُعْبَةُ يَشُكُّ - , يُبْتَلَى بِبَلَاءٍ فَمَثَلُهُ مَثَلُ بَعِيرٍ أُطْلِقَ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ أُطْلِقَ وَعُقِلَ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عُقِلَ "

9443- Hilâl b. Yesâf veya dostlarımızdan bir kişi ondan bildirerek şöyle demiştir: Ammâr b. Yesâr'ın yanında oturmaktaydık. Orada ağrılardan bahsedilince, bir bedevi: "Ben asla hastalanmadım" dedi. Bunun üzerine Ammâr şu karşılığı verdi: "Sen bizden değilsin. Zira Müslüman, bela ile sınanır ve ağaçlardan yaprakların dökülmesi gibi günahları üzerinden dökülür. Kafir de" veya "fâcir de —buradaki şüphe Şu'be'ye aittir— belalarla sınanır. Ancak bu kimse salınırken niye salındığını ve bağlanırken niye bağlandığını bilmeyen deve gibidir."[2]

٩٤٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْفَزَارِيِّ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ عُمَارَةَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبٍ , قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ عَلَى صَدِيقٍ لَهُ نَعُودُهُ فَقَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا ابْتَلَى عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَلَاءِ , ثُمَّ عَافَاهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى , وَمُسْتَعْتَبًا فِيمَا بَقِيَ , وَإِنَّ الْفَاجِرَ إِذَا أَصَابَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَلَاءِ , ثُمَّ عَافَاهُ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ , ثُمَّ

---

[1] İsnâdı zayıftır ve hasen bir hadistir. Ahmed, *Müsned* (2/369).

[2] İsnâdı ceyyiddir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (15) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/232).

أَطْلَقُوهُ لَا يَدْرِي فِيمَا عَقَلُوهُ , وَلَا فِيمَا أَطْلَقُوهُ " وَكَذَلِكَ قَالَ شُعْبَةُ عنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبٍ

9444- Saîd b. Vehb anlatıyor: Selmân ile birlikte hasta bir arkadaşını ziyarete gittik. Selmân ona dedi ki: "Yüce Allah mümin kuluna bela, hastalık gönderir; sonra da ona afiyet verir. Bu şekilde bela geçmiş günahların kefâreti olur. Gelecekte işleyeceği günahlardan onu sorumlu tutar. Yüce Allah günahkâr kuluna da bela, hastalık gönderir; sonra da ona afiyet verir. Ancak günahkâr kul sahipleri tarafından bağlanan sonra da salınan deve gibidir. Bağlanırken niye bağlandığını ve salınırken niye salındığını hiç bilmez."[1]

Şu'be bunu A'meş kanalıyla Umâre b. Umeyr'den, o da Saîd b. Vehb'den bu şekilde aktarmıştır.

٩٤٤٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا أَبُو الْجَوَّابِ , نَا عَمَّارُ بْنُ زُرَيْقٍ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبٍ , قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَسُلَيْمَانُ عَلَى رَجُلٍ مِنْ كِنْدَةَ نَعُودُهُ فَقَالَ سُلَيْمَانُ: " إِنَّ اللهَ لَيَبْتَلِي الْمُؤْمِنَ بِالْبَلَاءِ , ثُمَّ يُعَافِيهِ فَيَكُونُ كَفَّارَةً لِذُنُوبِهِ , وَمُسْتَعْتَبًا فِيمَا يَسْتَقْبِلُ , وَيَبْتَلِي الْكَافِرَ بِالْبَلَاءِ , ثُمَّ يُعَافِيهِ فَيَكُونُ كَالْبَعِيرِ يَعْقِلُهُ أَهْلُهُ فَلَا يَدْرِي فِيمَ عُقِلَ , وَيَحِلُّونَهُ فَلَا يَدْرِي فِيمَ حُلَّ "

9445- Saîd b. Vehb anlatıyor: Selmân ile birlikte Kindeli hasta bir arkadaşını ziyarete gittik. Selmân ona şöyle dedi: "Yüce Allah mümin kuluna bela, hastalık gönderir; sonra da ona afiyet verir. Bu şekilde bela geçmiş günahların kefâreti olur. Gelecekte işleyeceği günahlardan onu sorumlu tutar. Yüce Allah günahkar kuluna da bela, hastalık gönderir; sonra da ona afiyet verir. Ancak günahkar kul sahipleri tarafından bağlanan sonra da salınan deve gibidir. Bağlanırken niye bağlandığını ve salınırken

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/231), Hennâd, *Zühd* 1/242, 243 (414), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/206) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (493).

niye salındığını hiç bilmez."[1]

٩٤٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ الْفَضْلِ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِي مَنْظُورٍ الشَّامِيِّ , عَنْ عَمِّهِ , عَنْ عَامِرٍ , أَخِي الْخَضِرِ قَالَ: إِنِّي لَبِأَرْضٍ مُحَارِبٌ إِذَا رَايَاتٌ وَأَلْوِيَةٌ فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ فَقِيلَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ. فَجِئْتُ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ وَهُوَ فِي ظِلِّ شَجَرَةٍ , قَدْ بُسِطَ لَهُ كِسَاءٌ , وَهُوَ جَالِسٌ إِلَيْهِ وَحَوْلَهُ أَصْحَابُهُ. قَالَ: فَذَكَرُوا الْأَسْقَامَ , فَقَالَ: " إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَصَابَهُ سَقَمٌ , ثُمَّ عَافَاهُ اللهُ , كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ وَهُوَ عِظَةٌ لَهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ مِنْ عُمْرِهِ , وَإِنَّ الْمُنَافِقَ إِذَا مَرِضَ وَعُوفِيَ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ , ثُمَّ أَطْلَقُوهُ , لَا يَدْرِي فِيمَا عَقَلُوهُ , وَلَا فِيمَا أَطْلَقُوهُ " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ , مَا الْأَسْقَامُ؟ قَالَ: " أَوَ مَا سَقِمْتَ قَطُّ؟ " قَالَ: لَا. قَالَ: " قُمْ عَنَّا فَلَسْتَ مِنَّا "

9446- Hadir'in kardeşi Âmir der ki: Ben savaş topraklarmda iken dikilen bayrak ve sancakları gördüm. Oradakilere: "Bu nedir?" dediğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orada" denildi. Ben de gelip bir ağacın gölgesinde oturan Resûlullah'm (sallallahu aleyhi vesellem) yanına oturdum. Altına bir giysi açılmış ve üzerine oturmuştu. Ashâbı da etrafında idi. Hastalıklardan bahsedilince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mümin bir kul hastalandığında ve sonra iyileştiğinde bu hastalığı geçmiş günahlarına kefâret olur. Kalan ömrü için de öğüt verici olur. Hastalanıp ta iyileşen münafık ise sahipleri tarafından bağlanan ve sonra salıverilen deve gibidir. Niye bağlandığını ve niye salındığını bilmez."* Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hastalıklar da nedir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen hiç hastalanmadın mı?"* diye sordu. Adam: "Hayır" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanımızdan kalk, sen bizden değilsin"* buyurdu.[2]

٩٤٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الْأَخْنَسُ , قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ: نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Ebû Manzûr ve amcasının meçhul olmalarından dolayı isnadı zayıftır. Ebû Dâvud 3/468 (3089).

أَبِي خَالِدٍ , حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: طَلَّقَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ امْرَأَتَهُ , ثُمَّ أَحْسَنَ عَلَيْهَا الثَّنَاءَ , فَقِيلَ لَهُ: يَا أَبَا سُلَيْمَانَ , لِأَيِّ شَيْءٍ طَلَّقْتَهَا؟ قَالَ: " مَا طَلَّقْتُهَا لِأَمْرٍ رَابَنِي مِنْهَا , وَلَا سَاءَنِي , وَلَكِنْ لَمْ يُصِبْهَا عِنْدِي بَلَاءٌ "

9447- Kays b. Ebî Hâzım der ki: Hâlid b. el-Velîd hanımını boşadı ve onun hakkında övgüde bulundu. Kendisine: "Ey Ebû Süleymân! Onu hangi sebepten dolayı boşadın?" denilince: "Onu kendisinden şüphe duyduğum bir şeyden veya kötü gördüğüm bir şeyden dolayı boşamadım. Ancak benim yanımda bir musibete maruz kalmadı (hep rahattı)" karşılığını verdi.[1]

٩٤٤٨ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ , نَا أَبُو سَلَمَةَ الْخُزَاعِيُّ , نَا شَبِيبُ بْنُ شَيْبَةَ , قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ قَالَ: " كَانَ الرَّجُلُ مِنْهُمْ أَوْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِذَا مَرَّ بِهِ عَامٌ لَمْ يُصَبْ فِي نَفْسِهِ , وَلَا مَالِهِ قَالَ: مَا لَنَا أَتَوَدَّعَ اللهُ مِنَّا؟

9448- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Onlardan veya Müslümanlardan bir kişi üzerinden bir yıl geçer de ne canı, ne de malıyla bir belaya maruz kalmazsa: «Bize ne oluyor, Allah bizimle vedalaştı mı?» derlerdi."[2]

٩٤٤٩ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ رَاشِدٍ , نَا أَبُو رَبِيعَةَ , نَا حَمَّادٌ , عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ , عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَادَ مَرِيضًا فَقَالَ: " مَا مِنْهُ عِرْقٌ إِلَّا وَهُوَ يَأْلَمُ مِنْهُ " غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " قَدْ أَتَاهُ آتٍ مِنْ رَبِّهِ فَبَشَّرَهُ أَنْ لَيْسَ لَهُ بَعْدَهُ عَذَابٌ " وَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ وَهُوَ مَرِيضٌ فَقَالَ: " كَيْفَ تَجِدُكَ؟ " قَالَ: أَجِدُنِي رَاغِبًا وَرَاهِبًا. قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ , لَا يَجْتَمِعَا لِأَحَدٍ عِنْدَ هَذِهِ الْحَالِ إِلَّا أَعْطَاهُ اللهُ مَا رَجَا وَأَمَّنَهُ مِمَّا يَخَافُ "

9449- Ubeyd b. Umeyr bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir hastayı ziyaret etti ve: *"O, her bir damarında ağrı hissetmektedir"* dedikten sonra: *"Rabbi tarafından biri geldi ve kendisine ondan sonra kendisi için bir azap olmadığı müjdesini verdi"* buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (203).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (146).

ashâbından hasta olan birinin yanına girdi ve: *"Kendini nasıl hissediyorsun?"* diye sordu. Genç: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin ederim ki Allah'ın bağışlamasını umuyor, günahlarımdan da korkuyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki böyle zamanlarda Allah, kulun kalbine gelen bu iki şeyden umduğunu kendisine verir korktuğu şeyden de onu kurtarır"* buyurdu.[1]

٩٤٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ , نَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ نَزَلَ بِهِ , فَإِنْ كُنْتُمْ لَا بُدَّ فَاعِلِينَ فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ أَحْيِنَا مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لَنَا , وَتَوَفَّنَا إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لَنَا " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ , عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ

9450- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizden biri başına gelen bir musibetten dolayı ölümü temenni etmesin. Mutlaka öyle bir temennide bulunacaksa: «Allahım! Hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Ölüm benim için hayırlı olduğu zaman da beni öldür» desin."*[2]

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde İbn Uleyye kanalıyla Abdulazîz'den rivayet ettiler.[3]

٩٤٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , أَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَعْنٍ الدَّوْسِيُّ , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ , عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَوَدُّ أَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ بِالْمَقَارِيضِ مِمَّا يَرَوْنَ مِنْ ثَوَابِ أَهْلِ الْبَلَاءِ "

9451- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âfiyette olup sıkıntı çekmeyenler kıyamet gününde belalara maruz kalanların sevaplarını*

---

[1] İsnâdı zayıftır ve mürsel bir hadistir. Tirmizî 3/311 (983) ve İbn Mâce 2/1423 (4261).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *da'vât* (7/155) ve Müslim 3/2064 (10).

görünce, o gün derilerinin makaslarla kesilmiş olmasını temenni ederler" buyurmuştur.[1]

٩٤٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , قَالَا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا أَبُو مُسْهِرٍ عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ مُسْهِرٍ الْغَسَّانِيُّ , نَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ صُبَيْحٍ , حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُحَارِبِيُّ , عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ , عَنْ أَبِي أُمَامَةَ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُصْرَعُ صَرْعَةً مِنْ مَرَضٍ إِلَّا بَعَثَهُ مِنْهُ طَاهِرًا"

9452- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hasta olup yataklara düşen hiçbir kul yoktur ki (Allah) onu iyileştirdiğinde (günahlarından yana) temiz biri olarak iyileştirmesin"* buyurmuştur.[2]

٩٤٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَبُو بَكْرٍ , أَظُنُّهُ مُحَمَّدَ بْنَ سَهْلٍ التَّمِيمِيَّ , نَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ , نَا عُفَيْرٌ , عَنْ سُلَيْمٍ يَعْنِي ابْنَ عَامِرٍ , عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا مَرِضَ أَوْحَى اللهُ إِلَى مَلَائِكَتِهِ: يَا مَلَائِكَتِي , إِذَا قَيَّدْتُ عَبْدِي بِقَيْدٍ مِنْ قُيُودِي , فَإِنْ أَقْبِضْهُ أَغْفِرْ لَهُ , وَإِنْ أَعَافِهِ فَجَسَدٌ مَغْفُورٌ لَا ذَنْبَ لَهُ "

9453- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul hasta olduğu zaman Allah, meleklerine: «Ey meleklerim! Kulumu bağlarımdan bir bağ ile bağladığımda eğer ruhunu kabzedersem onu bağışlarım. Eğer ona afiyet verirsem günahlarından temizlenmiş olur» diye vahyeder."*[3]

٩٤٥٤ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ , عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ لَيُجَرِّبُ أَحَدَكُمْ بِالْبَلَاءِ , وَهُوَ أَعْلَمُ كَمَا يُجَرِّبُ أَحَدُكُمْ ذَهَبَهُ بِالنَّارِ , فَمِنْهُمْ مَنْ يَخْرُجُ كَالذَّهَبِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/604 (2402) ve Beyhakî, *Sünen* (3/375).

[2] Ravileri güvenilirdir ve sahih bir hadistir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/115, 116 (7485).

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/336 (7136), 8/195 (7701), Hâkim, *Müstedrek* (4/313) ve Ahmed, *Müsned* (4/123).

الْإِبْرِيزِ فَذَلِكَ الَّذِي نَجَّاهُ اللهُ مِنَ السَّيِّئَاتِ , وَمِنْهُمْ مَنْ يَخْرُجُ كَالذَّهَبِ دُونَ ذَلِكَ فَذَلِكَ الَّذِي يَشُكُّ بَعْضَ الشَّكِّ , وَمِنْهُمْ مَنْ يَخْرُجُ كَالذَّهَبِ الْأَسْوَدِ فَذَلِكَ الَّذِي قَدِ افْتُتِنَ "

9454- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi ayarını belirlemek için altınını nasıl ateşte denerse Yüce Allah da çok iyi bilmesine rağmen birinizi öyle sınar. Bu sınamadan kimi som altın olarak çıkar ki işte bu, Allah'ın kötülüklerden arındırdığı kişidir. Onlardan bazıları ondan biraz daha düşük çıkar. O da bazı şüphelere düşendir. Kimisi de siyah altın olarak çıkar ki fitneye kapılan (sınavı kaybeden) kişi de işte budur."*[1]

٩٤٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الطِّيبِيُّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ النَّجَّارُ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , قَالَ: حُدِّثْتُ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيِّ , نَا الْهَيْثَمُ بْنُ الْأَشْعَثِ قَالَ: حَدَّثَنِي فَضَّالُ بْنُ جُبَيْرٍ الْغُدَانِيُّ , عَنْ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ , قَالَ: عَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَكَبَّ عَلَيْهِ , فَسَأَلَهُ , فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ , مَا غَمَضْتُ مُنْذُ سَبْعِ لَيَالٍ وَلَا أَحَدٍ يَحْضُرْنِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيْ أَخِي اصْبِرْ , أَيْ أَخِي اصْبِرْ , حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ ذُنُوبِكَ كَمَا دَخَلْتَ فِيهَا " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بُشْرَانَ: " يَا أَخِي اصْبِرْ , ثَلَاثًا , تَخْرُجْ مِنْ ذُنُوبِكَ كَمَا دَخَلْتَ فِيهَا " قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَاعَاتُ الْأَمْرَاضِ يُذْهِبْنَ سَاعَاتِ الْخَطَايَا "

9455- Beşîr b. Abdillah b. Ebî Eyyûb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'dan hasta bir adamı ziyaret etti. Üstüne eğilerek durumunu sorunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Yedi günden beri hiç uyumadım. Yanımda da hiç kimse yoktur" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey kardeşim! Sabret. Ey kardeşim! Sabret ki günahlara girdiğin gibi onlardan çıkasın"* buyurdu. İbn Bişrân'ın rivayetinde ise üç defa: *"Ey kardeşim! Sabret"* dedikten sonra: *"Günahlara*

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (27), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/195 (7698) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/314).

girdiğin gibi onlardan çıkasın" buyurdu" şeklindedir. Sonra da Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Hastalıkla geçen saatler, günah işlenen saatlere kefâret olur"* buyurdu.[1]

٩٤٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَعْدَانَ , نَا قُرَّانُ بْنُ تَمَّامٍ , عَنْ أَبِي بِشْرٍ الْحَلَبِيِّ , عَنِ الْحَسَنِ , قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : " سَاعَاتُ الْأَذَى يُذْهِبْنَ سَاعَاتِ الْخَطَايَا "

9456- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hastalıkla geçen saatler, günah işlenen saatlere kefâret olur"* buyurmuştur.[2]

٩٤٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى , نَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الْأَخْنَسِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ , وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيَّ , عَنْ لَيْثٍ , عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ , رَفَعَهُ قَالَ: " إِذَا كَثُرَتْ ذُنُوبُ الْعَبْدِ , وَلَمْ يَكُنْ لَهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يُكَفِّرُ ذُنُوبَهُ ابْتَلَاهُ اللهُ بِالْهَمِّ يُكَفِّرُ بِهِ ذُنُوبَهُ " " وَقَدْ رُوِيَ فِي بَعْضِ هَذَا الْمَعْنَى حَدِيثٌ مَوْصُولٌ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ "

9457- Hakem b. Uteybe'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kulun günahları çoğaldığında ve o günahlarına kefâret olabilecek kadar (salih) amelleri olmadığında, Yüce Allah günahlarına kefâret olsun diye ona üzüntü verir."*[3]

Bu mânâda mevsul olarak zayıf bir isnâdla da zikredilmiştir.

٩٤٥٨ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَهْوَازِيُّ , نَا مَعْمَرُ بْنُ سَهْلٍ , نَا أَبُو سَمُرَةَ أَحْمَدُ بْنُ سَالِمِ بْنِ خَالِدِ بْنِ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ , نَا هُشَيْمٌ , عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ " إِنَّ اللهَ لَيَبْتَلِي عَبْدَهُ بِالْبَلَاءِ وَالْهَمِّ حَتَّى يَتْرُكَهُ مِنْ ذَنْبِهِ كَالْفِضَّةِ الْمُصَفَّاةِ "

9458- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah*

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (34).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferecu Ba'de'ş-Şidde* (sh. 20).

[3] İsnâdı zayıftır.

kulunu günahından arındırıp saf gümüş gibi bırakıncaya kadar onu bela ve üzüntülere maruz bırakır" buyurmuştur.[1]

٩٤٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَقِيهُ , نَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ , قَالَا: نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , أَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ , حَدَّثَنِي أَبُو إِسْمَاعِيلَ إِبْرَاهِيمُ السَّكْسَكِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا بُرْدَةَ بْنَ أَبِي مُوسَى , وَاصْطَحَبَ هُوَ وَيَزِيدُ بْنُ أَبِي كَبْشَةَ فِي سَفَرٍ , فَكَانَ يَزِيدُ يَصُومُ , فَقَالَ لَهُ أَبُو بُرْدَةَ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى مِرَارًا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ , أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ غَيْرَ أَنَّ فِي رِوَايَةِ الْحَارِثِ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي إِسْمَاعِيلَ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مَطَرِ بْنِ الْفَضْلِ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ

9459- Ebû İsmâîl İbrâhîm es-Seksekî bildiriyor: Ebû Burde b. Ebî Mûsa ve Yezîd b. Ebî Kebşe birlikte bir yolculuğa çıkmışlardı. Yezîd oruçlu idi. Ebû Burde ona dedi ki: Ebû Mûsa'nın defalarca şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kul hasta olduğu veya bir yolculuğa çıktığı zaman, mukim olduğu zamanda işlediği amellerin aynısı kendisine yazılır"* buyurdu.[2]

Beyhakî der ki: Her ikisinin de lafzı aynıdır. Ancak Hâris rivayetinde: "İbrâhîm b. Ebî İsmâîl'in bildirdiğine göre" ibaresi geçmiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Matar b. el-Fadl kanalıyla Yezîd b. Hârun'dan rivayet etti.[3]

٩٤٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ , نَا سُفْيَانُ , نَا عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ , نَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ , نَا قَبِيصَةُ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ , عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/174).

[2] İsnâdı hasendir ve sahih bir hadistir.

[3] Buhârî, *cihâd* (4/16).

النَّبِيُّ ﷺ : " مَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يُصَابُ بِبَلَاءٍ فِي جَسَدِهِ , إِلَّا أَمَرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ الْحَفَظَةَ الَّذِينَ يَحْفَظُونَهُ , أَنِ اكْتُبُوا لِعَبْدِي فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ مِثْلَ مَا كَانَ يَعْمَلُ مِنَ الْخَيْرِ مَا دَامَ مَحْبُوسًا فِي وَثَاقِي " لَفْظُ حَدِيثِ الْحُسَيْنِ وَحَدِيثِ قَبِيصَةَ مِثْلُهُ , تَابَعَهُ أَبُو الْحُسَيْنِ , عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ

9460- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Müslümanlardan biri, bedeninde herhangi bir belaya maruz kaldığı zaman Yüce Allah onun hafaza meleklerine: «İyileşene kadar kuluma, her gün ve gece daha önce yaptığı en hayırlı amellerinin aynısını yazmaya devam edin» buyurur.*"[1]

Hüseyn ve Kabîsa'nın lafızları bunun aynısıdır. Ebu'l-Hüseyn bunu Kâsım b. Muhaymira kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٤٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ , نَا حُمَيْدُ بْنُ الْأَسْوَدِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ , نَا عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ , وَدَخَلْنَا عَلَيْهِ , فَلَمَّا رَأَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ وَجَعَهُ تَرَفرَفتْ عَيْنَاهُ بِالدُّمُوعِ حَتَّى دَمَعَتَا , فَكَشَفَ عَوْنٌ وَجْهَهُ فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ قَالَ: رَأَيْتُ شَكْوَاكَ. قَالَ: " حَسْبِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ , هُوَ عِدَّتِي لِكُلِّ كُرْبَةٍ , وَصَاحِبِي عِنْدَ كُلِّ شِدَّةٍ , وَوَلِيِّي فِي كُلِّ نِعْمَةٍ " , أَلَا أُحَدِّثُكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ مَا سَمِعْتُ مِنْ أَبِي؟ سَمِعْتُ مِنْ أَبِي مَسْعُودٍ وَهُوَ يَقُولُ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَبَسَّمَ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ

9461- Muhammed b. Ebî Humeyd bildiriyor: Hasta olan Avn b. Abdillah b. Utbe'nin yanına girdik. Muhammed b. el-Münkedir onun ağrılar içinde olduğunu görünce gözleri yaşarmıştı. Avn yüzünü açarak: "Ey Ebû Abdillah! Durumun nasıl? Acılar içinde olduğunu görüyorum" diye

---

[1] İsnâdı hasendir. Dârimî, *rakâik* (sh. 712), Ahmed, *Müsned* (2/159, 194), Abdürrezzâk (2/194), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/230), Ebû Nuaym, *Hilye* (6/83), Hennâd, *Zühd* 1/252 (438), Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (500), Hâkim, *Müstedrek* (1/348) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (76).

[2] Ahmed, *Müsned* (2/205), Bezzâr, *Müsned* (1/363), Ebû Nuaym, *Hilye* (7/249, 8/309) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (76).

sorunca: "Ben sevabımı Allah'tan bekliyorum. Allah her sıkıntıda dayanağım, her zorlukta dostumdur ve velinimetimdir" dedi. Sonra Muhammed b. el-Münkedir şöyle devam etti: "Ey Ebû Abdillah! Sana babamdan işitmiş olduğum bir şeyi anlatayım mı? Ebû Mes'ûd'un şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idim. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) tebessüm etti..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi aktardı.[1]

٩٤٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رَجَاءٍ , الْأَدِيبُ مِنْ أَصْلِهِ , نَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي إِمْلَاءً , نَا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ دَاوُدَ الْخَفَّافُ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , نَا عُثْمَانُ بْنُ مَطَرٍ الشَّيْبَانِيُّ , عَنْ ثَابِتٍ , عَنْ أَنَسٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " وَكَّلَ اللهُ بِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مَلَكَيْنِ يَكْتُبَانِ عَمَلَهُ , فَإِذَا مَاتَ قَالَ الْمَلَكَانِ اللَّذَانِ وُكِّلَا بِهِ يَكْتُبَانِ عَمَلَهُ: قَدْ مَاتَ , فَتَأْذَنُ لَنَا فَنَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ , فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: سَمَائِي مَمْلُوءَةٌ مِنْ مَلَائِكَتِي يُسَبِّحُونِي فَيَقُولَانِ: أَفَنَقُمْ فِي الْأَرْضِ؟ فَيَقُولُ اللهُ: أَرْضِي مَمْلُوءَةٌ مِنْ خَلْقِي يُسَبِّحُونِي فَيَقُولَانِ: فَأَيْنَ؟ فَيَقُولُ قُومَا عَلَى قَبْرِ عَبْدِي فَسَبِّحَانِي , وَاحْمِدَانِي , وَكَبِّرَانِي , وَهَلِّلَانِي , وَاكْتُبَا هَذِهِ لِعَبْدِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ " قَالَ الشَّيْخُ: تَفَرَّدَ بِهِ عُثْمَانُ بْنُ مَطَرٍ , وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

9462- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, mümin kulunun amellerini yazmaları için iki melek görevlendirir. Eğer kul ölürse amellerini yazmakla görevlendirilmiş iki melek: «Kulun öldü, semaya çıkmamız için bize izin verir misin?» der. Yüce Allah: «Semam beni tesbih eden meleklerle doludur» buyurur. Bu iki melek: «Yerde kalalım mı?» deyince, Allah: «Arzım da beni tesbih eden meleklerle doludur» buyurur. Melekler: «O zaman nereye gidelim?» deyince, Allah: «Kulumun mezarı başında kalın ve kıyamet gününe kadar tesbih ve hamd edin. Tekbir ve tehlil getirin. Bunları da kulumun amel defterine yazın» buyurur."*

Beyhakî der ki: "Osmân b. Matar bunu rivayette tek kalmıştır ve güçlü biri değildir."

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (75).

٩٤٦٣ - وَرُوِي عَنْ إِسْحَاقِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيِّ , عَنِ الْمُؤَمَّلِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ , عَنْ حَمَّادٍ , عَنْ ثَابِتٍ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الزَّاهِدُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ النَّيْسَابُورِيُّ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ فَذَكَرَهُ , وَهَذَا بِهَذَا الْإِسْنَادِ غَرِيبٌ وَاللهُ أَعْلَمُ , وَرُوِي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ نَحْو رِوَايَةِ مَنْ مَضَى

9463- İbrâhîm b. İshâk el-Hanzalî bunu Muemmil b. İsmâîl kanalıyla Hammâd'dan, o Sâbit'ten, o Enes'ten, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etti. [1]

Bu hadis bu isnâdla garip bir hadistir. En doğrusunu Allah bilir.

Enes b. Mâlik kanalıyla da daha önce geçtiği üzere rivayet olundu.↓

٩٤٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُنَيْنِ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , نَا عَفَّانُ , نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , نَا أَبُو رَبِيعَةَ , قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى إِذَا ابْتَلَى الْمُسْلِمَ بِبَلَاءٍ فِي جَسَدِهِ قَالَ لِلْمَلَكِ: اكْتُبْ لَهُ صَالِحَ عَمَلِهِ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ , فَإِنَّ شَفَاهُ غَسَلَهُ وَطَهَّرَهُ , وَإِنْ قَبَضَهُ غَفَرَ لَهُ وَرَحِمَهُ " " كَذَا قَالَ فِي إِسْنَادِهِ سَمِعْتُ أَنَسًا "

9464- Ebû Rabî'a der ki: Enes'in şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Müslümanlardan birini vücudunda herhangi bir belaya maruz kıldığı zaman, meleğe: «İyileşene kadar kuluma, sağlıklıyken yaptığı amellerin aynısını yazmaya devam et» buyurur. Eğer onu iyileştirirse kendisini yıkamış ve (günahlardan) temizlemiş olur. Eğer ruhunu kabzederse bağışlamış ve ona merhamet etmiş olur"* buyurdu."[2]

Ravi isnâdında bu şekilde: "Enes'in şöyle dediğini işittim" demiştir.

---

[1] Beyhakî'nin dediği isnâdı garîb (tek kanallı)dır.

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/148, 238, 258), İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (160), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/232 (4233) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (sh. 132).

٩٤٦٥ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ , نَا السَّهْمِيُّ , نَا سِنَانُ بْنُ رَبِيعَةَ , عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ , عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُبْتَلَى بِبَلَاءٍ فِي جَسَدِهِ , إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ كُلَّ عَمَلٍ صَالِحٍ كَانَ يَعْمَلُهُ فِي صِحَّتِهِ فِي مَرَضِهِ " قَالَ الشَّيْخُ: سِنَانُ بْنُ رَبِيعَةَ هُوَ أَبُو رَبِيعَةَ وَفِي هَذَا دِلَالَةٌ عَلَى أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْهُ مِنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , وَاللهُ أَعْلَمُ

9465- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Müslümanlardan biri bedeninde herhangi bir belaya maruz kaldığı zaman Yüce Allah onun sağlıklıyken yaptığı amellerin aynısını hasta olduğu sürece yazmaya devam eder.*"[1]

٩٤٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْمُطَّوِّعِيُّ بِبُخَارَى مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ , نَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَزَّارُ الْبُخَارِيُّ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ وَاصِلٍ الْبُخَارِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ جُنَيْدٍ , بِبُخَارَى , نَا عِيسَى بْنُ مُوسَى غُنْجَارُ , بِبُخَارَى , عَنْ مَخْلَدِ بْنِ عُمَرَ الْقَاضِي , بِبُخَارَى , عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ وَهْبٍ , وَهُوَ بِبُخَارَى , عَنِ الْحَجَّاجِ الطَّائِيِّ , عَنْ عَلْقَمَةَ , قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى ابْنِ مَسْعُودٍ فَقُلْنَا: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ , مَا تَشْتَكِي؟ قَالَ: ذُنُوبِي. قُلْنَا: فَمَا تَشْتَهِي؟ قَالَ: أَشْتَهِي الْمَغْفِرَةَ. قُلْنَا لَهُ: أَلَا نَأْتِيكَ بِطَبِيبٍ. قَالَ: الطَّبِيبُ أَنْزَلَ بِي مَا تَرَوْنَ. قَالَ: ثُمَّ بَكَى عَبْدُ اللهِ ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا مَرِضَ يَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَبْدِي فِي وَثَاقِي , فَإِنْ كَانَ نَزَلَ بِهِ الْمَرَضُ وَهُوَ فِي اجْتِهَادِهِ قَالَ: اكْتُبُوا لَهُ مِنَ الْأَجْرِ قَدْرَ مَا كَانَ يَعْمَلُ فِي اجْتِهَادِهِ , وَإِنْ كَانَ بِهِ الْمَرَضُ فِي فَتْرَةٍ مِنْهُ قَالَ: اكْتُبُوا لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مَا كَانَ فِي فَتْرَتِهِ , فَأَنَا أَبْكِي أَنَّهُ نَزَلَ بِي الْمَرَضُ فِي فَتْرَةٍ وَلَوَدِدْتُ أَنَّهُ كَانَ فِي اجْتِهَادٍ مِنِّي "

9466- Alkame anlatıyor: İbn Mes'ûd'un yanına girdik ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Şikayetin nedir?" dedik. O: "Günahlarımdır" karşılığını verdi. Ona: "Canın ne istiyor?" dediğimizde: "Mağfireti istemektedir" cevabını verdi. Ona: "Sana bir doktor getirelim mi?" dediğimizde: "Doktor beni

---

[1] İsnâdı hasendir. Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr* (3/65) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (178).

gördüğünüz bu hale getirdi" karşılığını verdi. Sonra Abdullah ağladı ve dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kul hasta olduğu zaman Yüce Allah: «Kulum benim bağımla bağlıdır» buyurur. Kul ibadet içindeyken hasta olmuşsa, Allah: «Sıhhatliyken Bana ibadette olan gayreti kadar ona sevap yazın» buyurur. Eğer istirahat halinde iken hasta olmuşsa, Allah: «Ona istirahat halindeki kadar sevap yazın» buyurur."* Benim ağlamam da istirahat halinde iken hasta olmamdır. Oysa ibadet halindeyken hasta olmak isterdim."[1]

٩٤٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ , عَنْ أَبِي عَوَانَةَ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: مَرِضَ ابْنُ مَسْعُودٍ مَرَضًا لَهُ فَقُلْتُ: مَا رَأَيْتُكَ جَزِعْتَ مِنْ مَرَضٍ أَشَدَّ مِمَّا جَزِعْتَ فِي مَرَضِكَ هَذَا. فَقَالَ لَهُ: " إِنَّهُ أَخَذَنِي وَقَرُبَ بِي مِنَ الْغَفْلَةِ "

9467- Alkame der ki: İbn Mes'ûd hasta olmuştu. Kendisine: "Bu hastalığından korktuğun kadar başka hastalığında korktuğunu görmedim" dediğimde: "Bu hastalık benim elimi kolumu bağladı ve ölümüm yaklaştı" karşılığını verdi.[2]

٩٤٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ , عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَتَبَسَّمَ قَالَ: فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ , تَبَسَّمْتَ؟ قَالَ: " عَجِبْتُ لِلْمُؤْمِنِ وَجَزَعِهِ مِنَ السَّقَمِ , وَلَوْ يَعْلَمُ مَا فِي السَّقَمِ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ سَقِيمًا حَتَّى يَلْقَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

9468- İbn Mes'ûd der ki: Biz, Allah Resûlü'nün (sellallahu aleyhi vesellem) yanında iken Resûlullah (sellallehu aleyhi vesellem) tebessüm etti. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Niçin tebessüm ettin?" dediğimizde: *"Mümin kişinin hastalıktan dolayı üzülmesine şaştım. Hastalıkta (kendisi için) neler olduğunu bir bilse Allah'a*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı ceyyiddir. İbn Sa'd, *et-Tabakât el-Kübrâ* (3/158).

kavuşuncaya kadar hasta kalmayı isterdi" buyurdu.[1]

٩٤٦٩ - وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ , ثُمَّ خَفَضَهُ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ , مِمَّا صَنَعَتَ هَذَا؟ قَالَ: " عَجِبْتُ مِنَ الْمَلَكَيْنِ بَيْنَ الْمَلَائِكَةِ نَزَلَا إِلَى الْأَرْضِ يَلْتَمِسَانِ عَبْدًا فِي مُصَلَّاهُ فَلَمْ يَجِدَاهُ عَرَجَا إِلَى السَّمَاءِ إِلَى رَبِّهِمَا فَقَالَا: يَا رَبُّ , كُنَّا نَكْتُبُ لِعَبْدِكَ الْمُؤْمِنِ فِي يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ مِنَ الْعَمَلِ كَذَا وَكَذَا فَوَجَدْنَاهُ قَدْ حَبَسْتَهُ فِي حِبَالَتِكَ فَلَمْ نَكْتُبْ لَهُ شَيْئًا. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: اكْتُبَا لِعَبْدِي عَمَلَهُ فِي يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ , وَلَا تَنْقُصُوهُ شَيْئًا عَلَى آخِرِ مَا حَبَسْتُهُ , وَلَهُ أَجْرُ مَا كَانَ يَعْمَلُ "

9469- Aynı isnâd ile İbn Mes'ûd şöyle demiştir: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerini semaya dikti ve sonra bakışlarını yere indirdi. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden böyle yaptın?" diye sorduğumuzda şöyle buyurdu: *"Melekler arasından iki meleğin durumuna şaşırdım. Bu iki melek yeryüzüne inip bir kulu namazgâhta aradılar ve bulamadılar. Sonra semaya Rablerinin katına çıkıp: «Ey Rabbimiz! Mümin kuluna gecesinde ve gündüzünde şu şu amellerini yazmaktaydık. Onu bağlarınla (hastalıkla) ibadetlerden alıkoyduğunu gördük ve ona bir şey yazamadık» derler. Bunun üzerine Allah: «İyileşene kadar kuluma, her gün ve gece daha önce yaptığı hayırlı amellerinin aynısını eksiltmeden yazmaya devam edin. Ona daha önce işlediği ameller gibi sevap vardır» buyurur ".*[2]

٩٤٧٠ - أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ قَالَا: نَا أَبُو عَمْرُو بْنُ مَطَرٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , نَا يَحْيَى بْنُ الْمُتَوَكِّلِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ , أَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , أَنَا أَبُو عُقَيْلٍ قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ دَخَلَ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ فَقَالَ: كَيْفَ تَجِدُكَ يَرْحَمُكَ اللهُ؟ قَالَ: أَحْمَدُ اللهَ إِلَيْكَ , وَاللهُ مَحْمُودٌ بِخَيْرٍ. قَالَ: وَفَّقَنَا اللهُ وَإِيَّاكَ , سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ يُحَدِّثُ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مَرِضَ مُسْلِمٌ قَطُّ , إِلَّا وَكَلَ اللهُ بِهِ مَلَكَيْنِ مِنْ مَلَائِكَتِهِ , لَا يُفَارِقَانِهِ حَتَّى

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (1/364, 365) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/266, 267).

[2] İsnâdı zayıftır. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 46) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/268).

يَقْضِيَ اللهُ فِيهِ بِإِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ , إِمَّا بِمَوْتٍ , وَإِمَّا بِحَيَاةٍ , فَإِذَا قَالَ لَهُ الْعُوَّادُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: أَحْمَدُ اللهَ , أَجِدُنِي وَاللهِ مَحْمُودٌ بِخَيْرٍ. قَالَ لَهُ الْمَلَكَانِ: أَبْشِرْ بِدَمٍ هُوَ خَيْرٌ مِنْ دَمِكَ , وَبِصِحَّةٍ هِيَ خَيْرٌ مِنْ صِحَّتِكَ. فَإِذَا قَالَ لَهُ الْعُوَّادُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: أَجِدُنِي مَجْهُودًا مَكْرُوبًا فِي بَلَاءٍ. قَالَ لَهُ الْمَلَكَانِ: أَبْشِرْ بِدَمٍ هُوَ شَرٌّ مِنْ دَمِكَ , وَبَلَاءٍ هُوَ أَطْوَلُ مِنْ بَلَائِكَ " لَفْظُ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

9470- Ebû Ukayl anlatıyor: Muhammed b. Ebî Bekr Muhammed b. Amr b. Hazm'ın, Abdullah b. Ubeydillah'ın yanına girdiğini gördüm. Kendisine: "Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sorduğunda Abdullah b. Ubeydillah şu karşılığı verdi: "Allah'a hamd olsun. Allah hamde layıktır. Allah bizi de seni de muvaffak kılsın. Ebû Bekr'in, Ebû Hureyre kanalıyla bildirerek şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Müslüman biri hasta olduğu zaman mutlaka Yüce Allah meleklerinden iki meleği onun için görevlendirir ve Allah o hasta hakkında iki güzel emrinden birini, yani ya ölmesini ya da iyileşmesini hükmedinceye kadar ondan ayrılmazlar. Onu ziyaret edenler kendisine: «Kendini nasıl hissediyorsun?» dediği zaman: «Allah'a hamd olsun. Allah hamde layıktır» derse, o iki melek ona: «Kanından daha iyi bir kan ve sıhhatinde daha hayırlı bir sıhhat ile sana müjdeler olsun» derler. Onu ziyaret edenler kendisine: «Kendini nasıl hissediyorsun?» dediği zaman eğer: «Kendimi yorulmuş, sıkıntı ve belalar içinde görüyorum» derse, o iki, melek ona: «Kanından daha kötü bir kan ve bu beladan daha uzun süren bir bela ile sana müjdeler olsun» derler."*[1]

Lafız Yahya b. Yahya'nın lafzıdır.

٩٤٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ , نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ , نَا الْقَعْنَبِيُّ , فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ بَعَثَ اللهُ إِلَيْهِ مَلَكَيْنِ فَيَقُولُ: انْظُرَا مَا يَقُولُ لِعُوَّادِهِ. فَإِنْ هُوَ إِذْ جَاءُوهُ حَمِدَ اللهَ , وَأَثْنَى عَلَيْهِ , رَفَعَا ذَلِكَ إِلَى عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (47).

فَيَقُولُ: لِعَبْدِي عَلَيَّ إِنْ تَوَفَّيْتُهُ أَنْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ , وَإِنْ أَنَا شَفَيْتُهُ أَنْ أُبْدِلَهُ لَحْمًا خَيْرًا مِنْ لَحْمِهِ , وَدَمًا خَيْرًا مِنْ دَمِهِ , وَأَنْ أُكَفِّرَ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ " وَقَدْ رُوِيَ عَنْهُ مَوْصُولًا كَمَا

9471- Atâ b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kul hasta olduğu zaman Allah ona iki melek gönderir ve: «Çidin bakın ziyaretçilerine ne demektedir» buyurur. Ziyaretçileri geldiğinde Allah'a hamdü senalar ederse, Allah daha iyi bildiği halde melekler bunu O'na yükseltirler. Bunun üzerine Yüce Allah: «Kulum bana aittir ve onu öldürürsem cennete sokacağım. Eğer iyileştirirsem ona eski etinden daha hayırlı bir et, eski kanından daha hayırlı bir kan vereceğim ve günahlarını bağışlayacağım» buyurur."*[1]

Yine Atâ kanalıyla bir sonraki hadiste geçtiği üzere *mevsûl* olarak zikredilmiştir.

٩٤٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ قَالُوا: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ , نَا أَبُو عَيَّاشٍ , حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ سُلَيْمٍ , وَعَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا ابْتَلَى عَبْدًا بِالْبَلَاءِ بَعَثَ اللهُ إِلَيْهِ مَلَكَيْنِ فَقَالَ لَهُمَا: انْظُرَا إِلَى مَا يَقُولُ عَبْدِي لِعُوَّادِهِ حِينَ يَعُودُونَهُ. فَإِنْ كَانَ قَدْ قَالَ خَيْرًا , وَلَمْ يَشْكُ إِلَيْهِمْ الَّذِي بِهِ مِنَ الْبَلَاءِ قَالَ اللهُ لِمَلَائِكَتِهِ: أَبْدِلُوا عَبْدِي بِلَحْمِهِ خَيْرًا مِنْ لَحْمِهِ , وَبِدَمٍ خَيْرٍ مِنْ دَمِهِ , وَأَخْبِرُوهُ إِنْ أَنَا قَبَضْتُهُ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ , وَإِنْ أَنَا أَطْلَقْتُهُ مِنْ وَثَاقِهِ فَلْيَسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ " " وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ مَوْصُولًا "

9472- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Yüce Allah kulu bir hastalık ile sınadığı zaman ona iki melek gönderir ve: «Kulumun kendisini ziyaret edenlere ne dediğine bakın» buyurur. Eğer hayırlı şeyler söyler ve durumundan dolayı onlara bir şikayette bulunmazsa Yüce Allah, meleklere: «Kulumun eski etini daha hayırlı bir etle, kanını da daha hayırlı bir kanla değiştirin. Ona kendisini öldürmem halinde cennete sokacağımı*

---

[1] İsnâdı mürseldir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/231), İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (13) ve Hennâd, *Zühd* (437).

haber verin. Eğer onu iyileştirirsem amel etmeye devam etsin» buyurur."[1]

Başka bir kanalla ve sahih bir isnâdla *mevsûl* olarak rivayet olundu.

٩٤٧٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصُّوفِيُّ , بِمَكَّةَ , نَا أَبُو مُسْلِمٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ , نَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ , نَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِذَا ابْتُلِيتُ عَبْدِي الْمُؤْمِنَ , وَلَمْ يَشْتَكِ إِلَى عُوَّادِهِ أَطْلَقْتُهُ مِنْ أُسَارِي , ثُمَّ أَبْدَلْتُهُ لَحْمًا خَيْرًا مِنْ لَحْمِهِ , وَدَمًا خَيْرًا مِنْ دَمِهِ , ثُمَّ يُسْتَأْنَفُ الْعَمَلَ " قَالَ الشَّيْخُ: " زَعَمَ بَعْضُ الْحُفَّاظِ أَنَّ مُسْلِمَ بْنَ الْحَجَّاجِ أَخْرَجَ هَذَا الْحَدِيثَ فِي كِتَابِهِ عَنِ الْقَوَارِيرِيِّ , عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَنَفِيِّ , ثُمَّ اعْتَرَضَ عَلَيْهِ بِأَنَّ هَذَا الْحَدِيثَ إِنَّمَا يُرْوَى عَنْ عَاصِمٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , كَذَلِكَ رَوَاهُ قُرَّةُ بْنُ عِيسَى عَنْ عَاصِمٍ " وَرَوَاهُ مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ , عَنْ عَاصِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ , عَنْ أَبِيهِ , أَوْ جَدِّهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , وَعَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ شَدِيدَ الضَّعْفِ وَقَدْ نَظَرْتُ فِي كِتَابِ مُسْلِمٍ رَحِمَهُ اللهُ فَلَمْ أَجِدْ هَذَا الْحَدِيثَ , وَلَمْ يَذْكُرْهُ أَيْضًا أَبُو مَسْعُودٍ الدِّمَشْقِيُّ فِي تَعْلِيقِ الصَّحِيحِ وَرَوَاهُ أَبُو صَخْرٍ حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ , عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , مَوْقُوفًا

9473- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Mümin kulumu hastalıkla sınadığımda kendisini ziyaret edenlere bir şikayette bulunmazsa onu iyileştirir ve eski etini daha hayırlı bir etle, kanını da daha hayırlı bir kanla değiştiririm. Sonra da amel etmeye devam etsin» buyurmaktadır."*[2]

Beyhakî der ki: Hafızlardan bir kişi Müslim b. el-Haccâc'ın bu hadisi, kitabında el-Kavârîrî kanalıyla Ebû Bekr el-Hanefî'den aktardığını söylemektedir. Sonra kendisine itiraz edildi. Çünkü bu hadis Âsım kanalıyla Abdullah b. Ebî Saîd el-Makburî'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet edilmektedir. Kurra b. İsa da bunu Âsım kanalıyla aktardı.

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/348, 349) ve Beyhakî, *Sünen* (3/175).

Muâz b. Muâz bunu Âsım b. Muhammed kanalıyla Abdullah b. Saîd'den, o da babası veya dedesinden, o da Ebû Hureyre'den rivayet etti. Abdullah b. Saîd, hadis rivayetinde çok zayıf birisidir. Müslim'in kitabına baktığımda bu hadisi bulamadım. Ebû Mes'ûd ed-Dimaşkî de bunu *Sahîh*'te zikretmemiştir.

Ebû Sahr Humeyd b. Ziyâd bunu Ebû Saîd el-Makburî kanalıyla Ebû Hureyre'den onun sözü olarak aktarmıştır.[1]

٩٤٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ , نَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ , أَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ , قَالَ: سَمِعْتُ عُرْوَةَ بْنَ رُوَيْمٍ يَذْكُرُ , عَنِ الْقَاسِمِ , عَنْ مُعَاذٍ قَالَ: " إِذَا ابْتَلَى اللهُ عَزَّ وَجَلَّ الْعَبْدَ بِالسَّقَمِ قَالَ لِصَاحِبِ الشِّمَالِ: ارْفَعْ. قَالَ لِصَاحِبِ الْيَمِينِ: اكْتُبْ لِعَبْدِي أَحْسَنَ مَا كَانَ يَعْمَلُ "

9474- Muâz der ki: Yüce Allah kulu hastalıkla sınadığı zaman soldaki meleğe: "Yazma!" buyurur. Sağdaki meleğe de: "Kuluma (sıhhatliyken) işlediği en iyi amelleri(n sevabını) yaz!" buyurur.[2]

٩٤٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ جَمِيلٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أَنَا الْأَوْزَاعِيُّ , عَنْ حَسَّانِ بْنِ عَطِيَّةَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: " إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ نُودِيَ صَاحِبُ الْيَمِينِ: أَنْ أَجْرِ عَلَى عَبْدِي صَالِحَ مَا كَانَ يَعْمَلُ. وَيُقَالُ لِصَاحِبِ الشِّمَالِ: أَقْصِرْ عَنْ عَبْدِي مَا كَانَ فِي وَثَاقِي ". فَقَالَ رَجُلٌ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ: يَا لَيْتَنِي لَا أَزَالُ صَاحِعًا , فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: " كَرِهَ الْعَبْدُ الْخَطَايَا"

9475- Ebû Hureyre der ki: Müslüman kul hastalandığı zaman sağdaki meleğe: "Salih kuluma (sıhhatliyken) işlediği en iyi amelleri(n sevabını) yaz" diye seslenilir. Soldaki meleğe de: "Kulum hasta olduğu müddetçe ona

---

[1] Beyhakî, *Sünen* (3/175).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/231).

bir şey yazma" diye seslenilir.[1]

Ravi der ki: Ebû Hureyre'nin yanında bulunan bir adam: "Keşke ben devamlı hasta olarak yatsaydım" deyince, Ebû Hureyre: "Kul günahlardan ikrah etti" dedi.

٩٤٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ , قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ: نَا ثَابِتٌ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى , عَنْ صُهَيْبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَجِبْتُ مِنْ قَضَاءِ اللهِ لِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ , كُلٌّ لَهُ فِيهِ خَيْرٌ , وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ , إِنْ أَصَابَهُ سَرَّاءُ فَشَكَرَ لَهُ أَجْرَانِ , وَإِنْ أَصَابَهُ ضَرَّاءُ فَصَبَرَ فَلَهُ أَجْرٌ , وَكُلُّ قَضَاءِ اللهِ لِلْمُسْلِمِ خَيْرٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هُدْبَةَ بْنِ خَالِدٍ

9476- Suheyb'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın mümin kula takdir etmiş olduğuna şaşırdım. Allah'ın ona takdir etmiş olduğu her şey hayırlıdır. Bu şey sadece mümin kimse için geçerlidir. Mümin kimseye bir bolluk isabet ettiği zaman şükrederse bundan dolayı ona iki sevap vardır. Ona bir zarar isabet ettiği zaman da sabrederse ona bir sevap vardır. Allah'ın, Müslüman hakkında takdir etmiş olduğu her şey kendisi için hayırlıdır."*[2]

Müslim bunu *Sahîh*'te Hudbe b. Hâlid kanalıyla rivayet etti.[3]

٩٤٧٧ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: سَمِعْتُ الْعَيْزَارَ بْنَ حُرَيْثٍ , يُحَدِّثُ , عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " عَجِبْتُ لِلْمُسْلِمِ , إِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ احْتَسَبَ وَصَبَرَ , وَإِذَا أَصَابَهُ خَيْرٌ حَمِدَ اللهَ وَشَكَرَ , إِنَّ الْمُسْلِمَ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى فِي اللُّقْمَةِ يَرْفَعُهَا إِلَى فِيهِ "

9477- Ömer b. Sa'd'ın, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Müslümanın haline taaccüb ediyorum. Başına bir*

---

[1] İsnâdı hasendir ve mevkuf bir hadistir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (14)

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim 3/2295 (64).

musibet geldiği zaman sevabını Allah'tan bekleyerek sabreder. Hayırlı bir şey olduğu zaman da Allah'a hamd edip şükreder. Müslüman kişi, ağzına götürdüğü lokma bile dâhil olmak üzere her şeyle sevap kazanır."[1]

٩٤٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ , نَا زَائِدَةُ , عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ قَالَ: زَعَمَ ثَعْلَبَةُ , أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا , قَالَ: " عَجِبْتُ لِلْمُؤْمِنِ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَقْضِي لَهُ قَضَاءً إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهُ "

9478- Enes der ki: Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem) ile birlikte idik. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) tebessüm ederek: *"Müminin haline taaccüb ediyorum. Yüce Allah hakkında ne takdir etmişse mutlaka kendisi için hayırlıdır"* buyurdu.[2]

٩٤٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّائِغُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ , قَالَ: نَا الْمِنْهَالُ بْنُ خَلِيفَةَ أَبُو قُدَامَةَ , عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حَدِيثًا مَا فَرِحْنَا بِشَيْءٍ مُنْذُ عَرَفْنَا الْإِسْلَامَ فَرَحَنَا بِهِ قَالَ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ يُؤْجَرُ فِي هِدَايَتِهِ السَّبِيلَ , وَإِمَاطَتِهِ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ , وَفِي تَعْبِيرِهِ بِلِسَانِهِ عَنِ الْأَعْجَمِيِّ , وَإِنَّهُ يُؤْجَرُ فِي إِتْيَانِهِ أَهْلَهُ , حَتَّى إِنَّهُ لَيُؤْجَرُ فِي السِّلْعَةِ تَكُونُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ , فيخطيها كَفَّهُ فَيَخْفِقُ لَهَا فُؤَادُهُ فَيَرُدُّ عَلَيْهِ , وَيُكْتَبُ لَهُ أَجْرُهَا "

9479- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öyle bir şey anlattı ki İslam'ı bildiğimiz zamandan beri hiçbir şey için böylesine sevinmedik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mümin kimse birine yol göstermekle sevap kazanır. Eziyet verici bir şeyi yoldan kaldırmakla sevap kazanır. Acem (Arapça bilmeyen) birine diliyle yardımcı olmasıyla sevap kazanır. Ailesiyle birlikte olmakla sevap kazanır. Hatta giysisi (nin cebi)nde bulunan parayı yoklamak üzere elini yanlış yere uzatıp onu yerinde bulamaması ile iyice*

---

[1] İsnâdı hasendir. Tayâlisî, *Müsned* (sh. 29), Ahmed, *Müsned* (1/177) ve Bezzâr, *Müsned* (4/29).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed (3/117), Hennâd, *Zühd* (1/237) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (2/507).

yokladığında onu kaybetmediğini fark etmesi arasındaki içinin sızlamasına karşılık bile sevap kazanır."[1]

٩٤٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَتَكِيُّ , نَا بِشْرُ بْنُ سَهْلٍ اللَّبَّادُ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ , عَنْ أَبِي حُلَيْسٍ يَزِيدِ بْنِ مَيْسَرَةَ , أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ الدَّرْدَاءِ , تَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: يَا عِيسَى , إِنِّي بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ أُمَّةً إِذَا أَصَابَهُمْ مَا يُحِبُّونَ يَحْمَدُونَ اللهَ , وَإِنْ أَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُونَ احْتَسَبُوا , وَصَبَرُوا , وَلَا حِلْمَ وَلَا عِلْمَ. فَقَالَ: يَا رَبِّ , كَيْفَ يَكُونُ هَذَا لَهُمْ , وَلَا حِلْمَ وَلَا عِلْمَ؟ قَالَ: أُعْطِيهِمْ مِنْ حِلْمِي وَعِلْمِي "

9480- Ebu'd-Derdâ der ki: Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah: «Ey İsa! Ben, senden sonra öyle bir ümmet göndereceğim ki, onlara sevdikleri bir şey ulaştığında Allah'a hamd ederler. Hoşlanmadıkları bir şey (musibet) ulaştığında sevabı ümid ederler ve sabrederler. Onlarda ne hilim (yumuşaklık), ne de ilim vardır» buyurdu. Hz. İsa: «Ey Rabbim! Onlarda hilim ve ilim olmadığına göre bu nasıl olur?» deyince, Yüce Allah: «Ben onlara Kendi hilmimden ve ilmimden veririm» buyurdu."*[2]

٩٤٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , وَأَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْبَزَّارُ قَالَا: أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَاكِهِيُّ , بِمَكَّةَ , نَا أَبُو يَحْيَى عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي مَسَرَّةَ , نَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَارِثِيُّ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ , عَنْ عَبَّادِ بْنِ كَثِيرٍ , وَطَارِقٌ , عَنْ أَبِي الزِّنَادِ , عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ الْمَعُونَةَ عَلَى قَدْرِ الْمَئُونَةِ، وَأَنْزَلَ الصَّبْرَ عِنْدَ الْبَلَاءِ " " تَفَرَّدَ بِهِ طَارِقُ بْنُ عَمَّارٍ، وَعَبَّادٌ، وَقَدْ قِيلَ عَنْ عَبَّادٍ، عَنْ طَارِقٍ , وَهُوَ الْأَصَحُّ وَطَارِقٌ يُعْرَفُ بِهَذَا الْحَدِيثِ "

9481- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vasallem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah yardımı ihtiyaç oranında gönderdi. Sabrı da belanın*

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Nasr, *Ta'zîm Kadri's-Salât* (2/822).

[2] İsnâdı zayıftır.

yanında indirdi."[1]

Târık b. Ammâr ile Abbâd bunu rivayette tek kalmışlardır. Ravi zincirinde: "Abbâd kanalıyla Târık'tan" ibaresi geçmiştir. Bu da doğru olanıdır. Zira Târık bu hadis ile bilinmektedir.

٩٤٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَطَّةَ الْأَصْفَهَانِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الْأَصْفَهَانِيُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عُمَرَ قَالَ: " أَوْحَى اللهُ إِلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا دَاوُدُ , إِذَا رَأَيْتَ لِي طَالِبًا فَكُنْ لَهُ خَادِمًا , يَا دَاوُدُ , اصْبِرْ عَلَى الْمَئُونَةِ تَأْتِيكَ الْمَعُونَةُ "

9482- Abdulazîz b. Ömer der ki: Yüce Allah, Hz. Dâvud'a: "Ey Dâvud! Beni taleb eden birini gördüğün zaman ona hizmetçi ol. Ey Dâvud! Rızık konusunda sabret ki, sana yardım gelsin" diye vahyetti.

٩٤٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نَا عَمَّارُ بْنُ نَصْرٍ أَبُو يَاسِرٍ , نَا بَقِيَّةُ , نَا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى , نَا أَبُو بَكْرٍ الْقُتَبِيُّ , عَنْ أَبِي الزِّنَادِ , عَنِ الْأَعْرَجِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْمَعُونَةَ تَأْتِي مِنَ اللهِ الْعَبْدَ عَلَى قَدْرِ الْمُؤْنَةِ , وَإِنَّ الصَّبْرَ يَأْتِي مِنَ اللهِ عَلَى قَدْرِ الْمُصِيبَةِ "

9483- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kula, Allah'tan yardım ihtiyacı oranında olur. Sabır da Allah tarafından kulun başına gelen musibetlere göre verilir."*[2]

٩٤٨٤ - وَرَوَاهُ أَيْضًا , عَنْ عُمَرَ بْنِ طَلْحَةَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي سَلَمَةَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , نَحْوِ الْأَوَّلِ

9484- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[3]

٩٤٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ فِي آخَرِينَ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ , أَنَا أَبِي , وَشُعَيْبٌ ,

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Kudâ'î, *Müsnedüş-Şihâb* (2/111).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/46).

قَالَا: نَا اللَّيْثُ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ , نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ , نَا ابْنُ بُكَيْرٍ , حَدَّثَنِي اللَّيْثُ , عَنِ ابْنِ الْهَادِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ , ثُمَّ صَبَرَ عَوَّضْتُهُ بِهِمَا الْجَنَّةَ " وَقَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " فِي الرِّوَايَةِ الْأُولَى يَقُولُ: قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ. وَقَالَ: " عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ " يُرِيدُ عَيْنَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ , عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ , قَالَ الْبُخَارِيُّ: تَابَعَهُ أَشْعَثُ بْنُ جَابِرٍ وَأَبُو ظِلَالٍ , عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

9485- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah: «Kulum çok sevdiği gözlerini kaybedip de buna sabrettiği zaman onları cennetle telafi ederim» buyurur."*[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys b. Sa'd'dan rivayet etti. Buhârî: "Eş'as b. Câbir ile Ebû Zilâl bunu Enes'den, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiler.

٩٤٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْفَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ , نَا عَفَّانُ , نَا حَمَّادٌ , نَا أَبُو ظِلَالٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَنَسٍ فَقَالَ: مَتَى ذَهَبَتْ عَيْنُكَ , فَقُلْتُ: ذَهَبَتْ وَأَنَا صَغِيرٌ. فَقَالَ أَنَسٌ: " إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعِنْدَهُ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَقَالَ: مَتَى ذَهَبَ بَصَرُكَ؟ " قَالَ: وَأَنَا صَغِيرٌ. " قَالَ جِبْرِيلُ: قَالَ اللهُ تَعَالَى: إِذَا أَخَذْتُ كَرِيمَةَ عَبْدِي لَمْ يَكُنْ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةَ "

9486- Ebû Zilâl der ki: Enes'in yanında idim. Bana: "Gözün ne zaman kör oldu?" diye sorunca: "Daha ben küçük iken" dedîm. Bunun üzerine Enes şöyle dedi: "Hz. Cibrîl, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğinde İbn Ümmü Mektûm da orada bulunmaktaydı. Cibrîl, ona: "Gözlerin ne zaman kör oldu?" diye sorunca: "Daha ben küçük iken" cevabını verdi. Bunun üzerine Cibrîl: "Yüce Allah: «Kulumun gözlerini alırsam onların

---

[1] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *mardâ* (5/2140), Ahmed, *Müsned* (3/144) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* (6/375).

mükâfatı ancak cennettir» buyurur" dedi.[1]

٩٤٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا أَبُو أُسَامَةَ الْحَلَبِيُّ , نَا أُمُّ مُحَمَّدٍ , بِنْتِ أَخِي أَشْرَسَ أَبِي شَيْبَانَ الْهُذَلِيِّ , حَدَّثَنِي عَمِّي أَشْرَسُ , عَنْ أَبِي الظِّلَالِ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " حَدَّثَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَنَّهُ قَالَ: جَزَاءُ مَنْ أَذْهَبْتُ كَرِيمَتَيْهِ - يَعْنِي: عَيْنَيْهِ - الْخُلُودُ فِي دَارِي , وَالنَّظَرُ إِلَى وَجْهِي "

9487- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. Cibrîl, bana Âlemlerin Rabbinin şöyle buyurduğunu anlattı: "Gözlerini kör ettiğim kimsenin mükâfatı, cennetimde kalması ve Cemâlime nazar etmesidir."*[2]

٩٤٨٨ - وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , إِمْلَاءً , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ , نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ , نَا أَبُو الْأَشْعَثِ , عَنْ جَابِرٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ أَذْهَبْتُ كَرِيمَتَهُ فَصَبَرَ , وَاحْتَسَبَ لَمْ أَرْضَ لَهُ إِلَّا الْجَنَّةَ"

9488- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Çok sevdiği gözlerini aldığım kişi buna sabredip karşılığını benden beklediği zaman mükâfat olarak ona cennetten başkasına razı olmam» buyurur."*[3]

٩٤٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خُشَيْشٍ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ , نَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُنَيْنِ الْقَزَّازُ , نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَقَالَ: نَا الْأَشْعَثُ بْنُ جَابِرٍ الْحُدَّانِيُّ

9489- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/119).

[2] İsnâdı zayıftır. Dûlâbî, *el-Kunâ* (2/6).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[4] İsnâdı hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/283), Ebû Ya'lâ (7/268) ve Hatîb, *Târih* (14/446).

٩٤٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , مِنْ أَصْلِهِ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ دُحَيْمٌ , نَا مَرْوَانُ , نَا هِلَالُ بْنُ سُوَيْدٍ , أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسًا يَقُولُ: مَرَّ بِنَا ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَسَلَّمَ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا أُحَدِّثُكُمْ بِمَا حَدَّثَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ؟ إِنَّ اللهَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ يَقُولُ: حَقَّ عَلَيَّ مَنْ أَخَذْتُ كَرِيمَتَهُ أَنْ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةَ "

9490- Enes der ki: İbn Ümmü Mektûm bize uğradı ve selam verdi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Hz. Cibrîl'in bana anlattığını size bildireyim mi? Yüce Allah: «Çok sevdiği gözlerini aldığım kişinin mükâfatının ancak cennet olması benim üzerime bir haktır» buyurur."*[1]

٩٤٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُنَادِي , نَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا حَرْبُ بْنُ مَيْمُونٍ , عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِذَا أَخَذْتُ بَصَرَ عَبْدِي فَصَبَرَ فَعِوَضُهُ عِنْدِي الْجَنَّةُ " " تَفَرَّدَ بِهِ حَرْبُ بْنُ مَيْمُونٍ , عَنِ النَّضْرِ"

9491- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah: «Kulumun gözlerini alırsam ve kulum sabrederse onları cennetle telafi ederim" buyurur."*[2]

Harb b. Meymûn bunu Nasr kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٩٤٩٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا الْأَسْفَاطِيُّ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ , أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ , ح , وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْفَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ فِرَاسٍ , بِمَكَّةَ , نَا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ الْبَصْرِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , عَنْ أَخِيهِ , عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ , عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِي

---

[1] İsnâdı zayıftır. Abd b. Humeyd (1/368).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/156).

هُرَيْرَةَ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَا تَذْهَبُ حَبِيبَتَا عَبْدٍ فَيَصْبِرُ , وَيَحْتَسِبُ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ " قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ: " هَكَذَا أَمْلَاهُ: حَبِيبَتَا "

9492- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kulun iki sevdiceği (gözleri) gider ve sabredip ecrini ümid ederse mutlaka cennete girer"* buyurmuştur.[1]

٩٤٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْمُقْرِئُ , بِبَغْدَادَ , نَا حَامِدُ بْنُ شُعَيْبٍ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , نَا عِمْرَانُ بْنُ سَلْمٍ , حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ , قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: أَلَا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: هَذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: إِنِّي أُصْرَعُ , وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ , فَادْعُ اللهَ لِي. فَقَالَ: " إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ , وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللهَ أَنْ يُعَافِيَكِ " فَقَالَتْ: أَصْبِرُ. قَالَتْ: فَإِنِّي أَتَكَشَّفُ , فَادْعُ اللهَ لِي أَنْ لَا أَتَكَشَّفَ. فَدَعَا لَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ الْقَوَارِيرِيِّ , وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُسَدَّدٍ , عَنْ يَحْيَى

9493- Atâ b. Ebî Rebâh der ki: İbn Abbâs bana: "Sana cennet ehlinden bir kadın göstereyim mi?" dedi. Kendisine: "Olur (göster)" deyince, Enes şöyle dedi: "İşte şu siyahi kadın var ya, o, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelîp: "Ben saralıyım, (nöbet gelince) üstümü başımı açıyorum. Allah'a benim için dua et (hastalıktan kurtulayım)" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *«Dilersen sabret, sana cennet verilsin, dilersen de sana şifa vermesi için Allah'a dua edeyim»* buyurdu. Kadın: «Öyleyse sabredeceğim, ancak (kriz esnasında) üstümü başımı açmamam için Allah'a dua et» deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona dua etti."[2]

Müslim bunu el-Kavârîrî kanalıyla ve Buhârî bunu Müsedded kanalıyla Yahya'dan rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Kudâî, *eş-Şihâb* 2/74 (908).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *el-birr ve's-sıla* (4/1994) ve Buhârî, *mardâ* (5/2140).

٩٤٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نَا جَرِيرٌ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي سُفْيَانَ , عَنْ جَابِرٍ قَالَ: أَتَتِ الْحُمَّى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: " مَنْ أَنْتِ؟ " فَقَالَتْ: أَنَا أُمُّ مِلْدَمٍ. قَالَ: " تَذْهَبِينَ إِلَى أَهْلِ قُبَاءٍ؟ " قَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ: " فَأَتَتْهُمْ فَحُمُّوا , وَلَقُوا فِيهَا شِدَّةً فَاشْتَكَوْا إِلَيْهِ " , ثُمَّ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ , مَا لَقِينَا مِنَ الْحُمَّى؟ قَالَ: " إِنْ شِئْتُمْ دَعَوْتُ اللهَ يَكْشِفَهَا عَنْكُمْ , وَإِنْ شِئْتُمْ كَانَتْ لَكُمْ طَهُورًا؟ " قَالُوا: لَا , بَلْ تَكُونُ لَنَا طَهُورًا

9494- Câbir anlatıyor: Humma (sıtma/ yüksek ateş), Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen kimsin?"* diye sordu. Humma: "Ben Ümmü Mildem'im" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kubâ halkına gider misin?"* buyurunca: "Evet (giderim)" dedi. Bunun üzerine humma onlara gitti. Kubâ halkı hummadan o kadar çekti ki sonunda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakınarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu hummadan çektiğimiz nedir?" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dilerseniz Allah'a dua edeyim onu üzerinizden kaldırsın. Dilerseniz size kefâret olsun"* buyurunca, Kubâ halkı: "Hayır (kalsın ve) günahlarımıza kefâret olsun" dedi.[1]

٩٤٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ أَبِي سُفْيَانَ , عَنْ جَابِرٍ , أَنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ أَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالُوا: إِنَّ الْحُمَّى قَدِ اشْتَدَّتْ عَلَيْنَا. فَقَالَ: " إِنْ شِئْتُمْ أَنْ تُرْفَعَ عَنْكُمْ رُفِعَتْ , وَإِنْ شِئْتُمْ كَانَتْ لَكُمْ طَهُورًا " قَالُوا: لَا , بَلْ تَكُونُ لَنَا طَهُورًا "

9495- Câbir bildiriyor: Kubâ halkı, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Humma bize ağır gelmeye başladı" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer üzerinizden kaldırılmasını istiyorsanız kaldırılır. Dilerseniz de size kefâret olur"* buyurunca, Kubâ halkı: "Hayır (kalsın ve) günahlarımıza kefâret olsun" dedi.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/316), Ebû Ya'lâ (3/408) ve Abd b. Humeyd (1/314).

[2] İsnâdı hasendir.

٩٤٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ , بِهَا , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا أَبُو عَلِيٍّ قُرَّةُ بْنُ حَبِيبٍ صَاحِبُ الْقُشَيْرِيِّ الْقَنَا , نَا إِيَاسُ بْنُ أَبِي تَمِيمٍ أَبُو مَخْلَدٍ , نَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَتِ الْحُمَّى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , ابْعَثْنِي إِلَى آثَرِ أَهْلِكَ عِنْدَكَ. فَبَعَثَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْأَنْصَارِ , فَغَبَّتْ عَلَيْهِمْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ حَتَّى اشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ , فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَيْهِ , فَأَتَاهُمْ فِي دِيَارِهِمْ , فَجَعَلَ يَدْخُلُ دَارًا دَارًا , وَبَيْتًا بَيْتًا , يَدْعُو لَهُمْ بِالْعَافِيَةِ , فَلَمَّا رَجَعَ تَبِعَتْهُ امْرَأَةٌ مِنْهُمْ , فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّ أَبِي لِمَنَ الْأَنْصَارِ , وَإِنَّ أُمِّي لَمِنَ الْأَنْصَارِ , فَادْعُ اللهَ لِي كَمَا دَعَوْتَ لِأَصْحَابِي. فَقَالَ: " إِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللهَ لَكِ فَعَافَاكِ , وَإِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ ثَلَاثًا , وَلَكِ الْجَنَّةُ " فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ , بَلْ أَصْبِرُ ثَلَاثًا وَثَلَاثًا مَعَ ثَلَاثٍ , وَلَا أَجْعَلُ لِلْجَنَّةِ خَطَرًا وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَا مِنْ مَرَضٍ يُصِيبُنِي أَحَبُ إِلَيَّ مِنَ الْحُمَّى؛ إِنَّهَا تَدْخُلُ فِي كُلِّ عُضْوٍ مِنِّي , وَإِنَّ اللهَ يُعْطِي كُلَّ عُضْوٍ قِسْطَهُ مِنَ الْأَجْرِ

9496- Ebû Hureyre anlatıyor: Humma, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni ailenden tercih ettiğin kimselere gönder" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu Ensâr'a gönderdi. Humma onların üzerinde yedi gün yedi gece kaldı. Bu, kendilerine ağır gelince Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakınmada bulundular. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına gidip onları ev ev, kapı kapı dolaşmaya ve onlara afiyet duasında bulunmaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geri dönünce ardından bir kadın geldi ve: "Ey Allah'm Resûlü! Seni hak olarak gönderene yemin olsun ki annem ve babam Ensâr'dandır. Dostlarıma dua ettiğin gibi benim için de Allah'a dua et" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer dilersen Allah'a dua edeyim sana afiyet versin. Dilersen de üç gün daha sabredersin ve karşılığında sana cennet vardır"* buyurdu. Bunun üzerine kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Üç günle birlikte üç gün daha, bir üç gün daha sabrederim ve cenneti kazanmayı tehlikeye sokmam" karşılığını

verdi.[1]

٩٤٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ قَالَا: نَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ , حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ , عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ كَعْبٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ شَيْءٍ يُصِيبُهُ الْمُؤْمِنُ فِي جَسَدِهِ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ عَنْهُ بِهِ مِنَ الذُّنُوبِ " فَقَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ: " اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ لَا تَزَالَ الْحُمَّى مُضَارِعَةً لَجَسَدِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ حَتَّى يَلْقَاكَ , لَا تَمْنَعُهُ مِنْ صَلَاةٍ , وَلَا صِيَامٍ , وَلَا حَجٍّ , وَلَا عُمْرَةٍ , وَلَا جِهَادٍ فِي سَبِيلِكَ " , فَارْتَكَبَتْهُ الْحُمَّى مَكَانَهُ فَلَمْ تُفَارِقْهُ حَتَّى مَاتَ. وَكَانَ فِي ذَلِكَ يَشْهَدُ الصَّلَاةَ , وَيَصُومُ , وَيَحُجُّ , وَيَعْتَمِرُ , وَيَغْزُو

9497- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "*Müminin vücuduna rahatsızlık veren hiçbir şey yoktur ki Allah o şeyi onun bir kısım günahlarına kefâret olarak saymasın*" buyurunca, Ubey b. Ka'b: "Allahım! Sana kavuşana kadar namazdan, oruçtan, hacdan, umreden ve Senin yolunda cihaddan alıkoymayacak kadar bir hummayı Ubey b. Ka'b'ın bedeninden kaldırmamanı istiyorum" diye dua etti. Bunun üzerine olduğu yerde hummaya yakalandı ve ölene kadar bu hâl kendisini bırakmadı. O haliyle de cemaat namazında bulunur, oruç tutar, hac eder, umre eder ve Allah yolunda savaşırdı.[2]

٩٤٩٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَيْرٍ الْجُشَمِيُّ , وَأَبُو خَيْثَمَةَ وَغَيْرُهُمَا , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ , عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ كَعْبٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ , أَرَأَيْتَ هَذِهِ الْأَمْرَاضَ الَّتِي تُصِيبُنَا مَا لَنَا بِهَا؟ قَالَ: " كَفَّارَاتٌ " , فَقَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَإِنْ قَلَّتْ؟ قَالَ: " شَوْكَةٌ فَمَا فَوْقَهَا "

---

[1] İsnâdı hasendir. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (502) ve Hatîb, *Muvaddah el-Evhâm* (1/493).

[2] İsnâdı zayıftır.

قَالَ: " فَدَعَا أُبَيٌّ عَلَى نَفْسِهِ , أَنْ لَا يُفَارِقَهُ الْوَعَكُ حَتَّى يَمُوتَ فِي أَنْ لَا يَشْغَلَهُ عَنْ حَجٍّ , وَلَا عُمْرَةٍ , وَلَا جِهَادٍ فِي سَبِيلِ اللهِ , وَلَا صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ فِي جَمَاعَةٍ. قَالَ: فَمَا مَسَّ رَجُلٌ جِلْدَهُ بَعْدَهَا إِلَّا وَجَدَ حَرَّهَا حَتَّى مَاتَ

9498- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize isabet eden hastalıklar hakkında ne dersin? Onlara karşılık bize ne vardır?" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Günahlara) kefâret vardır"* buyurdu. Ubey b. Ka'b: "Ey Allah'ın Resûlü! Hastalık hafif olsa da mı?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir diken batması ve üzeri şeylerdir"* buyurdu. Bunun üzerine Ubey b. Ka'b, hacdan, umreden, Allah yolunda cihaddan ve farz namazı cemaatle kılmaktan alıkoymayacak kadar hummaya yakalanması ve ölünceye kadar da kendisini bırakmaması için dua etti. Bundan sonra kim Ubey'yin tenine dokunduysa bedeninin hararetini hissetti.[1]

٩٤٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمَقْبُرِيُّ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ , نَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ , نَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا ثَابِتٌ , قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ , اشْتَكَى بَطْنَهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ سَنَةً , قَالَ: فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهُ فَقَالُوا: إِنَّهُ لَيَمْنَعُنَا مِنَ الدُّخُولِ عَلَيْكَ طُولُ شَكَاتِكَ , قَالَ: " فَلَا تَفْعَلُوا فَإِنَّ أَحَبَّ ذَلِكَ إِلَيَّ أَحَبُّهُ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9499- Sâbit der ki: Bize bildirilene göre İmrân b. Husayn otuz üç yıl boyunca karnından rahatsız kaldı. Dostları yanına girip: "Hastalığının uzun sürmesi bizi yanına girmekten alıkoymaktadır" dediler. Bunun üzerine İmrân b. Husayn: "Öyle yapmayın. Allah'a sevimli gelen, bana da sevimli gelir" dedi.[2]

٩٥٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ الْقَزَّازُ , نَا حِبَّانُ بْنُ هِلَالٍ , نَا مُبَارَكٌ , نَا الْحَسَنُ , قَالَ:

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/23), Ebû Ya'lâ (280) ve İbn Hibbân (2928).

[2] İsnâdı zayıftır ve şahitleri vardır. İbn Sa'd, *Tabakât* (4/490), Ahmed, *Zühd* (216) ve İbnu'l-Mübârek (461).

دَخَلْنَا عَلَى عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ فِي وَجَعِهِ ذَلِكَ الشَّدِيدِ , فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا نُجَيْدٍ , وَاللهِ إِنِّي لَأَيْأَسُ مِنْ بَعْضِ مَا أَرَاكَ. قَالَ: " لَا تَفْعَلْ , فَإِنَّ أَحَبَّهُ إِلَيَّ أَحَبُّهُ إِلَى اللهِ , قَالَ اللهُ: ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ﴾ [الشورى: ٣٠] هَذَا مِمَّا كَسَبَتْ يَدَايَ , وَيَأْتِي عَفْوُ رَبِّي فِيمَا يَبْقَى "

9500- Hasan anlatıyor: İmrân b. Husayn'ın rahatsızlığının şiddetli olduğu bir sırada yanına girdik. Bir kişi ona: "Vallahi seni böyle görmemden dolayı üzüntülüyüm" deyince, İmrân b. Husayn şu karşılığı verdi: "Öyle yapma! Allah'a sevimli gelen, bana da sevimli gelir. Zira Yüce Allah: *«Başınıza gelen herhangi bir musibet ellerinizle işlediklerinizden ötürüdür. O, yine de çoğunu affeder»*[1] buyurmaktadır. Bu da ellerimle işlediklerimden ötürüdür. Diğer günahlarımı da Allah affetsin."[2]

٩٥٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , أَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ , حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى , عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ رَافِعٍ , أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ , رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: " إِنَّ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ يَمْشِي فِي النَّاسِ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ ". قِيلَ: وَلِمَ ذَاكَ يَا أَبَا بَكْرٍ؟ قَالَ: " بِالْمَصَائِبِ , وَالْحَجَرِ , وَالشَّوْكَةِ , وَالشِّسْعِ يَنْقَطِعُ "

9501- Müseyyib b. Râfi' bildiriyor: Ebû Bekr es-Sıddîk: "Müslüman kişi insanlar arasında günahsız bir şekilde dolaşır" dedi. Kendisine: "Ey Ebû Bekr! Niye ki (nasıl olur)?" denilince: "Bu, başına gelen bir musibetle, kendisine vuran bir taşla, kendisine batan bir dikenle ve ayakkabısının bağının kopmasıyla (bunların günahlarına kefâret sayılmasıyla) olur" karşılığını verdi.[3]

٩٥٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ , ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ

---

[1] Şûrâ Sur. 30

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır.

الْمَسْعُودِيَّ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَذِيمَةَ , عَنْ قَيْسِ بْنِ حَبْتَرٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: " حَبَّذَا الْمَكْرُوهَانِ الْمَوْتُ وَالْفَقْرُ , وَأَيْمُ اللهِ مَا هُوَ إِلَّا الْغِنَى وَالْفَقْرُ , وَمَا أُبَالِي بِأَيِّهِمَا ابْتُلِيتُ , لِأَنَّ حَقَّ اللهِ تَعَالَى فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاجِبٌ , إِنْ كَانَ الْغِنَى إِنَّ فِيهِ الْعَطْفَ , وَإِنْ كَانَ الْفَقْرُ إِنَّ فِيهِ الصَّبْرَ "

9502- İbn Mes'ûd der ki: "Şu kendisinden hoşlanılmayan ölüm ve fakirlik ne güzel şeydir. Allah'a yemin ederim ki, dünyada insan ancak ya zengin ya da fakir olur. Ben bunlardan hangisiyle imtihan olunursam olayım aldırmam. Zira zenginlikte şefkat, fakirlikte ise sabır vardır."[1]

٩٥٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَلَوِيُّ , بِالْكُوفَةِ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ , أَنَا وَكِيعٌ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ , قَالَ: كُنَّا نَعْرِضُ الْمَصَاحِفَ عِنْدَ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ فَمَرَّتْ بِهَذِهِ الْآيَةَ: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾ [التغابن: ١١] قَالَ: فَسَأَلْنَاهُ عَنْهَا فَقَالَ: " هُوَ الرَّجُلُ تُصِيبُهُ الْمُصِيبَةُ فَيَعْلَمُ أَنَّهَا مِنْ عِنْدِ اللهِ فَيَرْضَى وَيُسَلِّمُ " وَرُوِيَ هَذَا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ

9503- Ebû Zabyân der ki: Alkame b. Kays'ın yanında mushafları mütalaa ediyorduk. *"Başa gelen hiçbir musibet Allah'ın izni olmaksızın olamaz; Allah'a kim inanırsa onun gönlünü doğruya yöneltir"*[2] âyetine geldiğimizde, kendisine bunun açıklamasını sorduk. Bunun üzerine o: "Burada başına bir musibet geldiğinde onun Allah'tan olduğunu bilen ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek ona razı olan kişi kastedilmektedir" dedi.[3]

Bu hadis İbn Mes'ûd kanalıyla da rivayet olundu.

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Teğâbun Sur. 11

[3] İsnâdı sahihtir. Hâkim, *Müstedrek* (2/484).

٩٥٠٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ الْخَيَّاطَ , قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الْهُدَى: الِاسْتِرْجَاعُ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ , وَالِاسْتِكَانَةُ عِنْدَ النِّعْمَةِ , وَنَفْيُ الِامْتِنَانِ عِنْدَ الْعَطِيَّةِ "

9504- Zünnûn der ki: "Şu üç şey hidayet bayrağıdır. Musibet anında istircâ etmek, verilen nimetlerde (Allah'ın emrettiği doğrultuda harcamalar yaparak Allah'ın emirlerine) itaat etmek ve bir şey verirken başa kakmamaktır."

٩٥٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو يُوسُفَ الْعَبْدِيُّ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا عَامِرُ بْنُ صَالِحٍ , عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ , عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ خَرَجَ إِلَى الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ حَتَّى إِذَا كَانَ بِوَادِي الْقُرَى وَجَدَ فِي رِجْلِهِ شَيْئًا فَظَهَرَتْ بِهِ قُرْحَةٌ , وَكَانُوا عَلَى رَوَاحِلَ , فَأَرَادُوهُ عَلَى أَنْ يَرْكَبَ مَحْمَلًا , فَأَبَى عَلَيْهِمْ , ثُمَّ غَلَبُوهُ , وَرَحَّلُوا نَاقَةً لَهُ بِمَحْمَلٍ فَرَكِبَهَا , وَلَمْ يَرْكَبْ مَحْمَلًا قَبْلَ ذَلِكَ , فَلَمَّا أَصْبَحَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿مَا يَفْتَحِ اللهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا﴾ [فاطر: ٢] حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْهَا قَالَ: " لَقَدْ أَنْعَمَ اللهُ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ فِي هَذِهِ الْمَحَامِلِ بِنِعْمَةٍ لَا يُؤَدُّونَ شُكْرَهَا " , وَرَقَى فِي رِجْلِهِ الْوَجَعُ حَتَّى قَدِمَ عَلَى الْوَلِيدِ , فَلَمَّا رَآهُ الْوَلِيدُ قَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ , اقْطَعْهَا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَبْلُغَ فَوْقَ ذَلِكَ. قَالَ: " فَدُونَكَ ". قَالَ: فَدَعَا لَهُ الطَّبِيبَ , وَقَالَ لَهُ: اشْرَبِ الْمُرْقِدَ. قَالَ: " لَا أَشْرَبُ مُرْقِدًا أَبَدًا ". قَالَ: فَقَدَّرَهَا الطَّبِيبُ , وَاحْتَاطَ بِشَيْءٍ مِنَ اللَّحْمِ الْحَيِّ مَخَافَةَ أَنْ يَبْقَى مِنْهَا شَيْءٌ , فَرَقِيَ فَأَخَذَ مِنْشَارًا فَأَمَسَّهُ النَّارَ , وَاتَّكَأَ لَهُ عُرْوَةُ فَقَطَعَهَا مِنْ نِصْفِ السَّاقِ , فَمَا زَادَ عَلَى أَنْ يَقُولَ: حُسْنٌ حُسْنٌ. فَقَالَ الْوَلِيدُ: مَا رَأَيْتُ شَيْخًا قَطُّ أَصْبَرَ مِنْ هَذَا إِذْ أُصِيبَ عُرْوَةُ بِابْنٍ لَهُ يُقَالُ لَهُ: مُحَمَّدٌ فِي ذَلِكَ السَّفَرِ , دَخَلَ اصْطَبْلَ دَوَابٍّ مِنَ اللَّيْلِ لِيَبُولَ فَرَكَضَتْهُ بَغْلَةٌ فَقَتَلَتْهُ , وَكَانَ مِنْ أَحَبِّ وَلَدِهِ إِلَيْهِ , فَلَمْ يُسْمَعْ مِنْ عُرْوَةَ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ كَلِمَةٌ حَتَّى يَرْجِعَ , فَلَمَّا كَانَ بِوَادِي الْقُرَى قَالَ: " لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا , اللهُمَّ كَانَ لِي بَنُونَ سَبْعَةً , فَأَخَذْتَ مِنْهُمْ وَاحِدًا وَأَبْقَيْتَ سِتَّةً , وَكَانَتْ لِي أَطْرَافٌ أَرْبَعَةٌ فَأَخَذْتَ مِنْهَا طَرَفًا وَأَبْقَيْتَ لِي ثَلَاثَةً , وَأَيْمُكَ لَئِنِ ابْتَلَيْتَ لَقَدْ عَافَيْتَ , وَلَئِنْ أَخَذْتَ لَقَدْ أَبْقَيْتَ ". فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِهِ يُقَالُ لَهُ: عَطَاءُ بْنُ أَبِي ذُؤَيْبٍ فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ , وَاللهِ مَا كُنَّا نَحْتَاجُ أَنْ نُسَابِقَ بِكَ , وَلَا أَنْ نُصَارِعَ

بِكَ , وَلَكِنَّا كُنَّا نَحْتَاجُ إِلَى رَأْيِكَ وَالْأُنْسِ بِكَ , فَأَمَّا مَا أُصِبْتَ بِهِ فَهُوَ أَمْرٌ دَخَرَهُ اللهُ لَكَ , وَأَمَّا مَا كُنَّا نُحِبُّ أَنْ يَبْقَى لَنَا مِنْكَ فَقَدْ بَقِيَ

9505- Hişâm b. Urve, babasından bildiriyor: Kendisi, Velîd b. Abdilmelik'i ziyaret etmek için gitmek üzere yola çıkmıştı. Kurâ vadisine geldiği zaman ayağında bir rahatsızlık belirdi ve kangren oldu. Bineklerle yola çıkmışlardı. Kendisini bir bineğe birinin karşısında bindirmek istediklerinde bunu kabul etmedi. Sonra onu ikna ettiler ve kendisine ait bir deveye bindirdiler. Daha önce bineğe bu şekilde hiç binmemişti. Sabahladığı zaman: *"Allah, insanlar için ne rahmet açarsa, artık onu tutacak (engelleyecek) yoktur"*[1] âyetini okudu. Âyeti bitirdiği zaman: "Allah bu ümmete bu binekleri vermiştir ki asla şükrünü edâ edemezler" dedi. Velîd'in yanına ulaşana kadar ayağındaki ağrı daha da artmıştı.

Velîd onu görünce: "Ey Ebû Abdillah! Onu kes, ben yaranın daha yukarı çıkmasından korkuyorum" deyince: "İstediğini yap!" karşılığını verdi. Velîd onun için doktor getirdi. Doktor: "(Ayağının uyuşması için al şu) uyuşturucuyu iç" deyince, Urve: "Ben asla uyuşturucu içmem" karşılığını verdi. Doktor onu kontrol ettikten sonra yaradan bir şey kalır korkusuyla sağlam kısımdan da biraz olmak üzere keseceği yeri belirledi. Sonra bir testere alıp onu ateşe tuttu. Sonra Urve o ayağı üzerine ağırlığını verdi ve doktor baldırının ortasından ayağını kesti. Urve sürekli olarak: "Güzel güzel" diyordu. Velîd: "Ben bu yaşlıdan daha sabırlı birini görmedim" dedi.

Urve'nin o yolculuğunda Muhammed adındaki bir oğlu ölmüştü. Gece atların bulunduğu yere girince bir katır onu tepmiş ve öldürmüştü. O oğlu, çocukları arasında en çok sevdiği idi. Geri dönünceye kadar Urve'den yaşadıkları hakkında bir şey dediği işitilmedi. Ancak dönerken Kurâ vadisine geldiğinde: "Hakikaten şu yolculuğumuz yüzünden başımıza (epeyce) sıkıntı geldi. Allahım! Yedi oğlum vardı. Onlardan bir tanesini aldın ve altısını bıraktın. Bana dört âzâ verdin, birisini aldın ve üçünü bana bıraktın. Allah'a yemin olsun ki belalara maruz bıraktın, ama sonunda

---

[1] Fâtır Sur. 2

afiyet verdin. Bir şeyler aldınsa da geriye bir şeyler bıraktın" dedi.

Medine'ye geldiği zaman kavminden Atâ b. Ebî Zueyb adında bir adam gelip: "Ey Ebû Abdillah! Vallahi biz seninle yarışmak veya güreşmek fikrinde değiliz. Bizim, senin görüşüne ve bizimle birlikte olmana ihtiyacımız vardır. Ancak maruz kaldığın musibetler, Allah'ın sana (âhiret için) sakladığı şeylerdir. Senden bize kalmasını istediğimiz şey de bize kaldı" dedi.[1]

٩٥٠٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ رَزِينٍ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعِ بْنِ ذُؤَيْبٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: قَدِمَ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَلَى الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ فَخَرَجَ بِرِجْلِهِ قُرْحَةُ الْأَكَلَةِ , فَبَعَثَ إِلَيْهِ الْوَلِيدُ بِالْأَطِبَّاءِ , فَأَجْمَعَ عَلَى إِنْ لَمْ يَنْشُرُوهَا قَتَلَتْهُ , قَالَ: فَنَشَرُوهَا بِالْمِنْشَارِ , فَمَا حَرَّكَ عُضْوًا مِنْ عُضْوٍ وَصَبَرَ , فَلَمَّا رَأَى الْقَدَمَ بِأَيْدِيهِمْ دَعَا بِهَا , فَقَلَّبَهَا فِي يَدِهِ , ثُمَّ قَالَ: " أَمَا وَالَّذِي حَمَلَنِي عَلَيْكِ , إِنَّهُ لَيَعْلَمُ أَنِّي مَا مَشَيْتُ بِهَا إِلَى حَرَامٍ - أَوْ قَالَ مَعْصِيَةٍ - " قَالَ الْوَلِيدُ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعِ بْنِ ذُؤَيْبٍ أَوْ غَيْرُهُ مِنْ أَهْلِ دِمَشْقَ: عَنْ أَبِيهِ , " أَنَّهُ حَضَرَ عُرْوَةَ حِينَ فُعِلَ بِهِ ذَلِكَ , قَالَ هَذِهِ الْمَقَالَةَ , ثُمَّ أَمَرَ بِهَا , فَغُسِلَتْ , وَطُيِّبَتْ وَلُفَّتْ فِي قُبْطِيَّةٍ , ثُمَّ بَعَثَ بِهَا إِلَى مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ "

9506- Abdullah b. Nâfi' b. Zueyb, babasından bildiriyor: Urve b. ez-Zübeyr, Velîd b. Abdilmelik'in yanına geldi. Ayağı kangren olmuştu. Velîd ona doktorlar göndermiş ve doktorlar ayağının kesilmemesi halinde kendisini öldüreceği görüşüne varmışlardı. Bunun üzerine onu testereyle kestiler. Urve hiçbir uzvunu hareket ettirmeden durup sabretmişti. Ayağını doktorların elinde görünce onu isteyip aldı ve elinde çevirerek: "Beni senin üzerinde yürütene yemin olsun ki, O seninle harama" veya: "masiyete yürümediğimi bilmektedir" dedi.[2]

Velîd (b. Müslim) der ki: "Abdullah b. Nâfi' b. Zueyb'in veya Dimaşk ahalisinden başka birinin bildirdiğine göre babası, Urve'nin ayağının

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Asâkir, *Târih* (11/287) Bak: Zehebî, *Siyer* (4/340).

[2] İsnâdı meçhuldür.

kesilmesi anında hazır bulunmuş ve Urve böyle demiştir. Sonra Urve'nin emri üzerine ayağı yıkanmış, kokulandırılmış ve Kıptî bir kumaşa sarılmıştır. Sonra onu (gömülmek üzere) Müslümanların mezarlığına göndermiştir."

٩٥٠٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ , نَا الْغَلَابِيُّ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ بَكَّارٍ , نَا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ , عَنِ الشَّعْبِيِّ , أَنَّ شُرَيْحًا قَالَ: " إِنِّي لَأُصَابُ بِالْمُصِيبَةِ فَأَحْمَدُ اللهَ عَلَيْهَا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ , أَحْمَدُهُ إِذْ لَمْ تَكُنْ أَعْظَمَ مِمَّا هِيَ , وَأَحْمَدُهُ إِذْ رَزَقَنِيَ الصَّبْرَ عَلَيْهَا , وَأَحْمَدُهُ إِذْ وَفَّقَنِي لِلِاسْتِرْجَاعِ لِمَا أَرْجُو فِيهِ مِنَ الثَّوَابِ , وَأَحْمَدُهُ إِذْ لَمْ يَجْعَلْهَا فِي دِينِي "

9507- (Kadı) Şureyh der ki: "Bir musibete maruz kaldığım zaman Allah'a dört defa hamd ederim. Musibetin bundan daha büyük olmamasına hamd ederim, bu musibete karşı bana sabır nasib ettiği için hamd ederim, uğradığım musibetin sevabını Allah'tan ümid etmemden dolayı istircâ etmeye muvaffak ettiği için hamd ederim ve musibetin dinimle ilgili değil de, dünyamla ilgili olmasına hamd ederim."[1]

٩٥٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ , نَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ يُونُسَ الْمُقْرِئُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ أَحْمَدَ الْبَلْخِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْبَلْخِيَّ , يَقُولُ: " إِذَا رَأَيْتَ الْمَكْرُوهَ فَاذْكُرِ الْمَدْفُوعَ "

9508- Muhammed b. Abdilvehhâb el-Belhî der ki: "Hoşlanmadığın bir şeyle karşı karşıya kaldığında onun sayesinden senden defedilen şeyleri düşün(erek teselli bul)."

٩٥٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُنَازِلٍ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ يَعْنِي حَمْدُونَ الْقَصَّارَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا النَّصْرِ يَقُولُ: أُدْخِلَ عَلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ فِي مَرَضِهِ طَبِيبٌ نَصْرَانِيٌّ فَوَلَّى وَجْهَهُ إِلَى الْحَائِطِ , فَلَمَّا خَرَجَ أَتْبَعَهُ بَصَرَهُ فَقَالَ: " ما بَعْدما صَرَفْتَ عَنِّي مَا هُوَ فِيهِ , فَاصْنَعْ بِي مَا شِئْتَ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

9509- Ebû Nasr der ki: Ebû Bekr b. Ayyâş hasta iken yanına Hıristiyanlardan bir doktor sokuldu. Bunun üzerine Ebû Bekr b. Ayyâş yüzünü duvara doğru çevirdi. Doktor geri çıkınca arkasından bakarak: "(Allahım!) Onun içinde bulunduğu şeyi (Hıristiyanlığı) benden uzak tuttun ya artık bana dilediğini yapabilirsin" dedi.

٩٥١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ مَحْبُوبٍ الزَّاهِدُ , يَقُولُ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ خُبَيْقٍ , يَقُولُ: كَانَ مُوسَى بْنُ طَرِيفٍ , يَقُولُ:

إِذَا أَبْقَتِ الدُّنْيَا عَلَى الْمَرْءِ دِينَهُ فَمَا فَاتَهُ مِنْهَا فَلَيْسَ بِضَائِرِ

9510- Abdullah b. Hubayk der ki: Mûsa b. Tarîf şöyle derdi:

"Dünya, kişinin her şeyini alıp ona sadece dinini bıraksa
Artık hiç önemli değildir, kendisine ondan ne zarar varsa."

٩٥١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ , حَدَّثَنِي أَبِي , نَا هُشَيْمٌ , قَالَ: وَزَعَمَ الْعَوَّامُ , قَالَ: لَمَّا قُدِمَ بِإِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ عَلَيْنَا , قَالَ: فَلَمَّا انْتُهِيَ بِهِ إِلَى بَابِ السِّجْنِ وَقِيلَ لَهُ: هَلْ لَكَ مِنْ حَاجَةٍ تَبْلُغُ الْأَمِيرَ؟ قَالَ: فَقَالَ لَهُ: اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّ هُوَ خَيْرٌ مِنْ رَبِّ صَاحِبِ يُوسُفَ , قَالَ: وَزَعَمَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا أَنَّهُ لَمَّا دَخَلَ السِّجْنَ وَقَدْ كَانَ مَحْزُونًا رَحِمَهُ اللهُ , وَكَانَ يَأْمُرُهُمْ بِالصَّبْرِ , وَيَقُولُ: " إِنَّ الْفَرَجَ قَرِيبٌ " , قَالَ: كَانُوا يَقُولُونَ: لَوْ فُتِحَ لَنَا الْبَابُ مَا تَرَكْنَاهُ

9511- Avvâm der ki: İbrâhîm et-Teymî, bize getirildiğinde ve zindanın kapısına ulaştığında kendisine: "Valiye bildirmemizi istediğin bir ihtiyacın var mı?" diye soruldu. Bunun üzerine: "Beni, Yûsuf'un sahibinden daha hayırlı Rabbin yanında zikret" dedi. Dostlarımızdan bir kişinin dediğine göre o, zindana girince hüzünlü idi. Oradakilere sabretmeyi emreder ve: "Kurtuluş yakındır" derdi. Onlar da: "Eğer bizi serbest bıraksalar onu terk etmezdik" derlerdi.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Abdullah b. Ahmed, *el-İlel* (1/138).

٩٥١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , عَنْ أَسْمَاءَ بْنِ عُبَيْدٍ , قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي بَكْرٍ - أَوْ قَالَ: دَخَلُوا عَلَى أَبِي بَكْرٍ - , فَقَالَ: " يَا إِخْوَتَاهْ , لَقَدْ بِتُّ لَيْلَةً مَا أُحِبُّ أَنَّهَا أُعِيدَتْ عَلَيَّ , وَإِنَّ لِي كَذَا وَكَذَا مِنْ شَيْءٍ عَظِيمٍ , وَمَا أُحِبُّ أَنَّهَا إِذَا كَانَتْ أَنَّهَا لَمْ تَكُنْ"

9512- Esmâ b. Ubeyd der ki: Hz. Ebû Bekr'in yanına girdik. Ebû Bekr: "Ey kardeşlerim! Öyle bir gece geçirdim ki bana şu ve şu değerli şeyler verilse dahi bir daha böyle bir gece geçirmek istemem. Olan bir şeyin de olmamasını istemem" dedi.[1]

٩٥١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَبُو كُرَيْبٍ , نَا الْمُحَارِبِيُّ , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ , قَالَ: كَانَ رَبِيعُ بْنُ خُثَيْمٍ قَدْ أَصَابَهُ فَالِجٌ , قَالَ: فَسَالَ مِنْ فِيهِ مَاءٌ آخَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ , فَرَفَعَ يَدَهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَمْسَحَهُ , فَقَامَ إِلَيْهِ بَكْرُ بْنُ مَاعِزٍ فَمَسَحَهُ عَنْهُ , فَلَحَظَهُ رَبِيعٌ , ثُمَّ قَالَ: " يَا بَكْرُ , وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ هَذَا الَّذِي بِي بِأَغْنَى الدَّيْلَمِ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9513- Amr b. Murre der ki: Rabî' b. Huseym felçli olarak sabahladı. Ağzından sakalına salya akmaktaydı. Silmek için elini kaldırdı ,ama buna gücü yetmedi. Bunun üzerine Bekr b. Mâiz kalkıp ağzını sildi. Rabî' ona bakarak: "Ey Bekr! Vallahi bu bende olanı Deylem'in en zenginin malı karşılığında bile değişmem" dedi.[2]

٩٥١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أَنَا سُفْيَانُ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ بَكْرِ بْنِ مَاعِزٍ , قَالَ: كَانَ فِي وَجْهِ رَبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ شَيْءٌ , قَالَ: فَكَانَ فَمُهُ يَسِيلُ , فَرَأَى فِي وَجْهِهِ الْمَسَاءَةَ , فَقَالَ: " يَا بَكْرُ , مَا يَسُرُّنِي أَنَّ هَذَا الَّذِي بِي بِأَغْنَى عَلَى اللهِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı sahihtir. Hennâd, *Zühd* (1/231).

وَقَالَ أَخْبَرَنَا أَيْضًا سُفْيَانُ , قَالَ: قِيلَ لِلرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ وَكَانَ أَصَابَهُ فَالِجٌ , لَقَدْ تَدَاوَيْتَ , فَقَالَ: " لَقَدْ هَمَمْتُ , ثُمَّ ذَكَرْتُ عَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ , وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا , كَانَتْ فِيهِمْ أَوْجَاعٌ وَكَانَتْ لَهُمْ أَطِبَّاءُ فَمَا بَقِيَ الْمُدَاوِي , وَلَا الْمُدَاوَى إِلَّا وَقَدْ فَنِيَ "

9514- Süfyân, babası kanalıyla Bekr b. Mâiz'den bildiriyor: Rabî' b. Huseym'in yüzünde bir şey vardı. Onun ağzı akardı. Rabî' b. Huseym, Bekr b. Mâiz'in yüzünü ekşittiğini görünce: "Ey Bekr! Vallahi bu bende olanı Allah katında en zenginin malı karşılığında bile değişmem" dedi[1]

Süfyân bize şöyle bildirdi: Felçli olan Rabî' b. Huseym'e: "Tedavi olsan" denilince şu karşılığı verdi: "Böyle bir şey düşündüm, ancak Âd kavmini, Semûd kavmini, Ashâbu'r-Ress'i ve aralarında yaşayan diğer kavimleri hatırladım. Onların da rahatsızlıkları olmuştu ve onların da tabipleri vardı. Tedavi olan da tedavi eden de kalmadı, hepsi yok olup gitti."

٩٥١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حُمَيْدٍ أَحْمَدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْعَبَّاسِ السَّلِيطِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَسْلَمَ , يُنْشِدُ:

إِنَّ الطَّبِيبَ بِطِبِّهِ وَدَوَائِهِ ... لَا يَسْتَطِيعُ دِفَاعَ مَقْدُورٍ أَتَى

مَا لِلطَّبِيبِ يَمُوتُ بِالدَّاءِ الَّذِي ... قَدْ كَانَ يُبْرِئُ مِثْلَهُ فِيمَا مَضَى

هَلَكَ الْمُدَاوِي وَالْمُدَاوَى وَالَّذِي ... جَلَبَ الدَّوَاءَ وَبَاعَهُ وَمَنِ اشْتَرَى

9515- Muhammed b. Eslem bu konuda şu şiiri okumuştur:

"Tabip tabipliğiyle ve ilacıyla takdir edileni geri çeviremiyor
Ne oluyor da tabip geçmişte tedavi ettiği bir hastalıkla ölüyor!
Helak oldu tedavi eden de, tedavi olan da
İlacı getirip onu satan da, satın alan da."

٩٥١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ , أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ , نَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ , قَالَ: قَالَ يُوسُفُ الصَّفَّارُ: سَمِعَ

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Nuaym, *Zevâid ez-Zühd* (99) ve Fesevî, *el-Ma'rife* (2/571).

يَحْيَى الْأُمَوِيَّ , سَمِعَ الْأَعْمَشَ , سَمِعَ حَيَّانَ بْنَ أَبْحَرَ , يَقُولُ: " دَعِ الدَّوَاءَ مَا احْتَمَلَ جِسْمُكَ الدَّاءَ "

9516- Hayyân b. Ebhar: "Bedenin hastalığa dayandığı müddetçe ilacı kullanma" demiştir.[1]

٩٥١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , أَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا , قَالَ: حُدِّثْتُ , عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مُوسَى الْخَطْمِيِّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ زَائِدَةَ أَبُو هِشَامٍ الْكُوفِيُّ , عَنْ رَقَبَةَ , قَالَ: قِيلَ لِإِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ وَهُوَ فِي الدِّيمَاسِ لَوْ دَعَوْتَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُفَرِّجَ عَنْكَ , قَالَ: " إِنِّي لَأَسْتَحِي أَنْ أَدْعُوَ اللهَ أَنْ يُفَرِّجَ عَنِّي مِمَّا لِي فِيهِ أَجْرٌ "

9517- Rakabe der ki: Dîmâs'ta bulunan İbrâhîm et-Teymî'ye: "Yüce Allah'a dua etsen de rahatsızlığını giderse" denilince: "Kendisiyle sevap kazandığım şeyi gidermesi için Allah'a dua etmekten utanırım" karşılığını verdi.[2]

٩٥١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَانِئٍ , أَنَا مَرْحُومُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , حَدَّثَنِي حَبِيبٌ أَبُو مُحَمَّدٍ الْهِزَّانِيُّ , قَالَ: عَادَنِي الْحَسَنُ فِي مَرَضٍ لِي فَقَالَ: " يَا حَبِيبُ , إِنْ لَمْ تُؤْجَرْ إِلَّا فِيمَا تُحِبُّ قَلَّ أَجْرُنَا وَإِنَّ اللهَ كَرِيمٌ يَبْتَلِي الْعَبْدَ وَهُوَ كَارِهٌ وَيُعْطِيهِ عَلَيْهِ الْأَجْرَ الْعَظِيمَ "

9518- Habîb Ebû Muhammed el-Hizzânî der ki: Ben hasta iken Hasan beni ziyarete geldi ve: "Ey Habîb! Eğer sadece sevdiğin şeylerle sevap kazanacak olsaydın sevabımız az olurdu. Oysa Allah cömerttir. Kul hoşlanmadığı halde onu belaya maruz bırakır ve buna karşılık ona büyük sevaplar verir" dedi.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Taberânî, *M. el-Kebîr* (4/36).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (56).

٩٥١٩ - قَالَ وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ أَشْكَابٍ الْعَامِرِيُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , نَا مُبَارَكٌ , عَنِ الْحَسَنِ , أَنَّهُ ذَكَرَ الْوَجَعَ, فَقَالَ: " أَمَا وَاللهِ مَا يَسُرُّ أَيَّام الْمُسْلِمَ أَيَّامٌ قُورِبَ لَهُ فِيهَا مِنْ أَجَلِهِ وَذَكَرَ فِيهَا مَا نَسِيَ مِنْ مَعَادِهِ وَكُفِّرَ بِهَا عَنْهُ خَطَايَاهُ "

9519- Mübârek bildiriyor: Hasan(-ı Basrî) hastalıklardan söz etti ve: "Vallahi müslüman, ecelinin yaklaştırıldığı, unutmuş olduğu âhiretinin hatırlatıldığı ve yine de günahlarına kefaret olacak günlerden hoşlanmaz."[1]

٩٥٢٠ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ سَاسَوَيْهِ , حَدَّثَنِي عَمِّي حَاتِمُ بْنُ بِشْرٍ , قَالَ: مَرِضَ جَدِّي عَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ فَدَخَلَ عَلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ يَعُودُهُ , قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ , يَقُولُ: " إِنَّ الْعَبْدَ لَيُبْتَلَى فِي مَالِهِ فَيَصْبِرُ فَلَا يَبْلُغُ بِذَلِكَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى , وَيُبْتَلَى فِي بَدَنِهِ فَيَصْبِرُ فَيَبْلُغُ بِذَلِكَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى ". قَالَ: " وَكَانَ عَطَاءٌ قَدْ أَصَابَتْهُ مَرَضَاتٌ "

9520- Hâtim b. Bişr der ki: Dedem Atâ el-Horasanî hasta olmuş ve Muhammed b. Vâsi' onu ziyarete gelmişti. O, dedeme şöyle dedi: "Hasan'ın: «Kişi malıyla sınanır ve sabreder. Ancak onunla yüksek derecelere erişemez. Yine bedeniyle sınanır ve sabreder. İşte bununla yüksek derecelere erişir» dediğini işittim." Atâ da birçok hastalığa yakalanmıştı.[2]

٩٥٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ الْوَلِيد , يَقُولُ: دَخَلْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ الْمُقْرِئِ وَقَدْ رَفَسَتْهُ بَغْلَتُهُ فَكُسِرَتْ رِجْلُهُ فَقَالَ: " لَوْلَا مَصَائِبُ الدُّنْيَا قَدِمْنَا عَلَى اللهِ مَفَالِيسَ "

9521- İbrâhîm b. el-Velîd der ki: Bir katır tarafından tepilip te ayağı kırılan İbrâhîm el-Mukrî'nin yanına girdiğimde, bana: "Eğer dünya musibetleri olmasaydı Allah'ın huzuruna müflis bir şekilde çıkardık" dedi.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (80).

[3] Ebû Nuaym, *Hilye* (10/164).

٩٥٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , نَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ الْمِصْرِيُّ , حَدَّثَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَعَافِرِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ نَصْرًا , مَوْلَى جُعَيْنٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ , يَقُولُ: " مَا ضَرَّكَ مَا ضَرَّكَ إِذَا أَعْقَبَكَ مَا سَرَّكَ , لَقَدْ ضَرَّكَ مَا سَرَّكَ إِذَا أَعْقَبَكَ مَا ضَرَّكَ

9522- Zünnûn der ki: "Şu an sana zarar verdiğini düşündüğün şey, peşinden seni sevindiren bir şeyi getirecekse gerçekte zarar veriyor değildir. Peşinden sana zarar verecek bir şeyi getirecekse şu an seni sevindiren şey sana zarar veriyor demektir."

٩٥٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ , قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , يَقُولُ: " يُقَالُ عَلَى مَنْ صَبَرَ عَلَى مَا يَكْرَهُ رَأَى مَا يُحِبُّ "

9523- Ali b. Assâm der ki: "Hoşlanmadığı şeye sabreden kişi, sonunda hoşlanacağı şeylerle karşılaşır" denilir.[1]

٩٥٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَحْمَدَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ الْخُلْدِيُّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ , يَقُولُ: " الصَّبْرُ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ "

9524- Câfer el-Huldî der ki: Cüneyd'in: "Sabır her hayrın anahtarıdır" dediğini işittim.

٩٥٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّيْدَلَانِيُّ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ , نَا أَبُو أُسَامَةَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو , قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ , يَخْطُبُ عَلَى مِنْبَرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَذْكُرُ الصَّبْرَ وَمَا جَعَلَ اللهُ فِيهِ مِنَ الْفَضْلِ , ثُمَّ قَالَ: " مَا أَعْطَى الله عَزَّ وَجَلَّ عَبْدًا شَيْئًا فِي الدُّنْيَا ثُمَّ أَخَذَهُ مِنْهُ فَأَعْقَبَهُ بِمَا أَخَذَ مِنْهُ الصَّبْرَ , إِلَّا كَانَ مَا أَعْطَاهُ خَيْرٌ مِمَّا أَخَذَ مِنْهُ "

9525- Muhammed b. Amr der ki: Ömer b. Abdilazîz'in, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberinde hutbe verip sabırdan ve Allah'ın faziletli kıldığı şeylerden bahsederek: "Yüce Allah kuluna dünyada bir şey verip onu geri aldığında kul sabrederse, Allah'ın kendisine vereceği mutlaka aldığından

---

[1] İsnâdı sahihtir.

daha hayırlı olur" dediğini işittim.[1]

٩٥٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَامِدِ بْنِ مَنَوَيْهِ الْبَلْخِيُّ , بِنَيْسَابُورَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سِيسَ الْعَامِرِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ مُعَاذٍ الرَّازِيُّ , نَا عُثْمَانُ بْنُ عَمَّارٍ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ , قَالَ: دَخَلْتُ الْإِسْكَنْدَرِيَّةَ فَلَقِيتُ شَيْخًا يُقَالُ لَهُ: أَسْلَمُ بْنُ زَيْدٍ الْجُهَنِيُّ , فَقَالَ لِي: " مِنْ أَيْنَ أَنْتَ؟ " قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ فَقَالَ: " مَا حَمَلَكَ عَلَى الْخُرُوجِ مِنَ الدُّنْيَا؟ " قُلْتُ: زُهْدٌ فِيهَا , وَرَجَاءُ ثَوَابٍ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ , فَقَالَ لِي: " إِنَّ الْعَبْدَ لَا يَتِمُّ لَهُ رَجَاءُ ثَوَابٍ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَحْمِلَ نَفْسَهُ عَلَى الصَّبْرِ " فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: وَأَيُّ شَيْءٍ الصَّبْرُ؟ قَالَ: " هُوَ أَنْ يُرَوِّضَ نَفْسَهُ عَلَى احْتِمَالِ مَكَارِهِ الْأَنْفُسِ " قَالَ إِبْرَاهِيمُ: هَذَا تَصَبُّرٌ وَلَيْسَ بِصَبْرٍ , فَفَزِعَ وَرَاعَهُ قَوْلِي , وَقَالَ: " يَا غُلَامُ , مِنْ أَيْنَ لَكَ هَذَا الَّذِي قُلْتُ؟ " قُلْتُ: عَطَاءٌ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ , فَقَالَ لِي: " صَدَقْتَ هُوَ تَصَبُّرٌ وَلَيْسَ بِصَبْرٍ , يَا غُلَامُ احْفَظْ عَنِّي وَعِهْ , وَاحْتَمِلْ وَاعْقِلْ وَاعْلَمْ أَنَّ أَدْنَى مَنَازِلِ الزَّاهِدِينَ فِي الدُّنْيَا احْتِمَالُ الْمَكَارِهِ لِلْأَنْفُسِ , فَإِذَا كَانَ الْعَبْدُ مُحْتَمِلًا لِلْمَكَارِهِ أَوْرَثَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ قَلْبَهُ نُورًا " قُلْتُ: وَمَا ذَاكَ النُّورُ؟ قَالَ: " سِرَاجٌ يُضِيءُ قَلْبَهُ "

9526- İbrâhîm b. Edhem der ki: İskenderiye'ye geldim ve Eslem b. Zeyd el-Cuhenî adında yaşlı bir adamla karşılaştım. Bana: "Sen nerelisin?" diye sorunca: "Horasan ahalisindenim" dedim. Bana: "Dünya nimetlerini terk etmene sebep nedir?" diye sorunca: "Dünyadan yüz çevirmem ve sevabını Allah'tan beklememdir" dedim. Bunun üzerine bana: "Kul nefsini sabretmeye alıştırmadıkça Allah'tan sevab ümid edemez" dedi. Arkadaşlarından biri: "Sabretmek nedir ki?" diye sorunca: "Kişinin hoşlanılmayan şeylere karşı kendini tahammüle alıştırmasıdır" dedi. Ona: "Bu sabır değil, gereksiz yere sabra kalkışmaktır" dediğimde, tuhaflaştı ve: "Evladım! Bu dediğini nereden öğrendin?" diye sordu. Ona: "Bu, Yüce Allah'ın bir lütfudur" dediğimde: "Doğru söyledin. Bu sabır değil, gereksiz yere sabra kalkışmaktır. Evladım! Benden şunu iyi öğren ve aklında iyice tut. Bil ki kişinin hoşlanılmayan şeylere karşı kendini tahammüle alıştırması, zahitliğin en aşağı mertebelerindendir. Kul hoşlanılmayan

[1] İsnâdı hasendir.

şeylere tahammül ettiği zaman da Allah kalbine nur yerleştirir" karşılığını verdi. Ona: "O nur nedir?" dediğimde: "Kalbini aydınlatacak bir kandildir" cevabını verdi.[1]

٩٥٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , قَالَ: " يُؤْتَى بِثَلَاثَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: بِالْغَنِيِّ , وَالْمَرِيضِ , وَالْعَبْدِ الْمَمْلُوكِ , فَقَالَ لِلْغَنِيِّ: مَا يَمْنَعُكَ مِنْ عِبَادَتِي؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ , أَكْثَرْتَ لِي مِنَ الْمَالِ فَطَغَيْتُ , فَيُؤْتَى بِسُلَيْمَانَ فِي مُلْكِهِ فَيَقُولُ: أَنْتَ كُنْتُ أَشَدَّ شُغْلًا مِنْ هَذَا , قَالَ: يَقُولُ: لَا , بَلْ هَذَا , قَالَ: فَإِنَّ هَذَا لَمْ يَمْنَعْهُ ذَلِكَ أَنْ عَبَدَنِي , قَالَ: ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمَرِيضِ قَالَ: فَيَقُولُ: مَا يَمْنَعُكَ مِنْ عِبَادَتِي؟ قَالَ: يَقُولُ: شُغِلْتُ عَلَى جَسَدِي , قَالَ: فَيُؤْتَى بِأَيُّوبَ فِي ضُرِّهِ , فَيَقُولُ: أَنْتَ كُنْتَ أَشَدَّ ضُرًّا مِنْ هَذَا؟ قَالَ: لَا , بَلْ هَذَا , قَالَ: فَإِنَّ هَذَا لَمْ يَمْنَعْهُ ذَلِكَ أَنْ عَبَدَنِي , قَالَ: ثُمَّ يُؤْتَى بِمَمْلُوكٍ فَيَقُولُ: مَا مَنَعَكَ مِنْ عِبَادَتِي؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ , جَعَلْتَ عَلَيَّ أَرْبَابًا يَمْلِكُونَنِي , قَالَ: فَيُؤْتَى بِيُوسُفَ فِي عُبُودِيَّتِهِ , فَيَقُولُ: أَنْتَ كُنْتُ أَشَدَّ عُبُودِيَّةً أَمْ هَذَا؟ , قَالَ: لَا , بَلْ هَذَا , قَالَ: فَإِنَّ هَذَا لَمْ يَمْنَعْهُ ذَلِكَ أَنْ عَبَدَنِي "

9527- Mücâhid der ki: Kıyamet gününde zengin kişi, hasta kişi ve köle olan kişi olmak üzere üç kişi hesaba getirilir. Yüce Allah, zengine: "Seni bana ibadet etmekten alıkoyan neydi?" diye sorunca: "Ey Rabbim! Malımı çoğalttın ve ben azdım" der. Bunun üzerine Hz. Süleymân mülküyle getirilir ve Allah, o zengine: "Senin malın bunun malından daha mı fazlaydı?" buyurur. Zengin: "Hayır onun malı daha fazlaydı" der. Bunun üzerine Yüce Allah: "Ama onun malı kendisini bana ibadet etmekten alıkoymadı" buyurur. Sonra hasta getirilir. Allah: "Seni bana ibadet etmekten alıkoyan neydi?" diye sorunca, hasta: "Bedenimdeki hastalıklarla meşgul oldum" cevabını verir. Bunun üzerine Hz. Eyyûb hasta haliyle getirilir ve Allah: "Senin hastalığın bunun hastalığından daha mı ağırdı?" buyurur. Hasta: "Hayır, onun hastalığı daha ağırdı" der. Bunun üzerine Yüce Allah: "Onun hastalığı onu bana ibadet etmekten alıkoymadı"

---

[1] Sülemî, *Tabakât es-Sûfiyye* (31- 35).

buyurur. Sonra köle getirilir. Allah, köleye: "Seni bana ibadet etmekten alıkoyan neydi?" diye sorunca: "Beni köle kıldın ve başıma bir çok efendi musallat ettin" der. Bunun üzerine Hz. Yûsuf köleliğiyle getirilir ve Allah, o köleye: "Senin köleliğin bunun köleliğinden daha mı sıkıntılıydı?" buyurur. Köle: "Hayır onun köleliği daha sıkıntılıydı" deyince, Yüce Allah: "Onun köleliği onu bana ibadet etmekten alıkoymadı" buyurur.[1]

٩٥٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , نَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ , نَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , مَوْلَى عُفْرَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ , كَذَا قَالَ: كُنْتُ رَدِيفَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " يَا غُلَامُ , أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَنْفَعَكَ بِهِنَّ؟ " قُلْتُ: بَلَى , يَا رَسُولَ اللهِ , قَالَ: " احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ , احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ , تَعَرَّفْ إِلَى اللهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ , إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ , وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ , قَدْ جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ , فَلَوِ اجْتَمَعَ الْخَلْقُ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَكْتُبْهُ اللهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَمْ يَسْتَطِيعُوا , وَلَوِ اجْتَمَعَ الْخَلْقُ أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَكْتُبْهُ اللهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَمْ يَسْتَطِيعُوا , فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَعْمَلَ لِلَّهِ بِالرِّضَا وَالْيَقِينِ فَافْعَلْ , وَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَإِنَّ فِي الصَّبْرِ عَلَى مَا تَكْرَهُ خَيْرًا كَثِيرًا , وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ , وَأَنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ , وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا "

9528- Abdullah b. Abbâs der ki: Bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) bineğinin arkasına binmiştim. Bir ara bana: *"Ey oğul! Sana birkaç söz öğreteyim mi? Belki Yüce Allah bunları sana faydalı kılar"* buyurunca, ben: "Öğret ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah'ın emirlerini gözet ki O da seni gözetsin! Yüce Allah'ın buyruklarına uy ki O'nu hep yanında bulasın! Rahat zamanlarda Allah'ı an ki zor zamanlarında O da seni unutmasın. Bir şey isteyeceksen Allah'tan iste! Yardım isteyeceksen Allah'tan iste! Bil ki olacaklar konusunda artık kalemler kalktı ve sahifeler de kurudu (her şey yazıldı ve bitti)! Bilmelisin ki tüm insanlar bir konuda sana fayda vermek için bir araya gelseler Allah takdir etmemişse bunu yapamazlar. Sana bir konuda zarar vermek için de hepsi bir araya gelseler Allah takdir etmemişse bir zarar veremezler. Bilmelisin ki hoşuna gitmeyen durumlarda*

[1] İsnâdı zayıftır.

sabretmende senin için büyük hayırlar vardır. Bil ki zafer sabırla gelir. Ferahlık sıkıntılardan sonra gelir. Her zorluğun yanında bir kolaylık vardır."[1]

٩٥٢٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ سِخْتَوَيْهِ , نَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا أَبُو شِهَابٍ الْخَيَّاطُ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْقُرَشِيِّ , عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ , وَأَنَا غُلَامٌ قَالَ: فَقَالَ لِي: " يَا غُلَامُ , احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ , وَاحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ , تَعَرَّفْ إِلَى اللهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ , وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ , وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ , وَاعْلَمْ أَنَّ الْخَلَائِقَ لَوِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يُعْطُوكَ شَيْئًا لَمْ يُرِدِ اللهُ , أَنْ يُعْطِيَكَ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَى ذَلِكَ أَوْ يَمْنَعُوا شَيْئًا أَرَادَ اللهُ أَنْ يُعْطِيَكَهُ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَى ذَلِكَ , وَاعْلَمْ أَنَّ الْقَلَمَ قَدْ جَفَّ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ , فَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ , وَإِذَا اعْتَصَمْتَ فَاعْتَصِمْ بِاللهِ , وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ , وَأَنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ , وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا "

9529- İbn Abbâs der ki: Bir defasında çocuk iken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: *"Ey oğul! Yüce Allah'ın emirlerini gözet ki, O da seni gözetsin! Yüce Allah'ın buyruklarına uy ki O'nu hep yanında bulasın! Rahat zamanlarda Yüce Allah'ı an ki zor zamanlarında O da seni unutmasın. Bil ki senin hakkında yazılmamış olan şey başına gelmez. Sana takdir edilen de seni atlayıp (başkalarına) gitmez. Bilmelisin ki tüm yaratıklar sana bir şey vermek için bir araya gelseler Yüce Allah vermek istemiyorsa bunu yapamazlar. Seni bir şeyden men etmek için de hepsi bir araya gelseler Yüce Allah vermek istiyorsa yine bunu yapamazlar. Bil ki kıyamete kadar olacaklar konusunda artık kalemler kalktı ve sahifeler de kurudu (her şey yazıldı ve bitti)! Bir şey isteyeceksen Yüce Allah'tan iste! Sığınacaksan Allah'a sığın. Bil ki zafer sabırla gelir. Ferahlık sıkıntılardan sonra gelir. Her zorluğun yanında bir kolaylık vardır."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (3/178) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* (11/223).

[2] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (3/397) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* (11/223), Hâkim, *Müstedrek* (3/624) ve Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb* (1/435).

٩٥٣٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَبُو هِشَامٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ , نَا أَبُو نَصْرٍ , عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ , عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ , قَالَ: " مَنْ يُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ يُسْتَجَابُ لَهُ عِنْدَ الْبَلَاءِ , وَمَنْ يُكْثِرْ قَرْعَ الْبَابِ يُفْتَحْ لَهُ "

9530- Ebu'd-Derdâ der ki: "Bolluk zamanında çokça dua eden kişinin darlık zamanında duası kabul görür. Kapıyı çok çalan kişiye de kapı açılır."[1]

٩٥٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , بِهَمْدَانَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ , نَا سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ بَابَكَ , - أَظُنُّهُ - عَنْ أَبِيهِ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شَبِيبٍ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ , حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ بَابَكَ , عَنْ أَبِيهِ , أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ , يُحَدِّثُ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْتِظَارُ الْفَرَجِ بِالصَّبْرِ عِبَادَةٌ ". قَالَ الشَّيْخُ: " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بُشْرَانَ: " انْتِظَارُ الْفَرَجِ مِنَ اللهِ عِبَادَةٌ , وَمَنْ رَضِيَ بِالْقَلِيلِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللهُ مِنْهُ بِالْقَلِيلِ مِنَ الْعَمَلِ "

9531- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabırla rahatlığa kavuşmayı beklemek ibadettir"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: İbn Bişrân'ın rivayetinde: *"Allah'tan gelecek rahatlığı beklemek ibadettir. Her kim de Allah'tan gelen az rızka razı olursa Allah da onun az ameline razı olur"* şeklindedir.

٩٥٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي مُقَاتِلٍ , وَابْنُ مُكْرَمٍ , قَالَا: نَا ابْنُ وَارَةَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ بَشِيرٍ , نَا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ , عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ تَوَقُّعُ الْفَرَجِ "

9532- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu alayhi vesellem): *"İbadetlerin en üstünü, (bir zorluk esnasında) rahatlığın geleceğini ümid etmektir"* buyurmuştur.[1]

٩٥٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيُّ , نَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ , نَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ , نَا بَقِيَّةُ , عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , عَنْ أَنَسٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " انْتِظَارُ الْفَرَجِ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ عِبَادَةٌ ". قَالَ الشَّيْخُ: " هَذَا مُرْسَلٌ "

9533- Enes'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'tan gelecek rahatlığı beklemek, ibadettir"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "Bu mürsel bir hadistir."

٩٥٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ , نَا الْبَاغَنْدِيُّ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمَةَ , نَا بَقِيَّةُ , عَنْ مَالِكٍ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , عَنْ أَنَسٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " انْتِظَارُ الْفَرَجِ عِبَادَةٌ ". قَالَ الشَّيْخُ: " أَسْنَدَهُ سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمَةَ الْخَبَائِرِيُّ , وَالْأَوَّلُ بِالْإِرْسَالِ أَوْلَى "

9534- Enes'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gelecek rahatlığı beklemek ibadettir"* buyurmuştur.[3]

Beyhakî der ki: "Süleymân b. Seleme el-Habâirî bunu müsned olarak rivayet etmiştir. Ancak önceki hadiste geçtiği gibi mürsel olması daha uygundur."

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/637).

[2] İsnâdı hasendir, ancak Beyhakî'nin dediği gibi mürsel bir hadistir.

[3] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/508, 3/1141) ve Hatîb, *Târih* (2/155).

٩٥٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبْدُوسَ بْنِ كَامِلٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّقِّيُّ , نَا حَمَّادُ بْنُ وَاقِدٍ , قَالَ: سَمِعْتُ إِسْرَائِيلَ بْنَ يُونُسَ , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ , عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَلِ اللهَ مِنْ فَضْلِهِ , فَإِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ , وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ انْتِظَارُ الْفَرَجِ ". قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِهِ حَمَّادُ بْنُ وَاقِدٍ , وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ "

9535- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın fazlından isteyin. Zira Allah, kendisinden istenmesini sever. İbadetlerin en üstünü de (sıkıntı sonrası) gelecek rahatlığı beklemektir"* buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: "Hammâd b. Vâkıd bunu rivayette tek kalmıştır ve kendisi rivayette güçlü biri değildir."

٩٥٣٦ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بندوي , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , حَدَّثَنِي أَبِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ , عَنْ أَبِيهِ , أَنَّهُ قَالَ: " قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا رَبِّ أَرَأَيْتَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ , أَيَّ شَيْءٍ أَعْطَيْتَهُمْ؟ قَالَ: إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَمْ يَعْدِلْ بِي شَيْئًا إِلَّا اخْتَارَنِي عَلَيْهِ , وَإِنَّ إِسْحَاقَ جَادَ لِي بِنَفْسِهِ فَهُوَ عَلَى مَا سِوَاهُ أَجْوَدُ , وَأَمَّا يَعْقُوبُ فَمَا ابْتَلَيْتُهُ بِبَلَاءٍ إِلَّا ازْدَادَ بِي حُسْنَ الظَّنِّ "

9536- Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr, babasından bildiriyor: Hz. Mûsa: "Ey Rabbim! İbrâhîm'e, İshâk'a ve Yakûb'a ne verdin?" deyince Allah şöyle buyurdu: "İbrâhîm, beni her şeyden üstün tuttu ve hep beni tercih etti. İshâk ise kendi canını bana kurban etti. Canını kurban eden kişi başka şeylerde daha da cömerttir. Yakûb'a da ne kadar bela verdiysem benim hakkımda hüsnü zannı daha fazla oldu."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* (10/124 (10088) ve *M. el-Evsat* (2/15).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

٩٥٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الصَّائِغُ , نَا آدَمُ , نَا أَبُو هِلَالٍ الرَّاسِبِيُّ , عَنِ الْحَسَنِ , قَالَ: " ابْتَلَاهُ بِالْكَوَاكِبِ فَوَجَدَهُ صَابِرًا , فَأَثْنَى عَلَيْهِ فَأَتَمَّهُنَّ " , قَالَ: يَقُولُ: " فَعَلَّمَهُنَّ "

9537- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Yüce Allah onu (İbrâhîm'i) yıldızlarla sınadı. Sabrettiğini görünce de onu övdü ve tamamlayıp bunları ona öğretti."[1]

٩٥٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ الْبَرْذَعِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا أَبُو بَكْرٍ , نَا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ , حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ أَبِيهِ أَسْلَمَ , أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ , حصر فَكَتَبَ إِلَيْهِ عُمَرُ , يَقُولُ: " مَهْمَا يَنْزِلُ بِامْرِئٍ شِدَّةٌ يَجْعَلُ اللهُ بَعْدَهَا فَرَجًا , وَإِنَّهُ لَنْ يَغْلِبَ عُسْرٌ يُسْرَيْنِ , وَإِنَّهُ يَقُولُ: ﴿اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران: ٢٠٠] "

9538- Abdullah b. Zeyd b. Eslem, babası Eslem'den bildiriyor: Ebû Ubeyde (Müslümanlarla birlikte Rumların karşısında) sıkıntıya düşünce, Ömer kendisine şöyle bir mektup yazdı: "Mümin kul ne kadar sıkıntılı bir duruma maruz kalsa da Yüce Allah mutlaka ona bir çıkış yolu gösterir. Bir zorluk da iki kolaylığa (zafer veya şahadete) üstün gelecek değildir. Yüce Allah da: ***"Ey iman edenler! Sabredin, sebat gösterin, nöbet bekleyin ve Allah'tan korkun ki başarıya erişebilesiniz"***[2] buyurmuştur."[3]

٩٥٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ , عَمَّنْ حَدَّثَهُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ , قَالَ: " لَوْ أَنَّ الْعُسْرَ دَخَلَ فِي جُحْرٍ لَجَاءَ الْيُسْرُ حَتَّى يَدْخُلَ مَعَهُ " ثُمَّ قَالَ: "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/527) ve Ebû Ubeyd, *el-Hutab ve'l-Mevâiz* (126).

[2] Âl-i İmrân Sur. 200

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferec Ba'de'ş-Şidde* (sh. 24), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (5/335, 13/3738, Ebû Dâvud, *Zühd* (80), Hâkim, *Müstedrek* (2/300, 301) ve Mâlik, *Muvattâ* (sh. 446).

قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ [الشرح: ٦] ". " وَرُوِي هَذَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَرْفُوعًا , وَهُوَ ضَعِيفٌ "

9539- Muâviye b. Kurra, kendisine anlatan birinden bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd: "Şayet zorluk bir deliğe girecek olsa, kolaylık da onunla birlikte o deliğe girer" dedi. Sonra da: "Yüce Allah: ***"Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Muhakkak zorlukla beraber bir kolaylık vardır"***[1] buyurmaktadır" dedi.[2]

Bu hadis başka bir kanalla merfû olarak zikredilmiştir ve zayıf bir hadistir.

٩٥٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَحْمُودٍ الْمَرْوَزِيُّ , نَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ , نَا حُمَيْدُ بْنُ حَمَّادٍ أَبُو الْجَهْمِ , نَا عَائِذُ بْنُ شُرَيْحٍ , قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ , يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسًا , وَحِيَالَهُ جُحْرٌ فَقَالَ: " لَوْ جَاءَ الْعُسْرُ فَدَخَلَ هَذَا الْجُحْرَ لَجَاءَهُ الْيُسْرُ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَأَخْرَجَهُ " قَالَ: قَالَ: " فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ [الشرح: ٦] ". قَالَ الشَّيْخُ: " تَفَرَّدَ بِهِ حُمَيْدٌ هَذَا أَوْ رُوِيَ مُرْسَلًا كَمَا "

9540- Enes b. Mâlik der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) otururken yan tarafında bulunan bir deliği göstererek: *"Şayet zorluk bir deliğe girecek olsa, kolaylık o deliğe girip onu oradan çıkarır!"* buyurdu. Bunun üzerine Yüce Allah: ***"Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Muhakkak zorlukla beraber bir kolaylık vardır"***[3] âyetlerini indirdi.[4]

Beyhakî der ki: "Humeyd bunu rivayette tek kalmıştır. Ancak bir sonraki hadiste geçtiği üzere mürsel olarak rivayet edilmiştir."

---

[1] İnşirâh Sur. 5, 6

[2] İsnâdı meçhuldür. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferec Ba'de'ş-Şidde* (sh. 24), İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/236) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/85 (9977).

[3] İnşirâh Sur. 5, 6

[4] İsnâdı zayıftır.

٩٥٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّغَانِيُّ , بِمَكَّةَ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّغَانِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَنْ أَيُّوبَ , عَنِ الْحَسَنِ , فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ [الشرح: ٦] قَالَ: " خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمًا مَسْرُورًا فَرِحًا وَهُوَ يَضْحَكُ وَهُوَ يَقُولُ: " لَنْ يَغْلِبَ عُسْرٌ يُسْرَيْنِ ﴿ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا، إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ "

9541- Eyyûb bildiriyor: Hasan(-ı Basrî): *"Muhakkak zorlukla beraber bir kolaylık vardır"*[1] buyruğunu açıklarken şöyle dedi: Bir gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sevinçli ve neşeli bir şekilde gülerek dışarıya çıktı ve şöyle buyurdu: *"Bir zorluk iki kolaylığa galip gelecek değildir. Zira Yüce Allah: «**Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Muhakkak zorlukla beraber bir kolaylık vardır**»*[2] *buyurur."*[3]

٩٥٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَبِيبِيُّ , بِمَرْوٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَاسَانِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَامِرٍ الْبَلْخِيُّ:

أَيَا فَارِجَ الْهَمِّ عَنْ نُوحٍ وَأُسْرَتِهِ ... وَصَاحِبِ الْحُوتِ مَوْلَى كُلِّ مَكْرُوبِ

وَفَالِقَ الْبَحْرِ عَنْ مُوسَى وَشِيعَتِهِ ... وَمُذْهِبَ الْحُزْنِ عَنْ ذِي الْبَيْتِ يَعْقُوبِ

وَجَاعِلَ النَّارِ لِإِبْرَاهِيمَ بَارِدَةً ... وَرَافِعَ السُّقْمِ عَنْ أَوْصَالِ أَيُّوبِ

إِنَّ الْأَطِبَّاءَ لَا يُغْنُونَ عَنْ وَصَبٍ ... أَنْتَ الطَّبِيبُ طَبِيبٌ غَيْرُ مَغْلُوبِ

9542- Muhammed b. Âmir el-Belhî bu konuda şu şiiri okumuştur:

"Ey Nuh'un ve ailesinin üzerinden üzüntüyü gideren!

Ey Yûnus Peygamber'in üzerinden üzüntüyü gideren!

Ey her sıkıntıda olanın mevlası!

Ey Mûsa'ya ve kabilelerine denizi ikiye yaran!

---

[1] İnşirâh Sur. 6

[2] İnşirâh Sûr. 5, 6

[3] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır ve hadis mürseldir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/694) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/255).

Ey Yakûb'un ev halkından hüznü gideren!
Ey ateşi İbrâhîm'e soğuk kılan!
Ey hastalıkları Eyyûb'un üzerinden kaldıran!
Tabipler hastalıklarda hiç bir fayda veremez
Hakîki tabip Sensin, kimse Seni yenemez."[1]

٩٥٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , قَالَ: أَنْشَدَنِي أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى , قَوْلَهُ:

مِفْتَاحُ بَابِ الْفَرَجِ الصَّبْرُ وَكُلُّ عُسْرٍ مَعَهُ يُسْرُ
وَالدَّهْرُ لَا يَبْقَى عَلَى حَالِهِ وَالْأَمْرُ يَأْتِي بَعْدَهُ الْأَمْرُ
وَالْكُرْهُ تُفْنِيهِ اللَّيَالِي الَّتِي يَفْنَى عَلَيْهَا الْخَيْرُ وَالشَّرُّ
وَكَيْفَ يَبْقَى الحال مَنْ حَالُهُ يُسْرِعُ فِيهَا الْيَوْمُ وَالشَّهْرُ

9543- Ahmed b. Yahya bu konuda şu şiiri okumuştur:

"Refah ve bolluk kapısının anahtarı sabırdır
Her zorlukla birlikte bir de kolaylık vardır.
Zaman geçip gider de her şey bir fâni olur
Her halden sonra başka bir durum hasıl olur.
Hoşlanılmayan her şeyi alıp da yok eder bu geceler
Kendisinde hayrın da, şerrin de yok olduğu geceler.
Nasıl olur durum aynı kalır her şey biterken
Gün ve ay peş peşe akar gibi geçip giderken."[2]

٩٥٤٤ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , وَكَانَ الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ , يَقُولُ كَثِيرًا:

عَسَى مَا تَرَى أَنْ لَا يَدُومَ وَأَنْ تَرَى لَهُ فَرَجًا مِمَّا أَلَحَّ بِهِ الدَّهْرُ

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

عَسَى فَرَجًا يَأْتِي بِهِ اللهُ إِنَّهُ ... لَهُ كُلَّ يَوْمٍ فِي خَلِيقَتِهِ أَمْرُ
إِذْ لَاحَ عُسْرٌ فَارْجُ يُسْرًا فَإِنَّهُ ... قَضَى اللهُ إِنَّ الْعُسْرَ يَتْبَعُهُ يُسْرُ

9544- Muhammed b. el-Hüseyn der ki: Kâsım b. Muhammed b. Câfer sık sık şu şiiri okurdu:

"Belki de kalıcı değildir gördüğün bu şey de
Belki zamanla refaha eriştiğini görürsün.
Belki bir gün Allah bir rahatlık ihsan eder de
Allah'ın yaratıkları için her gün bir hal üzere olduğunu görürsün.
Eğer bir zorluk gelirse başına kolaylığı ümid et arkasmda
Zira Allah, kolaylığı takdir etmiştir her zorluk sonrasında."[1]

٩٥٤٥ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْأَنْصَارِيُّ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَسْعُودٍ , قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنْ تُجَّارِ الْمَدِينَةِ يَخْتَلِفُ إِلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ فَيُخَالِطُهُ , وَيَعْرِفُهُ بِحُسْنِ الْحَالِ , فَتَغَيَّرَتْ حَالُهُ فَجَعَلَ يَشْكُو ذَلِكَ إِلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ , فَقَالَ جَعْفَرٌ:

فَلَا تَجْزَعْ وَإِنْ أَعْسَرْتَ يَوْمًا ... فَقَدْ أَيْسَرْتَ فِي الزَّمَنِ الطَّوِيلِ
وَلَا تَيْأَسْ فَإِنَّ الْيَأْسَ كُفْرٌ ... لَعَلَّ اللهَ يُغْنِي عَنْ قَلِيلِ
وَلَا تَظْنُنْ بِرَبِّكَ ظَنَّ سَوْءٍ ... فَإِنَّ اللهَ أَوْلَى بِالْجَمِيلِ

قَالَ: فَخَرَجْتُ مِنْ عِنْدِهِ وَأَنَا أَغْنَى النَّاسِ

9545- İbrâhîm b. Mes'ûd der ki: Medine tüccarlarından bir adam Câfer b. Muhammed'in yanına gider gelirdi ve bazen onunla ortaklık ederdi. Câfer, onun durumunun güzel olduğunu düşünüyordu. Adamın durumu kötüye gidip (bir gün) Câfer b. Muhammed'e yakınmalarda bulununca, Câfer şu şiiri okudu:

"İşlerin bir gün ters gitse bile korkma

[1] İsnâdında İbn Ebi'd-Dünyâ'nın tanımadığım hocası vardır.

Zaman uzundur bir gün gelir de belki her şey iyiye gider,
Ümitsizliğe de kapılma, çünkü ümitsizlik küfürdür
Belki de Allah azla da olsa muhtaç bırakmaz senin halini iyi eder.
Rabbin hakkında sui zanda bulunup hakkın gok alınmaya
Zira en layıktır Allah, hakkında hüsnü zanda bulunmaya."

Bunun üzerine adam: "Ben onun yanından insanların en zengini olarak çıktım" dedi.[1]

٩٥٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو عُرْفَانَ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ مَعْمَرُ بْنُ الْمُثَنَّى , عَنْ يُونُسَ بْنِ حَبِيبٍ , قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَمْرِو بْنُ الْعَلَاءِ: " كُنَّا نضر أَيَّامَ الْحجَّاجِ بِصَنْعَاءَ فَسَمِعْتُ مُنْشِدًا , يُنْشِدُ:

رُبَّمَا تَكْرَهُ النُّفُوسُ مِنَ الْأَمْـ ـرِ لَهُ فُرْجَةٌ كَحَلِّ الْعِقَالِ فَاسْتَظْرَفْتُ

قَوْلَهُ: فُرْجَةٌ , فَإِنِّي لَفِي ذَلِكَ إِذْ سَمِعْتُ قَائِلًا يَقُولُ: مَاتَ الْحَجَّاجُ , فَمَا أَدْرِي بِأَيِّ الْأَمْرَيْنِ كُنْتُ أَشَدَّ فَرَحًا , بِمَوْتِ الْحَجَّاجِ أَمْ بِذَلِكَ الْبَيْتِ؟ "

9546- Yûnus b. Habîb der ki: Ebû Amr b. el-Alâ bana şöyle dedi: (Zalim lakaplı vali) Haccâc zamanında San'â'da zorluklar ve sıkıntılar içinde idik. (Bir gün) birinin:

"Nefislerini kerih görüp sevmediği bir çok şeyler bulunur

Kişi bundan devenin bağından kurtulması gibi kurtulur" dediğini işittim. Bunun üzerine bu kişinin sözlerini (umumu ilgilendiren) bir kurtuluş olarak yorumladım. O sırada bir kişinin: "Haccâc öldü" dediğini işittim. Haccâc'ın ölümüne mi yoksa adamın okuduğu o beyte mi daha çok sevinmekteydim bilemedim."

٩٥٤٧ - قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , قَالَ: رَأَيْتُ مَجْنُونًا قَدْ أَلْجَأَهُ الصِّبْيَانُ إِلَى مَسْجِدٍ , فَجَاءَ فَقَعَدَ فِي زَاوِيَةٍ فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ , فَقَامَ وَهُوَ يَقُولُ:

إِذَا ضَاقَ أَمْرٌ فَانْتَظِرْ فَرَجًا فَأَصْعَبُ الْأَمْرِ أَدْنَاهُ مِنَ الْفَرَجِ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

9547- Muhammed b. el-Hüseyn der ki: Deli birinin çocuklardan kaçarak mescide sığmdığmı gördüm. Adam gelip mescidin bir köşesinde oturunca çocuklar dağılıp gitti. Bunun üzerine bu deli kişi:

"Durum kötü oldu mu rahatlığı bekle, çünkü zamanıdır

En zor şey ise rahatlığa kavuşmanın yakın olma anıdır" diyerek kalktı.[1]

٩٥٤٨ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , أَنَّ وَزِيرَ الْمَلِكِ , نَفَاهُ الْمَلِكُ لِمَوْجِدَةٍ وَجَدَهَا عَلَيْهِ , فَاغْتَمَّ لِذَلِكَ غَمًّا شَدِيدًا , فَبَيْنَمَا هُوَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي مَسِيرٍ لَهُ إِذْ أَنْشَدَهُ رَجُلٌ كَانَ مَعَهُ:

أَحْسِنِ الظَّنَّ بِرَبٍّ عَوَّدَكْ ... حَسَنًا أَمْسِ وَسَوَّى أَوْدَكْ

إِنَّ رَبًّا كَانَ يَكْفِيكَ الَّذِي ... كَانَ بِالْأَمْسِ سَيَكْفِيكَ غَدَكْ

قَالَ:" فَسُرِّيَ عَنْهُ فَأَمَرَ لَهُ بِعَشَرَةِ آلَافِ دِرْهَمٍ"

9548- Hüseyn b. Abdirrahman bildiriyor: Bir şeyden dolayı kral, veziri görevinden atmıştı ve vezir bu duruma çok üzülmüştü. Vezir, bir gece yolculukta iken bir adamın şu beyiti okuduğunu işitti:

"Seni iyiliklere alıştırıp sıhhatli kılan Rabbin hakkında hüsnü zanda bulun

Zira geçmişte sana yeten Rabbin mutlaka sana gelecekte de yetecektir.

Bunun üzerine vezir rahatladı ve bu kişiye on bin dirhem verilmesini emretti.[2]

٩٥٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا: أَنْشَدَنِي رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ رَبَّكَ لَيْسَ تحْصَى ... أَيَادِيهِ الْحَدِيثَةُ وَالْقَدِيمَةْ

تَسَل عَنِ الْهُمُومِ فَلَيْسَ شَيْءٌ ... يُقِيمُ وَمَا هُمُومُكَ بِالْمُقِيمَةْ

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferecu Ba'de'ş-Şidde* (sh. 43).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferecu Ba'de'ş-Şidde* (sh. 43).

لَعَلَّ اللهَ يَنْظُرُ بَعْدَ هَذَا إِلَيْكَ بِنَظْرَةٍ مِنْهُ رَحِيمَةْ

9549- Ebû Bekr b. Ebi'd-Dünyâ der ki: Kureyşli bir adam bana şu şiiri okudu:

"Rabbinin şimdi ve geçmişte sana verdiği nimetlerin
Sayamayacağm kadar çok olduğunu görmez misin?
Sen dertleri sormaktasın, hiçbir şeyin kalıcı olmadığı gibi
Dertlerinin de kalıcı olmadığını bilmez misin?
Belki bundan sonra dertlerinden yana
Allah rahmet bakışıyla bakacak sana."

٩٥٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ بَكْرَانَ الْوَاسِطِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنَا عَلِيُّ بْنُ مَهْدِيٍّ لِبَعْضِهِمْ:

عَسَى الْكَرْبُ الَّذِي أَمْسَيْتَ فِيهِ يَكُونُ وَرَاءَهُ فَرَجٌ قَرِيبُ
فَيَأْمَنُ خَائِفٌ وَيُفَكُّ عَانٍ وَيَأْتِي أَهْلَهُ النَّائِي الْغَرِيبُ
فَيَا لَيْتَ الرِّيَاحَ مُسَخَّرَاتٌ بِحَاجَتِنَا تُبَادِرُ أَوْ تَئُوبُ
فَتُخْبِرُنَا الشِّمَالُ إِذَا أَتَيْنَا وَتُخْبِرُ أَهْلَنَا عَنَّا الْجَنُوبُ
فَإِنْ يَكُ صَدْرُ هَذَا الْيَوْمِ وَلَّى فَإِنَّ غَدًا لِنَاظِرِهِ قَرِيبُ

9550- Ebu'l-Hasan Ali b. Bekrân el-Vâsitî der ki: Ali b. Mehdî bize şu şiiri okudu:

"Belki içinde bulunduğun bu sıkıntının ardından
Yakın bir zamanda bir rahatlama vardır.
Belki korkan kişinin güvende olması, esirin esaretinin bitmesi,
Belki de uzaklarda gurbette olan kişinin ailesine dönmesi vardır.
Keşke rüzgarlar hizmetimizde olsaydı
Olsaydı da ihtiyaçlarımızı karşılasaydı.
Keşke kuzey rüzgarı gelip haber verse bize ailemizden
Keşke güney rüzgarı da bildirse ailemize bizden.

Bu günün sadece ilki geçip gitmiş olsa bile

Yarının sabahı bekleyeni için yakındır."[1]

٩٥٥١ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعُصْمِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنِي الْخَلَّادِيُّ قَالَ: أَنْشَدَنَا السَّمُرِيُّ , وَذَكَرَ أَنَّهُ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ:

كم فرحة لك بين أثناء النَّوَائِبِ ومسرة قد أقبلت من حيث تنتظر المصائب

9551- Hallâdî der ki: Semurî bize şu dizeleri okudu ve bunların Ali b. Ebî Tâlib'e ait olduğunu söyledi:

"Belalar içindeyken sana kaç mutluluk geldi.

Bela beklerken de sana kaç defa sevinç geldi."[2]

٩٥٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدُ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْعَبْسِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ وَرِيزَةَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْغَسَّانِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ الْحُسَيْنِ , يَقُولُ:" قَرَأْتُ عَلَى مَوَاضِعَ فِي بَعْضِ الْقُصُورِ:

إِذَا مَا أَرَادَ اللهُ تَيْسِيرَ حَاجَةٍ رَأَيْت لَهَا مِنْ مَوْضِعِ الْيَأْسِ مَخْرَجَا

قَالَ: وَأَنْشَدَنِي:

وَكَمْ حَاجَةٍ كَادَتْ تَكُونُ تَعَسَّرَتْ وَأُخْرَى أَتَتْ وَالْيَأْسُ مِنْهَا يَقُودُهَا

قَالَ: وَأَنْشَدَنِي سَالِمُ بْنُ الْحُسَيْنِ:

مَا هَمَّ عَبْد مِنَ الدُّنْيَا بِذِي حَزَنٍ إِلَّا لِذَلِكَ مِفْتَاحٌ مِنَ الْفَرَجْ

يَمْشِي بِدَارِ الْهَمِّ مُفْتَرِشَ الْحَشَا مُتَفَكِّرٌ فِي عُظْمِ مَا فِيهِ وَلَجْ

فَلَعَلَّ أَنْ يَأْتِي الصَّبَاحُ بِنِعْمَةٍ مِنْ رَبِّهِ فَيَرَاهُ منها قَدْ خَرَجْ

9552- Verîze b. Muhammed el-Ğassânî bildiriyor: Sâlim b. Hüseyn'in şöyle dediğini işittim: "Köşklerden bir köşkte şu beyiti okudum:

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

"Allah bir ihtiyacı müyesser kılmak istediği zaman
Ümitsizliğin içinden bir çıkışın olduğunu görürsün."
Sâlim yine bana şu beyiti okudu:
"Bazı ihtiyaçlar imkansız hale gelirken
Bazıları da ümidi kesmişken çıkagelir."

Sâlim yine bana şu beyitleri okudu:

"Dünyada kulu üzen hiç bir hüzün yoktur ki
Mutlaka onun bir rahatlık anahtarı vardır.
Dünyada içi sıkılmış bir şekilde dolaşırken kul
O halinden nasıl kurtulacağını düşünmesi vardır.
Belki de Rabbinden bir nimet ile erişir sabaha
Bir de bakar ki kurtulmuş ve ermiş refaha."[1]

٩٥٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ حَاتِمٍ الْكُشْتِيَّ , أَنَّ عَبْدَ بْنَ حُمَيْدٍ , قَالَ لِرَجُلٍ يَشْكِي إِلَيْهِ الْعُسْرَةَ فِي أُمُورِهِ:

أَلَا أَيُّهَا الْمَرْءُ الَّذِي فِي عُسْرِهِ أَصْبَحْ إِذَا اشْتَدَّ بِكَ الْأَمْرُ فَلَا تَنْسَ أَلَمْ نَشْرَحْ

9553- Ebû Câfer Muhammed b. Hâtim el-Kuştî bildiriyor: Abd b. Humeyd, kendisine işlerinin ters gitmesinden şikayette bulunan bir adama şöyle dedi:

"Ey sıkıntılar içinde sabahı eden kişi
Darlandığında İnşirâh Sûresi'ni okumayı unutma."[2]

٩٥٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا سَهْلُ بْنُ عَمَّارٍ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ قَيْسٍ , نَا هِلَالُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , نَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ أَبُو مُعَاذٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عُودُوا الْمَرِيضَ وَمُرُوهُمْ فَلْيَدْعُوا اللهَ لَكُمْ , فَإِنَّ دَعْوَةَ الْمَرِيضِ مُسْتَجَابَةٌ وَذَنْبُهُ مَغْفُورٌ "

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı zayıftır.

9554- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hastaları ziyaret edin ve size dua etmelerini söyleyin. Zira hasta kişinin duası, kabul edilmiş ve günahları bağışlanmıştır."*[1]

٩٥٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُرَدُّ دَعْوَةُ الْمَرِيضِ حَتَّى يَبْرأَ "

9555- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hastanın iyileşinceye kadar duası geri çevrilmez"* buyurmuştur.[2]

٩٥٥٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّعْدِيُّ الذَّارِعُ , نَا عُمَرُ بْنُ أَبِي خَلِيفَةَ الْعَبْدِيُّ , حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي صَالِحٍ , قَالَ: دَخَلَ عَلَيَّ طَاوُسٌ وَأَنَا مَرِيضٌ , فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ادْعُ لَنَا , فَقَالَ: " ادْعُ لِنَفْسِكَ فَإِنَّهُ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ "

9556- Ubeydullah b. Ebî Sâlih der ki: Ben hasta iken Tâvus yanıma girdi. Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Bizim için dua et" dediğimde: "Sen kendin için dua et. Zira Allah darda olan kişinin duasını kabul buyurur" karşılığını verdi.[3]

٩٥٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نَا جَرِيرٌ , عَنْ مَنْصُورٍ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ كُرْدُوسٍ التَّغْلِبِيِّ , قَالَ: " وَجَدْتُ فِي الْإِنْجِيلِ إِذْ كُنْتُ أَقْرَأُهُ: إِنَّ اللهَ لَيُصِيبُ الْعَبْدَ بِالْأَمْرِ يَكْرَهُهُ , وَإِنَّهُ لَيُحِبُّهُ لِيَنْظُرَ كَيْفَ تَضَرُّعُهُ إِلَيْهِ "

9557- Kurdûs et-Teğlibî der ki: İncil'i okurken: "Allah, kuluna hoşlanmadığı bir iş verir ve kendisine nasıl yakaracağına bakmayı sever"

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (70).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

yazılı olduğunu gördüm.[1]

٩٥٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الْأَزْدِيُّ , نَا أَبُو الرُّوحِ , رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مَرْوٍ , عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ , قَالَ: مَرَّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بِمُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ: " مَا لِي أَرَاكَ مَغْمُومًا؟ " فَقَالَ أَبُو حَازِمٍ: ذَلِكَ لِدَيْنٍ قَدْ فَدَحَهُ , قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " أَفُتِحَ لَهُ فِي الدُّعَاءِ " , قَالَ: نَعَمْ فَقَالَ: " لَقَدْ بُورِكَ لِعَبْدٍ مِنْ حَاجَةٍ أَكْثَرَ فِيهَا دُعَاءَ رَبِّهِ كَائِنَةً مَا كَانَتْ "

9558- Süfyân b. Uyeyne der ki: Muhammed b. Ali, Muhammed b. el-Münkedir ile karşılaştı ve: "Ne oluyor? Seni üzüntülü görüyorum" dedi. Ebû Hâzım: "Kendisine ağır gelen bir borçtan dolayı öyle" deyince, Muhammed b. Ali: "O, dua etmeye başladı mı?" diye sordu. Ebû Hâzım: "Evet" karşılığını verince, Muhammed b. Ali: "Her ne olursa olsun kulun Rabbine daha çok dua etmesine vesile olan ihtiyaç bereketli bir ihtiyaçtır" dedi.[2]

٩٥٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ , نَا الْحُسَيْنُ , نَا أَبُو بَكْرٍ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي أَبُو رَوْحٍ , قَالَ: قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: " مَا يَكْرَهُ الْعَبْدُ خَيْرٌ لَهُ مِمَّا يُحِبُّ , لِأَنَّ مَا يَكْرَهُهُ يَهِيجُهُ لِلدُّعَاءِ , وَمَا يُحِبُّهُ يُلْهِيهِ "

9559- İbn Uyeyne der ki: "Kulun hoşlanmadığı şey kendisi için sevdiği şeyden daha hayırlıdır. Çünkü hoşlanmadığı şey onu duaya yöneltir. Sevdiği şey ise onu oyalayıp duadan alıkoyar."[3]

٩٥٦٠ - , قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , قَالَ أَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , قَالَ: قَالَ دَاوُدُ: " سُبْحَانَ اللهِ مُسْتَخْرِجِ الدُّعَاءَ بِالْبَلَاءِ , سُبْحَانَ اللهِ مُسْتَخْرِجِ الشُّكْرَ بِالرَّخَاءِ "

9560- Saîd b. Abdilazîz'in bildirdiğine göre Hz. Dâvud: "Duayı bela ile ettiren Allah'ı bütün eksikliklerden tenzih ederim. Şükrü de bela ile ettiren

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (94).

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferec ba'de'ş-şidde* (sh. 22).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferec ba'de'ş-şidde* (sh. 22).

Allah'ı bütün eksikliklerden tenzih ederim" dedi.[1]

٩٥٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ , نَا سَيَّارٌ , نَا جَعْفَرٌ , نَا ثَابِتٌ , قَالَ: بَلَغَنَا " أَنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَكَلَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِحَاجَاتِ - أَوْ قَالَ: بِحَوَائِجِ النَّاسِ - , فَإِذَا دَعَا الْمُؤْمِنُ قَالَ: يَا جِبْرِيلُ احْبِسْ حَاجَتَهُ , فَإِنِّي أُحِبُّ دُعَاءَهُ , وَإِذَا دَعَا الْكَافِرُ قَالَ: يَا جِبْرِيلُ , اقْضِ حَاجَتَهُ فَإِنِّي أَبْغَضُ دُعَاءَهُ ". " هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ وَقَدْ رُوِيَ مُسْنَدًا كَمَا "

9561- Sâbit der ki: Bize ulaşan habere göre Yüce Allah, Cibrîl'i insanların ihtiyaçlarını karşılamak ile görevlendirmiştir. Mümin kimse dua ettiği zaman, Allah: "Ey Cibrîl! Onun ihtiyacını (hemen) verme. Çünkü onun dua etmesini seviyorum" buyurur. Kafir kimse dua ettiği zaman da: "Ey Cibrîl! Onun ihtiyacını hemen ver. Çünkü onun dua etmesîni sevmiyorum" buyurur.[2]

Bu hadis bu şekilde bilinmektedir ve bir sonraki hadiste Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) isnâd edilerek te rivayet edilmiştir.

٩٥٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ نُصَيْرٍ , نَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ قُتَيْبَةَ , نَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ , عَنْ جَابِرٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مُوَكَّلٌ بِحَاجَاتِ الْعِبَادِ , فَإِذَا دَعَاهُ عَبْدُهُ الْمُؤْمِنُ قَالَ لَهُ: يَا جِبْرِيلُ , احْبِسْ حَاجَةَ عَبْدِي هَذَا , فَإِنِّي أُحِبُّهُ وَأُحِبُّ صَوْتَهُ , وَإِذَا دَعَاهُ عَبْدُهُ الْكَافِرُ قَالَ: يَا جِبْرِيلُ اقْضِ حَاجَةَ عَبْدِي هَذَا فَإِنِّي أَبْغَضُهُ وَأَبْغَضُ صَوْتَهُ "

9562- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cibrîl, insanların ihtiyaçlarını karşılamak ile görevlendirilmiştir. Mümin kulu dua ettiği zaman, Allah: «Ey Cibrîl! Kulumun bu ihtiyacını (hemen) verme. Çünkü onun sesini seviyorum» buyurur. Kafir kulu dua ettiği zaman da: «Ey Cibrîl! Bu kulumun ihtiyacını hemen ver. Çünkü ne onu, ne de sesini sevmiyorum»*

---

[1] İsnadı ceyyiddir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Ferec ba'de'ş-şidde* (sh. 22).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/327, 328).

buyurur."[1]

٩٥٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ , قَالَ: نَا سَيَّارٌ , نَا جَعْفَرٌ , نَا ثَابِتٌ , قَالَ: " أَخَذَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ زِيَادٍ ابْنَ أَخِي صَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ فَحَبَسَهُ فِي السِّجْنِ , فَلَمْ يَدَعْ صَفْوَانُ أَحَدًا مِنَ الْوُجُوهِ إِلَّا تَجَمَّلَ بِهِ عَلَيْهِ , فَلَمْ يَرَ لِحَاجَتِهِ نَجَاحًا , فَبَاتَ فِي مُصَلَّاهُ فَأَتَاهُ آتٍ فِي مَنَامِهِ , فَقَالَ: قُمْ يَا صَفْوَانُ فَاطْلُبْ حَاجَتَكَ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهَا , قَالَ: فَقَامَ فَزِعًا , فَتَوَضَّأَ , ثُمَّ صَلَّى , ثُمَّ دَعَا , فَإِذَا بِابْنِ أَخِيهِ يَضْرِبُ الْبَابَ فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ فَقَالَ: أَنَا فُلَانٌ , - يَعْنِي ابْنَ أَخِيهِ - فَقَالَ: وَأَيُّ هَذِهِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: انْتَبَهَ الْأَمِيرُ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ فَدَعَا بِالنِّيرَانِ وَالشُّرَطِ وفُتِحَتْ أَبْوَابُ السُّجُونِ وَنُودِيَ: أَيْنَ ابْنُ أَخِي صَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ؟ أَخْرِجُوهُ , فَإِنِّي قَدْ مُنِعْتُ النَّوْمَ مُنْذُ اللَّيْلَةِ "

9563- Sâbit der ki: Ubeydullah b. Ziyâd, Safvân b. Muhriz'in yeğenini alıp hapsetti. Safvân ne kadar ileri gelenleri görüp onun iyi olduğunu söylediyse de bir işe yaramadı. O gece namazgâhında geceledi. Rüyasında kendisine bir kişi gelip: "Kalk ey Safvân! Doğru yoldan ihtiyaçlarını iste" dedi. Bunun üzerine Safvân korkulu bir şekilde kalktı ve abdest alıp namaz kıldı. Sonra da dua etti. Bu sırada yeğeni kapıyı çalmaya başladı. "Kim o?" diye seslenince, yeğeni: "Ben filanım" karşılığını verdi. Safvân: "Seni bu saatte çıkarıp getiren nedir?" diye sorunca şu karşılığı verdi: "Emir gece yarısı kalkıp meşalelerin yakılmasını ve polislerin gelmesini istedi. Hapishanelerin kapıları açıldı ve: "Safvân'ın yeğeni nerededir? Onu serbest bırakın. Zira onu hapsettiğim geceden beri gözüme uyku girmedi" dedi."[2]

٩٥٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْحَافِظَ السَّمَرْقَنْدِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ مَحْمُودٍ السَّمَرْقَنْدِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ الرَّازِيَّ , يَقُولُ: " عِيلَ صَبْرِي , وَضَاقَ صَدْرِي , وَاشْتَدَّتْ فَاقَتِي إِلَى مَغْفِرَتِكَ وَعَظُمَ رَجَائِي لِرَحْمَتِكَ , أَلْحَحْتُ فِي الدُّعَاءِ اضْطِرَارًا وَأَنْتَ تُجِيبُنِي إِذَا شِئْتَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/214, 215).

اخْتِيَارًا , أَمَا تَرْحَمُنِي مُحْتَاجًا إِلَيْكَ وَمُعْتَمِدًا فِي حَاجَتِي عَلَيْكَ , لَيْسَ لِي إِلَهٌ سِوَاكَ فَأَلْتَجِئُ إِلَيْهِ , وَلَا لَكَ شَرِيكٌ فَأَعْتَمِدُ عَلَيْهِ بِنُورِ جَلَالِ وَجْهِكَ , أَسْأَلُكَ إِلَّا عَجَّلْتَ فَرَجِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ "

9564- Muhammed b. Mahmûd es-Semerkandî der ki: Yahya b. Muâz er-Râzî'nin şöyle dua ettiğini işittim: "Sabrım tükendi ve göğsüm daraldı. Bağışlamana ihtiyacım ve rahmetine arzum çoğaldı. Ben ihtiyacımdan dolayı çokça dua ettim. Sen de dilersen dualarımı kabul buyurursun. Bana merhamet etmeyecek misin? Ben sana muhtacım ve ihtiyacımda Sana güvenmekteyim. Senden başka sığınacak bir ilahım yoktur. Senden başka kendisine güveneceğim bir ortağın da yoktur. Senden istiyorum ey merhametlilerin merhametlisi! Beni en kısa zamanda rahatlığa kavuştur."[1]

٩٥٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ , نَا أَبُو قِلَابَةَ الرَّقَاشِيُّ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ , قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ , يَقُولُ: " مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً فَانْتَزَعَهَا مِنْهُ فَعَاضَهُ مِنْ ذَلِكَ الصَّبْرَ إِلَّا كَانَ مَا عَاضَهُ خَيْرًا مِمَّا انْتَزَعَ مِنْهُ , وَقَرَأَ: ﴿إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ [الزمر: ١٠] "

9565- Muhammed b. Amr b. Alkame bildiriyor: Ömer b. Abdilazîz'in: "Yüce Allah bir kula verdiği nimeti ondan çekip aldığında, kul buna karşılık sabrederse Allah ona aldığından daha güzelini verir" dediğini, sonra da: *"Sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir"*[2] âyetini okuduğunu işittim.[3]

٩٥٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحُنَيْنِيُّ , بِمَرْوٍ , أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْجَوْهَرِيُّ , أَخْبَرَنِي الْفَيْضُ بْنُ إِسْحَاقَ , قَالَ: سُئِلَ الْفُضَيْلُ بْنُ

---

[1] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır.

[2] Zümer Sur. 10

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/298) ve İbnu'l-Cevzî, *Sîretu Ömer b. Abdilazîz* (sh. 177).

عِيَاضٍ , عَنْ قَوْلِ اللهِ , تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ﴾ [الرعد: ٢٤] ثُمَّ قَالَ: " بِمَا احْتَمَلْتُمْ مِنَ الْمَكَارِهِ , وَصَبَرْتُمْ عَنِ اللَّذَّاتِ فِي الدُّنْيَا "

9566- Fayd b. İshâk der ki: Fudayl b. İyâd'a: *"Sabretmenize karşılık selâm sizlere"*[1] buyruğu hakkında sorulunca: "Burada, hoşlanılmayan şeylere karşı tahammül göstermeniz ve dünyada lezzetlere karşı sabretmeniz kastedilmektedir" dedi.[2]

٩٥٦٧ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيَّ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ سَهْلٍ , قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ عُثْمَانَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ , يَقُولُ: " أَفْضَلُ الصَّبْرِ الصَّبْرُ عَلَى الْمُخَالَفَاتِ "

9567- Zünnûn der ki: "Sabrın en üstünü günah olan şeylere karşı koymada gösterilen sabırdır."[3]

٩٥٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الْحَمِيدِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ سَرِيًّا , يَقُولُ: " أَصْبَرُ النَّاسِ مَنْ صَبَرَ عَلَى الْحَقِّ "

9568- Serî der ki: "İnsanların en sabırlısı hak olan bir konuda sabreden kişidir."[4]

٩٥٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاذِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ , نَا أَبِي , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ , نَا كَهْمَسٌ , عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ رَجُلٍ , قَالَ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " ثَلَاثٌ مِنْ مِلَاكِ أَمْرِكَ يَا ابْنَ آدَمَ: أَنْ لَا تَشْكُو مُصِيبَتَكَ , وَأَنْ لَا تُحَدِّثَ بِوَجَعِكَ , وَأَنْ لَا تُزَكِّيَ نَفْسَكَ بِلِسَانِكَ "

9569- Ebu'd-Derdâ der ki: "Ey insanoğlu! Şu üç şey işinin özüdür: Bunlar, uğradığın belalardan yana şikayette bulunmaman, acılarını

---

[1] Ra'd Sur. 24

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

başkalarına anlatmaman ve kendi dilinle kendini küçük düşürmemendir."[1]

٩٥٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْجُرَشِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ , عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ مَعْقِلٍ , قَالَ: سَمِعْتُ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ , يَقُولُ: " وَجَدْتُ فِي التَّوْرَاةِ أَرْبَعَةَ أَسْطُرٍ مُتَوَالِيَةٍ: مَنْ شَكَى مُصِيبَتَهُ فَإِنَّمَا يَشْكُو رَبَّهُ , وَمَنْ تَضَعْضَعَ لَغَنِيٍّ ذَهَبَ ثُلُثَا دِينِهِ , وَمَنْ حَزِنَ عَلَى مَا فِي يَدِ غَيْرِهِ فَقَدْ سَخِطَ قَضَاءَ رَبِّهِ , وَمَنْ قَرَأَ كِتَابَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ يَظُنُّ أَنْ لَا يَغْفِرَ لَهُ فَهُوَ مِنَ الْمُسْتَهْزِئِينَ بِآيَاتِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ". قَالَ الشَّيْخُ: " وَقَدْ رُوِيَ هَذَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مُسْنَدًا وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ "

9570- Abdussamed b. Ma'kil der ki: Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini işittim: "Tevrat'ta peş peşe gelen dört satırı okudum, şöyle yazıyordu: "Başına gelen bir musibetten ötürü şikayetçi olan kişi, Rabbini şikayet etmiş olur. Bir zengine boyun eğen kimsenin dininin üçte ikisi gider. Dünyada kaçırdığı fırsatlardan ötürü üzülen kimse, Rabbinin takdirine kızmış olur. Allah'ın Kitab'ını okuyup da Allah'ın kendisini bağışlamayacağını zanneden kişi, Allah'ın âyetleriyle alay edenlerdendir."[2]

Beyhakî der ki: "Bu hadis başka bir kanalla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) isnâd edilerek rivayet edilmiştir ve güçlü değildir."

٩٥٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ شُعَيْبٍ الْكَيْسَانِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ مَعْبَدٍ , نَا وَهْبُ بْنُ رَاشِدٍ , عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَصْبَحَ حَزِينًا عَلَى الدُّنْيَا أَصْبَحَ سَاخِطًا عَلَى رَبِّهِ , وَمَنْ أَصْبَحَ يَشْكُو مُصِيبَةً نَزَلَتْ بِهِ فَإِنَّمَا يَشْكُو اللهَ عَزَّ وَجَلَّ , وَمَنْ تَضَعْضَعَ لِغَنِيٍّ لِيَنَالَ مِنْ دُنْيَاهُ أَحْبَطَ اللهُ ثُلُثَيْ عَمَلِهِ , وَمَنْ أُعْطِيَ الْقُرْآنَ فَدَخَلَ النَّارَ فَأَبْعَدَهُ اللهُ ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: " تَفَرَّدَ بِهِ وَهْبُ بْنُ رَاشِدٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ , وَرُوِي ذَلِكَ بِإِسْنَادٍ آخَرَ ضَعِيفٍ "

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/223, 224).

[2] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/38).

9571- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya işleri için üzüntülü olarak sabahlayan kimse, Allah'a kızarak sabahlamış olur. Başına gelen bir musibetten ötürü şikayetçi olan kimse, Rabbini şikayet etmiş olur. Ondan bir şeyler elde etmek için zengine boyun eğip küçülen kimsenin, Allah amelinin üçte ikisini giderir. Kim kendisine Kur'ân verildiği halde cehenneme girerse Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın."*[1]

Beyhakî der ki: "Vehb b. Râşid bunu bu isnâdla rivayette tek kalmıştır. Başka bir kanalla da zayıf olarak rivayet edilmiştir."

٩٥٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّزْجَاهِيُّ الْأَدِيبُ , نَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ الدَّقَّاقُ , نَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْبَلْخِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ ثَابِتِ بْنِ آدَمَ الرَّبَعِيُّ , مِنْ كِتَابِهِ أَمْلَاهُ عَلَيْنَا , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ جَعْفَرٍ , نَا شَقِيقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ , عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ , عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَصْبَحَ مَحْزُونًا عَلَى الدُّنْيَا أَصْبَحَ سَاخِطًا عَلَى رَبِّهِ , وَمَنْ أَصْبَحَ يَشْكُو مُصِيبَتَهُ فَإِنَّمَا يَشْكُو رَبَّهُ , وَمَنْ دَخَلَ عَلَى غَنِيٍّ فَتَضَعْضَعَ لَهُ ذَهَبَ ثُلُثَا دِينِهِ , وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَدَخَلَ النَّارَ فَهُوَ مِمَّنِ اتَّخَذَ آيَاتِ اللهِ هُزُوًا "

9572- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya işleri için üzüntülü olarak sabahlayan kimse, Allah'a öfkeyle sabahlamış olur. Başına gelen bir musibetten ötürü şikayetçi olan kimse, Rabbini şikayet etmiş olur. Zengin birinin yanına girip ona boyun eğen kimsenin dininin üçte ikisi gider. Kur'ân'ı okuyup da cehenneme giren kişi, Allah'ın âyetleriyle alay edenlerdendir."*[2]

٩٥٧٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ , نَا سَيَّارٌ , نَا جَعْفَرٌ , قَالَ: سَمِعْتُ فَرْقَدًا , يَقُولُ: " قَرَأْتُ فِي التَّوْرَاةِ: مَنْ أَصْبَحَ حَزِينًا عَلَى الدُّنْيَا أَصْبَحَ سَاخِطًا عَلَى رَبِّهِ , وَمَنْ جَالَسَ غَنِيًّا فَتَضَعْضَعَ لَهُ ذَهَبَ ثُلُثَا دِينِهِ , وَمَنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ فَشَكَاهَا إِلَى النَّاسِ فَإِنَّمَا يَشْكُو رَبَّهُ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecruhîn* (3/33) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2529, 2530).

[2] İsnâdı çok zayıftır. Hatîb, *Târih* (4/368).

9573- Ferkad der ki: Tevrat'ta şöyle bir yazı okudum: "*Dünya işleri için üzüntülü olarak sabahlayan kimse Allah'a kızarak sabahlamış olur. Zengin biriyle oturup ona boyun eğen kimsenin dininin üçte ikisi gider. Başına gelen bir musibeti insanlara şikayet eden kimse, Rabbini şikayet etmiş olur.*"[1]

٩٥٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ , نَا خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ , نَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ كِتْمَانُ الْمَصَائِبِ , وَالْأَمْرَاضِ وَذَكَرَ أَنَّهُ مَنْ بَثَّ فَلَمْ يَصْبِرْ "

9574- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başa gelen musibetleri ve hastalıkları gizli tutmak, iyilik hazinelerindendir"* buyurdu. Ayrıca musibeti yayan kimsenin sabretmemiş olduğundan da bahsetti.[2]

٩٥٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ عَالِيًا , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا أَبُو مُوسَى الْهَرَوِيُّ , نَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ كِتْمَانُ الْمَصَائِبِ , وَالْأَمْرَاضِ , وَالصَّدَقَةُ ". قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " تَفَرَّدَ بِهِ زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ". قَالَ الشَّيْخُ أَحْمَدُ رَحِمَهُ اللهُ: قَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عَنْ أَبِيهِ

9575- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başa gelen musibetleri, hastalıkları ve verilen sadakayı gizli tutmak, iyilik hazinelerindendir"* buyurdu.[3]

Beyhakî der ki: "Bu hadis Abdullah b. Abdilazîz kanalıyla babasından rivayet olunmuştur."

---

[1] İçinde Hadir b. Ebân'm bulunmasından dolayı isnadı zayıftır. Abdullah b. Ahmed, *Zevâid ez-Zühd* (sh. 327) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/45, 46).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/197) ve *Zikru Ahbâr Isbehân* (2/42).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1088) ve İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/132).

٩٥٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّقَّا , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّفَّا بِنَيْسَابُورَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَشَجُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , حَدَّثَنِي أَبِي , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : " إِنَّ مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ كِتْمَانَ الْأَمْرَاضِ "

9576- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başa gelen hastalıkları gizli tutmak iyilik hazinelerindendir"* buyurmuştur.[1]

٩٥٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ الطَّيِّبِ , نَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ , نَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الْخَفَّافُ , عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ إِخْفَاءُ الصَّدَقَةِ , وَكِتْمَانُ الْمَصَائِبِ وَالْأَمْرَاضِ , وَمَنْ بَثَّ فَلَمْ يَصْبِرْ "

9577- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Verilen sadakayı, başa gelen musibeti ve hastalıkları gizli tutmak, iyilik hazinelerindendir. Bunları yayan kimse de sabretmemiş olur"* buyurmuştur.[2]

٩٥٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ , نَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ , حَدَّثَنِي الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ , قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثٌ مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ: كِتْمَانُ الصَّدَقَةِ , وَكِتْمَانُ الْمُصِيبَةِ , وَكِتْمَانُ الْمَرَضِ "

9578- Alâ b. Abdirrahman b. Yakûb der ki: Bize ulaşan habere göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üç şey iyilik hazinelerindendir. Bunlar verilen sadakayı gizli tutmak, başa gelen musibeti ve hastalıkları gizli tutmaktır"* buyurmuştur.

٩٥٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ , نَا أَبُو صَالِحٍ , حَدَّثَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ , عَمَّنْ يَرْضَى ,

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1088, 5/1934).

عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ , قَالَ: " مَنِ ابْتُلِيَ بِبَلَاءٍ فَكَتَمَهُ ثَلَاثًا لَا يَشْكُوهُ إِلَى أَحَدٍ أَثَابَهُ اللهُ بِرَحْمَتِهِ ". " وَقَدْ رُوِيَ مَعْنَاهُ مَرْفُوعًا بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ "

9579- Hasan el-Basrî der ki: "Kim bir belaya maruz kalır ve üç gün boyunca bunu kimseye şikayette bulunmazsa Allah onu rahmetiyle mükafatlandırır."[1]

٩٥٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مَحْمَوَيْهِ الْفَارِسِيُّ , نَا أَبُو الْخَطَّابِ زِيَادُ بْنُ يَحْيَى , نَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْجِذْرِيُّ , عَنْ فُرَاتِ بْنِ سَلْمَانَ , عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا صَبَرَ أَهْلُ بَيْتٍ عَلَى جهْد ثَلَاثًا إِلَّا أَتَاهُمُ اللهُ بِرِزْقِهِ ". قَالَ الشَّيْخُ: " إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ , وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ "

9580- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üç gün boyunca yokluğa sabreden hiçbir ev halkı yoktur ki, Allah onlara rızıklarını vermiş olmasın"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "İsnâdı zayıftır. Başka bir kanalla da zayıf olarak rivayet edilmiştir."

٩٥٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّقَّاقُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْدُونَ بْنِ خَالِدٍ , نَا أَبُو أُمَيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَجَاءٍ , نَا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ جَاعَ أَوِ احْتَاجَ فَكَتَمَهُ النَّاسَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَرْزُقَهُ رِزْقَ سَنَةٍ مِنْ حَلَالٍ ". " تَفَرَّدَ بِهِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَجَاءٍ , عَنْ مُوسَى بْنِ أَعْيَنَ "

9581- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim aç kalır veya muhtaç duruma düşer ve bunu insanlardan gizli tutarsa, artık Allah'ın, o kimseye helalden bir yıllık rızkını vermesi üzerine hak*

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (127).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecruhîn* (3/163).

olur."[1]

İsmâîl b. Recâ bunu Mûsa b. A'yen kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

٩٥٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ , عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَطَاءٍ , قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ يُرِيدُ الْمَسْجِدَ فَيَلْبَسُ ثِيَابَهُ وَيَرَى أَنْ لَيْسَ عِنْدَهُ أَحَدٌ , قَالَ: وَهُوَ لَا يُبْصِرُ مِنْ أَحَدِ شِقَّيْهِ , قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَهْ , كَأَنَّكَ تَشْتَكِي عَيْنَكَ هَذِهِ قَالَ: " وَفَطِنْتَ لَهَا؟ " قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ , قَالَ: " مَا أَبْصَرْتُ مِنْهَا مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً , وَمَا عَلِمَتْ بِذَلِكَ أُمُّكَ "

9582- Yakûb b. Atâ bildiriyor: Atâ mescide gitmek istediği zaman giysisini giyer ve yanında kimsenin olmadığını düşünürdü. Çünkü onun bir gözü görmezdi. Bir gün kendisine: "Babacığım! Sanki şu gözünden rahatsız gibisin!" dediğimde: "Bunu anladın mı?" dedi. Ona: "Evet" dediğimde: "Kırk yıldan beri o gözümle görmüyorum ve annen bundan haberdar olmadı" karşılığını verdi.[2]

٩٥٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , قَالَ: حَدَّثَنِي خَالِي يَعْنِي أَبَا عَوَانَةَ , قَالَ: نَا ابْنُ الْفَرَجِ , نَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , قَالَ: نَا جَرِيرٌ , عَنْ مُغِيرَةَ , قَالَ: شَكَا ابْنُ أَخِي الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ وَجَعًا بِضِرْسِهِ , فَقَالَ الْأَحْنَفُ: " لَقَدْ ذَهَبَتْ عَيْنِي مُنْذُ ثَلَاثِينَ سَنَةً فَمَا ذَكَرْتُهَا لِأَحَدٍ "

9583- Muğîre der ki: "(Bir gün) Ahnef b. Kays'ın yeğeni dişinin ağrısından yakınmada bulundu. Oysa ben otuz yıldan beri bir gözümle görmüyorum ve bunu kimseye söylemedim."[3]

٩٥٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ أَنْبَأَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ , قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , يَقُولُ: دَخَلَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ عَلَى ابْنِهِ عَلِيٍّ وَهُوَ مَرِيضٌ يَئِنُّ فَقَالَ: " تَئِنُّ؟ لَا تَئِنَّ " فَمَا أَنَّ حَتَّى مَاتَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı ceyyiddir. İbn Asâkir, *Târih Dimaşk* (7/19).

9584- Ali b. Assâm der ki: Fudayl b. İyâd hasta oğlu Ali'nin yanına girdi. Oğlu inlemekteydi. Ona: "İnliyor musun? İnleme!" dedi. Bunun üzerine oğlu ölene kadar bir daha inlemedi.[1]

٩٥٨٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ بْنُ زِيَادٍ , عَنِ ابْنِهِ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , نَا جَدِّي , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ , قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , قَالَ: دَخَلَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ عَلَى ابْنِهِ وَهُوَ مَرِيضٌ يَئِنُّ فَقَالَ: " يَا بُنَيَّ إِنَّ اللهَ أَمْرَضَ فَلَا تَئِنَّ " قَالَ: فَصَاحَ ابْنُهُ صَيْحَةً وَغُشِيَ عَلَيْهِ , قَالَ الْفُضَيْلُ: فَقُلْتُ: " ابْنِي ابْنِي ". قَالَ: " فَمَا أَنَّ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا "

9585- Ali b. Assâm der ki: Fudayl b. İyâd hasta oğlunun yanına girdi. Oğlu inlemekteydi. Ona: "Evladım! Seni hasta eden Allah'tır, inleme!" dedi. Bunun üzerine oğlu bir çığlık atarak bayılınca, Fudayl, ona: "Oğlum! Oğlum!" diye seslendi. Oğlu ölene kadar da bir daha inlemedi.[2]

٩٥٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ الْمُقْرِئَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ , يَقُولُ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي حَفْصٍ عَلَى عَلِيلٍ فَقَالَ الْعَلِيلُ: أَوَّهْ. فَقَالَ أَبُو حَفْصٍ: " ممنْ؟ " فَسَكَتَ الْعَلِيلِ تَصُبُّرًا , فَقَالَ أَبُو حَفْصٍ: " مَعَ منْ؟ "

9586- Ebû Osmân der ki: Ebû Hafs ile birlikte hasta birinin yanına girdim. Hasta: "Ah ah!" diye inleyince, Ebû Hafs: "Kimden ahlıyorsun?" dedi. Hasta acısını bastırıp susunca Ebû Hafs: "Ne ile sabrediyorsun?" dedi.[3]

٩٥٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ , حَدَّثَنِي مِنْجَابٌ , قَالَ رَجُلٌ لِشَرِيكٍ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: " أَجِدُنِي شَاكِيًا غَيْرَ شَاكٍ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9587- Mincâb der ki: Adamın biri Şerîk'e: "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sorunca: "Kendimi hasta olan, ancak Yüce Allah'a

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı ceyyiddir. İbn Cerîr, *Sıfatu's-Safva* (4/119).

şikayette bulunmayan biri olarak hissediyorum" karşılığını verdi.[1]

٩٥٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي فَضْلُ بْنُ سَهْلٍ , قَالَ: نَا أَبُو النَّضْرِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ , عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ , عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ , ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ [العاديات: ٦] قَالَ: " يَذْكُرُ الْمُصِيبَاتِ , وَيَنْسَى النِّعَمَ "

9588- Halef b. Havşeb bildiriyor: Hasan el-Basrî: ***"İnsan gerçekten Rabbine karşı pek nankördür"***[2] âyetini açıklarken: "Burada kişinin başına gelen musibetleri zikredip (Allah'ın verdiği) nimetleri unutması kastedilmektedir" dedi.[3]

٩٥٨٩ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا فَضْلٌ , حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ بَعْضِ الْفُقَهَاءِ , قَالَ: " مِنَ الصَّبْرِ أَنْ لَا تُحَدِّثَ بِمُصِيبَتِكَ , وَلَا وَجَعِكَ , وَلَا تُزَكِّي نَفْسَكَ "

9589- Süfyân'ın bildirdiğine göre fakihlerden bir kişi: "Başına gelen musibetten ve sana acı veren bir şeyden bahsetmemen, nefsini de temize çıkarmaman sabırdandır" demiştir. [4]

٩٥٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو بَكْرٍ , نَا الْمُثَنَّى بْنُ مُعَاذٍ , نَا أَبِي , عَنِ ابْنِ عَوْنٍ , قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ , " إِذَا اشْتَكَى لَمْ يَكَدْ يَشْكُو ذَاكَ إِلَى أَحَدٍ " , قَالَ: " وَرُبَّمَا اطَّلَعَ عَلَى الشَّيْءِ قَالَ "

9590- İbn Avn der ki: "Muhammed b. Sîrîn rahatsız olduğu zaman bu hastalığından kimseye bahsetmezdi. Bazen de sadece bilgi vermek için dile getirirdi."[5]

---

[1] İsnâdı hasendir. Yahya b. Maîn, *Târih* (2/251, 252).

[2] Adiyât Sur. 6

[3] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (222) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/278) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/603).

[4] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (223).

[5] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (182).

٩٥٩١ - وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , نَا الْمُثَنَّى بْنُ مُعَاذٍ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كُلْثُومٍ , قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى الْحَسَنِ وَهُوَ يَشْتَكِي ضِرْسَهُ وَهُوَ يَقُولُ: " ﴿مَسَّنِيَ الضُّرُّ , وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ "

9591- Rabî' b. Külsûm der ki: Dişi ağrıyan Hasan(-ı Basrî)'nen yanına girdik. O: *"Başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin"*[1] diyordu.[2]

٩٥٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ , حَدَّثَنِي النَّضْرُ بْنُ عِيسَى بْنِ يَحْيَى , قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِأَبِي عَبْدِ اللهِ السَّاجِيُّ وَأَنَا أَسْمَعُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ , الرَّاضِي يَسْأَلُ؟ قَالَ: " يُعَرِّضُ " , قَالَ: مِثْلُ أَيِّ شَيْءٍ؟ قَالَ: " مِثْلُ قَوْلِ أَيُّوبَ ﴿مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ [الأنبياء: ٨٣] "

9592- Nadr b. İsa b. Yahya der ki: Bir adam, Ebû Abdillah es-Sâcî'ye şöyle dedi ve ben onu işitiyordum: "Ey Ebû Abdillah! (Üzerindeki hastalık veya sıkıntıya) razı olan kişi (bunun üzerinden giderilmesini) ister mi?" dedi. Ebû Abdillah: "Durumunu arz eder" deyince, adam: "Mesela ne gibi?" deyince, Ebû Abdillah: "Hz. Eyyûb'un: *«Başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin»*[3] demesi gibi" karşılığını verdi.[4]

٩٥٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ , قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , يَقُولُ: " دُعَاءُ الْأَنْبِيَاءِ تَعْرِيضٌ ﴿رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾. ﴿إِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾. ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ "

9593- Ali b. Assâm der ki: Peygamberlerin duası: *"Rabbim! Doğrusu*

---

[1] Enbiyâ Sur. 83

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Enbiyâ Sur. 83

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (10/310).

bana indireceğin hayra muhtacım"[1], *"Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen, ben ziyana uğrayanlardan olurum!"*[2], *"Senden başka tanrı yoktur, Sen münezzehsin, doğrusu ben haksızlık edenlerdenim"*[3] şeklindedir.[4]

٩٥٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ الْإِسْفَرَايِينِيُّ , أَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ , حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ طَلْحَةَ , نَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ , عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ , أَنَّهُ قَالَ: " طُوبَى لِمَنْ أَمْسَى جَائِعًا , وَأَصْبَحَ جَائِعًا , وَهُوَ عَنِ اللهِ رَاضٍ "

9594- Muhammed b. Vâsi': "Allah'tan razı olmuş bir şekilde aç olarak akşamlayan ve aç olarak sabahlayan kimseye ne mutlu!" demiştir.[5]

٩٥٩٥ - سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللهِ بْنِ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْوَرَّاقَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ الْمِصْرِيَّ , يَقُولُ: " لَيْسَ الْعَجَبُ مِمَّنِ ابْتُلِيَ فَصَبَرَ , وَإِنَّمَا الْعَجَبُ مِمَّنِ ابْتُلِيَ فَرَضِيَ "

9595- Yûsuf b. el-Hüseyn der ki: Zünnûn el-Mısrî'nin: "Şaşılacak şey bir musibete maruz kalıp da sabretmek değildir. Şaşılacak şey bir musibete maruz kalıp da ona razı olmaktır" dediğini işittim.[6]

٩٥٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَامِدٍ أَحْمَدَ بْنَ يُوسُفَ الْأَشْقَرَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ حَمْدُونَ الْقَاضِي , يَقُولُ: قُلْتُ لِأَبِي حَفْصٍ الْكَبِيرِ: مَنِ الْمُرِيدُ؟ قَالَ: " مَنْ لَمْ يُجْرِ الْعُتْبَةَ , لَا يُسَمَّى مَرِيدًا " قُلْتُ: وَمَا الْعُتْبَةُ؟ , قَالَ: " يَجِدُ فِي الْمَنْعِ الْعَطَاءِ , وَيَخَافُ فِي الْعَطَاءِ مِنَ الْبُعْدِ , وَيَذْكُرُ الْحَقَّ فِي خِفَاءِ الْخَلْقِ , وَيَجِدُ لَذَّةَ السُّرُورِ فِي الْمِحْنَةِ "

---

[1] Kasas Sur. 24

[2] Hûd Sur. 47

[3] Enbiyâ Sur. 87

[4] İsnâdı ceyyiddir.

[5] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır.

[6] İsnâdı ceyyiddir.

9596- Ebû Hâmid Ahmed b. Yûsuf el-Aşkar der ki: Muhammed b. Hamdûn el-Kâdî'nin, Ebû Hafs el-Kebîr'e: "Mürid kişi kimdir?" dediğini işittim. Bunun üzerine o: "Utbe'yi geçmeyen kimse mürid sayılmaz" deyince: "Utbe nedir?" diye sordu. Ebû Hafs el-Kebîr: "Varlığı yoklukta bilen, zenginlikle uzaklaşmaktan korkan, Allah'ı insanların bulunmadığı yerde zikreden ve lezzetin tadını sıkıntılarda bulandır" karşılığını verdi.[1]

٩٥٩٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا مُسْلِمٌ الْحَرَّانِيُّ , نَا مِسْكِينُ بْنُ بُكَيْرٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُهَاجِرٍ , عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ , قَالَ: " لَيْسَتِ الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا بِتَحْرِيمِ الْحَلَالِ وَلَا إِضَاعَةِ الْمَالِ , وَلَكِنِ الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا أَنْ تَكُونَ بِمَا فِي يَدِ اللهِ أَوْثَقَ مِنْكَ مِمَّا فِي يَدَيْكَ , وَأَنْ يَكُونَ حَالُكَ فِي الْمُصِيبَةِ وَحَالُكَ إِذَا لَمْ تُصَبْ بِهَا سَوَاءً , وَأَنْ يَكُونَ ذَامُّكَ وَمَادِحُكَ فِي الْحَقِّ سَوَاءً "

9597- Yûnus b. Meysere der ki: "Dünyada zahidlik, ne helal olan bir şeyi haram kılmakla,ne de malı zayi etmekledir. Dünyada zahidlik, Allah katında olan nimetlere kendi elinde olandan daha fazla güvenmendir. Musibete maruz kalma ve kalmama durumunda halinin bir olmasıdır. Hak uğruna seni kınayanla öven kimsenin bir olmasıdır."[2]

٩٥٩٨ - قَالَ الشَّيْخُ: وَقَدْ رُوِيَ هَذَا عَنْ عَمْرِو بْنِ وَاقِدٍ , عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ , عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ , عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " وَأَنْ تَكُونَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيبَةِ إِذَا أُصِبْتَ بِهَا أَرْغَبَ مِنْكَ لَوْ أَنَّهَا أُبْقِيَتْ لَكَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ طَاهِرٍ الصُّوفِيُّ , نَا أَبُو نُعَيْمٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَدِيٍّ , نَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصُّورِيُّ , نَا عَمْرٌو فَذَكَرَهُ

9598- Beyhakî der ki: Amr b. Vâkıd bunu Yûnus b. Meysere kanalıyla Ebû İdrîs'ten, o da Ebu'Derdâ'dan, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir musibete maruz kaldığın zaman onun sevabını ümid ederek o musibetten kurtulmaktan fazla sürekli o musibetin üzerinde kalmasını istemendir"* şeklinde

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir.

rivayet etmiştir.[1]

٩٥٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا مُسَدَّدٌ , نَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ , نَا أَبُو رَجَاءٍ , عَنِ الْحَسَنِ , فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا﴾ [الفرقان: ٢٠] قَالَ: " يَقُولُ الْفَقِيرُ: لَوْ شَاءَ اللهُ لَجَعَلَنِي غَنِيًّا مِثْلَ فُلَانٍ. وَيَقُولُ السَّقِيمُ: لَوْ شَاءَ اللهُ لَجَعَلَنِي صَحِيحًا مِثْلَ فُلَانٍ. يَقُولُ الْأَعْمَى: لَوْ شَاءَ اللهُ لَجَعَلَنِي بَصِيرًا مِثْلَ فُلَانٍ "

9599- Ebû Recâ bildiriyor: Hasan(-ı Basrî): *"Sizi birbiriniz için imtihan aracı kıldık"*[2] buyruğunu açıklarken şöyle dedi: Fakir kişi: "Allah dileseydi beni de filan kişi gibi zengin kılardı" der. Hasta kişi: "Allah dileseydi beni de filan kişi gibi sağlıklı kılardı" der. Âmâ olan kişi ise: "Allah dileseydi beni de filan kişi gibi gören biri kılardı" der.[3]

٩٦٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ الْكَاذِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ , حَدَّثَنِي أَبِي , نَا عَبْدُ الصَّمَدِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ الْمُزَنِيُّ , عَنِ الْحَسَنِ , قَالَ: " إِنَّ هَذَا الْحَقَّ جَهَدَ النَّاسَ وَحَالَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ شَهَوَاتِهِمْ , وَإِنَّمَا صَبَرَ عَلَى هَذَا الْحَقِّ مَنْ عَرَفَ فَضْلَهُ وَرَجَا عَاقِبَتَهُ , إِنَّ مِنَ النَّاسِ نَاسًا قَرَءُوا الْقُرْآنَ لَا يَعْلَمُونَ سُنَّتَهُ , وَإِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْقُرْآنِ مَنِ أَتْبَعَهُ بِعَمَلِهِ , وَإِنْ كَانُوا لَا يَقْرَءُوهُ , إِنَّكَ لَتَعْرِفُ النَّاسَ مَا كَانُوا فِي عَافِيَةٍ , فَإِذَا نَزَلَ بَلَاءٌ صَارَ النَّاسُ إِلَى حَقَائِقِهِمْ , صَارَ الْمُؤْمِنُ إِلَى إِيمَانِهِ , وَالْمُنَافِقُ إِلَى نِفَاقِهِ "

9600- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Bu hakikat insanları yorgun bıraktı ve şehvetleri ile arasını ayırdı. Bu hakikate sabreden kimse, bunun fazlını bilen ve akıbetini arzu edendir. İnsanlardan bazıları Kur'ân'ı okumakta ve sünnetini bilmemektedir. Kur'ân'da en fazla hak sahibi olanlar onu okumasalar bile onunla amel edenlerdir. Sen insanları afiyetli oldukları zamanda bilmektesin. Oysa bir musibete maruz kaldıklarında hakikatlerine

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Tirmizî 4/571 (2340) ve İbn Mâce 2/1373 (4100).

[2] Furkân Sûr. 20

[3] İsnâdı ceyyiddir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (18/194) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/243).

giderler. Mümin kişi imanına, münafık kişi de nifağı üzerinde gider."[1]

٩٦٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَعْقُوبَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَهْلٍ , قَالَ: سَمِعْتُ حَاتِمًا الْأَصَمَّ , يَقُولُ: قَالَ شَقِيقٌ: " مَنْ شَكَا مُصِيبَةً نَزَلَتْ بِهِ إِلَى غَيْرِ اللهِ لَمْ يَجِدْ فِي قَلْبِهِ لِطَاعَةِ اللهِ حَلَاوَةً أَبَدًا "

9601- Şakîk der ki: "Kendisine inen musibeti Allah'tan başkasına şikayette bulunan kimse kalbinde Allah'a itaatin tatlılığını asla bulamaz."[2]

٩٦٠٢ - حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّرَّاجُ , وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , قَالَا: نَا الْإِمَامُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا أَبُو بَكْرٍ الْأَنْبَارِيُّ , نَا أَبُو عِيسَى الْخُتُلِّيُّ , نَا أَبُو يَعْلَى , نَا الْأَصْمَعِيُّ , قَالَ: نَظَرَ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ إِلَى رَجُلٍ يَشْكُو , فَقَالَ: " يَا هَذَا , تَشْكُو مَنْ يَرْحَمُكَ إِلَى مَنْ لَا يَرْحَمُكَ "

9602- Asmaî der ki: Fudayl b. İyâd, (bir sıkıntısından dolayı) şikayette bulunan bir adama bakıp: "Ey filan! Sana merhamet edeni sana merhamet etmeyen kimseye mi şikayet ediyorsun" dedi.[3]

٩٦٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو , قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ , يَقُولُ: " الصَّبْرُ الْجَمِيلُ الَّذِي لَا شَكْوَى فِيهِ إِلَى النَّاسِ "

9603- Hasan b. Amr der ki: Bişr b. el-Hâris'in: "Güzel sabır, hakkında insanlara şikayette bulunulmayandır" dediğini işittim.[4]

٩٦٠٤ - قَالَ: وَسَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يَحْتَمِلِ الغم وَالْأَذَى لَمْ يَدْخُلْ فِيمَا يُحِبُّ "

9604- Hasan b. Amr der ki: Bişr b. el-Hâris'in: "Üzüntü ve eziyetlere

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı hasendir.

[4] İsnâdı sahihtir. Sülemî, *Tabakât es-Sufiyye* (sh. 43).

tahammül gösteremeyen kimse, sevdiği şeye erişemez" dediğini işittim.[1]

٩٦٠٥ - قَالَ: وَسَمِعْتُ بِشْرًا , يَقُولُ: " إِذَا أَحَبَّ اللهُ أَنْ يُتْحِفَ الْعَبْدَ سَلَّطَ عَلَيْهِ مَنْ يُؤْذِيهِ "

قَالَ: وَقَالَ سُفْيَانُ: " لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُؤْذَى "

9605- Hasan b. Amr der ki: Bişr b. el-Hâris'in: "Allah bir kula hediye vermek istediği zaman, o kula eziyet edecek birini musallat eder" dediğini işittim.[2]

Süfyân ise: "Eziyet görmeyen kimsede bir hayır yoktur" demiştir.

٩٦٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرٍ الْأَدَمِيَّ , بِبَغْدَادَ , يَقُولُ: نَا أَبُو الْعَيْنَاءِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خُبَيْقٍ , نَا يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٌ , قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ , يَقُولُ: " مَا أَصَابَ إِبْلِيسُ مِنْ أَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي مَرَضِهِ إِلَّا الْأَنِينَ ". ثُمَّ قَالَ سُفْيَانُ: " لَمْ يَفْقَهْ عِنْدَنَا مَنْ لَمْ يَعُدَّ الْبَلَاءَ نِعْمَةً , وَالرَّخَاءَ مُصِيبَةً "

9606- Yûsuf b. Esbât der ki: Süfyân es-Sevrî'nin: "İblis, Hz. Eyyûb'dan inlemesinden başka bir kazanç elde etmemiştir" dediğini işittim. Sonra da: "Bize göre musibeti nimet ve rahatlığı musibet saymayan kimse fakih (=dinde derin anlayış sahibi) olamaz" dedi.[3]

٩٦٠٧ - سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الْفَارِسِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ فَاتِكٍ , يَقُولُ: قَالَ رُوَيْمٌ: " الصَّبْرُ تَرْكُ الشَّكْوَى " قَالَ: وَقَالَ رُوَيْمٌ: " الرِّضَا اسْتِلْذَاذُ الْبَلْوَى "

9607- İbrâhim b. Fâtik'in bildirdiğine göre Ruveym: "Sabır, şikayet etmeyi terk etmektir" dedi. Sonra da: "Razı olmak, musibetlerden lezzet almaktır" dedi.[4]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Asâkir, *Tehzîb Târih Dimaşk el-Kebîr* (3/241).

[2] İsnâdı ceyyiddir. İbn Asâkir, *Tehzîb Târih Dimaşk el-Kebîr* (3/239).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/48).

[4] İsnâdı ceyyiddir. Sülemî, *Tabakât es-Sufiyye* (sh. 183) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (10/301).

٩٦٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سَعِيدٍ , يَقُولُ: " الشَّاكِرُ مَنْ يَشْكُرُ عَلَى النَّعْمَاءِ , وَالشَّكُورُ مَنْ يَشْكُرُ عَلَى الْبَلَاءِ ". قَالَ: وَقَالَ: " الشَّاكِرُ مَنْ يَشْكُرُ عَلَى النَّعْمَاءِ , وَالشَّكُورُ مَنْ يَتَلَذَّذُ بِالْبَلَاءِ "

9608- Muhammed b. Abdillah der ki: Muhammed b. Saîd'in: "Şükreden, verilen nimetlerden dolayı şükreden kimsedir. Esas şükreden ise musibetlere şükreden kimsedir" dediğini işittim. Yine: "Şükreden, verilen nimetlerden dolayı şükreden kimsedir. Esas şükreden ise musibetlerden lezzet alandır" dedi.[1]

٩٦٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْعَطَّارُ , نَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ السَّرَّاجَ , قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ السَّرِيِّ السَّقَطِيَّ , يَقُولُ: مَرِضَ أَبُو الْمُغِيرَةِ الْقَاصُّ وَوَقَعَ فِي بَطْنِهِ الْأَكَلَةُ , فَبَعَثَ إِلَى أَبِي بِالسَّلَامِ , فَقَالَ أَبِي: " اقْرَأْ عَلَيْهِ السَّلَامَ " , وَقَالَ لَهُ: " لَيْسَ مَنْ حَمِدَ اللهَ عَلَى سَيْلَانِ الصَّدِيدِ كَمَنْ حَمِدَهُ عَلَى أَكْلِ الثَّرِيدِ ".

9609- İbrâhîm b. es-Serî es-Sakatî der ki: Ebu'l-Muğîre el-Kâss hastalanmış ve karnında yaralar oluşmuştu. Ebu'l-Muğîre, babama selam gönderip durumunu bildirince, babam da şöyle dedi: "Sen de ona selamımı ilet ve ona: «İrinleri akan kişinin Allah'a hamd etmesi, tirit yiyip de Allah'a hamd eden kimse gibi değildir» de" dedi.[2]

Beyhakî der ki: "Bir sonraki rivayet de kişinin âhirette kavuşacağı rahatlıktan dolayı musibetlerden lezzet alması konusundadır."

٩٦١٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَاجِيَةَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عِيسَى بْنِ مَاسَرْجِسَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أَنَا مَعْمَرٌ , أَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَنَسٍ , أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ , يَقُولُ: " لَمَّا طُعِنَ حَرَامُ بْنُ مِلْحَانَ , وَكَانَ خَالُهُ يَوْمَ بِئْرِ مَعُونَةَ فَقَالَ بِالدَّمِ هَكَذَا فَنَضَحَهُ عَلَى وَجْهِهِ وَرَأْسِهِ , ثُمَّ قَالَ: فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ حَيَّانَ بْنِ مُوسَى , عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

9610- Enes b. Mâlik der ki: Harâm b. Milhân (ki Enes'in dayısıdır) Bi'r-i Maûna olayında yaralandığı zaman vücudundan akan kanı yüzüne ve başına sürerek: "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki kazandım" demiştir.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Hayyân b. Mûsa kanalıyla İbnu'l-Mübârek'ten rivayet etti.[2]

٩٦١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْعَدْلُ , نَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ , نَا أَبِي , نَا شُعْبَةُ , حَدَّثَنِي شَيْخٌ , عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ , قَالَ: " أُحِبُّ الْفَقْرَ تَوَاضُعًا لِرَبِّي , وَأُحِبُّ الْمَوْتَ اشْتِيَاقًا إِلَى رَبِّي , وَأُحِبُّ الْمَرَضَ كَفَّارَةً لِخَطِيئَتِي "

9611- Ebu'd-Derdâ der ki: "Rabbime karşı alçak gönüllü olmak için fakirliği severim. Rabbime olan iştiyakımdan dolayı ölümü severim. Günahlarıma kefâret olacağı için de hastalığı severim."[3]

٩٦١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , نَا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ , عَنْ أَبِيهِ , أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ , قَامَ فِي الْجَيْشِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ حِينَ وَقَعَ الْوَبَاءُ , فَقَالَ لِلنَّاسِ: " هَذِهِ رَحْمَةُ رَبِّكُمْ , وَدَعْوَةُ نَبِيِّكُمْ ﷺ , وَكِفْتُ الصَّالِحِينَ قِبَلَكُمْ ". ثُمَّ قَالَ مُعَاذٌ وَهُوَ يَخْطُبُ: " اللهُمَّ ادْخِلْ عَلَى آلِ مُعَاذٍ نَصِيبَهُمُ الْأَوْفَى مِنْ هَذِهِ الرَّحْمَةِ " فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أُتِيَ فَقِيلَ لَهُ: قَدْ طُعِنَ ابْنُكَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ , فَلَمَّا رَأَى أَبَاهُ مُعَاذًا قَالَ: يَقُولُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: " يَا أَبَتِ ﴿الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ [البقرة: ١٤٧] " قَالَ: يَقُولُ: ﴿سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللهُ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾ [الصافات: ١٠٢] قَالَ: فَمَاتَ مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ آلُ مُعَاذٍ كُلُّهُمْ , ثُمَّ هُوَ كَانَ آخِرَهُمْ

9612- Osmân b. Atâ, babasından bildiriyor: Vebâ salgını baş gösterip te kendisi de yakalandığında Muâz b. Cebel, kalkıp komutanı olduğu orduya: "Bu, Rabbinizin bir rahmeti, Peygamberinizin de (sallallahu aleyhi vesellem) bir

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ancak mevkûf bir hadistir.

[2] Buhârî, *meğâzî* (5/43).

[3] İsnâdmda meçhul bir hoca vardır. Ebû Dâvud, *Zühd* (233).

duasıdır. Sizden önce birçok salih kişilerin de başına gelmiştir" dedi. Sonra Muâz hutbe verirken: "Allahım! Muâz'ın ailesine bu rahmetten daha iyi olan nasiplerini ver" dedi. Bu sırada biri geldi ve: "Oğlun Abdurrahman yaralandı" dedi. Abdurrahman, babası Muâz'ı görünce: "Babacığım! *"Gerçek Rabb'indendir, sakın şüphelenenlerden olma"*[1] dedi. Bunun üzerine Muâz: *"İnşallah beni sabredenlerden bulursun"*[2] dedi. Sonra Cuma gününden diğer Cuma gününe kadar Muâz'ın bütün ailesi öldü. En son olarak da kendisi öldü.[3]

٩٦١٣ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَحْيَى , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , نَا ابْنُ لَهِيعَةَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ عروة بْنِ الزُّبَيْرِ , أَنَّ وَجَعَ عَمْوَاسٍ كَانَ مُعَافًى مِنْهُ أَبُو عُبَيْدِ بْنِ الْجَرَّاحِ وَأَهْلُهُ , فَقَالَ: " اللهُمَّ نَصِيبَكَ فِي آلِ أَبِي عُبَيْدَةَ. قَالَ: فَخَرَجَتْ بِأَبِي عُبَيْدَةَ فِي خنصرِهِ بَثْرَةٌ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا فَقِيلَ: " إِنَّهَا لَيْسَتْ بِشَيْءٍ " فَقَالَ: " إِنِّي أَرْجُو أَنْ يُبَارِكَ اللهُ فِيهَا , فَإِنَّهُ إِذَا بَارَكَ فِي الْقَلِيلِ كَانَ كَثِيرًا "

وَقَدْ رُوِّينَا هَذَا الْمَعْنَى فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ , وَهُوَ أَنَّهُ أَخْبَرَ فِيمَا رَوَى عَنْهُ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ , مَا سَمِعْتُهُ يَذْكُرُ فِي قُدُومِهِمُ الشَّامَ وَخُرُوجِ ذَلِكَ بِهِمْ , ثُمَّ قَالَ: " اللهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا فَارْزُقْ مُعَاذًا وَآلَ مُعَاذٍ مِنْ ذَلِكَ الْحَظَّ الْأَوْفَى ". قَالَ: فَطَعَنَ فِي السَّبَّابَةِ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَهُوَ يَقُولُ: " اللهُمَّ بَارِكْ فِيهَا فَإِنَّكَ إِذَا بَارَكْتَ فِي الصَّغِيرِ كَانَ كَبِيرًا "

9613- Urve b. ez-Zübeyr bildiriyor: Amvâs veba salgınında Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ve ailesi yeni kurtulmuştu. O: "Allahım! Ebû Ubeyde'nin ailesinden nasibini al (onları imtihan et)" dedi. Sonra Ebû Ubeyde'nin serçe parmağında bir sivilce çıktı. Ebû Ubeyde ona bakmaya başlayınca, kendisine: "Önemli bir şey değildir" denildi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde: "Allah'ın onu bereketli kılmasını temenni ederim. Çünkü Allah az olan bir

---

[1] Bakara Sur. 147

[2] Saffât Sur. 102

[3] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (3/271) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/240).

şeyi bereketli kıldığı zaman çoğalır" karşılığını verdi.[1]

Delâil en-Nübüvve'de de zikrettiğimiz gibi bize bildirildiğine göre Muâz b. Cebel, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellam) naklen böylesi bir hadis nakletmiştir. Sonradan Şam'a gidip bu hastalık (veba) baş gösterince: "Allahım! Bunu (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu yöndeki sözünü) işittiğimi biliyorsan Muâz'a ve Muâz'ın ailesine bu hastalıktan nasiplerini ver" diye dua etti. Sonra işaret parmağına bu hastalığın düştüğünü görünce, parmağına bakıp: "Allahım! Bunu bereketli kıl. Zira sen küçük bir şeyi bereketli kıldığın zaman o küçük şey büyür" demeye başladı.[2]

٩٦١٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , عَنْ مَعْمَرٍ , عَنْ قَتَادَةَ , قَالَ: وَقَعَ طَاعُونٌ بِالشَّامِ فِي عَهْدِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَتَّى كَانَ الرَّجُلُ لَا يَرْفَعُ إِلَيْهِ سَاقَيْهِ , فَقَامَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ وَهُوَ أَمِيرٌ بِالشَّامِ يَوْمَئِذٍ فَقَالَ: " تَفَرَّقُوا مِنْ هَذَا الرِّجْزِ فِي هَذِهِ الْجِبَالِ , وَهَذِهِ الْبَرِّيَّةِ ". فَقَالَ شُرَحْبِيلُ بْنُ حَسَنَةَ: " بَلْ رَحْمَةُ رَبِّكُمْ , وَدَعْوَةُ نَبِيِّكُمْ , وَمَوْتَةُ الصَّالِحِينَ قِبَلَكُمْ , لَقَدْ أَسْلَمْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ , وَإِنَّ هَذَا لَأَضَلُّ مِنْ حِمَارِ أَهْلِهِ ". قَالَ: فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ: وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ: " اللهُمَّ أَدْخِلْ عَلَى آلِ مُعَاذٍ نَصِيبَهُمْ مِنْ هَذَا الْبَلَاءِ " قَالَ: فَطُعِنَتْ لَهُ امْرَأَتَانِ فَمَاتَتَا حَتَّى طُعِنَ لَهُ ابْنٌ فَدَخَلَ عَلَيْهِ , فَقَالَ: ﴿الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ [آل عمران: ٦٠] قَالَ: ﴿سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللهُ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾ [الصافات: ١٠٢] قَالَ: ثُمَّ مَاتَ ابْنُهُ ذَلِكَ فَدَفَنَهُ , قَالَ: ثُمَّ طُعِنَ مُعَاذٌ , فَجَعَلَ يُغْشَى عَلَيْهِ فَإِذَا أَفَاقَ قَالَ: " رَبِّ عُمَّنِي عَمَّتَكَ فَوَعِزَّتِكَ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ أَنِّي أُحِبُّكَ " , قَالَ: ثُمَّ يُغْشَى عَلَيْهِ , فَإِذَا أَفَاقَ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ

9614- Katâde der ki: Hz. Ömer'in hilafeti döneminde Şam'da veba salgını baş gösterdi. Hatta kişi ayakları üzerinde duramaz olmuştu. Dönemin Şam valisi Amr b. el-Âs: "Bu beladan kaçıp şu dağlara ve vadilere doğru dağılın"

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İbn Hibbân, *Sahîh* (727), Beyhakî, *Delâil en-Nübüvve* (6/384) ve Ahmed, *Müsned* (4/196).

deyince, Şurahbîl b. Hasene: "Bela değil, aksine Rabbinizin rahmeti, Peygamber'inizin (sallallahu alayhi vesellem) duası ve sizden önceki salih insanların ölüm şeklidir. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Müslüman olduğumda bu adam (Amr), ailesinin eşeğinden bile daha şaşkındı" karşılığını verdi. Muâz, Şurahbîl'in böyle dediğini duyunca: "Allahım! Muâz'ın ailesine de bu beladan nasibini ver!" dedi. Bunun üzerine Muâz'ın iki hanımı vebâya yakalanıp öldüler. Sonra oğullarından biri vebâya yakalandı. Oğlunun yanına girince oğlu: *"Gerçek olan Rabbinden gelendir. O halde sakın şüphe edenlerden olma"*[1] dedi. Kendisi de: *"İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın"*[2] karşılığını verdi. Daha sonra da oğlu ölünce onu defnetti.

Sonrasında Muâz da vebâya yakalandı. Bu hastalıktan dolayı da ara sıra bayılıyordu. Bayılıp kendine geldikten sonra: "Allahım! Bu bela üzerimden eksik olmasın! Ancak izzetine yemin olsun sen de biliyorsun ki seni seviyorum!" derdi. Sonra yine bayılırdı. Kendine geldiği zaman yine aynı şeyi söylerdi.[3]

٩٦١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى , عَنْ عِيسَى , عَنِ الشَّعْبِيِّ , عَنْ حُذَيْفَةَ , قَالَ: " كُنْتُمْ تَسْأَلُونَ عَنِ الرَّخَاءِ , وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشِّدَّةِ , وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي وَمَا مِنْ يَوْمٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ يَوْمٍ شَكَى لِي فِيهِ أَهْلِي الْحَاجَةِ , إِنَّ اللهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا ابْتَلَاهُ , يَا مَوْتُ عِظْ عَظَتَكَ , وسد سدك أبا قَلْبِي إِلَّا حُبَّكَ "

9615- Huzeyfe dedi ki: "Sizler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) rahatlık konusunda soru sorardınız. Ben ise zorluklar konusunda sorardım. Benim için ailemin ihtiyaçtan dolayı yakındıkları günden daha sevimli bir gün yoktur. Allah bir kulunu sevdiği zaman ona musibetler verir. O zaman ey

---

[1] Bakara Sur. 147

[2] Sâffât Sur. 102

[3] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/149, 150 (20164) ve Ahmed, *Müsned* (4/195, 196).

ölüm! Dersini ver ve elinden geleni yap! Kalbim seni sevmekten başkasını yapmayacak."[1]

٩٦١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الزَّوْزَنِيُّ الْأَدِيبُ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْقَاسِمِ النَّحْوِيُّ الْأَدِيبُ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَزْرَةَ الْهَرَوِيَّ , يَذْكُرُ بِإِسْنَادٍ لَهُ. عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ , قَالَ: مَا سَمِعْتُ بَعْدَ كَلَامِ رَسُولِ اللهِ ﷺ , أَحْسَنَ مِنْ كَلَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَيْثُ يَقُولُ:" إِنَّ لِلنَّكَبَاتِ نِهَايَاتٍ لَا بُدَّ لِأَحَدٍ إِذَا نُكِبَ مِنْ أَنْ يَنْتَهِيَ إِلَيْهَا , فَيَنْبَغِي لِلْعَاقِلِ إِذَا أَصَابَتْهُ نَكْبَةٌ أَنْ يَنَامَ لَهَا حَتَّى تَنْقَضِيَ مُدَّتُهَا , فَإِنَّ فِي دَفْعِهَا قَبْلَ انْقِضَاءِ مُدَّتِهَا زِيَادَةٌ فِي مَكْرُوهِهَا". قَالَ الْأَحْنَفُ: وَفِي مِثْلِهِ يَقُولُ الْقَائِلُ:

الدَّهْرُ يَخْنُقُ أَحْيَانًا قِلَادَتَهُ ... فَاصْبِرْ عَلَيْهِ وَلَا تَجْزَعْ وَلَا تَثِبِ

حَتَّى يُفَرِّجَهَا فِي حَالِ مُدَّتِهَا ... فَقَدْ يُزِيدُ اختناق كُلُّ مُضْطَرِبِ

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْقَاسِمِ لِأَبِي تَمَامٍ:

وَمَنْ لَمْ يُسَلِّمْ لِلنَّوَائِبِ أَصْبَحَتْ ... خَلَائِقُهُ جَمْعًا عَلَيْهِ نَوَائِبَا

9616- Ahnef b. Kays anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerinden sonra müminlerin emîri Ali'nin sözlerinden daha güzel sözler işitmedim. O şöyle demekteydi: "Musibetlerin (de) bir nihayeti vardır. Kişi bir musibete uğradığı zaman mutlaka onun sonuna erişecektir. Akıllı kişi, musibete uğradığı zaman, zamanı geçene kadar beklemesi gerekir. Çünkü zamanı gelmeden onu def etmeye çalışmakta daha fazla rahatsızlık vardır."

Ahnef der ki: Bu konuda şair şöyle der:

"Zamanın sıkıntıları bazen kişiyi boğar
Böylesi bir durumda sabret ve çırpınma,
Ta ki zamanı gelip de gidinceye kadar bekle
Zira kişi çırpındıkça sıkıntısı daha da artar."

Ali b. Kâsım, Ebû Temmâm'a şu dizeleri okudu:

---

[1] İsnâdı hasendir.

"Musibete teslim olup sabretmeyen kimsenin

Bütün hayatı kendisi için artık musibet olur."[1]

٩٦١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الصقرِ أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الْكَاتِبُ بِهَمَذَانَ , نَا الْمُبَرِّدُ , قَالَ لِيَ الْجَاحِظُ: أَتَعْرِفُ مِثْلَ قَوْلِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْقَاسِمِ:

وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُوَطِّنُ نَفْسَهُ عَلَى نَائِبَاتِ الدَّهْرِ حِينَ يَنُوب

فَقُلْتُ: قَوْلَ كَثِيرٍ وَمِنْهُ أَخَذَ:

فَقُلْتُ لَهَا يَا عَزُّ كُلُّ مُصِيبَةٍ إِذَا وُطِّنَتْ يوما لَهَا النَّفْسُ ذلَّتِ

قَالَ أَبُو الْعَبَّاسِ الْمُبَرِّدُ , وَيُرْوَى أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ لَمَّا سَمِعَ هَذَا قَالَ:" لَوْ قَالَهُ فِي صِفَةِ الْحَرْبِ كَانَ فِيهِ أَشْعَرَ النَّاسِ"

9617- Muberrid der ki: Câhiz bana: "İsmâîl'in şu dizeleri gibi bir beyît biliyor musun?" dedi ve şu beyti okudu:

"Zamanın musibetlerine maruz kaldığı zaman bir kişi

Hayırsız demektir nefsini o musibetlere alıştırmak olmazsa işi."

Ona şöyle dedim: "Evet! Kesîr'in şiirleri var ki, bir beyti şöyledir:

"Dedim ki: Ey Azze! Bil ki her bir musibet

İçime yerleştiği gün artık önemsiz gelir."

Ebu'l-Abbâs el-Muberrid der ki: Rivayete göre Abdulmelik b. Mervân bu beyti işittiği zaman: "Eğer bunu savaş konusunda söyleseydi insanların en büyük şairi olurdu" demiştir.[2]

٩٦١٨ - أَنْشَدَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دُوسَتْ لِنَفْسِهِ:

لَا تَبْغِ سِرَّكَ غَيْرَ قَلْبِكَ مَوْضِعًا فَالسِّرُّ بَيْنَ مُضَيَّعٍ وَمُبَاحِثِ

وَأَعِدَّ صَبْرَكَ لِلنَّوَائِبِ جُنَّةً فَالْمَرْءُ رَهْنُ مَصَائِبٍ وَحَوادِثِ

---

[1] İsnâdında Hâkim'in tanımadığım hocası vardır.

[2] İsnâdı zayıftır.

وَاسْمَحْ بِمَالِكَ فِي الْحُقُوقِ فَإِنَّمَا مَالُ الْبَخِيلِ لِحَادِثٍ أَوْ وَارِثِ
وَاحْرُثْ لِنَفْسِكَ حَرْثَ خَيْرٍ إِنَّهُ لَا يَحْصُدُ الْمَعْرُوفَ غَيْرُ الْحَارِثِ
لَا يَنْفَعُ التَّدْبِيرُ وَالْحَزْمُ امْرَأً حَتَّى يُعَزِّزُهُ الْقَضَاءُ بِثَالِثِ

9618- Ebû Sa'd Abdurrahman b. Muhammed b. Dûset kendine ait olan şu dizeleri okudu:

"Sırrını kalbinden başka kimseye verme
Çünkü sır, kaybeden ve arayan arasındadır
Musibetlere karşı sabrını kalkan eyle
Zira kişi musibetler ile belaların hedefidir.
Hak öderken malında müsamahada bulun
Zira cimrinin malı ya belanın, ya varisinindir.
Nefsin için hayırlı şeyler ekmeye bak
Zira iyiliği onu ekenden başka kimse biçemez."
İhtiyat ve sebat kişiye fayda vermez
Üçüncü olan takdir de desteklemedikçe."

٩٦١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنْشَدَنَا أَبُو الصقرِ أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الْكَاتِبُ بِهَمْدَانَ , أَنْشَدَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى التَّحْوِيُّ ثَعْلَبٌ:

هَوِّنْ عَلَيْكَ الْأَمْرَ صَفْحاتهُنْ فَقَلَّ مَا سَكَّنْتَ إِلَّا سَكَنْ
اقْبَلْ مِنَ الدَّهْرِ تَصَارِيفَهُ وَاقْنَعْ بِهِ إِنْ لَانَ أَوْ إِنْ خَشُنَ
كَمْ لَذَّةٍ قَدْ نِلْتَ فِي سَاعَةٍ ثُمَّ تَوَلَّتْ فَكَأَنْ لَمْ تَكُنْ
صُن كُلَّ مَا شِئْتَ فَإِنَّ الْبِلَى يَمْضِي بِمَا صُنْتَ وَمَا لَمْ تَصُنْ
إِنْ كُنْتَ بِالْأَيَّامِ مُسْتَأْنِسًا فَهَاتِ يَوْمًا وَاحِدًا لَمْ يَخُنْ

9619- Ahmed b. Yahya en-Nahvî Sa'leb şu şiiri okudu:

"Başına gelen musibeti önemseme, onu basit görmeye bak
Zira ne kadar sakin olursan sıkıntın o kadar rahat geçer.

Zaman her ne getirirse ona razı ol ve kabul etmeye bak
Musibetin hafifte olsa, ağır da olsa bilesin ki bu da geçer.
Bir saat içinde kaç lezzete eriştin sen
Sonra yok oldu sanki hiç yokmuş gibi.
Sen her dilediğini ve sevdiğini korusan da
Bela koruduğunu da, alır korumadığını da.
Eğer sen günleri kendine aşina kıldıysan
Bana, hainlik etmeyen bir gün göster gösterebilirsen."[1]

٩٦٢٠ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنْشَدَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى الشَّافِعِيُّ , أَنْشَدَنَا السَّكُونِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَصْرِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنَا عُمَرُ بْنُ مُدْرِكٍ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ:

اصْبِرْ عَلَى مَضَضِ الْإِدْلَاجِ بِالسَّحَرِ ... وَبِالرَّوَاحِ عَلَى الْحَاجَاتِ بِالْبُكَرِ
لَا يُعْجِزَنَّكَ وَلَا يُضْجِرْكَ مَطْلَبُهُ ... فَالْحِجَجُ تَتْلَفُ بَيْنَ الْعَجْزِ وَالضَّجَرِ
إِنِّي رَأَيْتُ وَفِي الْأَيَّامِ تَجْرِبَةٌ ... لِلصَّبْرِ عَاقِبَةٌ مَحْمُودَةُ الْأَثَرِ
فَقَلَّ مَنْ جَدَّ فِي شَيْءٍ يُطَالِبُهُ ... فَاسْتَصْحِبِ الصَّبْرَ إِلَّا فَازَ بِالظَّفَرِ

9620- Hasan b. Ali el-Basrî der ki: Ömer b. Mudrik, Ali b. Ebî Tâlib'in şu şiirini okudu:

"Sabret seher vaktinde yol almanm ezâsına
Sabret ihtiyaç içinde erken çıkmanın acısına.
İsteneni kazanmaya çalışmak seni zayıf düşürüp öfkelendirmesin
Bahanelerin acizlik ve öfke arasında yok olması gibi seni de bitirmesin.
Ben geçirdiğim bu günlerde güzel bir şey edindim
Sabrın sonunda güzel bir akıbet olduğunu öğrendim.
Bir şeyi elde etmek için gayretle çalışan çok az kimse vardır ki

[1] İsnâdı ceyyiddir.

Sabrı dost edindiğinde istediğini elde etmesin."[1]

٩٦٢١ - أَنْشَدَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , قَالَ: أَنْشَدَنَا الشَّيْخُ أَبُو بَكْرٍ الْقَفَّالُ الشَّاشِيُّ فَذَكَرَ بَيْتَيْنِ , ثُمَّ قَالَ:

وَأَحْسَنُ شَيْءٍ فِي النَّوَائِبِ إِنَّهَا إِذَا هِيَ نَابَتْ نَاوَبَتْ لَمْ تَدُمْ خُلُدَا

وَأَنْشَدَنِيهِ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنْشَدَنَا الْقَفَّالُ الشَّاشِيُّ فَذَكَرَهُ

9621- Ebû Nasr b. Katâde der ki: Şeyh Ebû Bekr el-Kaffâl e-Şâşî iki beyit zikrettikten sonra şu beyti okudu:

"Musibetlerde en güzel şey geçici olmasıdır

Geldiğinde gitmesi ve sürekli kalmamasıdır."

Ebû Abdirrahman es-Sülemî, Kaffâl eş-Şâşî kanalıyla aynısını aktardı.[2]

٩٦٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ الصُّوفِيُّ , يَقُولُ: أَنْشَدَنِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبِيكَنْدِيُّ:

خَلِيلِيَّ لَا وَاللهِ مَا مِنْ مُلِمَّةٍ تَدُومُ عَلَى حُرٍّ وَإِنْ هِيَ جَلَّتِ

فَكَمْ مِنْ كَرِيمٍ يُبْتَلَى بِنَوَائِبٍ فَصَابَرَهَا حَتَّى مَضَتْ فَاضْمَحَلَّتِ

9622- Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Bîkendî şu şiiri okudu:

"Dostum! Vallahi hiçbir bela kişinin üzerinde kaim değildir

Ne kadar büyük olursa olsun gidicidir, daim değildir.

Nice iyi kişi belalara maruz kalmış ve sabretmiş

Sabretmiş te sonunda belalar yok olup gitmiş."[3]

٩٦٢٣ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدَانَ الْكِرْمَانِيُّ رَحِمَهُ اللهُ , قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبُو الْفَتْحِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَاتِبُ لِنَفْسِهِ:

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır.

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

لَا بُدَّ لِلْإِنْسَانِ فِي ... دُنْيَاهُ مِنْ فَرَحٍ وَغَمْ
وَمِنَ التَّقَلُّبِ دَائِمًا ... فِي رَاحَةٍ أَوْ فِي أَلَمْ
فَإِذَا فَرِحْتَ بِرَاحَةٍ ... فَاشْكُرْ لِوَهَّابِ النِّعَمْ
وَافْزَعْ إِلَى الصَّبْرِ الْجَمِيلِ ... إِذَا أَذَى الْمُرِّ أَلَمْ

9623- Ebû Abdillah Muhammed b. İbrâhîm b. Abdân el-Kirmânî der ki: Ebu'l-Feth Ali b. Muhammed el-Kâtib bana şu şiirini okudu:

"İnsanın dünyasında keder de olur dert te
Rahatlık ve elem içinde halden hale girmekte
Bir şeyden dolayı sevinirsen eğer, şükret nimet verene
Bir musibet geldiğinde sabret, isyan etme başa gelene."[1]

٩٦٢٤ - سَمِعْتُ الشَّيْخَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيَّ , يَحْكِي , عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي ذُهْلٍ , أَنَّهُ حَكَى أَنَّ يَحْيَى بْنَ زَيْدٍ الْعَلَوِيُّ , حُمِلَ إِلَى بُخَارَى مُقَيَّدًا , وَنُعِيَ إِلَيْهِ وَالِدُهُ فَدَخَلَ بَعْضَ الشُّعَرَاءِ فَأَنْشَدَهُ قَصِيدَةً , فَقَالَ: دَعْ مَا تَقُولُ , وَاسْمَعْ مِنِّي مَا أَقُولُ فَأَنْشَأَ يَقُولُ:

إِنْ يَكُنْ نَالَكَ الزَّمَانُ بِبَلْوَى ... عَظُمَتْ شِدَّةٌ عَلَيْكَ وَجَلَّتِ
وَنِلْتَهَا فَذَارِعْ دَاهِيَاتٍ سُمَّتْ ... دُونَهَا النُّفُوسُ وَمَلَّتِ
فَاصْطَبِرْ وَانْتَظِرْ بُلُوغَ مَدَاهَا ... فَالرَّزَايَا إِذَا تَوَالَتْ تَوَلَّتِ

9624- Abdullah b. Ebî Zuhl bildiriyor: Yahya b. Zeyd el-Alevî tutsak olarak Buhâra'ya götürüldü. Bu sırada kendisine babasının öldüğü haberi verildi. Bunun üzerine bir şair yanına girdi ve ona bir kaside okudu. O da: "Dediğini bırak da benim okuyacağımı dinle" deyip şu şiiri okudu:

"Zaman başına bir musibet getirdiği zaman
Üzerine bir ağırlık çöker ve büyür
İnsanı sıkıp ve usandıran

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır.

Daha büyük musibetleri de gözle

Sonra sabret ve musibetlerin bitmesini bekle

Musibetler peş peşe geliyorsa artık gidiyor demektir.[1]

٩٦٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرَوَيْهِ الْمُذَكِّرُ بِمَرْوٍ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمَعْرُوفُ بِابْنِ ابْنَةِ الذُّهْلِيِّ , قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي الذَّارِعَ , يَقُولُ:" الطَّلَاقُ الثَّلَاثُ الْبَتُّ لَهُ لَازِمٌ". لَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ مَعْمَرَ بْنَ الْمُثَنَّى , يَقُولُ:" الطَّلَاقُ الثَّلَاثُ الْبَتُّ لَهُ لَازِمٌ". قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرِو بْنِ الْعَلَاءِ , يَقُولُ:" الطَّلَاقُ الثَّلَاثُ الْبَتُّ لَهُ لَازِمٌ , إِنْ كَانَتِ الْعَرَبُ قَالَتْ أَجْوَدَ مِنْ هَذِهِ الْأَرْبَعِ الْأَبْيَاتِ:

كُنْ لِلْمَكَارِهِ بِالْعَزَاءِ مُعَلِّقًا ... فَلَقَلَّ يَوْمٌ لَا تَرَى مَا تَكْرَهُ

فَلَرُبَّمَا اسْتُتِرَ الْفَتَى فَتَنَافَسَتْ ... فِيهِ الْعُيُونُ وَإِنَّهُ لَمُمَوَّهُ

وَلَرُبَّمَا خَزَنَ الْكَرِيمُ لِسَانَهُ ... حَذَرَ الْجَوَابِ وَإِنَّهُ لَمُفَوَّهُ

وَلَرُبَّمَا ابْتَسَمَ الْكَرِيمُ مِنَ الْأَذَى ... وَفُؤَادُهُ مِنْ حَرِّهِ يَتَأَوَّهُ

9625- Zühlî'nin kızının oğlu olarak bilinen Ahmed b. Muhammed b. Yahya bildiriyor: Dedem Zâri'nin: "Üç talâkla boşayanın karısı kesin bir şekilde boş olur" dediğini işittim. Ebû Ubeyde Ma'mer el-Müsennâ'nın da: "Üç talâkla boşayanın karısı kesin bir şekilde boş olur" dediğini işittim. Ebü Amr b. Alâ'nın da: "Üç talakla boşayanın karısı kesin bir şekilde boş olur" dediğini işittim. Araplar da şu dört dizeden daha güzelini söylemiş değildir:

"Musibete maruz kaldığında kendi kendini teselli et

İçinde sıkmtı görmediğin günler pek azdır

Kişi gizlendiği halde gözlerin onu takip ettiğini görürsün

Nice iyi kişiler vardır ki diline sahip olmuştur

Konuşkan olduğu halde cevap vermekten sakınır

Nice iyi kişiler eziyete karşı tebessüm etmektedir

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

Oysa içi yanmakta ve içten ah çekmektedir."[1]

٩٦٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ الثَّقَفِيُّ , قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: أَصَابَنِي هُمٌّ ضِقْتُ بِهِ ذَرْعًا فنمت فَرَأَيْتُ فِي مَنَامِي كَأَنَّ قَائِلًا يَقُولُ لِي:

كُنْ لِلْمَكَارِهِ بِالْعَزَاءِ مُقَطَّعًا فَلَقَلَّ يَوْمٌ لَا تَرَى مَا تَكْرَهُ

وَلَرُبَّمَا ابْتَسَمَ الْوَقُورُ مِنَ الْأَذَى وَضَمِيرُهُ مِنْ حَرِّهِ يَتَأَوَّهُ

قَالَ:" فَحَفِظْتُ الشِّعْرَ وَانْتَبَهْتُ وَأَنَا أُرَدِّدُهُ فَلَمْ أَلْبَثْ أَنْ فَرَّجَ اللهُ عَنِّي مَا كُنْتُ فِيهِ"

9626- Ebû Bekr es-Sekafî der ki: Bir adam bana şöyle anlattı: Bir sıkıntıya maruz kaldım ve içim daraldı. Uyuduğumda rüyamda bir kişinin bana sanki şöyle dediğini işittim:

"Musibete maruz kaldığında kendi kendini teselli et

İçinde sıkıntı görmediğin günler pek azdır.

Nice vakar sahibi eziyet içinde iken tebessüm etmektedir

Oysa içi yanmakta ve içten ah çekmektedir."

Bu beyitleri ezberledim ve onu tekrar ederken uyandım. Kısa bir zaman geçmişti ki Allah içinde bulunduğum bu sıkıntımı giderdi.[2]

٩٦٢٧ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ الْحَنْظَلِيُّ , قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ هِشَامٍ الذِّمَارِيُّ: أَثَارُوا قَبْرًا بِذِمَارَ فَوَجَدُوا حَجَرًا مَكْتُوبًا فِيهِ:

اصْبِرْ لِدَهْرٍ نَالَ مِنْـ ـكَ فَهَكَذَا مَضَتِ الدُّهُورُ

فَرَحٌ وَحُزْنٌ مَرَّةً لَا الْحُزْنُ دَامَ وَلَا السُّرُورُ

9627- Abdulmelik b. Hişâm ez-Zimârî bildiriyor: Zimâr'da bir mezar taşında şöyle bir yazı buldular:

"Sana sıkıntı veren zamana karşı sabret

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

Yıllar hep bu şekilde geçip gitmiştir.

Bazen hüzün, bazen de sevinçle geçer zaman

Ne hüzün uzun sürmüş, ne de sevinç devam etmiştir."[1]

٩٦٢٨ - وَفِيمَا قَرَأْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ , قَالَ: وَقَالَ الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ: الْبَلَاءُ إِذَا دَامَ أَلِفَهُ صَاحِبُهُ وأَنْشَدْتُ فِي مَعْنَاهُ:

تَعَوَّدْتُ مَسَّ الضُّرِّ حَتَّى أَلِفْتُهُ وَصَيَّرَنِي حُسْنُ الْعَزَاءِ إِلَى الصَّبْرِ

فَصَيَّرَنِي يَأْسِي مِنَ النَّاسِ رَاجِيًا بِسُرْعَةِ لُطْفِ اللهِ مِنْ حَيْثُ لَا أَدْرِي

9628- Hüseyn b. Mansûr der ki: Bela devam ettiği zaman artık sahibinin dostu olur." Bu mânâda şöyle bir şiir de okudum:

"Musibetlere öyle alıştım ki artık bir dostum oldu

Güzelce teselliler beni sabra götürdü, içim sabırla doldu

İnsanlardan ümidimi kesmem beni, bilmediğim bir yerden

Allah'ın lütfunun çabucak geleceği inancına yöneltti."[2]

٩٦٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: أَنْشَدَنَا مُوَفَّقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنَا أَبُو زَيْدٍ السَّامِيُّ:

تَعَوَّدْتُ مَسَّ الضُّرِّ حَتَّى أَلِفْتُهُ وَصَيَّرَنِي مُرُّ اللَّيَالِي عَلَى الصَّبْرِ

وَقَدْ كُنْتُ أَحْيَانًا يَضِيقُ بِهِ صَدْرِي وَوَسِّعْ صَدْرِي لِلْأَذَى كَثْرَةُ الْأَذَى

وَصَيَّرَنِي يَأْسِي مِنَ النَّاسِ رَاجِيًا لِسُرْعَةِ صُنْعِ اللهِ مِنْ حَيْثُ لَا أَدْرِي

إِذَا أَنَا لَمْ أَقْبَلِ الدَّهْرَ كُلَّمَا تَكَرَّهْتُ مِنْهُ طَالَ عُتْبِي عَلَى الدَّهْرِ

9629- Muvaffak b. Muhammed el-Herevî der ki: Ebû Zeyd es-Sâmî bize şu şiiri okudu:

"Musibetlere öyle alıştım ki artık bir dostum oldu

Acıyla geçen geceler beni sabra götürdü

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı zayıftır.

Bazen içim çok daralırdı, ancak
Çok eziyet, içimde eziyete çok yer açtı
İnsanlardan ümidimi kesmem beni, bilmediğim bir yerden
Allah'ın lütfunun çabucak geleceği inancına yöneltti
Eğer her sıkıntıda zamanı suçlayacaksam
Zamana sitemlerim çok uzun sürecektir."[1]

٩٦٣٠ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ:

رُبَّ أَمْرٍ نتَّقِيهِ ... جَرَّ أَمْرًا نَرْتَجِيهِ
خَفِيَ الْمَكْرُوهُ مِنْهُ ... وَيَدُ الْمَحْبُوبِ فِيهِ

9630- Ebû Abdirrahman es-Sülemî der ki: Ebû Amr b. Nuceyd bize şu şiiri okudu:

"Sakındığımız bazı şeyler istediğimiz şeyleri getirir
Bazen sevilenin uzanan eli de kötülüğe sebebiyet verir."[2]

٩٦٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ النَّصْرَ آبَادِيَّ , يَقُولُ: " مَنْ طَلَبَ مِنَّا مَالَنَا أَعْطَيْنَا سِوَاهُ وَشَغَلْنَاهُ بِخِدْمَتِنَا , وَمَنْ طَلَبَنَا صَبَبْنَا عَلَيْهِ الْبَلَاءَ صَبًّا امْتِحَانًا وَاخْتِبَارًا "

9631- Nasrâbâdî der ki: "Bizden malımızı isteyene başkasını verir ve onu hizmetimizde kullanırız. Bizi isteyen kimseyi de denemek için üzerine belalar yağdırırız."[3]

٩٦٣٢ - وَقَالَ: " مَا ادَّعَى فِيهِ أَحَدٌ إِلَّا اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْبَلَاءُ , قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الم أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ [العنكبوت: ٢] نَتْرُكُهُ أَنْ يَدَّعِي فِينَا وَلَا نُطَالِبُهُ بِحَقَائِقِهِ , وَأَيُّ جُرْأَةٍ أَعْظَمُ مِنِ ادِّعَاءِ فَانٍ فِي بَاقٍ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

9632- Nasrâbâdî der ki: "İman ettiği söyleyen her bir kişi mutlaka ağır belalara maruz kalır. Zira Yüce Allah: *«Elif, Lam, Mim. İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece «İman ettik» demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar?»*[1] buyurur. Yani kişi, iddia ettiği şeyin gerçek olup olmadığını ortaya çıkarmadan öyle bırakılacağını mı düşünmektedir? Aksi halde kişi nasıl cüret eder de fani olan bir şey karşılığında baki olan bir şeyi isteyebilir?"[2]

٩٦٣٣ - أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ الْحَرِيرِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ , يَقُولُ: " فِي الْأَمْرَاضِ وَالْأَوْجَاعِ خِصَالٌ أَرْبَعٌ: تَطْهِيرٌ , وَتَكْفِيرٌ , وَتَذْكِيرٌ , وَتَقْيِيدٌ , تَطْهِيرٌ عَنِ الْكَبَائِرِ , وَتَكْفِيرٌ لِلصَّغَائِرِ , وَتَذْكِيرٌ لِلرَّبِّ , وَتَقْيِيدٌ عَنِ الْمَعَاصِي "

9633- Cüneyd (Bağdâdî) der ki: "Hastalık ve ağrılarda temizleme, kefâret olma, hatırlatma ve koruma olmak üzere dört haslet vardır. Bunlar da büyük günahlardan temizleme, küçük günahlara kefâret olma, Allah'ı hatırlatma ve kişiyi masiyetlere karşı korumadır."[3]

٩٦٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , أَخْبَرَنِي خَالِي يَعْنِي أَبُو عَوَانَةَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ , حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ , حَدَّثَنِي حَكِيمُ بْنُ جَعْفَرٍ , حَدَّثَنِي قُرَّةُ النَّحَّاتُ قَالَ: " قُلْتُ لِعَابِدٍ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ: أَوْصِنِي قَالَ: عَلَيْكَ بِالصَّبْرِ , وَالتَّصَبُّرِ , وَالِاصْطِبَارِ , قُلْتُ: مَا الصَّبْرُ؟ وَمَا التَّصَبُّرُ؟ وَمَا الِاصْطِبَارُ؟ , قَالَ: أَمَّا الصَّبْرُ: فَالتَّسْلِيمُ , وَالرِّضَا بِنُزُولِ الْمَصَائِبِ وَالْبَلْوَى , وَتَوْطِينُ النَّفْسِ عَلَيْهَا قَبْلَ حُلُولِهَا , وَأَمَّا التَّصَبُّرُ: فَتَجَرُّعُ مَرَارَتِهَا عِنْدَ نُزُولِهَا وَمُجَاهَدَةُ النَّفْسِ عَلَى هُدُوئِهَا وَسُكُونِهَا , وَأَمَّا الِاصْطِبَارُ: فَاسْتِقْبَالُ مَا يَنْزِلُ مِنَ الْمَصَائِبِ وَالْبَلْوَى بِالطَّلَاقَةِ وَالْبِشْرِ , وَانْتِظَارُ مَا لَمْ يَنْزِلْ مِنْهَا بِالِاعْتِبَارِ وَالتَّفْكِيرِ , فَإِذَا كَانَ الْعَبْدُ كَذَلِكَ كَانَ مُصْطَبِرًا لَمْ يُبَالِ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَلِكَ "

---

[1] Ankebût Sur. 1, 2

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı salihtir.

9634- Kurre en-Nehhât anlatıyor: Beytü'l-Makdis'te bir âbide: "Bana nasihatte bulun" dediğimde: "Sabretmeye, sabretmeye çalışmaya ve sabırlı olmaya bak" dedi. Ona: "Sabır nedir? Sabretmeye çalışmak nedir ve sabırlı olmak nedir?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Sabretmek, teslim olmak, başa gelen musibet ve belalara razı olmak, onlar başa gelmeden kendini onlara alıştırmak demektir. Sabretmeye çalışmak, bela geldiği zaman belanın acısını kabullenerek kendini teskin etmeye çalışmaktır. Sabırlı olmak ise bela ve musibetler indiğinde bundan daha büyük gelmedi düşüncesiyle onları üzülmeden karşılamaktır. Kul böyle olursa sabırlıdır demektir ve başına ne musibet gelirse artık önemsemez.[1]

٩٦٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ الْخَيَّاطَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ , يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ الصَّبْرِ: التَّبَاعُدُ عَنِ الْخُلَطَاءِ فِي الشِّدَّةِ , وَالسُّكُونُ عَلَيْهِ مَعَ تَجَرُّعِ غَصَصِ الْبَلِيَّةِ , وَإِظْهَارُ الْغِنَى مَعَ كَثْرَةِ الْعِيَالِ وَجَفَاءِ الْخَلْقِ وَهُجْرَانُهُمْ لَهُ , وَقَوْلُهُ الْحَقَّ فِيهِمْ بِاحْتِمَالِ الضَّرَرِ فِي الْمَالِ وَالْبُدْنِ " , وَقَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ: " وَإِظْهَارُ الْغِنَى مَعَ حُلُولِ الْفَقْرِ بِسَاحَةِ الْمَعِيشَةِ ".

9635- Zünnûn der ki: Üç şey sabrın bayrağıdır. Bunlardan biri, sıkıntılı hallerinde insanlardan uzak durmak ve belayı kabullenip sabretmektir. Diğeri, çoluk çocuğunun çok olmasıyla birlikte insanların kendisine kabalık edip kendi haline bırakmasına rağmen ihtiyaç sahibi olmadığını göstermektir. Üçüncüsü de, malında veya bedeninde zarar görmesi ihtimali olsa bile hakkı söylemesidir.[2]

Beyhakî der ki: "Üç şey teslimiyetin bayrağıdır. Takdir edileni rıza ile karşılamak, bela anında sabretmek ve rahatlık durumunda şükretmektir."

٩٦٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ الْخَلَدِيُّ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ الْمَنْصُورِيُّ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ , خَادِمُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ , قَالَ: نَظَرَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ إِلَى رَجُلٍ قَدْ أُصِيبَ بِمَالٍ وَمَتَاعٍ كَثِيرٍ , وَقَعَ الْحَرِيقُ فِي دُكَّانِهِ فَاشْتَدَّ

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/362).

جَزَعُهُ حَتَّى خُولِطَ فِي عَقْلِهِ , فَقَالَ لَهُ: " يَا عَبْدَ اللهِ , إِنَّ الْمَالَ مَالُ اللهِ , مَتَّعَكَ بِهِ إِنْ شَاءَ وَأَخَذَهُ مِنْكَ إِنْ شَاءَ , فَاصْبِرْ لِأَمْرِهِ وَلَا تَجْزَعْ , فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ شُكْرِ اللهِ عَلَى الْعَافِيَةِ الصَّبْرَ لَهُ عَلَى الْمُصِيبَةِ , وَمَنْ قَدَّمَ وَجَدَ , وَمَنْ أَخَّرَ فَقَدَ وَنَدِمَ "

9636- İbrâhîm b. Edhem'in hizmetçisi İbrâhîm b. Beşşâr anlatıyor: İbrâhîm b. Edhem, dükkânı yanıp da malları ile eşyaları zarar gören ve çok endişe eden, hatta aklı karışan bir adama baktı ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın kulu! Mal, Allah'ın malıdır. Dilerse onunla seni faydalandırır, dilerse de onu senden geri alır. Bu duruma sabret ve endişe etme. Çünkü musibete karşı sabretmek, afiyete karşı Allah'a hakkıyla şükretmektendir. İyi amel işleyen onu önünde bulur. İşlemeyen kimse de sonunda pişman olur."[1]

٩٦٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ زَيْدٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ , قَالَ: قِيلَ لِسُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ: مَا حَدُّ الزُّهْدِ؟ قَالَ: " أَنْ تَكُونَ شَاكِرًا فِي الرَّخاءِ , صَابِرًا فِي الْبَلَاءِ "

9637- Ali b. el-Medînî der ki: Süfyân b. Uyeyne'ye: "Zühdün doruğu nedir?" denildiğinde: "Bolluk anında şükretmen ve belaya karşı sabretmendir" karşılığını verdi.[2]

٩٦٣٨ - أَخْبَرَنِي أَبُو سَهْلِ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمُزَنِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزْدَادَ الرَّازِيُّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْمَعْرُوفَ بِنَفْطَوَيْهِ بِبَغْدَادَ , قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: الْعَاقِلُ مَنْ كَرُمَ صَبْرُهُ عِنْدَ الْبَلَاءِ , وَلَمْ يَظْهَرْ مِنْهُ تَرَفُّعٌ عِنْدَ الرَّخاءِ "

9638- Ebû Bekr Muhammed b. Abdillah b. Yezdâd er-Râzî der ki: Ebû Abdillah el-Ma'rûf'un, Bağdat'ta, Nafteveyh denilen yerde şöyle dediğini işittim: "Eskinden: «Akıllı kişi musibet anında sabır gösterebilen ve bolluk anında kibirlenmeyen kimsedir» denilirdi.[3]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Asâkir, *Tehzîb Târih Dimaşk* (2/192).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdında biyografisini bulamadığım bir ravi vardır.

٩٦٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ , قَالَ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ , يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ التَّسْلِيمِ: مُقَابَلَةُ الْقَضَاءِ بِالرِّضَا , وَالصَّبْرُ عِنْدَ الْبَلَاءِ , وَالشُّكْرُ عَلَى الرَّخَاءِ "

9639- Zünnûn der ki: "Üç şey teslimiyetin bayrağıdır. Takdir edileni rıza ile karşılamak, bela anında sabretmek ve bollukta şükretmektir."[1]

٩٦٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّبِيحِيُّ , عَنْ أُصُولِ الدِّينِ , فَقَالَ: " اثْنَانِ: صِدْقُ الِافْتِقَارِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ , وَحُسْنُ الِاقْتِدَاءِ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ , وَفَرْعُهُ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ: الْوَفَاءُ بِالْعُهُودِ , وَحِفْظُ الْحُدُودِ , وَالرِّضَا بِالْمَوْجُودِ , وَالصَّبْرُ عَلَى الْمَفْقُودِ "

9640- Ebû Abdirrahman es-Sülemî anlatıyor: Abdullah es-Sabîhî'ye dinin teme prensipleri hakkında sorulunca şu karşılığı verdi: "Bu, iki şeyden ibarettir. Biri, her şeyde Allah'a muhtaç olduğunu kabullenmek, biri de, güzel bir şekilde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uymaktır. Bunlar da dört kısma ayrılır. Bunlar; verilen sözleri yerine getirmek, yasakları korumak, mevcut olana razı olmak ve kaybolana sabretmektir."[2]

٩٦٤١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ , نَا عَبْدُ الْمُنْعِمِ بْنُ إِدْرِيسَ ابْنُ ابْنَةِ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي , عَنْ جَدِّي وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ: " مَا مِنْ مُؤْمِنٍ تَقِيٍّ يَحْبِسُ اللهُ عَنْهُ الدُّنْيَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَهُوَ فِي ذَلِكَ رَاضٍ عَنِ اللهِ تَعَالَى مِنْ غَيْرِ جَزَعٍ إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ "

9641- Abdullah b. Abbâs der ki: "Allah'ın kendisine dünya nimetlerini üç gün tutup vermeyen ve endişe etmeksizin Allah'tan razı olan hiçbir takva sahibi mümin yoktur ki cennet ona vacip olmasın."[3]

---

[1] İsnâdında Beyhakî'nin tanımadığım hocası vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (9/363).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı zayıftır.

٩٦٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ السَّمَرْقَنْدِيُّ الْعَابِدُ الْمُجْتَهِدُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ سَعِيدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ غَيْرَ مَرَّةٍ يَقُولُ لِمَنْ يَحْضُرُهُ وَيَطْلُبُ صُحْبَتَهُ: " مِنَ الْأَصْحَابِ مَنْ طَلَبَ جِوَارِي وَلَمْ يُوَطِّنْ نَفْسَهُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ , فَلَيْسَ لَهُ فِي جِوَارِي مَوْضِعٌ , أَوَّلُهَا: إِلْقَاءُ الْعِزِّ , وَحَمْلُ الذُّلِّ , وَالثَّانِي: سُكُونُ قَلْبِهِ عَلَى جُوعٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ , وَالثَّالِثُ: أَنْ لَا يَغْتَمَّ , وَلَا يَهْتَمَّ إِلَّا لِدِينِهِ أَوْ طَلَبِ إِصْلَاحِ دِينِهِ , فَمَنْ رَاضَ نَفْسَهُ عَلَى هَذِهِ الثَّلَاثِ الْخِصَالِ حَصَّلَ مُسْتَقَرَّهُ فِي جِوَارِي "

9642- Gayretle âbidlik eden Osmân es-Semerkandî der ki: Ebû Osmân Saîd b. İsmâîl'in, sohbetinde bulunmak isteyenlere kaç defa şöyle dediğini işittim: "Sohbetime katılmak isteyen kimse şu üç şeyi içine yerleştirmedikçe sohbetime katılamaz. Birincisi, içinden izzeti atmak ve zilleti taşımaktır. İkincisi, üç gün üç gece boyunca aç kalarak kalbinin sükûn bulmasıdır. Üçüncüsü ise, dini veya dinini ıslah etmek için olanı dışında hiçbir şeye üzülüp kederlenmemektir. Kim nefsini bu üç haslete razı ederse sohbetime katılabilir."[1]

٩٦٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرِ , نَا الْفَضْلُ بْنُ غَسَّانَ , نَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ , أَمَرَ ابْنُ زِيَادٍ لِصَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ بِأَلْفَيْ دِرْهَمٍ , فَسُرِقَتْ فَقَالَ: " عَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا " فَقَالَ أَهْلُهُ: كَيْفَ يَكُونُ فِي هَذَا خَيْرٌ؟ فَبَلَغَ ابْنَ زِيَادٍ فَأَمَرَ لَهُ بِأَلْفَيْنِ , فَوَجَدَ الْأُولَى الَّتِي سُرِقَتْ فَصَارَتْ أَرْبَعَةَ آلَافِ دِرْهَمٍ

9643- Yahya b. Maîn bildiriyor: İbn Ziyâd, Safvân b. Muhriz'e iki bin dirhem verilmesini emretmiş ve bu iki bin dirhem çalınmıştı. Safvân b. Muhriz: "Belki böylesi daha hayırlıdır" deyince, ailesi: "Hayır bunun neresindedir?" diye sordu. Bu durum İbn Ziyâd'a ulaşınca ona iki bin dirhem daha verilmesini emretti. Safvân b. Muhriz çalınan iki bin dirhemi bulunca da dört bin dirhemi oldu.[2]

---

[1] İsnâdında biyografisine bakmadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı hasendir.

٩٦٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَبُو عُتْبَةَ , نَا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ , عَنِ ابْنِ عَطَاءٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: " الْمُؤْمِنُ لَا يَتِمُّ لَهُ فَرَحُ يَوْمٍ "

9644- İbn Atâ'nın bildirdiğine göre babası: "Mümin kimse, gün boyunca sevinçli kalamaz" demiştir.[1]

٩٦٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ , حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ , قَالَ: بَلَغَنِي عَنْ عَاصِمٍ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرْجَانِيِّ: " إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا رُفَعَاءَ إِلَّا أَنَّ بَعْضَهُمْ أَرْفَعُ مِنْ بَعْضٍ , ذَهَبْتُ أُعَزِّي رَجُلًا وَقَدْ قَتَلَ ابْنَهُ التُّرْكُ فَبَكَى حِينَ رَآنِي , فَقُلْتُ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَدْ قُتِلَ ابْنُكَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ , قَالَ: فَقَالَ لِي: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ , أَنْتَ تَظُنُّ أَنِّي أَبْكِي لِقَتْلِهِ إِنَّمَا أَبْكِي كَيْفَ رِضَاهُ عَنِ اللهِ حِينَ أَخَذَتْهُ السُّيُوفُ "

9645- Hasan b. Sabbâh b. Muhammed el-Vâsıtî der ki: Âsım Ebû Abdirrahman el-Cürcânî'den bana ulaşan habere göre Allah'ın yüksek dereceli kulları vardır. Ancak bazıları bazılarından daha üstündür. (Bir gün) oğlu Türkler tarafında öldürülen bir adama taziye için gitmiştim. Adam beni görünce ağlamaya başladı. Ona: "Seni ağlatan nedir? Oğlun Yüce Allah yolunda katledildi" dediğimde: "Ey Ebû Abdillah! Benim, oğlumun öldürülmesinden dolayı ağladığımı mı zannediyorsun. Ben, oğlum öldürüldüğü zaman acaba Allah'ın takdirine rızası nasıl idi diyerek ağlıyorum" karşılığını verdi.[2]

٩٦٤٦ - حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الزَّاهِدُ , رَحِمَهُ اللهُ , نَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصُّوفِيُّ , بِمَكَّةَ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , نَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَاصِمٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نُوحٍ الْمَوْصِلِيُّ , قَالَ: " رَجَعَ فَتْحٌ الْمَوْصِلِيُّ إِلَى أَهْلِهِ بَعْدَ الْعَتْمَةِ , وَكَانَ صَائِمًا , فَقَالَ: عَشُّونِي , فَقَالَ: مَا عِنْدَنَا مِنْ شَيْءٍ نُعَشِّيكَ. قَالَ: فَمَا لَكُمْ جُلُوسًا فِي الظُّلْمَةِ , قَالُوا: مَا عِنْدَنَا زَيْتٌ نَسْرُجُ بِهِ ,

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı hasendir. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'r-Ridâ anillahi ve-kadâih* (73).

فَجَلَسَ يُبْكِي مِنَ الْفَرَحِ , فَقَالَ: يَا إِلَهِي , مِثْلِي يُتْرَكُ بِلَا عَشَاءٍ وَلَا سِرَاجٍ بِأَيِّ يَدٍ كَانَتْ مِنِّي إِلَيْكَ؟ فَمَا زَالَ يَبْكِي إِلَى الصُّبْحِ "

9646- İbrâhîm b. Nûh el-Mavsılî der ki: Feth el-Mavsılî karanlık çöktükten sonra ailesinin yanına döndü. Oruçlu idi ve ailesine: "Bana yiyecek bir şeyler koyun" dedi. Ailesi: "Yanımızda sana verecek bir yiyeceğimiz yoktur" karşılığını verdi. Onlara: "Neden karanlıkta oturuyorsunuz?" diye sorunca: "Yanımızda lambaya koyacak yağımız yoktur" dediler. Bunun üzerine sevinçten oturup ağlamaya başladı ve: "Ey İlahım! Benim gibi birisi yemeksiz ve ışıksız olarak bırakılmaktadır. Ben hangi güzel amelle bu dereceye eriştim" dedi ve bu şekilde sabaha kadar ağladı.[1]

٩٦٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ الْمُقْرِئِ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ , نَا سَيَّارٌ , نَا جَعْفَرٌ , قَالَ: سَمِعْتُ ثَابِتًا الْبُنَانِيَّ , يَقُولُ: " كَانَ لَنَا جَارٌ إِذَا أَمْسَى وَلَيْسَ عِنْدَهُمْ شَيْءٌ أَمْسَى فَرِحًا , وَإِذَا أَمْسَى وَعِنْدَهُمْ شَيْءٌ أَمْسَى مَغْمُومًا , فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ: يَا فُلَانُ , خَالَفْتَ النَّاسَ. قَالَ: فَإِنِّي إِذَا أَمْسَيْتُ وَلَيْسَ عِنْدِي شَيْءٌ أَمْسَيْتُ فَرِحًا إِذْ كَانَ لَنَا بِآلِ مُحَمَّدٍ ﷺ إِسْوَةٌ , وَإِذَا كَانَ عِنْدَنَا شَيْءٌ أَصْبَحْتُ مَغْمُومًا , إِذْ لَمْ يَكُنْ لَنَا بِآلِ مُحَمَّدٍ ﷺ إِسْوَةٌ "

9647- Sâbit el-Bünânî anlatıyor: Bizim bir komşumuz vardı. Yanında bir şey olmadığı halde akşamladığı zaman sevinirdi. Yanında bir şey olduğu halde akşamladığı zaman ise üzülürdü. (Bir gün) eşi: "Ey filan! Sen insanlara muhalif oldun" deyince: "Yanımda bir şey olmadan akşamladığım zaman bize örnek olan Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ailesine benzediğim için sevinçli olarak akşamlıyorum. Yanımda bir şey olduğu halde akşamladığım zaman da bize örnek olan Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellam) ailesine benzemediğim için üzülüyorum" dedi.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safva* (4/184).

٩٦٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْدَانَ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمَّارٍ , نَا الْمُعَافَى , عَنِ الْيَمَانِ بْنِ الْمُغِيرَةِ , نَا أَبُو الْأَبْيَضِ الْمَدَنِيُّ , عَنْ حُذَيْفَةَ , أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ أَقَرَّ أَيَامَى لِعَيْنِي يَوْمٌ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي وَهُمْ يَشْكُونَ إِلَيَّ الْحَاجَةَ , وَالَّذِي نَفْسُ حُذَيْفَةَ بِيَدِهِ , سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ لَيَتَعَاهَدُ عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ بِالْبَلَاءِ , كَمَا يَتَعَاهَدُ الْوَالِدُ وَلَدَهُ بِخَيْرٍ , وَإِنَّ أَقَرَّ أَيَامَى لِعَيْنِي يَوْمٌ أَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي فَيَشْكُونَ إِلَيَّ الْحَاجَةَ "

9648- Huzeyfe der ki: Benim için en güzel günler, aileme döndüğüm zaman bana ihtiyaçtan dolayı yakındıkları günlerdir. Huzeyfe'nin canı elinde olana yemin olsun ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, mümin kuluna, babanın oğluna iyilikler vermeye devam ettiği gibi sürekli olarak belalar verir"* buyurduğunu işittim. Benim için en güzel günler, ailemin yanına girdiğim zaman bana ihtiyaçtan dolayı yakındıkları günlerdir.[1]

٩٦٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْفَتْحِ الْبَغْدَادِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْوَهَّابِ بْنَ عَلِيٍّ الْمِصْرِيَّ , يَقُولُ: أَغَارَتِ الرُّومُ عَلَى جَوَامِيسَ لِبَشِيرٍ الطَّبَرَانِيِّ , فَأَتَاهُ عَبِيدُهُ الرُّعَاةُ فَأَخْبَرُوهُ , فَقَالَ: " أَنْتُمْ أَحْرَارٌ أيضًا, كَانَتْ قِيمَتُهُمْ أَلْفَ دِينَارٍ " , فَقَالَ لَهُ ابْنُهُ: أَفْقَرْتَنَا. فَقَالَ: " يَا بُنَيَّ , اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَرَادَ أَنْ يَخْتَبِرَنِي فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْكُرَهُ وَأَزِيدَهُ"

9649- Abdulvehhâb b. Ali el-Mısrî der ki: Rumlar, baskın yapıp Beşîr et-Taberânî'nin mandalarını ele geçirdi. Beşîr'in köle çobanları gelip durumu haber verince, onlara: "Artık sizler hürsünüz" dedi. Bu köleleri bin dinar değerindeydi. Oğlu: "Bizi fakir düşürdün" deyince de: "Evladım! Yüce Allah beni sınamak istedi. Ben de şükredip daha fazla vermek istedim" karşılığını verdi.[2]

٩٦٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ بْنُ رَجَاءٍ الشِّيرَازِيُّ , نَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْغَازِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَفْصٍ عُمَرَ بْنَ عَلِيٍّ , يَقُولُ: كَانَ هُجَيْرُ بْنُ يَحْيَى

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

الْقَطَّانُ , إِذَا سَكَتَ ثُمَّ تَكَلَّمَ , قَالَ: ﴿نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ﴾. قُلْتُ لِيَحْيَى فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ: يُعَافِيكَ اللهُ إِنْ شَاءَ اللهُ , قَالَ: أَحَبُّهُ إِلَيَّ أَحَبُّهُ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

9650- Ebû Hafs Ömer b. Ali der ki: Huceyr b. Yahya el-Kattân, sustuktan sonra konuşmaya başladığı zaman: *"Biz diriltir ve öldürürüz. Dönüş de ancak bizedir"*[1] derdi. Yahya'ya ölümüne sebep olan hastalığında: "Allah dilerse seni iyileştirir" dediğimde: "Benim için en sevimli olan, Yüce Allah için en sevimli olandır" karşılığını verdi.[2]

٩٦٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ , قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , نَا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ , عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ , عَنْ فُرَاتِ بْنِ سَلْمَانَ , قَالَ: قَالَ كَعْبٌ: " مَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللهِ وَصَبَرَ عَلَى الْبَلَاءِ كُتِبَ مِنْ خَالِصِي عِبَادِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9651- Ka'b(u'l-ahbâr) der ki: "Her kim Allah'ın kaderine razı olur ve sabrederse Yüce Allah'ın halis kullarından yazılır."[3]

٩٦٥٢ - قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ: وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ , قَالَ: سَمِعْتُ أَفْلَحَ الْأَسْوَدَ الْعَابِدَ الشَّامِيَّ , يَقُولُ: " الرِّضَا عَنِ اللهِ يَنْتَظِمُ الصَّبْرَ انْتِظَامًا "

9652- Şamlı âbid Eflah el-Esved der ki: "Allah'ın takdirine razı olmak sabrı düzene koyar."[4]

٩٦٥٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا الْمَعْمَرِيُّ , نَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ , نَا سُوَيْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو حَاتِمٍ , حَدَّثَنِي عَبَّاسٌ , عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ , عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ , عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ , قَالَ: بَيْنَا أَنَا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " الْإِيمَانُ بِاللهِ , وَتَصْدِيقٌ بِهِ , وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللهِ , وَحَجٌّ مَبْرُورٌ " فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ قَالَ: " وَأَهْوَنُ

---

[1] Kâf Sur. 43

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/381).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

عَلَيْكَ مِنْ ذَلِكَ , إِطْعَامُ الطَّعَامِ , وَلِينُ الْكَلَامِ , وَالسَّمَاحَةُ , وَحُسْنُ الْخُلُقِ " فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ قَالَ: " أَهْوَنُ عَلَيْكَ مِنْ ذَلِكَ , أَنْ لَا تَتَّهِمَ اللهَ فِي شَيْءٍ قَضَاهُ عَلَيْكَ "

9653- Ubâde b. es-Sâmit der ki: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iken bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Amellerin en üstünü hangisidir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a iman etmek, Allah'ı tasdik etmek, Allah yolunda cihad etmek ve kabul edilen hacdır"* buyurdu. Adam dönüp gideceği sırada: *"Senin için bundan daha kolay olanı, yemek yedirmen, yumuşak sözlü olman, müsamahakâr olman ve güzel ahlâk sahibi olmandır"* buyurdu. Yine adam dönüp gideceği sırada: *"Senin için bundan daha kolay olanı, Allah'ın senin için takdir ettiği şeyler hususunda O'na suçlamada bulunmamandır"* buyurdu.[1]

فَصْلٌ فِي مِحْنَةِ الْجَرَادِ وَالصَّبْرِ عَلَيْهَا

Çekirge İmtihanı ve Onlara Sabretmek

٩٦٥٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , عَنْ أَبِي زُهَيْرٍ النُّمَيْرِيِّ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَقْتُلُوا الْجَرَادَ فَإِنَّهُ مِنْ جُنْدِ اللهِ الْأَعْظَمِ ".

9654- Ebû Zuheyr en-Numeyrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Çekirgeleri öldürmeyin. Çünkü onlar Allah'ın büyük ordularındandır"* buyurmuştur.[2]

٩٦٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ , قَاضِي بَيْرُوتَ , نَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ الحوطي فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلِهِ.

9655- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[3]

Beyhakî der ki: Eğer bu rivayet sahihse, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem),

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/318, 319), İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbu'r-Ridâ* (49) ve Buhârî, *Halku Ef'âlil-ibâd* (sh 22).

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/297 (757).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

çekirgelerin ekinlere zarar vermemesi durumunda öldürülmemesini emretmiş demektir. Eğer ekinlere musallat olurlarsa, onlardan, mücadele etmek veya öldürmek şeklinde kurtulmak caiz olur. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözüyle çekirgelerin ne kadar mücadeleci ve savaşçı mahlûklar olduğunu kastetmiş olabilir. En doğrusunu Allah bilir. Öldürülmesine teşvik hakkında da isnâdı zayıf bir hadis geçmişti. Bir sonraki hadis ise şöyledir;

٩٦٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ الشَّيْبَانِيُّ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ قُرَيْشٍ الْكَاتِبُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ , حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ وَرْدَانَ الْقُشَيْرِيُّ , نَا الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ , عَنْ مُغِيرَةَ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: وَقَعَتْ جَرَادَةٌ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالُوا: أَلَا تَقْتُلُهَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: " مَنْ قَتَلَ جَرَادَةً فَكَأَنَّمَا قَتَلَ عُذْرِيًّا ".

9656- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) önüne bir çekirge düştü. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu öldürmeyecek misin?" deyince: *"Bir çekirgeyi öldüren, bir savaşçıyı öldürmüş gibidir"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: "Ravilerinden birinin meçhul olması ve İbrâhîm ile İbn Mes'ûd arasında kopukluk olması sebebiyle mürsel bir hadistir. En doğrusunu Allah bilir."

٩٦٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , فِي التَّارِيخِ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى , نَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَحْجَمِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْقَيْسِيُّ , نَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنِ الْمَسْعُودِيِّ , عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ: وَقَعَتْ جَرَادَةٌ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَاحْتَمَلَهَا فَإِذَا مَكْتُوبٌ فِي جَنَاحِهَا بِالْعِبْرَانِيَّةِ: لا يفنى جنيني, وَلَا يَشْبَعُ آكِلِي , نَحْنُ جُنْدُ اللهِ الْأَكْبَرُ , لَنَا تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ بِيضًا , وَلَوْ تَمَّتْ لَنَا الْمِائَةُ لَأَكَلْنَا الدُّنْيَا بِمَا فِيهَا , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اللهُمَّ أَهْلِكِ الْجَرَادَ , اقْتُلْ كِبَارَهَا , وَأَمِتْ صِغَارَهَا , وَأَفْسِدْ بَيْضَهَا , وَسُدَّ أَفْوَاهَهَا عَنْ مَزَارِعِ الْمُسْلِمِينَ , وَعَنْ مَعَايِشِهِمْ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ " فَجَاءَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَدِ اسْتُجِيبَ

[1] İsnâdı zayıf ve munkatı'dır.

لَكَ فِي بَعْضٍ. قَالَ الشَّيْخُ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْقَيْسِيُّ: " هَذَا مَجْهُولٌ وَهَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ , وَاللهُ أَعْلَمُ "

9657- İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne bir çekirge düşünce, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu kaldırdı. Kanadında İbrâni diliyle şöyle yazılmıştı: "Benim ceninim bir fayda sağlamaz, beni yiyen doymaz. Biz Allah'ın büyük ordularıyız. Bizim doksan dokuz yumurtamız vardır. Eğer yüz yumurtamız olsaydı dünyayı içindekilerle beraber yerdik." Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Çekirgeleri helak et. Büyüklerini katlet, küçüklerini öldür. Yumurtalarını boz, müslümanların ekinlerine ve rızıklarına karşı bu çekirgelerin ağzını kapat. Şüphesiz ki Sen duayı işitensin"* şeklinde dua edince, Cibrîl gelip: "Duanın bir kısmına icabet edildi" dedi[1]

Beyhakî der ki: "Muhammed b. Osmân el-Kaysî (durumu) meçhul biridir ve bu hadis, münker bir hadistir. En doğrusunu Allah bilir."

٩٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَفِيدُ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَامِرٍ الطَّائِيُّ , حَدَّثَنِي أَبِي , حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُوسَى , حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ , قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ , حَدَّثَنِي أَبِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ , حَدَّثَنِي أَبِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ , حَدَّثَنِي أَبِي الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ , قَالَ: كُنَّا عَلَى مَائِدَةٍ أَنَا وَأَخِي مُحَمَّدُ ابْنُ الْحَنَفِيَّةِ , وَبَنُو عَمِّي عَبْدُ اللهِ بْنُ الْعَبَّاسِ , وَقُثَمُ , وَالْفَضْلُ عَلَى مَائِدَةٍ نَأْكُلُ فَوَقَعَتْ جَرَادَةٌ عَلَى الْمَائِدَةِ فَأَخَذَهَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ , فَقَالَ لِلْحُسَيْنِ: يَا سَيِّدِي تَعلم مَا مَكْتُوبٌ عَلَى جَنَاحِ الْجَرَادَةِ , قَالَ: سَأَلْتُ أَبِي أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَ: إِنِّي سَأَلْتُ جَدَّكَ ﷺ , فَقَالَ لِي: " عَلَى جَنَاحِ الْجَرَادَةِ مَكْتُوبٌ: إِنِّي أَنَا اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا , رَبُّ الْجَرَادَةِ وَرَازِقُهَا، إِذَا شِئْتُ بَعَثْتُهَا رِزْقًا لِقَوْمٍ , وَإِنْ شِئْتُ عَلَى قَوْمٍ بَلَاءً ". قَالَ: فَقَامَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ فَضَمَّ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ إِلَيْهِ , ثُمَّ قَالَ: " وَالله مِنْ مَكْنُونِ الْعِلْمِ ". قَالَ الشَّيْخُ رَحِمَهُ اللهُ: " هَذِهِ زِيَادَةٌ أُلْحِقَتْ بِالْأَصْلِ فِي شَعْبَانَ سَنَةَ سَبْعٍ وَخَمْسِينَ وَأَرْبَعِمِائَةٍ حِينَ وَصَلْتِ الْجَرَادُ نَيْسَابُورَ "

9658- Ebu'l-Hüseyn b. Ali der ki: Ben, kardeşim Muhammed b. el-

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî, *at'ime* (4/269) ve İbn Mâce 2/1073 (3221).

Hanefiyye ve amcam oğulları Abdullah b. Abbâs, Kusem ve Fadl bir sofradayken, sofraya bir çekirge düştü. İbn Abbâs çekirgeyi alıp bana: "Bu çekirgenin kanadında ne yazıldığını biliyor musun?" diye sorunca, ben şöyle dedim: Babama aynı şeyi sorduğumda şöyle dedi. Ben de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bunu sordum, şöyle buyurdu: *"Çekirgenin kanadında: Ben, kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım. Çekirgenin rabbi ve rızkını verenim. Eğer istersem bu çekirgeyi bir topluluğa rızık olarak, istersem azab olarak gönderirim" yazılıdır."* Bunun üzerine İbn Abbâs: "Vallahi bu, ilmin içinde gizlendiği bir şeydir" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Bu rivayet hicri 457 tarihinde Şâban ayında çekirgelerin Nisabur'u istila etmesi üzerine asıl nüshaya yapılan bir eklemedir."

٩٦٥٩ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارِ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُعَاوِيَةَ , نَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ , نَا شَيْخٌ , عَنْ عِيسَى بْنِ شَبِيبٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: فُقِدَ الْجَرَادُ فِي سَنَةٍ مِنْ سِنِيِّ عُمَرَ الَّتِي وُلِّيَ فِيهَا فَاهْتَمَّ بِذَلِكَ هَمًّا شَدِيدًا فَبَعَثَ إِلَى الْيَمَنِ رَاكِبًا وَرَاكِبًا إِلَى الْعِرَاقِ , وَرَاكِبًا إِلَى الشَّامِ , فَسَلَ عَنِ الْجَرَادِ هَلْ رُئِيَ مِنْهُ شَيْءٌ؟ فَأَتَاهُ الرَّاكِبُ الَّذِي مِنْ قِبَلِ الْيَمَنِ بِقَبْضَةٍ فَنَثَرَهَا بَيْنَ يَدَيْهِ , فَلَمَّا رَآهَا عُمَرُ كَبَّرَ , وَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ أَلْفَ أُمَّةٍ سِتَّمِائَةٍ مِنْهَا فِي الْبَحْرِ , وَأَرْبَعَمِائَةٍ فِي الْبَرِّ , فَإِنَّ أَوَّلَ هَلَاكِ هَذِهِ الْأُمَّةِ الْجَرَادُ , فَإِذَا هَلَكَ الْجَرَادُ تَتَابَعَتِ الْأُمَمُ كَنِظَامِ السِّلْكِ ".

9659- Câbir b. Abdillah der ki: Hz. Ömer'in halifeliği yıllarında çekirge sürüleri artık kaybolmuştu ve bundan dolayı Ömer çok üzülmüştü. Bu sebeple Yemen, Irak ve Şam'a birer süvari gönderdi ve çekirge sürülerinin bu yerlerde görülüp görülmediğini sorulmasını istedi. Yemen'e giden süvari bir avuç çekirgeyle geldi ve onları Hz. Ömer'in önüne saçtı. Ömer bunu görünce tekbir getirip şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Yüce Allah bin ümmet yarattı. Bunların altı yüzü denizde, dört yüzü de karadadır. Bu ümmetten ilk helak olacak olan çekirgelerdir. Çekirgeler helak olduğu zaman artık ipte dizili (boncuk) gibi diğer ümmetler birbiri ardınca helak olmaya başlar»*

[1] İsnâdı zayıftır.

buyurduğunu işittim."[1]

٩٦٦٠ - قَالَ: وَنَا أَبُو خَالِدٍ الْقُرَشِيُّ وَهُوَ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُعَاوِيَةَ , نَا رَبِيعَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْقَنَّادُ أَبُو عُبَيْدَةَ , نَا عُبَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ , عَنْ عِيسَى بْنِ شَبِيبٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ جَابِرٍ. قَالَ: فُقِدَ الْجَرَادُ فَذَكَرَ مِثْلَهُ.

9660- Muhammed b. el-Münkedir bildiriyor: Câbir: "(Ömer'in halifeliği yıllarında) çekirge sürüleri artık kaybolmuştu" dedi ve bir önceki hadisin aynısını aktardı.[2]

Beyhakî der ki: "Benim kitabımda (ravi) İsa b. Şebîb olarak geçmektedir. Yahya b. Hammâd'ın kendisinden rivayette bulunduğu hocası ise bir sonraki hadisin isnâdında zikredilen Ubeyd b. Vâkıd'dır. Doğrusu ise Muhammed b. İsa b. Şebîb'dir. Muhammed b. Yahya ez-Zühlî ve Ahmed b. Yûsuf es-Sülemî bunu Yahya b. Hammâd kanalıyla Ubeyd b. Vâkıd'dan, o da Muhammed b. Şebîb'den rivayet ettiler. Bu da Muhammed b. İsa b. Şebîb'in kendisidir. Yahya b. Hammâd onu dedesine nisbet etmiştir. Bir sonraki rivayet de buna işaret etmektedir."

٩٦٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامِ بْنِ أَبِي خَيْرَةَ , نَا عُبَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْهُذَلِيُّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ جَابِرٍ , قَالَ: قَلَّتِ الْجَرَادُ فِي سَنَةٍ مِنْ سِنِيِّ عُمَرَ الَّتِي وَلِيَ فِيهَا , وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ. قَالَ أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ ابْنُ وَاقِدٍ: لَا يُتَابَعُ فِي حَدِيثِهِ ".

9661- Câbir: "Hz. Ömer'in halifeliği yıllarında çekirge sürüleri artık kaybolmuştu" dedi ve söz konusu hadisi olduğu gibi aktardı.[3]

Ebû Ahmed b. Adiy: " İbn Vâkıd'ın hadisinin mutabaâtı yoktur" dedi.

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1990, 6/2249) ve Hatîb, *Târih* (11/217, 218).

٩٦٦٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ , أَنَا زَكَرِيَّا السَّاجِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُثَنَّى , يُحَدِّثُ , - أَظُنُّهُ - عَنْ عُبَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ كَيْسَانَ الْهِلَالُ أَبُو يَحْيَى , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ جَابِرٍ , عَنْ عُمَرَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ , فَذَكَرَ حَدِيثَ الْجَرَادِ. قَالَ أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , نَا الْجُنَيْدِيُّ , نَا الْبُخَارِيُّ. قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى هَذَا مُنْكَرُ الْحَدِيثِ. قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: قَالَ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ: مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بَصْرِيٌّ صَاحِبُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ضَعِيفٌ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ. رَوَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ جَابِرٍ , عَنْ عُمَرَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْجَرَادِ

9662- Câbir bildiriyor: Hz. Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" dedi ve çekirgeler hakkmdaki hadisi aktardı.[1]

Ebû Ahmed b. Adiy der ki: Cüneydî'nin bildirdiğine göre Buhârî: "Muhammed b. İsa, hadisleri (başkalarınca rivayet olunmayan) münker birisidir" demiştir.

Ebû Ahmed'in bildirdiğine göre Amr b. Ali şöyle demiştir: "Muhammed b. İsa, Basralıdır ve hadisleri münker olan Muhammed b. el-Münkedir'in arkadaşıdır. Muhammed b. İsa, Muhammed b. el-Münkedir kanalıyla Câbir'den, o da Ömer'den, o da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) çekirgeler konusundaki hadisi rivayet etmiştir."

٩٦٦٣ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنِي الْإِمَامُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ رَحِمَهُ اللهُ لِنَفْسِهِ:

وَعَظْتُ فَأَحْسَنْتُ الْمَوَاعِظَ جَهْرَةً ... وَأَشْبَعْتُ لَوْ أَنَّ الْمَوَاعِظَ تَنْفَعُ

إِذَا كَانَتِ الْأَيَّامُ أُمَّ مَصَائِبٍ ... وَهُنَّ جَمِيعُ الدَّهْرِ لَمْ يَبْقَ مُمَتَّعُ

إِذَا كَانَ دَهْرِي كُلُّهُ بذر فُرْقَةٍ ... فَفُرْقَةُ أَحْبَابِي هُوَ الرَّتْعُ يَرْتَعُ

إِذَا كَانَ عُمْرِي لِلْفَنَاءِ مَسِيرُهُ ... فَعُمْرِي بِلَا رَيْبَ بِعُمْرِي مُقَطَّعُ

شَكَوْتُ إِلَى دَهْرِي وُرُودَ فَجِيعَةٍ ... فَقَالَ شَكَوْتَ الْوِرْدَ وَالْوِرْدُ يُشْرَعُ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

رُوَيْدًا أَبَا سَهْلٍ فَمَا الدَّهْرُ صَانِعٌ بل الدهر مصنوع يداوي ويصنعُ

قضاء إلهي بالخلائق واقع وَمَا لِلَّذِي شَاءَ الْمُهَيْمِنُ مَدْفَعُ

9663- Ebû Abdirrahman es-Sülemî der ki: İmam Ebû Sehl Muhammed b. Süleymân bana kendisine ait olan şu şiiri okudu:

"Herkesin duyacağı ve en güzel şekilde verdim öğüdü
Öğütler fayda verseydi pek de doyurucu olurdum
Eğer günler musibetlerin anası olacaksa
Ve hep sürecekse tat veren bir şey kalmazdı
Zaman bana ayrılıkları doğurup dursaydı
En büyüğü dostlardan ayrılık olacaktı
Eğer ömrüm faniliğe doğru gidiyorsa
Şüphesiz parça parça bitip yok olacaktı
Zamanıma dehşetli acılardan yakındım
"Yenilenen acılardan şikayet ediyorsun" dedi
Yavaş ey Ebû Sehl! Zaman ne yapabilir?
Zaman da yaratılmış, bir ilaç bir mahluktur
Olan sadece İlahi bir takdirdir
Allah'ın takdirini hiç kimse defedemez."[1]

٩٦٦٤ - أَنْشَدَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , قَالَ: أَنْشَدَنِي أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ , قَالَ: أَنْشَدَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَعْيَنَ:

أَعَاجِيبُ هَذَا الدَّهْرِ تُبْكِي قُرُونَهُ وَتُضْحِكُهُمْ وَالْحُكْمُ لِلَّهِ دُونَهُ

فَمَنْ سَبَّ دَهْرًا كَانَ بِاللهِ كَافِرًا وَمَنْ عَانَدَ الْأَيَّامَ أَبْدَى جُنُونَهُ

9664- Ebû Ali Hasan b. Abdillah el-Edîb der ki: Muhammed b. A'yen bana şu şiiri okudu:

"Bu zamana şaşılacak şey, yıllarının ağlamasıdır

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

O milleti güldürür, oysa hüküm Allah'ındır.

Zamana söven kimse, Allah'a küfretmiş olur

Günlere karşı inatlaşan da deliliğini göstermiş olur."[1]

٩٦٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنَ عَمْرِو بْنِ صَالِحٍ الْبُسْتِيُّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الدَّغُولِيُّ , يُنْشِدُ لِقَيْسِ بْنِ الْخُطَيْمِ

وَمَا بَعْضُ الْإِقَامَةِ فِي دِيَارٍ ... يُهَانُ بِهَا الْفَتَى إِلَّا بَلَاءُ

وَبَعْضُ خَلَائِقِ الْأَعْدَاءِ دَاءٌ ... كَدَاءِ الْبَطْنِ لَيْسَ لَهُ دَوَاءُ

يُرِيدُ الْمَرْءُ أَنْ يُعْطَى مُنَاهُ ... وَيَأْبَى اللهُ إِلَّا مَا يَشَاءُ

وَكُلُّ شَدِيدَةٍ نَزَلَتْ بِحَيٍّ ... سَيَأْتِي بَعْدَ شِدَّتِهَا رَخَاءُ

وَلَا يُعْطَى الْحَرِيصُ غِنًى بِحِرْصٍ ... وَقَدْ يُمْسِي لِذِي الْجُودِ الثَّرَاءُ

غِنَى النَّفْسِ مَا عَمَدَتْ غِنَاهَا ... وَفَقْرُ النَّفْسِ مَا عَمَدَتْ شَقَاءُ

وَلَيْسَ بِنَافِعٍ ذَا الْبُخْلِ مَالٌ ... وداء النوك لَيْسَ لَهُ دَوَاءُ

9665- Amr b. Sâlih el-Bustî der ki: Ebu'l-Abbâs ed-Değûlî'nin, Kays b. Hutaym'a şu şiiri okuduğunu işittim:

Kişinin hakir görüldüğü bir ülkede kalması

Muhakkak peşinden bir bela getirir.

Düşmanlardan bazı yaratıklar bir hastalıktır

Karın ağrısı gibidir, devası yoktur.

Kişi arzu ettiğinin kendisine verilmesini ister

Allah bunu kabul etmez, ancak dilediğini verir.

Her sıkıntılı olan şey diriye iner

Sıkıntıdan sonra da mutlaka rahatlık gelir.

Hırslı kişiye hırsıyla zenginlik verilmez

Varlık sadece cömert kişilere verilir.

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

Gönül zenginliği, zenginliği kastetmez
Gönül fakirliği de şekaveti kasdetmez.
Cimri kişinin malmdan bir fayda yoktur
Ahmaklık öyle şey ki ilacı yoktur."[1]

٩٦٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا , نَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ سَلَمَةَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ مَنْصُورٍ , يَقُولُ: كَثِيرًا مَا كُنْتُ أَسْمَعُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ , يَقُولُ: " اللهم لَا تُبْلِ أَخْبَارَنَا "

9666- Hüseyn b. Mansûr der ki: Ali b. Assâm'ın sıkça: "Allahım! Haberlerimizi ortaya çıkarma" dediğini işitirdim.[2]

٩٦٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُوسَى السَّلَامِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ الْفَضْلِ التَّمِيمِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ , يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مُعَاذٍ , يَقُولُ: " إِلَهِي برّنِي بِنَعْمَائِكَ فَإِنَّكَ لَطِيفٌ , وَلَا تَبَرُّنِي بِبَلْوَاكَ فَإِنِّي ضَعِيفٌ "

9667- Ali b. el-Hüseyn der ki: Yahya b. Muâz'ın: "İlahım! Bana nimetlerinle ihsanda bulun, çünkü Sen lütuf sahibisin. Bana belalarınla ihsanda bulunma; çünkü ben zayıf birisiyim" diye dua ettiğini işittim.[3]

٩٦٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عُمَرَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ السُّلَمِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْأَشْعَثِ , قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ , وَهُوَ يَقُولُ: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ﴾ [محمد: ٣١] , قَالَ: فَجَعَلَ يُرَدِّدُ هَذِهِ الْآيَةَ وَهُوَ يَقُولُ: " إِنَّكَ إِنْ بَلَوْتَ أَخْبَارَنَا هَتَكْتَ أَسْتَارَنَا , إِنَّكَ إِنْ بَلَوْتَ أَخْبَارَنَا فَضَحْتَنَا "

9668- İbrâhîm b. el-Eş'as der ki: Fudayl b. İyâd'ın: *"Andolsun, içinizden, cihad edenleri ve sabredenleri belirleyinceye ve durumlarınızı ortaya*

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı hasendir.

[3] İsnâdı zayıftır.

koyuncaya kadar sizi deneyeceğiz"[1] âyetini tekrar ederek: "Eğer bizim haberlerimizi ortaya çıkarırsan bizi örten perdelerini yırtmış olursun. Eğer haberlerimizi ortaya çıkarırsan bizi rezil edersin" demeye başladı.[2]

٩٦٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الطَّائِفِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْمُؤَذِّنُ , نَا يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ , عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا يَضِنُّ بِهِمْ عَنِ الْبَلَايَا يُحْيِيهِمْ فِي عَافِيَةٍ وَيُمِيتُهُمْ فِي عَافِيَةٍ , وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ فِي عَافِيَةٍ "

9669- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın öyle kulları vardır ki Allah, onları fitnelerden (sınanmalardan) uzak tutar. Onları afiyet içinde diriltir, afiyet içinde öldürür ve afiyet içinde cennete sokar"* buyurmuştur.[3]

٩٦٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ سَلَمَةَ الْهَمْدَانِيُّ , بِهَا , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُقْرِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ الْعَسْقَلَانِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ وَكُنْيَتُهُ أَبُو السَّرِيِّ , نَا رُشَيْدُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ مُوسَى بْنِ حَبِيبٍ , عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِلَيْكَ انْتَهَتِ الْأَمَانِيُّ يَا صَاحِبَ الْعَافِيَةِ ". قَالَ الشَّيْخُ: " فِي هَذَا الْإِسْنَادِ وَمَا قَبْلَهُ ضَعْفٌ وَاللهُ أَعْلَمُ , وَلَكِنَّهُ صَحِيحٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ أَوْجُهٍ , أَنَّهُ أَمَرَ بِأَنْ يَسْأَلَ اللهَ الْعَافِيَةَ مِنْهَا مَا "

9670- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey afiyet sahibi! Umutlar ancak sende son bulur"* buyurmuştur.[4]

Beyhakî der ki: "Bu hadisin ve bir önceki hadisin isnâdında zayıflık vardır. Ancak başka kanallarla Allah Resulü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) nakledilen sahih bir hadistir. Çünkü Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), bir sonraki hadiste geçtiği gibi Allah'tan afiyet dilenmesini emretmiştir."

---

[1] Muhammed Sur. 31

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı çok zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/217 (10371) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/6).

[4] İsnâdı zayıftır.

٩٦٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي عِيسَى الدَّارَابَجِرْدِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ , نَا حَيْوَةُ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ الْحَارِثِ , يَقُولُ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ عَلَى هَذَا الْمِنْبَرِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ فِي هَذَا الْيَوْمِ عَامَ أَوَّلٍ فَاسْتَعْبَرَ , ثُمَّ اسْتَعْبَرَ أَبُو بَكْرٍ فَبَكَى قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَمْ تُؤْتُوا شَيْئًا بَعْدَ كَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ مِثْلَ الْعَافِيَةِ فَسَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ "

9671- Ebû Hureyre der ki: Ebû Bekr es-Sıddîk bu minberde: "Geçen yıl bugün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bu minberde şöyle buyurduğunu işittim" dedi ve gözyaşı döküp ağlayarak şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«İhlas kelimesinden sonra size afiyetten daha güzel bir şey verilmemiştir. Allah'tan afiyet dileyin»* buyurduğunu işittim."[1]

٩٦٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ , نَا حُمَيْدٌ , وَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْوَلِيدِ الْفَقِيهُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا عَاصِمُ بْنُ النَّضْرِ الْأَحْوَلُ , نَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ , نَا حُمَيْدٌ , عَنْ ثَابِتٍ , عَنْ أَنَسٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَادَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ صَارَ مِثْلَ الْفَرْخِ , فَقَالَ: " هَلْ تَدْعُو اللهَ بِشَيْءٍ أَوْ تَسْأَلُهُ إِيَّاهُ؟ " قَالَ: كُنْتُ أَقُولُ: اللهُمَّ مَا كُنْتَ مُعَاقِبِنِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ فَعَجِّلْهُ لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ: " سُبْحَانَ اللهِ , لَا تَسْتَطِيعُهُ أَوْ لَا تُطِيقُهُ , أَلَا قُلْتَ: اللهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ " ثم دَعَا اللهُ لَهُ فَشَفَاهُ عَزَّ وَجَلَّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَاصِمِ بْنِ النَّضْرِ

9672- Enes bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Müslümanlardan hasta olup da küçücük kalan birini ziyaret etti. Ona: *"Sen Allah'a dua ediyor musun veya Allah'tan bir şey istiyor musun?"* buyurunca, adam: "Allahım! Bana âhirette vereceğin cezayı dünyada ver" diye dua ediyordum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sübhânallah! Sen buna güç yetiremezsin. Sen: «Allahım! Rabbimiz! Bize dünyada ve âhirette güzellikler ihsan et ve bizi*

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (1/4), Ebû Bekr el-Mervezî, *Müsned Ebî Bekr es-Sıddîk* (53) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (2/151).

cehennem azabından koru» diye dua etseydin" buyurdu. Sonra kendisi için Allah'a dua etti ve Yüce Allah, adama şifa verdi.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Âsım b. Nadr kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٦٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ , نَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ , نَا شُعْبَةُ , نَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ آدَمَ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ

9673- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Sizden biri başına gelen bir musibetten dolayı ölümü temenni etmesin. Mutlaka öyle bir temennide bulunacaksa: «Allahım! Hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Ölüm benim için daha hayırlı ise beni öldür» desin.*"[3]

Buhâri bunu *Sahîh*'te Âdem kanalıyla[4] ve Müslim bunu başka bir kanalla Şu'be'den rivayet etti.[5]

٩٦٧٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى , نَا أَبُو الْيَمَانِ , أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ , مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ , أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ , قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ أَحَدًا عَمَلُهُ " قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللهُ مِنْهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ , فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَلَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ , إِمَّا

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zikr ve'd-duâ* (3/2069).

[3] İsnâdı zayıftır ve başka tarikleriyle sahihtir.

[4] Buhârî, *mardâ* (7/10).

[5] Müslim 3/2064 (10).

مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزْدَادَ وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

9674- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiç kimseyi ameli cennete sokamaz"* buyurduğunu işittim. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Senide mi?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallehu elayhi vasellem) şu karşılığı verdi: *"Beni de. Ancak Allah'ın kendi katından bir ihsanı ve rahmetiyle beni bürümesi bundan müstesnâdır. Elinizden geldiği kadarıyla doğru ve istikamet üzere amel etmeye çalışın. Sizden biriniz ölümü temenni etmesin. Zira kişi iyi biri ise, yaşadıkça iyiliğinin artması; günahkâr biri ise, tövbe edip günahlarından arınması umulur."*[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân kanalıyla rivayet etti.[2]

٩٦٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ التَّمِيمِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ , نَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ , نَا يُونُسُ ابْنُ أَخِي عَبَّادِ بْنِ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيُّ , نَا أَبُو هِلَالٍ , عَنْ قَتَادَةَ , قَالَ: سَأَلَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ زِيَادٍ , أَبَا بَكْرَةَ: مَا أَعْظَمُ الْمُصِيبَةِ؟ قَالَ: " مُصِيبَةُ الرَّجُلِ فِي دِينِهِ " قَالَ: لَيْسَ عَنْ هَذَا أَسْأَلُكَ , قَالَ: فَمَوْتُ الْأَبِ قَاصِمَةُ الظَّهْرِ , وَمَوْتُ الْوَلَدِ صَدْعٌ فِي الْفُؤَادِ , وَمَوْتُ الْأَخِ قَصُّ الْجَنَاحِ , وَمَوْتُ الْمَرْأَةِ حُزْنُ سَاعَةٍ "

9675- Katâde der ki: Abdullah b. Ziyâd, Ebû Bekr'e: "En büyük musibet nedir?" diye sorunca: "Kişinin dininde musibete uğramasıdır" cevabını verdi. Abdullah b. Ziyâd: "Ben bunu sormuyorum" deyince, Ebû Bekr: "Babanın ölümü belin kırılmasıdır. Çocuğun ölümü kalp yarasıdır. Kardeşin ölümü kanatların kesilmesidir. Hanımın ölümü ise bir saatlik üzüntüdür" karşılığını verdi.[3]

٩٦٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يُونُسَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , نَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ , عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ , عَنْ أَبِي

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *mardâ* (7/10) ve Müslim 3/2170 (75).

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

حَازِمٍ , عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَيُعَزِّي النَّاسُ بَعْضَهُمْ بَعْضًا مِنْ بَعْدِي بِالتَّعْزِيَةِ بِي "

9676- Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar benden sonra birbirlerinin musibetini benim yokluğum sebebiyle maruz kaldıkları musibetle hafifletecektir"* buyurmuştur.

٩٦٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ , أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ , عَنْ حَمَّادٍ الطَّرَائِفِيِّ , نَا فِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ , عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ سَعْدٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَصَابَ أَحَدَكُمْ مُصِيبَةٌ فَلْيَذْكُرْ مُصِيبَتَهُ بِي فَإِنَّهَا مِنْ أَعْظَمِ الْمَصَائِبِ "

9677- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden birinin başına bir musibet geldiği zaman benim yokluğum sebebiyle maruz kaldığı musibeti hatırlasın. Çünkü bu, musibetlerin en büyüğüdür"* buyurmuştur.[1]

٩٦٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , قَالَا: نَا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي , نَا مُطَيَّنُ , نَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ , نَا أَبُو بُرْدَةَ الْكِنْدِيُّ , عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ , عَنِ ابْنِ سَابِطٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ فَلْيَذْكُرْ مُصِيبَتَهُ بِي , فَإِنَّهَا مِنْ أَعْظَمِ الْمَصَائِبِ "

قَالَ الشَّيْخُ: وَقَدْ رُوِّينَا فِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنْ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ الرَّبَذِيِّ , عَنْ مُصْعَبِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَحْبِيلَ , عَنْ أَبِي سَلَمَةَ , عَنْ عَائِشَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ , أَنَّهُ قَالَ فِي مَرَضِ مَوْتِهِ: " أَيُّهَا النَّاسُ أَيُّمَا عَبْدٍ مِنْ أُمَّتِي أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ مِنْ بَعْدِي فَلْيَتَعَزَّ بِمُصِيبَتِهِ بِي عَنْ مُصِيبَتِهِ الَّتِي يُصَابُ بِهَا مِنْ بَعْدِي , فَإِنَّ أَحَدًا مِنْ أُمَّتِي لَنْ يُصَابَ بِمُصِيبَةٍ بَعْدِي أَشَدَّ مِنْ مُصِيبَتِهِ بِي "

9678- İbn Sâbıt'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden birinin başına bir musibet geldiği zaman benim yokluğum sebebiyle maruz kaldığı musibeti hatırlasın. Çünkü bu, musibetlerin en büyüğüdür"*

---

[1] İsnâdında İbn Adiy'in hocası vardır ve ne hocasını ,ne de hocasının hocasını tanımıyorum. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1821) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/158).

buyurmuştur.[1]

Beyhakî der ki: Bize bildirilene göre başka bir yerde Mûsa b. Ubeyde er-Rebezî bunu Mus'ab b. Muhammed b. Şurahbîl kanalıyla Ebû Seleme'den, o da Hz. Âişe'den, o da Allah Resulü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aktarmış ve şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında: *"Ey insanlar! Ümmetimden herhangi bir kul benden sonra bir musibete maruz kalırsa, musibetini benim yokluğum sebebiyle maruz kaldığı musibetle hafifletsin. Çünkü ümmetimden hiç kimse benim yokluğum sebebiyle maruz kaldığı musibetten daha ağır bir musibete maruz kalmayacaktır"* buyurmuştur."[2]

٩٦٧٩ - وَسَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ الْمُفَسِّرَ , يُنْشِدُ فِي هَذَا الْمَعْنَى قَوْلَ الشَّاعِرِ:

اصْبِرْ لِكُلِّ مُصِيبَةٍ وَتَجَلَّدِ ... وَاعْلَمْ بِأَنَّ الْمَرْءَ غَيْرُ مُخَلَّدِ

وَإِذَا ذَكَرَتَ مُصِيبَةً تَشْجُو بِهَا ... فَاذْكُرْ مُصَابَكَ بِالنَّبِيِّ مُحَمَّدِ

9679- Ebu'l-Kâsım el-Müfessir, bu mânâda şairin sözlerini okumuştur:

"Her musibete sabret ve metin ol

Bil ki kişi asla kalıcı değildir.

Kendisiyle üzüleceğin bir musibeti hatırladığında

Allah Resûlü Muhammed'in yokluğu ile başına gelen musibeti hatırla."

فَصْلٌ

Bölüm

Musibet anında sabredip yapılması gerekenler, musibete maruz kalmış kişinin giysilerini yırtmaması, yüzüne vurmaması ve tenini tırmalamamasıdır. Kadın için de aynı şeyler geçerlidir ki, o da saçını yolmamalı, ağlarken sesini yükseltmemeli ve ağıt yakmamalıdır.

Bu konudaki haberleri *es-Sünenü'l-Kebîr*'de cenazeler bölümünün sonunda aktardık.

---

[1] İsnâdı zayıftır ve şahitleriyle hasen bir hadistir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/199 (6718).

[2] Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve* (7/202).

٩٦٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ , نَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ , نَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ , نَا أَبِي , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ , عَنْ مَسْرُوقٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ , وَشَقَّ الْجُيُوبَ , وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ , مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الْأَعْمَشِ

9680- Abdullah Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*(Ölünün ardından) yanaklarını döven, yakalarını yırtan ve Cahiliye'deki gibi feryat figan eden kimse bizden değildir"* buyurmuştur.[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Amr b. Hafs kanalıyla[2] ve Müslim bunu başka bir kanalla A'meş'ten rivayet etti.[3]

٩٦٨١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيُّ , أَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ , أَنَا أَبُو عُمَيْسٍ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا صَخْرَةَ , يُذْكَرُ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ , وَأَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى , قَالَ: أُغْمِيَ عَلَى أَبِي مُوسَى فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ تَصِيحُ بِرَنَّةٍ , قَالَا: ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ: أَلَمْ تَعْلَمِي , وَكَانَ يُحَدِّثُهَا عَنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّنْ حَلَقَ , وَسَلَقَ وَخَرَقَ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَوْنٍ

وَرُوِّينَا عَنِ امْرَأَةٍ , مِنَ الْمُبَايِعَاتِ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ فِيمَا أَخَذَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنْ لَا نَخْمِشَ وَجْهًا , وَلَا نَدْعُوَ وَيْلًا , وَلَا نَشُقَّ جَيْبًا , وَلَا نَنْشُرَ شَعَرًا "

وَرُوِّينَا فِي , حَدِيثِ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ النَّائِحَةَ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ , وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ "

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , قَالَ: " لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *cenâiz* (2/83).

[3] Müslim 1/99 (165).

9681- Ebû Burde b. Ebî Mûsa anlatıyor: Ebû Mûsa durumu ağırlaşıp bayılınca, hanımı feryat etmeye başladı. Ebû Mûsa, hanımına Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hadislerinden bahsederdi ki kendine geldiğinde: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Başını kazıtandan, feryat ederek ağlayandan ve giysilerini yırtandan uzağım»* buyurduğunu bilmez misin?" dedi.

Müslim bunu *Sahîh*'te Câfer b. Avn kanalıyla Abd b. Humeyd'den rivayet etti.

Bize bildirilene göre Hz. Peygamber'e (sallallehu aleyhi vesellem) biat etmiş olan kadınlardan biri şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallehu aleyhi vesellem) bizden aldığı biat içinde, yüzleri tırmalamama, ah vah diye feryat figan etmeme, yakaları yırtmama ve saçı başı yolmama sözü de vardı."[1]

Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin rivayetinde bize bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ağıt yakan kadın, ölümünden önce tövbe etmezse kıyamet gününde üzerinde katrandan gömlek olur ve uyuzluk zırhıyla mezarından kaldırılır"* buyurmuştur.[2]

Yine bize bildirilene göre Ebû Saîd el-Hudrî: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağıt yakan kadını da, onu dinleyeni de lanetledi" buyurmuştur.[3]

٩٦٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ فِيمَا قَرَأْتُ عَلَيْهِ مِنْ أَصْلِهِ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ هُوَ الْفَزَارِيُّ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ , عَنْ عِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: جَاءَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ بَنَاتِهِ وَهِيَ فِي السَّوْقِ فَأَخَذَهَا فَوَضَعَهَا فِي حِجْرِهِ حَتَّى قُبِضَتْ فَدَمَعَتْ عَيْنَاهُ , فَبَكَتْ أُمُّ أَيْمَنَ فَقِيلَ لَهَا: أَتَبْكِينَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَتْ: أَلَا أَبْكِي وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَبْكِي؟ قَالَ: " إِنِّي لَمْ أَبْكِ وَلَكِنَّ هَذِهِ رَحْمَةٌ , إِنَّ الْمُؤْمِنَ تَخْرُجُ نَفْسُهُ مِنْ بَيْنِ جَنْبَيْهِ وَهُوَ يُحْمَدُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

9682- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kızlarından birinin yanına geldi, bu kızı can çekişiyordu. Onu alıp kucağına koydu. Kızı

---

[1] Ebû Dâvud 3/496 (3131) ve Beyhakî, *Sünen* (4/64).

[2] Müslim 1/644 (29)

[3] Ebû Dâvud 3/493, 494 (3128).

ölünce de gözleri yaşardı. (Bu durumu gören) Ümmü Eymen de ağladı. Ümmü Eymen'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında mı ağlıyorsun?" denilince: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ağlarken ben ağlamayayım mı?" karşılığını verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben ağlamıyorum, ancak bu (göz yaşı) rahmettir. Mümin kişinin canı Allah'a hamd ederken göğsünden çıkar"* buyurdu.[1]

٩٦٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ , نَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانٍ , نَا قُرَيْشُ بْنُ حَيَّانَ , عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ , قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ , وَكَانَ ظِئْرًا لِإِبْرَاهِيمَ , فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ , ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ , فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللهِ ﷺ تَذْرِفَانِ , فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " يَا ابْنَ عَوْفٍ , إِنَّهَا رَحْمَةٌ " ثُمَّ اتْبَعَهَا وَاللهِ بِأُخْرَى فَقَالَ: " إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ , وَالْقَلْبُ يَحْزَنُ , وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يُرْضِي رَبَّنَا , وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيِّ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ ثَابِتٍ

9683- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte demirci ustası Ebû Seyf'in yanına girdim. Ebû Seyf, (Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu) İbrâhîm'in süt babası idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), İbrâhîm'i alıp öptü ve kokladı. Bir zaman sonra bir daha Ebû Seyf'in yanına gittik. İbrâhîm can çekişmekteydi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaş gelmeye başlamıştı. Abdurrahman b. Avf O'na: "Ey Allah'ın Resûlü! Sende mi?" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey İbn Avf! Bu (gözyaşları) bir rahmettir"* buyurdu. Sonra gözyaşları akmaya devam etti ve: *"Gözler ağlar ve kalp hüzünlenir. Biz de ancak Rabbimizin razı olacağı sözler söyleriz. Ey İbrâhîm! Bizler senin ayrılığından dolayı hüzünlüyüz"* buyurdu.

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (1/273, 274, 297), Diyâ el-Makdisî, *Muhtâre* (65, 66/1), Bezzâr, *Müsned* (1/383) ve İbn Hibbân, *Sahîh* (746).

Buhârî bunu *Sahîh*'te Hasan b. Abdilazîz el-Cerevî kanalıyla[1] ve Müslim bunu başka bir yolla Sâbit'ten rivayet etti.[2]

٩٦٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى , عَنْ عَطَاءٍ , عَنْ جَابِرٍ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ , قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِي فَانْطَلَقَ بِي إِلَى النَّخْلِ , فَوَجَدَ فِيهِ إِبْرَاهِيمَ ابْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ , فَأَخَذَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَوَضَعَهُ فِي حِجْرِهِ فَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ , ثُمَّ قَالَ: " يَا بُنَيَّ مَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا " فَقُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ , تَبْكِي؟ أَوَ لَمْ تَنْهَ عَنِ الْبُكَاءِ؟ قَالَ: " إِنَّمَا نُهِيتُ عَنِ النَّوْحِ , عَنْ صَوْتَيْنِ أَحْمَقَيْنِ فَاجِرَيْنِ: صَوْتٍ عِنْدَ نِعْمَةٍ لَعِبٍ وَلَهْوٍ وَمَزَامِيرِ شَيْطَانٍ , وَصَوْتٍ عِنْدَ مُصِيبَةٍ خَمْشِ وُجُوهٍ , وَشَقِّ جُيُوبٍ , وَرَنَّةِ شَيْطَانٍ , وَهَذَا رَحْمَةٌ , وَمَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ , يَا إِبْرَاهِيمُ لَوْلَا أَنَّهُ أَمْرٌ حَقٌّ وَوَعْدٌ صِدْقٍ , وَإِنَّهَا سَبِيلٌ مَأْتِيَّةٌ لَا بُدَّ مِنْهَا حَتَّى يَلْحَقَ آخِرُنَا أَوَّلَنَا لَحَزِنَّا عَلَيْكَ حُزْنًا هُوَ أَشَدُّ مِنْ هَذَا , وَإِنَّا بِكَ لَمَحْزُونُونَ تَبْكِي الْعَيْنُ , وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ , وَلَا نَقُولُ مَا يُسْخِطُ الرَّبَّ عَزَّ وَجَلَّ "

9684- Abdurrahman b. Avf der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elimden tuttu ve benimle hurmalığa gitti. Orada İbrâhîm'i (can çekişir vaziyette) gördü. Onu alıp kucağına koydu ve gözleri yaşardı. Sonra: *"Ey oğlum! Allah'a karşı senin için elimden bir şey gelmez"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Ağlıyor musun?" veya: "Ağlamayı yasaklamadın mı?" dediğimde, şöyle buyurdu: *"Ben ağıt yakmayı, iki ahmak ve facir sesi yasakladım. Ben, oyun, eğlence ve şeytanın çalgısı anında nağme ile çıkan sesi ve musibet anında yüze vurma, yakayı paçayı yırtma ve şeytanın çığlığı ile çıkan sesi yasakladım. Ancak bu (gözyaşları) bir rahmettir. Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Ey İbrâhîm! Eğer ölüm hak, gerçek bir vaad, kendisinden kurtuluş olmayan umumi bir şey olmasaydı ve sonrakiler öncekilere tâbi olmasaydı senin için şimdikinden çok daha fazla üzülürdük. Bizler senin ayrılığından hüzünlüyüz. Gözler ağlar ve kalp hüzünlenir.*

---

[1] Buhârî, *cenâiz* (2/85).

[2] Müslim 2/1807, 1808 (62).

Ancak Yüce Rabbi öfkelendirecek sözler söylemeyiz."[1]

٩٦٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ , وَعَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ , قَالَا: نَا أَبُو عَوَانَةَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى , عَنْ عَطَاءٍ , عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى النَّخْلِ وَمَعَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ , فَإِذَا ابْنُهُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ , قَالَ: فَوَضَعَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حِجْرِهِ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ , قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: أَتَبْكِي يَا رَسُولَ اللهِ وَأَنْتَ تَنْهَى عَنِ الْبُكَاءِ؟ قَالَ: " إِنِّي لَمْ أَنْهَ عَنِ الْبُكَاءِ , إِنَّمَا نَهَيْتُ عَنْ صَوْتَيْنِ أَحْمَقَيْنِ فَاجِرَيْنِ: صَوْتٍ عِنْدَ لَهْوٍ وَلَعِبٍ وَمَزَامِيرِ شَيْطَانٍ , وَصَوْتٍ عِنْدَ مُصِيبَةٍ , خَمْشِ وُجُوهٍ , وَشَقِّ جُيُوبٍ , وَرَنَّةِ شَيْطَانٍ , وَهَذَا مِنِّي رَحْمَةٌ , مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ , يَا إِبْرَاهِيمُ لَوْلَا أَنَّهُ أَمْرٌ حَقٌّ , وَوَعْدٌ صِدْقٌ , وَإِنَّهُ سَبِيلٌ مَأْتِيَّةٌ , وَإِنَّ آخِرَتَنَا سَتَلْحَقُ أُولَانَا لَحَزِنْتُ عَلَيْكَ حُزْنًا هُوَ أَشَدُّ مِنْ هَذَا , وَإِنَّا بِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ , تَبْكِي الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ , وَلَا نَقُولُ مَا يُسْخِطُ الرَّبَّ "

9685- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdurrahman b. Avf ile birlikte hurmalığa gitti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) orada İbrâhîm'i can çekişir vaziyette gördü. Onu alıp kucağına koydu ve gözleri yaşardı. Abdurrahman b. Avf: "Ey Allah'ın Resûlü! Ağlamayı yasaklamışken ağlıyor musun?" dediğinde, şöyle buyurdu: *"Ben ağlamayı yasaklamadım. Ancak iki ahmak ve facir sesi yasakladım. Ben, oyun, eğlence ve şeytanın çalgısı anında nağme ile çıkan sesi ve musibet anında yüze vurma, yakayı paçayı yırtma ve şeytanın çığlığı ile çıkan sesi yasakladım. Ancak bu gözyaşlarım bir rahmettir. Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Ey İbrâhîm! Eğer ölüm hak, gerçek bir vaad, kendisinden kurtuluş olmayan genel bir durum olmasaydı ve sonrakiler öncekileri takip etmeseydi senin için şimdikinden çok daha fazla üzülürdük. Ey İbrâhîm! Bizler senin ayrılığından dolayı üzgünüz. Gözler ağlar ve kalp hüzünlenir. Ancak Yüce Rabbi öfkelendirecek sözler söylemeyiz."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (1/380, 381) ve Tirmizî (3/328).

[2] İsnâdı zayıftır. Beğavî, *Şerh es-Sünne* 5/430, 431 (1530) ve Beyhakî, *Sünen* (4/69).

٩٦٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , نَا عَمْرُو بْنُ سَوَّارٍ , نَا ابْنُ وَهْبٍ , قَالَ الْحَاكِمُ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ زِيَادٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى , وَعِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ , قَالَا: نَا ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَنْصَارِيِّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ , أَنَّهُ قَالَ: اشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ , فَأَتَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ , وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ , وعَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ , فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ وَجَدَهُ فِي غَشْيَةٍ - أَوْ قَدْ مَاتَ - قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللهِ , فَبَكَى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَهُ بَكَوْا , فَقَالَ: " أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ , وَيُعَذِّبُ بِهَذَا , - وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ - , أَوْ يَرْحَمُ ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ يُونُسَ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ , عَنْ أَصْبَغَ , عَنِ ابْنِ وَهْبٍ

9686- Abdullah b. Ömer der ki: Sa'd b. Ubâde rahatsızlanıp hasta olmuştu. Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem) yanında Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkâs ve Abdullah b. Mes'üd ile birlikte onu ziyarete gitti. Yanına girdiğinde onu bayılmış olarak buldu ve: *"Öldü mü?"* diye sordu. Oradakiler: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü!" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ağlamaya başladı. Oradakiler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağladığını görünce kendileri de ağlamaya başladı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşitmiyor musunuz? Allah gözyaşından ve kalbin üzülmesinden dolayı azap etmez. Fakat şundan dolayı ya azap eder ya da rahmet eder"* buyurdu ve diline işaret etti.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Yûnus kanalıyla[2] ve Buhârî bunu Esbağ kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etti.[3]

٩٦٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , عَنْ مُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ , قَالَ: شَهِدْتُ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 1/636 (12).

[3] Buhârî, *cenâiz* (2/85).

الْحَسَنَ فِي مَسْجِدِ الْجَامِعِ , وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ فَارِسَ , فَقَالَ: إِنِّي لَمْ أَجِئْ حَتَّى مَاتَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ , قُلْنَا: فَلَا تُخْبِرْهُ , قَالَ: وَكَأَنَّا قُلْنَا أَخْبِرْهُ , فَمَا تَرَكَ الْحَسَنَ يَبْلُغُ إِلَى الْبَيْتِ حَتَّى نَعَاهُ إِلَيْهِ , فَقَالَ: فَمَا تَمَالَكَ الْحَسَنُ أَنْ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى الْحَائِطِ , ثُمَّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَيْهِ وَلَمَّا يَفِقْ يَبْكِي وَمَعَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ , فَقَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ , إِنَّكَ تعلم هَذَا الْمِصْرَ وَمَوَدَّتَهُمْ , وَإِنَّهُمْ لَا يَرَوْنَ مِنْكَ الْيَوْمَ شَيْئًا إِلَّا سَعَوْا بِهِ إِلَى عَشَائِرِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ , فَتَكَلَّمَ الْحَسَنُ فَقَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ هَذِهِ الرَّحْمَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ , فَرَحِمَ بِهَا بَعْضُهُمْ بَعْضًا تَدْمَعُ الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ وَلَيْسَ ذَلِكَ بِالْجَزَعِ , إِنَّمَا الْجَزَعُ مَا كَانَ مِنَ اللِّسَانِ وَالْيَدِ , الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَجْعَلْ حُزْنَ يَعْقُوبَ عَلَيْهِ ذَنْبًا إِذْ قَالَ: ﴿وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [يوسف: ٨٤] رَحِمَ اللهُ سَعِيدًا وَتَجَاوَزَ عَنْ سَيِّئَاتِهِ ﴿فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ , ثُمَّ قَالَ: " وَاللهِ مَا كَانَتْ لِتَنْزِلَ شَدِيدَةٌ إِلَّا أحب أَنْ يَكُونَ بِهِ دُونِي ". قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قُلْتُ لِلْمُبَارَكِ: مَا كَانَ الْحَسَنُ يَرُدُّ عَلَيْهِمْ إِذَا عَزُّوهُ قَالَ: " كَانَ يَقُولُ فَعَلَ اللهُ ذَلِكَ بِنَا وَبِكُمْ "

9687- Mübârek b. Fadâle anlatıyor: Büyük camide Hasan(-ı Basrî)'yi gördüm. Fârisilerden bir adam gelip: "Ancak Saîd b. Ebi'l-Hasan öldükten sonra gelebildim" dedi. Bunun üzerine adama: "Bunu ona (Hasan'a) haber verme" dedik. O da sanki: "Kendisine haber ver" demişiz gibi Hasan daha evine varmadan ona bu haberi verdi. Hasan ayakta durmakta zorlanıp elini duvara yasladı. Sonra biz onu ziyarete gitmiştik. Kendine geldiğinde hep ağlıyordu. Yanımızda Bekr b. Abdillah el-Muzenî de bulunmaktaydı. Kendisine: "Ey Ebû Saîd! Sen bu şehri ve sana olan sevgilerini biliyorsun. Bugün senden ne görürlerse gördüklerini aşiretlerine ve kabilelerine anlatırlar" dedi. Bunun üzerine Hasan şöyle dedi: "Bu merhameti müminlerin kalbinde kılan ve böylece birbirlerine merhamet etmelerini sağlayan Allah'a hamd olsun. Gözler ağlar ve kalp hüzünlenir. Ancak bu, korkudan dolayı değildir. Korku dilin söylediğinden ve elin yaptığından dolayı olur. Hz. Yâkûb'un hüznünü kendisine suç saymayan Allah'a hamd olsun. Allah: ***«Üzüntüden iki gözüne ak düştü. O artık acısını içinde***

saklıyordu»[1] buyurmaktadır. Allah, Ebû Saîd'e (yani bana) rahmet etsin ve günahlarını bağışlasın. ***«Bu kimseler cennetlikler arasındadırlar. Bu, kendilerine verilen doğru bir sözdür.»***[2] Vallahi hiç kimsenin benden daha şiddetli bir musibete maruz kalmasını istemem."

Ebû Dâvud der ki: Mübârek'e: "Hasan kendisini taziye için gelenlere ne derdi?" dediğimde: "O: «Allah bunu (ölümü) bize de size de kıldı» derdi" karşılığını verdi.[3]

٩٦٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ , نَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ , نَا إِسْرَائِيلُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى , عَنْ جَبْرِ بْنِ عَتِيكٍ , عَنْ عَمِّهِ , أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَوَجَدَهُمْ يَبْكُونَ عَلَى مَيِّتٍ لَهُمْ فَقِيلَ لَهُمْ: تَبْكُونَ , وَهَذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ , قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " دَعْهُنَّ يَبْكِينَ مَا كَانَ عِنْدَهُنَّ , فَإِذَا وَجَبَ فَلَا تَبْكِيَنَّ بَاكِيَةٌ ". قَالَ: فَسَأَلَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ قَوْلِهِ: " إِذَا وَجَبَ " فَقُلْتُ: إِذَا أُدْخِلَ الْقَبْرُ

9688- Cebr b. Atîk, amcasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Ensâr'dan cenazesi olan bir ailenin yanına girdim. Ailesi cenazesi için ağlamaktaydı. Onlara: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) burada iken mi ağlıyorsunuz?" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bırak, ölü yanlarında iken ağlasınlar. Ancak vacib olduğu zaman artık ağlamasınlar"* buyurdu. Ömer b. Abdilazîz, bana: "Vacib olmak nedir?" diye sorunca, ona: "(Vacib olması) ölünün mezara konulmasıdır" dedim.[4]

٩٦٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْبُسْتِيُّ الْقَاضِي , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ الْمُظَفَّرِ الْبَكْرِيُّ , أَنَا ابْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ الْغَلَّابِيُّ , نَا قُمَامَةَ أَبُو زَيْدٍ الْعَبْدِيُّ , قَالَ: نَظَرَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ إِلَى عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ كَئِيبًا حَزِينًا فَقَالَ لَهُ: " مَا لِي أَرَاكَ كَئِيبًا

---

[1] Yusuf Sur. 84

[2] Ahkâf Sur. 16

[3] İsnâdı hasendir.

[4] İsnâdı hasendir. Nesâî, *cihâd* (6/51).

حَزِينًا؟ " فَقَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَقَدْ قُتِلَ ابني, وَفُقِئَتْ عَيْنِي؟ فَقَالَ: " يَا عَدِيُّ بْنَ حَاتِمٍ , إِنَّهُ مِنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللهِ جَرَى عَلَيْهِ , وَكَانَ لَهُ أَجْرًا , وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَاءِ اللهِ جَرَى عَلَيْهِ , وَحَبِطَ عَمَلُهُ "

9689- Kumâme Ebû Zeyd el-Abdî der ki: Ali b. Ebî Tâlib, Adiy b. Hâtim'in kederli ve hüzünlü olduğunu görünce: "Ne oluyor seni kederli ve üzüntülü görüyorum?" diye sordu. Adiy: "Ey müminlerin emîri! Oğlum öldürülmüşken ve gözüm çıkmışken beni böyle olmaktan ne alıkoyar?" cevabını verince, Ali b. Ebî Tâlib: "Ey Adiy b. Hâtim! Her kim Allah'ın kendisine takdir ettiğine razı olursa ona bir sevap vardır. Her kim de Allah'ın kendisine takdir etmiş olduğuna razı olmazsa amelleri boşa çıkar" karşılığını verdi.[1]

٩٦٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ يَعْنِي ابْنَ يُوسُفَ بْنِ مُوسَى , نَا جَرِيرٌ , عَنِ الْمُغِيرَةِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ , قَالَ: نُعِيَ لِعَبْدِ اللهِ أَخُوهُ عُتْبَةَ فَقَالَ: " كَانَ أَعَزَّ النَّاسِ عَلَيَّ " قَالَ: وَأُرَاهُ اسْتَرْجَعَ , وَقَالَ: " مَا يَسُرُّنِي أَنَّهُ بَيْنَ ظَهْرَانَيْكُمْ حَيًّا " , قَالُوا: كَيْفَ يَكُونُ هَذَا وَهُوَ أَعَزُّ النَّاسِ عَلَيْكَ؟ قَالَ: " أَنْ أُؤْجَرَ فِيهِ , أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يُؤْجَرَ فِيَّ "

9690- İbrâhîm et-Teymî bildiriyor: Abdullah'a kardeşi Utbe'nin ölüm haberi verilince: "O benim için insanların en değerlisi idi" dedi. Sonra istircâ edip: "Onun aranızda diri olması beni sevindirmezdi" dedi. Kendisine: "O senin yanında insanların en değerlisi iken bu nasıl oluyor?" denilince de: "Onun sayesinde sevap kazanmam, benim için onun benim sayemde sevap kazanmasından daha sevimlidir" karşılığını verdi.[2]

٩٦٩١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالُوا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ , نَا سَيَّارٌ , نَا جَعْفَرٌ , نَا ثَابِتٌ , قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بَلَغَ فِي الدُّنْيَا حَتَّى اسْتُعْمِلَ فَمَاتَ ,

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdı hasendir. Ancak İbrâhîm ve Abdullah arasında kopukluk vardır.

فَخَرَجَ مُطَرِّفٌ وَعَلَيْهِ ثِيَابٌ مِنْ صَالِحِ مَا كَانَ يَلْبَسُ , فَقَالُوا لَهُ: يَمُوتُ عَبْدُ اللهِ وَتَلْبَسُ مِثْلَ هَذِهِ الثِّيَابِ؟ قَالَ مُطَرِّفٌ: " أَسْتَكِينُ بِهَا , وَقَدْ وَعَدَنِي اللهُ عَلَيْهَا ثَلَاثَ خِصَالٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا كُلِّهَا , قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ١٥٦] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [البقرة: ١٥٧] فَقَدِ اسْتَرْجَعْتُ كَمَا أَمَرَنِي رَبِّي , وَكُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْ هَذِهِ الْخِصَالِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا " , قَالَ مُطَرِّفٌ: " وَمَا مِنْ شَيْءٍ أُعْطَى بِهِ فِي الْآخِرَةِ قَدْرَ كُوزٍ مِنْ مَاءٍ إِلَّا وَدِدْتُ أَنَّهُ أُخِذَ مِنِّي فِي الدُّنْيَا "

9691- Sâbit der ki: Abdullah b. Mutarrif b. Abdillah dünyada öyle makamlara ulaştı ki sonunda vali oldu ve öldü. Babası Mutarrif üzerinde en güzel giysileriyle çıkınca, oradakiler kendisine: "Abdullah ölmüşken sen böyle giysiler mi giymektesin?" denildi. Mutarrif şu karşılığı verdi: "Yüce Allah bu musibetime karşı bana üç hasleti vaad etti ki her biri benim için tüm dünyadan daha iyidir. Yüce Allah: ***«Onlar, başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz" derler. İşte Rableri katından mağfiret ve merhamet onlaradır. Doğru yola ulaştırılmış olanlar da işte bunlardır»***[1] buyurur. Ben de Rabbimin bana emretmiş olduğu gibi istircâ ettim. Bu hasletlerden her biri benim için dünya ve içindekilerden daha değerlidir."[2]

Sonra Mutarrif: "Karşılığında kıyamet günü bir içimlik su verilecek hiçbir şey yoktur ki, mutlaka bu şeyin benden dünyada iken alınmasını isterim" dedi.

٩٦٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرٍ الْجَرَّاحِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ سَاسَوَيْهِ , نَا عَبْدُ الْكَرِيمِ السُّكَّرِيُّ , نَا وَهْبُ بْنُ زَمْعَةَ , قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ شَقِيقٍ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْمُبَارَكِ , يَقُولُ: أَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ,: أَنَّ ابْنًا لِأَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ مَرِضَ , قَالَ:

---

[1] Bakara Sur. 156, 157

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Sa'd, *Tabakât* (7/244, 245), Ahmed, *Zühd* (sh. 245) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/199).

فَخَشِينَا عَلَيْهِ , فَلَمَّا تُوُفِّيَ جَزِعَ عَلَيْهِ , فَصَارَ مَعَ النَّاسِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: خَشِينَا عَلَيْكَ فَقَالَ: " إِنَّا نَدْعُو اللهَ فِيمَا نُحِبُّ فَإِذَا وَقَعَ مَا نَكْرَهُ لَمْ نُخَالِفِ اللهَ فِيمَا يُحِبُّ "

9692- Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: Ebû Câfer Muhammed b. Ali'nin bir oğlu hasta oldu. Onun için korkmuştuk. Çocuk vefat edince babası üzülmüş ve (ölen oğlu değilmiş gibi) orada bulunanlar gibi davranmıştı. Bir kişi ona: "Senin için korktuk" deyince: "Sevdiğimiz şeylerde Allah'a dua etmekteyiz. Başımıza hoşlanmadığımız bir şey geldiğinde Allah'ın sevdiği şeye muhalif olmayız" karşılığını verdi.[1]

٩٦٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَنْ قَتَادَةَ , قَالَ: " فَرِحَ صَاحِبَا مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْغُلَامِ حِينَ وُلِدَ لَهُمَا , وَجَزِعَا عَلَيْهِ حِينَ مَاتَ , وَلَوْ عَاشَ كَانَ فِيهِ هَلَكَتُهُمَا , فَرَضِيَ امرؤ بِقَضَا ء اللهُ فَإِنَّ خِيَرَةَ اللهِ لِلْمُؤْمِنِ فِيمَا يَكْرَهُ أَكْثَرُ مِنْ خِيَرَتِهِ فِيمَا يُحِبُّ "

9693- Katâde der ki: Hz. Mûsa'nın dostları, çocukları olunca sevinmiş, ancak ölünce çok üzülmüşlerdi. Oysa bu çocuk yaşasaydı onların helakine sebep olacaktı. Bunun üzerine adam Allah'ın takdirine razı oldu. Zira Yüce Allah'ın kulun hoşlanmadığı konularda takdiri, hoşlandığı konulardaki takdirinden daha çoktur."[2]

٩٦٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ , نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ , أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عُزِّيَ عَلَى ابْنِهِ عَبْدِ الْمَلِكِ فَقَالَ: " إِنَّ الْمَوْتَ مَرْقَدٌ كُنَّا وَطَنَّا أَنْفُسَنَا عَلَيْهِ , فَلَمَّا وَقَعَ لَمْ نَسْتَكْرِهْ "

9694- Abdullah b. el-Mübârek bildiriyor: Ömer b. Abdilazîz, oğlu Abdulmelik için kendisine taziye için gelinince: "Ölüm yatacak bir yerdir. Biz ona canlarımızı hazırladık, ancak ölüm geldiği zaman da ondan

---

[1] Ravilerinden Ebû Bekr el-Cerrâhî'nin, Yahya b. Sâseveyh'in ve Abdulkerîm es-Sukkerî'nin durumunu bilmiyorum. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/187) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *er-Ridâ* (87).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/165 (20211).

hoşlanmayız" dedi.[1]

٩٦٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ جَمِيلٍ الْمَرْوَزِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ , عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ , عَنْ صِلَةَ بْنِ أَشْيَمَ , أَنَّهُ كَانَ يَأْكُلُ يَوْمًا فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ: مَاتَ أَخُوكَ فَقَالَ: " هَيْهَاتَ , نُعِيَ إِلَيَّ اجْلِسْ فَكُلْ " قَالَ: مَا سَبَقَنِي إِلَيْكَ أَحَدٌ؟ قَالَ: " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ [الزمر: ٣٠] "

9695- Sâbit el-Bünânî bildiriyor: Sıla b. Eşyem bir gün yemek yerken bir adam geldi ve: "Kardeşin öldü" dedi. Sıla: "Heyhât! Onun ölüm haberi bana geldi, otur da yemek ye" dedi. Adam: "Benden önce sana (bunu haber vermek için) kimse gelmedi" deyince de: "Yüce Allah: «***Sen öleceksin, onlar da öleceklerdir***»[2] buyurmaktadır" karşılığını verdi.[3]

٩٦٩٦ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ , عَنِ الْوَلِيدِ , عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ قَرِيبٍ الْأَصْمَعِيِّ , عَنْ بَعْضِ , أَهْلِ الْعِلْمِ قَالَ: نُعِيَ مَجْزَأَةُ بْنُ ثَوْرٍ إِلَى أَخِيهِ شَقِيقٍ فَكَأَنَّهُ لَمْ يُرَ ذَاكَ فِيهِ , فَقَالَ لَهُ الْبَرِيدُ: هَلْ نَعَاهُ إِلَيْكَ أَحَدٌ قَبْلِي؟ قَالَ: " نَعَمْ , أَخْبَرَنَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ , أَنَّا سَنَمُوتُ "

9696- Abdulmelik b. Karîb el-Asmaî'nin bildirdiğine göre ilim ehlinden bir kişi şöyle demiştir: "Meczee b. Sevr'e kardeşi Şakîk'in ölüm haberi verilince sanki hiç oralı olmamıştı. Kendisine bu haberi veren kişi: "Benden önce sana onun öldüğünü söyleyen oldu mu?" diye sorunca: "Evet, Yüce Allah öleceğimizi haber vermişti" karşılığını verdi.[4]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] Zümer Sur. 30

[3] İsnâdı sahihtir. İbn Sa'd, *Tabakât* (7/137) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/238, 239).

[4] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. İbn Hibbân, *Sikât* (5/457, 458).

٩٦٩٧ - قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , عَنِ ابْنِ عَوْنٍ , قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ " إِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ يَكُونُ كَمَا كَانَ قَبْلَ ذَلِكَ يَتَحَدَّثُ وَيَضْحَكُ إِلَّا أَنَّهُ يَوْمَ مَاتَتْ حَفْصَةُ جَعَلَ يَكْشِرُ وَأَنْتَ تَعْرِفُ فِي وَجْهِهِ "

9697- İbn Avn der ki: "Muhammed b. Sîrîn'in başına bir musibet (ölüm haberi) geldiği zaman musibet yaşamamış gibi konuşur ve gülerdi. Ancak (kız kardeşi) Hafsa öldüğü gün yüzünü buruşturmuştu ve üzüntüsü yüzünde belli oluyordu."[1]

٩٦٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي أَبُو مَنْصُورِ بْنُ سَمْعَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ , بِمَكَّةَ , نَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ , قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ يُعَزِّيهِ عَلَى ابْنِهِ: " أَمَّا بَعْدُ , فَإِنَّا مِنْ أَهْلِ الْآخِرَةِ , سَكَنَّا الدُّنْيَا أَمْوَاتًا أَبْنَاءَ أَمْوَاتٍ , فَالْعَجَبُ مِنْ مَيِّتٍ يَكْتُبُ إِلَى مَيِّتٍ يُعَزِّيهِ عَنْ مَيِّتٍ وَالسَّلَامُ "

9698- Yezîd b. Mevheb der ki: Ömer b. Abdilazîz başsağlığı dilemek üzere Avn b. Abdillah'a şöyle bir mektup yazmıştı: "Derim ki! Bizler âhiret halkındanız. Ölülerin ölü çocukları olarak dünyayı mesken edindik. Ne şaşılacak şey ki ölü biri, ölü birine, ölen birinden dolayı başsağlığı dilemek için mektup yazmaktadır, vesselam."[2]

٩٦٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ , قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ , يَقُولُ: هَلَكَ ابْنٌ لِعَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , فَكَتَبَ إِلَيْهِ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: " أَمَّا بَعْدُ , فَإِنَّا نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْآخِرَةِ أُسْكِنَّا الدُّنْيَا أَمْوَاتًا وَأَبْنَاءَ أَمْوَاتٍ , فَعَجَبٌ لِمَيِّتٍ يَكْتُبُ إِلَى مَيِّتٍ يُعَزِّيهِ عَنْ مَيِّتٍ "

9699- Serî der ki: Avn b. Abdillah'ın bir oğlu ölmüştü ve Ömer b. Abdilazîz ona şöyle bir mektup yazmıştı: "Derim ki! Bizler âhiret halkındanız. Ölülerin ölü çocukları olarak dünyayı mesken edindik. Ne şaşılacak şey ki ölü biri, ölü birine, ölen birinden dolayı başsağlığı dilemek

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ancak İsmâîl ve İbn Avn arasında kopukluk vardır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

için mektup yazmaktadır."[1]

٩٧٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , نَا وَالِدِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ خُبَيْقٍ , يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ: مَاتَ ابْنٌ لِرَجُلٍ فَأَتَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ ثَعْلَبَةَ يُعَزِّيهِ , فَقَالَ لَهُ: " إِنَّ أَبَاكَ كَانَ أَصْلَكَ , وَإِنَّ ابْنَكَ كَانَ فَرْعَكَ , وَإِنِ امْرُؤٌ ذَهَبَ أَصْلُهُ وَفَرْعُهُ لَحَرِيٌّ أَنْ يَقِلَّ بَقَاؤُهُ "

9700- Süfyân der ki: Bir adamın oğlu ölmüş ve Abdullah b. Sa'lebe ona taziye için gelmişti. Ona: "Baban senin kökün ve oğlun ise dalın idi. Kökü ve dalı giden kişiye de artık dünyada az kalması yakışır" dedi.[2]

٩٧٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَيْشِيُّ , نَا سَهْمُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ , قَالَ: سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ عُبَيْدٍ , وَعَزَّاهُ عَمْرُو بْنُ عُبَيْدٍ عَلَى ابْنٍ لَهُ يُقَالُ لَهُ: عَبْدُ اللهِ قَالَ: وَكَانَ فِيمَا عَزَّاهُ أَنْ قَالَ: " إِنَّ أَبَاكَ كَانَ أَصْلَكَ , وَإِنَّ ابْنَكَ كَانَ فَرْعَكَ , وَإِنِ امْرُؤٌ ذَهَبَ أَصْلُهُ وَفَرْعُهُ لَحَرِيٌّ أَنْ يَقِلَّ بَقَاؤُهُ ".

9701- Sehm b. Abdilhamîd der ki: Kendisine: Yûnus b. Ubeyd'in: "Abdullah" adında bir oğlu ölmüştü. Onu taziyeye gelen Amr b. Ubeyd'in ona: "Baban senin kökün ve oğlun ise dalın idi. Kökü ve dalı giden kişiye de artık dünyada az kalması yakışır" dediğini işittim.[3]

٩٧٠٢ - قَالَ الشَّيْخُ رَوَاهُ غَيْرُهُ عَنِ الْعَيْشِيِّ , عَنْ سَهْلِ بْنِ يُوسُفَ , قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ عُبَيْدٍ , يُعَزِّي يُونُسَ بْنَ عُبَيْدٍ فِي ابْنٍ لَهُ , حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا مَنْصُورُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأَدِيبُ , نَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا عُبَيْدُ اللهِ الْعَيْشِيُّ , فَذَكَرَهُ

9702- Beyhakî der ki: Bir başkası bunu Ayşî kanalıyla Sehl b. Yûsuf'tan zikretmiş ve rivayetinde: "Yûnus b. Ubeyd'i ölen oğlundan dolayı taziyeye

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı zayıftır. Zehebî, *Mîzân* (3/275).

gelen Amr b. Ubeyd'in şöyle dediğini işittim" demiştir.[1]

٩٧٠٣ - أَخْبَرَنَا الرُّوذْبَارِيُّ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي , نَا الْحَارِثُ , نَا ابْنُ مُحَمَّدٍ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمَدَائِنِيُّ , عَنْ عُمَرَ بْنِ غِيَاثٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَارِثٍ , قَالَ: لَمَّا دَفَنَ عُمَرُ ابْنَهُ وَقَفَ عَلَى قَبْرِهِ فَقَالَ: " قَدْ شَغَلَنَا الْحُزْنُ لَكَ عَنِ الْحُزْنِ عَلَيْكَ , لَيْتَ شِعْرِي مَاذَا تَقُولُ وَمَاذَا يُقَالُ لَكَ لَوْلَا هَوْلُ الْمَطْلَعِ لَتَمَنَّيْتُ اللَّحَاقَ بِكَ , اللهُمَّ إِنِّي قَدْ وَهَبْتُ لَهُ مَا قَصَّرَ فِيهِ مِنْ بِرِّي فَاغْفِرْ لَهُ مَا قَصَّرَ فِيهِ مِنْ طَاعَتِكَ "

9703- Muhammed b. Hâris der ki: Ömer (b. Abdilazîz) oğlunu defnettiği zaman mezarın başında durup şöyle dedi: "Ayrılışına olan üzüntümüz, sana olan üzüntümüzden ağır bastı. Keşke şimdi orada sana sorulan soruları ve senin verdiğin cevapları bilebilseydim! Yeniden dirilişin o dehşeti olmasaydı; hemen ardından gelmeyi isterdim. Allahım! Onun bana karşı yapmış olduğu haksızlıklardan yana ben ona hakkımı helal ediyorum, Sen de Sana karşı işlediği günahları bağışla!"[2]

٩٧٠٤ - وَبِإِسْنَادِهِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَرْبٍ , قَالَ: عَزَّى رَجُلٌ نَصْرَانِيٌّ رَجُلًا فَقَالَ: " مِثْلِي لَا يُعَزِّي مِثْلَكَ , وَلَكِنِ انْظُرْ مَا زَهَدَ فِيهِ الْجَاهِلُ فَارْغَبْ فِيهِ "

9704- Muhammed b. Harb der ki: Hıristiyan bir adam bir adama taziyede bulundu ve: "Senin gibi biri bana taziyede bulunamaz. Ancak sen cahilin terk ettiği şeye bak ve onu yapmaya çalış" dedi.[3]

٩٧٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ عُمَرَ , نَا حَمْدُونَ بْنُ الْفَضْلِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الطَّرَسُوسِيُّ , نَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى الْبَلْخِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ , يَقُولُ: لَمَّا مَاتَ ذَرُّ بْنُ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ وَقَفَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ عَلَى شَفِيرِ قَبْرِهِ وَهُوَ يَقُولُ: " يَا بُنَيَّ , شَغَلَنِي الْحُزْنُ لَكَ عَلَى الْحُزْنِ عَلَيْكَ , فَلَيْتَ شِعْرِي مَا قُلْتَ وَمَا قِيلَ لَكَ , اللهُمَّ إِنَّكَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/109).

[3] İsnâdı zayıftır.

أَمَرْتَهُ بِطَاعَتِكَ وَأَمَرْتَهُ بِبِرِّي , فَقَدْ وَهَبْتُ لَهُ مَا قَصَّرَ فِيهِ مِنْ حَقِّي فَهَبْ لَهُ مَا قَصَّرَ فِيهِ مِنْ حَقِّكَ "

9705- Süfyân b. Uyeyne der ki: Zer b. Ömer b. Zer vefat ettiği zaman Ömer b. Zer mezarın kenarında durup şöyle dedi: "Evladım! Ayrılışına olan üzüntümüz, sana olan üzüntümüzden ağır bastı. Keşke şimdi orada sana sorulan soruları ve senin verdiğin cevapları bilebilseydim! Allahım! Ona, Sana itaat etmesini ve bana iyilikte bulunmasını emrettin. Onun bana karşı yapmış olduğu haksızlıklardan yana ben ona hakkımı helal ediyorum, Sen de Sana karşı işlediği günahları bağışla!"[1]

٩٧٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَامِدٍ , حَدَّثَنِي أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سُهَيْلٍ , قَالَ: جَاءَ ذَرُّ بْنُ عُمَرَ وَقَدِ اشْتَرَى كَذَا ومَعَهُ جِمَالٌ فَسَقَطَ فَمَاتَ , فَقِيلَ لِأَبِيهِ عُمَرَ , وَكَانَ يُكْنَى بِهِ: مَاتَ ذَرٌّ قَالَ: فَجَاءَ فَأَكَبَّ عَلَيْهِ , ثُمَّ قَالَ: " مَا عَلَيْنَا مِنْ مَوْتِ ذَرٍّ غَضَاضَةَ , وَمَا لَنَا إِلَى أَحَدٍ سِوَى اللهِ حَاجَةٌ " , ثُمَّ قَالَ: " جَهِّزُوا ابْنِي " , فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الْقَبْرِ قَالَ: " شَغَلَنَا يَا ذَرُّ الْحُزْنُ لَكَ عَنِ الْحُزْنِ عَلَيْكَ , لَيْتَ شِعْرِي مَا قِيلَ لَكَ وَمَا قُلْتَ " , ثُمَّ قَالَ: " اللهُمَّ إِنِّي قَدْ وَهَبْتُ أَجْرِي مِنْ مُصِيبَتِي لَهُ فَلَا تُعَذِّبْهُ "

9706- İsmâîl b. Suheyl der ki: Zer b. Ömer bir şey satın alıp geldi. Yanında develer vardı. Zer düşüp ölünce, babası Ömer'e ki onunla künyelenmişti: "Zer öldü" denildi. Ömer gelip (oğlunun) üzerine kapandı ve: "Zer'in ölümünden dolayı bize bir ayıp yoktur. Allah'tan başka hiç kimseye de ihtiyacımız yoktur" dedi. Sonra da: "Oğlumu hazırlayın" dedi. Mezarın yanında iken de: "Ey Zer! Ayrılışına olan üzüntümüz, sana olan üzüntümüzden ağır bastı. Keşke şimdi orada sana sorulan soruları ve senin verdiğin cevapları bilebilseydim!" dedi. Sonra da: "Allahım! Onun musibeti sebebiyle olan ecrimi ona bağışladım. Sen, ona azap verme" diye dua etti.[2]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/108, 109).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/108).

٩٧٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: أَنْبَأَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ , فِيمَا أَجَازَهُ لَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ: وَقَالَ عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ: " إِنَّ لِكُلِّ الْهُمُومِ مؤنة تُحْتَمَلُ إِلَّا مَا كَانَ مِنْ هَمِّ الْآخِرَةِ "

9707- Ömer b. Zer der ki: "Bütün dertlerin giderilmesi için bir külfet vardır. Ancak âhiret derdinin giderilmesi için hiçbir külfeti yoktur."[1]

٩٧٠٨ - وَسَمِعْتُ عَلِيًّا , يَقُولُ لِنَصْرِ بْنِ زِيَادٍ , بَلَغَنِي , عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ , أَنَّهُ عَزَّى رَجُلًا فَقَالَ: " اسأل صَابِرًا قَبْلَ أَنْ تَسْأَلُو نَاسِيًا "

9708- Nasr b. Ziyâd der ki: İbn Cüreyc bir adama taziyede bulundu ve ona: "(Bir musibete maruz kalıp da onu) unutana sormadan önce (onu yeni yaşayıp da) sabreden kişiye sorun" dedi.[2]

٩٧٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا أَبُو عُثْمَانَ الْخَيَّاطُ , قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ الْهَمْدَانِيَّ , يَقُولُ: تُوُفِّيَ لِلرَّشِيدِ ابْنٌ فَكَتَبَ إِلَيْهِ الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ: " أَمَّا بَعْدُ , يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ , فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَكُونَ شُكْرُكَ لَهُ حِينَ أَخَذَهُ مِنْكَ أَفْضَلَ مِنْ شُكْرِكَ لَهُ حِينَ وَهَبَهُ لَكَ , يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّهُ جَلَّ ثَنَاؤُهُ لَمَّا وَهَبَهُ لَكَ أَخَذَ هِبَتِهِ وَلَوْ بَقِيَ لَكَ لَمْ تَسْلَمْ مِنْ فِتْنَتِهِ , أَرَأَيْتَ جَزَعَكَ عَلَيْهِ وَتَلَهُّفَكَ عَلَى فِرَاقِهِ , أَرَضِيتَ الدُّنْيَا لِنَفْسِكَ وَتَرْضَاهَا لِابْنِكَ , أَمَّا هُوَ قَدْ خَلَصَ مِنَ الْكَدَرِ , وَبَقِيتَ أَنْتَ فِي الْخَطَرِ "

9709- Hasan el-Hemdânî der ki: (Harun) Reşid'in bir oğlu ölünce Fudayl b. İyâd ona şöyle bir mektup yazdı: "Derim ki; ey Müminlerin emîri! Eğer gücün yeterse Allah'ın onu senden aldığı zamanki şükrün, onu sana verdiği zamanki şükründen daha fazla olsun. Ey Müminlerin emîri! Yüce Allah onu sana verdi ve verdiğini geri aldı. Eğer o sana kalsaydı fitnesinden emin olamazdın. Onun için olan korkuna ve ayrılığından olan hasretine bak, sen dünyaya razı oldun mu ki, oğlun için razı oluyorsun? Ancak o kederden kurtuldu, sen ise tehlike altında kaldın."[3]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında mestûr bir ravi vardır.

[3] İsnâdı zayıftır.

٩٧١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا الْحَسَنُ , نَا أَبُو عُثْمَانَ , قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَسْأَلُ الْفُضَيْلَ , قَالَ لَهُ: يَا أَبِي عَلِيٍّ , عَلِّمْنِي الرِّضَا , فَقَالَ لَهُ الْفُضَيْلُ: " يَا ابْنَ أَخِي , ارْضَ عَنِ اللهِ , فَبِرِضَاكَ عَنِ اللهِ يَهَبُ لَكَ الرِّضَا "

9710- Serî der ki: Bir adamın Fudayl'a: "Ey Ebû Ali! Bana rızayı öğret" dediğini işittim. Bunun üzerine Fudayl: "Yeğenim! (Sana takdir etmiş oldukları konusunda) Allah'tan razı ol. Bu şekilde Allah'a razı olmanla, Allah sana rızayı bağışlar" dedi.[1]

٩٧١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ التَّمِيمِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي اللَّيْثُ , حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ , عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْجُرَشِيِّ , قَالَ: " شَهِدْتُ جَنَازَةً , ثُمَّ اعْتَزَلْتُ مِنْ نَاحِيَةٍ قَرِيبًا مِنْ قَبْرٍ , فَرَكَعْتُ رَكْعَتَيْنِ كَأَنِّي خَفَّفْتُهُمَا لَمْ أَرْضَ إيقانهما , قَالَ: فَنَعَسْتُ فَرَأَيْتُ صَاحِبَ الْقَبْرِ يُكَلِّمُنِي , فَقَالَ: رَكَعْتَ رَكْعَتَيْنِ لَمْ تَرْضَ إيقانهما, فَقُلْتُ: قَدْ كَانَ ذَلِكَ , قَالَ: تَعْمَلُونَ , وَلَا تَعْلَمُونَ, وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَعْمَلَ , لَأَنْ أَكُونَ رَكَعْتُ مِثْلَ رَكْعَتَيْكَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا بِحَذَافِيرِهَا فَقُلْتُ: مَنْ هَا هُنَا؟ فَقَالَ: كُلُّهُمْ مُسْلِمٌ وَكُلُّهُمْ قَدْ أَصَابَ خَيْرًا , فَقُلْتُ: مَنْ هَا هُنَا أَفْضَلُ؟ فَأَشَارَ إِلَى الْقَبْرِ , فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: اللهُمَّ رَبَّنَا أَخْرِجْهُ إِلَيَّ فَأُكَلِّمَهُ قَالَ: فَخَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ فَتًى شَابٌّ , فَقُلْتُ: أَنْتَ أَفْضَلُ مَنْ هَا هُنَا؟ قَالَ: قَدْ قَالُوا ذَلِكَ. قُلْتُ: فَبِأَيِّ شَيْءٍ نِلْتَ ذَلِكَ؟ فَوَاللهِ مَا أَرَى لَكَ تِلْكَ السِّنَّ , فَأَقُولُ: نِلْتُ ذَلِكَ بِطُولِ الْحَجِّ , وَالْعُمْرَةِ , وَالْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ , وَالْعَمَلِ قَالَ: ابْتُلِيتُ بِالْمَصَائِبِ فَرُزِقْتُ الصَّبْرَ عَلَيْهَا فَبِذَلِكَ فَضَلْتُهُمْ "

9711- Mutarrif b. Abdillah el-Cureşî der ki: Bir cenazede hazır bulundum. Sonra bir mezara yakın bir yerden geçerek bir tarafa ayrıldım ve iki rekat hafif namaz kıldım. Onları hakkıyla kıldığım görüşünde değilim. Uykum geldi ve (uyudum. Rüyamda) mezar sahibinin beni konuşturduğunu gördüm. Bana: "İki rekat namaz kıldın sen de onları hakkıyla kıldığına inanmıyorsun" dedi. Ona: "Evet öyle oldu" dediğimde: "Siz amel edersiniz, ama bilmezsiniz. Ancak bizim amel etmeye gücümüz

---

[1] İsnâdı sahihtir.

yetmez. Senin iki rekatın gibi iki rekat namaz kılmak, benim için dünya ve içindekilerden daha sevimlidir" karşılığını verdi. Ona: "Burada kimler var?" dediğimde: "Buradakilerin hepsi müslümandır ve hepsi hayır elde etmiştir" dedi. Ona: "En üstünleri kimdir?" dediğimde bir mezara işaret etti. Ben de içimden: "Allahım! Onu mezarından çıkar da onunla konuşayım" dedim. Birden mezarından genç bir delikanlı çıktı. Ona: "Sen buradakilerin en üstünü müsün?" dediğimde: "Öyle dediler" karşılığını verdi. Ona: "Bu dereceye nasıl eriştin? Seni öyle yaşlı biri görmüyorum. Sen galiba hacca ve umreye çok gittin, Allah yolunda çok cihad ettin ve çok (salih) amel işledin" dediğimde: "Başıma bir çok musibetler geldi. Onlara karşı sabırla rızıklandırıldım ve işte bununla üstün kılındım" karşılığını verdi.[1]

٩٧١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُؤَذِّنُ , قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عِيسَى الزَّاهِدَ , يَقُولُ فِيمَا بَلَغَنَا: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ مَاتَ لَهُ ابْنٌ فَجَزِعَ عَلَيْهِ جَزَعًا شَدِيدًا حَتَّى امْتَنَعَ عَنِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ , فَبَلَغَ ذَلِكَ مُحَمَّدَ بْنَ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيَّ رَحِمَهُ اللهُ فَكَتَبَ إِلَيْهِ:" أَمَّا بَعْدُ , فَعَزِّ نَفْسَكَ بِمَا تُعَزِّ بِهِ غَيْرَكَ , وَلْتَسْتَقْبِحْ مِنْ فِعْلِكَ مَا تَسْتَقْبِحُهُ مِنْ فِعْلِ غَيْرِكَ , وَاعْلَمْ أَنَّ أَمْضَى الْمَصَائِبِ فَقْدُ سُرُورٍ مَعَ حِرْمَانِ أَجْرٍ , فَكَيْفَ إِذَا اجْتَمَعَا عَلَى اكْتِسَابِ وِزْرٍ وَأَقُولُ:

إِنِّي مُعَزِّيكَ لَا إِنِّي عَلَى طَمَعٍ ... مِنَ الْخُلُودِ وَلَكِنْ سَنَةُ الدِّينِ

فَمَا الْمُعَزِّي بِبَاقٍ بَعْدَ صَاحِبِهِ ... وَلَا الْمُعَزَّى وَلَوْ عَاشَ إِلَى حِينِ

قَالَ: وَكَانُوا يَتَهَادَوْنَهُ بَيْنَهُمْ بِالْبَصْرَةِ

9712- Muhammed b. İsa ez-Zâhid der ki: Abdurrahman b. Mehdî'nin bir oğlu öldü. Onun için çok üzüldü, hatta yemekten ve içmekten kesildi. Bu durum Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî'ye ulaşınca ona şöyle bir mektup yazdı: "Derim ki; başkasını rahatlattığın gibi kendi nefsini de rahatlat. O zaman başkasının öyle yapmasını çirkin gördüğün gibi kendi yaptığının da çirkin olduğunu göreceksin. Bilmiş ol ki musibetlerin en ağırı, kişinin sevap almaksızın sevdiğini kaybetmesidir. Bir de bunların haram kazanmak için

[1] İsnâdı hasendir.

birleştiğini düşün. Sana şöyle derim:

"Ben sana başsağlığı dilerim, beklentim olmaksızın
Dünyada kalmak için değil, ancak bu, dinin sünnetidir,
Taziye eden kimse dostundan sonra kalıcı değildir
Taziye edilen de bir müddet yaşasa bile kalıcı değildir.

Ravi der ki: "Bu ikisi Basra'da kendi aralarında hediyeleşirlerdi."[1]

٩٧١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْكَاتِبُ , بِبَغْدَادَ , نَا ابْنُ الْأَنْبَارِيُّ , قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ ابْنَ السَّمَّاكِ , حَضَرَ جَنَازَةً فَعَزَّى أَهْلَهَا وَقَالَ: " عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللهِ وَالصَّبْرِ , فَإِنَّ الْمُصِيبَةَ وَاحِدَةٌ , إِنْ صَبَرَ لَهَا أَهْلُهَا , وَهِيَ اثْنَتَانِ: إِنْ جَزِعُوا , وَلَعَمْرِي لِلْمُصِيبَةُ بِالْأَجْرِ أَعْظَمُ مِنَ الْمُصِيبَةِ بِالْمَيِّتِ " , ثُمَّ قَالَ: " لَوْ كَانَ مِنْ جَزِعَ عَلَى مَيِّتِهِ رُدَّ إِلَيْهِ لَكَانَ الصَّابِرُ أَعْظَمَ أَجْرًا وَأَجْزَلَ ثَوَابًا "

9713- İbnu'l-Enbârî bildiriyor: İbnu's-Semmâk bir cenazede bulundu ve cenaze sahibine taziyede bulunup şöyle dedi: "Allah'tan korkun ve sabredin. Musibet bir tanedir. Eğer buna uğrayan sabrederse musibete uğrayan sabırsızlık ettiği zaman musibet iki tane olur. Ömrüme yemin olsun ki ecirden mahrum olma musibeti, ölüm musibetinden daha büyüktür." Sonra da: "Eğer ölüsüne üzülen kişiye ölüsü (diriltilip) geri verilseydi, (ölüsüne) sabreden kişinin ecri bundan daha büyük ve sevabı daha çok olurdu" dedi.[2]

٩٧١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْحُسَيْنِ الْكَاتِبَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ الْأَنْبَارِيِّ , يَقُولُ: عَزَّى إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَحْيَى بَعْضَ الْخُلَفَاءِ , فَقَالَ: " إِنَّ أَحَقَّ مَنْ عَرَفَ حَقَّ اللهِ فِيمَا أَخَذَ مِنْهُ مَنْ عَظَّمَ حَقَّ اللهِ عِنْدَهُ فِيمَا أَبْقَى , وَاعْلَمْ أَنَّ الْمَاضِيَ قَبْلَكَ الْبَاقِي لَكَ , وَأَنَّ الْبَاقِيَ بَعْدَكَ الْمَأْجُورُ فِيكَ , إِنَّ أَجْرَ الصَّابِرِينَ فِيمَا يُصَابُونَ بِهِ أَعْظَمُ مِنَ النِّعْمَةِ عَلَيْهِمْ فِيمَا يُعَافُونَ فِيهِ "

9714- İbnu'l-Enbâri bildiriyor: İbrâhîm b. Yahya halifelerden birine taziyede bulundu ve şöyle dedi: "Kendisinden alınan şeyde Allah'ın hakkını

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

bilen kimse kendisinde kalanda da Allah'ın hakkını bilir. Bil ki senden önce giden sana kalandır. Senden sonraya kalan da senden ecir kazanacak olandır. Musibetlere sabreden kişinin ecri, kendilerine afiyet olarak verilen nimetten daha büyüktür."[1]

٩٧١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْحُسَيْنِ , يَقُولُ: لَمَّا تَغَيَّرَ الْحَالُ عَلَى أَبِي عُثْمَانَ وَقْتَ وَفَاتِهِ مَزَّقَ , ابْنُهُ أَبُو بَكْرٍ قَمِيصًا عَلَى نَفْسِهِ , فَفَتَحَ أَبُو عُثْمَانَ عَيْنَهُ , وَقَالَ: " يَا بُنَيَّ خِلَافُ السَّنَةِ فِي الظَّاهِرِ مِنْ رِيَاءٍ بَاطِنٍ فِي الْقَلْبِ "

9715- Abdullah b. el-Hüseyn der ki: Ebû Osmân'ın vefat anında hali değişince oğlu Ebû Bekr üzerindeki gömleği yırttı. Ebû Osmân gözünü açıp: "Evladım! Açıktan sünnete muhalif olmak kalpteki riyakârlıktandır" dedi.[2]

٩٧١٦ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنْشَدَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْكَاتِبُ , أَنْشَدَنِي ابْنُ الْأَنْبَارِيِّ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُعْتَزِّ:

هُوَ الدَّهْرُ قَدْ جَرَّبْتَهُ وَعَرَفْتَهُ ... فَصَبْرًا عَلَى مَكْرُوهِهِ وَتَجَلُّدَا

وَمَا النَّاسُ إِلَّا سَابِقٌ ثُمَّ لَاحِقٌ ... وأين الموت سَوْفَ يَلْحَقُهُ غَدَا

9716- Abdullah b. Hüseyn el-Kâtib bildiriyor: İbnu'l-Enbârî bana Abdullah b. el-Mu'tez'in şu şiirini okudu:

"Ben zamanı denedim ve tanıdım

Sıkıntılarına karşı sabırla sebat göster

Bazıları önden giderken bazıları da arkadan gidecektir

Kişi her nerede olursa olsun ölüm ona da yetişecektir."[3]

٩٧١٧ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْحَافِظُ الْمِصْرِيُّ , لِمَنْصُورٍ:,

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Zikru Ahbâr Isbehân* (1/175).

[2] İsnâdı ceyyiddir.

[3] İsnâdı ceyyiddir.

مَا بَيْنَ كَانَ فُلَانٌ وَبَيْنَ أَيْنَ فُلَانُ إِلَّا عِقْدٌ لَهُ مَا يَنْقَضِي بِهِ النَّفَسَانِ

9717- Ebû Abdirrahman es-Sülemî der ki: Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. İsa el-Hâfız el-Mısrî bize Mansûr'un şu şiirini okudu:

"Şu kişi şöyledir ile şimdi nerededir arasında

Sadece iki nefesin alınması kadar bir zaman vardır."[1]

٩٧١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَلِيٍّ الدَّقِيقِيُّ , نَا السَّرَّاجُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَذَّاءِ , قَالَ: قَالَ سَهْلُ بْنُ هَارُونَ: " التَّهْنِئَةُ عَلَى آجِلِ ثَوَابٍ أَوْلَى مِنَ التَّعْزِيَةِ عَلَى عَاجِلِ الْمُصِيبَةِ "

9718- Sehl b. Hârun der ki: "Sevabı sonradan verilecek bir konuda kişiyi kutlamak, sevabı hemen verilecek bir musibetten dolayı kişiye taziyede bulunmaktan daha hayırlıdır."[2]

٩٧١٩ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , قَالَ: " كَتَبَ رَجُلٌ إِلَى بَعْضِ إِخْوَانِهِ يُعَزِّيهِ: مَنْ أَيْقَنَ بِالثَّوَابِ عَدَّ الْمُصِيبَةَ نِعْمَةً , وَمُصِيبَةٌ وَجَبَ أَجْرُهَا خَيْرٌ مِنْ نِعْمَةٍ لَا يُؤَدَّى شُكْرُهَا "

9719- Muhammed b. el-Hüseyn der ki: Adamın biri bir (din) kardeşine taziye için bir mektup yazarak: "Sevaba inanan kişi, musibeti bir nimet sayar. Sevabı hak etmiş olan bir musibet te, şükrü edâ edilmeyen bir nimetten daha hayırlıdır."[3]

٩٧٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْمُؤَذِّنَ , يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ سَعِيدًا السَّرَّاجَ , يَقُولُ: " مَاتَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجُرْدِيُّ فَدَخَلْتُ عَلَى أُمِّهِ فَقُلْتُ لَهَا: تَعَزَّى , فَقَالَتْ: مُصِيبَتِي أَعْظَمُ مِنْ أَنْ أُفْسِدَهَا بِجَزَعٍ "

9720- Ebu'l-Abbâs Saîd es-Serrâc der ki: Ebu'l-Hasan b. Abdilazîz el-

---

[1] Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. İsa el-Hâfız el-Mısrî'yi tanımıyorum.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[3] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Muhammed b. el-Hüseyn, İbnu'l-Hazzâ'nın kendisidir ve onu tanımıyorum.

Curdî vefat edince annesinin yanına girdim ve: "Başın sağ olsun!" dedim. Bunun üzerine o: "Musibetim onu sabırsızlık göstererek bozmaktan daha büyüktür" karşılığını verdi.[1]

٩٧٢١ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَقِيهُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ , نَا الصُّوفِيُّ , نَا الْعَلَاءُ بْنُ هِلَالٍ , قَالَ: قِيلَ لِلْعُتْبِيِّ: مَاتَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ , فَقَالَ: " نَحْنُ مُتْنَا بِفَقْدِهِ وَهُوَ حَيٌّ بِمِجْدِهِ "

9721- Alâ b. Hilâl der ki: Utbi'ye: "Muhammed b. Abbâd öldü" denilince: "Biz onu kaybetmekle öldük. O da şanıyla diridir" karşılığını verdi.[2]

٩٧٢٢ - أَنْشَدَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَنِي يُوسُفُ بْنُ صَالِحٍ الْيَشْكُرِيُّ , قَالَ: أَنْشَدَ بَعْضُ إِخْوَانِي:

وَقُلْتُ أَخِي قَالُوا أَخٌ مِنْ قَرَابَةٍ ... فَقُلْتُ نَعَمْ إِنَّا السُّلُوكَ أَقَارِبُ

نَسِيبِي فِي رَأْيِي وَ عزمي وَمَنْصِبِي ... وَإِنْ بَاعَدَتْنَا فِي الدِّيَارِ الْمَنَاسِبُ

عَجِبْتُ لِصَبْرِي بَعْدَهُ وَهْوَ مَيِّتٌ ... وَقَدْ كُنْتُ أَبْكِيهِ دَمًا وَهْوَ غَائِبُ

عَلَيَّ أَنَّهَا الْأَيَّامُ قَدْ صِرْنَ كُلُّهَا ... عَجَائِبَ حَتَّى لَيْسَ فِيهَا عَجَائِبُ

9722- Yûsuf b. Sâlih el-Yeşkurî der ki: Kardeşlerimizden bir kişi şu şiiri okudu:

"Kardeş dediğimde «öz kardeşin mi?» dediler
Dedim «evet», yolları bir olanın hepsi kardeştir
Her birimiz ayrı ayrı yerlerde olsak da
Bence soyumdandır, benle bir ve aynı konumdadır
Kardeşimin ölümüne sabrıma şaşıyorum
Oysa hayatta ayrıyken ben kan ağlardım
Yaşadığımız felekte o kadar çok şaşılacak şey var ki

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

Artık şaşılacak bir tarafı da yok gibi."[1]

٩٧٢٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْفَهَانِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الرَّازِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ الرَّازِيَّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ الْمِصْرِيَّ , يَقُولُ:" كُنْتُ فِي الطَّوَافِ وَإِذَا أَنَا بِجَارِيَتَيْنِ قَدْ أَقْبَلَتَا فَتَعَلَّقَتْ إِحْدَاهُمَا بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ فَإِذَا هِيَ تَقُولُ:

أَمَا لِفَتَاةٍ جُرْدٍ وَالْهَجْرُ بَيْنَهَا ... وَبَيْنَ الَّذِي تَهْوَاهُ يَا رَبِّ مِنْ وَصْلِ

حَجَجْتُ وَلَمْ أَحُجَّ لِسُوءٍ عَمِلْتُهُ ... وَلَكِنْ لِتَعْذِيبِي عَلَى قَاطِعِ الْحَبْلِ

ذَهَبْتُ بِعَقْلِي فِي هَوَاهُ صَغِيرَةً ... فَقَدْ كَبِرَتْ سِنِّي فَرُدَّ بِهِ عَقْلِي

وَإِلَّا فَسَاوِ الْحَبَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ ... فَإِنَّكَ يَا مَوْلَايَ تُوصَفُ بِالْعَدْلِ

قَالَ: فَصِحْتُ بِهَا فَقُلْتُ: وَيْحَكَ أَمِثْلُ هَذَا الشِّعْرِ يُقَالُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ , فَقَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي يَا ذَا النُّونِ , فَلَوْ أَطْلَعَكَ الْخَبِيرُ عَلَى الضَّمِيرِ لَرَحِمْتَ مَنْ عَزَلْتَ بِمَرْوٍ بَيْتَ الْأُخْرَى فَقَالَتْ: يَا ذَا النُّونِ لَأَقُولَنَّ أَعْجَبَ مِنْ هَذَا , ثُمَّ أَنْشَأَتْ تَقُولُ:

صَبَرْتُ وَكَانَ الصَّبْرُ خير مَغَبَّةً ... وَهَلْ جَزَعٌ يَجْرِي عَلَيَّ فَأَجْزَعُ

صَبَرْتُ عَلَى مَا لَوْ تَحَمَّلَ بَعْضَهُ ... جِبَالُ مُرُودِي لَأَصْبَحَتْ تَتَصَدَّعُ

مَلَكْتُ دُمُوعَ الْعَيْنِ ثُمَّ رَدَدْتُهَا ... إِلَى نَاظِرِي فَالْعَيْنُ فِي الْقَلْبِ تَدْمَعُ

قُلْتُ: مِنْ مَاذَا يَا جَارِيَةُ؟ فَقَالَتْ مِنْ مُصِيبَةٍ نَالَتْنِي , لَمْ تُصِبْ أَحَدًا قَطُّ , قُلْتُ: وَمَا هَذِهِ الْمُصِيبَةُ؟ قَالَتْ: يَا ذَا النُّونِ , كَانَ لِي شِبْلَانِ يَلْعَبَانِ أَمَامِي , وَكَانَ أَبُوهُمَا ضَحًّى بِكَبْشَيْنِ , فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِأَخِيهِ: يَا أُخَيَّهْ , أُرِيكَ كَيْفَ ضَحَّى أَبُونَا بِكَبْشِهِ؟ فَنَامَ أَحَدُهُمَا وَأَخَذَ الْآخَرُ شَفْرَةً فَنَحَرَهُ , وَهَرَبَ الْقَاتِلُ , فَدَخَلَ أَبُوهُمَا فَقُلْتُ: إِنَّ ابْنَكَ قَتَلَ أَخَاهُ فَهَرَبَ , فَخَرَجَ فِي طَلَبِهِ فَوَجَدَهُ قَدِ افْتَرَسَهُ السَّبُعُ , فَرَجَعَ الْأَبُ فَمَاتَ فِي الطَّرِيقِ ظَمَأً وَجُوعًا , وَكَانَ لِي طِفْلٌ صَغِيرٌ , وَكُنْتُ أَطْبُخُ قِدْرًا فَغَفَلْتُ عَنْهُ فَأَصَابَ فَسَقَطَ الْقِدْرُ عَلَيْهِ فَمَاتَ حَرْقًا , قَالَ ذُو النُّونِ: فَلَمْ أَسْمَعْ بِشَيْءٍ أَعْجَبَ مِنْ ذَلِكَ"

---

[1] Yusuf b. Sâlih el-Yeşkurî'nin biyografisini bulamadım.

9723- Zünnûn el-Mısrî anlatıyor: Ben tavafta iken iki cariye ile karşılaştım. Biri gelip Kâbe'nin örtülerine tutundu ve şöyle dedi:

"Yalnız kalmış bir kız ile arzu ettiği arasındaki bu uzaklık ta nedir?
Bunların arasını kim kavuşturacaktır, ey Rabbim!
Ben işlediğim bir kötülükten dolayı haccetmedim
Fakat aramızdaki sevgi bağını kesen kimse için haccettim.
Ben küçük iken hevasına düşüp ardından gittim
Şimdi ise büyüdüm ve kendime geldim.
Ey Rabbim! Aramızdaki sevgi bağını düzelt
Ey Mevlam! Çünkü Sen adil biri olarak vasfedilmektesin."

Bunun üzerine ona bağırıp: "Vay haline! Yüce Allah'a böylesi (sitemkâr) bir şiir mi okunur?" dediğimde: "Beni bırak ey Zünnûn! Her şeyi bilen Allah içimdekileri sana bildirseydi bir beyit daha okumamı isterdin" dedi. Sonra da: "Ey Zünnûn! Sana bundan daha acayip bir şey diyeyim" dedi ve şu şiiri okudu:

"Sabrettim ve gördüm ki sabrın akıbeti hayırdır
Üzerime gelecek üzüntü var mıdır, daha sabredeyim!
Öyle şeylere sabrettim ki bir kısmını taşısaydı yüksek dağlar
Parçalanıp dağılır ve yok olurdu.
Gözyaşlarımı tuttum ve onları beni görene bıraktım
Oysa gözler kalpte ağlamaktadır."

Ona: "Ey cariye! Neden dolayı?" dediğimde: "Daha önce hiç kimsenin başına gelmemiş bir musibetin başıma gelmesinden dolayı" karşılığını verdi. "Bu musibetin nedir?" diye sorduğumda şu karşılığı verdi: "Ey Zünnûn! Önümde oynayan iki yavrum vardı. Babaları iki koyun kurban etmişti. Biri kardeşine: "Ey kardeşim! Sana, babamın koyunu nasıl kestiğini göstereyim mi?" dedi. Bunun üzerine biri yere uzandı ve diğeri bir bıçak alıp onu kesti. Sonra da kaçıp gitti. Babaları geldiğinde ona: "Oğlun, kardeşini öldürdü ve kaçtı" dedim. Babası onu aramaya çıktı ve onu bir aslanın parçalamış olduğunu gördü. Bunun üzerine baba geri dönerken

yolda açlık ve susuzluktan öldü. Benim küçük bir çocuğum daha vardı. Bir gün tencerede yemek yaparken bir an dalgınlığıma rast geldi ve çocuk tencereyi üzerine devirdi. O da yanarak öldü." Bunun üzerine Zünnûn: "Bundan daha acayip bir şey duymadım" dedi.[1]

٩٧٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدِ بْنَ رُمَيْحٍ , يَقُولُ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ بُجَيْرٍ , يَقُولُ: خَرَجْتُ فِي جَنَازَةِ أَحْمَدَ بْنِ صَالِحٍ بِمِصْرَ فَرَأَيْتُ عَلَى قَبْرٍ مَكْتُوبًا

قَبْرٌ عَزِيزٌ عَلَيْنَا ... لَوْ أَنَّ مَنْ فِيهِ يُفدَى

أَسْكَنْتُ قُرَّةَ عَيْنِي ... وَمُنْيَةُ النَّفْسِ لَحْدَا

مَا صَارَ خَلْقٌ عَلَيْنَا ... وَلَا الْقَضَاءُ تَعَدَّى

وَالصَّبْرُ أَحْسَنُ ثَوْبٍ ... بِهِ الْفَتَى يَتَرَدَّى.

9724- Ömer b. Muhammed b. Buceyr der ki: Mısır'da Ahmed b. Sâlih'in cenazesinde giderken bir mezar taşında şöyle bir yazı gördüm:

"Bu mezardaki bizim için değerli biridir
Kabul edilseydi onun yerine biz ölürdük.
Onun yerine en sevdiğimi lahde koyardım
Kimsenin bizi olmadığı gibi kader de bizi cezalandırmadı,
Sabır insanın giydiği en güzel bir giysidir."[2]

٩٧٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ , قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْقَاسِمِ الْبَرْذَعِيُّ , يَقُولُ: عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بُجَيْرٍ , قَالَ:" سَمِعْتُ امْرَأَةً تَنُوحُ عَلَى شَفِيرِ قَبْرٍ" , وَتَقُولُ فَذَكَرَ الْبيتينِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ:" قُرَّةُ عَيْنِي , وَنُورُ قَلْبِي لَحْدًا"

9725- Saîd b. el-Kâsım el-Berzâî der ki: Ömer b. Muhammed b. Buceyr: "Bir kadının bir mezar kanarında şöyle ağıt yaktığını işittim" dedi ve bir önceki hadiste geçen iki beyti okudu. Ancak rivayetinde:

---

[1] İsnâdı ceyyiddir.

[2] İsnâdı ceyyiddir.

"Onun yerine en sevdiğimi ve canımın içini lahde koyardım" demiştir.[1]

٩٧٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ , يَقُولُ: سَمِعْتُ جَدِّي , يَقُولُ: سَمِعْتُ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْعَائِشِيُّ , يَقُولُ:" قَدِمَتِ امْرَأَةٌ إِلَى الْبَصْرَةِ فِي سَنَةِ شَهْبَاءَ , وَمَعَهَا اثْنَانِ لَهَا , فَلَمْ يَأْتِ عَلَيْهَا الْحَوْلُ حَتَّى دَفَنَتْهُمَا فَقَعَدَتْ بَيْنَ قَبْرَيْهِمَا فَقَالَتْ:

فَلِلَّهِ عَيْنَايَ اللَّذَانِ أَرَاهُمَا ... قَرِيبَيَّ مِنِّي وَالْمَزَارُ بَعِيدُ

هُمَا تَرَكَا عَيْنِي لَا مَاءَ فِيهِمَا ... وَشَكَا سَوَادَ الْقَلْبِ فَهُوَ عَمِيدُ

مُقِيمَانِ بِالْبَيْدَاءِ لَا يبرحانه ... وَلَا يَسْأَلَانِ الرَّكْبَ أَيْنَ تُرِيدُ

فَقِيلَ لَهَا: لَوْ أَتَيْتِ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْعَبَّاسِ فَقَصَصْتُ عَلَيْهِ الْقَصَّةَ فَأَتَتْهُ فَقَالَتْ لَهُ: يَا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللهِ , إِنِّي أَصْبَحْتُ لَا عِنْدَ قَرِيبٍ يَحْمِينِي , وَلَا عِنْدَ عَشِيرٍ يُؤْوِينِي , وَإِنِّي سَأَلْتُ عَنِ الْمَرْءِ جاسيه الْمَأْمُولِ نَائِلُهُ الْمُعْطَى سَائِلَهُ فَأُرْشِدْتُ إِلَيْكَ , فَاعْمَلْ بِي وَاحِدَةً مِنْ ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ تُقِيمَ أَوْدِي , أَوْ تُحْسِنَ صِلَتِي , أَوْ تَرُدَّنِي إِلَى أَهْلِي فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: كُلُّ يُفْعَلُ بِكِ"

9726- Ubeydullah b. Muhammed el-Âişî der ki: Bir kadın kıtlık yılında Basra'ya geldi. Beraberinde iki çocuğu vardı. Ancak aradan bir yıl geçmemişti ki ikisini de toprağa verdi. Sonra iki mezar arasında oturup şu beyitleri okudu:

"Vallahi benim iki gözümdü bunlar
Bana çok yakınlar ama çok da uzaktalar
Onlar gözlerimdeki yaşları kuruttular
Kalbimi de neredeyse kapkara bıraktılar
Burada kalacaklar ve ayrılmayacaklar
Nereye gittiğimi de bana sormayacaklar."

Kendisine: "Abdullah b. Abbâs'ın yanına gitsen ve durumunu anlatsan"

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur.

denilince, yanına gitti ve şöyle dedi: "Ey Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcası oğlu! Yanımda beni himaye edecek kimsem kalmadı. Beni barındıracak bir yakınım da yoktur. Ben darda olana el uzatan, kişiyi ümid ettiğine ulaştıran ve isteyene veren kişiyi sordum. Beni sana yönlendirdiler. Bana şu üç şeyden birini yap. Ya geçimimi üstlenirsin, ya bana iyilik yaparsın ya da beni ailemin yanına geri gönderirsin." Bunun üzerine Abdullah b. Abbâs: "Senin için bu üç şey de yapılacaktır" dedi.[1]

٩٧٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ مُوسَى , نَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ , عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مَعْنٍ , قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ:" رَحِمَ اللهُ زَيْدًا - يَعْنِي: أَخَاهُ - هَاجَرَ قَبْلِي , وَاسْتُشْهِدَ قَبْلِي , مَا هَبَّتِ الرِّيَاحُ مِنْ تِلْقَاءِ الْيَمَامَةِ إِلَّا أَتَتْنِي بِرَيَّاهُ، وَمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ مُتَمِّمِ بْنِ نُوَيْرَةَ إِلَّا ذَكَرْتُهُ , وَقَالَ غَيْرُ مُحَمَّدٍ: إِلَّا هَاجَ بِي شَجِيًّا:

وَكُنَّا كَنِدْمَانَيْ جَذِيمَةَ حِقْبَةً ... مِنَ الدَّهْرِ حَتَّى قِيلَ لَنْ يَتَصَدَّعَا

فَلَمَّا تَفَرَّقْنَا كَأَنِّي وَمَالِكًا ... بِطُولِ اجْتِمَاعٍ لَمْ نَبِتْ لَيْلَةً مَعَا

9727- Kâsım b. Ma'n der ki: Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Allah, kardeşim Zeyd'e merhamet etsin. O benden önce şehid oldu ve göçüp gitti. Ne zaman Yemâme tarafından rüzgar esse mutlaka bana onun kokusunu getirir. Ne zaman Mütemmim b. Nuveyr'in şu sözlerini zikretsem mutlaka onu da hatırlarım —ravi Muhammed'den başkası rivayet ederken: "İçimde bir hüzün kaplar" ifadesini kullanır—:

"Bir zamanlar Cezime'nin iki arkadaşıydık
Görenlerin gözünde bizler hiç ayrılmazdık
Fakat birbirlmizden ayrılınca ben ve Mâlik
Sanki bir günü bile birlikte geçirmedik."[2]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında Kâsım ve İbnu'l-Hattâb arasında kopukluk vardır.

٩٧٢٨ - قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ , حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي عُمَرَ , عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ , قَالَ: كَانَ عُمَرُ إِذَا أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ قَالَ: " قَدْ أُصِبْتُ بِزَيْدٍ فَصَبَرْتُ "

9728- Süfyân b. Uyeyne der ki: Hz. Ömer'in başına bir musibet geldiği zaman: "Ben Zeyd'in (ölüm) musibetini yaşadım ve ona sabrettim" derdi.[1]

٩٧٢٩ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هَانِئٍ الطَّائِيِّ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ شَبُّوَيْهِ , حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ صَالِحٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ , عَنْ خَالِدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ , أَنَّ عُمَرَ , قَالَ لِمُتَمِّمِ بْنِ نُوَيْرَةَ: " لَوْ كُنْتُ شَاعِرًا أَثْنَيْتُ عَلَى أَخِي كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى أَخِيكَ مُتَمِّمٍ " فَقَالَ: لَوْ كَانَ مَهْلِكَ أَخِي كَمَهْلِكِ أَخِيكَ لَتَعَزَّيْتُ عَنْهُ فَقَالَ عُمَرُ: " مَا رَأَيْتُ تَعْزِيَةً أَحْسَنَ مِنْ هَذِهِ "

9729- Hâlid b. Saîd b. Amr b. Saîd bildiriyor: Hz. Ömer, Mütemmim b. Nuveyre'ye: "Ben de şair olsaydım senin kardeşine şiirler yazdığın gibi ben de kardeşime şiirler yazardım" dedi. Mütemmim: "Benim kardeşim de senin kardeşin gibi ölseydi (şehid olsaydı) ben de ona şiirler yazmazdım" cevabını verince, Ömer: "Beni hiç kimse Mütemmim gibi teselli etmedi" karşılığını verdi.[2]

٩٧٣٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَلِيمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَلِيمٍ , نَا أَبُو الْمُوَجِّهِ , أَنَا عَبْدَانُ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ , عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ , عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ "

9730- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümin kişinin hediyesi ölümdür"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı ceyyiddir. İbn Sa'd, *Tabakât* (3/378).

[3] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* sh 212 (599), Hâkim, *Müstedrek* (4/319) ve Abd b. Humeyd, *el-Muntehab* (347).

٩٧٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ بِشْرٍ , نَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَّامٍ , عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ , أَخْبَرَنِي أَبُو قِلَابَةَ , أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ شَيْبَةَ , أَخْبَرَهُ , أَنَّ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الصَّالِحِينَ يُشَدَّدُ عَلَيْهِمْ "

9731- Müminlerin annesi Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Salih kişilere sıkıntılar daha çetin olarak verilir"* buyurmuştur.[1]

٩٧٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ , وَعَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ , قَالَا: نَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ السِّيرَافِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ , نَا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ , أَنَّ يَحْيَى بْنَ أَبِي كَثِيرٍ , حَدَّثَهُ , أَنَّ أَبَا قِلَابَةَ حَدَّثَهُ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شَيْبَةَ , عَنْ عَائِشَةَ , قَالَتْ: طَرَقَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَجِعٌ فَجَعَلَ يَتَقَلَّبُ عَلَى فِرَاشِهِ , فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ , لَوْ وُجِدَ هَذَا مِنْ بَعْضِنَا لَخَشِيَ أَنْ تَجِدَ عَلَيْهِ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُشَدَّدُ عَلَيْهِ , وَلَيْسَ مِنْ مُؤْمِنٍ يُصِيبُهُ نَكْبَةٌ أَوْ وَجِعٌ إِلَّا حَطَّ اللهُ عَنْهُ خَطِيئَةً , وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً "

9732- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rahatsızlandı ve acılar içinde yatağında kıvranmaya başladı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer bizden biri bu şekilde kıvransaydı senin ona kırılmandan korkardı" dediğimde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mümine sıkıntılar daha çetin olarak verilir. Kendisine bir musibet veya bir ağrı isabet eden hiçbir mümin yoktur ki bundan dolayı, Allah bir takım yanlışlarını silip derecesini bir derece yükseltmesin"* buyurdu.[2]

٩٧٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ , عَنْ أَبِي سَلَمَةَ الْخُزَاعِيِّ , أَنَا اللَّيْثُ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ عَائِشَةَ , قَالَتْ: " تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ - أَوْ قُبِضَ - بَيْنَ حَاقِنَتِي وَذَاقِنَتِي , فَلَا أَكْرَهُ شِدَّةَ الْمَوْتِ لِأَحَدٍ أَبَدًا بَعْدَ الَّذِي رَأَيْتُ

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/319, 320).

[2] İsnâdı hasendir. Bu hadis 9324. hadiste geçmişti. Tahricine orada bakınız.

مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ". أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ , عَنِ اللَّيْثِ

9733- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallellehu aleyhi vesellem) kucağımda iken vefat etti. Resûlullah'ın (sallellehu aleyhi vesellem) vefatında çektiği acıyı gördükten sonra artık hiç kimsenin can çekişmesine üzülmedim."[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten rivayet etti.[2]

٩٧٣٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو أَحْمَدَ بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ , نَا قَبِيصَةُ , نَا سُفْيَانُ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ مَسْرُوقٍ , عَنْ عَائِشَةَ , قَالَتْ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ الْوَجَعُ أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ". رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ قَبِيصَةَ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ , مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سُفْيَانَ

9734- Hz. Âişe: "Resûlullah'tan (sallellehu aleyhi vesallem) daha şiddetli acı çeken birini görmedim" demiştir.[3]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Kabîsa kanalıyla[4] ve Müslim bunu başka bir kanalla Süfyân'dan rivayet etti.[5]

٩٧٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , أَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْعَبَّاسِ الْمُزَكِّي الطَّابَرَانِيُّ بِهَا , أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , نَا الْمُثَنَّى بْنُ سَعِيدٍ الْأَزْدِيُّ , نَا قَتَادَةُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ , عَنْ أَبِيهِ , سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَمُوتُ بِعَرَقِ الْجَبِينِ "

9735- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallellehu aleyhi vesellem): *"Mümin, alnının teriyle ölür"* buyurmuştur.[6]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *meğâzî* (5/140).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *mardâ* (7/3).

[5] Müslim, *el-birru ve's-sıla* (3/1990).

[6] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır, ancak sahih hadistir. Tirmizî 3/310, 311 (982),

٩٧٣٦ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا الْمُثَنَّى بْنُ سَعِيدٍ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ , قَالَ: دَخَلَ بُرَيْدَةُ الْأَسْلَمِيُّ عَلَى رَجُلٍ بِخُرَاسَانَ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ فَإِذَا جَبِينَهُ يَرْشَحُ , فَقَالَ بُرَيْدَةُ: اللهُ أَكْبَرُ , سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَمُوتُ بِعَرَقِ الْجَبِينِ "

9736- Abdullah b. Bureyde der ki: Bureyde, ölmek üzere olan Horasanlı bir adamın yanına girdi. Onun alnının terler içinde olduğunu görünce: "Allahu Ekber, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Mümin, alnının teriyle ölür*» buyurduğunu işittim" dedi.[1]

٩٧٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا أَبُو النَّضْرِ , نَا الْحُسَامُ بْنُ الْمِصَكِّ , عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ , أَنَّهُ غَزَا خُرَاسَانَ , فَحَضَرَتِ ابْنَ عَمٍّ لَهُ وَفَاةٌ فَذَهَبَ يَعُودُهُ فَمَسَحَ جَبِينَهُ فَإِذَا هُوَ يَرْشَحُ , فَقَالَ: اللهُ أَكْبَرُ , حَدَّثَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَوْتُ الْمُؤْمِنِ بِرَشْحِ الْجَبِينِ , وَمَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا لَهُ ذُنُوبٌ يُكَافَأُ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيَبْقَى عَلَيْهِ بَقِيَّةٌ وَيُشَدَّدُ بِهَا عَلَيْهِ عِنْدَ الْمَوْتِ ". قَالَ عَبْدُ اللهِ: " وَلَا أُحِبُّ مَوْتًا كَمَوْتِ الْحِمَارِ ".

9737- İbrâhîm(-i Nehaî) bildiriyor: Alkame b. Kays, Horasan gazvesine katıldı. Amcası oğlu ölmek üzere idi. Onu ziyarete gitti ve alnını sildi, ancak alnının sürekli olarak terlediğini gördü. Bunun üzerine şöyle dedi: "Allahu Ekber, İbn Mes'ûd'un bana bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Müminin ölümü alın teriyledir. Hiçbir mümin yoktur ki, mutlaka günahları vardır ve onları dünyada iken öder. Baki kalan kısımda ölüm anındaki zorlukla giderilir*» buyurmuştur."[2]

Abdullah: "Ben eşek ölümü gibi bir ölüm istemem" dedi.

Beyhakî der ki: "Yûnus b. Ubeyd, Ebû Ma'şer kanalıyla olan rivayete

---

Nesâî, *cenâiz* (4/5) ve İbn Mâce 1/467 (1453).

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır, ancak sahih hadistir.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/110, 111 (10049) ve Bezzâr, *Müsned* (1/370).

muhalefet etmiş ve bunu Abdullah'ın söz olarak nakletmiştir."↓

٩٧٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا قَبِيصَةُ , نَا سُفْيَانُ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ , قَالَ: شَهِدَ عَلْقَمَةُ ابْنَ أَخٍ لَهُ لَمَّا حَضَرَ , فَجَعَلَ يَعْرَقُ جَبِينُهُ , فَضَحِكَ فَقِيلَ لَهُ: مَا يُضْحِكُكَ يَا أَبَا شِبْلٍ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ , يَقُولُ: " إِنَّ نَفْسَ الْمُؤْمِنِ تَخْرُجُ رَشْحًا , وَإِنَّ نَفْسَ الْكَافِرِ أَوِ الْفَاجِرِ تَخْرُجُ مِنْ شِدْقِهِ كَمَا تَخْرُجُ نَفْسُ الْحِمَارِ , وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَكُونُ قَدْ عَمِلَ السَّيِّئَةَ فَيُشَدَّدُ عَلَيْهِ عِنْدَ الْمَوْتِ لِيُكَفِّرَ بِهَا , وَإِنَّ الْكَافِرَ أَوِ الْفَاجِرَ لَيَكُونُ قَدْ عَمِلَ الْحَسَنَةَ فَيُهَوَّنُ عَلَيْهِ عِنْدَ الْمَوْتِ لِيُكَفِّرَ بِهَا " " وَهَذَا أَيْضًا مَوْقُوفٌ "

9738- İbrâhîm b. Yezîd b. el-Esved der ki: Alkame yeğeninin ölüm anında hazır bulunmuştu. Ancak yeğeninin alnı terlemeye başlayınca gülmüştü. Kendisine: "Ey Ebû Şibl! Neden gülmektesin?" denilince, şu karşılığı verdi: "İbn Mes'ûd'un şöyle dediğini işittim: "Müminin canı terleyerek çıkar. Kâfir veya fâcir kişinin canı ise eşeğin canının çıkması gibi yanağından çıkar. Mümin kişi günah işlemiş olabilir, günahları silinsin diye de ölüm ona çetin kılınır. Kâfir veya fâcir kişi ise iyilik işlemiş olabilir. Karşılığını bulsun diye de ölüm ona kolaylaştırılır."[1]

٩٧٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ , عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ , قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: " مَا أُحِبُّ أَنْ يُهَوَّنَ عَلَيَّ سَكَرَاتُ الْمَوْتِ لِأَنَّهُ آخِرُ مَا يُؤْجَرُ عَلَيْهِ الْمُؤْمِنُ وَيُكَفَّرُ بِهِ عَنْهُ "

9739- Ömer b. Abdilazîz der ki: "Can çekişmenin benim için kolay olmasını istemem. Çünkü can çekişmesi müminin alacağı son ecir ve günahlarının bağışlanmasına sebep olan son şeydir."[2]

---

[1] İsnâdı hasendir, ancak mevkûf bir hadistir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (3/370, 371) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/195 (8866).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed b. Hanbel, *Zühd* (sh. 298) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (5/316, 317).

٩٧٤٠ - وَأَمَّا مَوْتُ الْفَجْأَةِ , فَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْوَلِيدِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ , قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ مَوْتِ الْفَجْأَةِ , أَيُكْرَهُ؟ قَالَتْ: لِأَيِّ شَيْءٍ يُكْرَهُ؟ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: " رَاحَةٌ لِلْمُؤْمِنِ وَأَخْذُ أَسَفٍ لِلْفَاجِرِ ". وَرَوَاهُ الثَّوْرِيُّ , عَنْ عُبَيْدِ اللهِ , مَوْقُوفًا عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ , وَعَائِشَةَ. وَرُوِي عَنْ عُبَيْدِ بْنِ خَالِدٍ السُّلَمِيِّ , مَرْفُوعًا وَمَوْقُوفًا

9740- Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr der ki: Hz. Âişe'ye ani ölümü sorup: "O sevilmeyen bir şey midir?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Niçin hoş görülmesin ki? Ben bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellam) sorduğumda: «*Ani ölüm, mümin için rahatlık; kâfir için de üzüntü kaynağıdır*» buyurdu."[1]

Sevrî bunu Ubeydullah kanalıyla Abdullah b. Mes'ûd'a ve Hz. Âişe'ye dayandırarak aktarmıştır. Ubeyd b. Hâlid es-Sülemî kanalıyla da merfû ve mevkûf olarak rivayet olundu.

٩٧٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , فِي التَّارِيخِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ الْهَاشِمِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ , نَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو رَجَاءٍ الْبَغْدَادِيُّ , بِنَيْسَابُورَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ بَشِيرٍ , عَنْ أَبِي طَاهِرٍ الْبَصْرِيِّ , عَنْ أَبِي السَّكَنِ الْهَجَرِيِّ , قَالَ: " مَاتَ خَلِيلُ اللهِ فَجْأَةً , وَمَاتَ دَاوُدُ فَجْأَةً , وَمَاتَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ فَجْأَةً , وَالصَّالِحُونَ , وَهُوَ تَخْفِيفٌ عَلَى الْمُؤْمِنِ , وَتَشْدِيدٌ عَلَى الْكَافِرِ "

9741- Ebu's-Seken el-Hecerî der ki: Allah'ın dostu (Hz. İbrahim) ani bir ölümle öldü. Hz. Dâvud ani bir ölümle öldü. Hz. Süleymân b. Dâvud ani bir ölümle öldü. Salih kimseler de ani bir ölümle ölürler. Bu, mümin için bir hafifletme; kâfir için de bir şiddettir.[2]

٩٧٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ , عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ أَبِي عَلْقَمَةَ ,

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud, *cenâiz* (3101).

[2] İsnâdı zayıftır.

عَنْ أُمِّهِ , أَنَّ امْرَأَةً دَخَلَتْ بَيْتَ عَائِشَةَ فَصَلَّتْ عِنْدَ بَيْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهِيَ صَحِيحَةٌ , فَلَمْ تَرْفَعْ رَأْسَهَا حَتَّى مَاتَتْ , قَالَتْ عَائِشَةُ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ , إِنَّ هَذَا لَعِبْرَةٌ لِي فِي أَخِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ , وَكَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ رَقَدَ فِي مَقِيلٍ قَالَ: فَذَهَبُوا يُوقِظُونَهُ فَوَجَدُوهُ قَدْ مَاتَ , فَدَخَلَ نَفْسَ عَائِشَةَ تُهْمَةٌ أَنْ يَكُونَ صُنِعَ بِهِ شَيْءٌ , أَوْ عُجِلَ عَلَيْهِ , فَدُفِنَ وَهُوَ حَيٌّ , فَرَأَتْ أَنَّهَا عِبْرَةٌ لَهَا , وَذَهَبَ مَا كَانَ فِي نَفْسِهَا "

9742- Alkame b. Ebî Alkame, annesinden bildiriyor: Kadının biri Hz. Âişe'nin yanına girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) odasının yanında namaz kıldı. Kadın sağlıklı biri idi. Ancak başını secdeden kaldırmadan vefat etti. Hz. Âişe: "Dirilten ve öldüren Allah'a hamd olsun. Kardeşim Abdurrahman b. Ebî Bekr'den dolayı bu olay benim için bir ibrettir" dedi. Abdurrahman da bir yerde dinlenirken uyumuş ve uyandırmak için gittiklerinde ölü olduğunu görmüşlerdi. Bunun üzerine Hz. Âişe'nin kalbine acaba ona bir şey mi yaptılar veya acele edildi de canlı olarak mı defnedildi diye bir şüphe düşmüştü. Bu sebeple kadının ölümünün kendisi için bir ibret olduğunu düşündü ve içindeki bu şüphe yok oldu.[1]

٩٧٤٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ , نَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ , نَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَدَّادٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ , قَالَ: عَلَّمَنِي عَلِيٌّ كَلِمَاتٍ عَلَّمَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِيَّاهُنَّ يَقُولُهُنَّ عِنْدَ الْكَرْبِ , أَوْ لِشَيْءٍ يُصِيبُهُ: " لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ , سُبْحَانَ اللهِ , تَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمُ , وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ "

9743- Abdullah b. Câfer der ki: Hz. Ali, bana, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine, üzüntü anında veya başına bir musibet geldiğinde söylemesi için öğretmiş olduğu bazı kelimeler öğretti. Bu kelimeler şöyleydi: "Lâ ilâhe illallah, el-Halîm, el-Kerîm, Sübhânallah, Tebârekallahu Rabbu'l-Arşi'l-Azîm, velhamdu lillâhi Rabbi'l-Âlemîn (=Halîm ve Kerîm olan Allah'tan başka ilah yoktur. Allah bütün eksikliklerden münezzehtir. Arş-ı Azîm'in Rabbi olan Allah ne yücedir. Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (3/476).

mahsustur)."[1]

٩٧٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ , نَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ , نَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ , قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَوَّلَ دَعْوَةٍ , فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَشَغَلَهُ , قَالَ: فَاتَّبَعْتُهُ فَالْتَفَتَ إِلَيَّ , فَقَالَ أَبُو إِسْحَاقَ قُلْتُ: نَعَمْ , قَالَ: مَهْ - أَوْ فَمَهْ - فَقُلْتُ: ذَكَرَتَ أَوَّلَ دَعْوَةٍ ثُمَّ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَشَغَلَكَ فَقَالَ: " نَعَمْ , دَعْوَةُ ذِي النُّونِ إِذْ دَعَا فِي الظُّلُمَاتِ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ [الأنبياء: ٨٧] فَإِنَّهُ لَمْ يَدْعُ بِهَا عَبْدٌ فِي شَيْءٍ إِلَّا اسْتُجِيبَ لَهُ "

9744- İbrâhîm b. Muhammed b. Sa'd, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk duadan bahsetti. Bir bedevi gelip kendisini meşgul etti (ve bu yüzden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerini tamamlayamadan kalkıp gitti). Ben de ardından gittim. Dönüp bana: *"Ebû İshâk sen misin?"* buyurdu. Kendisine: "Evet" dediğimde: *"Ne istiyorsun?"* diye sordu. "Bir duayı zikrettin ve bir bedevi gelip seni meşgul etti (sen de sözlerini yarıda kestin)" dediğimde şöyle buyurdu: *"Evet, bu Zünnûn'un (Hz. Yûnus'un) karanlıklar içinde: «**Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten zulmedenlerden oldum**»[2] diye ettiği duadır. Bununla bir şey konusunda dua eden hiçbir kul yoktur ki, duası kabul edilmesin."*[3]

٩٧٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجُ , نَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ , وَوَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ , قَالَا: نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ , عَنْ أُمِّهِ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ ,

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (1/91, 94), İbn Hibbân, *Sahîh* (2/113), Taberânî, *ed-Duâ* 2/1269, 1270 (1011, 1012, 1013), Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (341, 629, 630, 631) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/508).

[2] Enbiyâ Sur. 87

[3] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *da'vât* (5/529).

قَالَتْ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ عِنْدَ الْكَرْبِ: " اللهُ اللهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ". قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ فِي حَدِيثِهِ: عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ , حَدَّثَنِي هِلَالٌ مَوْلَى عُمَرَ. وَزَادَ فِي حَدِيثِهِ: " اللهُ اللهُ أَكْبَرُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا , اللهُ اللهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا " قَالَهَا مَرَّتَيْنِ , وَقَالَ وَكِيعٌ: مَرَّةً

9745- Abdulazîz b. Câfer, annesi Esmâ binti Umeys'ten bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kederli anlarımda söylemem için bana bazı kelimeler öğretti. Bunlar da: *"Allah! Allah Rabbimdir ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmam"* şeklindedir.[1]

Muhammed b. Bişr ise bunu Abdulazîz b. Ömer b. Abdilazîz kanalıyla Ömer'in azatlısı Hilâl'dan rivayet eder. Bu rivayetinde: *"Allah! Allah büyüktür! Ben Rabbime hiçbir şeyi ortak koşmam! Allah! Allah büyüktür! Ben Rabbime hiçbir şeyi ortak koşmam!"* şeklinde bunu iki defa söylediğini aktarır. Vekî' rivayet ederken ise bunu bir defa söylediğini zikreder.

٩٧٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَبَانَةَ , بِهَمْدَانَ , قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيُّ , نَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ , نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ , عَنْ هِلَالٍ , مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ , قَالَ: عَلَّمَتْنِي أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ شَيْئًا أَمَرَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقَوْلِهَا عِنْدَ الْكَرْبِ: " اللهُ اللهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ".

9746- Abdullah b. Câfer der ki: "Esmâ binti Umeys bana «*Allah! Allah Rabbimdir ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmam*» sözlerini öğretti ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine kederli anlarında bunları demesini emrettiğini bana söyledi."[2]

٩٧٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ , أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْفَهَانِيُّ , نَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ , نَا عُمَرُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 2/1277 (3882).

[2] İsnâdı zayıftır ve hadis hasen liğayrihidir. Ebû Dâvud 2/182 (1535).

الْعَزِيزِ , عَنْ هِلَالٍ , مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ , عَنْ بَعْضِ , أَصْحَابِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ , عَنْ أُمِّهِ أَسْمَاءَ مِثْلَهُ

9747- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı bildirilmiştir.[1]

٩٧٤٨ - قَالَ الْبُخَارِيُّ: وَقَالَ قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ: نَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ , سَمِعَ مُجَمِّعَ بْنَ يَحْيَى , حَدَّثَنِي أَبُو الْغَرِيفِ صَعْبٌ، أَوْ صُعَيْبٌ , قَالَ: سَمِعْتُ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ , قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ أَصَابَهُ هَمٌّ أَوْ غَمٌّ أَوْ سَقَمٌ أَوْ شِدَّةٌ أَوْ أَزَلٌ أَوْ لَأْوَاءٌ فَقَالَ: اللهُ اللهُ رَبِّي لَا شَرِيكَ لَهُ كُشِفَ عَنْهُ ". قَالَ الْبُخَارِيُّ: " وَيُقَالُ: أَبُو الْعَيُوفِ"

9748- Esmâ binti Ebî Bekr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kimin başına bir üzüntü veya bir keder veya bir hastalık veya bir sıkıntı veya bir darlık veya bir meşakkat gelir ve «Allah! Allah Rabbimdir ve ortağı yoktur» derse sıkıntısı giderilir."*[2]

Buhârî der ki: "Ebu'l-Ğarîf yerine Ebu'l-Ayûf diyenler de vardır."

٩٧٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ الْعَامِرِيُّ , نَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ , عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زِيَادٍ , نَا مُجَمِّعُ بْنُ يَحْيَى , حَدَّثَنِي أَبُو الْعَيُوفِ صَعْبٌ أَوْ صُعَيْبٌ الْغَنَوِيُّ , عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ , قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ أَصَابَهُ هَمٌّ أَوْ غَمٌّ أَوْ سَقَمٌ أَوْ أَزَلٌ أَوْ لَأْوَاءٌ فَقَالَ: اللهُ اللهُ رَبِّي لَا شَرِيكَ لَهُ كُشِفَ ذَلِكَ عَنْهُ "

9749- Esmâ binti Umeys der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kimin başına bir üzüntü veya bir keder veya bir hastalık veya bir darlık veya bir meşakkat gelir ve: «Allah! Allah Rabbimdir ve ortağı yoktur» derse sıkıntısı giderilir."*[3]

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır ve hasen bir hadistir.

[2] İsnâdı hasendir. Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* (2/2/328, 329).

[3] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/154 (396).

٩٧٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , أَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَائِشِيُّ , نَا صَالِحٌ أَبُو يَحْيَى , عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ , عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ بِعِضَادَتَيِ الْبَابِ ثُمَّ قَالَ: " يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ , إِذَا نَزَلَ بِكُمْ كَرْبٌ أَوْ جَهْدٌ أَوْ بَلَاءٌ فَقُولُوا: اللهُ اللهُ رَبُّنَا لَا شَرِيكَ لَهُ "

9750- İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini kapının iki tarafına yaslayarak: *"Ey Abdulmuttalib oğulları! Başınıza bir sıkıntı veya bir zorluk veya musibet geldiği zaman: «Allah! Allah Rabbimizdir ve ortağı yoktur» diye dua edin"* buyurdu.[1]

٩٧٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ , نَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ , عَنِ الْقَاسِمِ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِذَا نَزَلَ بِهِ كَرْبٌ , قَالَ: " يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ " , وَرَوَاهُ غَيْرُهُ , عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنِ الْقَاسِمِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ , هَذَا بِإِرْسَالِهِ أَصَحُّ

9751- İbn Mes'ûd bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) içine bir sıkıntı düştüğü zaman: *"Yâ Hayyu yâ Kayyûm! Rahmetin adına yardımını talep ediyorum"* diye dua ederdi.[2]

٩٧٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَوْصِلِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الْمَوْصِلِيُّ , نَا قَاسِمُ بْنُ يَزِيدَ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ , عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا يَزِيدُ فِي الْعُمُرِ إِلَّا الْبِرُّ , وَلَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ , وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ "

9752- Sevbân'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ömrü ancak iyilikler uzatır. Kaderi de ancak dua geri çevirir. Kişi işlediği suçlardan dolayı rızıktan mahrum olur."*[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/170 (12788).

[2] İsnâdı zayıftır ve isnadında kopukluk vardır.

[3] İsnâdı hasendir. İbn Mâce, *mukaddime* (1/53) ve *fiten* (2/1334).

٩٧٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو , فِيمَا قَرَأْتُ عَلَيْهِ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ الصَّيْرَفِيُّ , قَالَ عَبَايَةُ أَبُو غَسَّانَ: " حُمِمْتُ بِنَيْسَابُورَ فَأَطْبَقَتْ عَلَيَّ الْحُمَّى , فَدَعَوْتُ بِهَذَا الدُّعَاءِ: اللهُمَّ كُلَّمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ نِعْمَةً قَلَّ عِنْدَهَا شُكْرِي , وَكُلَّمَا ابْتَلَيْتَنِي بِبَلِيَّةٍ قَلَّ عِنْدَهَا صَبْرِي , فَيَا مَنْ قَلَّ شُكْرِي عِنْدَ نِعْمَتِهِ فَلَمْ يَخْذُلْنِي وَيَا مَنْ قَلَّ عِنْدَ بَلَائِهِ صَبْرِي , فَلَمْ يُعَاقِبْنِي , وَيَا مَنْ رَآنِي عَلَى الْمَعَاصِي فَلَمْ يَفْضَحْنِي , اكْشِفْ ضُرِّي , قَالَ: فَذَهَبَ عَنِّي "

9753- Abâye Ebû Ğassân der ki: Nisabur'da hummaya yakalandım ve: "Allahım! Bana her nimet verişinde şükrüm azaldı. Her belaya maruz bıraktığında da sabrım azaldı. Ey nimeti yanında şükrümün azalmasına rağmen beni yüzüstü bırakmayan! Ey belalarına maruz kaldığımda sabrımın azalmasına rağmen beni cezalandırmayan! Ey günah işlediğimi görüp de beni rezil etmeyen! Bu sıkıntımı gider" diye dua ettim. Bunun üzerine hastalığım gitti.[1]

[1] İbn Ebi'd-Dünyâ'nın hocasını tanımıyorum. İbn Ebi'd-Dünyâ, *el-Marad ve'l-Keffârât* (153) ile *Kitâbu'ş-Şükr* (87).

الْحَادِي وَالسَّبْعُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الزُّهْدِ وَقِصَرِ الْأَمَلِ

71. Şube

Zühd ve Kısa Emelli Olma

Yüce Allah: *"Onlar, kıyamet gününün ansızın gelip çatmasını mı bekliyorlar?"*[1] buyurmuştur.

Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peygamber olarak gönderilişim ile kıyametin kopması (parmaklarımdan) şu ikisi gibi birbirine yakındır"* buyurmuştur. Yüce Allah'ın ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) verdikleri bu haberlere göre dünyanın sonunun gelmesi yakındır. Kıyametin kopması yakın ise de kişinin uzun emelli olması çirkin bir şeydir.[2]

٩٧٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , رَحِمَهُ اللهُ , قَالَ: أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ , قَالَ: نَا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ , قَالَ: نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى , قَالَ: نَا إِسْرَائِيلُ , عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي حُصَيْنٍ , وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ , وَفِي بَعْضِ حَدِيثِهِمْ: وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى

9754- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim gönderilmem ile kıyametin kopması (parmaklarımdan) şu ikisi gibi birbirine yakındır"* buyurmuştur.[3]

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Husayn'dan rivayet etti.[4]

---

[1] Muhammed Sur. 18

[2] Bkz: Halîmî, *el-Minhâc* (3/379).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *rikâk* (7/191).

Buhârî ve Müslim, Enes b. Mâlik ile Sehl b. Sa'd'dan rivayet ettiler.[1] Rivayetlerin bazılarında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu söyledikten sonra işaret parmağı ile orta parmağına işaret ettiği zikredilir.

٩٧٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , قَالَ: أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا أَحْمَدُ بْنُ مُلَاعِبٍ , نَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ , نَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ , عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ , وَقَتَادَةَ , أَنَّهُمَا سَمِعَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ هَكَذَا , وَأَشَارَ بِأُصْبُعَيْهِ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى " , قَالَ: وَكَانَ قَتَادَةُ يَقُولُ: كَفَضْلِ إِحْدَيْهِمَا عَلَى الْأُخْرَى. أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

9755- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim gönderilmem ile kıyametin kopması şu ikisi gibi birbirine yakındır"* buyurdu ve işaret parmağı ile orta parmağına işaret etti.[2]

Şu'be der ki: Katâde bunu rivayet ederken parmaklarını göstermesi konusunda: "Birinin diğerinden biraz daha önde oluşu gibi" derdi.

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet ettiler.[3]

٩٧٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ , نَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ اللَّيْثِيُّ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " بَعَثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ , وَقَرَّبَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ " ثُمَّ قَالَ: " مَثَلِي وَمَثَلُ السَّاعَةِ كَفَرَسَيْ رِهَانٍ " ثُمَّ قَالَ: " مَثَلِي وَمَثَلُ السَّاعَةِ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَعَثَهُ قَوْمٌ طَلِيعَةً , فَلَمَّا خَشِيَ أَنْ يَسْبِقَ الْأَخُ بِثَوْبِهِ أُتِيتُمْ أُتِيتُمْ " ثُمَّ يَقُولُ النَّبِيُّ ﷺ: " أَنَا ذَاكَ , أَنَا ذَاكَ "

9756- Sehl b. Sa'd bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim gönderilmem ile kıyametin kopması, şu ikisi gibi birbirine yakındır"* buyurdu ve işaret parmağı ile orta parmağını yan yana getirdi. Sonra: *"Benim*

---

[1] Buhârî, *rikâk* (7/190-191), *tefsîr* (5/79) ile *talâk* (6/177) ve Müslim, *fiten* (132, 134).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *rikâk* (7/190-191) ve Müslim, *fiten* (133, 134).

gönderilmem ile kıyametin kopma zamanı birbiriyle yarışan atlar gibidir" buyurdu. Sonra şöyle buyurdu: *"Kıyametin kopma zamanı ile benim gönderilmem, düşmanın durumundan haber almak için bir topluluk tarafından önden gönderilen kişinin durumu gibidir. Bu kişi gelen düşman kendisinden önce varır korkusuyla işaret vermek için giysisini çıkarıp sallar ve: «Düşman geldi! Düşman geldi!» diye bağırır. İşte (kıyametin habercisi olan) bu kişi de benim! Bu kişi benim!"*[1]

٩٧٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ الْخُرَاسَانِيُّ , بِبَغْدَادَ , نَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ , نَا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ , قَالَ: سَمِعْتُ الْمُطَّلِبَ , قَالَ: بَيْنَمَا ابْنُ عُمَرَ وَاقِفٌ بِعَرَفَاتٍ حِينَ تَدَلَّتِ الشَّمْسُ إِلَى الْغُرُوبِ فَبَكَى , قَالَ: فَاشْتَدَّ بُكَاؤُهُ ثُمَّ قَالَ: ذَكَرْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِمَكَانِي الَّذِي أَنَا فِيهِ وَاقِفٌ فَنَظَرَ إِلَى الشَّمْسِ كَهَيْئَتِهَا الْآنَ صَاحَ: " أَيُّهَا النَّاسُ , إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ أَجَلِكُمْ هَذَا فِيمَا مَضَى إِلَّا كَمَا بَقِيَ مِنْ يَوْمِكُمْ هَذَا "

9757- Muttalib der ki: İbn Ömer, Arafat'ta vakfede iken güneş batmaya yakın ağlamaya başladı. Ağlaması artınca şöyle dedi: "Şu an durduğum yerde duran Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) aklıma geldi. Şu an bulunduğum yerde bulunan güneşe baktı ve şöyle seslendi: *"Ey insanlar! Ecelinizden (dünyanın ömründen) geçen zamana karşılık geriye kalan zaman, sizin bu günden geçen zamana karşılık geriye kalan zaman kadardır."*[2]

٩٧٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , قَالَ: أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ , قَالَ: نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ أَبِي نَضْرَةَ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ خُطْبَةً إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ وَقَالَ: " أَلَا إِنَّ مَا بَقِيَ مِنَ الدُّنْيَا فِيمَا مَضَى مِنْهُ كَمَثَلِ مَا بَقِيَ مِنْ يَوْمِكُمْ هَذَا فِيمَا مَضَى مِنْهُ "

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ahmed, *Müsned* (5/331) ve Ebu'ş-Şeyh, *Emsâl* (347).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/443), İbn Ebî Âsım, *Kitâbü'z-Zühd* (188) ve Ebu'ş-Şeyh, *Emsâl* (282).

9758- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güneş batmaya yakın bize verdiği hutbede: *"Bilin ki dünyanın geçen ömrüne karşılık geriye kalan ömrü, sizin bu günden geçen zamana karşılık geriye kalan zaman kadardır"* buyurdu.[1]

٩٧٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا الْفَضْلُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ , نَا وَهْبُ بْنُ بَيَانٍ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ , نَا أَبُو سَعِيدٍ خَلَفُ بْنُ حَبِيبٍ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَثَلُ هَذِهِ الدُّنْيَا مَثَلُ ثَوْبٍ شُقَّ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ فَبَقِيَ مُتَعَلِّقًا بِخَيْطٍ فِي آخِرِهِ فَيُوشِكُ ذَلِكَ الْخَيْطُ أَنْ يَنْقَطِعَ "

9759- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu dünya bir ucundan öbür ucuna kadar yırtılan ve birbirine tek bir iple bağlı duran bir giysi gibidir. O ipin de kopması çok uzak değildir."*[2]

٩٧٦٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

9760- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[3]

٩٧٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ الدِّمَشْقِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي أَبُو إِسْمَاعِيلَ , شَيْخٌ مِنَ السُّكُونِ , سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَدِّي, يَقُولُ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ , عَلَى الْمِنْبَرِ , يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مِثْلُ الذُّبَابِ تَمُورُ فِي جَوِّهَا , اللهَ اللهَ فِي إِخْوَانِكُمْ مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ , فَإِنَّ أَعْمَالَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيْهِمْ "

9761- Mâlik b. Eddî der ki: Nu'mân b. Beşîr'in minber üzerinde şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bilin ki dünya zamanından geri*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî, *fiten* (2286).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'd-Dünyâ* (221) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/131) Bak: Hatîb et-Tebrîzî, *Mişkât* 3/1526 (5515) ve Gazâlî, *İhyâ* (3/211).

[3] İsnâdı zayıftır.

kalan gökte uçuşan sinek kadardır. Kabirdeki kardeşlerinizden yana da size Allah'ı hatırlatırım, zira amelleriniz onlara arz edilir» buyurdu."[1]

٩٧٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَسْعُودٍ الْهَمْدَانِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ , نَا الْأَعْمَشُ , وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ إِمْلَاءً قَالَ: نَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ , إِمْلَاءً عَلَيْنَا مِنْ حِفْظِهِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ , نَا سُفْيَانُ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ , نَا أَبُو حُذَيْفَةَ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ مَنْصُورٍ , وَسُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ , وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ " لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ , رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي حُذَيْفَةَ , وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ , قَالَ: عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ

9762- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem): *"Cennet kişiye ayakkabının bağından bile daha yakındır. Cehennem de aynı şekilde ona yakındır"* buyurmuştur.[2]

Her iki kanalın da lafzı birdir. Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Huzeyfe'den rivayet etti.[3]

Fakîh ise bunu rivayet ederken "Şakîk b. Seleme — Abdullah b. Mes'ûd" kanalıyla aktarır.

٩٧٦٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ , نَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَنْكِبِي , فَقَالَ: " كُنْ فِي الدُّنْيَا كَالغَرِيبِ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: " إِذَا

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Ebu'ş-Şeyh, *Emsâl* (314) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/307).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *rikâk* (7/186).

أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ , وَإِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَّاحَ , وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ , وَخُذْ مِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ "

9763- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) omzumdan tuttu ve: *"Dünyada bir yabancı gibi veya gelip geçen bir yolcu gibi ol"* buyurdu.[1]

Mücâhid der ki: İbn Ömer de şöyle derdi: "Sabahı ettiğin zaman akşamı, akşamı ettiğin zaman da sabahı bekleme! Hasta düşmeden önce sağlığını iyi değerlendir. Ölmeden önce de hayatta olduğun zamanı iyi değerlendir."

٩٧٦٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ الْحَافِظُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ أَبُو الْمُنْذِرِ وَكَانَ ثِقَةً , عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ قَالَ: حَدَّثَنِي مُجَاهِدٌ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَنْكِبِي , فَقَالَ: " كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ " قَالَ: وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: " إِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ , وَإِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ , وَخُذْ مِنْ حَسَنَاتِكَ لِمَسَاوِئِكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ , غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ فِي آخِرِ الْحَدِيثِ: مَا فِي حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ , وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ: " وَخُذْ مِنْ حَسَنَاتِكَ لِمَسَاوِئِكَ "

9764- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) omzumdan tuttu ve: *"Dünyada bir yabancı gibi veya gelip geçen bir yolcu gibi ol"* buyurdu.[2]

Mücâhid der ki: İbn Ömer de şöyle dedi: "Sabahı ettiğin zaman akşamı, akşamı ettiğin zaman da sabahı bekleme! Hasta düşmeden önce sağlığını iyi değerlendir. Yaptığın kötülükleri iyilik yaparak telafi et."

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. el-Medînî'den zikretmiş, ancak "Yaptığın kötülükleri iyilik yaparak telafi et" ifadesine yer vermemiştir.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/398-399 (1347), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (185) ve Beyhakî, *Âdâb* (1144).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Buhârî, *rikâk* (7/170).

٩٧٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَوْصِلِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الْمَوْصِلِيُّ , سَنَةَ أَرْبَعٍ وَسِتِّينَ وَمِائَتَيْنِ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ , نَا اللَّيْثُ وَهُوَ ابْنُ أَبِي سُلَيْمٍ , ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ , نَا وَكِيعٌ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِبَعْضِ جَسَدِي , فَقَالَ: " يَا عَبْدَ اللهِ , كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ , وَعُدَّ نَفْسَكَ مَعَ الْمَوْتَى " وَفِي حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَقَالَ فِي آخِرِهِ: " مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ "

9765- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vücudumun bir yerinden tuttu ve: *"Ey Abdullah! Dünyada bir yabancı gibi veya gelip geçen bir yolcu gibi ol. Kendini ölülerden biri say"* buyurdu.[1]

Ebû Muâviye rivayet ederken "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu" der. Yine hadisin sonunda *"Kendini kabir ahalisinden (ölülerden) biri say"* lafzını kullanır.

٩٧٦٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ , نَا زَائِدَةُ , عَنْ لَيْثٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: " يَا مُجَاهِدُ , إِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَكَ بِالْمَسَاءِ , وَإِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَكَ بِالصَّبَاحِ , وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ قَبْلَ سَقَمِكَ , وَخُذْ مِنْ حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ , فَإِنَّكَ يَا عَبْدَ اللهِ لَا تَدْرِي مَا اسْمُكَ غَدًا "

9766- Mücâhid der ki: İbn Ömer bana şöyle dedi: "Ey Mücâhid! Sabahı ettiğin zaman akşama kadar kalmayı düşünme, akşamı ettiğin zaman da sabaha çıkmayı düşünme! Hasta düşmeden önce sağlığını iyi değerlendir. Ölmeden önce de hayatta olduğun zamanı iyi değerlendir. Ey Allah'ın kulu! Yarın hangi isimle (ölü olarak mı, diri olarak mı) anılacağını bilemezsin!"[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/567-568 (2333) ve İbn Mâce 2/1378 (4114).

[2] İsnâdı zayıftır. Vekî', *Zühd* (12).

٩٧٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , فِي كِتَابِ قِصَرِ الْأَمَلِ لِابْنِ أَبِي الدُّنْيَا , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ الْأَصْبَهَانِيُّ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِرَجُلٍ وَهُوَ يَعِظُهُ: " اغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ , شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ , وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ , وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ , وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغُلِكَ , وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ " قُلْتُ: هَكَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِ قِصَرِ الْأَمَلِ , وَكَذَلِكَ رَوَاهُ غَيْرُهُ , عَنِ ابْنِ أَبِي الدُّنْيَا وَهُوَ غَلَطٌ , وَإِنَّمَا الْمَعْرُوفُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَا

9767- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birine öğüt verirken şöyle buyurdu: *"Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini bil! İhtiyarlamadan önce gençliğinin, hasta düşmeden önce sağlığının, fakir düşmeden önce zenginliğinin, meşgul olmadan önce boş zamanının ve ölüm gelmeden önce de hayatının kıymetini bil."*[1]

Beyhakî der ki: "*Kısaru'l-Emel* kitabında hadisi bu şekilde buldum. Başkası da bunu İbn Ebi'd-Dünyâ'dan bu şekilde rivayet etmiştir; ancak hatalıdır. Zira bu isnâdla maruf olan rivayet bir sonraki rivayettir."

٩٧٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الدَّارَابَجِرْدِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ , أَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ هِنْدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ مَكِّيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ

9768- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanların çoğu sıhhat ve boş zaman olmak üzere iki nimetin kıymetini bilmezler."*[2]

Buhârî, *Sahîh*'de Mekkî b. İbrâhîm kanalıyla Abdullah b. Saîd'den zikretmiştir.[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (4/306) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *Kısaru'l-Emel* (2/13).

[2] İsnâdı sahihtir.

٩٧٦٩ - وَأَمَّا الْمَتْنُ الْأَوَّلُ فَعَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ إِنَّمَا رَوَاهُ فِي كِتَابِ الرَّقَّاقِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ , عَنْ زِيَادِ بْنِ الْجَرَّاحِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ الْأَوْدِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِرَجُلٍ وَهُوَ يَعِظُهُ: " اغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ , شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ , وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ , وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ , وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ , وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ " أَخْبَرَنَاهُ الْإِمَامُ أَبُو عُثْمَانَ , أنا الشَّيْخُ أَبُو عَلِيٍّ زَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ , نا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاذٍ الْمَالِينِيُّ , نا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ , أنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أنا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ , فَذَكَرَهُ عُقَيْبَ الْحَدِيثِ الَّذِي رَوَاهُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ بِاللَّفْظِ الْمَعْرُوفِ: " نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ "

9769- Bir önceki hadisin metnini ise Abdullah b. el-Mübârek, *Kitâbu'z-Zühd ve'r-Rikâk*'ta Câfer b. Burkan —Ziyâd b. el-Cerrâh kanalıyla Amr b. Meymûn el-Evdî'den rivayet eder: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birine öğüt verirken: «*Beş şey gelmeden önce beş şeyin değerini bil! İhtiyarlamadan önce gençliğinin, hasta düşmeden önce sağlığının, fakir düşmeden önce zenginliğinin, meşgul olmadan önce boş zamanının ve ölüm gelmeden önce de hayatının değerini bil*» buyurdu."[2]

Başka bir kanalla (Abdullah b. el-Mübârek'ten gelen) bir önceki rivâyetin aynısı bildirilmiş, Abdullah b. Saîd kanalıyla gelen ve *"İnsanların çoğu sıhhat ve boş zaman olmak üzere iki nimetin kıymetini bilmezler"* şeklinde bilinen hadisten hemen sonra zikredilmiştir.[3]

٩٧٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ , بِهَمَذَانَ أَنْشَدَنَا أَبُو الْقَاسِمِ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الدِّيبَاجِيُّ , بِهَمَذَانَ , قَالَ: أَنْشَدَنَا أَبُو عِصْمَةَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ السِّجِسْتَانِيُّ , بِالْبَصْرَةِ لِنَفْسِهِ:"

أَنْبَأَنَا خَيْرُ بَنِي آدَمٍ وَمَا عَلَى أَحْمَدَ إِلَّا الْبَلَاغْ

---

[1] Buhârî, *rikâk* (7/169).

[2] Abdullah b. el-Mübârek, *Kitâbü'z-Zühd ve'r-Rikâk* 2 (2).

[3] İsnâdı hasen olan mürsel bir hadistir. Vekî', *Zühd* 1/223-224 (7), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/223), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/148), Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb* (1/89) ve Hatîb, *İktidâu'l-ilmi bil-ameli* 217-218 (170).

النَّاسُ مَغْبُونُونَ فِي نِعْمَتَيْ صِحَّةِ أَبْدَانِهِمْ وَالْفَرَاغْ"

9770- Ebu'l-Kâsım b. İbrâhîm b. İshâk ed-Dîbâcî der ki: Ebî Isma Muhammed b. Ahmed es-Sicistânî, Basra'da bize, kendisine ait olan şu şiiri okudu:

"En hayırlı insanoğlu verdi haberini
Ki Ahmed'e düşen sadece bildirmektir
İnsanlar iki nimetin bilmez kıymetini
Biri beden sağlığı biri de boş vakittir."[1]

٩٧٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْبَزَّارُ , بِبَغْدَادَ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ مِنْ خَطِّ الدَّارَقُطْنِيِّ , نَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَاكِهِيُّ بِمَكَّةَ , نَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ , نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ , نَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَتَتْ عَلَيْهِ سِتُّونَ سَنَةً فَقَدْ أَعْذَرَ اللهُ إِلَيْهِ فِي الْعُمُرِ " اسْتَشْهَدَ بِهِ الْبُخَارِيُّ

9771- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi altmış yıl yaşadıktan sonra artık Allah'a karşı ömürden yana bir mazereti kalmamış demektir"* buyurmuştur.[2]

Buhârî bunu şahid olarak zikretmiştir.[3]

٩٧٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْبَجَلِيُّ الْمُقْرِئُ , بِالْكُوفَةِ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الصَّفَّارُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ , عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ , قَالَ: نَا الْمَقْبُرِيُّ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مُعْتَرَكُ الْمَنَايَا مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى السَّبْعِينَ , وَأَقَلُّ أُمَّتِي أَبْنَاءُ السَّبْعِينَ سَنَةً "

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Safedî, *el-Vâfî bi'l-vefeyât* (5/324).

[2] İsnâdı hasendir.

[3] Buhârî, *rikâk* (7/171).

9772- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Genelde (ümmetimden olan) kişilerin ölümleri altmış ile yetmiş yaş arasında olur. Ümmetimden yetmiş yaşını aşanlar da azdır."*[1]

٩٧٧٣ - وَبِإِسْنَادٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ , عَنِ ابْنِ أَبِي حُسَيْنٍ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يُنَادِي مُنَادٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ أَبْنَاءُ السِّتِّينَ؟ وَهُوَ الْعُمُرُ الَّذِي قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ﴾ [فاطر: ٣٧] "

9773- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde bir münadi: «Altmış yıl yaşayanlar nerede?» diye seslenir. İşte Yüce Allah'ın «***Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmişti****»*[2] *buyruğunda zikrettiği ömür budur."*[3]

٩٧٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ , نَا قَبِيصَةُ , نَا سُفْيَانُ , حَدَّثَنِي أَبِي , عَنْ أَبِي يَعْلَى , عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ خَطَّ مُرَبَّعًا , وَخَطَّ خَطًّا وَسَطَ الْخَطِّ الْمُرَبَّعِ وَخَطَّ خُطُوطًا إِلَى جَنْبِ الْخَطِّ الَّذِي وَسَطَ الْمُرَبَّعِ , وَخَطَّ خُطُوطًا خَارِجَةً مِنَ الْخَطِّ الْمُرَبَّعِ قَالَ: " تَدْرُونَ مَا هَذَا؟ " قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ , قَالَ: " هَذَا الْإِنْسَانُ الْخَطُّ الْأَوْسَطُ , وَهَذِهِ الْخُطُوطُ إِلَى جَنْبِهِ الْأَعْرَاضُ تَنْهَشُهُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ , إِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا أَصَابَهُ هَذَا , وَالْخَطُّ الْمُرَبَّعُ الْأَجَلُ الْمُحِيطُ بِهِ , وَالْخَطُّ الْخَارِجُ الْأَمَلُ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى الْقَطَّانُ , عَنْ سُفْيَانَ

9774- Abdullah b. Mes'ûd bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yere bir kare çizdi. Sonra onun ortasına bir çizgi çekti. Sonra kare içinde olan bu çizginin her iki tarafına başka çizgiler çizdi. Kare dışına da çizgiler

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî, *da'vât* (3545) ve İbn Mâce, *zühd* (4236).

[2] Fâtır Sur. 37

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/177-178 (11415) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (22/141-142) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/31).

çizdikten sonra: *"Bu nedir biliyor musunuz?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediklerinde şöyle buyurdu: *"Bu karenin ortasındaki çizgi insandır. Bu çizginin her iki tarafında bulunan çizgiler de onu her taraftan ısırmaya çalışan, hayatı boyunca karşılaştığı sorunlardır. Birinden kaçsa diğerine yakalanır. Bu kare onu kuşatan ecelidir. Kare dışındaki çizgiler ise ümitleridir."*[1]

Buhârî, Yahya el-Kattân kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[2]

٩٧٧٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ زِيَادٍ الْعَلَوِيُّ , رَحِمَهُ اللهُ إِمْلَاءً , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ بِالْكُوفَةِ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ , قَالَ: أَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ , قَالَ: نَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ , قَالَ: أَنَا قَبِيصَةُ , قَالَ: نَا سُفْيَانُ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي يَعْلَى , عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ خَطًّا , ثُمَّ وَضَعَ لَنَا شَيْئًا فِي وَسَطِهَا , فَقَالَ: " هَذَا الْإِنْسَانُ , وَهَذَا أَجَلُهُ " ثُمَّ أَسْرَعَ إِلَيْهِ مِنَ الْخَطِّ أَشْيَاءَ مُشْرَعَةً إِلَيْهِ فَوْقَهُ ثُمَّ , قَالَ " هَذِهِ الْأَعْرَاضُ , إِنْ أَخْطَأَتْهُ هَذِهِ أَصَابَتْهُ هَذِهِ " ثُمَّ وَضَعَ شَيْئًا أَمَامَ ذَلِكَ وَقَالَ: " أَمَلُهُ " ثُمَّ , قَالَ: " حَالَ الْأَجَلُ دُونَ الْأَمَلِ "

9775- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir şekil (kare) çizdi. Sonra o şeklin içine bir çizgi çekip: *"Bu, insandır. Bu (şekil) de insanın ecelidir"* buyurdu. Sonra (insanı temsil eden) çizginin üst tarafına gelişi güzel çizgiler çizdi ve: *"Bunlar da insanın sorunlarıdır. Birinden kaçsa diğerine yakalanır"* buyurdu. Sonra o şeklin dış tarafından önüne bir şey koydu ve: *"Bu da insanın ümitleridir. Eceli (kare şekli) ümitleriyle arasına geçmiştir"* buyurdu.[3]

٩٧٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ , قَالَ: أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ , قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُنَيْنِ , قَالَ: نَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , قَالَ: نَا هَمَّامٌ , قَالَ: نَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ , عَنْ أَنَسٍ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/171).

[3] İsnâdı sahihtir. Râmehurmuzî, *Emsâlu'l-Hadîs* (73).

بْنِ مَالِكٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَطَّ خُطُوطًا وَخَطَّ مِنْهَا نَاحِيَةً ثُمَّ قَالَ: " تَدْرُونَ مَا هَذَا؟ هَذَا مِثْلُ الْمُتَمَنِّي وَذَلِكَ الْخَطُّ الْأَمَلُ بَيْنَهُمَا هُوَ يَأْمَلُ إِذْ جَاءَهُ الْمَوْتُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ مُسْلِمِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

9776- Enes b. Mâlik bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yere birkaç çizgi çizdi, onlardan biraz uzağa da başka çizgiler çizdi ve şöyle buyurdu: *"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz? Bu, ümit eden insanın durumudur. Biraz uzakta olan çizgiler onun ümitleridir. İnsan ümit edip dururken ölüm gelir."*[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Müslim b. İbrâhîm'den rivayet etti.[2]

٩٧٧٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ , نَا الْبَاغَنْدِيُّ , نَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى بْنِ صَفْوَانَ السَّلَمِيُّ , نَا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ , عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَمَى بِحَصَاتَيْنِ فَقَرَّبَ وَاحِدَةً وَبَاعَدَ أُخْرَى وَقَالَ: " هَذَا الْأَجَلُ , وَهَذَا الْأَمَلُ " زَادَ غَيْرُهُ عَنْ خَلَّادٍ فَيَخْتَلِجُهُ الْأَجَلُ

9777- Abdullah b. Bureyde, babasından bildirir: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki çakıl taşından birini yakın bir yere, diğerini de uzak bir yere attı ve şöyle buyurdu: *"Bu (yakın olan taş) kişinin ecelidir. Diğer (uzak olan) taş da kişinin ümitleridir."*[3]

٩٧٧٨ - أَخْبَرَنَاهُ ابْنُ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ , نَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَزَادَ هَذِهِ اللَّفْظَةَ

9778- Başkası bunu Hallâd'dan rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sonunda *"Kişiyi (ümitlerine ulaşmadan) ecel yakalar"* buyurduğunu aktarır.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/171).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[4] İsnâdı zayıftır.

٩٧٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ الْبَزَّازُ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرٍ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ , عَنْ شُعْبَةَ , وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ , أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ , نَا وَكِيعٌ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ , وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَهْرَمُ ابْنُ آدَمَ وَيَبْقَى اثْنَتَانِ: الْحِرْصُ وَالْأَمَلُ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

9779- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanoğlu yaşlanmasına rağmen iki şey içinde daima canlı kalır. Bunlar da hırs ve ümittir."*[1]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den rivayet ettiler.[2]

٩٧٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِخْتَوَيْهِ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , أَنَا أَبُو عَوَانَةَ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَهْرَمُ ابْنُ آدَمَ وَيَشِبُّ مِنْهُ اثْنَتَانِ: الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ , وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمُرِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

9780- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanoğlu ihtiyarlayıp yaşlanmasına rağmen iki şey içinde daima canlı kalır. Bunlar da mala (paraya)yönelik hırs ile uzun yaşama isteğidir."*

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Yahya'dan rivayet etti.[3]

٩٧٨١ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الشَّرْقِيِّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ هَاشِمٍ , نَا وَكِيعٌ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ أَبِي الزِّنَادِ , عَنِ الْأَعْرَجِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَتَيْنِ: جَمْعِ الْمَالِ وَطُولِ الْحَيَاةِ "

9781- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İhtiyarın kalbi iki şeye yönelik her dem gençtir. Bunlar da mal (para) biriktirme ve uzun yaşama isteğidir."*[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/172) ve Müslim, *zekât* (115).

[3] Müslim, *zekât* (115).

٩٧٨٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ , أَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى , نَا الْحُمَيْدِيُّ , نَا سُفْيَانُ , قَالَ: نَا أَبُو الزِّنَادِ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ , قَالَ: " حُبُّ الْحَيَاةِ وَحُبُّ الْمَالِ " وَرُبَّمَا , قَالَ سُفْيَانُ: " الْعَيْشِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ , عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ وَقَالَ: " حُبُّ الْعَيْشِ وَالْمَالِ " وَرِوَايَةُ وَكِيعٍ إِنَّمَا هِيَ عَنِ الثَّوْرِيِّ , وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

9782- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı *"Hayatta kalma ve mal (para) sevgisidir"* lafzıyla rivayet edilmiştir.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla Süfyân b. Uyeyne'den *"Uzun yaşama ve mal sevgisidir"* lafzıyla rivayet etti.[3]

Vekî'nin rivayeti de Sevrî kanalıyladır.

Buhârî ve Müslim, Saîd kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet ettiler.[4]

٩٧٨٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ , بِبُخَارَى , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي , نَا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ , أَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ بْنِ زُرَارَةَ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ , أَنَا عَبْدُ اللهِ , عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنِ ابْنِ كَعْبٍ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي غَنَمٍ بِأَشَدَّ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ "

9783- İbn Ka'b'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Koyun sürüsü üzerine salınan iki aç kurdun vereceği*

---

[1] İsnâdı sahihtir. Vekî', *Zühd* (188) ve Ahmed, *Müsned* (2/358, 368, 394, 443, 447).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *zekât* (113).

[4] Buhârî, *rikâk* (7/171) ve Müslim, *zekât* (114).

zarar, mal ve makam peşinde koşan kişinin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir."[1]

٩٧٨٤ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , نَا قُطْبَةُ بْنُ الْعَلَاءِ الْغَنَوِيُّ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَيْمُونِيُّ الرَّقِّيُّ , نَا قُطْبَةُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ الْمِنْهَالِ الْغَنَوِيُّ , نَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ فِي حَظِيرَةٍ يَأْكُلَانِ وَيَفْتَرِسَانِ " " وَفِي رِوَايَةِ الدُّورِيِّ: " حَظِيرَةٍ وَسِعَةٍ " بِأَسْرَعَ فِيهَا مِنْ حُبِّ الشَّرَفِ وَحُبِّ الْمَالِ فِي دِينِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ " تَفَرَّدَ بِهِ قُطْبَةُ , عَنِ الثَّوْرِيِّ , وَاخْتلفَ فِيهِ عَلَى الثَّوْرِيِّ فِي إِسْنَادِهِ "

9784- İbn Ka'b'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Sağlam bir) koyun ağılına saldırıp yiyen vahşi iki kurdun vereceği zarar, makam ve mal sevgisi taşıyan müslüman kişinin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir."*[2]

Kutbe bunu Sevrî'den rivayette tek kalmıştır. İsnadında Sevrî'ye muhalefet edilerek de rivayet edilmiştir.

٩٧٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو أَحْمَدَ بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ رَوْحٍ الْبَزَّارُ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ , نَا عَبْدُ الْمَلِكِ الذِّمَارِيُّ , نَا الثَّوْرِيُّ , عَنْ أَبِي الْجَحَّافِ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَحْوَهُ

9785- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı Ebû Hureyre hadisinden bildirilmiştir.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 4/588 (2376).

[2] İsnâdı zayıf, hasen liğayrihi bir hadistir. Bezzâr, *Müsned* (4/234), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/487), Zehebî, *Mîzân* (3/390), Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/61), Ebû Nuaym, *Hilye* (7/89), İbn Ebi'd-Dünyâ, *İslâhu'l-Mâl* (17), Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/250) ve Münzirî, *et-Terğîb* (4/177).

[3] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/61-62) ile *M. el-Evsat* 1/432-433 (776), Ebû Nuaym, *Hilye* (7/89), İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1141-1142) ve İbn Ebi'd-Dünyâ, *İslâhu'l-Mâl* (15) Bak: Münzirî, *et-Terğîb* (4/177).

٩٧٨٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ , وَأَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عِيسَى الْحِمْيَرِيُّ , وَعَبْدُ اللهِ بْنُ سَعْدٍ , وَأَحْمَدُ بْنُ الْخَضِرِ الشَّافِعِيُّ , قَالُوا: نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , أَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الذِّمَارِيُّ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ نَحْوَ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ , عَنْ أَبِي الْجَحَّافِ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي غَنَمٍ بِأَسْرَعَ فَسَادًا مِنْ حُبِّ الْمَالِ وَالشَّرَفِ فِي دِينِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ "

9786- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Koyun sürüsü üzerine salınan iki aç ve vahşi kurdun vereceği zarar, mal ve makam sevgisi taşıyan müslüman kişinin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir."*[1]

٩٧٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَمْشٍ , حَدَّثَنِي أَبِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ شَيْبَةَ , حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ , عَنْ مُوسَى بْنِ يَعْقُوبَ , عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ: أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ , أَخْبَرَهُ , أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ ضَارِيَانِ فِي غَنَمٍ قَدْ غَابَ عَنْهَا رِعَاؤُهَا بِأَفْسَدَ فِيهَا مِنَ الْتِمَاسِ الشَّرَفِ وَالْمَالِ لِدَيْنِ الْمُؤْمِنِ "

9787- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Çobanı başında olmayan koyun sürüsüne iki aç ve vahşi kurdun vereceği zarar, makam ve mal peşinde olan müminin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir."*[2]

٩٧٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَعْقُوبَ النَّيْسَابُورِيُّ , نَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْقَبَّانِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ , نَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى , نَا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الرَّبَعِيُّ , عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ الْأَنْصَارِيِّ الزُّرَقِيِّ , فَذَكَرَهُ

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 4/108 (6341).

9788- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[1]

٩٧٨٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ , قَالَ: أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , نَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي نَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ , عَنْ عِيسَى بْنِ مُوسَى , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ , عَنْ أَبِي مُرَّةَ , مَوْلَى عُقَيْلٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " مَا ذِئْبَانِ ضَارِيَانِ جَائِعَانِ فِي غَنَمٍ تَفَرَّقَتْ أَحَدُهُمَا فِي أَوَّلِهَا وَالْآخَرُ فِي آخِرِهَا بِأَسْرَعَ فِيهَا فَسَادًا مِنِ امْرِئٍ فِي دِينِهِ يَبْتَغِي شَرَفَ الدُّنْيَا وَمَالَهَا "

9789- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sürüden ayrılmış olan bir koyun sürüsüne vahşi ve aç olan iki kurt biri önden biri de arkadan dalacak olsa vereceği zarar, dünya makamı ve malı peşinde olan kişinin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir."*[2]

٩٧٩٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْمِصْرِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ , نَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ , نَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ , وَابْنُ لَهِيعَةَ , عَنِ ابْنِ غَزِيَّةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ , غَيْرَ أَنَّهُ , قَالَ: " افْتَرَقَتْ "

9790- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı (*teferrakat* lafzı yine aynı anlama gelen) *"ifterakat"* lafzı ile rivayet edilmiştir.[3]

٩٧٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ حُبَابٍ , نَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ , نَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ السَّلُولِيُّ , عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي الْبَدَّاحِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ قَالَ: اشْتَرَيْتُ أَنَا وَأَخِي مِائَةَ سَهْمٍ مِنْ سِهَامِ خَيْبَرَ , فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ , فَقَالَ: " يَا عَاصِمُ , مَا ذِئْبَانِ عَادِيَانِ أَصَابَا فَرِيقَةَ غَنَمٍ أَضَاعَهَا رَبُّهَا بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حُبِّ الْمَرْءِ الْمَالَ وَالشَّرَفَ لِدِينِهِ " وَقَالَ غَيْرُهُ: " فَرِيسَةَ غَنَمٍ "

---

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/105).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'd-Dünyâ* (357) ile *İslâhu'l-Mâl* (16).

[3] İsnâdı zayıftır.

9791- Âsım b. Adiy der ki: Kardeşimle beraber Hayber hisselerinden yüz hisse satın aldık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bundan haberdar olunca bana: *"Ey Âsım! Vahşi iki kurdun çobanı tarafından kaybedilmiş bir koyun sürüsüne vereceği zarar, mal ve makam sevgisi taşıyan kişinin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir"* buyurdu.[1]

Başkası rivayet ederken *"Av haline gelmiş koyun sürüsüne"* lafzını kullanır.

٩٧٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ , نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزُّهْرِيُّ , نَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي غَنَمٍ تَفَرَّقَتْ مِنْ رَاعِيَهَا , أَحَدُهُمَا فِي أَوَّلِهَا وَالْآخَرُ فِي آخِرِهَا أَشَدَّ فِيهَا فَسَادًا مِنْ حُبِّ الشَّرَفِ وَالْغِنَى " " هَذَا مُرْسَلٌ جَيِّدٌ شَاهِدٌ لَمَا تَقَدَّمَ "

9792- Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Çobanından uzaklaşmış olan bir koyun sürüsüne aç olan iki kurt biri önden biri de arkadan dalacak olsa vereceği zarar, makam ve zenginlik sevgisi taşıyan kişinin dinine vereceği zarardan daha fazla değildir.*"[2]

Bir önceki hadisin şahidi olan mürsel ve ceyyid bir hadistir.

٩٧٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , نَا أَبُو مُسْلِمٍ , نَا أَبُو عَاصِمٍ , عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ , أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ , أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الشِّيرَازِيُّ الْفَقِيهُ قَالَ: نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , نَا أَبُو عَاصِمٍ , عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ ذَهَبٍ لَابْتَغَى إِلَيْهِمَا مِثْلَهُ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ ثَالِثًا: " لَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ

---

[1] İsnâdı hasendir. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/250) ve Taberânî, *M. es-Sağîr* (2/61) ile *M. el-Evsat* 1/470 (855).

[2] İsnâdı ceyyid olan mürsel bir hadistir.

, وَيَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ " زَادَ الْفَقِيهُ فِي رِوَايَتِهِ , قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " فَلَا أَدْرِي مِنَ الْقُرْآنِ هِيَ أَمْ لَا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي عَاصِمٍ دُونَ قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ , وَأَخْرَجَهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ , عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ , وَذَكَرَ قَوْلَ ابْنِ عَبَّاسٍ

9793- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanoğlunun iki vadi dolusu altını olsa da yine bir benzerini isterdi. Zira insanoğlunun içini (gözünü) ancak toprak doldurur (doyurur). Buna rağmen Yüce Allah tövbe edenin tövbesini kabul eder."*[1]

İbn Abdân *"Bir benzerini"* yerine *"Üçüncüsünü"* lafzıyla rivayet etmiştir.

Fakîh rivayet ederken şu eklemeyi yapar: "İbn Abbâs: «Bu söz (tilaveti neshedilmiş) Kur'ân'dan bir âyet midir, değil midir bilmiyorum» dedi."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Âsım kanalıyla aktarıp İbn Abbâs'ın sözüne yer vermemiştir.[2]

Başka bir kanalla İbn Cüreyc'ten aktarmış ve bunda İbn Abbâs'ın da sözüne yer vermiştir.

٩٧٩٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْمُنَادِي , نَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ الْحَمَّامِيُّ الْمُقْرِئُ , بِبَغْدَادَ , أَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ , قَالَ: قُرِئَ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ مُكْرَمٍ وَأَنَا أَسْمَعُ , قَالَ: نَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ , قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: سَمِعْتُ عَطَاءً يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ نَبِيَّ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ مِلْءُ وَادٍ مَالًا أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ مِثْلُهُ , وَلَا يَمْلَأُ نَفْسَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ , وَيَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ " , قَالَ: فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " فَلَا أَدْرِي فِي الْقُرْآنِ هُوَ أَمْ لَا ". لَفْظُ حَدِيثِ الْمُقْرِئِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ وَغَيْرِهِ , عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مُحَمَّدٍ

9794- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanoğlunun bir vadi dolusu altını olsa da yine bir benzerini isterdi. Zira insanoğlunun nefsini ancak toprak doyurur. Buna rağmen Yüce Allah tövbe edenin tövbesini kabul eder"*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/175).

buyurduğunu işittim. Bu söz (tilaveti neshedilmiş) Kur'ân'dan bir âyet midir, değil midir bilmiyorum.[1]

Lafız Mukrî'nin lafzıdır.

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb ve başkası kanalıyla Haccâc b. Muhammed'den rivayet etti.[2]

٩٧٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ , نَا أَبُو نُعَيْمٍ , نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْغَسِيلِ , عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ , قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ , عَلَى مِنْبَرِ مَكَّةَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ , إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ أُعْطِيَ وَادِيًا مَلِيئًا ذَهَبًا أَحَبَّ إِلَيْهِ ثَانِيًا , وَلَوْ أُعْطِيَ ثَانِيًا أَحَبَّ إِلَيْهِ ثَالِثًا , وَأَنَّهُ لَا يَسُدُّ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ , وَيَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ بْنِ مَالِكٍ

9795- Abbâs b. Sehl b. Sa'd der ki: İbnü'z-Zübeyr'in Mekke minberinde verdiği hutbede şöyle dediğini işittim: "Ey insanlar! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*İnsanoğlunun bir vadi dolusu altını olsa bir ikincisini daha ister. İkincisi de verilse bir üçüncüsünü daha ister. Zira insanoğlunun içini (gözünü) ancak toprak doldurur (doyurur). Buna rağmen Yüce Allah tövbe edenin tövbesini kabul eder*» buyurdu."[3]

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan[4] ve Buhârî ile Müslim, Yûnus b. Mâlik'ten rivayet ettiler.[5]

٩٧٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْبَزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ , نَا ابْنُ بُكَيْرٍ , حَدَّثَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ , عَنْ زَيْدِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zekât* (118).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *rikâk* (7/175).

[5] Buhârî, *rikâk* (7/175) ve Müslim, *zekât* (117).

بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ: كُنَّا نَأْتِي رَسُولَ اللهِ ﷺ فَيَتْلُو عَلَيْنَا مَا يُوحَى إِلَيْهِ , فَأَتَيْنَاهُ فِي ذَاتِ يَوْمٍ فَقَرَأَ عَلَيْنَا: " إِنَّا أَنْزَلْنَا هَذَا الْمَالَ لِإِقَامِ الصَّلَاةِ , وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ , وَلَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِيًا مِنْ ذَهَبٍ لَأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ ثَانٍ , وَلَوْ أُعْطِيَ ثَانِيًا لَأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ ثَالِثٌ , وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ , وَيَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ"

9796- Ebû Vâkıd el-Leysî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelirdik, o da bize yeni nazil olan vahyi okurdu. Bir gün yanına geldiğimizde bize şunu okudu: *"Biz malı namazın kılınması ve zekatın verilmesi için verdik. İnsanoğlunun bir vadi dolusu altını olsaydı, bir ikincisinin olmasını isterdi. İkincisi verilseydi bir üçüncüsünün olmasını isterdi. Zira insanoğlunun içini (gözünü) ancak toprak doldurur (doyurur). Buna rağmen Yüce Allah tövbe edenin tövbesini kabul eder."*[1]

٩٧٩٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَبَّبٍ , نَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ

9797- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[2]

٩٧٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ الصَّفَّارُ , بِالرِّيِّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَالِدٍ الْهِسِنْجَانِيُّ , نَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ , نَا حَمَّادُ بْنُ مُسْلِمٍ , عَنْ أَنَسٍ , أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْهُومَانِ لَا يَشْبَعَانِ , مَنْهُومٌ فِي الْعِلْمِ لَا يَشْبَعُ مِنْهُ , وَمَنْهُومٌ فِي الدُّنْيَا لَا يَشْبَعُ مِنْهَا "

9798- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"İki kişi vardır ki bunlar düşkün oldukları şeye doymazlar. Biri ilme düşkün olan kişidir ki, ilme doymaz. Diğeri dünyaya düşkün olan kişidir ki ,o da ona doymaz."*[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/279 (3301) ve Ahmed, *Müsned* (5/279-280) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (7/140).

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/279 (3300).

[3] Şahitleriyle birlikte isnâdında bir sakınca yoktur. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2298), İbnu'l-

٩٧٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُسَدَّدٌ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , عَنْ مُجَالِدٍ , عَنْ عَامِرٍ , عَنْ مَسْرُوقٍ , قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ شَيْئًا إِذَا دَخَلَ الْبَيْتَ؟ قَالَتْ: نَعَمْ , كَانَ إِذَا دَخَلَ الْبَيْتَ يُمَثِّلُ: " لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغَى وَادِيًا ثَالِثًا , وَلَا يَمْلَأُ فَاهُ إِلَّا التُّرَابُ , وَمَا جَعَلْنَا الْمَالَ إِلَّا لِإِقَامِ الصَّلَاةِ , وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ , وَيَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ "

9799- Mesrûk der ki: Hz. Âişe'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eve girdiği zaman bir şey söyler miydi?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Evet! Eve girdiği zaman: «*İnsanoğlunun iki vadi dolusu malı olsa bir üçüncüsünü daha isterdi. Zira insanoğlunun ağzını ancak toprak doldurur. Biz malı namazın kılınması ve zekatın verilmesi için verdik. Yine de Yüce Allah tövbe edenin tövbesini kabul eder*» derdi."[1]

٩٨٠٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ بِلَالٍ , نَا أَبُو الْأَزْهَرِ , نَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ , نَا رَبِيعَةُ بْنُ عُثْمَانَ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ , عَنْ أَبِي مِرْوَاحٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِنَّا أَنْزَلْنَا الْمَالَ لِإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَلَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ , وَلَوْ كَانَ لَهُ وَادِيَانِ لَأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ ثَالِثُهُمَا , وَلَا يَمْلَأُ بَطْنَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ , وَيَتُوبُ اللهُ عَلَى مَنْ تَابَ " " كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي , وَالصَّوَابُ: عَنْ أَبِي مِرْوَاحٍ , عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ

9800- Ebû Mirvâh'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Yüce Allah: «Biz malı namazın kılınması ve zekatın verilmesi için verdik. İnsanoğlunun bir vadi dolusu malı olsaydı, bir ikincisinin olmasını isterdi. İki vadi dolusu malı olsaydı bir üçüncüsünün olmasını isterdi. Zira insanoğlunun*

Cevzî, *el-İlelu'l-Mütenâhiye* (1/86), Hâkim, *Müstedrek* (6/92) ve Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* (4/165) Bak: Hatîb et-Tebrîzî, *Mişkât* (1/86).

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (6/55) ve Bezzâr, *Müsned* 4/246 (3639, 3640) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/243).

karnını ancak toprak doyurur. Buna rağmen Allah tövbe edenin tövbesini kabul eder» buyurur."[1]

Kitabımda hadisi bu şekilde buldum. Ancak doğrusu Ebû Mirvâh kanalıyla Ebû Vâkıd el-Leysî'den rivayet edilendir.

٩٨٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا وَكِيعٌ , عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتُوَائِيِّ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: انْتَهَى النَّبِيُّ ﷺ إِلَى رَجُلٍ وَهُوَ يَقْرَأُ: ﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ﴾ [التكاثر: ٢] , قَالَ: " يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَالِي. هَلْ لَكَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ أَوْ أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هِشَامٍ

9801- Mutarrif b. Abdillah eş-Şıhhîr, babasından bildirir: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın yanına geldiğinde Tekâsür Sûresi'ni okuduğunu görünce şöyle buyurdu: *"İnsan «Malım!» der durur. Oysa malından sana sadaka olarak verip kalıcı kıldığından veya giyip eskittiğinden veya yiyip bitirdiğinden başkası var mıdır?"*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Hişâm'dan rivayet etti.[3]

٩٨٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ السَّرَخْسِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ , أَنَا سَعِيدٌ , نَا الْعَلَاءُ , وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عُمَرَ الْحَافِظُ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ , نَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ , حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ , عَنِ الْعَلَاءِ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَقُولُ الْعَبْدُ: مالِي مَالِي , إِنَّمَا لَهُ مِنْ مَالِهِ ثَلَاثٌ: مَا أَكَلَ فَأَفْنَى أَوْ لَبِسَ فَأَبْلَى أَوْ أَعْطَى فَأَمْضَى , وَمَا سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ ذَاهِبٌ وَتَارِكٌ لِلنَّاسِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُوَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/280 (3303).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *zühd* (3).

9802- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsan «Malım! Malım!» der durur. Oysa insana malından yiyip bitirdiği, giyip eskittiği ve sadaka olarak verip kalıcı kıldığı olmak üzere üç kısmından başkası yoktur. Bunlar dışında kalan mallarını ise ölünce başka insanlara bırakır."*[1]

Müslim, *Sahîh*'de Süveyd b. Saîd'den rivayet etti.[2]

٩٨٠٣ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ , أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ تَالَوَيْهِ الْمُزَكِّي , وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ , قَالَا: نَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلَمِيُّ , نَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ , أَنَا مَعْمَرٌ , عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ , فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ مِمَّنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ , عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ , وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْرَجِ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

9803- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz mal ve güzellik bakımından kendisinden daha üstte olanlara baktığı zaman mal ve güzellik bakımından kendisinden daha altta olanlara da baksın."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan[3] ve Buhârî ile Müslim, Ebû Hureyre'den rivayet ettiler.[4]

٩٨٠٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي صَالِحٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " انْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْكُمْ , وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ , فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَلَّا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zühd* (4).

[3] Müslim, *zühd* (3/2275).

[4] Buhârî, *rikâk* (7/187) ve Müslim, *zühd* (8).

9804- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Mal konusunda) sizden daha üstte olanlara değil, sizden daha altta olanlara bakın. Böylesi, Allah'ın size verdiği nimeti değersiz görmemeniz için daha uygundur."*[1]

٩٨٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا الْعُطَارِدِيُّ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ , قَالَ: وَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ , نَا وَكِيعٌ , جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ , فَذَكَرَهُ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ , وَوَكِيعٍ

9805- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[2]

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Muâviye ve Vekî'den rivayet etti.[3]

٩٨٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , فِي التَّارِيخِ , قَالَ: نَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعْدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ سُفْيَانَ , نَا جَدِّي , نَا عَمَّارُ بْنُ زَرْبِيٍّ , نَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ , عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ , عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ , عَنْ مُطَرِّفٍ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنَ الشِّخِّيرِ , عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَقِلُّوا الدُّخُولَ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ , فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَلَّا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

9806- Mutarrif b. Abdillah eş-Şıhhîr'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zenginlerin yanına gidip gelmelerinizi azaltın. Böylesi, Allah'ın size verdiği nimeti değersiz görmemeniz için daha uygundur."*[4]

٩٨٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ , نَا أَبُو نُعَيْمٍ , نَا ابْنُ عُيَيْنَةَ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ , وَسَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ , عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ , سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَعْطَانِي , ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ,

---

[1] İsnâdı zayıf olan sahih bir hadistir. Müslim, *zühd* (9).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *zühd* (9).

[4] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/327), İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1731) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/312). Bak: Zehebî, *Mîzân* (3/164), İbn Hacer, *el-Lisân* (4/271).

ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ , ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : " يَا حَكِيمُ , إِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ , فَمَنْ أَخَذَهُ بِطِيبِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ , وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ , وَكَانَ كَالْآكِلِ وَلَا يَشْبَعُ , وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَلِيٍّ , عَنْ سُفْيَانَ

9807- Hakîm b. Hizâm bildiriyor: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeyler istedim verdi. Bir daha istedim yine verdi. Üçüncü defa istediğimde yine verdi ve şöyle buyurdu: *"Ey Hakîm! Dünya malı tatlı ve çekicidir. Kişi bir malı başkasından gönül hoşluğu ile alırsa kendisine bereketli kılınır. Ancak göz dikerek ve ısrar ederek alırsa bunun bir bereketi olmaz ki, böylesi bir kişi yiyip de doyamayan kişi gibidir. Veren el de, alan elden daha hayırlıdır."*

Buhârî, *Sahîh*'de Ali kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[1]

٩٨٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمِصْرِيُّ , نَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُمَرِيُّ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , قَالَ: أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ , وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ , قَالَا: نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , نَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ , عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : " إِنَّ أَكْثَرَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مَا يُخْرِجُ اللهُ لَكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ " فَقِيلَ: مَا بَرَكَاتُ الْأَرْضِ؟ , قَالَ: " زَهْرَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا " فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: هَلْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ , قَالَ: فَصَمَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ , ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ الْعَرَقَ عَنْ جَبِينِهِ وَقَالَ: " أَيْنَ السَّائِلُ هَلْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ " , قَالَ الرَّجُلُ: أَنَا ذَا , - قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: لَقَدْ حَمِدْنَاهُ حِينَ صَنَعَ ذَلِكَ - , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : " إِنَّ الْخَيْرَ لَا يَأْتِي إِلَّا بِالْخَيْرِ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - , وَلَكِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ , إِنَّ كُلَّ مَا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ , يَقْتُلُ حَبَطًا , أَوْ يُلِمُّ إِلَّا آكِلَةَ الْخَضِرِ , تَأْكُلُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتِ الشَّمْسَ , فَاجْتَرَّتْ وَثَلَطَتْ وَبَالَتْ , ثُمَّ عَادَتْ

---

[1] Buhârî, *rikâk* (7/176) ve Müslim, *zekât* (96).

فَأَكَلَتْ , إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ مَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ وَوَضَعَهُ فِي حَقِّهِ , فَنِعْمَ الْمَعُونَةُ هُوَ , وَمَنْ أَخَذَهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ كَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ , رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ مَالِكٍ

9808- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra en çok Yüce Allah'ın yeryüzünün bereketlerini size vermesinden endişe ediyorum"* buyurdu. "Yeryüzünün bereketleri nedir?" diye sorulunca: *"Dünya hayatının güzellikleridir"* buyurdu. Adamın biri: "Hayır olan bir şey başımıza kötülükler getirir mi ki?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sustu ki biz kendisine vahiy nazil olduğu için susup cevap vermediğini düşündük. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) terleyen alnını sildi ve: *"Hayır olan bir şeyin kötülükler getirip getirmeyeceğini soran kişi nerede?"* diye sordu. Adam: "Buradayım!" dedi.

Biz adamın böyle yapmasını çok beğendik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Hayırlı olan bir şey hayırdan başka bir şey getirmez"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Ancak dünya, tatlı ve çekicidir. Bazen baharla birlikte yetişip yeşeren ölüme de yol açar, bazen öldürmese de ölüme yaklaştırır. Ancak otla beslenenler bunun dışındadır. Zira onlar doyana kadar yer, doyunca da yemeyi bırakıp güneşe döner, dışkısını ve idrarını yapar. Ardından bir daha yemeye başlar. Dünya malı, tatlı ve çekicidir. Kişi bu malı hakkı olan yerden alıp hakkı olan yerde harcadığı zaman bu malın onun en iyi yardımcısı olduğunu görecektir. Malı hakkı olmayan bir yolla elde eden kişi de, yiyip de doymayan kişi gibidir."*[1]

Buhârî, *Sahîh*'de İsmâîl b. Ebî Uveys'ten[2] ve Müslim başka bir kanalla Mâlik'ten rivayet etti.[3]

٩٨٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ , قَالَ: قُرِئَ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ وَأَنَا أَسْمَعُ , قَالَ: نَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ , نَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللهِ , عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ , عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *rikâk* (7/173).

[3] Müslim, *zekât* (121, 122).

الْخُدْرِيِّ قَالَ: جَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرَ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: " إِنَّ مِمَّا أَتَخَوَّفُ عَلَيْكُمْ مَا يَفْتَحُ اللهُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ , وَيَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ. قُلْنَا: يَا فُلَانُ , مَا شَأْنُكَ سَأَلْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْكَ , فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ , قَالَ: فَمَسَحَ الرُّحَضَاءَ عَنْهُ فَقَالَ: " أَيْنَ السَّائِلُ؟ " وَكَأَنَّهُ حَمِدَهُ فَقَالَ: " إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ , وَإِنَّهُ مِمَّا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ مَا يَقْتُلُ أَوْ يُلِمُّ إِلَّا أَكَلَةُ الْخَضِرِ أَكَلَتْ حَتَّى إِذَا امْتَلَأَتْ خَاصِرَتُهَا اسْتَقْبَلَتْ مَطْلِعَ الشَّمْسِ , فَثَلَطَتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ , وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلْوٌ خَضِرٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ , وَنِعْمَ صَاحِبُ الْمَالِ مَنْ أُعْطِيَ مِنْهُ الْمِسْكِينُ وَالْيَتِيمُ وَابْنُ السَّبِيلِ " أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ , " وَالَّذِي يَأْخُذُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ , فَيَكُونُ عَلَيْهِ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ , وَرُبَّ مُتَخَوِّضٍ فِي مَالِ اللهِ وَمَالِ رَسُولِ اللهِ , لَهُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ فَضَالَةَ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَنِعْمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أَعْطَى مِنْهُ الْمِسْكِينَ وَالْيَتِيمَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَقَالَ: " شَهِيدٌ " بَدَلَ قَوْلِهِ: " حَسْرَةٌ " وَلَمْ يَذْكُرْ مَا بَعْدَهُ

9809- Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberin üzerinde oturdu ve: *"Benden sonra en çok Allah'ın size bahşedeceği dünyanın nimetleri ile güzelliklerinden yana endişe ediyorum"* buyurdu. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır olan bir şey başımıza kötülükler getirir mi ki?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) susup cevap vermedi. Biz adama: "Ey filan! Neden Resûlullah (sallallehu aleyhi vasellem) sorduğun soruya cevap vermedi? Ne yaptın?" demeye başladık. Sonra Hz. Peygamber'e (sallellahu aleyhi vesellem) vahiy nazil olduğu için susup cevap vermediğini düşündük. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) terini sildi ve: *"Soruyu soran kişi nerede?"* diye sordu ki, sanki adama müteşekkir gibiydi.

Sonra: *"Hayırlı olan bir şey hayırdan başka bir şey getirmez"* buyurdu ve şöyle devam etti: "*Ancak dünya, tatlı ve çekicidir. Bazen baharla birlikte yetişip yeşeren ölüme de yol açar, bazen öldürmese de ölüme yaklaştırır. Ancak otla beslenenler bunun dışındadır. Zira onlar doyana kadar yer, doyunca da yemeyi bırakıp güneşe döner, dışkısını ve idrarını yapar. Ardından bir daha yemeye başlar. Dünya malı, tatlı ve çekicidir. Bu malı harama bulaşmadan alan kişi bereketini görür. En iyi mal sahibi malından yoksula, yetime ve yolda kalmışa veren kişidir. Bir malı gözünü*

dikerek ve hırsla elde eden kişi de, yiyip de duymayan kişi gibidir. Aldığı bu mal da kıyamet gününde pişmanlığına sebep olacaktır. Allah'ın malları ile Resûlü'nün mallarına canının çektiği gibi dalan nice kişi vardır ki kıyamet gününde kendisi için (cehennemdeki) ateşten başka bir şey olmayacaktır."[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Muâz b. Fadâle'den aktarmış, ancak *"En iyi mal sahibi malından yoksula, yetime ve yolda kalmışa veren müslüman kişidir"* lafzını kullanmıştır. Yine *"Pişmanlığına sebep olacaktır"* yerine: *"Aleyhinde şahitlik edecektir"* lafzını kullanmış ve gerisini zikretmemiştir.[2]

٩٨١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الْفَقِيهُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ , نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ , عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ , حَدَّثَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ: أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ , أَنَّ عَمْرَو بْنَ عَوْفٍ وَهُوَ حَلِيفٌ لِبَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ كَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَخْبَرَهُ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ يَأْتِي بِجِزْيَتِهَا , وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هُوَ صَالَحَ أَهْلَ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمُ ابْنَ الْحَضْرَمِيِّ , فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ , فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِهِ , فَوَافَقَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ , فَلَمَّا انْصَرَفَ تَعَرَّضُوا لَهُ فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآهُمْ وَقَالَ: " أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ , وَأَنَّهُ جَاءَ بِشَيْءٍ " , قَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللهِ , قَالَ: " فَأَبْشِرُوا وَأَمِّلُوا مَا يَسُرُّكُمْ , فَوَاللهِ مَا الْفَقْرُ أَخْشَى عَلَيْكُمْ , وَلَكِنِّي أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسَطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا وَتُلْهِيَكُمْ كَمَا أَلْهَتْهُمْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنِ ابْنِ أَبِي أُوَيْسٍ

9810- Misver b. Mahreme, Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) ile birlikte Bedir savaşına katılan ve Âmir b. Luey oğullarının müttefiki olan Amr b. Avf'tan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı (Bahreyn'e) cizyeyi alması için göndermişti. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bahreyn ahalisiyle anlaşma yapmış ve başlarına İbnu'l-Hadramî'yi vali olarak

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *zekât* (2/127) ve Müslim, *zekât* (123).

atamıştı. Ebû Ubeyde, Bahreyn'den mal ile dönünce Ensâr onun döndüğü haberini aldı. Ebû Ubeyde'nin dönüşü sabah namazı vaktine denk gelmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra Ensâr önüne çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu halini görünce tebessüm etti ve: *"Sanırım Ebû Ubeyde'nin bir şeyler ile geldiğini duydunuz"* buyurdu. Ensâr: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"O zaman müjdeler olsun size! Sizi sevindirecek haberi de bekleyin. Vallahi sizin fakir olmanızdan endişe etmiyorum. Ancak sizin için endişe ettiğim şey, dünya nimetlerinin sizden öncekilerde olduğu gibi önünüze serilmesi, onların dünyalık yarışına girdikleri gibi sizin de yarışmanız, onların oyalandığı gibi sizin de oyalanmanızdır."*

Buhârî, *Sahîh*'de İbn Ebî Uveys'ten rivayet etti.[1]

٩٨١١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيُّ , أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى , أَنَا أَبُو الْيَمَانِ , أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ , عَنِ الزُّهْرِيِّ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ , قَالَ: قَالَ: بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِخَرَاجِهَا وَقَالَ فِي آخِرِهِ: " وَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكَتْهُمْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي الْيَمَانِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

9811- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı bildirilmiştir. Ancak burada "Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı haracını toplamak üzere Bahreyn'e göndermişti" ibaresi geçmiştir. Sonunda da: *"Onları helak etmesi gibi sizi de helak etmesinden endişe ediyorum"* lafzı kullanılır.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etti.[2]

Müslim, Abdurrahman kanalıyla Ebu'l-Yemân'dan rivayet etti.[3]

٩٨١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ , نَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ , أَنَا الْأَعْمَشُ , عَنْ شَقِيقٍ , عَنْ أَبِي مُوسَى: "

---

[1] Buhârî, *rikâk* (7/172-173) ile *meğâzî* (5/18-19) ve Müslim, *zühd* (6).

[2] Buhârî, *cizye* (3/62).

[3] Müslim, *zühd* (3/2274).

إِنَّ هَذَا الدِّينَارَ وَالدِّرْهَمَ أَهْلَكَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ , وَهُمَا مُهْلِكَاكُمْ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الثَّوْرِيُّ , عَنِ الْأَعْمَشِ مَوْقُوفًا , وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ كَمَا

9812- Ebû Mûsa: "Bu dinar ile dirhemler sizden öncekileri helak etmişti, sizleri de helak edeceklerdir" demiştir.[1]

Sevrî de bunu A'meş'ten bu şekilde mevkûf olarak rivayet etmiştir.

Bir sonraki rivayette Muhammed b. Ubeyd'den bildirilmiştir.

٩٨١٣ - حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقِصَارُ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ شَقِيقٍ , عَنْ أَبِي مُوسَى وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَدْ رَفَعَهُ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذَا الدِّينَارَ وَالدِّرْهَمَ أَهْلَكَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ , وَإِنَّهُمَا مُهْلِكَاكُمْ " وَرُوِيَ أَيْضًا عَنِ الثَّوْرِيِّ , وَشُعْبَةَ , وَمَالِكِ بْنِ سُعَيْرٍ , عَنِ الْأَعْمَشِ مَوْقُوفًا

9813- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu dinar ile dirhemler sizden öncekileri helak etmişti, sizleri de helak edeceklerdir"* buyurmuştur.[2]

Aynısı Sevrî, Şu'be ve Mâlik b. Su'ayr kanalıyla A'meş'ten mevkûf olarak rivayet edilmiştir.

٩٨١٤ - حَدَّثَنَا الْقَاضِي أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ , نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مَحْمُودٍ خُرَّزَاذَ الْقَاضِي , بِالْأَهْوَازِ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَبِيبٍ , نَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ , نَا سُفْيَانُ , عَنِ الْأَعْمَشِ , وَحَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ رَحِمَهُ اللهُ , قَالَ: أَنَا أَبُو سَهْلٍ بِشْرُ بْنُ أَبِي يَحْيَى الْمِهْرَجَانِيُّ , قَالَ: نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَاجِيَةَ , نَا مُؤَمَّلُ بْنُ أَهَابَ , نَا أَبُو دَاوُدَ , نَا شُعْبَةُ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ أَبِي مُوسَى , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ , قَالَ: " إِنَّ هَذَا الدِّينَارَ وَالدِّرْهَمَ أَهْلَكَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ , وَلَا أُرَاهُمَا إِلَّا مُهْلِكَاكُمْ " وَفِي رِوَايَةِ الثَّوْرِيِّ: " وَهُمَا مُهْلِكَاكُمْ "

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/383, 15/178) ve Ahmed, *Zühd* (s. 199).

[2] İsnâdı hasendir. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs* 1/234 (898).

9814- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam): *"Bu dinar ile dirhemler sizden öncekileri helak etmişti. Gördüğüm kadarıyla sizleri de helak edeceklerdir"* buyurmuştur.[1]

Sevrî ise *"Sizleri de helak edeceklerdir"* lafzıyla rivayet etmiştir.

٩٨١٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ , أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُؤَمَّلُ بْنُ أَهَابَ , سَمِعَتْهُ بِحَلَبَ، نَا مَالِكُ بْنُ سُعَيْرٍ , نَا الْأَعْمَشُ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذَا الدِّينَارَ وَالدِّرْهَمَ أَهْلَكَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ , وَلَا أَرَاهُمَا إِلَّا مُهْلِكَاكُمْ "

9815- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Bu dinar ile dirhemler sizden öncekileri helak etmişti. Gördüğüm kadarıyla sizleri de helak edeceklerdir"* buyurmuştur.[2]

٩٨١٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ , أَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ , أَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ اللَّيْثِ , نَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ , وَالْوَلِيدُ بْنُ الْحَكَمِ , عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ عَاصِمٍ , عَنْ أَبِي وَائِلٍ , عَنْ أَبِي مُوسَى , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَهُ

9816- Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı bildirilmiştir.[3]

٩٨١٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحَجْرِيُّ , نَا أَبِي , نَا ابْنُ الْأَجْلَحِ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ , عَنْ عَلْقَمَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ , كَانَ يُعْطِي النَّاسَ عَطَايَاهُمْ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَأَعْطَاهُ أَلْفَيْ دِرْهَمٍ ثُمَّ , قَالَ: خُذْهَا بَارَكَ اللهُ لَكَ , أَمَا إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ , يَقُولُ: " إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ وَهُمَا مُهْلِكَاكُمْ "

9817- Alkame bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd insanlara devletin yaptığı bağışları dağıtıyordu. Adamın birine iki bin dirhem verdikten sonra şöyle dedi: "Bunları al! Allah bunları sana bereketli kılsın. Fakat Resûlullah'ın

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Evsat* 3/28 (2044) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/112).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] İsnâdı zayıftır.

(sallallahu aleyhi vesellem): «*Sizden öncekiler dinar ile dirhemler yüzünden helak oldu. Bu ikisi sizleri de helak edecektir*» buyurduğunu işittim."[1]

٩٨١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ , قَالَا: نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ , نَا الْمُسْتَمِرُّ بْنُ الرَّيَّانِ , عَنْ أَبِي نَضْرَةَ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ " , قَالَ: " وَكَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ امْرَأَتَانِ طَوِيلَتَانِ وَامْرَأَةٌ قَصِيرَةٌ , وَكَانَتْ لِلْقَصِيرَةِ خُفٌّ مِنْ خَشَبٍ وَاصْطَنَعَتْ خَاتَمًا , وَحَشَتْهُ بِأَطْيَبَ طِيبِكُمْ بِالْمِسْكِ , وَاتَّخَذَتْ لَهُ غَلَقًا , فَكَانَتْ إِذَا مَرَّتْ بِمَلَإٍ فَتَحَتْهُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ , عَنِ الْمُسْتَمِرِّ , وَخُلَيْدِ بْنِ جَعْفَرٍ

9818- Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya, tatlı ve çekicidir"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"İsrail oğullarından uzun boylu iki kadın ile kısa boylu bir kadın vardı. Kısa boylu kadın (kendini diğerleri gibi uzun göstermek için yüksek topuklu) tahtadan bir ayakkabı yaptırdı. Yine içine sizin kullandığınız en güzel misklerden doldurduğu üzeri kapaklı bir yüzük yaptırdı. Seçkinlerin bulunduğu bir yerden geçerken de (kokunun yayılması için) bu yüzüğün kapağını açardı."*[2]

Müslim, Şu'be kanalıyla Müstemir ve Huleyd b. Câfer'den rivayet etti.[3]

٩٨١٩ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , إِمْلَاءً , قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّازِيُّ , نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي حَسَّانٍ , نَا شُرَيْحُ بْنُ يُونُسَ , نَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ أَبِي سَلَمَةَ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَيْلٌ لِلنِّسَاءِ مِنَ الْأَحْمَرَيْنِ: الذَّهَبِ وَالْمُعَصْفَرِ "

---

[1] İsnâdı zayıf olan hasen bir hadistir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/117 (10069) ve Bezzâr, *Müsned* 4/236 (3613).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *edeb* (18, 19).

9819- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Altın ve safran (boyası) olmak üzere iki kırmızıdan yana kadınların vay haline!"* buyurmuştur.[1]

٩٨٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ , نَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ , نَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ , حَدَّثَنِي أَبِي , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ , عَنِ الْحَجَّاجِ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ أَبِي نَضْرَةَ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ , وَإِنَّ اللهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَنَاظِرٌ كَيْفَ تَعْمَلُونَ , فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ "

9820- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya tatlı ve çekicidir. Yüce Allah da sizleri dünyada hâkim kılacak ve ona karşı nasıl bir tutum içinde olduğunuza bakacaktır. Dünyaya ve kadınlara karşı dikkatli olun."*[2]

٩٨٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ , نَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ , نَا بُنْدَارٌ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ , نَا شُعْبَةُ , عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ , سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ يُحَدِّثُ , عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَهُ , غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " لِيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ " وَزَادَ: " فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ

9821- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir. Ancak bu rivayette *"Nasıl amel edeceğinize bakmak için"* lafzı kullanılıp *"İsrail oğullarındaki ilk fitne, kadınlar konusundadır"* eklemesi yapılır.[3]

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etti.[4]

٩٨٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَاكِهِيُّ , نَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ , نَا

---

[1] İsnâdı hasendir. 5780. hadiste geçti.

[2] İsnâdı sahihtir. İbrâhîm b. Tahmân, *Meşyeha* (68).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *zikr* (99).

سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ , حَدَّثَنِي أَبُو الْأَسْوَدِ , عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ الزُّرَقِيِّ , عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ , أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الدُّنْيَا خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ , وَإِنَّ رِجَالًا سَيَخُوضُونَ فِي مَالِ اللهِ بِغَيْرِ حَقٍّ , لَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنِ الْمُقْرِئِ

9822- Havle binti Kays der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesallem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Dünya, tatlı ve çekicidir. Bazıları da Yüce Allah'ın malına haksız yere öyle bir dalacaklar ki kıyamet gününde kendileri için (cehennemdeki) ateşten başka bir şey olmayacaktır."*[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Mukrî'den rivayet etti.[2]

٩٨٢٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا عَبَّاسٌ التَّرْقُفِيُّ , نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ , عَنْ عُبَيْدٍ سَنُوطَا , قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أُمِّ مُحَمَّدٍ الَّتِي كَانَتْ عِنْدَ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَدَخَلَ عَلَيْهَا زَوْجُهَا حَنْظَلَةُ الزُّرَقِيُّ , فَقَالَ: يَا أُمَّ مُحَمَّدٍ , اتَّقِي اللهَ وَانْظُرِي مَا تُحَدِّثِي عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ , فَقَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى حَمْزَةَ بَيْتَهُ , فَذَكَرُوا الدُّنْيَا وَالْأَمَانِيَّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ نَضِرَةٌ , مَنْ أَخَذَهَا بِحَقِّهَا بَارَكَ اللهُ لَهُ فِيهَا , وَرُبَّ مُتَخَوِّضٍ فِي مَالِ اللهِ وَرَسُولِهِ فِيمَا اشْتَهَتْ نَفْسُهُ لَهُ النَّارُ يَوْمُ الْقِيَامَةِ " رَوَاهُ ابْنُ كَثِيرِ بْنُ أَفْلَحَ , عَنْ عُبَيْدٍ سَنُوطَا , عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ

9823- Ubeyd Senût der ki: Daha önce Hamza b. Abdilmuttalib'in hanımı olan Ümmü Muhammed'in (Havle binti Kays'ın) yanına girdik. O sırada yanına kocası Hanzala ez-Zurakî girdi ve: "Ey Ümmü Muhammed! Allah'tan kork ve Resûlullah'tan (sallallehu aleyhi vesellem) bir hadisi aktarırken dikkatli ol" dedi. Ümmü Muhammed şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hamza'nın evine gelmişti. İçerde dünyadan, kişinin ümitlerinden bahsedilince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Dünya, tatlı, çekici ve güzeldir. Malı hakkı olan yerden elde eden kişi bereketini görür. Allah'ın*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *humus* (4/49).

malları ile Resûlü'nün mallarına canının çektiği gibi dalan nice kişi vardır ki kıyamet gününde kendisi için (cehennemdeki) ateşten başka bir şey olmayacaktır."[1]

Başka bir kanalla aynısı rivayet edilmiştir.

٩٨٢٤ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , إِمْلَاءً قَالَ: أَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ , نَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ الْبَصْرِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ الْمَخْزُومِيُّ , نَا أَبِي , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي ضِرَارٍ , عَنْ عَمَّتِهِ عَمْرَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الدُّنْيَا خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ , فَمَنْ أَصَابَ مِنْهَا شَيْئًا مِنْ حِلِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهَا , وَكَمْ مُتَخَوِّضٍ فِي مَالِ اللهِ وَمَالِ رَسُولِهِ لَهُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

9824- Amre binti'l-Hâris'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya, tatlı ve çekicidir. Malı harama bulaşmadan alan kişi bereketini görür. Allah'ın malları ile Resûlü'nün mallarına dalan nice kişi vardır ki kıyamet gününde kendisi için (cehennemdeki) ateşten başka bir şey olmayacaktır."*[2]

٩٨٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الطُّوسِيُّ الْفَقِيهُ , نَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَارِزِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نَا حَجَّاجٌ , نَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ , نَا سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ , سَمِعْتُ مَعْبَدًا قَالَ: كَانَ مُعَاوِيَةُ قَلَّ مَا يُحَدِّثُ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ شَيْئًا , قَالَ: كُنَّ هَؤُلَاءِ كَلِمَاتٍ يُحَدِّثُ بِهِنَّ فِي الْجُمَعِ: " مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ , دِينِ اللهِ , وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلْوٌ خَضِرٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ , وَإِيَّاكُمْ وَالتَّمَادُحَ , فَإِنَّهُ الذَّبْحُ "

9825- Ma'bed der ki: Muâviye, Resûlullah'tan (sallallahu alayhi vesellem) çok nadir hadis aktarırdı. Ancak Cuma günlerinde devamlı olarak Resûlullah'tan (sallallahu alayhi vesellem) naklen şu sözleri söylerdi: *"Yüce Allah kime hayır dilerse onu dinde, Allah'ın dininde fakîh biri kılar. Dünya malı, tatlı ve çekicidir. Kişiye, helal*

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/587 (2374).

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/340-341 (851) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (154) Bak: İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe* (7/200) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/247).

yoldan kazandığı mal bereketli kılınır. Birbirinizi gereksiz yere övmekten sakının. Zira böylesi övmeler kişiyi boğazlamak gibidir."[1]

٩٨٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا أَبُو دَاوُدَ نا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ , وَابْنُ قُدَامَةَ , قَالَا: نَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ , عَنْ مُنِيرَةَ , عَنْ رَجُلٍ , مِنْ بَنِي عَامِرٍ , قَالَ: حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنَا مِنْ فِتْنَةِ السَّرَّاءِ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ مِنْ فِتْنَةِ الضَّرَّاءِ , إِنَّكُمْ قَدِ ابْتُلِيتُمْ فِي فِتْنَةِ الضَّرَّاءِ فَصَبَرْتُمْ , وَإِنَّ الدُّنْيَا خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ"

9826- Mus'ab b. Sa'd'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizin için darlık fitnesinden ziyade bolluk fitnesinden endişe ediyorum. Zira daha önce darlık fitnesine maruz kalıp sabır gösterdiniz. Dünya (nimetleri) ise tatlı ve çekicidir."*[2]

٩٨٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ , وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَا: أنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ , أَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ , نَا أَبُو صَالِحٍ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الْمُذَكِّرُ , نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى , نَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ , حَدَّثَهُ , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ كَعْبِ بْنِ عِيَاضٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةً , وَإِنَّ فِتْنَةَ أُمَّتِي الْمَالُ " لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ , وَرَوَاهُ أَيْضًا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ وَغَيْرُهُ , عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ

9827- Ka'b b. İyâd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her ümmetin bir fitnesi vardır. Ümmetimin fitnesi de mal konusunda olacaktır"* buyurduğunu işittim.[3]

Her iki kanalın lafzı birdir.

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/350 (815), Ahmed, *Müsned* (4/92, 93) ve Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (2/279).

[2] İsnâdında ismi verilmeyen ravi vardır. Zayıf bir hadistir. Bezzâr, *Müsned* 4/236 (3612) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/93). Bek: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/245)

[3] İsnâdı hasendir. Tirmizî 4/569 (2336).

Başka bir kanalla hadisin aynısı rivayet edilmiştir.

٩٨٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ , نَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ , ح , وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ النَّيْسَابُورِيُّ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنبٍ , نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ , أَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ النَّبِيِّ ﷺ , قَالَ: " إِنَّ أَحْسَابَ أَهْلِ الدُّنْيَا هَذَا الْمَالُ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ شَقِيقٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَحْسَابُ أَهْلِ الدُّنْيَا هَذَا الْمَالُ "

9828- Abdullah b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Dünyaya rağbet edenlerin değer verdiği şey, şu mallardır"* buyurmuştur.[1]

٩٨٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ , قَالَ: نَا أَبُو عُثْمَانَ , نَا مَسْعُودُ بْنُ سَعْدٍ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَشَدَّ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي ثَلَاثًا: زَلَّةُ عَالِمٍ , وَجِدَالُ مُنَافِقٍ بِالْقُرْآنِ , وَدُنْيَا تَقْطَعُ أَعْنَاقَكُمْ , فَاتَّهِمُوهَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ , وَأَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ , عَنْ أَبِي غَسَّانَ , وَرُوِيَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رِزْقِ اللهِ , عَنْ أَبِي غَسَّانَ مَالِكِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ فَقَالَ: عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

9829- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetim için en çok üç şeyden endişe ediyorum. Biri, âlimlerin hata yapmalarıdır. Diğeri, münafık kişinin Kur'ân konusunda çekişmesidir. Bir diğeri de, kişinin boynunu kıracak olan dünya malıdır. Kendinizi bunlardan uzak tutun."*[2]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 6/64 (3225).

[2] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *el-Fakîh ve'l-Mütefakkih* (2/13).

Câfer b. Muhammed b. Şâkir ve Ahmed b. Züheyr b. Harb bunu Ebû Ğassân'dan bu şekilde rivayet etmiştir.[1]

Başka bir kanalla aynısı Abdullah b. Amr'dan rivayet edilmiştir.↓

٩٨٣٠ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ رَحِمَهُ اللهُ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الشَّاشِيُّ , نَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّامِيُّ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ رِزْقِ اللهِ , نَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَقَالَ: عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو , قَالَ: " إِنَّ أَشَدَّ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي " وَالْبَاقِي سَوَاءٌ , وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ وَاللهُ أَعْلَمُ

9830- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ümmetim için en çok üç şeyden korkuyorum..."* Sonrasını ravi bir önceki hadiste olduğu gibi aktarır.[2]

Ancak önceki rivayet daha sahihtir.

٩٨٣١ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْعَدْلُ , نَا أَبِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ هَانِئٍ السَّلَمِيُّ يَعْنِي النَّيْسَابُورِيَّ , نَا هُشَيْمٌ , عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي ثَلَاثًا " , فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ

9831- Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ümmetim için her şeyden çok üç şeyden korkuyorum..."* Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını bildirir.[3]

٩٨٣٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ الْقَزَّازُ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ , نَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ , قَالَ: سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ الْأَصَمِّ , يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَخْشَى عَلَيْكُمُ الْفَقْرَ , وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمُ التَّكَاثُرَ , وَمَا أَخْشَى عَلَيْكُمُ الْخَطَأَ , وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمُ التَّعَمُّدَ "

---

[1] Beyhakî, *Medhal* (s. 443).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı güçlü değildir.

9832- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Fakir düşmenizden değil, bolluk içinde olmanızdan korkarım. Günaha düşmenizden değil, bilerek günah işlemenizden korkarım."*[1]

٩٨٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , نَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي , نَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ , أَنَا سُفْيَانُ , نَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ , نَا زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ الْجُهَنِيُّ , عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , أَكَلَتْنَا الضَّبُعُ , - يَعْنِي: السَنَةَ - , فَقَالَ: " غَيْرُ الضَّبُعِ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ , دُنْيَا تُصَبُّ عَلَيْكُمْ صَبًّا , فَيَا لَيْتَ أُمَّتِي لَا يَلْبَسُونَ الذَّهَبَ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ شُعْبَةُ , عَنْ يَزِيدَ

9833- Ebû Zer der ki: Bedevinin biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Kuraklık bizi yedi bitirdi!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben sizin için kuraklıktan değil, dünyalıkların üzerinize dökülürcesine verilmesinden endişe ediyorum. Keşke ümmetimden olanlar altın takmasalar!"* karşılığını verdi.[2]

Şu'be de Yezîd'den bu şekilde rivayet etmiştir.[3]

٩٨٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ مَسْعُودٍ السُّكَّرِيُّ , بِنَيْسَابُورَ , وَأَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلُوشَا الْأَسَد آبَادِيُّ بِهَا , قَالَا: نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ بْنِ مَالِكٍ الْقَطِيعِيُّ , نَا أَبُو عَلِيٍّ بِشْرُ بْنُ مُوسَى بْنِ صَالِحٍ الْأَسَدِيُّ , نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ , نَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ , أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِئٍ أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ , حَدَّثَهُ , أَنَّهُ سَمِعَ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخِرُّ رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ لِمَا بِهِمْ مِنَ الْخَصَاصَةِ وَهُمْ أَهْلُ الصُّفَّةِ حَتَّى تَقُولَ الْأَعْرَابُ: إِنَّ هَؤُلَاءِ مَجَانِينَ. فَإِذَا قَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ الصَّلَاةَ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ فَيَقُولُ: "

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (2/308, 539) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/534).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/153, 154, 178) ile *Zühd* (s. 28), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/243) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (175) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (7/47, 10/237).

[3] Tayâlisî, *Müsned* (s. 60) ve Ahmed, *Müsned* (5/368).

لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ لَأَحْبَبْتُمْ لَوْ أَنَّكُمْ تَزْدَادُونَ حَاجَةً وَفَاقَةً " , قَالَ فَضَالَةُ: وَأَنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ

9834- Fadâle b. Ubeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cemaate namaz kıldırırken, cemaatten bazıları namaz için durdukları yerde açlıktan yere düşerdi. Bunlar da Suffa'da kalanlardandı. Onları gören bedeviler de: "Bunlar delirmiş" derdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince de yanlarına gider ve onlara: *"Yüce Allah'ın katında sahip olduklarınızı bir bilseniz, sıkıntı ve yoksulluğunuzun daha çok olmasını isterdiniz"* buyururdu. Bunu söylediğinde ben de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım.[1]

٩٨٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ , ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ , نَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ , نَا مُبَشِّرُ بْنُ مُكَسِّرٍ , قَالَ: نَا أَبُو حَازِمٍ , عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ عَاقِدِي أُزُرِهِمْ فِي أَعْنَاقِهِمْ "

9835- Sehl b. Sa'd der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı bazen alt giysilerini küçüklüğünden dolayı üstten boyunlarına bağlamış bir şekilde namaza gelirlerdi."[2]

٩٨٣٦ - قَالَ: وَنَا سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ , قَالَ: " أُمِرَ النِّسَاءُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنْ لَا يَرْفَعْنَ رُءُوسَهُنَّ مِنَ السُّجُودِ حَتَّى يَأْخُذَ الرِّجَالُ مَقَاعِدَهُمْ مِنْ ضِيقِ أُزُرِهِمْ "

9836- Sehl b. Sa'd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında izarların küçüklüğünden dolayı namazda, erkekler secdeden kalkıp oturana kadar kadınların secdeden başlarını kaldırmamaları söylenmişti."[3]

٩٨٣٧ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ , قَالَ: أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ , نَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى , وَيُوسُفُ الْقَاضِي , نَا ابْنُ كَثِيرٍ , نَا سُفْيَانُ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *zühd* (4/583).

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/227 (5937).

[3] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/169 (5763).

قَالَ: " كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُمْ عَاقِدُونَ أُزُرَهُمْ مِنَ الصِّغَرِ عَلَى رِقَابِهِمْ " , فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ: لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرِّجَالُ جُلُوسًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ , وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سُفْيَانَ

9837- Sehl b. Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında izarlarımızın küçüklüğünden dolayı üstten boynumuza bağlar ve namazı öyle kılardık. Bundan dolayı kadınlara: "Erkekler secdeden kalkıp iyice oturana kadar siz secdeden başınızı kaldırmayın" denilirdi.[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Kesîr'den[2] ve Müslim başka bir kanalla Süfyân'dan rivayet etti.[3]

٩٨٣٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , قَالَ: نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ , بِبَغْدَادَ , نَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ , نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ , نَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ , عَنْ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ , عَنْ أَبِي حَازِمٍ , عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: " لَقَدْ كَانَ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ سَبْعِينَ رَجُلًا مَا لَهُمْ أَرْدِيَةٌ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ

9838- Ebû Hureyre der ki: "Suffa'da kalanlar yetmiş kişiydi ve hiçbirinin ridâsı (üst giysisi) yoktu."[4]

Buhârî rivayet etti.[5]

٩٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمِيكَالِيُّ , نَا عَبْدَانُ الْجَوَالِيقِيُّ , نَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ , نَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ , نَا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ , حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ: " كُنْتُ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ , وَمَا مِنَّا إِنْسَانٌ عَلَيْهِ ثَوْبٌ تَامٌّ , وَقَدِ اتَّخَذَ الْعَرَقُ فِي جُلُودِنَا طُرُقًا مِنَ الْغُبَارِ وَالْوَسَخِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ezân* (1/198) ile *salât* (2/63).

[3] Müslim, *salât* (133) ve Buhârî, *salât* (1/95).

[4] İsnâdı hasendir.

[5] Buhârî, *salât* (1/114).

9839- Vâsile b. el-Eska' der ki: "Suffa'da kalanlardan biriydim. İçimizden tek bir kişinin bile tam olan (iki parçalı) bir giysisi yoktu. Toz ve kirden dolayı da terimiz derimizde kendine kanallar açmıştı."[1]

٩٨٤٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السَّلَمِيُّ , أَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ , نَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ , نَا النُّفَيْلِيُّ , نَا الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحِمْصِيُّ , عَنْ أَبِي خَيْثَمَةَ سُلَيْمَانَ بْنِ حَيَّانَ , نَا وَاثِلَةُ بْنُ الْأَسْقَعِ قَالَ: كُنْتُ مِنْ فُقَرَاءِ الْمُصَلِّينَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ , فَأَتَانَا النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: " كَيْفَ أَنْتُمْ بَعْدِي إِذَا شَبِعْتُمْ مِنْ خُبْزِ الْبُرِّ وَالزَّيْتِ , وَأَكَلْتُمْ أَلْوَانَ الطَّعَامِ , وَلَبِسْتُمْ أَنْوَاعَ الثِّيَابِ؟ فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرٌ أَمْ ذَاكَ؟ " قُلْنَا: أَوْ ذَاكَ , قَالَ: " بَلْ أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرٌ " قَالَ وَاثِلَةُ: " فَمَا ذَهَبَتْ بِنَا الْأَيَّامُ حَتَّى شَبِعْنَا مِنْ خُبْزِ الْبُرِّ وَالزَّيْتِ , وَأَكَلْنَا أَلْوَانَ الطَّعَامِ , وَلَبِسْنَا أَلْوَانَ الثِّيَابِ , وَرَكِبْنَا الْمَرَاكِبَ "

9840- Vâsile b. el-Eska' der ki: Suffa'da kalan fakir müslümanlardan biriydim. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: *"Benden sonra buğday ekmeğine, zeytinyağına doyduğunuz, çeşit çeşit yemeklerden yiyip çeşit çeşit giysilerden giydiğinizde ne olacak? O zaman ki durumunuz mu daha daha hayırlı olacak, yoksa şimdiki durumunuz mu?"* buyurdu. Biz: "O zamanki durumumuz" dediğimizde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aksine şimdiki durumunuz daha hayırlıdır"* buyurdu. Bir zaman sonra da buğday ekmeğine ve zeytinyağına doyduk. Çeşit çeşit yemekler yemeye, çeşit çeşit giysiler giymeye başladık ve merkeplerimiz oldu.[2]

٩٨٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ , نَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْبَغْدَادِيِّ , أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , نَا أَبُو نُعَيْمٍ , نَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ , نَا مُجَاهِدٌ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَقُولُ: " وَاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ , إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ , وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ " - فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى أَنْ - قَالَ: " وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ الْإِسْلَامِ , لَا يَأْوُونَ إِلَى أَهْلٍ وَلَا مَالٍ , إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/341, 2/21-22) ve İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (17/357). Bak: İbnu'l-Cevzî, *Sifatu's-Safve* (1/676) ve Zehebî, *Siyer* (3/385)

[2] İsnâdmda mestûr ravi vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/23).

بِهَا إِلَيْهِمْ , وَلَا يَتَنَاوَلُ مِنْهَا شَيْئًا , وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ , فَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا " وَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَدْ نَقَلْنَاهُ بِتَمَامِهِ فِي كِتَابِ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ , رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ

9841- Ebû Hureyre der ki: "Açlıktan yüz üstü uzanıp ciğerimi yere dayardım. Yine açlıktan karnıma taş bağlardım..." Ravi söz konusu hadisin devamını aktardıktan sonra şöyle dedi: "Suffa'da kalanlar İslam'ın misafiriydi ve ne aileleri, ne de malları vardı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sadaka (zekat malı) geldiği zaman onlara gönderir, kendisi bu sadakadan bir şey almazdı. Yine Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir hediye verildiği zaman onlara getirirdi ve bu hediyeyi onlarla paylaşırdı..." Sonrasında ravi hadisi sonuna kadar aktarır.[1]

Hadisi tam metniyle *Delâilü'n-Nübüvve*'de zikrettik.[2]

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan rivayet etti.[3]

٩٨٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلَمِيُّ , أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ قُرَيْشٍ , أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ , نَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ , عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ , عَنْ أَبِي حَرْبِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ , عَنْ طَلْحَةَ يَعْنِي النَّضْرِيَّ قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ إِذَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ وَكَانَ لَهُ بِهَا عَرِيفٌ نَزَلَ عَلَى عَرِيفِهِ , فَإِنْ لَمْ يَكُنْ بِهَا عَرِيفٌ نَزَلَ الصُّفَّةَ , قَالَ: فَكُنْتُ فِيمَنْ نَزَلَ الصُّفَّةَ فَرَافَقْتُ رَجُلًا , وَكَانَ يَجْرِي عَلَيْنَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ كُلَّ يَوْمٍ مُدٌّ مِنْ تَمْرٍ بَيْنَ رَجُلَيْنِ , فَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ مِنَ الصَّلَاةِ فَنَادَاهُ رَجُلٌ مِنَّا فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ , قَدْ أَحْرَقَ التَّمْرُ بُطُونَنَا , وَتَخَرَّقَتْ عَنَّا الْحِيَفُ: وَالْحِيَفُ ثِيَابٌ بُرُودٌ تُشْبِهُ الْيَمَانِيَّةَ , قَالَ: فَمَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى مِنْبَرِهِ , فَصَعَدَهُ , فَحَمِدَ اللهَ , وَأَثْنَى عَلَيْهِ , ثُمَّ ذَكَرَ مَا لَقِيَ مِنْ قَوْمِهِ , قَالَ: " حَتَّى مَكَثْتُ أَنَا وَصَاحِبِي بِضْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا مَا لَنَا إِلَّا طَعَامُ الْبَرِيرِ , - وَالْبَرِيرُ: تَمْرُ الْأَرَاكِ - , فَقَدِمْنَا عَلَى إِخْوَانِنَا مِنَ الْأَنْصَارِ , وَعُظْمُ طَعَامِهِمُ التَّمْرُ فَوَاسَوْنَا فِيهِ , فَوَاللهِ لَوْ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Beyhakî, *Delâilü'-Nübüvve* (6/101-102).

[3] Buhârî, *rikâk* (7/179-180).

أَجِدُ لَكُمُ الْخُبْزَ وَاللَّحْمَ لَأَطْعَمْتُكُمْ , وَلَكِنْ لَعَلَّكُمْ تُدْرِكُونَ زَمَانًا , أَوْ مَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ , تَلْبَسُونَ مِثْلَ أَسْتَارِ الْكَعْبَةِ يُغْدَى وَيُرَاحُ عَلَيْكُمْ بِالْجِفَانِ " زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ - , قَالَ: فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ , أَنَحْنُ الْيَوْمَ خَيْرٌ أَمْ ذَاكَ الْيَوْمِ؟ , قَالَ: " بَلْ أَنْتُمُ الْيَوْمَ مُتَحَابُّونَ , وَأَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ مُتَبَاغِضُونَ , يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ "

9842- Talha en-Nadrî der ki: Dışarıdan biri Medine'ye geldiği zaman şayet tanıdığı varsa bu tanıdığının misafiri olurdu. Tanıdığı yoksa da Suffa'da kalırdı. Ben de gelip Suffa'da bir adamla birlikte kaldım. Her gün Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ikimize bir *müd* hurma gelirdi. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kıldırıp bitirdikten sonra Suffa'da kalanlardan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Hurma yemekten midelerimiz yandı ve giysilerimiz eskiyip yırtıldı" diye seslendi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minbere yönelip üzerine çıktı. Minberde Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra zamanında Kureyşlilerden çektiği sıkıntıları anlatmaya başlayıp şöyle buyurdu: *"Arkadaşımla (Ebû Bekr'le) birlikte on küsur gün boyunca sadece berîr (misvak ağacının meyvesi) yiyebildik. Sonra Ensar'dan olan kardeşlerimizin yanına geldik ki onların da yiyeceğinin geneli hurmadandı ve bu yiyeceklerini bizimle paylaştılar. Şayet elimde ekmek ya da et bulundaydı yemeniz için verirdim. Ancak öyle bir zaman gelecek ki (veya bazılarınız öyle bir zamana yetişecek ki) giysileriniz Kâbe'nin örtüleri gibi güzel olacak, sabah bir çeşit ,akşam bir çeşit yemek yiyeceksiniz."*[1]

Başkaları rivayet ederken şu eklemeyi yapar: "Ey Allah'ın Resûlü! Durumumuz şimdi mi, yoksa o zaman mı daha hayırlı olacak?" diye sorduklarında: *"Bugün birbirinizi seviyorsunuz. O zaman ise birbirinize öfke duyacak, birbirlerinizin boyunlarını vuracaksınız"* buyurdu.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (1/339), Ahmed, *Müsned* (3/487), Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/371 (8160), Bezzâr, *Müsned* (4/259), İbn Sa'd, *Tabakât* (7/51) Bak: İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/222), İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe* (3/90-91) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/322-323).

٩٨٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ , نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ , نَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ , عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ , فَذَكَرَ هَذِهِ الزِّيَادَةَ , وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ

9843- Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı bildirilmiştir.[1]

٩٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ , نَا رَوْحُ بْنُ عِبَادَةَ , ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ , قَالَ: أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ , نَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ , قَالَا: نَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ , نَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ , عَنْ خَالِدِ بْنِ عُمَيْرٍ الْعَدَوِيِّ , قَالَ: خَطَبَنَا عُتْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ , فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: " أَمَّا بَعْدُ , فَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ آذَنَتْ بِصَرْمٍ , وَوَلَّتْ حَذَّاءَ , وَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلَّا صُبَابَةٌ كَصُبَابَةِ الْإِنَاءِ يَتَصَابُّهَا صَاحِبُهَا , وَإِنَّكُمْ مُنْقَلِبُونَ مِنْهَا إِلَى دَارٍ لَا زَوَالَ لَهَا , فَانْتَقِلُوا بِخَيْرِ مَا بِحَضْرَتِكُمْ, فَإِنَّهُ قَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ , فَيَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا , وَوَاللهِ لَتُمْلَأَنَّ الْجَحِيمُ , فَعَجِبْتُمْ؟ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةَ أَرْبَعِينَ سَنَةً , وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهِ يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٌ مِنَ الزِّحَامِ , وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا وَرَقُ الشَّجَرِ حَتَّى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا , فَالْتَقَطْتُ بُرْدَةً , فَشَقَقْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ , فَأْتَزَرْتُ بِبَعْضِهَا , وَأْتَزَرَ سَعْدٌ بِبَعْضِهَا , فَمَا أَصْبَحَ الْيَوْمُ مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا أَصْبَحَ أَمِيرًا عَلَى مِصْرٍ مِنَ الْأَمْصَارِ , وَإِنِّي أَعُوذُ بِاللهِ أَنْ أَكُونَ فِي نَفْسِي عَظِيمًا وَعِنْدَ اللهِ صَغِيرًا , وَإِنَّهَا لَمْ تَكُنْ نُبُوَّةٌ قَطُّ إِلَّا تَنَاسَخَتْ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَاقِبَتِهَا مُلْكًا وَسَتُجَرِّبُونَ الْأُمَرَاءَ بَعْدَنَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرُّوخٍ

9844- Hâlid b. Umeyr el-Adevî anlatıyor: Utbe b. Ğazvân bir hutbe verdi. Allah'a hamdu senâda bulunduktan sonra şöyle dedi: "Dünya gitmekte olduğunu bildirip yolculuk zamanının geldiğini söylüyor. Ömründen geriye kalan da ancak bir kabın dibinde kalan ve sahibi tarafından da dökülecek olan kadardır. Buradan zevâli olmayan başka bir diyara gideceksiniz. Onun için yanınızda hayırlı şeylerle birlikte ayrılmaya çalışın! Bize bildirilene göre cehennemin kenarından bir taş atılacak olsa

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (3/14-15).

ancak yetmiş yıl sonra dibine ulaşırmış. Vallahi cehennemi dolduracaksınız. Şaşırdınız mı? Vallahi bize bildirilene göre cennet kapısının iki kanat aralığı kırk yıllık bir yolculuk mesafesi kadardır. Yine de gün gelecek onun kapısında izdiham yaşanacaktır. Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte yedi kişi iken ağaç yapraklarından başka yiyeceğimizin olmadığı zamanları bilirim. Yaprak yemekten ağızlarımız hep yara olmuştu. Bir defasında elime bir giysi geçti. İkiye bölüp bir parçasını Sa'd'a verdim. Yarısını Sa'd giyerken diğer yarısını da ben giydim. O yedi kişiden her biri de bugün bir şehirde valilik yapmaktadır. Kendimi büyük görüp Allah katında küçük biri olmaktan Yüce Allah'a sığınırım. Her bir peygamberlik, sonunda bitmiş ve ardından saltanat gelmiştir. Bundan dolayı bizlerden sonra da başınıza geçecek yöneticilerle sınanacaksınız."[1]

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân b. Ferrûh'tan rivayet etti.[2]

٩٨٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ , نَا حُسَيْنُ بْنُ حَسَنِ بْنِ مُهَاجِرٍ , نَا عَمْرُو بْنُ سَوَادٍ الْعَامِرِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ , أَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ , أَنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ , حَدَّثَهُ أَنَّ يَزِيدَ بْنَ رَبَاحٍ وَهُوَ أَبُو فِرَاسٍ مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ حَدَّثَهُ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ , عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا فُتِحَتْ عَلَيْكُمْ فَارِسُ وَالرُّومُ , أَيُّ قَوْمٍ أَنْتُمْ؟ " , قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: نَقُولُ كَمَا أَمَرَنَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَوْ غَيْرُ ذَلِكَ تَتَنَافَسُونَ ثُمَّ تَتَحَاسَدُونَ , ثُمَّ تَتَدَابَرُونَ ثُمَّ تَتَبَاغَضُونَ , أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ , ثُمَّ تَنْطَلِقُونَ فِي مَسَاكِنِ الْمُهَاجِرِينَ فَتَجْعَلُونَ بَعْضَهُمْ عَلَى رِقَابِ بَعْضٍ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ سَوَادٍ

9845- Abdullah b. Amr b. el-Âs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Pers ve Bizans topraklarını fethettiğiniz zaman ne yapacaksınız?"* buyurunca, Abdurrahman: "Yüce Allah'ın emrettiği gibi oluruz" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ya da bundan başkasını yaparsınız. Dünyalık konusunda yarışır, sonra birbirinize haset eder, sonra birbirinize sırt*

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *zühd* (14).

çevirir, sonra birbirinize kin güdersiniz ya da buna benzer şeyler yaparsınız. Sonra Muhacirlerin yoksullarına gider, bazılarını diğerlerinin başına getirirsiniz."[1]

Müslim, *Sahîh*'de Amr b. Sevâd'dan rivayet etti.[2]

٩٨٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا , حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِمَامُ , نَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ , أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ , أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُبَيْدَةَ , عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ , أَنَّ مُصْعَبَ بْنَ عُمَيْرٍ أَقْبَلَ وَعَلَيْهِ نَمِرَةٌ مَا تَكَادُ تُوَارِيهِ وَالنَّبِيُّ ﷺ جَالِسٌ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ , فَلَمَّا رَأَوْهُ نَكَّسُوا لَيْسَ عِنْدَهُمْ مَا يُعْطُونَهُ يَتَوَارَى بِهِ , قَالَ: فَأَثْنَى عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ خَيْرًا , قَالَ: فَسَلَّمَ , فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَقَدْ رَأَيْتُهُ عِنْدَ أَبَوَيْهِ , وَمَا فَتًى مِنْ فَتَيَانِ قُرَيْشٍ عِنْدَ أَبَوَيْهِ مِثْلَهُ , يُكْرِمَانِهِ وَيُنَعِّمَانِهِ , فَخَرَجَ مِنْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللهِ وَنُصْرَةِ رَسُولِهِ ﷺ , أَمَا إِنَّكُمْ لَوْ تَعْلَمُونَ مِنَ الدُّنْيَا مَا أَعْلَمُ لَاسْتَرَاحَتْ أَنْفُسُكُمْ مِنْهَا , أَمَا إِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ إِلَّا كَذَا حَتَّى تَفْتَحُوا فَارِسَ وَالرُّومَ فَيَغْدُو أَحَدُكُمْ فِي حُلَّةٍ , وَيَرُوحُ فِي حُلَّةٍ , وَيُغْدَى عَلَيْكُمْ بِقَصْعَةٍ وَيُرَاحُ عَلَيْكُمْ بِأُخْرَى "

9846- Urve b. ez-Zübeyr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birkaç kişiyle oturmuşken karşıdan Mus'ab b. Umeyr göründü. Üzerinde kendisini zar zor örten bir giysi vardı. Onu bu şekilde gördüklerinde başlarını öne eğdiler. Zira kendilerinde de ona verebilecekleri bir giysi yoktu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) onu överek andı. Mus'ab gelince selam verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ben bunu (Mekke'de iken) anne babasının yanındayken gördüm. Kureyşli diğer aileler içinde kendisi gibi anne babası tarafından sevilen ve ikram gören başka bir genç yoktu. Allah rızası ve Resûlü'ne yardım etmek için bunları ardında bıraktı. Dünya hakkında benim bildiklerimi bilseydiniz ondan yana içinizde bir endişe olmazdı. Şu kadar zaman geçmeden de Pers ve Bizans topraklarını fethedeceksiniz. İşte o zaman her biriniz sabah farklı, akşam farklı bir giysi giyecek, sabah başka, akşam başka bir yemek yiyeceksiniz."*[3]

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Sahih bir hadistir.

[2] Müslim, *zühd* (7).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Zemmu'd-Dünyâ* (428) ile *Kitâbu'l-Evliyâ* (78), Hâkim,

٩٨٤٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بُشْرَانَ , أَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ , نَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ , أَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ , أَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدَةَ , عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ تَعْلَمُونَ مِنَ الدُّنْيَا مَا أَعْلَمُ لَاسْتَرَاحَتْ أَنْفُسُكُمْ مِنْهَا "

9847- Urve b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya hakkında benim bildiklerimi bilseydiniz ondan yana içinizde bir endişe olmazdı"* buyurmuştur.[1]

٩٨٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعْدٍ الْحَافِظُ , نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ , نَا أَبُو كُرَيْبٍ , نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ , عَنِ الْأَعْمَشِ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَخْبَرَةَ , عَنْ عَلِيٍّ , قَالَ: " مَا أَصْبَحَ بِالْكُوفَةِ أَحَدٌ إِلَّا نَاعِمٌ , إِنَّ أَدْنَاهُمْ مَنْزِلَةً يَشْرَبُ مِنْ مَاءِ الْفُرَاتِ , وَيَجْلِسُ فِي الظِّلِّ , وَيَأْكُلُ مِنَ الْبِرِّ , وَإِنَّمَا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ﴾ [الشورى: ٢٧] وَذَلِكَ لِأَنَّهُمْ قَالُوا: لَوْ أَنَّ لَنَا , فَتَمَنَوُا الدُّنْيَا "

9848- Hz. Ali der ki: Bugün Kufe'de herkes nimet içindedir ve konum olarak en aşağıda olan kişi bile Fırat'ın suyundan içmekte, gölgeliklerde oturmakta ve buğday ekmeğinden yemektedir. ***"Allah, kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde mutlaka azgınlık ederlerdi. Fakat O, rızkı dilediği ölçüde indirir"***[2] âyeti, Suffa ahalisi hakkında nazil oldu. Zira onlar: "Keşke bizim de olsaydı" demiş ve dünya malını temenni etmişlerdi.[3]

٩٨٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , أَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ , وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , قَالَا: نَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ , نَا حَيْوَةُ أخبرني أبو هانئ أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرَو بْنَ حُرَيْثٍ , وَغَيْرَهُ , " إِنَّمَا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدْرٍ مَا يَشَاءُ﴾ [الشورى: ٢٧] لِأَنَّهُمْ قَالُوا: لَوْ أَنَّ لَنَا. فَتَمَنَوُا الدُّنْيَا "

Müstedrek (3/428-429) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (3/116-117).

[1] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir.

[2] Şûrâ Sur. 27

[3] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/445) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/352).

9849- Ebû Hâni bildiriyor: Amr b. Hureys ve başkasından işittiğime göre *"Allah, kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde mutlaka azgınlık ederlerdi. Fakat O, rızkı dilediği ölçüde indirir"*[1] âyeti, Suffa ahalisi hakkında nazil olmuştur. Zira onlar: "Keşke bizim de olsaydı" demiş ve dünya malını temenni etmişlerdi.[2]

٩٨٥٠ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ , نَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ , نَا أَبُو الْحَسَنِ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَيْمُونِيُّ , وَأَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ , قَالَا: نَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ , نَا عَوْفٌ , عَنِ الْحَسَنِ: أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ خَرَجَ عَلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ يَوْمًا فَرَآهُمْ بِحَالٍ شَدِيدَةٍ , قَالَ الصَّائِغُ فِي حَدِيثِهِ: وَكَانَ أَهْلُ الصُّفَّةِ قَوْمًا يَجِيئُونَ مُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى غَيْرِ أَهْلٍ , وَإِلَى غَيْرِ عَشِيرَةٍ , وَإِلَى غَيْرِ مَالٍ , ثُمَّ اتَّفَقَا وَكَانُوا إِذَا مَسَّهُمْ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَيَنْطَلِقُ الرَّجُلُ بِالرَّجُلَيْنِ وَالرَّجُلُ بِالثَّلَاثَةِ , وَمَا بَقِيَ مِنْهُمْ أَدْخَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْتَهُ , فَأَطْعَمَهُمْ مَا كَانَ عِنْدَهُ , ثُمَّ يَكُونُ مَأْوَاهُمْ وَمَقِيلُهُمْ صُفَّةُ الْمَسْجِدِ , فَقَالَ لَهُمْ يَوْمًا: " أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرٌ أَمْ أَنْتُمْ يَوْمَ تَغْدُونَ فِي حُلَّةٍ وَتَرُوحُونَ فِي حُلَّةٍ , وَتَغْدُو عَلَيْكُمْ قَصْعَةٌ وَتَرُوحُ أُخْرَى؟ " فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ , نَحْنُ الْيَوْمَ بِخَيْرٍ , وَإِنَّا لَنَرَانَا يَوْمَئِذٍ خَيْرًا مِنَ الْيَوْمِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَلَّا وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ , لَأَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرٌ مِنْكُمْ يَوْمَئِذٍ "

9850- Hasan(-ı Basrî) bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) Suffa'da bulunanların yanına çıktığında onların içler acısı durumda olduklarını gördü. Suffa ahalisi Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) yanına hicret eden, ailesi, akrabası ve malı olmayan kimselerdi. Aç kaldıkları zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müslümanlardan onlara yemek yedirmelerini isterdi. Bu şekilde müslümanlardan bazıları iki, bazıları da üç kişiyi alıp yemek yedirmek için evine götürürdü. Geriye kalanları ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evine götürür ve yanında yiyecek olarak ne varsa onlara yedirirdi.

---

[1] Şûrâ Sur. 27

[2] İsnâdı sahihtir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (25/30) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/338) Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/352).

Yemek sonrası da kalacakları ve dinlenecekleri yer yine Mescid'deki Suffa olurdu.

İşte onları bu durumda görünce onlara: *"Şu anki durumunuz mu daha hayırlıdır, yoksa sabah başka, akşam başka giysiler giyeceğiniz, sabah farklı, akşam farklı bir yemek yiyeceğiniz zamandaki durumunuz mu daha hayırlıdır?"* diye sordu. "Bugün hayırlı bir durumdayız, ancak söylediğin o zamanda tabi ki daha hayırlı bir durumumuz olacaktır" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki bugünkü durumunuz, o günkü durumunuzdan daha hayırlıdır"* buyurdu.[1]

٩٨٥١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ , قَالَ: أَنَا أَبُو سَعِيدٍ , قَالَ: نَا عَبَّاسٌ الدُّورِيُّ , وَالْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ , قَالَا: نَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ , قَالَ: نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْعُمَرِيُّ , عَنْ رَبِيعَةَ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا غُدِيَ عَلَيْكُمْ بِجَفْنَةٍ وَرِيحَ بِأُخْرَى؟ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ أَمِ الْيَوْمَ؟ " قَالُوا: نَحْنُ يَوْمَئِذٍ بِخَيْرٍ. , قَالَ: " أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرٌ "

9851- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabah farklı, akşam farklı yemekler yiyeceğiniz zamanlarda mı durumunuz daha hayırlı olacaktır yoksa bugünkü durumunuz mu?"* diye sorunca: "O zamanlarda durumumuz daha hayırlı olacaktır" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bugünkü durumunuz daha hayırlıdır"* buyurdu.[2]

٩٨٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , نَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ نَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْعَامِرِيُّ , نَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ , نَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ , عَنِ الْمُغِيرَةِ الْخُرَاسَانِيِّ , عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ , عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ , عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ , أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ وَالرِّفْعَةِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمْكِينِ فِي الْأَرْضِ , وَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ "

---

[1] İsnâdı mürseldir. Hennâd, *Zühd* 2/390 (760, 761) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/340).

[2] İsnâdı zayıftır.

9852- Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu ümmete yüksek konumlara gelecekleri, saygınlığının artacağı, düşmanlara karşı kendilerine yardım edileceği ve yeryüzünde hâkim olacakları müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."*[1]

٩٨٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ , أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقُطَيْعِيُّ , نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ , حَدَّثَنِي أَبِي , نَا أَبُو الْمُغِيرَةِ , نَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو , عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ: أَنَّ أَبَا مَالِكٍ الْأَشْعَرِيَّ , لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ , قَالَ: يَا مَعْشَرَ الْأَشْعَرِيِّينَ , يُبَلِّغُ الشَّاهِدُ مِنْكُمُ الْغَائِبَ , أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " حُلْوَةُ الدُّنْيَا , مُرَّةُ الْآخِرَةِ , وَمُرَّةُ الدُّنْيَا , حُلْوَةُ الْآخِرَةِ "

9853- Şureyh b. Ubeyd der ki: Ebû Mâlik el-Eş'arî vefat anı geldiği zaman şöyle dedi: "Ey Eş'arîler! Burada olanlar olmayanlara bildirsin. Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem): *«Tatlı bir dünya acı bir âhiret, acı bir dünya tatlı bir âhiret demektir»* buyurduğunu işittim."[2]

٩٨٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ نَظِيفٍ الْمِصْرِيُّ , نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ الْمَوْتِ , نَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ , نَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ , نَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ , وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ , عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو , عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْطَبٍ , عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَحَبَّ دُنْيَاهُ أَضَرَّ بِآخِرَتِهِ , وَمَنْ أَحَبَّ آخِرَتَهُ أَضَرَّ بِدُنْيَاهُ , فَآثِرُوا مَا يَبْقَى عَلَى مَا يَفْنَى "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (4/311).

[2] İsnâdı sahihtir. Ahmed, *Müsned* (5/342), Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/330-331 (3438), İbn Ebî Âsım, *Zühd* (158) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/310) Bak: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/249).

9854- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünyasını seven âhiretine, âhiretini seven de dünyasına zarar verir. Siz bâki olanı (âhireti) fani olana (dünyaya) tercih edin."*[1]

[1] İsnâdı zayıftır. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 14/238-239 (4038), Hâkim, *Müstedrek* (4/308) ve Ahmed, *Müsned* (4/412).

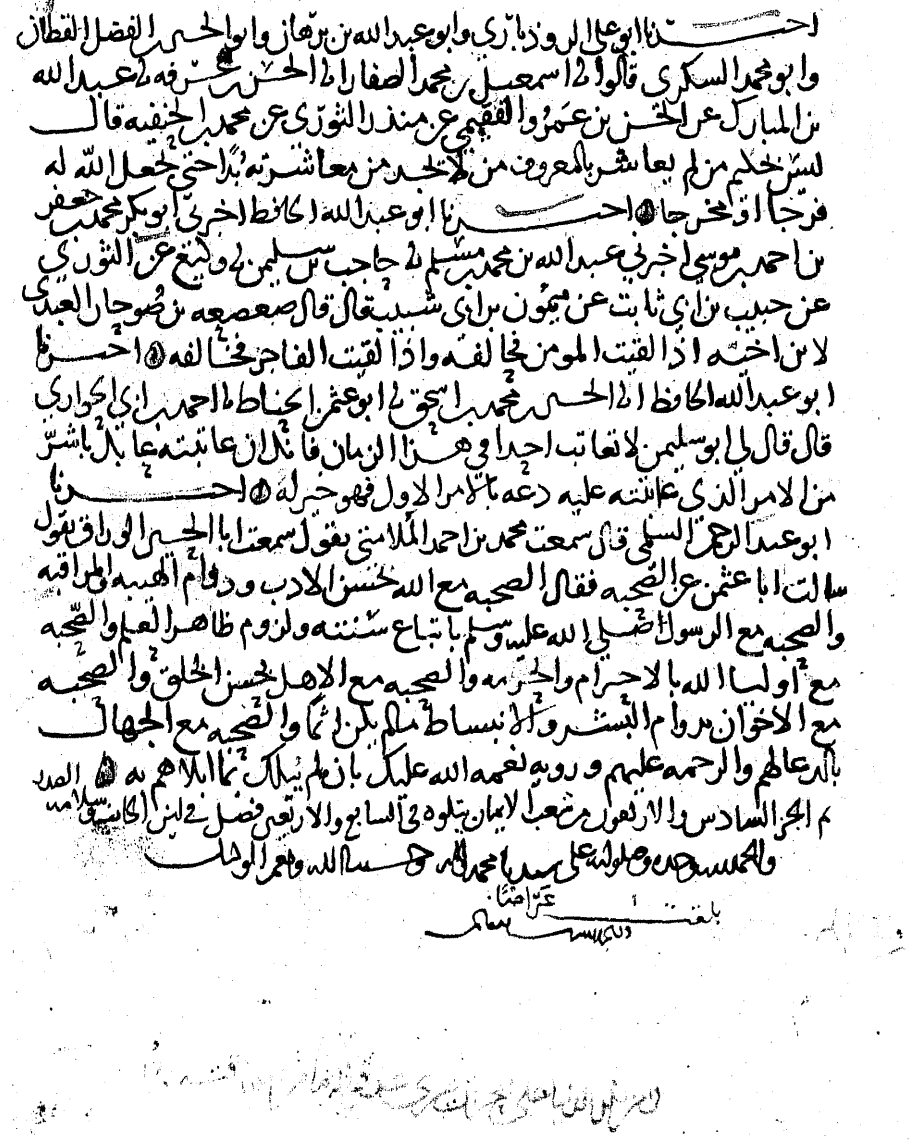

Şuabu'l-îmân Leipzig nüshasının örnek sayfası

الجامع لشعب الإيمان

تأليف

الإمام الحافظ أبي بكر أحمد بن الحسين البيهقي

٣٨٤هـ - ٤٥٨هـ

الجزء الأول

حققه وراجع نصوصه وخرج أحاديثه

الدكتور عبد العلي عبد الحميد حامد

مكتبة الرشد
ناشرون

Şuabu'l-îmân Mektebetu'r-Rüşd baskısının 1. cildinin kapak sayfası

[٨٢] أخبرنا أبوعبدالله الحافظ ومحمد بن موسى قالا: حدثنا أبوالعباس محمد بن يعقوب حدثنا العباس بن محمد الدوري، حدثنا فضيل بن عبدالوهاب، حدثنا شريك، عن سماك، عن أبي ظبيان، عن ابن عباس قال: جاء رجل إلى النبي ﷺ قال: **«بم كنت نبيا؟ قال: أرأيت إن دعوت شيئا من هذه النخل[١] فأجابني تؤمن بي؟ قال: نعم. فدعاه فأجابه فآمن به وأسلم»**.

وكذا رواه محمد بن سعيد بن الأصبهاني، عن شريك وأتم من هذا[٢]، ورواه أيضا عن الأعمش، عن أبي ظبيان وقد ذكرنا شواهد هذا في كتاب «دلائل النبوة»[٣]، وذكرنا فيه من إيمان من آمن حين وقف على صدق النبي ﷺ ومعجزته ما يكشف عن صحة ما قاله الحليمي رحمه الله تعالى.

---

[٨٢] إسناده: حسن.

- العباس بن محمد بن حاتم الدوري (بضم الدال وسكون الواو) أبوالفضل البغدادي (م٢٧١هـ) ثقة، حافظ. من الحادية عشرة (٤). وراجع ترجمته في «السير» (١٢/٥٢٢-٥٢٤)، «تاريخ بغداد» (١٢/١٤٤-١٤٦)، «التذكرة» (٢/٥٧٩).
- فضيل بن عبدالوهاب بن إبراهيم الغطفاني، أبومحمد القناد (بالقاف وتشديد النون)، السكري، الكوفي. ثقة. من العاشرة (د)، وفي المطبوعة «فضيل بن عبدالله».
- سماك (بكسر المهملة وتخفيف الميم) ابن حرب بن أوس، الذهلي الكوفي. أبوالمغيرة (م١٢٣هـ)، صدوق. وروايته عن عكرمة خاصة مضطربة، وقد تغير بآخرة، فكان ربما يلقن. من الرابعة (م-٤).
- محمد بن سعيد بن سليمان، الكوفي، أبوجعفر، ابن الأصبهاني (م٢٢٠هـ)، يلقب حمدان، ثقة، ثبت. من العاشرة (خ ت).

وحديثه أخرجه الحاكم في «المستدرك» قال: أخبرنا أبوبكر بن إسحاق، أنبأ علي بن عبدالعزيز، ثنا محمد بن سعيد الأصبهاني، عن شريك به (٢/ ٦٢٠) ومن طريقه المؤلف في «الدلائل» (٦/١٥) وقال الحاكم: صحيح على شرط مسلم ووافقه الذهبي. وذكره ابن كثير في «تاريخه» (١/٢/٣) برواية المؤلف وساقه البخاري في «تاريخه» (ق ٢١/ ٣)، فقال: قال محمد بن سعيد: ثنا شريك، ومن طريقه أخرجه الترمذي في «سننه» (٥/٥٩٤)، وقال: حسن غريب صحيح. أما رواية الأعمش عن أبي ظبيان فأوردها المؤلف في «دلائل النبوة» من طريق أبي معاوية عنه (٦/ ١٥)، وأخرجه أحمد في «مسنده» (١/٢٢٣)، ومن طريق أبي عبيدة عن الأعمش (٦/ ١٦) وساقه ابن كثير في «تاريخه» (٦/١٢٤-١٢٥).

(١) في (ن) «النخل».

(٢) في (ن) والمطبوعة «منه».

(٣) راجع الجزء السادس منه.